Universidad de Deusto
Biblioteca

Canonicarum
Utriusque
&
D. Joanne
Gutierrez
ANO DLXXXVII

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

CANONICARVM VTRIVSQVE FORI, TAM EXTERIORIS QVAM INTERIORIS ANIMAE; QVAESTIONVM LIBER VNVS.

AVTORE D. IOANNE GVTIERREZ
Canonico Doctorali Ciuitatensi.

Ad Philippum II. Regum Maximum, Catholicum, Hispaniarum, & Indiarum in Oriente & Occidente Dominatorem.



03922

CVM PRIVILEGIO.

SALMANTICAE,

Apud Ioannem, & Andræam Renaut fratres.

MDLXXXVII.

Expensis Octauiani Parente Bibliopolæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

039225

YO Lucas de Camargo escriuano de Camara del Rey nuestro señor de los que residen en el su Consejo, doy fee que auiendo se visto por los señores del vn libro intitulado Canonicarum quæstionum vtriusque fori que con su licencia hizo imprimir el Doctor Iuan Gutierrez Canonigo de la Doctoral de ciudad Rodrigo, tassarõ a tres marauedis cada pliego de los dichos libros en papel, y mandaron q̃ antes que se vendan se imprima en la primera hoja de cada vno dellos este testimonio de tassa, y para que dello conste de mandamiento de los dichos señores del Consejo, y de pedimiento de Octauiano Parente di esta fee, que es fecha en la villa de Madrid a catorze dias del mes de Nouiembre, de mil y quinientos y ochenta y siete años.

Lucas de Camargo.

EL REY.

POR quanto por parte de vos el Doctor Ioan Gutierrez Canonigo dela Doctoral de la Sancta Iglesia de ciudad Rodrigo, nos fue fecha relacion que vos auiades compuesto vn libro intitulado de canonicis in vtroque foro Quæstionibus, enel qual auiades puesto mucho estudio y trabajo y por ser obra vtil y prouechosa nos pedistes y supplicastes vos mandassemos dar licencia para le poder imprimir con priuilegio por el tiempo que fuessemos seruido, o como la nuestra merced fuesse: lo qual visto por los del nuestro Consejo y como por su mandado se hizieron enel dicho libro las diligencias que la Pragmatica por nos vltimamente fecha sobre la impression de los dichos libros dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula en la dicha razon, e yo tuue lo por bien. Por la qual vos damos licencia y facultad para que por tiempo de diez años primeros siguientes que corren y se cuentan desde el dia de la data de ella podays imprimir y vender en estos nuestros Reynos el dicho libro que de suso se haze mencion, por el original que en el nuestro Consejo se vio, q̃ van rubricadas las hojas y firmado al fin de ellas de Christoual de Leon escriuano de la camara de los que residen en el nuestro consejo, y con que antes que se venda lo traygays ante ellos juntamente cõ el dicho original, para que se vea si la dicha impression esta conforme a el, o traygays se en publica forma en como por corrector nombrado por nuestro mandado se vio y corrigio la dicha impression por el dicho original, y quedan assi mismo impressas las erratas por el apuntadas, para cada vn libro de los que assi fueren impressos, y se os tasse el precio que por cada volumen aueys de lleuar: y mandamos que durante el dicho tiempo persona alguna sin vuestra licencia, le pueda imprimir, so pena que el que lo imprimiere, o vendiere aya perdido y pierda todos y qualesquier moldes y aparejos que del tuuiere y los libros que vendiere en estos nuestros Reynos y mas incurra en pena de cincuenta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere: la qual dicha pena sea la tercia parte para nuestra camara y otra tercia parte para el denunciador, y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciare: y mandamos a los del nuestro consejo Presidente y Oydores de las nuestras audiencias Alcaldes, Alguaziles de la nuestra casa y corte y chancilleria, y a todos los Corregidores, Assistente, Gouernadores, Alcaldes mayores, y ordinarios y otros juezes y iusticias qualesquier de todas las ciudades, villas y lugares de los nuestros Reynos y señorios, assi a los que agora son, como a los que seran de aqui adelante que guarden e cumplan esta nuestra cedula e merced que assi vos hazemos e contra el tenor y forma de ella, y de lo en ella contenido, no vayan, ni passen, ni consientan yr, ni passar en manera alguna, so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis, para la nuestra camara. Fecha en Getafe à cinco dias del mes de Iunio de mil y quinientos y ochenta y siete años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro señor.

Iuan Vazquez.

Universidad de Deusto
Biblioteca

AD PHILIPPVM II. REGVM MAXIMVM, CATHOLICVM, HISPANIARVM & Indiarum in Oriente, & Occidente Dominatorem.

LABORES meos, Rex Inuictissime, quibus vtriusque fori Canones, ea qua potui diligentia explicaui, concinnaui, composui, dignos iudicaui, quos offerre, ac consecrare auderem tibi vni, qui Orientis & Occidentis disiunctissimis populis iura das, atque leges. Meum etenim in his colligendis vnum studium fuit, vt leges ac iura facilius & verius discernerentur. Quod si in hac mea vel licentia, vel audacia tibi dicendi criminis notam effugere non possumus, dum tuas aures grauioribus negotijs occupatas nostris disputationibus attentare conamur, in nostra culpa tuæ benignitati, & facilitati debes ignoscere, qui ita te placidum, facilem, & humanum omnibus nobis ostendis, vt non possimus non intelligere cum tanta Maiestate, quantam adhuc nec legimus, nec cognouimus, blandam & hilarem clementiam & facilitatem esse coniunctam. Accipe igitur munusculum nostrum, qua multa alia soles hilaritate, quod si feceris ad maiora molienda vires & animum excitabis. Deus Opt. Max. te ad regenda & conseruanda latissima imperia seruet incolumem.

D. Ioan. Gutierrius.

AD LECTOREM.

QVIA disputando facilius veritas inuenitur l. munerum. §. mixta. ff. de muner. & honor. l. cum quidam. vbi Ias. in sexto notabil. numer. 8. ff. de liberis & posthumis. in l. Offidius, ff. de legat. 3. l. secunda. § his legibus. ff. de origine iuris. & inquit Præpositus in cap. 1. de eo qui sibi & hæredi suis masc. numer. 1. quod vbi emergit graue dubium non debemus passim respondere, sed ponderare & disputare articulum, quod bene notare debent consulentes secundum eum, veritas enim sæpius examinata magis splendescit in lucem, capit. graue. 35. quæst. 9. glo. verb. postquam. in capit. cum Ioannes heremita. de fide instrumen. Ias. in l. iubemus. colum. 2. nume. 8. C. de iudic. quia vt inquit Aristotel. 2. ad Corinth. 12. Virtus in infirmitate perficitur. capit. non omnis. 8. quæst. 5. & Vexatio dat intellectum Esaiæ 28. Hostiensis in summa, de pœnitentijs & remissio. §. quæ interrogationes. colum. 3. Hinc dicebat Leonardus quem refert Caccialup. in tract. de modo statuendi charta. 5. versic. octauo consulo, nihil esse ad res subtiles cognoscendas, atque discutiendas, quod plus valere possit, quam disputatio: quare vulgare est illud dictum Baldi in l. precibus. C. de impuber. & alijs substit. colum. 5. versic. modo contra. numer. 33. quod quasi ferro viam aperit, qui per contraria transit, & inquit Philosoph. in 3. Metaphysicorum, quod veritatem inquirentes sine dubitatione, similes sunt nescientibus, quo ire debeant & in 7. Ethicorum, quod non sufficit verum dicere, nisi etiam causa falsitatis assignetur, & in 1. Topicorum, potentes ad vtranq; partem dubitare in singulis, speculabimur verum & falsum: Sol reuerberatus fortius calefacit, vt inquit Adrianus Papa, in quodlibet. quæst. 6. colum. penult. & clauus repercussus fortius stringit: opposita enim iuxta se posita magis elucescunt, vt ait Philosoph. in 2. de Cœlo & Mundo: & nusquam veritas clarior emineat, quam suo admota contrario, ita Amadeus in Dialogo de Amicitia. charta 23. & sequenti. Idcirco sæpè dicebat Ias. nihil esse tam obscurum in iure quin si deducatur in disputationem veritas inueniatur: & Ioannes Mirandula in Apologia, charta. 2. Inquit, quod antiquis & omnium ætatum Philosophis certissimum fuit, nihil ad consequendam, quam quærebant veritatem sibi esse potius quàm, vt essent disputationis exercitatione frequentissimi: disputatio enim est cribrum veritatis, suauissimus animæ cibus, nihil habens ingrati, vt dicit Antonius Citadin. inter illius opera in Epistola, incip. conclusiones, ad finem. dum agit de ente & vno: & inquit Adrianus Papa in quodlibet. quæst. 3. colum. 1. post Hieronym. quod nihil certius deprehenditur eo, quod disputationis dente teritur: quæ omnia, cum experimento comperta haberem, vtpote qui hac methodo scribendi dudum in meis Practicis Quæstionibus super legibus Regijs Hispaniæ vsus fuerim, post diuersum quem in prioribus Commentarijs repetitionum Iurisque allegationum, & in consilijs, alijsque scriptis prius elegeram, modo eundem disputandi in hoc opusculo Canonicarum controuersiarum reassumere volui perspiciens quanto præstantius veritas deprehendatur, ex huiusce modi stylo disputationis, atque scribentis, quod sit talentum facilius detegatur, an inordinate procedat, vel confuse, quod omnino est abhorrendum quia sapientis est ordinare secundum Aretin. consilio 67. diligenter & mature: an vero noua & inaudita adducat, vt faciunt moderni subtiles, sed hi sæpissimè à ciuitate ingenij facilè in falsitatem labuntur, ita enim extenuare soliditatem iuris nituntur, vt ab alijs seligantur, atque præcellentes & singulares videantur, quod subtilitatis modo à veritate penitus discedant: quinimo phantasias sequendo totum mundum reuoluunt & tantum volunt subtilizare, quòd se ipsos non intelligant, vt de Doctoribus Papiens. refert Paul. in l. hac consultissima. §. finali. numer. 3. C. de testament. An vero denique & si noua omnino non inueniat, ab alijs tamen inuenta, vel cultu reddat blandiora, vel accumulatione vberiora, nonnullis interdum nouitersubtili ingenio additis, vt iuuent & prosint cuicunque etiam fastidito stomacho grauiorum lectione, quod sat erit teste Salomone, Sæpè enim post macellum & adipem, etiam blandissima oluscula & fluuiales pisciculi appetibiles sunt. Ratio enim qui insistit inuentioni, ordinationi vacare potest & difficilior est ordinatio quàm inuentio secundum Felinum in capit. quæ in ecclesiarum. in fine. de constitutionib. Hæc enim est, quæ honorem fecit Accursio, Speculatori, Ioanni Andreæ, Bartolo, Alexandro, Iasoni, Felin. & alijs qui hunc stylum sunt secuti, & ex nostris Cohi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cubi Hispanis, grauissimis Viris Roderico Suarez, Gregorio, Lopez, Couarr. Antonio Com. Petro Peralta, D. Anto. de Padilla, Ludouico de Molina, & alijs pluribus, remotis qui contrarium inordinatè & confuse scribendi modum sunt sequuti, quos sciens omitto: illos vero imitari cupiens, hunc de reliquo tractatum vobis expono, qui vtinam ita placeat quemadmodum animus meus placere optauit, quòd si aliud forte contingat æquo animo sufferte, quandoquidem ipse laborem passus in facere decreui. Valete.

Quæ in hoc opere scripta sunt omnia Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Catholicæ censuræ & iudicio subiecta esse volo, nec ab ea me vel minimum voluisse discedere quisquam cogitet, quòd si aliquid huiusmodi deprehendatur, id non ex animo dictum, sed elapsum, iam nunc pro recantato haberi libens volo.

Index Capitum Canonicarum Quæstionum,

Libri primi D. Ioannis Gutierrez Canonici Doctoralis Ciuitatensis.

CAPVT Primum. Excommunicati, qui vitandi vel non? pag. 6. & seq.

Caput II. Excõmunicatus à iudice an possit per confessarium absolui virtute Bullæ cruciatę, vel Iubilei satisfacta parte in vtroque foro vel tantum in interiori? pag. 50. & sequent.

Caput III. An virtute Bullæ cruciatæ absolui quis possit ab irregularitate? pag. 56. & sequent.

Caput IIII. Quo iure procedat communis praxis, qua iudices ecclesiastici præcepta iudicialia sub pœna excommunicationis pro futuris culpis solent discernere? pag. 61. & sequent.

Caput V. Parochus an possit absoluere sibi subditum à sententia excommunicationis maioris à iure lata nemini reseruata? pag. 74. & sequent.

Caput VI. Absoluere quis possit à sententia excõicationis minoris. pag. 81. & seq.

Caput VII. De taurorum agitatione. pag. 86. & sequent.

Caput VIII. Extrauagans ambitiose de rebus eccles. non alienand. inter extrauagantes communes declaratur. pag. 100. & seq.

Caput IX. Extrauagans cum detestabile de simonia inter communes declaratur. pag. 106. & sequent.

Caput X. De interdicto ecclesiastico, cessationeque à diuinis. pag. 110. & seq.

Caput XI. De monitorijs generalibus, eorumque praxi. pag. 116. & seq.

Caput XII. De pœnis permanentiũ in excõmunicatione per mensem & vltra. pag. 136. & sequent.

Caput XIII. De irregularitate ex homicidio occulto proueniente. pag. 143. & seq.

Caput XIIII. De monialibus an ex alijs causis iustis præter tres contentas in constitutione Pij Quinti, possint à monasterio exire? pag. 152. & seq.

Caput XV. De copula interueniẽte ante impetratã dispensationem à Summo Pontifice inter consanguineos vel affines ad contrahendũ matrimoniũ cõmissam ordinario loci, an vitiet dispensationẽ, si de illa nulla facta fuerit mentio? pag. 157. & seq.

Caput XVI. De spadone, cui ambo testiculi abscisi sunt an possit matrimonium cõtrahere? pag. 163. & seq.

Caput XVII. An Papa possit dispensare, vt matrimonium ratum & non consummatũ per copulã dissoluatur? pag. 168. & seq.

Caput XVIII. De matrimonio de præsenti contracto à duobus impuberibus, vel à pubere & impubere, maioribus tamen septennio solenniter coram parocho & testibus vtrum post pubertatem interueniẽte copula, cohabitatione amplexibus vel osculis ratificetur, absque eo quòd eadem solennitate de nouo repetita celebretur? pag. 180. & seq.

Caput XIX. Ordinarius ecclesiasticus an tuta conscientia possit absq; vlla causa remittere denuntiationes in matrimonijs cõtrahendis requisitas? pag. 187, & seq.

Caput XX. Pater an iustẽ absque peccato possit impedire matrimonium filij absq; eius voluntate cõtrahendũ cũ disparis status & cõditionis fœmina? pag. 193. & seq.

Caput XXI. Verba illa, non habebo aliam vxorem, vel non ducam aliam vel aliquã in vxorem nisi te, vel non erit mihi alia vxor nisi tu quid inducat? & quid de alijs de quibus in hoc capite? pag. 201. & seq.

Caput XXII. De matrimonio vel sponsalibus contractis inter consanguineos, vel affines sub conditione si Papa dispensauerit. pag. 210. & sequen.

Caput XXIII. De impedimento affinitatis ex illicita copula proueniente, & quis dispenset ad petendũ debitũ. pag. 220. & seq.

Caput XXIIII. De diuortio inter virum & vxorem ex causa sæuitiæ. pag. 227. & seq.

Caput XXV. An maritus propter publicũ vxoris adulterium possit ipsa viuente clericus in sacris effici? pag. 231. & seq.

Caput

Caput XXVI. De ætate singulis ordinibus ecclesiasticis requisita. pag. 237. & sequen.
Caput XXVII. Approbatus in vno episcopatu ad audiendas confessiones, an possit virtute Bullæ cruciatæ in alio episcopatu eligi in confessarium absque noua approbatione huius episcopatus? pag. 244. & seq.
Caput XXVIII. Beneficia vacatia intra qd tẽpus prouideri debeant? pag. 250. & seq.
Caput XXIX. An aliquid recipi possit pro administratione spiritualiu? pag. 254. & seq.
Caput XXX. An vnusquisque teneatur in Dominicis & alijs diebus festiuis in propria parochia rem diuinam audire, hoc est, missam? pag. 263. & sequen.
Caput XXXI. An circunstantia festi ab eo, qui peccatum mortale commisit eo in die, sit necessario cõfitenda sacerdoti. pag. 271. & sequen.
Caput XXXII. Monasterium an excludat substitutum sub conditione vocatum si institutus sine liberis legitimis & naturalibus decesserit, vel sine liberis ex se legitime descendentibus, vel ex suo corpore procreatis? pag. 281. & sequen.
Caput XXXIII. De pensione ecclesiastica an debeatur pro rata temporis necne? pag. 300. & sequen.
Caput XXXIIII. De remedio, c. reintegranda. 3. q. 1. coram quo iudice sit proponendũ, & an competat cõtra bona fide & titulo possidentẽ, & an in iudicijs possessorijs appellatio locũ habeat? pag. 313. & seq.
Caput XXXV. De confraternitatibus disciplinatorum, seu confrarijs, an sint loca religiosa, necne? deque alijs in proposito. pag. 339. & sequen.
Caput XXXVI. An successor prælati alterius ve beneficiati, vel maioratus teneatur stare locationi prædecessoris nomine proprio, & in sui vtilitatẽ factæ? pa. 346. & seq.
Caput XXXVII. De stuprante virginẽ, ad quid teneatur? pag. 354. & sequen.
Caput XXXVIII. De vxore, quæ falsò sibi partum alienum supposuit, & de adultera, quæ filium ex adulterio inscio marito concepit, ad quid teneatur in foro conscientiæ? pag. 363. & sequen.
Caput XXXIX. De vendentibus carius ad creditum, quam in promptu res communiter valeat, & de minori ementibus anticipata solutione. pag. 375. & sequen.
Caput XL. De restitutione, an differri possit, vbi debitor habita ratione status, & dignitatis, grauissimam pateretur ex restitutione iacturam? pag. 394. & sequen.

ERRATA.

Pagina. 7. col. 1. ver. stinere. l. stinert p. 11. c. 1. v. diu. cap. l. C. p. 16. c. 2. v. fu. probatio. l. probatur. & v. de. ex. l. & p. 20. c. 1. v. syno. adiit. l. non sit. p. 21. c. 2. v. nem. sicut. l. secut. p. 22. c. 2. v. cap. vbi dict. l. vbi Doct. p. 24. c. 2. v. pro. ex 36. c. 1. v. vt. habet. l. habeat. p. 37. c. 1. v. 10. & dict. cap. §. l. dict. §. p. 38. c. 1. v. dict. caput. l. dict. §. p. 39. c. 1. v. contineat. l. obsinent. p. 43. c. 2. v. vltr. refert. l. nesciit. p. 44. c. 1. v. & redduntur. l. reddantur. p. 53. c. 2. v. debe. pugnat. l. punni. p. 54. c. 2. v. te Bullæ. l. virtute Bullæ. p. 58. c. 2. v. quam. dict. 1. l. dict. 2. p. 75. c. 2. v. limtrasto. l. limitatur. p. 77. c. 1. v. fẽdato. l. fundato est. p. 79. c. 1. v. lect. communes. l. communem. p. 84. c. 1. v. rem sustorẽ. l. sustorem. p. 88. c. 1. v. cum. habet. l. habebit. p. 89. c. 1. v. prorie. proprij. l. proprijs. p. 96. c. 2. v. in adultera. l. adulteria. p. 97. c. 2. v. nuper. nostris. l. nostris. p. 98. c. 1. v. Xistus. l. Xistus quintus. & c. 2. v. contingit. l. contingat. p. 100. c. 1. v. extra. prad. l. præd. ambitiose. & c. 2. v. c. p. treug. l. eus. l. agit. & v. quæ. quæst. 1. 2. 21. 7. l. quæst. 2. 14. num. 7. p. 104. c. 1. v. sit exprimn. l. exprimit nec restringit. p. 105. c. 2. v. Carthum. l. Cart. lunt. & c. 1. v. pra. dist. l. dicto. p. 112. col. 1. v. esset. interdictoin. l. interdicti, argumento. p. 113. c. 1. v. qui, ad capit. l. à dicto cap. p. 114. c. 1. v. nl. & l. generales. & p. 116. c. 1. v. sc. versic. 8. l. versic. 118. p. 117. c. 1. v. sin. præcedit. l. præbus. l. tribus receptibus. p. 117. c. 1. v. us. apostolis. l. apostilis. p. 137. c. 1. v. agno. vt cum. l. vtrum. p. 154. c. 1. v. sr. semi. delect du. & quarto gradu. p. 194. c. 1. v. li. quæst. l. quæst. 1. p. 198. c. 1. v. mr. observare. l. obliterare. p. 206. c. 2. v. quæ. pondet. l. pendent. p. 206. c. 1. v. ex quod am. l. quoddam. p. 214. c. 1. v. 302. in 21. l. in tracta. p. 216. c. 1. v. 19. titul. l. tractat. p. 217. c. 1. v. 4. col. titul. l. tractata. p. 219. c. 1. v. dum. titul. l. tracta. p. 227. c. 1. v. enim. innocentii. l. innocentiæ. l. innocentia. p. 233. c. 1. v. ut. adhorteat. l. abhorreat. p. 240. c. 1. v. si rum. obstet. l. obstet. & v. dum. hoc est. l. hoc est ad. p. 246. c. 2. v. cl. Matth. l. v. 656. quem. l. quæ. p. 287. c. 2. v. Ale. opinio. l. communis opinio. p. 292. c. 1. v. alt. dicentem. l. dicentem. p. 304. c. 1. v. est. 16. 9. lib. 5. lib. 5. l. lit. 5. li. 5. pag. 308. c. 1. v. cle. interdictum. l. introductum. pag. 309. c. 1. v. par. nonisse. no. p. 3. 310. dum. ex. l. & p. 346. c. 2. v. cap. xxxv. l. cap. xxxvj p. 370. c. 1. v. me. committatur. l. omittatur. pag. 373. c. 1. v. ds. ex. l. lux. 1. 380. c. 1. v. lux. C. l. caput. p. 385. c. 1. v. quid. titu. l. tractatu. & c. 2. v. ba. titul. l. tractatu. p. 385. c. 1. v. ca. luimodi. l. huiusmodi. p. 387. c. 2. v. ue, intensa. l. intonsa. p. 390. c. 1. v. illum. l. per illum.

CANONICARVM VTRIVSQVE FORI, TAM exterioris quàm interioris animæ, Quæstionum

Liber vnus, Autore D. Ioanne Gutierrez Canonico Doctorali Ciuitatensi.

SVMMARIVM.

1 CONCILIVM Constãtiense circa excommunicatos vitandos vel non, refertur, nec non & Basilienſe.
2 Acta in Constantiensi & Basilien. Concilijs circa damnationem quorundam articulorum hæreticorum & causas beneficiales ac censuras approbata fuerunt authoritate Apostolica & quomodo hoc intelligatur. num. 15.
3 Sententia declarationis non requiritur, nec est necessaria vbi aliquid ita notorium est, quòd nullam excusationem habet nec possit aliqua tergiuersatione celari: contrarium. num. 16.
4 Sententia declaratoria requiritur regulariter vbicunque pœna aliqua pro crimine etiam ipso iure infligitur.
5 Publice excommunicatus publice est vitandus etiam ante denuntiationem iure communi attento.
6 Notorie excommunicatus, ita quòd ipsius factum nulla tergiuersatione celari possit vitandus est ante denũtiationem secundum literam Concilij Basilien sis, & citantur authores huius sententiæ.
7 Sed contrarium late probatur rationibus & authoribus hic adductis, & in numeris sequentibus.
8 Hæreticum ante condemnationem non tenemur vitare etsi sciamus illum esse hæreticum.
9 Excommunicatio hæresi cohæret, sicut lepra leproso & homini vmbra.
10 Incarcerati propter hæresim priusquàm pro talibus declarentur deuitari solent nec diuina officia nec sacrificia permittuntur audire nec alijs sacramentis ecclesiæ vti, nec traduntur ecclesiasticæ sepulturæ donec causa peragatur.
11 Statutum in Synodo Constantiensi de excõmunicatis non vitandis ante denuntiationem præterquam in notorio clerici percussore salubervimum institutum fuit ad sedandas timoratas conscientias adimendosque scrupulos.
12 Ratio differentiæ assignatur inter notorium clerici percussorem quur sit vitandus ante nuntiationem, & alios notorios excommunicatos non vitandos.
13 Hæreticus notorius quur non sit vitandus ante condemnationem.
14 Verum esse resoluitur in Concilio Constantiensi sub Martino V. celebrato editã fuisse præd. saluberrimam constitutionem iuxta literam & sensum num. 1. relatam & quamuis inter acta eiusdem Concilij ipsa non extet: est tamen hoc receptissimum apud crebriores & graviores autores: & in hoc numero resolutio præcedentium ponitur.
15 Manifestatio authoritatiua requiritur etiam si facti euidentia sit, vt, quod authoritas publica inchoauit lege, authoritas publica perficiat iudice.
16 Vassalli liberati sunt à debito fidelitatis dominij & totius obsequij propter hæresim manifestam domini sui.
19 Custodies depositum sibi ab hæretico commissum non debet illud reddere hæretico manifesto, id petenti.
20 Præses alicuius oppidi aut arcis munitæ, qui

sub fide detinere & instrumento illud ab aliquo accepit non tenetur illi restituere notorio hæretico effecto, nec literis eius mandato, sed fisco.

21 *Hoc tamen procedit sequuta sententia declaratoria iudicis nempe illum esse notorium hæreticum, alias secus.*

22 *Nemini priuato nec etiam iudici seculari licet iudicare aliquem hæreticum etiamsi notorius talis appareat, quousque ab ecclesia id iudicetur, aut per sententiam declaretur, idque procedit indistincte vt hic.*

23 *Pœnæ non debentur in foro conscientiæ ante eõdemnationem, etiã si ipso iure impositæ sint.*

24 *Occultè excommunicatus hodie nullo modo vitandus est, nec etiam ante denuntiationem, cuius excommunicatio duobus etiam testibus probari posset.*

25 *Fama publica excommunicationis non sufficit ad hoc vt teneamur aliquem vitare ante denuntiationem.*

26 *Excommunicatio quotuplex sit in proposito ad sciendum an excommunicatus vitandus sit, vel non.*

27 *Nominatim excommunicatus non est quicunque fecerit aliquid contra canonem idipsum facientem excommunicantem.*

28 *Nominatim excommunicatus dicitur, qui nomine proprio, officij, vel dignitatis, aut aliquibus appositis signis indubitatis excommunicatur vt hic, quæ omnia vitandus nõ sit etiam à scientibus quousque fuerit declaratus & denuntiatus per iudicem.*

29 *Nominatim excommunicatus & declaratus per iudicis sententiam, quæ illam denuntiat, mandatque denuntiandum publicum excommunicatum, vitandus est antea vero non.*

30 *Vsus atque communis interpretatio Christianorbis in hanc sensum accepit constitutionem Cæterũ Constantiensis per quam nunc non negatur sepultura iis qui excommunicati moriuntur, nisi sint denuntiati.*

31 *Ab quocunque per simplicem excommunicationem præciso, si non fuerit nominatim excommunicatus publicatus, vel denuntiatus, aut manifestus percussor clerici, licet cuicunque tam in necessitate quàm extra, sacramenta percipere, perinde ac si non esset præcisus, sentiens aliàs & quando hæc intelligantur. num. 47. & 48.*

32 *Publicatio excommunicationis vbi fiat.*

33 *Publicatio excommunicationis facta in consistorio iudicis coram paucis non sufficit.*

34 *Excommunicatio non est necessarium, vt omnibus de ciuitate sit manifesta, sed satis est quòd transeat in notitiam vicinię, seu maioris partis in quę actus geritur, sicut de notorio dicitur.*

35 *Denuntiationes excommunicatorum quomodo fiant.*

36 *Publicatio & denuntiatio nihil ad excommunicationem addunt.*

37 *Pœna excommunicationis ipso iure afflixit & inhabilitat, quoad omnes suas potentias, illum qui in eam incidit absque alia declaratione, trahit nanq; secum executionem paratam.*

38 *Excommunicatus regulariter peccat alijs communicando etiam ante denuntiationem, & magis quam alij eidem communicantes post denuntiationem, quo fit vt ipse excommunicatus ante denuntiationem teneatur se abstinere à communicatione fidelium, & à diuinis.*

39 *Occultè excommunicatus tenetur se vitare à communione fidelium, & à diuinis abstinere ante denuntiationem.*

40 *Et an id procedat quando ex hac euitatione occultum eius crimen occulcaq; excommunicatio proderetur cum graui scandalo?*

41 *Parochus etiam si penes se habeat denuntiatoriam scripturam, qua specialiter & nominatim quis sit excommunicatus, sibique præcipitur, vt statim visis literis teneatur eundem vitare atque denuntiare, nihilominus non tenetur eum vitare, donec eum denunciauerit, aut denuntiatum esse constiterit.*

42 *Hæretici, schismatici, & apostatæ si sint hæresis, apostasiæ, aut schismatis condemnati veniunt nomine excommunicatorum nominatim, atque etiam simoniaci, & omnes, qui per sententiam fuerint pronuntiati, & condemnati alicuius crimnis, cui annexa sit excommunicatio, & præterea, quicunque proprio nomine propter aliquod aliud delictum fuerit pronuntiatus excommunicatus.*

43 *An superiùs dictum in nominatim excommunicato publicato vel denuntiato, & de quo vno omnino excommunicato vitandis, procedant etiam in interdictis, vel suspensis nominatim per*

per sententiam iudicis publicatam vel denuntiatam, vel adeo notorijs quòd nulla tergiuersatione possint celari.

44 *Iure communi non licet audire rem diuinam, nec suscipere sacramenta ecclesiastica à clerico notorio concubinario, etiam sine vlla monitione superioris.*

45 *Hodie secus est nisi clericus publicus concubinarius fuerit nominatim publicè denuntiatus per prælatum vel suspensus vt euitetur.*

46 *Audiens missam à sacerdote existente in alio crimine notorio non peccat mortaliter.*

49 *Prælatus vel curatus non excommunicatus non tenetur in sacramẽtorum administratione vitare parochianos sibi subditos occultos excommunicatos quando volunt ab eo recipere sacramenta, imo ea tenetur ipsis ministrare, quanuis hi male faciant se illis ingerendo.*

50 *Excommunicatus occultus si habet alias ius compellendi sacerdotem vt habet parochianus eius: petit autem Eucharistiam in publico tenetur ei parochus ministrare sicut occulto peccatori; secus si occultè petatur, vel in publico & notorio excommunicato, etiamsi non sit denuntiatus.*

51 *Sacramentum pœnitentiæ non est exhibendum cuicunque excommunicato.*

52 *Excommunicatis dubijs (hoc est) occultis licitum est porrigere Eucharistiam etiam cessante scandalo si non porrigeretur.*

53 *Curatus excommunicatus nominatim & specialiter ante denuntiationem an debeat euitari ab eo, qui eius excommunicationis habet notitiam?*

54 *A præcisis ab ecclesia, quos Concilium Constantiense vitari præcipit non licet regulariter recipere ecclesiastica sacramenta, nec cum illis alio modo communicare in diuinis nec extra.*

55 *An in casu extremæ necessitatis liceat sacramentum baptismi recipere ab huiusmodi præcisis, vel etiam hæreticis?*

56 *Et quid in sacramento pœnitentiæ in articulo mortis, vbi alius minister deest? & numeris sequentibus.*

57 *Contritio interior in articulo mortis satis est deficiente confessario habili cum voto sacramenti quando fas fuerit & copia confessarij dari cõtingat, quanuis difficile sit contritione, legitima & sufficienti illo tempore potiri.*

58 *Excommunicatus absoluendus est in articulo mortis à quolibet sacerdote, nullaque reseruatio est in illo articulo.*

59 *Hæreticus moriens, si episcopus & inquisitores desint absolui potest à quolibet sacerdote.*

60 *Concilium Constantiense dum excipit duos casus, quibus non licet communicare cum excommunicatis non loquitur nec procedit in articulo mortis, sed regulariter extra illum.*

61 *Referuntur autores tenentes partem affirmatiuam nempe vt in articulo mortis deficiente alio legitimo confessario excommunicatus nominatim, & ab ecclesia denuntiatus item & hæreticus possint sacramentum pœnitentiæ ministrare.*

62 *Referuntur autores tenentes contrariam sententiam.*

63 *Concordia assignatur inter prædictas opiniones, vt prima procedat in excõmunicatis aliàs vitandis, secunda vero negatiua in hæreticis: hoc vltimum limitatur. num. 64. in hæreticis nondum declaratis nec condemnatis ab ecclesia, alias secus vt in num. 67.*

65 *Moriens alio legitimo confessario deficiente tenetur excommunicato sacerdoti confiteri, licet sit præcisus ab ecclesia, ipseque minister sic administrando non peccat, si tamen resipiscat & animo decernat iam ecclesiæ parere mandatis, vt excommunicationem excutiat à seipso.*

66 *Speciale hoc est in sacramentis Baptismi & Pœnitentiæ, in cæteris vero id nõ licet. Articulus mortis quis dicatur? remissiue ibidem.*

68 *Qui amat periculum peribit in illo, & exponens se periculo probabili peccandi peccat tale peccatum, quale periculum est.*

69 *Sacerdos excommunicatus denuntiatus, vel notorius clerici percussor quanuis suspensam habeat iurisdictionem propter excommunicationem, membrum tamẽ ecclesiæ est (licet præcisum) per fidem informem: at vero hæreticus, apostata & schismaticus non solum vsu iurisdictionis suspensi sunt, verum etiam iurisdictionem euadicatu fide funditus amiserunt, cũ non sint membra ecclesiæ, &c.*

70 *Hæreticus vere de ecclesia non est. Non potest ergo homines esse fidelis, qui Deo extitit infidelis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

71 *Theodoricus Asseriure laudatur, qui cum diaconum haberet orthodoxum à se admodum dilectum, & in Arianismum conuersus esset vt eidem Theodorico faueret gladio eũ interemit dicens si Dõo fidem sincerã non seruasti, quo modo mihi, qui homo sum conscientiam sanam præstabis.*

72 *Hereticus & schismaticus est, qui putat ecclesiam alibi esse vel esse posse, quam penes Petri successorem. Hermenigildus Rex filius Leouigildi Regis olim Hispaniæ qui ob catholicæ fidei professionem ab hereticis in carcerem coniectus fuit, maluit oppetere mortem, quam communionem sacram à manibus episcopi Ariani sumere.*

73 *C. 7. Sessionis. 14. sacri Concilij Tridentini intellectus.*

74 *Sententia lata à iudice publicè excommunicato est ipso iure nulla.*

75 *Sententia lata nedum à iudice delegato publicè excommunicato, sed etiam ab ordinario est nulla.*

76 *Hoc tamen procedit quando huiusmodi index est nominatim excommunicatus & denuntiatus, vel notorius clerici percussor.*

77 *Excommunicatus tunc dicitur nominatim declaratus quando in sua parochia publicatur illum esse excommunicatum, vel in concione publica, & alias vt hic.*

78 *Sententia excommunicationis publicè lata intelligitur si index eam tulerit in loco vbi publicè iudicare consueuit, hoc tamen hodie non procedit.*

79 *Iudex occultè excommunicatus bene potest suo officio vti, validaque erunt ab ipso gesta & pronuntiata fauore suæ publicæ, publicæque utilitatis.*

80 *Recipiens ordines sacros ob occultæ excommunicato, vel ab hæretico si ab ecclesia erat tolleratus, non solum recipit sacramentum, sed etiã executionem sacramenti, vnde etiam postquã sibi id constiterit poterit actus illius ordinis exercere absque dispensatione.*

81 *Omnes actus ab occultè excommunicato gesti siue sint ciuiles, siue spirituales sunt validi.*

82 *Iudex occultè excommunicatus ac proindero latus ab ecclesia an possit alteram excommunicare? & num. sequen.*

83 *Episcopus publicè excommunicatus non potest iudicem aliquem instituere, quinimo nec ipse episcopus excommunicatus, nec eius vicarius antea institutus de causa cognoscent, sed adiri debet Papa vt prouideat.*

84 *Secus est in delegato nam ipsius iurisdictio nõ suspenditur per excommunicationẽ delegãtis.*

85 *Potestas vel capitaneus alicuius ciuitatis si sit excommunicatus eorum iudices impediuntur de causa cognoscere.*

86 *Episcopo existente suspecto censetur etiam in consequentiam suspectus eius officialis.*

87 *Episcopo absoluto ab excommunicatione, ipsius vicarius poterit iurisdictionem exercere, sicut ante excommunicationem.*

88 *Excommunicatio lata à iudice excommunicato tolerato ab ecclesia operatur omnes suos effectus.*

89 *Excommunicatus occultè licitè, saltem valide potevit alteri facultatem concedere audiendi confessiones, publicè autem excommunicatus minime.*

90 *Excommunicatus non lucratur fructus sui beneficij vel præbendæ dum excõmunicatus existit, licet à sententia excommunicationis appellauerit.*

91 *Inimicus Dei & Ecclesiæ non debet de patrimonio Iesu Christi viuere.*

92 *Excommunicatus durante excommunicatione non facit fructus beneficij suos, & si quos percepit tenetur ad eorum restitutionem.*

93 *Nec requiritur ad hoc quod sit denuntiatus.*

94 *Excommunicatus ipso iure amittit fructus sui beneficij, absque eo quòd in sententia hoc exprimatur.*

95 *Excommunicatus sortitus priuatur distributionibus quotidianis.*

96 *Alimenta sunt ministranda ex redditibus beneficij clerico depositio & suspenso à beneficio propter crimen, excommunicato autem minime etiamsi is egenus & pauper sit.*

97 *Alimenta non sunt ministranda ex redditibus beneficij clerico actu & solenniter depositio, & exauthorato militia sacerdotali: sed tantum depositio verbaliter per sententiam. numero. 98.*

99 *Clericus depositus non habet facultatem, nec est in sua manu à depositione liberetur, sed eius*

eius excommunicatus vt absoluatur, ideo illi dantur alimenta, huic verò minime.

100 *Alimenta exhibenda nõ sunt ex redditibus beneficij clerico suspenso propter contumaciã à qua potest resipiscere, & non resipiscit, sicut nec excommunicato.*

101 *Alimenta excommunicato ex redditibus beneficij exhibenda sunt, quoties excommunicatus esset impeditus ex aliqua causa absolutionem petere vel obtinere, etiamsi eã petat vt hic.*

102 *Alimenta ministranda sunt excommunicato ex fructibus beneficij in casu extremæ necessitatis ne fame pereat.*

103 *Excommunicatus iuste etiam ante denuntiationem non lucratur fructus, redditus, nec distributiones quotidianas sui beneficij vel præbendæ.*

104 *Excõmunicatis & reipublicæ hostibus sunt beneficia subtrahenda in quatum propter hoc arcentur à culpa.*

105 *Fructus præbendæ, durante excommunicatione vel suspensione contingentes in vtilitatẽ ecclesiæ conuertuntur, distributiones verò quotidianæ præsentibus accrescunt, & numerosequenti, quomodo hoc de distributionibus quotidianis intelligatur.*

106 *Caput. 3. de reformat. session. 21. Sacri Concilij Triden. & cap. 3. de reformat. sessione. 22. eiusdem conciliantur.*

107 *Quod prædictum est de distributionibus quotidianis vt præsentibus accrescant procedit etiam in fructibus principalibus præbendæ, vbi patrimonium ecclesiasticum in duas est diuisum partes distinctas, quarum vna ad fabricam pertineat, altera verò ad ministrorum victum & laboris mercedem sit destinata.*

108 *Mensa capitularis redditusque ipsius mensæ, in qua tractati ad comedendum sedent assimilatur.*

109 *Capitulum ecclesiasticum, qui fructibus præbendæ vacantis fruitur an pro illo tempore tenatur soluere pensionem authoritate Apostolica super ipsis constitutam & numeris sequẽtibus.*

110 *Pensio est onus reale annexũ fructibus eiusdem præbendæ &c.*

111 *Collecta, decima, census & pensio sunt onera realia obligantque possessorem.*

112 *Tunc demum agi potest pro pensione præteriti temporis contra nouum possessorem, quando is posset recurrere contra hæredes percipietis fructus, alias secus vt hic.*

113 *Via executiua agi potest aduersus illum, cui litere pensionis intimatæ fuerunt, secus contra illum, cui intimatæ non fuerunt, sed via ordinaria tunc procedendum erit.*

114 *Possessor beneficij soluens pensionem præteriti temporis sui anteccessoris poterit pro eo quod sic soluerit conuenire predecessorem si viuit qui fructus percepit &c.*

115 *Fructus beneficij siue præbendæ, super quibus ecclesiastica pensio authoritate Apostolica est reseruata, sunt obligati atque hypothecati pro solutione pensionis, ideoque agi potest contra quemcunque illorum possessores, siue sit vniuersalis, siue particularis successor.*

116 *Ecclesia vacans super cuius fructibus est apposita annua pẽsio tenetur ad solutionem eius, eamque soluere tenetur œconomus eius, qui pro ea conueniri potest.*

117 *Idem est in solutione charitatiui subsidij.*

118 *Camera Apostolica, cuius sunt fructus sedium vacantium solvit pensiones super ipsis reseruatas.*

119 *Capitulum ecclesiasticum percipiens medietatem fructuum duorum primorum annorum nouorum residentium vigore statuti vel alterius concessionis tenetur soluere dimidiam partem pensionis super ipsis fructibus reseruatæ.*

120 *Capitulum fructus præbendæ vacantis iure proprio propter personalem residentiam iure non decrescendi percipit, atque eis fruitur tanquam proprijs, suisque præbendis addictis.*

121 *Pensionem reseruatã super fructibus & distributionibus quotidianis præbendæ præmaxime Capitulum soluere nõ tenetur pro tempore vacationis eiusdem, quo fructus percepit.*

122 *Canonicatus cæteræque præbendæ horum regnorum quanuis pinguissimi sint semper in Romana curia æstimantur in valore annuo 24 ducatorum auri de camera & non plus.*

123 *Capitulum tenebitur soluere pensionem præbendæ vacatis vsque ad quantitatem fructuũ, quos percepit distincte à mensa capitulari vt in exemplis hic positis.*

124 *Excommunicatus, vel suspẽsus iuste etsi sua*

culpa tenetur soluere pensionē si beneficij vetuisset possessionē, idē si iniustè sit excōmunicatus cum nō amittat fructus sui beneficij. nu. 125.

125 *Idem est in charitatiuo subsidio.*

126 *Capitulum tenetur adimplere atque soluere onera simplicibus alia onera præbendæ vacantis eidem cohærentia.*

127 *Percipiens fructus ex priuilegio apostolico beneficiorum vacātium primi vel aliorum annorum ad idem tenetur.*

128 *Iniquè & contra ius expensæ siue salaria horum onerum successori imponantur non obstāte consuetud. contraria.*

129 *Quid in expensis factis in affigendis edictis & alijs pro electione facienda magistral. & doctoral. præbend.*

130 *Duplex praxis refertur habendi capitulum expensas factas pro electione prælati.*

131 *Ius eligendi prælatum fuit concessum capitulo in priuilegium cum olim spectaret ad superiorem: sic ius eligendi doctorem vel magistrum in ecclesijs cathedralibus horum regnorum ad præbendas doctorales & magistrales competit episcopis & capitulis ex indulto sedis apostolicæ.*

132 *Capitulum sede vacante deficientibus alijs bonis potest recipere mutuum instante necessitate pro negotio electionis prælati.*

133 *Iustè excommunicatus lucratur fructus sui beneficij si hoc in sententia Papæ declaretur.*

134 *Excommunicato in casu extremæ necessitatis subueniendum est de fructibus sui beneficij ne fame pereat.*

135 *Excommunicatus iniustè non amittit fructus sui beneficij, vel præbendæ: quos tunc recuperabit per viam iustitiæ principaliter querelando, vel super hoc agendo nō vero per viam attentatorum. num. 136.*

137 *Excommunicatus iniustè non amittit distributiones quotidianas quas etiam percipiet itademum & est hic.*

138 *Infirmus ita demum distributiones quotid. habere debet si tempore ægritudinis solitus erat residere aliàs secus.*

139 *Item hoc procedit vbi infirmus est præsens in loco vbi est ecclesia aliàs secus, nisi aliud sit consuetum.*

140 *Infirmus præsens in loco vbi est ecclesia iure communi semota consuetudine lucratur distributiones quotid. si solitus erat antea residere, nisi aliud habeat consuetudo, quia hoc casu ipsa est seruanda: idem est in excommunicato iniustè stante consuetudine vt etiam absens à loco ipsas lucretur vt in num. 141.*

142 *Excommunicatus ob causam suæ ecclesiæ etiam iustè lucratur fructus suæ præbendæ.*

143 *Clerici accedētes ad sedē apostolicā pro negotijs suarū ecclesiarū integre eos recipere debēt.*

144 *Absentes ab ecclesia pro vtilitate ipsius lucrantur etiam distributiones quotidianas.*

145 *Concordia & intellectus ad. cōmunem. §. qui vero. de clericis non resid. lib. 6. & c. cum non deceat. de elect. eodem lib. quæ videntur contraria circa distributiones quotidianas lucrandas ab absentibus pro vtilitate ecclesiarum.*

146 *Canonici Ciuitatenses absentes ab vrbe pro negotijs ecclesiæ ex consuetudine lucrantur distributiones quotidianas.*

147 *Statutum seu constitutio ecclesiæ vt clericus excommunicatus pro causa ecclesiæ lucretur fructus suæ præbendæ valet & est seruanda.*

148 *Canonicus Prouisor, seu vicarius generalis Episcopi, si ob eam causam excommunicetur lucratur fructus suæ præbendæ præmaxime si statuto ecclesiæ id caueatur, vt in num. 149.*

149 *Episcopus duos canonicos in suo seruitio habere occupareque potest ad idque eos cōpellere.*

150 *Prouisores & officiales generales à capitulo, sede episcopali vacante deputati si excommunicentur ob causam officij lucrantur fructus suarum præbendarum.*

151 *Idem est dicendum in canonicis & alijs beneficiatis acceptantibus iurisdictionem aliquam apostolicam, si ob eam causam excommunicentur, quia lucrari debent fructus suarum præbēdarum sicut cæteri, de quibus supra.*

CAPVT PRIMVM.

Excommunicati, qui vitandi, vel non.

1 CONCILIVM Cōstantiense (vt ex communi doctorum traditione habemus) ita decreuit. insuper ad euitādum scandala: & multa pericula, quæ conscientijs timoratis contingere possunt, Christi fidelibus tenore præsentium misericorditer indulgemus, quòd nemo deinceps à communione alicuius in sacramentorum administratione, vel receptione, aut alijs quibuscunque diuinis vel extra, prætextu cuiuscunque sententiæ aut censuræ ecclesiasticæ à iure vel ab homine generaliter promulgatæ teneatur abstinere, vel aliquem vitare: aut interdictum ecclesiasticum obseruare, nisi sententia aut censura huiusmodi fuerit in, vel contra personam, collegium, vniuersitatem, ecclesiam, vel locum certum, aut certam à iudice publicata vel denuntiata specialiter vel expresse: constitutionibus apostolicis & alijs in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque: saluo si quem pro sacrilega manuum iniectione in clericum sententiam latam à canone adeo notoriè constiterit incurrisse, quòd factum non possit aliqua tergiuersatione celari, nec aliquo suffragio excusari: nam à communione illius, licet denuntiatus non fuerit volumus abstinere iuxta canonicas sanctiones. Ita fertur statutum fuisse in prædict. Concilio Constantiens. sub Martino V. quanuis inter ipsius acta quæ in. 2. part. sunt tom. Concil. circumferuntur, vbi adest hoc Conciliū Constantiense prædictam constitutionem, & si attentè & accuratè conquisierim non repererim prout re vera non extat sicut & alij ante nos testantur.

Concilium autem Basiliense sessione 20. in. 2. tomo Concil. folio. 646. post Constantiense celebratum vndecimo Calendas Februarij, anno Domini 1437. quanuis eandem constitutionem refert vsque ad illum versic. saluo si quem, &c. exclusiuè, attamen hoc versiculo sublato, loco ipsius interserit verba sequentia. Aut si aliquem ita notoriæ excommunicationis sententiam constiterit incidisse & nulla possit tergiuersatione celari, aut aliquo modo iuris suffragio excusari: nam à communione illius abstineri vult iuxta canonicas sanctiones: per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos nō intendit in aliquo releuare, neque eis, quomodolibet suffragari.

Hæ sunt literæ Conciliorum Constantiens. & Basilien. quæ & si conueniant in primo ex duobus casibus, in quibus excommunicatos vitandos esse expresse præcipiunt, nempe in nominatim excommunicato à iudice publicato vel denuntiato: maxime tamen differunt in. 2. Concilium enim Constantiens. non omnem notoriè excommunicatum ante denuntiationem vitandum fore decernit, sed eum tantum, qui ex causa iniectionis manuum violentarum in clericum omnino notoriè sit excommunicatus, nempe quòd factum non possit aliqua tergiuersatione celari. At vero Concilium Basiliense expresse statuit vitandum, quemlibet omnino ita notoriè excommunicatum quòd nulla possit tergiuersatione celari, aut aliquo modo iuris suffragio excusari: hæc enim est differentia maximi ponderis tanquam generis & speciei: quia prius Concilium quod Constantiæ fuit celebratum excipit casum specialem notorij clerici percussoris: alterum vero, quod Basileæ postea fuit habitum generaliter excipit, quemcunque omnino notoriè excommunicatum: quod igitur horum erit sequendum, aut quæ litera ex supradictis amplectenda?

2 Hæc profecto diuersitas literarum, diuersarum opinionū ansam præbuit: sunt etenim, qui literam Concilij Basiliensis secundo loco supra relatam tanquam posteriorem sequantur atque probent maxime cum eadem constitutio Basilien. in Concilio Lateranensi sub Leone X. sessione. 11. fuerit eisdem verbis renouata, anno Domini 1517. Primò, quoniam quæ in illa synodo & Constantiens. acta fuerunt circa damnationem quorundam articulorum hæreticorum & causas beneficiales ac censuras approbata fuerunt apostolica autoritate, prout apparet ex Bullis Martin. V. & Nicolai V. Summorum

Pontificum, quæ in prædict. 2. tom. Concil. habentur atque insertæ sunt, id, quod adnotauit Author Summæ Conciliorum Frater Bartholomæus Carranca postea Archiepiscopus Toletanus ad finem dict. Concilij Basilienſis, his verbis: quæ in his duabus congregationibus Constantiensi & Basiliensi statuta sunt non habent aliquod autoritatis robur, nisi duntaxat illa, quæ in bulla Martini V. & Nicolai V. Pontificia autoritate probata sunt: secundo quia vbi aliquid ita notorium est quòd 3
nullam excusationem habeat, nec possit aliqua tergiuersatione celari nulla sententia declarationis requiritur aut est necessaria secundum Abbatem in capit. cum non ab homine. de iudicijs. numero. 29. verſic. sed certè subtiliter Dominican capit. cum secundum leges de hæretic. in. 6. Idem Abb. in cap. cum Vintonienſ. de electione. columna vltima. numero. 14. Felin. in cap. Rodulphus. numero. 37. & 39. de reſcript.

4 Tametsi ea requiratur regulariter vbicunque pœna aliqua pro crimine etiam ipso iure infligitur vt in capit. cum secundum leges. de hæretic. in. 6. & in. l. eius, qui delatorem. vbi Bart. ff. de iure fisci. congerit plurimos Andreas Tiraquel. in. l. si vnquam. verb. reuertatur. numero. 400. C. de reuocand. donat. Anton. Gomez. 3. tomo Variarum Resolut. capit. fina. numero. 3. Roland. à Valle consil. 10. numero 11. libro. 1. loquens in feudatarijs, qui intra annum & diem inuestituram non petunt, elicque frequentissimo omnino consensu receptum, regulariter sententiam in pœnis ipso etiam iure statutis requiri, quæ declarationem inducat teste D. Couarruuias in capitulo alma mater. 1. parte. relect. §. 2. numero. 9. de sententia excommunic.
5 in. 6. Tertio ex textu in capit. cum non ab homine. de sententia excommunicationis, vbi probatur publicè excommunicatum etiam ante denuntiationem vitandum esse publicè: idem probatur in cap. cum desideres. eodem titulo. & in capit. Teugaldum. cum pluribus alijs. 11. quæstione. 3. cui iuri consonare videtur dict. Concilium Basilienſe in verbis supra relatis, dum statim addit iuxta canonicas sanctiones, nam idem dicit esse de iure antiquo Præpositi. in capit. curæ. in princip. 11. quæst. 4. vt refert Probus in additione ad Cosmam Guimier in gloss. constituit in loco infra statim citando.

6 Denique & quarto quia nulla maior ratio esse videtur, quare magis excipi debeat casus notorij percussoris clerici, quã alterius notorij excommunicati: & ita in terminis huic parti adhæret Felinus vbi supra dict. numero. 39. verſic. salua veritate, &c. tum ex dicto secundo fundamento. tum etiam quia supplementum Pisanelæ in verb. clericus. 3. in fin. refert & sequitur dictam literam Concil. Basilien. dicens se eam extraxisse de libro Domini Iuliani Cardinalis Sancti Angeli, qui autoritate Apostolica Martini V. præfuit in dicto Concilio Basilienſ. & sibi ostendit prædictam constitutionem in camera sua & studio suo Florentiæ, anno 1440. die 11. Decembris, tandem Felin. Dubius do hac re relinquit cogitandum propter diuersam literam Concilij Constantienſis, quam ibi refert ex Sancto Antonino: non enim viderat nec legerat acta Concilij Basiliensis, vt ipse apertè insinuat & allegat Abbatem in Clementina. 2. de sententia excommunic. hanc partem tenentem: in hanc etiam sententiam refertur Syluest. in summa, verbo excommunicatio dicens, quòd illa constitutio fuit facta antequam Concilium illud reuocaretur à Summo Pontifice, nam prius fuerat legitimè congregatum & conuocatum, & Eugenius IIII. reuocauit postea, & aliqui Cardinales præsiterunt & prosequuti fuerunt Concilium vsque ad depositionem ipsius Eugenij, sed quòd illa constitutio facta fuit antequam reuocaretur, prout refert Frater Martin. Ledesinius in loco infra citando pro contraria parte, ego autem hoc non inuenio apud Syluest. sed potius contrarium vt ibidem dicemus: verum hanc literam Concilij Basilien. expresse approbat

bat atque in suo libro inserit eam declarans Petrus Rebuff. in Concordata in titulo de excommunicatis non vitand. folio 727. idem facit prioris immemor Cosmas Guimier in pragmat. sanctione Gallican. titul. de excommunicat. non vitand. folio. 203. & sequentibus. hanc etiam literam Basilienſ. probare videtur, vtramque tamen referens Nauar. in capit. 1. §. laboret. numero. 10. de pœnitent. dist. 6. idem in Manual. latin. capit. 9. numero. 6. & latius capit. 27. numero. 35. vbi addit male esse relatam à Felin. vbi supra, & à Sanct. Antonino vbi infra secundum lecturam Concilij Constantienſis, & bene à se in dict. §. laboret: & quòd fuit lata extrauagans hæc à Martin. V. & renouata à Concilio Basilienſi dict. sessione. 20. & quòd fuit acceptata semel per Concilium Bituricense in pragmatica sanctione Gallicana supra relata, & iterum renouata à Concilio Lateranenſ. habito sub Leone. X. & in concordatis inter eum & Franciscum primum, vt per Rebuff. vbi supra, idem refert Bernard. Diaz de Luco in sua praxi criminal. canonica. capit. 73. de concubinarijs. in verſic. & ne quis contemnat. vbi contendit dictam sessionem. 20. Concilij Basilienſis, in qua continetur præfata constitutio de excommunicatis non vitandis, & decretum contra concubinarios fuisse factam ante eius scissuram, & quòd quantis illud Concilium non fuit ab ecclesia receptum, tamen ordinata in eo ante scissuram factam recipiuntur & allegantur à doctoribus prout sunt supradicti respectu dict. constitutionis ad euitandum scandala: tandem de re hac anxius Couarruuias in dicto capitulo alma mater. 1. parte relect. 52. numero. 7. ibi, ego vero &c. vtranque literam referens censet quòd standum esset constitution. Basilienſi dubio procul nisi à tot authoribus vt infra videbimus iuxta sensum alterum hæc ipsa constitutio foret sæpissime citata, & nihilominus minime audet à Basilienſi constitutione discedere cum posterior sit & ex primo fundamento supra pro ea adducto existimans præfatam constitutionem, quæ Concilio Constantienſi tribuitur fuisse à Martino V. tempore eiusdem Concilij conditam absque ipsius Concilij decreto, eò quòd ipsam in eo reperire nequiuerit, prout re vera non extat: cuius in hoc sententia coadiuuari videtur ex eo quòd in constitutione Constantienſi supra relata loquitur per verbum personæ pluralis numeri, nempe, tenore præsentium misericorditer indulgemus, & iterum in verſic. nam à communione illius &c. volumus abstineri, quod potius congruere videtur modo loquendi Pontificis quàm Synodi conciliaris: at verò constitutio Basilienſis Concilij bis vtitur verbo statuit, quod conuenit synodo: quantus hoc fundamentum non satis vrgeat quoniam etiam synodus vtitur aliquando prima persona pluralis numeri, vt patet ibidem folio. 648. & præterea in synodo Constantienſi reperiuntur decreta Martini V. & eiusdem synodi eodem modo composita, quo hæc de qua agimus vt patet ex eodem Concilio folio. 561. pagina. 2. nihilominus hanc eandem partem amplecti videtur Michael Palacio Concanonicus noster Ciuitatenſ. in. 4. sententiarum. dist. 18. disputatione. 7. pagina. 272. ibi, at vero: vbi refert Concilium Basilienſe supra dictum eiusque literam, dicens esse saluberrimum de hac re decretum, quod euulgatum legitur primò Constantiensi, etiam si ibi non extet, sed expressius idem Magist. Palacio hanc partem probauit eodem libro. 4. sententiarum in. 5. &. 6. dist. disputat. 3. pagin. 159. & sequenti. in verſic. decreuit synodus Constantienſis vbi referens literam Concilij Constantienſis supra primo loco positam, inquit postea quòd Concilium Basilien. idem decreuit sessione. 20. nempe generaliter excommunicatos vitandos non esse, modo euidens non sit eos hac censurâ teneri, vt quia factum est euidens vt in euidenti clerici percussione, vel quando nullo suffragio iuris excusari potest, hos videlicet non esse vitandos, sicque approbat literam Cõcilij

Basilienſis ſupra relatam, inſuper & literam Concilij Conſtantienſis loco ſpeciei vel exempli, addítque ſeſsionem præfatam Basilienſ. quantum ad hoc eſſe authenticam, quippe legati Eugenij Papæ à Seſsione. 17. aſſiterunt huic Concilio & illi præfuerunt, & ita ſi non quoad alia, quæ tangunt Papalem præeminentiam, ſaltem quoad ea, quæ illam non concernunt autoritate roborari apoſtolica videtur, & à Pariſienſibus Theologis veneratur cum Papa Adriano: quanuis idem Magiſter diſtin. 18. diſputatione. 3. pagin. 342. in verſ. hæc autem omnia, tertio retulerit ex præfato ſaluberrimo decreto Conſtantienſ. non eſſe vitandos excommunicatos niſi in duobus caſibus, aut quãdo ſunt nominatim denuntiati & declarati, & quando incidunt in canonem contra percutientem clericum, quod nulla tergiuerſatione poſsit excuſari, ſicque videtur à priori ſua ſententia diſcedere approbaréque literam Conſtantienſis Concilij: nihilominus intelligendus eſt iuxta à ſe tradita ſuperioribus locis, nempè, vel in alio quocunque notorio excommunicato, quandoquidem illud ſatis expreſſerat, & nunc quoque hoc tertio loco ad ibi dicta ſe refert illis verbis, vt ſupra à me ſatis eſt diſſertum. itaque autor hic ſatis probare videtur hanc literam & partem Concilij Basilienſis, quanuis Conſtantienſem non explodat, ſed illam loco exempli, ſiue ſpeciei notorij excommunicati, de quo generaliter loquitur Concilium Basilienſe admittat, magni faciens ſemper prædictorum Conciliorum decreta propter ſaluberrimam ipſorum diſpoſitionem atque Chriſti fidelibus nimis fauorabilem.

7 Rurſus maior pars autorum atque vſus eccleſiæ catholicæ literam Concilij Conſtantienſis primo loco ſupra relatam probauit atque recepit: in primis enim Sanctus Antoninus Archiepiſcopus Florent. in. 3. parte ſuæ ſummæ titul. 25. cap. 3. eam referens dicit eſſe Concilij Conſtantienſ. ſub Martino V. & inſuper addit, quoſdam dixiſſe illam conſtitutionem fuiſſe in Concilio propoſitam, ſed non acceptatam præcipuè ab Italica natione, alios verò, fuiſſe temporalem ſcilicet per quinquennium vſque ad Concilium ſequens, quod Senis fuit celebratum, ſed nullum horum fuiſſe verum, nam duo viri famoſiſsimi in vita & ſcientia, qui præſentes fuerunt Concilio Conſtantienſ. vbi facta fuit dict. conſtitutio dixerunt ipſam acceptatam fuiſſe ab omnibus, & perpetuam, vnamque de concordatis, & quòd magiſtri etiam vniuerſitatis Pariſienſis acceptauerunt eam, quia in ipſa dicitur omnibus Chriſti fidelibus: & quòd vnus ex dictis famoſiſsimis viris poſt celebratum Concilium Senis, cui etiam interfuit vadens ad curiam ad viſitandum Martinum V. Papam, cùm ipſe putaret dict. conſtitutionem fuiſſe temporalem, ſcilicet, per quinquennium tantum, ſicque iam expiraſſe loquens cum Papa petiuit ab eo vt concederet ſibi ex gratia, vti tali ſententia ſiue diſpenſatione, quam continebat illa conſtitutio, reſpondit Papa, vos ſcitis illam eſſe vnam de concordatis, & cum ipſe interrogans, quinquennalem eſſe obijceret, dixit Papa, ego volo quòd ſemper duret: & quòd Dominus Iulianus Cardinalis ſuper hoc conſultus dixit tale indultum datum non ſolum Germanicis, verum etiam omnibus Chriſtianis: & de iure eſſe perpetuum, quia iſta eſt natura conſtitutionis ipſius, niſi reuocetur, non fuit autem reuocata, ſed in Concilio Basilienſi confirmata ante ſui diſſolutionem, ergo &c. cuius relatione, atque teſtimonio illorum trium grauiſsimorũ virorum, quos refert, qui fuerunt teſtes oculares dicti Concilij, ſatis ſuperque remanet verificatum atque probatum, non ſolum prædictam conſtitutionem fuiſſe editam in Cõcilio Conſtantienſi ſub Martino V. & ab ipſo ore proprio promulgatã, & in Concilio poſtea Basilienſ. ante ipſius ſciſſuram confirmatã, præcipuè cum præd. Dñs Iulianus autoritate apoſtolica eiuſdẽ Martini V. præfuerit in. d. Concil. Basi-

Basilienſ. vt ex ipſius initio conſtat: ſed etiam præd. eius literam eſſe amplectendam, quanuis non exter inter acta Concilij Conſtantienſis, & in Concilio Basilienſi poſtea ſequuto diuerſo modo euulgata reperiatur in prædicto ſecundo caſu excepto, in quo excommunicati ſunt vitandi vt eſt prædictum: idem refert ipſe Beatus Antoninus in tractatu de cenſer. cap. 83. in verſ. nota diligenter: mihi verò eſt in tractatu de excommunic. cap. 79. numer. 16. volum. 16. tract. diuerſ. doct. idem refert & ſequitur Angel. de Clauaſ. in ſua ſumma, verbo excommunicatio. 8. numero. 3. dicens quòd ipſe etiam habuit à fide dignis perſonis quòd fuit confirmata & approbata prædicta conſtitutio in Concilio Conſtantienſ. eandem partem breui tuetur ſermone Felin. in capit. cùm non ab homine in finalibus verbis de ſententia excommunicationis. Decius in capit. 2. de except. numer. 4. vbi reprobat Felin. in dicto capit. Rodulphus contrarium tenentem Sylueſt. in ſumma, verbo excommunicatio. 5. quæſt. 4. numer. 7. ibi ſciendum eſt quarto Caiet. in ſua ſumma, verbo excommunicatio minor, vbi refert literam prædicti decreti Conſtantienſis illamque probat: idem in verbo abſolutio. 2. ibi ex extrauaganti &c. vbi dicit hanc extrauagantem eſſe conſuetudine vrentium approbatam in hanc partem refertur etiam idem Sylueſt. in ſui conſilatorio in epiſtola, quæ ibi habetur in vltimo folio ad lectorem ſcribens ſtandum eſſe extrauagãti Concilij Conſtantienſis, & non determinationi Concilij Basilienſis addens quòd quando ſcripſit ſummam putauit prædictam conſtitutionem Concilij Basilienſi fuiſſe editam antequam Eugenius IIII. reuocaret illud Concilium, & quòd poſtea legit Ioannem de Turrecremata in ſua ſumma eccleſiæ dicentem prædictam extrauagãtem non fuiſſe editam niſi poſt ſciſſuram Concilij, vnde infert Sylueſt. nullius eſſe momenti, ideo nec illi ſtandum, ſed adhærendum eſſe extrauaganti Concilij Conſtantienſis, prout hæc omnia hanc partem expreſsè probans quatuor fundamentis, & dicens hanc hodie eſſe in vſu non vero Basilienſ. Ledeſmius in. 2. 4. lib. quæſtione. 25. artic. 1. fol. 345. columna. 2. &. 3. & expreſsè idem probat Adrianus in. 4. tractatu de cõfeſsione. quæſtione. 9. folio. 282. vbi inquit Concil. Conſtantienſ. per Basilienſ. poſtea confirmatum eſſe, idem Adrian. in materia de clauibus. quæſtione. 3. folio. 310. vbi etiam meminit Basilienſis Concilij, ſed tamen inquit quòd quia de illius autoritate plures dubitant, & communiter ei pondus autoritatis nõ defertur poſſumus ſtare Concilio Conſtantienſ. & eſt pro conſolatione timoratorum: ſed & in eandem opinionem referuntur Maior in. 4. Sententiarum diſtinctione. 18. quæſtione. 3. & Ioannes Driedo de libert. eccleſiaſt. pagina. 88. eam etiam probat ſumma Armila aurea, verbo abſolutio. §. 30. vbi refert illud Caietan. vbi ſupra. hoc Concilium Conſtantienſe eſſe conſenſu vtentium approbatum. Idem author in verbo excommunicatio. 1. §. 50. vbi aſſerit eſſe approbatum Concilium hoc Conſtantienſe in Basilienſ. ante eius ſciſſuram. Eandem ſententiam teneat Ioann. à Medin. in ſuo cap. de reſtitutione. quæſtione 3. in cauſa. 9. folio. 21. columna. 1. hanc eandem partem probat Frater Dominicus à Soto in. 4. Sententiarum, diſtinctione. 1. quæſtione. 5. articulo. 6. pagina. 106. columna. 2. in verſic. in tranſitu autem, vbi mentionem faciens prædicti Concilij Basilienſis affirmat quòd vſus eccleſiæ tam amplam exceptionem (nempe in quocunque notorio excommunicato) non recepit, niſi illam duntaxat Concilij Conſtantienſis, quam quidem conſtitutionem vt Antoninus inquit Papa Martinus confirmauit. Rurſus idem D. Soto optime diſtinctio. 22. quæſtione. 1. articulo. 4. pag. 946. columna. 1. &. 2. vbi profitetur quòd licet conſtitutio Basilienſ. facta fuiſſet ante ſchiſma: poſtea tamen in Concilio Florentino ſub Martino V. omnia fuerunt decreta ſecundũ tenorem Concilij Conſtan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

stantien. & ideo iam more vtētiū & vsu ecclesiæ receptissimū esse vt nō euitemus nisi duas illas excommunicatorū species, quas præd. Concilium Constātien. iussit & quòd ita absque vllo metu tenendum esse. Ample tamē hoc non inueni in præd. Cōcilio Florent. quanuis totum consulto perlegerim: idem Soto distin. 13. artic. 9. quæstio. 1. colum. penul. in versic. veruntamen pagin. 554. eandem constitutionem constantien. breui sermone sequitur, referens se ad primum locum distinct. 1. supra citatum: eandem literam Constantien. probauit Alphons. à Castro (quanuis alterius Basilien. non meminerit) lib. 2. de potestat. leg. pœnal. c. 15. vers. circa istos sic occulte excommunicatos &c. col. mihi 1919. in magnis: & Victoria in sua summa de Sacrament. Baptismi quæst. 30. & de excommunicat. quæst. 4. & latius quæst. 10. per totam. vbi asserit quòd ita testatur vsus ecclesiæ, quia illa determinatio Concili Cōstantien. non extat apud nos nec in præd. Concilio ex defectu impressorum, sed & multi testantur eam vidisse, & Papa Eugenius in quibusdam ordinationibus reuocauit omnia facta in Concilio Basilien. vbi fuit ordinatum quòd omnes excommunicati vitarentur (intellige notorij) quod erat contra determinationem Concilij Constātien. ibique in fine ponit duos casus in quibus quilibet fidelis tenetur iure diuino vitare excommunicatum, quomodocunq; sit excommunicatus: eandem partem sequitur simpliciter F. Bartholom. à Medina in sua summa de instruction de confessores lib. 1. §. 5. fol. 44. colū. 1. & F. Ioseph. Angles in suis Floribus Theologicarum quæstion. in quæst. de excommunic. in. 2. difficult. in. 1. dubio, vbi post allegatam extrauagantem, ad vitandū scandala præd. Concilij Constantien. inquit hinc reuocatum est Concilium Basiliense vbi excommunicatum notorium ante denuntiationem vitandum præcipiebatur vt referunt Adrian. & Syluest. nam ecclesiastica consuetudo, quæ est optima legum interpres solum tenorem Concilij Constantien. vt habetur in. d. extrauaganti seruat: idem fatetur D. Couarruuias vbi suprà. num. 9. dicens magis receptam esse in Christiano orbe Martini V. & Cōstantiensem constitutionem & Nauar. (quanuis literam Concilij Basilien. probauerit) in dict. suo Manuali Latin. cap. 27. numer. 35. in. 5. notabil. vbi quanuis dicat videri consequi ex dict. Cōcili. Basilien. peccare omnes Catholicos Galliæ & Germaniæ, qui Luteranis manifestis imò & palàm confitentibus se tales communicant, quia sunt manifestè excommunicati propter hæresim notoriam per bullam cœnæ Domini: sed quia durū est damnare gentem in qua sunt tot viri eruditissimi, pientissimi & Academiæ celeberrimæ præsertim Parisiensis, Tolosana & Louanien. probabiliter dici potest præd. extrauagantem esse vsu receptam cum sola illa limitatione de excommunicatione manifesta percussionis clerici iuxta tenorem antiquæ: vel quòd multitudo negotiorum & necessitas communicandi atque negotiandi faciat licitum, quod aliàs non esset iuxta regulam, quod non est licitū. de Regul. iuris. hæc ille. Idem prius in dict. Manual. cap. 9. nume. 6. quibus verbis expresse fatetur vsum nostræ constitutionis Constantien. nam illud de necessitate communicand. &c. quod postea adiecit non est necessarium; quandoquidem
8 etsi sciuerim aliquem esse hæreticum non teneor illum vitare donec sit condemnatus de hæresi: eò enim quòd quis de hæresi condemnatur censetur nominatim excommunicatus secund. D. à Soto vbi suprà in duobus posterioribus locis, vbi eum citauimus: licet enim hæretici sint excommunicati ipso iure vt in cap. excommunicamus in. 1. & per totum de hæretic. & in clementina. 1. eodem titulo. & in bulla in cœna Domini quotānis legi solita: excommunicatio enim hæresi cohæret, sicut lepra leproso & homini vmbra vt refert D.
9 Ioan. à Rojas de hæreti. 1. part. nu. 249. qui nu. 246. & sequentibus probat cū iuristis in proposito aduersus Theologos idem esse in occulto hæretico: attamen ante declarationem

tionem ecclesiæ vitandi nō sunt vt ex dict. Concilio Constan. aduertit Nauar. & ante eum Soto vbi supra. Sicque est intelligendus D. Simancas de institut. cathol. tit. 40. num. 43. Cum illis tamen, qui propter hæresim carcere clausi sunt, seruari solet, & prius etiam quam declarentur heretici tanquam excommunicati deuitari solent, nec diuina officia, nec sacrificia permittuntur audire, nec alijs sacramentis ecclesiæ vti, nec traduntur ecclesiasticæ sepulturæ, donec causa peragatur: tunc enim vel exurūtur damnati, vel ad ecclesiasticam sepulturam absoluti dantur secundum Simanc. de instit. cathol. tit. 27. nume. 9. quod licet fiat ante sententiam, non ideo eos iudicat ecclesia excommunicatos ante declarationem, sed vsque ad decisionem causæ tanquam suspectos de hæresi & excommunicatione eos separat à communicatione fidelium, nisi forte postea appareant hæretici indignè communicent, & sacrilige intersint diuinis.

Fundamentum autem huius partis vel
31 ex eo sumi potest, quòd statutum in illa synodo Constan. fuit saluberrimum institutum ad sedandas timoratas cōscientias adimendosque scrupulos, nam cum aliter excommunicari quam in dicta synodo Constantiensi continetur, non sint ita notorij, sicut ille notorius clerici percussor multi inserperent scrupuli inter homines vtrum illi, cum quibus conuersantur sint excommunicati, nam quanuis notoriè sit quis excommunicatus extra clerici percussorem, cū tamen nominatim non sit quis excommunicatus publicatus vel denuntiatus, multi existimabunt, cum non esse notoriè excommunicatum qui verè sit, sicque communicando cum eo peccarent, atque proinde excommunicationem minorē incurrerent: alij vero notoriè excommunicatū iudicabunt illum, qui talis non sit, quem cum iniustè vitare curabunt eum iniuria afficient; alijsque scandali ansam præbebunt: plures etiam dubij, anxijque erunt an eum vitare debeant necne: sicq; tota respublica abūdabit scrupulis super huiusce mo-

di negotio, resque confusione plena erit: ergo constitutio Basilien. non admodū conueniet fini, in quem ipsa dirigitur, nempe ad vitanda scandala & sedandas proborum virorum conscientias: salubriter igitur ad vitanda prædicta scandala & multa pericula, quæ conscientijs timoratis contingere possunt, vniuersis Christi fidelibus misericorditer indultum est per Concilium Cōstantien. vt non teneantur euitare alios quā nominatim excommunicatos, publicatos vel denuntiatos, atque ita notorium clerici percussorem, quòd nulla tergiuersatione celari possit: si ergo teneremur etiam vitare alios quoscunque notorios omnino excommunicatos, contrarius effectus inde sequeretur intento à dicto Concil. Constan. nempe, quæ prædiximus inconuenientia, inducta autem ad vnum effectum non debent contrarium operari vt in. l. legata inutiliter. ff. de legat. 1. & in. l. legata inutiliter. ff. de adimend. legat. Sed dices, nonne que-
12 so eadem damnata iam supra considerata sequentur ex euitatione notorij clerici percussoris, quæ ex alio quocunque notorio excommunicato vt videtur? quare igitur diuersum statui debet in vno casu quam in alio cum eadem ratio in vtroque militare videatur, ergo idem ius statui debet. argumento. l. illud, cum similib. ff. ad. l. Aquil. Rectè igitur Concilium Basilien. quemcunque omnino notoriè excommunicatum præcipit euitari, quandoquidem nulla differentiæ ratio saltem concludens assignari potest inter vtrumq; casum, vt dicebamus in quarto fundamento cōtrarię partis. Respondeti tamen potest, in notorio clerici percussore ius & factum esse notorium, quòd si aliquando probabilis dubietas adsit, iam non erit omnino notorius clerici percussor prout requiritur ac per consequens nō euitabitur at verò in alijs notorijs excōmunicatis etiam si factum sit, euidens. Iusq; certum, attamen nō ita notoriū est, sicut in notorio clerici percussore contingit; difficiliùs enim ceteri casus excōmunicationis cognosci possunt, q̄ ille specialis notorij clerici percussoris, quare in ceteris

decla-

Universidad de Deusto
Biblioteca

declaratio nominatim facta ab ecclesia requiritur atque denuntiatio ipsius vt euitari debeat, quod infra dicemus.

Ex quo diluitur altera difficultas, quæ oriri videbatur ex exceptione notorij clerici percussoris facta à prædicto Concilio Constantiensi, nam iuxta eam idem à fortiori videbatur dicendum in manifesto hæretico, cum is sit omnino hæreticus, ita vt nulla tergiuersatione celari possit, factumque & ius sit euidentissimum, videbatur enim hunc euitandum esse, & tamen cõtrarium docuimus supra, nempe requiri sententiam igitur, &c. hoc nanque quanuis ita verum sit quantum ad claritatem notitiæ non tamen quantum ad autoritatem claritatis: quia etsi quando factum ita notorium sit, quòd nulla possit tergiuersatione excusari executio fieri possit, non tamen tenemur ad exequendum quandiu ecclesia vel iudex tolerat, ad ipsam enim spectat declaratio huiusmodi negotij, non vero ad quoslibet priuatos: at vero super omnino notorio percussore clerici nulla dubietas, vt plurimum contingere potest in facto nec in iure, ideo notorius clerici percussor iustè vitari præcipitur absque alia iudicis declaratione, quòd si aliqua dubietas in facto subrepat non vitabitur: in alijs vero etiam euidenter excommunicatis frequentius contingere poterit dubitari an tales sint necne, sed quia dari potest casus notorij hæretici, ita vt nulla tergiuersatione celari possit, & tamen hic non erit vitandus ante declarationem ecclesiæ, verius dicendum videtur ecclesiam casum notorij percussoris clerici excepisse in fauorem status clericalis. En tibi fundamenta & autoritates vtriusq; partis, indicandũ igitur nunc est quæ nam sit tenenda.

Resoluo igitur primò, verum quidem esse in Concilio Constantiensi sub Martino V. celebrato editam fuisse prædictam
14 saluberrimam constitutionem iuxta literam & sensum primo loco relatam & secundo fundatam, & quanuis inter acta Cõcilij Constantien. ipsa non extet, est tamen hoc receptissimũ apud crebriores & graviores autores, atque testimonio testium omni exceptione maiorum comprobatum qui prædicto Concilio interfuerunt.

Præterea & secundo verum esse video præfatam constitutionem Concilij Constantien. siue extrauagantem Martin. V. in eodem Concilio editam in Basiliensi fuisse essèque vulgatam atque positam iuxta secundam literam supra relatam & primo fundatam, sicque loco specialis exceptionis, notorij clerici percussoris factæ à Concilio Constantiensi, in Basiliensi illa sublata adijcitur atque inseritur alia generalis, cuiuscunque notorij excommunicati, cuius factum nulla tergiuersatione excusari possit vt omnibus videntibus præfatã sessionem. 20. eiusdem Basilien. Concilij patebit atque iuxta eam literam fuisse initam concordiam in Concilio Lateranensi supra citato cum Rege Franciæ per Leonem X. qui eam approbauit: atque acceptatam semel per Concilium Bituricens. in præfata sanctione Gallicana, vt patet ex Rebuffo & Cosma Guimier præcitatis, quod aduertit nominatim Nauar. vbi sup.

Tertiò semoto vsu & cõfirmatione apostolica, existimo satis posse dubitari de autoritate præd. Concil. Constantien. & Basilien. præterquam in his, quæ specialibus bullis Martini V. & Nicolai V. maximorum Pontificum expresè approbata sunt, de quibus infra in responsione ad argumenta pro cõstitutione Concilij Basilien. supra adducta agemus.

Quartò & vltimò (in quo consistit tota vis atque vtilitas præsentis disputationis) intrepidè teneo atque est obseruandum, literam priorem Concilij Cõstantiensis esse receptam ecclesiæ vsu atque omnino consuetudine approbatam, quod etiam autores contrariæ opinionis fatentur aperte, eamque esse seruandam in iudicãdo & consulendo indubie & absque vllo metu, nempe vt nullus alius excommunicatus vitandus sit, nec vitare teneamur, nisi illũ qui nominatim excõmunicatus fuerit, & à iudice publicatus vel denũciatus, & præterea notorius clerici percussor, ita quòd factũ nulla

nulla possit tergiuersatione celari, aut vllo suffragio excusari: non verò alius quicunque etiam notorius omnino excommunicatus ante eius publicationem, siue denuntiationem, vt patet ex omnibus supra adductis pro hac 2. parte: idque procedit quanuis constitutio præfata Basilien. autoritatem haberet quam non habet: quandoquidẽ nec fuit acceptata, nec vsu recepta, sed ea, quam prædiximus Constantien. quinimo contrariæ Basilien. derogatũ: ea enim est natura atque legis conditio necessaria ad sui valorem, vt à principio recipiatur, vt in cap. in istis. 4. dist. ibi: leges instituuntur, cum promulgantur, firmantur cũ moribus vtentiũ approbantur, sicut enim moribus vtentium contrarium nonnullæ leges hodie abrogatæ sunt, ita moribus vtentium ipsæ leges confirmantur: ex quo deciditur ibi, illud Telesphori Papæ, quo decreuit vt clerici generaliter à Quinquagesima ieiunandi propositum susciperent, & à carnibus & deliciis abstinerent, quia moribus vtentium approbatum non est, aliter agentes transgressionis reos non arguit: per quem tex. hãc doctrinam comprobat Syluest. in sua summa, verb. lex. num. 6.

Hinc videmus aliam extrauagantẽ Pauli Veneti incip. ambitiosæ. de rebus eccles. non alienã. dum prohibet locationes rerum ecclesiasticarum vltra triennium fieri sub censuris alijsque pœnis non debere seruari in terris vbi non fuit acceptata, vel vbi contrario vsu fit eidem derogatum, vt infra suo loco dicemus cap. 8. ergo ita & eodem modo dicendum est in proposito, vt constitutio illa Concilij Basilien. de qua agimus cum non fuerit acceptata, sed altera Constantiensis, quæ vsu ecclesiæ est recepta, illa non obliget, hæc autem liget vt cũ communi resoluit Anton. à Corduba lib. 1. quæstionarij. q. 43. statim in principio. & quod diximus de constitutione Concilij Basilien. non esse vsu receptam idem dicẽdum prorsus erit de renouatione eiusdem factã in Concil. Lateran. supra citato. Nam autores graues, qui parum post prædict. Concil. Lateranense claruerunt constitutionem Concilij Cõstantiensis sequuti sunt, & suis scriptis sequendam esse docuerunt, & præterea in specie de censuris prædicti Concilij Lateranen. dubitat Caietan. in summa, verb. excommunicatio, fuerint ne receptæ, quòd nouæ essent suo tempore, in eadem dubitatione etiam est Reuerendissimus Bartholomæus de Carrança Archiepiscopus Toleran. in summa Concil. in summa eiusdem Concilij Lateranens. & idem dici potest certius de hac constitutione, cum idem Caiet. qui parum post præfatum Concil. scripsit Victoria, & Dominicus à Soto nulla facta mentione de hac Lateranen. Concilij constitutione sequuti sint Conci. Constan. Sed arguet aliquis aduersus hanc nostram sententiam ex verbis Christi ad Petrum, si Ecclesiæ non audierit sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus, sed quam primum constiterit mihi aliquem esse Ethnicum teneor illum vitare à sacris ac cum eo nõ cõmunicare in diuinis, ergo quam primum mihi constiterit aliquem esse excommunicatum licet denuntiatus nõ sit, aut notorius percussor clerici iure diuino teneor illum vitare. Sed dicendum est, verba prædicta Christi non esse contra nostram sententiam, quia tunc non auditur ecclesia quando præceptis illius non obtemperatur, & maxime cũ illa sua sententia eum veluti pertinacem damnauit, quare ante sententiam aut declarationem iudicis, qua constat iam illum Ecclesiæ non audire non est tanquam Ethnicus & Publicanus habendus, vt excommunicatum à sacris, & communicatione illorũ excludamus. Vel secũdo dicamus vt velit Christus eum, qui ecclesiæ præceptis non obedierit esse habendum tanquam Ethnicum & Publicanum, non tamen est vitandus antequam ab Ecclesia vitari præcipiatur, aut sit notorius clerici percussor: hos enim vitãdos præcipit ecclesia, & præfata constitutio Concilij Constantien. censet atque ideo hi solum quoad præsentem materiam videntur Ecclesiæ non audire.

His igitur ita constitutis supereſt vt ad fundamẽta prioris partis (hoc est cõclusionis)

Respon-

Respondeamus per ordinem, & primo non obstat quòd approbata fuerint, quę in illa Synodo Basilienſi, & Constantienſi acta fuerunt circa damnationem quorundam articulorum hæreticorum atque itidem, quæ circa censuras & causas beneficiales decreta fuerũt per bullas Martini. V. & Nicolai. V. vt patet in eisdem, quæ sunt in dict. secundo Tom. Concil. IIIa. fol. 563. & sequentibus, hæc fol. 693. quoniam hic non agimus de prædictis erroribus, nec de causis beneficialibus: sed tantum an notorius excommunicatus vitandus sit absque denuntiatione, de quo in dictis bullis nõ video verbum vllum, quia quauis in bulla Nicolai V. approbentur atque ratificentur inter alia absolutiones à quibuscunque excommunicationũ, anathematizationũ & alijs cesuris ecclesiasticis interdictorum tam generalium quam specialium relaxationes ac etiam illarum fulminationes & appositiones iuramentorum etiam fidelitatis relaxationes, rehabilitationes ab omni macula irregularitatis aut alia inhabilitate vndecunque processerit & alia huiusmodi ibi contenta: nihilominus tamẽ prędictam constitutionem Concilij Basiliensis de notorio excommunicato vitando non inuenio approbatam in prædictis bullis.

Secundum fundamentum etiam non
16 obest, quoniam verius est etiam in factis notorijs quæ nulla tergiuersatione celari possunt requiri sententiam declarationis vt optime docet Caieta. super Diuũ Thomam in. 2. 2. quæst. 12. articulo. 2. versic. ad hoc dubium, vbi inquit quòd quando notorium facti toleratur à iudice tolerãdum quoq; insinuatur priuatis, peruersus enim ordo statuitur vt priuati teneantur facere, quod superior timet attetare: eueniet enim quòd principe existente notorie hæretico ecclesia tacens vellet subditos illi non pa-
17 rere quod non est dicendum. Prætereà etiam si facti euidentia sit, requiritur manifestatio authoritatiua vt quod authoritas publica inchoauit lege, authoritas publica perficiat iudice: quia licet quando est aliquid ita notorium quod nulla possit tergiuersatione excusari, possit exequutio fieri, non tamen tenetur quis ad exequendum quãdiu iudex tolerat vt sic notorium facti sortiatur effectum sententiæ. Probatio prætereà per text. in cap. peruenit. 1. de appellat. & in cap. inter dilectos de excessib. prælat. vbi etiam in causa notoria requiritur declaratio iudicis: & quanuis text. in dict. c. peruenit loquatur in notorio clerici percussore, in quo adhuc requirit denuntiationem iudicis minime tamen in proposito nocet, quoniam ibi agitur tantum, de ea quæstione, an non obstante appellatione sit declarandus & denunciandus notorius clerici percussor, & respondetur affirmatiue: at vero in casu conciliorum de quibus agimus notorius clerici percussor quando nulla tergiuersatione celari potest, præcipitur virari statim, ista que decisio posterior est quàm dict. cap. peruenit: superest igitur vt illis textibus recte probetur, etiam in notorijs requiri declarationem iudicis, quam sententiam aduersus Abb. probauit alios allegans D. Couarruuias vbi suprà numero. 8. in vers. ipse vero.

Nec contra exemplum Caietani de
18 subditis Principe existente hæretico quòd teneãtur illi parere ecclesia tacente, obest tex. in cap. final. de hæretic. qui ita se habet: Absolutos se nouerint à debito fidelitatis domini & totius obsequij, quicunque lapsis manifestè in hæresim aliquo pacto quacunque firmitate vallato tenebantur astricti: ex quo videtur contrarium as-
19 sertioni Caietani prorsus probari. Vnde fit vt custodiens depositum sibi ab hæretico commissum non debeat illud reddere hæretico manifesto id petenti: nam etsi lege naturæ teneantur omnes in reddendo depositum fidelitatem seruare, ab hac tamen obligatione liberatus est quisquis ab hæretico depositũ accepit, vt iam post illius manifestam hæresim minime illud hæretico reddere teneatur, sed fisco, id ap-
20 prehendere volenti. Sic etiam præses alicuius oppidi aut arcis munitæ, qui sub fidelitate ex iuramento, illud ab aliquo domino

mino accepit, si huiusmodi dominus hæreticus efficiatur notorius, non tenetur illi castrum, aut arcem restituere, nec alteri eius mandato, sed fisco, cuius iure ipso competit talium rerum dominium. Quin & etiam catholica vxor debitum hæretico viro reddere non tenetur, vt argum. & ex ratione. d. cap. final. probatur & in cap. de illa. de diuort. vt hæc omnia refert & probat latè agens de intellectu. d. capit. de illa. Alfonsus à Castro libr. 2. de iusta hæretic. punit. capit. 7. per totum & D. Simanc. de institut. catholic. titul. 46. num. 73. fol. 225. cum igitur d. cap. fin. de hæretic. dicat, absolutos, &c. aperte ostenditur sententiam esse à iure latam & non à iudice proferendam: ergo contra Caietan. assertum.

21 Sed hoc inquam non obest, quoniam & si hoc casu sententia condemnatoria iudicis necessaria non sit, vt in dict. cap. final. adhuc tamen declaratoria requiritur, nempè hunc esse notorium hæreticum ad hoc vt ipsius capit. final. pœnas incurrat quandiu enim Ecclesia tolerat, subditi domino parere tenentur, vt rectè in terminis probauit Caietan. vbi supra, cuius in hoc sententia comprobatur ex altera, quam modo adduximus, nempè etiam in notorijs requiri declarationem iudicis, idque roboratur ex decisione text. in capit. cum secundum leges de hæretic. in sexto. ad finem. vbi quamuis bona hæreticorum ipso iure sint confiscata, confiscationis tamen executio vel bonorum ipsorum occupatio fieri non debet antequam sententia ecclesiæ super eodẽ crimine fuerit promulgata, cuius text. decisio & si generaliter in bonis hæreticorum loquatur, nec mentionem faciat notoriæ hæresis, ratio tamẽ ipsius in quibuscunque hæreticis etiam notorijs idem concludit, nec inter vnum & alium hæreticum congrua ratio differen-
22 tiæ assignari potest nemini nanque priuato nec etiam iudici seculari, cum sit incõpetens causæ licet iudicare aliquem hæreticum etiam si notorius talis appareat quousque ab ecclesia id iudicetur aut per sententiam declaretur: limitant tamen non-

nulli loquentes generaliter in quocunque crimine notorio præterquam si iudex executionis esset iudex competens cognitionis ipsius causæ, tunc enim non esset necessaria sententia declarationis, si ita notorium esset crimen, quòd nulla posset excusari ratione, sed poterit executio fieri ab eodem iudice absque declaratione, secundum Dominic. consil. 136. colum. vltim. & Albert. in Rubri. de hæretic. quæst. 13. num. 43. & 46. Declarato nanque solum videtur necessaria cum est aliquod dubium declaratione indigens, sed quando ita notoriè quis est hæreticus vt nulla possit tergiuersatione celari non est aliquod dubium: ergo nulla erit necessaria declaratio ecclesiæ. Sed verius est indistinctè requiri ad huc declarationem iudicis secundum Couar. vbi supra alios allegantem: quo fit vt illationes, quas supra deduximus ex. d. capit. final. de hæretic. collectæ per Castr. & Simanc. vbi supra, intelligendæ sint præcedente declaratione iudicis, alias secus. Imo supradictæ procedunt non solum in foro exteriori de quo agimus, sed etiam in foro interiori conscientiæ in quo pœnæ supradictæ non delentur, etiam si impositæ sint ipso iure antiqua damnationem & sententiam profitentes glo. verb. cùm augmẽto in finẽ in cap. fraternitas. 11. quæst. 2. & ibi Doct. quam sequitur Angel. de Clauas. in sua summa, verb. pœna, 3. tertio. & summa Rosela in verb. absolutio. el. 1. §. 19. & in verb. restitutio. §. sexto. Sylues. verb. hæresis. 1. quæst. 8. versus tertio. Ioan. à Medina in suo. C. de restitut. in Rubrica, de rerum diuis. colum. 4. sequitur F. Dominicus à Soto, optime examinans pluresque Theologos referens, de iustitia & iure. lib. 1. quæstio. 6. artic. sexto. per totum vbi reprehendit Alfonsi à Castro, vbi infra citabitur contrarium tenentem; eandem priorem sententiam probauit F. Petrus de Couar. in lib. de remedio luxorum. 3. parte. 3. capit. 11. col. 3. hanc dicit communem Sylues. in parte assisinus. in. 7. quæst. & Simanc. optimè disputans, de institut. catholi. titul. 9. nume. 82. qui anno 27. incipit tract. a

re articulum hunc:& Couar.de sponsalibus 2.parte.cap.6.§.octauo.num.10.Ant.Gomez in l.1.Tauri.num.4.&3.tom.Variarum cap.2.nu.5.& latius in d.3.tom.c.14.de confirmat.bon.num.3.vbi etiam contra Castrum tenet plures allegans.& illam gl. testatur communiter approbatam plures referens Didac.Perez in l.final.titul.3.lib.2.ordinam.colum.377.vbi ampliat etiam si pœna sit imposita per verbum,ipso iure dicens hanc esse veriorem & receptiorem opin.idem in l.4.titul.fin.lib.2.col.718.in fin.& sequentibus: sed & alij plurimi eandem doctrinam sequuntur tametsi Alfonsus à Castr.vbi supra, paulo post princip. dict.cap.7.existimauerit,quòd reus in cõscientia in casu dict.capit.fin.d. ad illius pœnam sustinẽdam obligetur etiam ante omnem aliam iudicij sententiam,sicut supra dixerat de priuatione cæterorum bonorum latissimè eam probans lib.2.de lege pœnal.per totum, & ante eum tenuit Abb.in.c.dilecti.nu.12.de arbitr. & in cap.1.num.11.de constit.& ibi Felin.nu. .& Decius in.1.lectu.nu.20.eandem opin.videtur sequutus, qui tamen nutat& eam sequitur Felin.in.d.c.Rodulphus.nu.38.de rescript.& Ant.Gomez.lib.3.Variar.resolut.capit.2.nu.6. Sed hæc vltima sententia explosa est à communi schola Theologorum & Canonistarum, quippequia à veritate deuiet. Vt autem melius intelligatur hæc communis sententia(scilicet in vtroq; foro necessariam esse iudicis declarationẽ etiam in criminibus notorijs, vt pœnaà iure impositi incurratur, excepto illo casu à Concilio Constantiensi excepto de notorio percussore clerici)quando quis tenetur vitare excommunicatum : notandum est,nullum esse vitandum antequam à iudice fuerit legitimè separatus,nam priuati vitando,non iudicant,sed exequendo obedientiã superioris & iudicis euitant quos superior vitandos declarauit & præcepit. Hæretici autem quamuis generaliter à iure vt prædiximus sint excommunicati, & ideo ipsi se abstinere debẽnt à communicatione fidelium in particulari tamen Petrus aut Paulus non est excommunicatus nec separatus: quare si priuatus aliquis eũ euitaret ante iudicis sententiam, qua separatio illa iuris generalis illi in particulari applicetur, separaret ac euitaret in particulari eum, qui particulariter non est separatus ab ecclesia & sic officio iudicis hac in re vteretur, quod priuato non licet:in illo autem casu particulari Concilij Constantiens.de notorio percussore clerici, talis iam ab ecclesia non solum in generali,sed in particulari est separatus,quare nulla est necessaria iudicis sententia.

Ad tertium contrariæ partis fundamentum respondetur text.in dict.cap. cùm nõ ab homine.de sentent.excommunic.cum similibus,dum probat excommunicatum publicum publicè vitandum esse: occultum verò occultè & secretò,procedere de iure communi antiquo decretalium. Ho-
24 die autem attento supradict.concil. Constantiensium vsu receptissimo, nec occultè excommunicatus vllo modo vitãdus est, nec etiam ante denuntiationem, cuius excommunicatio duobus etiã testibus probari possit nec publicè nec priuatè, sicque tollitur sententia Abbatis Henrici& Felini in d.c.cum non ab homine.& eiusdem Henrici in dict.cap.cùm desideres.eod.titul. existimantiũ teneri quem vitare hunc excommunicatum,cuius excommunicatio duobus testibus probari possit, cùm is occultus non sit nec dici possit,cuius contrarium rectius tenet Innocentius in cap.inquisitioni.de sentent.excommunic. quem sequuntur ibi Cardinal.& frequentius Doctores tenentes excommunicatum non esse ante denuntiationẽ publicè vitandum, nisi sit notoriè excommunicatus, vt refert Couar.vbi supra nu.3.in vers. quid autem. cui magis in hoc applaudit sententia prædicta Innocentij aduersus Panormita.& alios respectu publicæ euitationis:nam de secreta & occulta dubium non esse affirmat, cum secretè vitandus sit etiam occultè excommunicatus illo iure: hoc autem Constantiensi minimè, nec publicè nec secretè, qui non sit nominatim excommuni-

municatus publicatus vel denuntiatus, vel notorius clerici percussor, non autem alius etiam notoriè excommunicatus ante denuntiationem vt supra resoluimus.
25 Quò fit vt nec sufficiat fama publica vt teneamur vitare excommunicatos ante denuntiationem:ficque tollitur etiã responsio text.in dict. c. cum desideres in. 2. eius parte vt rectè aduertit Couar.vbi supra.numer.7.in versi.2.&3. Quarto fundamento contrariæ partis nempe nullam maiorem rationem differentiæ posse dari,quare magis excipiatur notorius clerici percussor quam alius notorius excommunicatus,iam supra satisfactum est.
26 Superest vt videamus pro intelligentia præfati Concilij Constantiens. quotuplex sit in proposito excommunicatio? in quo obseruandum est, triplicem considerari posse: Primo generalis sententia à iure vel ab homine lata excommunicans omnes incendiarios,adulteros,concubinarios,vel alios aliquid prohibitum facientes,vel furtum non reuelantes, & hoc casu etiam si aliquibus pateat Titium vel Sempronium incidisse in illam excommunicationem, hoc scientes non tenentur illum vitare in sacramentis neque in sacrificijs, cum ipse non sit nominatim,sed simpliciter excommunicatus vt in prima parte dict. decreti Concilij Constantiens. hoc est in regula affirmatiua ipsius, quod profitẽtur Doct. supra citati de hac re agentes, & præterea plures referens D.Couar.in.d.c.alma mater.in.1.parte relect.§.6.in.5.conclusione. fol.54.in fine.& fol.seq.nume.7.& Nauar. in Manual.latin.cap.9.nu.7.quanuis gloss. 1.in.c.à nobis el.1.de sententia excommu.
27 existimet hoc casu eum dici nominatim excommunicatum,qui fecerit aliquid contra canonem supradicto modo excommunicantem, nempe quisquis hoc fecerit sit excommunicatus. Nam si constiterit Petrum actum hunc prohibitum fecisse erit nominatim excommunicatus iuxta supradictam glossam, sed hæc ipsius opinio vera quidem non est nec probatur in locis ab ea adductis, atque ideo frequentiori doctorum suffragio improbatur vt testatur Couar.vbi supra. nu.8. in princip. Non enim huiusmodi est nominatim excommunicatus, sed generaliter ideo non vitandus vt prædiximus.
28 Secundò modo considerari potest excommunicatio nempe quando quis excommunicatur nominatim & specialiter nomine proprio vel officij,vel dignitatis,aut aliquibus appositis signis indubitatis vt si feratur sententia excommunicationis in Petrum, Martinum, vel Ioannem, vel in prætorem Salmantinum, Ciuitatensem, vel decanum aut officialem modernum Toletanum,& sic de similibus si tale commiserint crimen, non tamen sit declaratus & denuntiatus, & hoc casu si aliquis sciat illum commisisse prædict. crimen sicque verè esse excommunicatum non tenetur eum vitare,quousque fuerit declaratus & denuntiatus per iudicem,vt in dict.Concilio Constantiensi cauetur:& quod hic dicatur nominatim excommunicatus probatur argumento.l.nominatim.ff. de condit.& demonstrat.&.l.1.&.2.ff.de liber.& posthum.& in.§.nominatim.instit.de exhæredat.liber.ex quibus ita probauit glo. in cap. cùm & plantare.§. excommunicatos de priuileg.verb.nominatim.& in cap. constitutionem. de senten. excommunic. in.6.verb.nominatim.gloss. in Clemen.1. verb.nominatim.de vita & honest. cleric. quas Doct.communi consensu probant teste D.Couarru. vbi supra. dict.numero.8. plures referente.
29 Tertius modus est quando aliquis nominatim est excommunicatus & declaratus per iudicis sententiam, quæ illum denuntiat mandatque denuntiandum publicum excommunicatum: & hic postquam fuerit publicatus vel denuntiatus est omnino euitandus, non vero antea etiam si sit nominatim excommunicatus vt in primo casu excepto à præcitato Concilio Constantiensi, ipsum namque Concilium ad hoc, vt nominatim excommunicatus vitandus sit, requirit publicationem vel denuntiationem ex-

communicationis etiam si specialis & certa sit excommunicatio vt ex eo patet euidenter & tenet expresse Cosmas in dicta pragmatic. sanctione Gallican. super dict. extrauag. ad vitandum scandala in gloss. generaliter & ita vsus vrbis & orbis habet non viuere excommunicatos specialiter ob contumaciam non comparendi vel non parendi antequam declarentur & denuntientur, vt expressim tradit Nauar. in dict. cap. 1. § laboret. num. 23. & iterum in Manual. latin. ci. 27. num. 35. in versi. Nota primo & Couar. in dict. capit. alma mater. 1. parte relect. §. 2. num. 7. versic. quarto ex eadem &c. dicens quòd vsus atque
30 communis interpretatio Gbrilliani orbis in hunc sensum accepit prædictam constitutionem, per quam nunc non negatur sepultura ijs, qui excommunicati moriuntur nisi sint denuntiati secundum Nauar. in dict. cap. 27. nu. 36. versic. ad secundum.
31 quod ante eum probauit loquens in vsura rio, cui in vita non fuit mota quæstio super excommunicatione nec vitatus vt excommunicatus nec contra eum sententia synodalis canonis publicata vt ei adfit deneganda sepultura Petrus Ancharr. consil. 189. tribus de causis per totum præcipuè num. 2. in summa à quocunque per simplicem excommunicationem precisos, si non fuerit nominatim excommunicatus publicatus vel denunciatus, aut manifestus percussor clerici licet, cuicunque tam in necessitate quam extra sacramenta percipere perinde ac si non esset præcisus, si autem fuerit nominatim excommunicatus publicatus vel denuntiatus, aut notorius clerici percussor, minime licet vt ex supra dictis patet.

32 Publicado autem excommunicationis fit in ciuitate, ideo, aut parochia excommunicati in publica missa populari, vel in sermonibus, aliove actu frequentato per populum, aut per affixionem sententiæ in locis publicis ita quòd facilicr transeat in notitiam populi argumento rex. in Clemen. quamuis. §. si vero. de foro competen. & in Clementina causam. de cleer. in verb. solemniter. cum ibi notatis. nec sufficeret publicatio facta in consistorio iudicis cum
33 paucis iuxta glossam in Clement. 1. de sepult. in verb. publicè: non tamen est intelligendum vt omnibus de ciuitate debeat esse manifestum, sed satis est quòd transeat in notitiam vicinię seu maioris partis in qua actus geritur, sicut de notorio dicitur vt est bonus rex. in cap. cum dilectis. de purgat. canon. notatur per Doct. in cap. vestra. de cohabit. cleric. & mul. oportet ergo vt aliquid dicatur publicari, quod ita publicè & palam fiat vt transeat illico vel successiuè in notitiam populi, vicinię vel maioris partis vt prædicta omnia probat Cosmas Guimier in dict. pragm. sanctione Gallic. in titul. de concubin. §. publicè. in gloss. sententiam. pag. 187. & iterum in dict. extrauagan. ad vitanda scandala, in glossa publicata, pagina. 207. columna. 2. vbi in gloss. denuntiata ad finem dicit quòd denuntiationes huiusmodi fiunt per appositiones illorum nominum in fornibus eccle
35 siarum, aut alio celebri loco vt cunctis conuenientibus conculcetur, & quòd hæc est quotidiana practica etiam in curia Romana secundum Præpos. quem refert. in Hispania autem saltem vbi cõmoratus sum, semper vidi publicari excommunicationes huiusmodi atque denuntiari excommunicatos in ecclesijs parochialibus, vel in maiori loci cum solennitate & insignijs consuetis: literæ autẽ excommunicatoriæ apostolicæ à curia Romana emanatæ, quę huc circumferuntur cum quibusdam signis atq; effigiebus dæmonum & excommunicatorum & vulgo, letrones appellantur communiter ad fores ecclesiarum affigũtur, ne fortè si in ecclesia legantur atq; publicentur earum lator detegatur atque eidem ob hoc aliquod damnum eueniat.

36 Huiusmodi autem publicatio & denuntiatio nihil ad excõmunicationẽ addit, vt probatur in. c. Pastoralis. §. verũ in fine de appell. excõmunicatus enim per denuntiationẽ amplius nõ ligatur, vt in simili dicũ, de declaratione, quę fit vt excommunicati ab alijs vitentur vt per Roman. consil.

482. num. 5. incipit in casu præmisso sequitur in proposito Cosmas vbi sup. in verb. specialiter, id, quod probat præfatum Concilium in finalibus verbis, ibi, per hoc tamẽ non intẽdimus releuare nec iuuare sic excommunicatos, suspensos, interdictos, aut
37 prohibitos. Pœna enim excommunicationis ipso iure affligit & inhabilitat quoad omnes suas potentias illum, qui in eam incidit absque alia declaratione, trahit nanq; secum executionem, vt in. d. c. Pastoralis in fine de appell. facit tex. in. c. cum non ab homine. de senten. excommu. vnde respectu ipsius excommunicati excommunicatio statim operatur repellendo eum à cõmunione, celebratione, cæterisque actibus excommunicato vetitis, vt notat Felin. in dict. c. Rodulphus. nu. 38. ad fin. de rescrip.
38 & D. Couar. latissimè vbi sup. nu. 11. vbi ex tex. in. c. illud. de cleric. excommu. minist. & ibi glo. & Doct. probat excommunicatum regulariter peccare alijs cõmunicando etiam ante denũtiationem, & q̃ magis peccat ipse quã alij post denuntiationẽ eidem communicantes, quo fit vt ipse excommunicatus ante denuntiationem teneatur se abstinere à cõmunicatione fidelium & à diuinis, vt cum alijs ibi probat sic interpretatus dictum Concilium in verbis modo recitatis. idem probarunt D. à Soto in. 4. dist. 22. q. 1. art. 4. pag. 948. in versic. 2. cõclusio. & Nauar. in. d. §. laboret. in fine.

39 Quæ procedunt etiam in occultè excommunicato, ipse enim adhuc tenetur se vitare à communione fidelium, & à diuinis abstinere ante denuntiationem, vt infra statim citandi vno ore fatentur. Difficultas autem in eo consistit an idem dicẽdum sit quãdo ex hac euitatione sui ipsius occultum eius crimen occultaq; excom-
40 municatio proderetur cùm graui scandalo? videtur enim hoc casu non teneri cum scandalo & præiudicio sui honoris se abstinere à communione fidelium cum nemo teneatur se prodere, & in terminis ita tenet F. Alphonsus à Castro de potest. leg. pœn. lib. 2. c. 15. quod est vltimum in versi. circa istos, ibi, hanc tamen sententiã &c. Verum contrarium probat Syluest. in summa verbo excommunicatio. 3. §. 5. quare est tertia opinio concordans præcedentes, nempe vt sententia Castri procedat quoad cõmunionem fidelium, quæ extra sacramentorum perceptionem contingit, idq; ratione scandali vitandi, attamen huiusmodi occultus excommunicatus non poterit missam celebrare nec sacramenta recipere etiam ob scandalum vitandum, nec curatur hoc casu q̃ ex euitatione à diuinis se prodat, & ita procedat atque intelligi debeat opinio contraria Syluestri in diuinis nempe, sicut in prophanis prout est cõmunio fidelium, vt optime recensẽt D. Couarr. vbi sup. in versi. quamobrem. 1. & 2. vsq; in fine: nihilominus prior sententia indistinctè probabilis est, atq; forsan verior vt latius dicemus infra. c. 13. de irregularit. ex homic. occulto prouen. excommunicatus igitur ante denuntiationẽ, quanuis se abstinere debeat à cõmunicatione tã in diuinis quã extra, ab alijs autẽ vitãdus nõ est etiãsi sit notorius excõmunicatus ante denuntiationem, vel nisi sit notorius clerici percussor, vt ex supra dictis patet atq; probatur.

41 Quinimo etiam si parochus habeat penes se denuntiatoriam scripturam, qua specialiter & nominatim quis sit excommunicatus sibiq; præcipiatur vt statim visis literis teneatur eundem vitare atq; denuntiare, nihilominus tamen nõ tenetur eum vitare donec eum denuntiauerit, aut denuntiatum esse constiterit: diuersum enim est mandatum siue præceptum de publicatione siue denuntiatione facienda ab ipsa publicatione & denuntiatione iam facta, eui tare autem quis non tenetur euã nominatim excommunicatum nisi publicatus aut denuntiatus existat vt sæpe diximus, ergo ante denuntiationem ipsam actualiter factam vitandus non est à parocho, cui ea facienda mandatur nec ab alio, ita tenet Sylueſt. in summa, verbo excommunicatio. 5. nume. 14. & Armila aurea in verbo excommunicatio. 1. num. 6. fol. mihi. 98. id, quod insinuat Nauar. in. c. 1. §. laboret. nu. 23. de pœniten. dist. 6.

Obseruandum tamen est quòd nomi-
42 ne excommunicatorum nominatim, veniunt hæretici, schismatici, & apostatæ, si sint hæresis, apostasiæ, aut schismatis condemnati, atq; etiam simoniaci & omnes, qui per sententiam fuerint pronuntiati & condemnati alicuius criminis, cui annexa sit excommunicatio, & præterea, quicunque proprio nomine ppter aliquod aliud delictum fuerit pronuntiatus excommunicatus secund. Dominic. à Soto in. 4. dist. 1. quæst. 5. artic. 6. pag. 107. col. 2.

Solet tamen maximè dubitari an supe-
43 riora omnia dicta circa Concilium Constantiens. & Basiliens. de nominatim excommunicato publicato vel denuntiato & de omnino notorio excommunicato vitandis procedant etiam in interdictis & suspensis nominatim per sententiam iudicis publicatam vel denuntiatam, vel adeo notoriis quòd nulla possint tergiuersatione celari? Occasionem autem dubitandi præbet, quòd licet principium dict. extrauagantis ad vitandum scandala in sua regula, quæ habet vt non teneamur vitare generaliter excommunicatum, idem esse expresse præcipiat in generaliter interdicto postea tamen excipit ab ea regula notorium excommunicatum, non verò notorie suspensum vel interdictum. Nihilominus tamen retenta litera præd. Concilij Basil. si ipsa sequenda foret, idem dicendum esset eadem ratione in notorie suspenso vel interdicto taliter vt nulla tergiuersatione celari posset, ea præcipua inter alias ratione, quòd tam principium quàm verba finalia eiusdem Concilij Basiliens. vtrosque comprehendunt expresse vt patet ibi, per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos interdictos, seu prohibitos non intendit in aliquo releuare, nec in eis quomodolibet suffragari: ergo clausula in medio posita de notoriis excommunicatis vitandis in huiusmodi interdictis vel suspensis intelligēda quoque est, cum eadem in vtrisque ratio militet vt in terminis probauit Cosmas in dict. pragmatic. Sanctione Gallic. in expositione dict. Concilij Basilien. ad vitanda scandala in gloss. suspensionis ad fin. fol. 206. column. 1. ibi, qui licet loquatur &c. & iterum in glossa excommunicationis in princip. fol. 209. col. 1. id quod pluribus alijs rationibus cōprobat & sequitur respondens fundamentis contrarijs Nauar. in dict. c. 1. §. laboret num. 13. & sequentibus. Hæc tamen quæstio atque ipsius resolutio cessat & superfluere videtur, sequendo prout debemus sequi literam præfatam Concilij Constātiens. non excipientis notorium excommunicatum in genere, sed tantum notorium clerici percussorem. Nam prior exceptio de nominatim excommunicato publicato vel denuntiato expresse comprehendit eodem modo suspensum vel interdictum, cum dicat nisi sententia aut censura huiusmodi &c. nam sententia intelligitur excommunicationis, censura vero interdicti de quo suprà extrauagans loquitur nihilominus volui præfata breuiter referre vt Concilij Basiliens. sectatoribus satisfaciam.

Ex superioribus videtur inferendū q
44 quanuis iure communi nō liceat à clerico notorio concubinario audire diuina nec recipere sacramenta ecclesiastica etiam sine vlla monitione superioris, prout contingeret quando clericus teneret publicè concubinam sicut vxorē, ita quod etiam ipse non auderet diffiteri, à quo est omnino abstinendum, non quia in sacramento sit defectus, sed ad ipsorum fornicariorū emendationem iuxta text. in cap. vestra. & in cap. vnic. de cohabit. cleric. & mul. & in cap. nullus. 32. distinct. vbi dict. gloss. in ca. de homine. de celebrat. miss. Nauar. late in Manuali Latin. c. 27. nume. 78. & sequent. Armil. aurea in sua summa verb. clericus nu. 13. Theologi in. 4. sent. dist. 13. eo quòd talis sit suspensus ab officio & beneficio, adeo vt si celebret incurrat irregularitatē secund. Abb. in dict. cap. vestra. colum. 3. in. 1. 2. 3. & 4. quæstionibus: & quia tūc publici concubinarij excommunicati erant secund. Diuum Tho. in. 4. sentent. dist. 13. in solut. 3. quem refert ibi Dominic. à Soto

artic. 9. circa fin. pag. 554. ad fin. Secus verò erit si fornicario non habeat operis eui denriam, quia concubina habitat cum matre clerici, & dicit esse pedisequam matris vel quid simile, quia tunc debet expectari monitio eiusque contemptus secundum eundem Abb. & probatur in dictis iuribus traditique latè Cosmas Guimier in Pragmatic. sanct. Gallic. vbi supra in glo. suspensionis per totam, sequitur alios allegans Bernard. Diaz de Lugo in sua pract. crimin. cap. 73. de concubinar. in versi. aduerte tamen: vbi addit bonum verbum ex Archiep. Floren. Syluest. & alijs, nepe quòd non solum sacerdos sed etiam in quocunque ordine constitutus licet minori, est suspensus ab omnibus actibus ordinum ex notoria fornicatione, tandiuq; est suspensus quandiu perseuerat in vitio, & quòd si interim exequatur officium suum etiam semel, sit irregularis & indigeat dispēsatione Papæ secundùm Archid. & Anto. quos refert, sequitur & probat Nauar. vbi supra. dict. c. 25. num. 76. & sequenti.

Hodie tamen attento sæpè citato Cōci-
45 lio Constantiensi fideles Christiani non tenentur vitare sacramenta concubinariorum aut alia diuina eorum prout est celebratio missarum nisi fuerint per prælatos nominatim denuntiati publicè, vel suspēsi vt euitentur: vnde non sufficit quòd sit notorius concubinarius per sententiam aut confessionem in iudicio factam, sicut volebant olim iura supra allegata, quę in hoc corriguntur, nisi sententia suspensionis fuerit publicata, vel etiam secundum Concil. Basilien. (non tamen seruādum vt prædiximus) si fornicarius fuerit ita notorius ex operis euidentia quòd nulla excusatione celari possit: ita in terminis probauit Cosmas vbi supra per totam glossam præcipuè in princip. & in fine: quia licet dictū Concilium loquatur in excommunicatis, idem tamen intelligit de suspensis & interdictis ex paritate rationis vt ibidem patet estque prædictum: eandem sententiam in prædictis terminis de quibus agimus tenet etiam Archiep. Florent. Ioan. Maior, Sylueст. & Adrian. quos refert & sequitur Nauar. in cap. 1. §. laboret. numer. 10. &. 22. de pœnit. dist. 6. & D. Couar. vbi supra. d. 1. p. relect. §. 2. nu. 10. eamq; probo: ia enim bona causa rigor ille cessauit, quia iudicatum est tùm ipsis concubinarijs occasionē perfricandæ verecundiæ, tùm & populo laqueum delinquendi inde offerri secundùm Dominic. à Soto vbi supra, & Bartholomæum à Medin. in sua summa de instrūctio. confess. libro. 1. §. 8. folio. 48. col. 1. ad fin. quanuis non exceperit casum nominatim denuntiati à iudice vt euitetur, id tamen est de per se notum per supra dicta: illud verò de notorio concubinario per euidentiam facti iuxta literam Concilij Basilien. supra citati non videtur nec est recipiendum per supra dicta, sicque ab illo huiusmodi sacerdote non erit prohibitum audire missam, nec sacramenta ecclesiastica recipere, sed tantum à nominatim denuntiato, vel à suspenso publicato à suo prælato.

Hinc fit perperam existimasse Anton.
46 de Butrio, nempè, omnem illum peccare mortaliter, qui audit missam à quouis sacerdote existente in quocunque crimine notorio, quia licet in dict. c. vestra. & in. d. cap. nullus præcipiatur, vt nullus audiat missam presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, de alijs tamen presbyteris, qui alijs criminibus quanuis notorijs sunt inculcati, nihil tale statuitur, vnde sequitur vt, qui ab illis missam audiunt nō peccent: nec pro Anton. facit text. in cap. final. de temporib. ordinan. quem ille pro se citat, quia tex. ille loquitur de ipsis presbyteris criminosis, nō vero de ijs, qui missam ab illis audiunt, & ita merito prædictā Antonij de Butrio sententiam reprobauit Alphonsus à Castro libro. 1. de potest. leg. pœnal. cap. 7. in fine.

Ex superioribus etiam præcipuè ex de-
47 creto Concilij Constantiensi atque eius litera iam rectè colligitur atque deducitur planè licere, cuicunque tam in necessitate quam extra sacramentum percipere à quocunq; per simplicem excommunicationē

præciso nec si non esset excommunicatus, 47 tamen paratus sit sacramentum ministrare, quia cum ex sæpe citata conciliari constitutione vsu ecclesiæ obseruata non tenemur vitare nisi nominatim excommunicatum publicatum vel denuntiatum, præterea & notorium clerici percussorem, cuius factum nulla tergiuersatione celari possit consequitur manifestissime, hos tantum esse cuitandos in sacramentorum susceptione, & extra non vero simpliciter excommunicatum: si tamen paratus non sit præfatus excommunicatus sacramentum ministrare, non licet eum ad id inducere, quia esset causa peccati mortalis inducendo eum ad peccatū, ac proinde inducens peccaret, qui enim causam damni dat damnum dedisse videtur vt in regula iuris vulgari.

Hoc tamen fallit in duobus casibus, pri- 48 mò quando inducens esset in extrema necessitate sacramenti, secundò quoties sacerdos esset inducentis prælatus vel curatus, tunc etenim huiusmodi parœcianus inducens vtitur iure suo, cum etiam possit eum ad hoc cogere ac proinde non peccabit eum inducendo ac suscipiendo sacramenta ab huiusmodi prælato vel curato, nec hi administrando peccabunt, si modo per interni animi motum conterantur hac illustri inter alias ratione: quoniā cum consulendo timoratis conscientijs Concilium præfatum concessit non esse vitandos sic generaliter excommunicatos concessisse quoque videtur ipsis excommunicatis vt sacramenta possent administrare quando aliās ad id tenerentur, alioqui non satis fuisset petentibus consultum, quandoquidem perplexitate complicarentur, siue sacramentum præberent siue secus, vndiq; peccatum timentes: imo possent se iuste defendere allegantes se, id facere minime posse sine scelere quod nequaquā est committendum. hanc doctrinam late probat & tenet Dominic. à Soto in 4. sentent. dist. 1. q. 5. art. 6. pag. 106. col. 2. circa fin. ibi, dubium autem & pag. sequen. & iterum dist. 22. 1. quæst. art. 4. pag. 947. col. 1. & Ledesmius in 2. 4. quæst. 25. art. 5. Victor. in summa, tit. de claueis. quæst. 16. & de Baptismo quæst. 29. Nauar. in Manual. latin. c. 9. nu. 7. in fine, quam etiam sententiam sequutus est Magist. Palac. Cōcanonicus noster Ciuitatens. in dict. 4. lib. sentent. in 9. & 8. dist. disput. 3. pag. 164. col. 2. ad fin. & pag. seq. nec prædictis obstat vltima pars Concilij supra citati ibi, per hoc non intendimus, &c. quoniam in præfata specie secundi casus fauor atque ius parœcianorum siue populi attenditur, non vero prælati excōmunicati simpliciter quare sacramenta ab eō illo tempore suis subditis ministrata erunt rata cuius viribus nihil detrahit excommunicatio simplex secūdum Innoc. & Syluest. quos refert & sequitur idē Magist. vbi supra. d. pag. 164. col. 1. Secundò 49 sit vt idem prælatus vel curatus è converso non excommunicatus non tenebitur in sacramētorum administratione vitare parœcianos sibi subditos occultos excōmunicatos quando volunt ab eis recipere sacramenta, imo ea tenentur ipsis ministrare quantus hi malefaciant se illis ingerendo, hoc enim est quod disponit præfatum Concil. Constant. ex quo sequitur quòd si excommunicatus occultus habeat aliās ius compellendi sacerdotem vt habet parochianus eius, petit autem Eucharistiam in publico tenetur ei ministrare sicut occulto peccatori, secùs si occulte petatur, vt tenet in terminis Ioan. à Medin. in sito. c. de restit. quæst. 3. cauſ. 9. fol. 21. col. 2. secus autem esset in publico & notorio excommunicato qui etiam si publicè petat Eucharistiam parochus non debet eidem illam administrare, etiam si non sit denuntiatus aut notorius percussor clerici non ratione censuræ excommunicationis qua non est prohibitus parochus talem à diuinis excludere, sed quia de publico peccato, publica debet præcedere pœnitentia, & satisfactio, qua scandalum de publi- 50 co peccato & notorio tollatur, & ante huiusmodi satisfactionem indignè susciperet & traderetur illi Eucharistia, vt in notorio vsurario tradunt Doctores. Sacramentum autem pœnitentiæ quomodocunque sit excommunicatus & quomodocunque petat non potest ei exhiberi quia absolutio nulla esset secundū Soto dict. dist. in fin. to. 22. quæstione. 1. articul. 4. pag. 947. col. 2. ad fin. Magister tamen Palacio vbi supra in dict. dist. tim. 5. & 8. dispu- 51 tat. 3. pag. 160. colum. 1. tenet fas esse porrigere eucharistiam excommunicatis dubijs (hoc est) occultis etiam cessante scandalo si non porrigeretur, & quòd de istis est ferendum idem iudiciū, quod de peccatore occulto, qui se ingerit ad perceptionem eucharistiæ in die Paschæ parocho non occulto, quod magis accedere videtur ad literam mentemque dicti Concili- 52 lij. Dubitari tamen consueuit an curatus excōmunicatus nominatim & specialiter ante denuntiationem debeat euitari in administratione Sacramentorū & aliorum, ab eo, qui eius excommunicationis habet notitiam necne? & videbitur fortasis hūc vitandum esse, ea nempe ratione quòd Concilium Constantiens. siue Basiliens. tantum corrigat vetera iura quoad excōmunicationem generaliter latā, nec quicquā mutauerit quoad nominatim & specialiter excommunicatione affectum vt ex litera patet: ergo cum antiqua iura clarè statuerint, excommunicatum, interdictum & suspensum vitandos esse à quocunque, qui, id sciuerit, publice quidem ab eo, qui sciret publice, secreto autem ab eo, qui sciret occulte vt in ca. cum non ab homine cum similib. de sententia excommunica. merito vt hoc casu in suo robore permaneant argumento l. sancimus. C. de testam. & l. præcipimus. C. de appell. cū simil. & in terminis hanc partē tuetur Adrianus in 4. sentent. in tractatu de Confess. dubio. 9. & in tractatu de Sacramento eucharistiæ. c. viso de impedimentis in vers. quātum ad tertiū. & Ioan. à Medina de pœnitentia tractatu. 2. C. de confessione existimans hoc procedere maximè in sacris seu diuinis, quatenus suspicetur contrariam sententiam consuetudine receptam esse. Hoc tamen non obstante verior & tenenda est

in hoc contraria sententia, imo quòd curatus, siue quiuis alius excommunicatus nominatim & specialiter ante publicationē vel denuntiationem minimè sit vitandus tam in diuinis quam extra, etiam ab ijs, qui notitiam excommunicationis habuerunt, hoc namque est, quod expresse decreuit atq; noue prouidit Concilium Constantiense subueniens timoratis fidelium conscientijs, quæ multis laborabant scrupulis ex ista communicatione cum occulte excommunicatis, nempe vt non teneamur vitare generaliter, imo nec specialiter excommunicatum nisi, is, qui nominatim excommunicatus est publicatus vel denūtiatus quoque fuerit. is enim solus, atq; notorius omnino clerici percussor vitandi omnino sunt, cæteri vero excommunicati minimè. Consequitur igitur apertissime, curatum & quemvis alium excommunicatum etiam nominatim non esse vitandum nisi denuntiatus quoque fuerit quia qui nominatim est excōmunicatus quādiu non est per iudicem publicatus vel denuntiatus, occultus excommunicatus est atque toleratus, siquidem eius excommunicatio nondum authentidè manifesta est fidelibus, quia quamvis nominatim facta sit non tamen facta est denūtiatio, & vtrūque copulatiuè requirit præfatum Concilium, quod sententia nempe, prohibitio, vel censura huiusmodi contra personam certam aut locum certum à iudice publicata vel denuntiata fuerit specialiter & expresse: necessaria igitur est publicatio & denuntiatio personæ excommunicatæ vt illam euitare teneamur tā in diuinis quām extra: nec satis erit quòd quis nominatim fuerit excommunicatus nisi publicatus vel denuntiatus quoque fuerit simul: excommunicatus enim etiam nominatim ante denūtiationem toleratur ab ecclesia, quia illi tolerantur, qui ab ea non præcipiuntur vitari, Concilium autem sæpe citatum tantum præcipit vitari nominatim excōmunicatum publicatum vel denūtiatum, notoriumque omnino clerici percussorem, hi enim sunt præcisi ab ecclesia, cæteri

teri vero tolerati cum igitur parochus excommunicatus nominatim, non tamen denuntiatus sit toleratus ab ecclesia licitè ab eodem recipi possunt sacramenta per subditos, quamuis scientes præfatam excõmunionem, absolutioque ab eo præstita valida erit nec iterum confessio repetenda, quia sacramentum impensum est verè sacramentum cum hoc casu ex beneficio decreti prænotati eiusmodi excommunicato tribuatur iurisdictio ad exercitium sacramentorum, quam aliàs non habebat vel saltem erat suspensa quousque ecclesia eã illi tribuisset in casibus prænotatis, quod minime est in fauorem excommunicatorum, sed fidelium subditorum, quanuis huiusmodi parochus sic excommunicatus administrando sacramenta etiam suis subditis peccet si prius contritionem cordis non habuerit, paræciani autem minime etiam si eum ad id inducant quia iure suo vtuntur vt est prædictum: & in terminis nostrę quæstionis hanc secundam partem breuiter, efficaciter tamen probauit Cosmas Guimier in dict. pragmati. sanct. Gallic. in declaratione. d. extrauag. ad vitandũ scandala in glos. generaliter, vbi cum extra uagans præfata iussisset, generaliter excommunicatum non esse vitandum in diuinis nec extra, ipse author hoc ampliat dicens idem esse, si specialiter, nisi sententia fuerit publicata vt infrà sequitur in eadem extrauaganti in versic. nisi &c. ibi à iudice publicata & denuntiata specialiter & expresse, quem refert & sequitur Nauar. in Manual. Latin. cap. 9. num. e. 7. & in dict. cap. 1. §. laboret num. 23. de pœnitentia. dist. 6. aduersus Adrian. vbi suprà quem quoque citat addẽs, quod suprà num. 7. retulimus, nempe quòd fere omnium vsus habet neminem ob excommunicationem etiam speciatim in eum latam vitandum donec denuntietur virũdusádem Nauar. in dict. Manual. cap. 27. num. 35. eandem sententiam aduersus Adrian. & Medinam vbi suprà cum Cosma & Nauar. sequitur & probat D. Couar. in dict. c. Alma mater. 1. parte Relect. §. 2. num. 7. versic. quarto ex eadem constitutione & in §. 6. num. 7. in ver. sicul. secundum fol. 55. & late Magister Palacio in 4. sentent. distinctio. 18. disputat. 1. pag. 273. & sequenti.

A ministris autem præcisis ab ecclesia,
54 quos præfatum Concilium Constantiense vitandos præcipit (in duobus casibus nẽpe, quãdo quis est nominatim excommunicatus & denuntiatus, & præterea notorius omnino clerici percussor) minimè licet regulariter recipere ecclesiastica sacramenta, nec cum illis alio modo communicare in diuinis nec extra vt in dict. Concil. Cõstantiensi expresse cauetur: vnde cõfessio scienter facta sacerdoti etiam proprio excommunicato tamen, quem vitare tenemur inualida quidem erit atque omnino iteranda grauissimoque cum peccato fit hæc est omnium concors sententia vt testatur bene probans D. Couarru. vbi suprà dict. §. 6. num. 7. in 6. cõclusione. vbi in. 7. idem rectè existimat in absolutione peccatorum præstita ignoranti ab excommunicato iam per ecclesiam denuntiato, nempe esse inualidam, atque ideo erit cõfessio repetenda cum pœnitens huius ex-
55 communicationis scientiam habuerit. Sed an in casu extremæ necessitatis liceat sacramentum Baptismi suscipere ab huiusmodi præcisis, vel etiam hæreticis, quæstionis est apud Theologos? quidam enim relati ab Scoto & Paludan. in 4. distinct. 5. quæst. 2. & ibi Adria. in quæst. de Baptism. articul. 3. existimarunt hoc minimè licere, imo si ille, qui baptizari optat adultus est aliusque non adest minister, baptismo flaminis contentus sit, hoc est legitima cõtritione, si vero pater infantis id cupiat, nec ipse pater habeat manus aut linguam vt id munus exequi valeat nec alius sit minister præter præcisum, potius debet, inquiunt ipsi, illum mori permittere æternaliter periturum, quàm illo vtatur ministro, quia vbi non est nisi præcisus, perinde est ac si nullus adesset: hæc illi.

O, immanis atque crudelis sententia, & quam nullũ scriptorum existimo tenuisse: Nã nominatim citati ad hoc in margine

ne Scoti prout sunt Ricard. in 4. distinct. 5. artic. 3. & Sanctus Thom. ibidem quæst. 2. artic. 2. contrarium expresse probant, & in contrarium est etiam expressa sententia Diui Augustini lib. 1. de vnic. baptism. refertur in cap. si quem forte. 24. quæstio. 1. vbi quendam laude commendat, qui in articulo mortis baptismum ab hæretico petijt atque suscepit, id quod & in nostris terminis omnes Theologi Moderni probarunt, præcipuè Dominicus à Soto latissimè ibidem. distinct. 1. quæst. 5. artic. 7. pag. 108. colum. 2. & pagin. sequenti resoluens vniuersos mortales nemine excepto ministros esse Baptismi in extrema necessitate, si modo defectus naturæ non obest. Nam vt ait Scotus distinct. 6. quæst. 1. cum tria sint ad baptismum necessaria, materia, forma & intentio, & manum habere debet, qua aquam aspergat, linguam, qua formã proferat, & sanam mentem, qua id facere intendat, quod ecclesia iubet: his autem concurrentibus omnes in articulo extremæ necessitatis possunt baptizare absque peccato. Quò fit vt adultus præfatus de quo modo meminimus debeat suscipere imò tenetur, si tũc potest, suscipere baptismum à præciso ab ecclesia, si alius eiusdẽ sacramenti minister nõ adsit, & casus extremæ necessitatis vt mortis concurrat, vt cum Scoto & Adrian. resoluit Soto vbi suprà id quod etiam probauit Melchior Cano in Relectione de pœnitentia. 5. parte fol. 30. & Victoria in summa titul. de baptismo quæst. 29. ad fin. vbi quòd possunt & tenentur à prædictis hæreticis & excõmunicatis huiusmodi præcisisque baptismum suscipere sequitur etiam D. Couarr. vbi suprà num. 8. dicens esse communem Theologorum sententiam sacramentum baptismi in casu necessitatis posse suscipi ab hæretico & excommunicato & Natua. in Manual. Latin. cap. 22. num. 7. vbi quòd baptismus collatus à quocunque siue mare siue fœmina fideli vel infideli cum intentione faciendi, quod facit ecclesia valet vt in cap. quicunque & in cap. à quodam Iudęo cap. constat. capit. mulier de consecrat. distinctione. 4. idem Nauar. in cap. 1. §. laboret num. 5. de pœnitentia. distinct. 6. vbi quòd Stephanus, Cornelius, Augustinus & tota ecclesia contra Cypria. definiuit licitum esse ab hæretico in necessitate baptismum accipere, vt testatur Gratianus in cap. præter sub finem. 32. distinct. & F. Alphonsà Castro lib. 3. aduersus hæreses in princi. in. 6. hæresi, nouissime Michael de Palacio in præfatis. 5. & 6. distinctione disputatione. 3. 2. conclusione. pagin. 160. & sequentibus, nec his oberit Concilium Constantiense. quoniam ipsum non loquitur in casu necessitatis, qui lege non constringitur, sicque moderari iure debet vt non procedat in casu extremæ necessitatis in sacramento baptismi. adeo necessario ad nostram spiritualem salutem.

Ingens tamen controuersia est an sicut
56 baptismus licitè recipi potest in articulo mortis à quocũque etiam præciso, Iudeo, hæretico, & infideli vbi alius minister deest ita etiam idem sit dicendum in sacramento pœnitentiæ cum sit quoque necessarium ad salutem vt in Concilio Tridentin. cauetur Sessione. 14. cap. 1. & Cano ne. 6? Et primo videtur idem esse tenendũ in sacramento pœnitentiæ, nempe vt tempore extremæ necessitatis, hoc est, in articulo mortis licitum sit confiteri cuicunq; etiam præciso, hæretico & schismatico sacerdoti, absolutionemque ab eisdem præstitam hoc casu validam esse; & ita hæc duo sacramenta æquiparat in proposito tanquam necessaria gloss. in verb. baptismum paruulorum in cap. non est vobis de sponsal. ibi, vnde etiam in necessitate possunt recipi ab hæretico: cuius sententiæ hæc sunt fundamenta. Primò quia non est credendum ecclesiam excommunicãtem hæreticum sacerdotem voluisse etiam sub mortis articulo pœnitentis in casu extremæ necessitatis vbi alius confessor deest, eum priuare iurisdictione in foro animæ, quàm quiliber sacerdos iure diuino habet, ne vt puniat hæreticum priuet catholicũ moriẽtem hoc casu subsidijs vitæ æternæ, quæ illi possunt prouenire ex sacramento

pœni-

pœnitentiæ, quandoquidem salubrius agitur cum catholico filio ab ecclesia piè-issima matre sua si hosti hæretico permittat illum tunc absoluere, quam si claudat viscera sua vt etiam tunc hæreticum priuet iurisdictione absoluendi: si enim iuxta legitimas sanctiones satius est nocentem impunitum relinqui, quam innocentem damnare, vt in l. absentem. versicu. satius. ff. de pœnis. l. 9. titul. 31. part. 7. æquius erit atque potiori iure permittendum catholico tunc in tanta necessitate spiritualis vitæ constituto suffragari pœnitentiæ sacramento, quam hæreticum punire, non permittendo illum vti tunc iurisdictione in foro animæ.

57 Secundò quia & si contritio interior satis tunc sit deficiente confessario habili cũ voto sacramenti quando fas fuerit & copia confessarij dari cõtingat, attamen difficile satis est, contritione illo tempore potiri saltem legitima atque sufficienti: fallunt enim plerunq; pœnitentes, qui sibi gratulantur ex contritione, quæ fortasis est tantum attritio, necessarium igitur erit sacramentum pœnitentiæ vt de attrito reddat contritum, & sic saluetur moriens.

58 Tertiò probatur hæc eadem sententia argumento tex. in cap. quanuis. de sententia excommunic. vbi traditur excommunicatum absoluendum esse in mortis articulo à quolibet sacerdote (sicque non arctatur illic absolutio eo casu magis ad nõ præcisos, quam soluatur ad præcisos) idem probatur in cap. quod de his. & in cap. non dubium, eodem titul. & est sententia communis Theologorum, quam probant Paludan. in 4. sentent. distinct. 20. quæstio. 1. artic. 2. Durand. distinct. 19. quæst. 2. sensit Sanctus Thomas ibi quæst. 1. artic. 3. & distinct. 20. quæst. 2. art. 1. ad secundam quæstionem. Melchior Cano in sua prælect. de pœnitentia. 5. parte. fol. 30. colum. 3. vbi id inquit à Christo & Apostolis esse institutum. Nauar. in Manual. latin. cap. 27. numer. 271. quod clarius omnibus iuribus antiquis & doctoribus definitur hodie in sacro Concilio Trident. sessio. 14. c. 7. in hęc verba; Veruntamen piè admodum nè hac ipsa occasione aliquis pereat in eadem ecclesia Dei custoditum semper fuit vt nulla sit reseruatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes, quoslibet pœnitentes à quibusuis peccatis & censuris absoluere possint. Quod adeo procedit vt etiam hæreticus moriens, si episcopus &
59 inquisitores desint absolui possit à quolibet sacerdote, vt in Concilio Araulicano cap. 2. probatur. & in cap. his, qui tempore. cum sequen. 26. quæst. 6. & præterea in dict. decreto Concilij Trident. vt in terminis ex his aduertit D. Simanc. de institut. catholic. tit. 3. num. 3.

60 Nec Concilium Constantiense excipiens prædictos duos casus, quibus non licet communicare cum excommunicatis tam in diuinis quam extra huic opinioni obstat quippequi in eo non loquatur, sed regulariter: at verò casus necessitatis lege non cõstringitur, quare intelligi & restringi debet iuxta ius commune, quo vt prædiximus in articulo mortis, quilibet sacerdos authoritatẽ habet absoluendi morientem: sicut enim excipit prædictos duos casus iuxta canonicas sanctiones excepisse quoque videtur & nostrum, cùm etiam is à canonicis sanctionibus sit exceptus: non etiam obest ex superioribus tantum concludi excommunicatos absoluendos esse in mortis articulo, à quocunque sacerdote, non vero è conuerso, qui est noster casus, nempe vt præcisi, hæretici & excommunicati absoluere possint à peccatis sacramentaliter constitutum in mortis articulo, alio idoneo ministro deficiente, cum etsi generaliter loquatur dictum decretum sacri Cõcilij Tridentini de omnibus sacerdotibus restringendum videatur de habilitate, & sic de illis, qui iurisdictionem in actu habent, non vero suspensam vel extinctam, prout eam habent excommunicati & hæretici, cæteriq; præcisi ab ecclesia respectiuè: Nam responsio in promptu est, quia si excommunicatos vt recipiant absolutionis gratiam Concilium admittit, cur non vt excommunica-

ti sacerdotes illam impendant? Nam si sub necessitate corporali vel spirituali licitum est cum excommunicato communicare vt eleemosynam extremè indigenti præster & consilium ad dirigendam conscientiam suscipere, & præterea ad vtilitatem communicantis, & alijs pluribus casibus vt omnes fatentur, cur non idem erit à fortiori dicendum pro necessitate animæ sanctis? & ita hanc primam sententiam af-
61 firmatiuam probauit Palud. in. 4. sententiarum distinctione. 25. quæstion. 1. & Syluester in summa, verbo confessor. 1. 5. vltimo. & Maior in. 4. sententiarum. distinct. 17. Victoria in sua summa. titul. de clauib. quæstione. 17. dicens quòd re vera de excommunicatis catholicis nõ dubitat, quin in articulo mortis possint sacramentum pœnitentiæ ministrare, & idem sibi probabile esse de hæretico à quo periculum non timetur, & qui non errat in articulo sacramenti pœnitentiæ: eandem sententiam latè de ipsius veritate disputans opinatur satis defendi posse, tametsi contrariam cõmunem Theologorum esse referat Melchior Cano in relectione de pœnitentia. 5. parte. dicens esse probabilem in hæretico præciso ab ecclesia si absque periculo fidei recipi ab eo possit sacramentum pœnitentiæ, à catholico tamen excommunicato etiam nominatim in articulo mortis nõ ambigit, cùm eadem tradat D. Couar. in cap. alma mater. 1. parte. §. 8. numero 18. de sententia excommunic. lib. 6. dicens ea ratione defendi posse quòd quilibet sacerdos in mortis articulo iure diuino habeat authoritatem absoluendi: eandem neruosè probat Palacio in. 4. sententiarum. in. 5. & 6. distinct. disputat. 6. 2. & 4. conclus. præcipuè pagina. 165. & sequentibus vsque in fin. vbi limitat quando pœnitens timeret quòd hæreticus eum in prauam sectam induceret, hoc est, in suam hæresim: nam tunc abstinendum sibi est ab huiusmodi confessione, nisi ea fortitudine mẽtis polleat, ex qua putet probabiliter pœnitens repugnandum & non esse cedendum hæretico, nam si aliud arbitraretur, teneretur

prorsus illi non confiteri, quòd si confitetur confessio esset irrita, non ex defectu iurisdictionis, sed quia in crimine esset celebranda: quam limitationem sensit prius Victoria vbi supra, atque etiam Couar. loco citato: eandem partem sequitur nouissime F. Ioseph Angles in suis Floribus Theologicarum quæst. in prima parte. in quæstione de confessione. pag. 318. existimans esse definitam in præallegato decreto Concilij Trident. respectu sacerdotis excommunicati etiam denuntiati, admonere tamen esse intelligendum cautè, scilicet, deficiente sacerdote non impedito idemque probat in degradato, hæreticõ & apostata sacerdote, dummodo habeat intentionem faciendi, quod Romana ecclesia facit, quia Concilium præfatum Trident. in. distinctè loquitur dicens in articulo mortis omnes sacerdotes, quoslibet pœnitentes absoluere posse à quibusuis peccatis & censuris, & hæc sententia magis constare potest, quia si omnis sacerdos habet iurisdictionem à iure diuino absoluendi in articulo mortis ab omnibus peccatis & censuris, vt multi graues autores tenent, non auferri huiusmodi iurisdictio, sed nec ecclesia posset illam auferre: si autem talis illa iurisdictio in mortis articulo est ab ecclesia & à iure humano vt alij authores credunt, piam matrem Ecclesiam non est credendum eam auferre in casu prædicto: cum sacramentum pœnitentiæ sit necessarium ad salutem, & medio necessario filium priuare de nulla matre nisi nouerca sit, credi potest.

62 Contrariam tamen sententiam alij tuentur, imo quòd etiam tempore necessitatis, quanuis ab excommunicato, præciso, hæretico, schismatico, & quouis alio quoctunque sacerdote posit recipi sacramentum baptismi, non tamen pœnitentiæ, nec sacramentalis absolutio ob defectum iurisdictionis, quæ cum sit necessaria ad absoluendum, per excommunicationem eiusq; denuntiationem est omnino extincta. Secundò, ne hæreticus in prauam sectam & desperationem pœnitentem inducat, arg;

in suum errorem collati faciat, prout fecerunt Iudæi cum Iuda proditore cum ei pœnitenti dixerunt, quid ad nos? tu videris, vt probat glossa in cap. præter. verbo, sed agentibus. & in verb. per manus. ibi, vel dic 32. distinct. deinde in hanc partem adduci solet Sanctus Thomas in. 4. senten. dist. 17. q. 3. art. 3. quæstio. 1. ad secundum. & dist. 19. quæstione. 1. artic. 2. ad tertium. & 3. parte. quæst. 82. articulo. 7. ad secundum. & eam expresse probat atque defendit Ioan. à Medina in tractatu. 2. de pœnitentia. capit. 2. cui debeat fieri confessio. versi. aliud. & esse communem Theologorum sententiam fatetur Melchior Cano vbi supra. pagin. 31. columna. 1. in versic. at si quis communem sequi velit: & præterea Victor. vbi supra eandem Canonistæ probarunt. in dict. cap. non est vobis. de sponsalibus. vbi Præpositus. num. 10. circa fin. testatur glossam cõtrariam ibi iam supra pro priori parte citatam communiter reprobari. sequutus hanc secundam. & Nauarr. in capit. 1. in princip. num. 87. de pœnitentia. dist. 6. & iterum in Manual. latin. c. 26. nu. 26. dicens glossam contrariam communiter reprobari. & gloss. dict. cap. præter. esse communiter approbatam, hanc etiam sequitur Cordub. in suo tract. de casos de consc. quæst. 18. in. 2. puncto. in. 1. dicto. in versic. Tambien digo.

63 Quid tenendum in re hac admodum difficili. Ego profectò (sub aliorũ rectius sentientium censura) existimo distinguendum inter excommunicatum denuntiatum vel omnino notorium clerici percussorem (nam de non denuntiato, vel de occulto non est dubium, quin vitandus non sit, vt supra non semel admonuimus) & hæreticum, schismaticum & alios omnino præcisos: in priori etenim specie nempè in excommunicato denuntiato, vel notorio omnino clerici percussore, veriorẽ & certissimam atque tenendam existimo priorem sententiam vt is in articulo mortis, alio legitimo deficiente ministro possit audire pœnitentem iam moriturum, ipsumque absoluere, atque proinde tam confessio quam absolutio valida sit & nõ iterãda per omnia supra adducta pro hac parte, quæ in hoc casu bene concludunt, præcipuè præfatum decretum Concilij Trident. sessione. 14. capit. 7. dum vniuersaliter loquitur nullum excipiendo: quilibet enim sacerdos habet autoritatem iure diuino absoluendi in mortis articulo constitutum, secundum probabiliorẽ sententiã, nec enim est dare causam, quare fidelis in articulo mortis præsente sacerdote catholico quanuis excommunicato & denuntiato priuetur sacramento necessario ad salutem iure diuino: nec esset minus intolerabile prohibere absolutionem in articulo mortis hoc casu, quam reseruare casus: hoc autem est contra determinationem ecclesiæ, ergo & illud non est tolerandum, præsertim cùm communiter homines illo tempore habeant attritionem. Præterea sicut sacramentum baptismi est necessarium ad salutem, ita & pœnitentiæ sacramentum est necessarium non solum necessitate præcepti, sed etiam necessitate medij, ergo sicut illud potest ab excommunicato recipi vt est prædictum, ita & hoc: & ita vltra supra allegatos hanc sententiam probauit Nauar. in Manual. latin. cap. 27. numer. 271. ex supradicto decreto Concilij Trident. & quia probabiliter credi potest, piam matrẽ ecclesiam non auferre excommunicato huiusmodi nec suspendere iurisdictionem quoad mortis articuli tempus, quanuis ante præd. concilium cõmunis contra tenuerit, quam ipse Nauar. quoque, immemor tamen præd.

64 concilij sequutus fuit, capit. 26. numer. 26. in dict. Manual. Atque idem esse omnino existimo fortiori ratione in hæretico ante declarationem, vel condemnationem Ecclesiæ, siue iudicis competentis quandoquidem hunc etiam extra articulum extremæ necessitatis, supra resoluimus non esse vitandum: in quibus mihi

65 placet sententia Magistri Palatio, vbi supra aduersus Syluest. non solum nempè validam esse cõfessionem absolutionemque sacramẽtalem à prædicto præstitam, sed

sed imo teneri sic in mortis articulo constitutum confiteri eidem, alio non impedito deficiente, & quòd ipse minister sic administrando non peccet: si tamen resipiscat & animo decernat iam ecclesiæ parere mandatis, vt excommunicationem

66 excutiat à se ipso: addit præterea hoc esse speciale in duobus prænotatis sacramentis propter eorum necessitatem, secus verò in cæteris, vt tenuit prius gloss. in. d. cap. non est vobis de sponsalibus: articulus autem mortis in proposito quis dicatur videndi sunt Syluest. verb. confessor. 1. 6. sexto. Nauar. in Manual. capit. 27. numer. 271. Cordub. in suo tractatu, de casos de conscien. quęstione. 18. in quarto dicto aduersus Dominic. à Soto in quarto, distinctione. 28. quæst. 4. artic. 4.

67 In secunda specie nempè in hæretico, schismatico & similibus omnino ab ecclesia præcisis, & declaratis existimo veriorem esse & tenendam cõmunem sententiam negatiuam suprapositam, vt eisdem minimè licitum sit confiteri nec ab eis absolutio præstita valida existat, sed potius nulla, tum ex fundamentis supra pro hac eadem parte adductis, tum etiam, quia huiusmodi omnino præcisi ab ecclesia de quibus est præsens sermo nullam habent iurisdictionem, quia extincta est, quam ante condemnationem habebant, tum præterea propter maximum periculũ ne pœnitentem hæresi coinquinent, quia licet aliquãdo ita fortis mente esse possit & sibi talis videatur, vt hoc euitet, plerunque tamen, vt plurimum in huiusmodi articulo mortis constituti, cum in extremis laborent non ita cauti esse possunt, vt omnia attente circunspiciant, sicque veneno hæretici saltem latenti infici poterunt. Præ-

68 terea cùm dicat scriptura, qui amat periculum peribit in illo Ecclesiast. cap. 3. cap. ad audientiam. de homicid. & cap. iuuenis. de sponsalib. exponens nanque se periculo probabili peccandi peccat, & tale quidem peccatum quale periculum est, vt probat Sanctus Thom. quolib. 8. articul. 13. Nauar. in capit. qualitas. num 18. de pœnit. di-

stinct. 5. non licebit etiam in articulo mortis sacerdoti hæretico confiteri præsertim quòd maximè timendum sit ab hæretico & apostata, quòd intentionem nõ habeat legitimam absoluendi: rectè igitur communis sententia prohibet sacramentum pœnitentiæ ab hæretico & schismatico esse recipiendum, quod etiam quanuis dubius probare videtur Dominicus à Soto libro quarto sententiarum, distinctione. 18. quæstione quarta. articul. quarto. pagin. 311. in 1. & 2. columnis.

Quòd si exquiris rationem differentiæ inter sacerdotem excommunicatum denuntiatum, vel notorium omnino clerici percussorem ex vna parte, hæreticum com-

69 demparum vel apostatam vel schismaticum ex altera, satis in promptu est, ille nanque quanuis suspensam habeat iurisdictionem propter excõmunicationem, membrum tamen ecclesiæ est per fidem informem, quanuis manente excommunicatione ab Ecclesiæ communione segregatus sit, vt latè probat D. Conarrua. in dict. capitalma mater. in initio. 1. partis. numero sexto. At verò hæreticus, apostata & schismaticus non solum vsu iurisdictionis suspẽsi sunt, verum etiam iurisdictionem eradicata fide funditus amiserunt, cum non sint membra ecclesiæ nec fidem habeant, quãdoquidem fidem catholicam, quam professi fuerant violarunt, atque susceptam per apostasiam deseruerunt, ergo si alius inueniri nequeat sacerdos in articulo mortis, perinde erit tunc iudicandum acsi nullus esset, & moriturus contritionem peccatorum, quam magnam possit habere intendat.

Et quòd hæreticus verè de Ecclesia non sit probatur primò, quia hæresis diuisionem significat, ideoque dicuntur hæretici, quia diuisi sunt ab ecclesia: secundo

70 ex Diuo Matthæo, Ibi, si ecclesiam non audierit sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus, ergo sicut Ethnicus non est in ecclesia, ita neque hæreticus: tertio quia, vt inquit Apostolus, vnus Deus, vna fides, vnum baptisma: hæreticus igitur, qui non

manet

manet in vtilitate fidei nõ est in ecclesia Dei, sed & alijs pluribus authoritatibus id comprobat Doct. Simanc. de institut. catholi. titul. 4. num. 42. accedit præterea
71 quòd maiores nostri in 4. concilio Tolet. an. dixerunt, non potest erga homines esse fidelis, qui Deo existit infidelis: quã obrem iure laudatur Teodoricus Afer, qui cum diaconum haberet orthodoxum à se admodum dilectum & in Arianismũ conuersus esset, vt eidem Theodorico faueret gladio eum interemit dicens: Si Deo fidem syncerã non seruasti quomodo mihi, qui homo sum, conscientiam sanam præstabis, vt referunt Theodor. libro secundo. historiæ Tripartitæ capit. 22. Nicephor. libr. 16. historiæ eccles. cap. 35. Zonoras tomo. 3. annal. in imperio Anastasij. D. Simanc. de instit. catholi. titul. 46. numer. 60. ergo verisimiliter timendum est, quòd si moriens illi confiteatur intentionem nõ habeat legitimam absoluendi quinimo maximè verendum, quòd virus in pœnitentem euomat, quare merito, quòd etiam in extrema necessitate non liceat confiteri hæretico, qui quidem per propriam culpam ab ecclesiæ vnitate diuisus est, vt in capit. sanè. 16. quæstione. 7. vt præter supradictos probauit etiam in nostra specie Nauar. in capit. primo. §. laboret. numer. 2. & 7. de pœniten. distinct. 6. vbi numer. 8. idem existimat in schismatico illo, qui putat ecclesiam alibi esse, vel esse posse quàm penes Petri successorem, is enim hæreticus est, vt in capit. schisma. 24. quæstione. 4.

72 Sic Herminigildus Rex filius Leouigildi Regis olim Hispaniæ qui ob catholicæ fidei professionem ab hæreticis in carcerem coniectus maluit oppetere mortem, quàm communionem sacram è manibus episcopi Ariani sumere, vt habetur in sua historia apud Beatum Gregor. Magnum in suis dialogis libr. tertio. refertur in capit. fin. 24. quæstione prima. idem sentit Medina in sua summa, Instruction de confessores, vulgò, nuncupata. ad fin. capit. 19. in princip. dicens idem, quod Soto vbi supra. nempè quemlibet simplicem sacerdotem catholicum tamen absoluere posse pœnitentem in articulo mortis, ergo hæreticus, cum catholicus minimè sit hoc ministerio vti non poterit. Dum ergo Concilium Tridentinum supra citatum disponit in articulo mortis omnes sacerdotes, quoslibet pœnitentes absoluere posse &c. intelligendum esse videtur (salua censura sanctæ matris ecclesiæ) de sacerdotibus catholicis, secus de hæreticis pro talibus ab ecclesia declaratis & denuntiatis.

73

Ex superioribus iam satis perspicuè deducitur intellectus ad textum in capit. ad probandum. de sententia & re iudicat. vbi probatur, quòd sententia lata à iudice publice excommunicato est nulla, idem probat text. in capit. exceptionem. ad finem. de exceptionib. & quanuis. in dict. cap. ad probandum. dicatur sententiam esse infirmandam, atque cassandam, ficque innuatur esse validam: glossa tamen ibi, in verb.
74 cassata, intelligit, id est cassa & irrita nuntiata: est igitur nulla ipso iure sententia lata à iudice publice excommunicato, vt ibi resoluunt Doctores, & latè probat plures ita tenentes allegans Sebastianus Vantius in tractatu nullit. in Rubric. de nullit. sententiæ ex defectu iurisdiction. ordinariæ. numer. 137. pagin. 225. & sequenti & iterum in Rubrica, de nullitat. sentent. ex defectu iurisdict. delegat. numero. 61. pagin.
75 287. quod nedum procedit in sententia iudicis delegati publice excommunicati de quo loquitur dict. capitul. ad probandum. sed etiam iudicis ordinarij eodem modo excommunicati, vt probatur in dicto capit. exceptionem. in fine, quod generaliter loquitur, estque magis communis sententia secundum Ioannem Orosc. in l. & quia. numer. 47. ff. de iurisdictione omnium iudicum. dicentem, quòd decisio Rotæ 24. in antiquis, quæ contrarium probat non est recepta, idem tenet, atque profitetur Antonius de Padilla in. l. prima. numero. 52. C. de iuris & facti ignorantia.

76 Hæc nanque omnia intelligenda sunt hodie

hodie procedere quando huiusmodi iudex qui protulit sententiam erat nominatim excommunicatus & denuntiatus, vel notorius omnino clerici percussor, hi nanque excommunicati in præfatis duobus casibus sunt, qui iuxta formam atque tenorem Concilij Constantiens. vsu ecclesiæ recepti præcipiuntur vitari, non verò exteri siue generaliter vel simpliciter excommunicati, siue nominatim tantum, si non sint publicati vel denũtiati, vel etiam notorius excommunicatus præter notorium omnino clerici percussorẽ: hos nãq; vltimos vitare non tenemur, vnde sunt tolerati ab ecclesia, suoque officio vti possunt, & valida erũt gesta per eos ratiõe publicæ vtilitatis. arg. l. Barbarius Philippus. ff. de offi. prætor. & ita in terminis quanuis non allegent dict. Concil. Constantiens. tenent & probant Felin. in cap. Rodulphus. nume. 39. de rescript. & in capit. fin. in fine. de except. & in dict. capit. ad probandum. colum. 3. versi. adde quam. nu. 5. & Decius consũ. 522. in causa electionis. nu. 13. eosq; referens Vantius vbi supra in dict. Rubri. de nullit. sentent. ex defectu iurisdictio. de legat. nume. 63. & Magister Palac. in. 4. sentent. distinct. 18. disputatione. 4. in princip.
77 versic. porrò. pag. 347. colum. 2. vbi quòd tunc dicitur nominatim declaratus quando in parochia excommunicati publicatur illum esse excommunicatum, vel in concione publica, vel à parocho publicè euulgatur coram plebe illum esse excommunicatum, vel à notario Episcopi vel alias: quæ omnia ex supra latè adductis comprobantur, vnde gloss. dict. cap. excepti-
78 onem. verb. publice, dicens, publice latam intelligi sententiam excommunicationis, si iudex eam tulerit in loco vbi publicè iudicare consueuit præsentibus officialibus suis & partibus, vel altera absente per contumaciam, hodie non procedit, nec talis publicatio sufficit, cùm ipsa debeat fieri in ecclesia denuntiando illum esse publice excommunicatum, vt supra cum Cosma, & alijs resoluimus.

79 Iudex igitur occultè excommunicatus, his modis, quibus eumà nominatim & publicè excommunicato distinximus bene poterit suo officio vti, validaque erunt ab ipso gesta & pronuntiata, suoque iuris publici, publicæque vtilitatis, vt supra aduertimus, cùm enim toleratus sit ab Ecclesia, & communiter reputetur ab omnibus pro non excommunicato non debemus eum vitare, vt in dict. l. Barbarius Philippus. & in terminis probant glosa, & Docto. in dict. capit. exceptionem. & in dicto capit. ad probandum. & Syluest. latè in sua summa, verb. excommunicatio. 3. nu. 3. 4. & 5. estque communis opinio vt cum Ricard. in. 4. sentent. distinct. 18. arti. 7. quæst. 1. in respons. ad secundum. & alijs testatur Victoria in sua summa titulo de excommunicat. quæstione. 16. in versic. occultè autem excommunicatus. Sotus in tractatu beneficij. 4. parte quæstione 4. nume. 30. volumi. 15. tractat. diuers. doct. fol. 54. quam latè probat Alfons. à Castro lib. 2. de potesta. leg. pœnal. cap. 15. & vltimo. in versic. alterum, quod circa occultè excommunicatos. colum. 1910. & sequenti, vbi ampliat etiã si postea manifestetur
80 illum fuisse excommunicatum quando illud fecit, qui inde etiam probat cum Innocent. in capit. 1. de schismat. aduersus glossam in cap. ab excommunicato. 9. quæst. 1. quòd recipiens ordines sacros ab occultè excommunicato, vel ab hæretico si ab ecclesia erat toleratus non solum recipit sacramentum, sed sacramenti executionem, vnde etiam postquam sibi id constiterit, poterit actus illius ordinis exercere absque dispensatione, quanuis contrarium & sic cum glossa in dict. capit. ab excommunicato teneat Petrus de Palud. & eum referens Beatus Anton. in tracta. de excommunica. cap. 76. num. 23. volu. 16. tract. diuers. doct. fol. 223.

81 Quæ communis sententia Ricardi & aliorum, vt indistinctè & generaliter omnes actus ab occultè excõicato gesti siue sint ciuiles, siue spirituales sint validi magis placet Castro vbi supra. col. 1922. quã distinctio Innoc. & Abb. in. c. veritatis. de

dolo & contum. tenentium omnes actus occulti excommunicati valere si non sunt spirituales, secus si sint spirituales, vt electio, quam plures referens sequitur Selua vbi supra nu. 33. Sed nihilominus prædicõ munus sententia Ricard. & aliorum verior videtur & tenenda præmaximè attentis prædictis concilijs Constantiens. & Basiliens. in verbis supra citatis.

82 Ex quibus rectè infertur ad decisionem quæstionis difficilis & in iure controuersæ an scilicet iudex occultè excommunicatus ac proinde toleratus ab ecclesia, vt in exemplis supra fictis possit alterum excommunicare, & an sententia excommunicationis vel alia ab eo lata sit valida? gl. etenim in summa 24. quæst. 1. negatiuam sententiam probauit, & gloss. in cap. infamis glo. fina. 3. quæst. 7. idem voluit, item Ancar. & Francus in cap. pia. colum. 3. de except. Anto. & Imol. in cap. scisitatus. de rescript. quos & alios referens eam magis communem testatur. D. Couar. in dict. ca. alma mater. 1. parte relect. 3. 11. num. 4. de sentent. excommun. lib. 6. quanuis ipse cõtrarium probet vt infra dicemus, eandem communem sequitur simpliciter Iacob. de Ligni in tract. de censur. ecclesiast. 3. 22. nu. 4 in fine. volumi. 16 tract. diuers. doct. fol. 240. probat etiam Sylvest. in summa, verb. excommunicatio. 1. num. 6. circa finem. & F. Ioseph. Angles in suis florib. theolog. quæst. titul. de excommun. art. 4. de his, qui possunt excommunicare. 2. conclusio. pag. 49.

Verum cõtraria sententia & sic affirmatiua verior est proculdubio, & tenenda nempè, quòd quandiu quis ignoratur esse excommunicatus, excommunicatio, seu alia sententia eius & alij actus teneãt ex supradictis circa intellectũ dict. cap. ad probandum. de re iudic. & præterea, quia cum hæc sint de iure positiuo non censetur ecclesia iudices vsu iurisdictionis priuare, quousque constet esse excommunicatos, & hoc propter bonum commune, nam aliàs actus latenter excommunicatorum irriti essent detecta excommunicatione, 83 multique de statu suo dubitarent, & hac de causa concilium Constantiens. supra citatum ad subueniendum conscientijs timoratis fidelium statuit vt excommunicati, exceptis illis duabus speciebus eorum, possent sacramenta conferre nonq; esse vitandos in diuinis nec extra: præterea quia dignitas videtur excõmunicare non persona. argum. dict. l. Barbarius. & huius sententiæ videtur esse Diuus Thom. in. 4. distinct. 18. quæst. 2. artic. 2. ad. 3. dum asserit excommunicatum non posse excommunicare, quia priuatur iurisdictionis vsu, ergo cum habet eum vsum prout excommunicatus occultus poterit excommunicare: eodem modo intelligendus est text. in capit. audiuimus. 24. quæstio. 1. vbi expresè probatur, quòd excommunicatus non potest excommunicare, in eo nempè excommunicato, qui suspensam habet iurisdictionem, scilicet, quia publice excommunicatus est, vt in dict. capit. ad probandum. hodie denuntiatus vel notorius omnino clerici percussor, vt prædiximus.

Hinc fit, quòd episcopus publicè excõmunicatus non poterit iudicem aliquem instituere, quia ille etiam est actus iurisdictionis: si tamen postquam eum instituit excommunicetur non cessat institutio, vt docet Soto in. 4. distinct. 22. quæst. 2. art. 1. pagin. 955. col. 1. ad fin. & col. seq. qui hoc vltimũ aliquo iuris adminiculo non probat: quinimo verum non videtur & contrarium tenet glo. in capit. 1. verb. ipsius. de offic. vicarij. libr. 6. nempè, quòd si episcopus est excõicatus nec ipse nec ipsius officialis de causa cognoscent, sed ꝙ adiri debet Papa vt prouideat: cuius rei ea est ratio secundum gloss. prætatam, quia episcopi & sui officialis idem est consistoriũ, vt in cap. non putamus. de consuetu. in. 6. ideo merito, vt suspensa iurisdictione episcopi propter excõicationẽ ipsius, suspensa quoque sit iurisdictio sui officialis, qui eam accepit ab eodem, quanuis ipse officialis non sit excommunicatus. argumento text. in dict. capitul. primo. Quo fit vt diuersum sit dicendum in delegato, nam ipsius

ipsius iurisdictio delegata siue in totum siue pro parte sibi sit commissa non suspenditur per excommunicationem delegantis cum non sit vtriusque idem consistorium, & quia delegante excommunicato non appellatur ad eum à subdelegato, sed ad superiorẽ, hoc est ad primum delegantem, vt in cap. si is, cui. de offic. delegat. in 6. & in terminis ita tenet glos. fin. in. d. c. licet. ibi, quid si excommunicatur, & ibi Innocent. circa fin. & Abb. nu. 8. præd. differentiam inter officialem episcopi, episcopo excommunicato, vt vtriusq; sit suspensa iurisdictio & delegatum, delegante excommunicato, vt possit procedere in causa re non integra expresè probant, & præterea Marant. de ordin. iudic. 4. part. princ. in. 5. dist. iudiciorum. nu. 70. fol. 136. & in delegato, quòd non reuocetur officium ipsius per excommunicationem delegantis cum Innocent. vbi supra, tenet expresè Bart. in. l. more. nu. 16. ff. de iurisdict. omn. iudic. quem ibi sequuntur omnes cõmuniter Doct. vt affirmant Curt. Iun. ibi nu. 89. & Ioan. Orosc. nu. 39. in. l. & quia ff. eodem titul. & in vicario episcopi, ipso episcopo excommunicato, vt impediatur de causis cognoscere tenet etiã expresè Roman. singul. 626. per text. in. d. c. 1. de offic. vicarij lib. 6. vbi officiali episcopi excõmunicato gesta per vicarios eiusdem officialis, qui ab eo tantum iurisdictionem receperunt non tenent, nam sicut repellitur iudex, ita etiam officiales eius repelluntur.

85 Qua ratione si potestas vel capitaneus alicuius ciuitatis sit excommunicatus, eorũ iudices impediuntur de causis cognoscere per d. c. 1. secundũ Rom. vbi supra. & Dec. in. c. intelleximus in. 1. notab. de iudi. Oroscius vbi supra, nu. 44. post Purpurat. ibidẽ col. fin. quem refert rectè igitur ex supradictis probatur, ꝙ episcopo excõicato, eius vicarius non potest de causis cognoscere aduersus Domin. à Soto vbi supra, nisi ipsum salues intelligendo ꝙ ipse non temnit contrarium expresè, sed tantum dixit, ꝙ si episcopus postquam instituerit iudicem excõicetur non cessat institutio, quasi voluerit dicere per excõmunicationem episcopi nõ extingui institutionem vicarij antea ab eo instituti, nos autem hoc non contradicimus, sed affirmamus iurisdictionẽ huiusmodi vicarij esse suspensam per excõmunicationem episcopi, ita vt ea durante de causis cognoscere minimè possit iuxta veriorem & magis receptam prælatã sententiã quæ sunt diuersa. Sic etiam eadem 86 ratione quãdo episcopus est suspectus, censetur etiam in consequentiã suspectus eius officialis secundum Abb. Imol. Felin. & alios in. c. insinuante. de offic. delegat. sequitur Marant. de ordi. iudi. 6. parte in. 2. actu titul. de appellat. nu. 28. pag. 559. & Rolan. à Valle. consil. 16. nu. 8. lib. 2.

87 Sublata autem excommunicatione episcopi per absolutionem ipsius vicarius poterit iurisdictionem exercere de causisque cognoscere sicut ante excommunicationẽ prælud. Iudex igitur occultè excommunicatus (vt ad nostrum propositũ redeamus) quia nõ est priuatus vsu iurisdictionis, sed toleratus ab ecclesia, quousque deregatur sua excommunicatio rectè poterit excõmunicare & in terminis ita tenet & probat Paiud. in. 4. dist. 18. q. 2 art. 3. & Ricard. eadem dist. Sylvest. in verb. excõmunicatio. 2. in princ. Abb. in. c. ab excõicato. col. 2. nu. n. 5. de rescript. idem Abb. & Felin. in d. c. ad probandũ. nu. 1. vbi alios citat. idem Felin. in. c. si verè. de sentent. excommuni. Nauar. in Manual. latin. cap. 27. num. 7. vbi ampliat etiam si excommunicatus excõmunicationem ferat in fauorem eius, qui scit eum excommunicatũ. D. Couar. vbi supra. d. nu. 4. id probans, eandem sequitur & communem profitetur Selua vbi supra num. 32. eiusdem sententiæ est Victoria in sua summa tit. de excõmu. q. 16. quãuis cre 88 dat, ꝙ per talem sententiam non priuetur excommunicatus suffragijs communibus, idque confirmare vult ex concilio Constantiens. dum probat illam indulgentiam non prodesse ipsi excommunicato, ergo cum priuare suffragijs, inquit ille, pertineat ad authoritatem ipsius excommunicantis non debet releuari suffragijs, id est

Universidad de Deusto
Biblioteca

bonis interioribus, quę Deus præbet membris suæ Ecclesiæ, nam bene priuat eum orationibus publicis, missa & officio diuino: hoc autem vltimũ ipsius Victoriæ assertum verum non credo, quia si præd. excommunicatus occultus quandiu tolerat ab ecclesia potest excommunicare, excommunicatioque sua siue sententia excõmunicationis valida est, operari debet omnes suos effectus, quãdoquidem huiusmodi excõmunicatus iudex habet vsum suæ iurisdictionis, vt est prędictum, neque Victorię fundamentum aduersus hãc sententiam aliquid probat, nã quod excommunicatio illa lata ab excommunicato tolerato sit valida non est propter bonum, nec ad authoritatẽ illius pertinet, sed propter bonum ecclesię & publicam vtilitatem, quibus sic expedit.

89 Occultè etiam excommunicatus licitè (saltem validè) poterit alteri facultatem cõcedere ad audiendas confessiones, publicè autẽ excõicatus minimè secundũ Victor. vbi supra, quod verum esse existimo.

90 Vltimo ex superioribus infertur resolutio ad intellectum, text. in cap. pastoralis. §. verum. in fin. de appel. vbi expressè probatur, quòd excommunicatus non lucratur fructus sui beneficij vel prębendę dum excõicatus existit, licet à sententia excõicationis appellauerit, nam vt inquit text. illi prouentus ecclesiastici meritò subtrahuntur, cui ecclesię cõmunio denegatur, qui text. est menti tenendus, quia nõ est alibi ita expressus ad hoc, & ibi id notãt Abbas & cõter Doct. gl. in c. pręter. 32. dist. Felin. in c. apostolicę. col. 5. de except. Ripa in c. 1. colum. 12. versic. octauo nota. de iudic. Ioan. Andr. in tract. de fructib. pag. 261. sub rubr. q. excõicatus fructibus sui beneficij priuetur, Marat. de ordin. iudi. 2. q. 3. part. 6. partis princip. nu. 168. decis. Rotę. 8. de sentẽ. excõm. in antiquis, & ita fuit cõclusum in Rota noua, vt refert Iacob. Put. lib. 1. decis. 280. fol. 95. Lancel. de attentatis. parte. c. 12.

91 limit. 22. nu. 1. & seq. Quia inimicus Dei & ecclesię non debet de patrimonio Iesu Christi viuere secundũ Bald. in. c. 1. col. 3. in 2. lect. de iudic. arg. c. cõmissa. de elect. libr. 6. refert & sequitur Rebuff. in praxi benef. in forma & declaratione nouę prouis. in verbo, teque absoluentes, &c. nu. 18. pag. 210.

92 Et q excõmunicatus durante excõmunicatione nõ faciat fructus beneficij suos & si quos percepit teneatur ad eorũ restitutionem tradit ex d. c. pastoralis. §. verum. plures allegans Didac. Perez in. l. 1. tit. 5. libr. 8. ordin. fol. 178. col. 1. in vers. nihilominus durante excõicatione: idem probat Paul, Borgas. in tract. de irregularit. &c. 6. parte in titul. quot sint effectus excõicat. nu. 9. & seq. pag. 336. & in tit. an excõicatus ab vno episcopo perdat fructus bñficij in aliena diœcesi constituti statim in princip. pagi. 337.

93 probat etiam eos perdere. Adhoc enim, vt hęc decisio locum habet non requiritur vt prędicti excommunicatus sit etiam denuntiatus, tum cum per ipsam denũtiationem amplius non ligetur, vt inquit idem tex. ibi dem, tum etiam per dict. concil. Basilien. in finalibus verbis, ibi per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos nõ intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet suffragari: nam cum hęc acquisitio fructuum de qua agimus si permissa foret esset in fauorem ipsius excommunitati & nõ aliorum meritò, quòd illa priuetur per solam excõmunicationem ante denuntiationem.

94 Quod primo procedit & ampliatur, vt excommunicatus amittat ipso iure prędi. fructus etiam absque eo, quòd in sententia hoc exprimatur, vt constat ex d. §. verum. in sui generalitate, quia licet gloss. ibi verb. subtrahantur, aliud teneat cum qua transeunt. Doct. vsque ad tempora Ioan. Andręę excluiuè, communiter tamen Doct. postea tenẽt quod prędixi aduersus d. glossam, nempè non requiri, quòd hoc in sententia exprimatur, vt tenet Hostien. in summa de sententia excommunicationis. in. §. quis sit eius effectus. in vers. item quòd nullum. numer. 11. Speculat. in titul. de suspen. & interdict. in fine. vbi refert idem tenere Vincen. in. c. quoties. de simon. & Host. vbi supra eãdem sententiã aduersus gl. prefatã pro-

probarunt Antonius de Butrio, columna 10. & Abb. in dict. cap. §. verum. nume. 17. per text. ibi quem rectè in hoc expendit, & ibi additio sequitur etiam Imol. ibidem Philip. Francus super eadem gloss. Decius nume. 9. & inquit Ripa in capit. primo. numer. 17. de iudic. quòd communis conclusio est, vt excommunicatus sit priuatus fructibus ipso facto, quam etiam sequitur Marant. de ordine iudic. 6. parte princi. in Rubrica de appellat. nume. 168. Fortius priuatur excõmunicatus distributionibus quotidianis secundum Imol. & Franc. vbi supra, & Petrum Dueñas in regula 42. Fallentia 8. & Didac. Perez, vbi supra colum. 2. in quarta conclusione.

95

96 Secundò prædicta conclusio, quæ habet vt excommunicatus fructus, & distributiones quotidianas sui beneficij vel præbendæ nõ lucretur, tempore quo est excommunicatus adeo procedit, vt quanuis clerico depositio & suspenso à beneficio propter crimen ex redditibus beneficij alimenta sint ministranda ne cogatur mendicare in opprobrium ordinis clericalis: excommunicato tamen nihil ex redditibus Ecclesiæ datur etiam si is egenus & pauper sit, vt probat gloss. in dict. §. verum, in verb. subtrahuntur per totam præcipuè in fine, & ibi omnes Doct. & est recepta secundum Nauar. in Manual. latin. capit. 25. num. 124. sequitur Didac. Perez vbi supra. & F. Ludouic. Lopez in suo instructorio conscien. 2. parte, capit. 97. in princip. & cum ea transeunt omnes secundum Borgas. vbi supra nume. 13. gloss. etiam in capit. cum Victoniensis. de election. gloss. in capit. studeat. 50. distinct. in verb. & sui. Dominicus in capit. prætер hæc. 32. distinct. Abb. in capit. apostolicæ. colum. 3. nume. . de except. & ibi Felin. num. 9. estque receptissimum omnium consensu secundum Couar. libr. 3. Variarum resolut. capit. 13. numero. 8. in vers. duodecimo. ibi, adeo sanè, vbi etiam idem in eo, qui actu & solenniter depositus sit & exauthoratus militia sacerdotali,

97 nam huic minimè exhibenda sunt alimenta ex redditibus ecclesiasticis; sicut nec excommunicato authore Felin. in capit. ex parte. de accusationib. nume. 1. communis igitur sententia supradicta, ea concedens

98 depositio procedit & loquitur in depositio verbaliter per sententiam, secus si actualiter depositus sit per supradicta, & ita tenet Imol. post alios in cap. ad supplicationem. 2. colum. de renuntiat. Felin. in dict. capit. apostolicæ. num. 11.

Ratio autem differentiæ inter clericum

99 depositum vel suspensum & excommunicatum, quare illi alimenta sint præstanda ex redditibus ecclesiasticis, huic verò minimè, ea est, quia depositus non habet facultatem nec in sua manu est, vt à depositione liberetur, ideoque meritò vt eidem in hoc subueniatur: excommunicatus autem habet in manu sua, vt absoluatur comparendo resipiscens à sua contumacia cauendo stare mandatis Ecclesiæ, vel satisfaciendo cum possit, vt in capit. ex parte. el 1. de verborum significatione. & vbi satisfacere non potuerit per inopiam liberabitur ab excõmunicatione gaudere volens beneficio. text. in capit. Odoardus miles. & ibi communiter Doctor. de solutionib. quod si illo omittat vti propter pudorem sibi imputet, & sic meritò alimenta denegantur eidem ex prædictis fructibus & redditibus ecclesiasticis, quos ratione excommunicationis ipsius tempore iustè amittit, atque à iure ei subtrahuntur, ita Abb. & cæteri Doct. vbi supra.

100 Ex quibus primo infertur, quòd si quis sit suspensus propter contumaciã à qua potest resipiscere & nõ resipiscat, eidem etiã sicut excommunicato eadem ratione alimenta exhiberi non debent ex redditibus ecclesiasticis, ita Abbas in dicto. §. verum. numero. 17. & ibi Francus super gloss. final. & Decius numer. nono. Nauarr. & Ludouic. Lopez vbi supra. idem esset vbi suspensus ob crimen viuere posset de patrimonio suo, vel propria industria, quia tũc nihil habebit de ecclesiastico beneficio secundum Baldum in dict. cap. cum Victoniensis. post medium per notata in dict. c. studeat. 50. dist. & in. l. si maritus. ff. soluto

Universidad de Deusto
Biblioteca

matrimonio. sequitur Felin. in dict. capit. apostolicæ. nume. 10.

101 Secundò infero, quòd si excommunicatus esset impeditus ex aliqua iusta causa, vt non posset absolutionem petere (addetu vel obtinere etiam si eam petat) vt si in longinquis partibus adsit, qui eum absoluere debet ac potest, ipse tamen excommunicatus faciat, quod in se est pro illa absolutione obtinenda, sicque non sit in mora, esset sibi prouidendum hoc casu particulari alimentis ex redditibus ecclesiasticis sicut suspenso eadem supradicta ratione, ita in terminis fertur tenere Ioan. de Lign. in Clementi. vt hi, qui diuinis. §. primo. quæstione 20. de ætate & qualitate. & ibi Cardin. idem vult numer. 20. & expresè tenet & probat Decius in dict. capit. verum. numer. nono. Felin. in dict. capit. apostolicæ. numer. 10. vbi alios allegat, sequitur etiam Sylvest. in summa, verb. clericus. 4. numer. 17. & Beatus Antoninus Archiepiscopus Florent. in tractatu de excommunicat. capit. 76. numer. 16. volumi. 16. tracta. diuers. doct. fol. 223. vbi in idem citat Petr. de Palud. in quarto sentent. sequitur etiam Gregor. Lopez in. l. 31. titul. 9. parti. prima. in gloss. Las rentas del beneficio, ad finem. Nauar. & Ludouic. Lopez vbi suprà.

102 Tertiò deducitur, quòd in casu extremæ necessitatis ne fame pereat excommunicatus debet eidem subueniri ex fructibus beneficij, ita gloss. sæpè citata in dict. §. verum. verb. subtrahuntur, & ibi omnes docto. secundum Decium ibidem dict. numer. 9. Gregor. Lop. in. l. 31. titul. nono. parti. 1. in glo. Las rentas del beneficio. quod posse moderari affirmat Paulus Borgas. vbi supra numer. 13. nisi ex tali confidentia excommunicatus malignaretur, quia tunc vtilius esurienti panis tollitur, vt ibi per eum.

103 Ex supradictis omnibus iam deducitur regula verissima & cõiter approbata, q̃ iustè excommunicatus etiam ante denunciationem non lucratur fructus redditus, nec distributiones quotidianas sui beneficij vel præbendæ, vt in dict. capit. pastoralis. §. verum. vbi gloss. fina. circa finem. ibi si fuit iustè excommunicatus, &c. quæ est communiter recepta, vt testatur D. Couarruuias vbi supra. sequitur etiam Gigas de pension. quæstione 64. numero. 1. & 9. volumi. 15. tracta. diuers. doct. fol. 212. est communis, vt testatur Didac. Perez vbi supra colum. 2. in versic. iustè excommunicatus. vbi quòd cessante excommunicatione eos nõ recuperabit, sequitur etiam Borgas. vbi supra. & approbatur in dict. l. 31. titul. nono, parti. 1. vbi inquit lex. *Otrosi puso por pena al Clerigo que fuesse descomulgado con derecho que no pudiesse demandar las rentas del beneficio que deuia auer por aquel tiempo en que lo fue, nin pudiesse ganar otro de nueuo*: facit optimus text. in. l. cum allegatis. C. de re milit. libr. 10. vbi Gordianus rescripsit, desertorem militiæ quanuis à principe restitutus fuerit, stipendia tamen eius temporis, quo in desertione fuit exigere
104 non posse: imo vt asserit Sanct. Thomas 2. 2. quæstione 31. artic. 1. excommunicatis & Reipublicæ hostibus sunt beneficia subtrahenda inquantum propter hoc arcentur à culpa, què refert & sequitur Greg. Lopez vbi supra.

105 Fructus autem prębendę durante excommunicatione vel suspensione contingentes in vtilitatem ecclesiæ conuertuntur (& vtinquit Borgas. vbi supra nume. 18. applicantur sacerdoti, qui medio tempore seruiat, ne ecclesia debitis fraudetur officijs) distributiones vero quotidianæ præsentibus accrescunt iuxta glossam in Clement. secunda. verb. suspensos. de vita & honest. cleric. & in Clementi. vt hi, qui. de ætate & qualit. verb. dimidia. sequitur Felin. alios referens in dict. capit. apostolicæ. num. 12. de exceptionib. Decius in dict. §. verum. numero. 9. post Præpositi. ibi, estque communiter approbata distinctio hæc secund. Couar. vbi supra dict. libr. 3. Var. resol. c. 13. numero. 7. vbi rectè cum alijs, quos citat, id, quod prædiximus de distributioni-
126 bus quotidianis intelligit, vbi statuto vel consuetudine Ecclesiæ certa quantitas est distri-

distribuenda inter eos qui horis canonicis diuinisque officijs præsentes fuerint, tunc enim pars, quæ absentibus ob præsentiam deberetur, potius præsentibus competit iure non decrescendi quàm adcrescendi quod hodie probatur capit. 3. de reformat. Session. 21. Sacri concilij Trident. nec obstat eidem, aliud capit. 3. de reformat. Sessio. 22. eiusdem concilij, dum ibi probatur fabricę ecclesię aut alteri pio loco partem amissam distributionum quotidianarum applicari: loquitur namque expresè in distributionibus quotidianis, quas præsentes continent, sed quia competens sibi seruitium quolibet die statuto non impleuerint amittunt illius diei distributionẽ, ideo merito in pœnam contumaciæ applicatur illa pars fabricę ecclesię vel alteri pio loco: at vero prædi. caput Session. 21. loquitur in casu de quo modo agimus, nempè vt pars, quæ absentibus ob præsentiam deberetur præsentibus competat, qui est diuersus: secus si in ecclesia institutum sit vt cuilibet canonico, qui præsens horis canonicis fuerit detur certa ac diffinita quantitas, nam tunc portio absentis, præsentibus minimè dabitur, sed apud ipsam ecclesiam manebit, hoc siquidem casu locus non est iuri accrescendi, quia præsenti certa debetur quantitas, absenti vero nulla.

Hęc tamen omnia intelligenda sunt & procedunt cùm ex patrimonio ecclesię, cui ministratur dantur reditus & quotidianę distributiones ipsis ministris nulla facta diuisione reddituum inter ipsam ec-
107 clesiam & capitulum. At vero vbi patrimonium ecclesiasticum in duas est diuisum partes distinctas, quarum vna ipsius ecclesię ad eius fabricam, vestes, aliaque ei necessaria propria atque applicata sit, altera vero administrorum victum & laboris mercedem sit destinata, prout est illa, quę communiter pertinet ad mensam capitularem, tunc etiam in redditibus principalibus distinctis à distributionibus quotidianis idem erit, quod in ipsis distributionibus quotidianis, quoties certa reddituũ quantitas constituta sit atque destinata ad hoc, vt inter ipsos ministros diuidatur, nam eo casu portio absentium portiones præsentium & personaliter ministrantium auget: & quod in præmissa distinctione diximus in ecclesię vtilitatem conuertendum, hoc casu non ad ipsam pertinebit, sed verè cedit in patrimonium commune ipsorum ministrorum, non vero ipsius ecclesię, cum ea alteram fructuum ac reddituum partem habeat ab hac distinctam, hęc vero solis ministris ecclesię inseruientibus atque eidem interessentibus conuenit: quare hoc casu portio absentium siue principalium fructuum, siue distributionum quotidianarum merito præsentibus & interessentibus accrescit, si certa quędam quantitas præsentibus tantum distributa, atque constituta sit, secus si cuilibet præsenti detur certa ac definita quantitas, absenti vero nulla, tunc enim portio absentium, quam si præsentes fuissent lucrarentur in mensa capitulari remanet cum reliquis eiusdem fructibus inter omnes residentes respectiuè pro suis prębendis & rata temporis suę residentię diuidenda: hęc est inueteratissima, atque immemorabili tempore obseruatissima consuetudo huius almę ecclesię Ciuitatens. suisque statutis & constitutionibus conformis aliarumque plurium huius regni, quod etiam docet insignis Couarru. vbi supra, qui eo tempore huius ciuitatis meritissimus Episcopus erat, prefatamque consuetudinem nostræ ecclesiæ non ignarus id scripsit, eidem virtualiter nitens quamuis eius expresè non meminerit.

108 Mensa enim capitularis redditusque ipsius, mensæ in qua inuitati ad comedendum sedent, assimilatur, sicut enim cibi appositi in hac ad edendum tantum pertinent ad sedentes ad eam, qui edere volunt atque inter ipsos tantum distribuuntur, nõ vero non venientibus nec sedentibus, ita redditus atque fructus illius, qui ad victum & laboris mercedem ecclesiæ ministrantium, atq; inseruientium destinati sunt ad illos tantum pertinent, qui residentatque in eadem Ecclesia horis canonicis

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuinisque officijs intersunt, non vero absentibus: hinc est vt portiones absentium, quæ si præsentes forent, eisdem distribuerentur, vel præsentibus tantum statis horis, si distributiones quotidianæ sunt accrescunt, vel si fructus principales sint (vulgo, *la grueſſa*, nuncupati) in ipsamet mensa capitulari remanent inter residentes distribuendi, quibus hoc competit iure non decrescendi: quo fit vt præd. fructus minimè absentium dici possint sed præsentiũ, hoc est, residentium, cum in id ipsum in mensa sint, vt residentibus impartiantur: vnusquisque ergo beneficiatorum tantum capit quantum residet respectiuè pro numero & præbendarum residentium: augentur igitur portiones residentium iure proprio per absentiam non residentium. Nam ita demum horum sunt fructus prædicti si statuto tempore resederint vel statis horis interfint alias secus, ex quibus decidenda venit quæstio illa saris difficilis at-
109 que recens an pensio authoritate apostolica cum consensu beneficiati reseruata, ac constituta super fructibus alicuius præbendæ pro tempore vacationis eiusdem præbendæ soluenda sit à capitulo Ecclesiæ fructus illius præbendæ gaudente necne, vel à nouo successore, postquam eidem fuerit prouisus?

Nam primo videtur capitulum ad eam soluendam teneri, fructus nanque, atque portionem ad illam præbendam vacantem, tempore, quo vacauit pertinentes percepit in suosque vsus conuertit ex consuetudine, ac vi statutorum eiusdem Eccle-
110 siæ, ergo ad pensionem tenetur, quæ super dictis fructibus constituta est. Pensio enim est onus reale annexum fructibus eiusdem præbendæ, hoc est ipsi Ecclesiæ vel præbendæ, & ab illius rectore intuitu ipsius Ecclesiæ debetur, vt per Paul. de Castro consil. 338. incipienti. quia exceptiones, colum. vltima. volumi. 1. sequitur Felin. in. d. cap. ad audientiam. el 2. de referi-
111 ptis. Collecta enim decima, census & pensio sunt onera realia obligantque possessorem. cap. si quis laicus. 16. quæst. 1. vnde est vt nouus possessor conueniri possit, vt præteritam pensionem insolutam soluat, vt in cap. 1. de solut. l. imperatores. ff. de public. & vectigal. quia beneficium transit cum onere vt in dictis iuribus & in cap. ex literis. de pignor. & in cap. cum dilectus. de donat. & in termi nis quòd successor in beneficio teneatur ad solutionem pensionis, tempore antecessoris decursæ, tenet Philip. Francus in cap. fin. in fin. de officio ordin. in. 6. & probat latissimè Gigas in tractatu de pension. ecclesiast. quæst. 39. per totam & iterum quæst. 43. vbi resoluit esse in electione pensionarij vel agere contra beneficij possessorem vel contra hæredem defuncti possessoris in casibus, in quibus ipse antecessor erat obligatus, vt tenet Frederic. de Senis consil. 81. quem refert, & sequitur Cardinal. in Clementi. 1. quæst. 11.
112 de censibus. Quo fit vt tunc demum possit agi pro pensione præteriti temporis contra nouum possessorem, quando nouus possessor posset recurrere contra hæredes percipientis fructus, secus alias, nempe quando alius ex consuetudine illos recepit, quia cum tunc contra illum nouus possessor agere non possit pensionarius non poterit eundem conuenire, vt tenet Rota noua secundum Iacob. Puteum lib. 2. decisionum Rotæ, decisi. 189. vbi num. 5. cum Gigante quæst. 62. tenet quòd successor non tenetur ad solutionem pensionis, eo casu, quo eius prædecessor non teneretur. Consulit tamen Gigas dict. quæstio. 39. & 43. quòd semper creditor pensionis (intellige in ca-
113 su quo potest) potiùs agat contra ipsum possessorem beneficij quàm contra hæredem defuncti prædecessoris, quia aduersus illum, cui literæ pensionis intimatæ fuerunt procedi potest via executiua, contra hunc verò minimè, sed via ordinaria & ita dicit in facto obtinuisse in ciuitate Venetiarum, quamuis Cassiador. decisi. 3. & 4. in Rubrica, de locat. dicat esse passum dubiũ an nouus possessor beneficij teneatur ad decursam pensionem tempore prædecessoris, & quòd nondum fuit in Rota decisus: nihilominus tamen opinio Doctorum

suprà relata verior & communis est atque proinde tenenda in iudicando & consulen-
114 do: quod si pensionarius in casu permisso conuenerit nouum beneficij possessorem, poterit nouus possessor soluens pro eo, quod sic soluit conuenire prædecessorem si viuit, qui fructus percepit & ad quem spectabat satisfactio illo anno oneris currentis ex quo fructus percepit, vt in. d. c. fin. de offic. ordina. lib. 6. vt tenet ibidem Franeus & refert Gigas. d. q. 39. nu. 5.

Cum igitur pensio sit onus reale super fructibus beneficij impositum, consequitur capitulũ gaudens dictis fructibus tempore vacationis illius beneficij ad præd. onus teneri, possèque ipsum ad id soluendum conueniri, non vero nouus successor cum hic non possit recurrere contra capitulum, quod vigore consuetudinis perce-
115 pit fructus. Secundo quoniam fructus beneficij siue præbendæ super quibus ecclesiastica pensio authoritate apostolica reseruata est, sunt obligati & hypothecati pro solutione pensionis, ideoque agi potest contra quemcunque, siue quoscunque illorum possessores, siue sit vniuersalis, siue particularis successor, vt in terminis probat Ludouic. Roman. consil. 338. incip. in casu proposito thematis, cuius in hoc sententiam aduersus Paul. de Castro & Felinũ latissimè probauit, atque sequutus est Gigas de pension. eccles. vbi supra quæst. 51. nume. 17. & sequentib. Sed capitulum habet & possidet hos fructus, ergo poterit hypothecaria cõueniri pro solutione pensionis tẽpore vacationis beneficij decursæ.

Tertiò facit, quia Ecclesia vacans super
116 cuius fructibus est apposita annua pensio tenetur ad solutionem pensionis, eamque soluere debet œconomus eiusdem Ecclesiæ qui pro ea conueniri potest, vt latè & bene probat Gigas vbi supra, quæst. 65. vbi quòd si vacatio ecclesiæ diutina esset, tunc ecclesiæ curator dari poterit cum quo iudicium agatur, si vero ecclesia collegiata sit Capitulum ipsius cõueniri poterit, cum etiam agere possit pro ipsa ecclesia cum consensu Episcopi ordinarij: & in solutio-
117 ne charitatiui subsidij idem decidit Bellenzin. in suo tracta. de charit. subsid. quæstio. 7. in. 1. parte, q. si ad alterum ex consuetudine pertineant illi fructus cõtra eum agi potest tenebiturque successor ad id actionem cedere secundum Iacob. Puteum vbi supra. num. 5. & ita videmus quòd Ca-
118 mera apostolica cuius sunt fructus, Sedie vacantium ipsarum ecclesiarũ soluit semper pensiones ad illius fructus spectantes, ergo cum beneficium, siue præbenda Ecclesiæ cathedralis vel Archiepiscopalis vel etiam collegiatæ vacat, ipsa ecclesia percipiens fructus tempore vacationis tenebitur ac conueniri poterit ad solutionẽ pensionis, illo tempore decursæ impositæ super prædictis fructibus.

Quartò facit, quia quoties capitulum
119 ecclesiæ Cathedralis & similium vigore statuti eiusdem ecclesiæ vel alterius concessionis debet habere & habet medietatem fructuum præbendarum duorum primorum annorum, nouorum residentium tenetur soluere dimidiam partem pensionis super omnibus fructibus earundem reseruatæ, atque impositæ vt pluribus comprobat idem Gigas vbi supra, quæst. 89. per totam: ergo ad idem tenebitur in totũ, quoties capitulum omnes fructus præbendæ percipit, atque illis fruitur vigore statuti vel consuetudinis eo quòd præbenda vacauerit.

Nihilominus tamen his non obstantibus (& si passum hunc dubium vehementer esse existimem, dignumque vt si lis aliqua super eo contingat agitari concordia inita sopiatur) contrarium in puncto iuris verius esse existimo in quæstiõe proposita, nempe vt capitulum ad solutionẽ pręd. pensionis minimè teneatur ex ratione præd. in versi. mensa autem nu. 108. quę est radicalis, atque substantialis difficulta-
120 tem eneruans: quia cum capitulum hoc casu iure proprio propter personalem residentiam atq; seruitium personalissimum prædictis fructibus non tanquam alienis, sed proprijs atque suis præbendis iure nõ decrescendi addictis fruatur atque ipsos lu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cretur, consequitur non teneri ad solutionem pensionis super fructibus præbendæ illius consensu antiqui possessoris reseruatæ, quoniam fructus hi percepti à capitulo tempore vacationis illius præbendæ onera non sunt eiusdem præbendæ, sed cæterarum residentium, sicque cessant omnia fundamenta contrariæ partis, quæ in alijs beneficijs ecclesiasticis, quæ habent suos distinctos & peculiares fructus, atque redditus diuisos absque communione aliorum concludere possent: secus in his præbendis ecclesiarum cathedralium & similium, quæ mensam communem pro residentibus habent simul: præcipuè quia consuetudine etiam immemoriali iuuari possunt ad non soluendam præd. pensionem, cum nunquam aut raro à capitulis petatur huiusmodi pensio, sed à modernis possessoribus.

Præterea capitulum huic pensioni reseruandæ minimè consensit, nec est succes-
121 sor in præbenda vel beneficio, sed iure proprio capit fructus sicut cæteros eiusdem mensæ ergo ad solutionem dictæ pensionis minimè tenetur: quod præmaximè procedit si pensio sit reseruata non solum super fructibus & redditibus beneficij siue præbendæ: sed etiam super distributionibus quotidianis eiusdem, quia cum hæ minimè aggregentur, nisi per personalem residentiam residentibusque accrescant, vt est prædicta communis conijcitur aperta mens reseruantis pensionem, vt tempore vacationis præbendæ, cum nullos fructus nec distributiones quotidianas habeat illa præbenda, capitulum eas percipiens iure proprio, ad pensionem non teneatur. Facit etiam pro hac parte, quia communiter canonica
122 tus cæteræque præbendæ ecclesiarū horum regnorum, quanuis pinguissimi sint, semper in Romana curia æstimantur in valore annuo communi viginti quatuor ducatorum auri de camera & non plus, eo quòd si non resideantur nihil valeant, sed ad capitulum fructus eorum iure proprio pertineant: ergo cum deficiente possessore canonicatus vel præbenda fructus non habeat consequens est, vt pensio non debeatur pro tempore vacationis eorūdem.

Quod si præbenda vacans aliquos ha-
123 buerit fructus reddituſ; prouentus distinctos ac separatos à mensa communi capitulari, vt contingit in aliquibus ecclesijs huius regni, in quibus singulæ quæq; præbendæ habent præstimonia vel victuaria annexa cuius fructus non intrant in præd. mensa communi, vt in hac alma ecclesia Ciuitatens. contingit, vel etiam in alijs vbi præbendæ habent annexa quædam prædia domus, fundos vel vineas, quorum redditus nec administratio ad capitulum nec eius mensam pertinent nec spectant, quoties prębendæ non vacant, his casibus cum cesset supra dicta ratio, si capitulum vacante præbenda vigore statuti, vel consuetudinis alterius priuilegij illis bonis, siue rebus vtatur ac fruatur tenebitur quidē vsq; ad quantitatem fructuum illorum, quos perceperunt pensionem tempore vacationis decursam soluere iuxta supra adducta in tertio fundamēto cōtrariæ partis hocq; casu limitanda venit meo iudicio præfata nostra de hac re sententia.

Non obstant modo fundamenta contrarię partis supra adducta, quibus nuncupatim & sigillatim sic satisfit. Primo enim quòd pensio sit onus reale & sic trāsit cum fructibus penes quemcunque possessorem vel successorem, hoc fatemur, negamus tamen prębendam vacantem habere vllos fructus, sed qui eiusdem essent, si possessorem residentem haberet, tempore vacationis propriį sunt aliorum residentium suarumque prębendarum, ergo cum ipsi nō habeant illud onus super fructibus prębendarum suarum meritò quòd ad id non teneantur.

Secundum etiam fundamentum contrarię partis non obest, quoniam & si verum illud sit, quod adhuc expeditum non est, cum Paulus de Castr. & Felin. contrarium latè probauerint, attamen procedit in fructibus beneficij super quibus pensio reseruata est: at hi fructus, de quibus agimus non sunt huiusmodi, sed mensę capitularis,

tularis, atque cæterarum præbendarum residentium, vt est sæpius dictum & probatum: ergo &c.

Tertium etiam fundamentū nihil probat in proposito, quoniam agit in fructibus ecclesiæ principalis vacantis, hoc est, episcopalis vel Archiepiscopalis & simil. qui sunt propriį eiusdem, à mensa capitulari distincti ac separati, quos nullo modo lucrantur canonici nec cæteri beneficiati, sed cameræ Apostolicæ sunt, qui durante vacatione illius Ecclesię currunt, tūc enim meritò, vt ex eisdem fructibus sic existentibus vacātis ecclesiæ siue sint cameræ apostolicæ siue ad curiam regiam vel certam personam vel communitatem ex priuilegio vel consuetudine immemoriali pertineant soluantur pensiones & ita videmus quotidie fieri ac practicari; non tamen inde sequitur idem esse in præbendis ecclesiarum cathedralium & similium, quorū fructus & redditus in communi mensa capitulari ponūtur cum cæteris reliquarum præbendarum inter residentes diuidendi: cum enim præbenda huius mensæ vacat, nullus particularis eiusdē est residens, sed cæteri præbendati, qui suas præbendas residentes eos consequuntur iure proprio, non vero alieno.

Quartum etiam fundamentū nobis nō contradicit, quoniam si in casu ipsius capitulum percipit medietatem illorum fructuum, id contingit non quidem iure proprio, sed tanquā alterius titul. sufficienti nempe vigore statuti, consuetudinis indulti vel priuilegij apostolici, nihilominus tamen illa medietas fructuum exit atque diuiditur ab altera medietate pertinente ad possessorem, qui integros omnes fructus ratione suæ prębendę, atque residentiæ habere debebat, & tamen medietas ex iustis causis sibi aufertur & capitulo applicatur, vnde meritò, vt hoc casu medietatem pensionis capitulum soluere debeat: hinc autem minimè conuincitur idem esse in nostro casu in quo iure proprio non vero, tanquam alterius capitulum fruitur. d. fructi-
124 bus. Excommunicatus autem vel suspensus iustè & sic sua culpa, etiam si fructus & redditus sui beneficij habere non debeat, vt supra est visum, & dicetur latius infra, pensionem tamen super eisdem reseruatam soluere tenebitur, si beneficij retinet possessionem, vt latissimè pluribus comprobat Gigas de pensio. quæst. 64. Didac. Perez in dict. l. 1. titul. 5. libr. 8. ordi. fol. 179. colum. 1. vbi refert in idem Couar. vbi supra. d. c. 13. lib. 3. Variar. resol. fol. 225. col. 1.

125 Idemq; est in charitatiuo subsidio, vt concludit Bellezin. in suo tracta. de charit. subsid. quæstio. 33. & Didac. Perez vbi supra. hoc tamen intelligit non procedere Bellezin. ibidem, in fine. in clerico iniustè excommunicato, qui fructus beneficij non percipit, nam hoc casu charitatiuum subsidium soluere nō tenebitur, quod refert & sequitur Gigas. d. quæst. 64. nume. 9. addo ego, quòd cum iniustè excommunicatus non amittat fructus sui beneficij, vt infra dicemus num. 135. tenebitur quidem ex eisdem pensionem soluere.

126 Superest tamen, vt aduertamus aliud esse in oneribus propriis præbendæ vacantis atq; eidem cohærentibus ex natura ipsarum, hæ enim soluendæ quidem sunt ex fructibus, qui aliās essent eiusdem prębendæ si possessorem haberet residentem & tamen propter eius defectum pertinent etiam iure proprio ad capitulum, quia cum hæc onera sint coætanea ipsius prębendę, quinimo ad ea subeunda fuerit præbenda cum suo titulo instituta ab initio, vt puta cantoria habet onus regendi chorum cantorum incipiendiq; cantus ipsos, ideo substituit subcantorem, qui id munus exequatur expensis suæ præbendæ, quia vt plurimum digniras hæc confertur personæ gratii, qui hoc onus subire refert, ea tamen lege tacita, vt sui loco alium clericum substituat qui onera adimpleat, aliæ vero præbendæ habent annexum ordinem presbyteratus, vt in altari missas cantent præbendat, aliæ vero diaconatus, vt euangelia canant, aliæ subdiaconatus, vt epistolas dicat: & in ecclesijs vbi hic ordo seruatus non est, præcipit Sacrosanct. concil. Trident.

Sessio.

Sesio. 24. cap. 12. de reformat. verſic. epiſcopus: vt ab epiſcopo id diſtribuatur ſingulis quibuſque prębendis: hæc igitur onera quoniam neceſſaria ſunt ad ſeruitia ipſarũ prębendarum, atque eccleſiarum capitulum vacante prębenda ſoluere tenebitur, quia ita demũ lucratur eius fructus ſi pro præd. prębenda inſeruiat, inſeruire autem non poteſt niſi præd. miniſterium adimpleat, ergo ſuis expẽſis facere tenetur, quod propẽ in his terminis probauit Ioãnes Copi in tractatu de fructib. titul. 3. cap. 3. nu. 3. volumi. 8. tract. diuerſ. doct. fol. 164. vbi in caſu cap. tua nobis. de verb. ſignifi. vbi probatur, quòd priuilegium ſummi Pontifi-
127 cis indultũ epiſcopo pro releuatione oneris debitorum, vt fructus beneficiorũ, quæ interim in ſua diœceſi vacare contigerit ſibi liceat biennio retinere, comprehendit prębendas ac alia beneficia, inquit Ioan. Copi, quòd hoc caſu, vt is onus ſuſtineat ad quem commodum pertinet, epiſcopus vel alius, qui fructus primi, ſecundi, vel aliorum deinceps annorum percipiunt curare debent, vt diuina obſequia peragantur & miniſtrum conſtituere, cui neceſſaria ſub miniſtret: ſi hoc igitur ita eſt prout veriſimum eſſe exiſtimo, & in eccleſijs cathedralibus miniſter hic nouus creari non poteſt abſq; ſummi pontificis licentia præterquam ſubcantor præfatus, qui conſuetudine immemoriali cunctarum eccleſiarum ad ſeruitium ipſarum à cantore ſubſtituitur, conſequitur, vt cum ipſum capitulum prębenda vacate pro ea inſeruiat fructuſque percipiat ex eiſdem expenſas ſoluere teneatur illud onus adimplenti, ſiue is ſit ſubcantor ſiue alius ex choro, qui
128 mandato capituli id faciat. Quare inique & contra ius expenſæ ſiue ſalaria horum onerum durante vacatura eiuſdem prębendæ cauſata ac debita ſucceſſori imponuntur, atque, vt ea ſoluat ex proprijs fructibus cogitur: nec conſuetudine antiqua iuſtificari aut colorari poſſe exiſtimo, cũ potius ſit corruptela & violentia & in graue damnum ac præiudicium nouorum reſidentium, qui maxima paupertate primis annis laborant, atque debitis premuntur, cum non gaudeant hic prębenda groſſa primo anno reſidentiæ annalis, ſed poſt mortem ipſorum ſibi reſeruetur ſtatuto antiquiſsimo eiuſdem eccleſiæ authoritate apoſtolica nouiſsimè roborato, & ſępiſſimè exclamaui de hoc in capitulo huius almæ eccleſiæ & maior pars idem aſſerebat, ſed ex aduerſo cõtra dicebant alij, quorum pars etſi minor propter iurgia & contentiones vitandas ac negligentiã eorum, quorum intererat præualuit.

129 Idem eſſe videtur in expenſis factis in affigendis edictis & alijs pro electione facienda prouidendorũ ad Doctorales, magiſtrales ac lecturales prębendas, atque ad alias cantus, hæ nanque ex fructibus, quos percipit Capitulum tempore vacantium earundem qui ad eas alias pertinerent ſoluendæ videntur, non vero computandæ poſtea electis: ſed in his ſubſiſto: quoniam fructus & diſtributiones, quos capitulum percipit, qui ad has prębẽdas vacantes pertinerent ſi poſſeſſores reſidentes haberent iure proprio pro ſuo ſeruitio & reſidentia capiunt non vero alieno vt eſt prędictum, ſuis ergo ſumptibus non tenentur electionem facere ſed prębendæ vacantis, argumento text. in cap. vt præteritæ. de electio. & in cap. cupientes. §. ad hęc. de elect. libr. 6. vbi probatur, quòd expenſæ neceſſarię, quas facit capitulum pro electione prędicti de bonis prędicturę debent fieri vel reddi, hoc eſt de bonis ad prędictum ipſius eccleſię de cuius electione agitur pertinentibus.

130 Ex quo textu duplex praxis colligitur in huiuſmodi expenſis habẽdis: poteſt enim capitulum ſede vacante de redditibus ipſius prędicturę tantum capere, quod ſufficiat pro expenſis, vt innuit text. ibi, de bonis eccleſię patriarchalis fiant totaliter: poterit etiam expendere capitulum de proprijs redditibus & poſtea repetere ex bonis prędicturę puta à prędicto nouiter creato: & hoc innuit text. ille in verbo, redduntur tenet Archid. in cap. final. 64. diſtinct. ſentiunt Doct. in dict. cap. vt prędicteritæ. de electio. & ibi expreſsius Abb. num. 1. & præd.

ſecunda praxi vtitur ſemper capitulum huius eccleſiæ in expenſis factis pro electionibus præd. prębendarum.

Si ergo capitulum ſede epiſcopali vacãte deducit expenſas neceſſarias, quas facit pro electione prædicti de bonis prædicturæ, quæ ſunt diſtincta à bonis menſæ capitularis, eodem modo, expenſæ quæ fiunt, pro electione canonicorum dictarum prębendarum, deduci debent à bonis earundem, atque computari nouiter electis in fructibus & redditibus ad eos pertinẽtibus, quos ratione propriæ reſidentiæ ſuos fecerint, cum vacantibus, præd. prębendis nulli fructus eiſdem comperant, ſed ad capitulum reſidens iure proprio ſpectent, vt eſt prędictum; capitulum ergo ſuis expenſis minimè facere debet præfatas electiones ſed eligendorum per ſupradicta.

Nec obſtat, quòd Vincentius in dict. capit. vt præteritæ. teneat quòd expenſæ pro electione prædicti factæ vel fiendæ debent fieri de bonis capituli, quia capitulũ in eligendo exercet officium ſuum, & propriã vtilitatẽ proſequitur, quia punitur ſi non eligat, vt in cap. non pro defectu. de elect. Sed expenſæ tantum fiendæ pro electione iam facta promouenda, hoc eſt confirmãda debeant deduci de bonis prædicturæ in quibus intelligit dict. cap. vt præteritæ. Pro quo etiam facit, quia ius eligendi prædictũ
131 fuit conceſſum capitulo in priuilegium, cum olim ius prouidendi ſpectaret ad ſuperiorem iuxta notata per gloſſam in cap. quanquam. de elect. libr. 6. Sic etiam ius eligendi Doctorem vel magiſtrum in eccleſijs cathedralibus horum regnorũ ad prębendas doctorales & magiſtrales competit Epiſcopis & capitulis ſimul earundem ex indulto ſedis apoſtolicæ eiſdem conceſſo per Sixtum IIII. Summum Pontif. ann. incarnat. dominic. 1474 Idibus Septembris confirmato per Leon. X.

Capitulũ ergo volens vti priuilegio, nõ debet ab alio requirere expenſas, quia videtur potius eligere vtens iure ſuo quàm gerendo negotium alterius: hæc nanq; opinio Vincentij ſingularis eſt, communiter enim Doct. ibidem indiſtinctè tenent cõtrarium, imò quòd omnes iſtæ expenſæ, ſiue pro fienda electione prælati, vel ea promouenda & confirmanda fiant & deducantur de bonis prædicturæ, cum tex. ille generaliter hoc decidat ibi pro electionis negotio, & ibi fiant totaliter vel reddantur: & quia iure & priuilegio vtatur capitulum eligendo, attamen principaliter gerit negotium prædicturæ, atque eligendorum ergo debet repetere expenſas ab ipſa prædictura, vt in cap. cum pro cauſa. de procurat. officiumque capituli eidem damnoſum eſſe non debet, vt in cap. cum expediat. de electio. libr. 6. & ita hanc ſententiam probarunt aduerſus Vincent. ibidem Compoſtellan. & cæteri ſcribentes, eſtque magis communis, vt teſtatur Abb. in proprio loco. nume. 5. dicens num. 4. ſibi placere hoc dictum, Doctor in dict. capit. cupientes. §. adhæc. de electio. libr. 6. Præcipuè Philip. Franc. nu 2. & Dominicus nu. 3.

132 Adeo, vt deficientibus præd. bonis capitulum ſede vacante poſsit recipere mutuũ inſtante neceſsitate pro negotio electionis prædicti ex talique mutuo obligatur futurus ſucceſſor iuxta glo. in. d. §. adhæc. verb. aliundè, vbi Francus num. 2. alios referens idem ſequitur addens hoc procedere etiã ſine ſuperioris licentia, quando de facili authoritas eius haberi non poteſt, aliàs ſecus: non tamen poterũt ſecundũ ipſum pro negotio electionis alienari bona ad prædictũ pertinentia, ſed tantũ fructus & reditus.

Ergo ita & eodem modo capitulũ pro electione facienda præd. canonicorum expenſas factas poterit iuſtè computare eiſdem, arq; à ſuis redditibus deducere iuxta ſecundam praxim deſumptam à dict. cap. vt præteritæ præſertim ſi antiqua conſuetudine hoc fuerit obſeruatum prout fit hic, Ciuitatenſ. conſuetudini enim in hoc ſiue ſit huiuſmodi ſiue contrariæ ſtandum eſſe exiſtimo.

Supradicta autem regula cõmunis, quę habet, vt iuſtè excommunicatus non lucre
133 tur fructus ſiue redditus ſui beneficij limitatur nunc primo niſi ſententia qua iubetur

tur absolui loquatur de restitutione fructuum, vt in d.l.cum allegatis.C.de re mil.libr.10.Ita tenet Felin.in d.c. apostolicæ.num.12. de exceptionib. Beatus Antonin.vbi supra dicens. quòd iustè excommunicatus absolutus non ex hoc facit fructus suos nisi cum eo super hoc circa medio tempore perceptos fuerit specialiter dispensatum & Didac. Perez vbi supra colum.2.in.3.cõclusione.vbi loquitur in sententia Papæ.

134 Secundò limitatur supradicta regula in casu extremæ necessitatis, quia tunc nè fame pereat subueniendũ est ei debito modo ex reddibus beneficij,vt est prædictũ, quia hoc in casu excommunicato potest fieri eleemosyna, secus vbi non est tanta necessitas,vt resoluunt prædicti Doct.quod procedit etiam si culpa sua vel delicto in tali necessitate cõstitutus sit iuxta glossam optimam in cap.sacrorum.12.quæst.2.Decius in dict.cap.pastoralis.§.verum.de appellationib.num.9.

135 Tertiò limitatur præfata cõmunis sententia in clerico iniustè excommunicato, is enim non amittit fructus seu redditus sui beneficij vel præbendæ, vt bene probat text. in cap.super causa.2.quæst.4.alias.2.quæstione.5.ibi,tunc dictante iustitia sine omni controuersia presbyter, quæcunque ob hoc iniustè amiserit ac sacerdotium accipiat & integra beneficia vbi glos.verb. beneficia expressè tenet & ibi Dominicus gl. etiam fin.in dict. cap. pastoralis.§. verum. in verbo. sed nunquid, ibi si iniustè potest esse quæ communis sententia doctorum ibi dem secundum Couar. vbi supra sequitur Diuus Antoni. vbi supra.d.nu.16. & Ioan. Copi in tracta.de fructib.cap.5.volumi.8. tracta.diuersi.doct.fol.165.vbi inquit nullã dubitationem esse hoc casu si constiterit, quòd iniustè fuit excommunicatus, quia omnes fructus excommunicationis tempore percepti ei restitui debeant,tenet etiã Sylues.vbi supra. Borgas. etiam vbi supra num.14.17.& 16.& probatur in dict.l.regia, ibi,con derecho, à contrario sensu per quam,ita tenet Didac.Perez vbi supra.colum.2.in.2.conclusio.vbi quòd probata in iustitia debent restitui fructus iniustè excommunicato : limitat Borgas. vbi supra num.17.cum Raymund. nisi fuisset in mora petendæ absolutionis.

136 Hos autem fructus recuperabit tunc iniustè excommunicatus per viam iustitiæ principaliter, querelando vel super hoc agendo, non vero per viam attentatorum quanuis à sententia excõmunicationis appellauerit,ita Anto.de Butr. Imola,& Præpositi.in dict.§.verum.super dict.gloss. fin. & ibi Francus nu.21.& Lancelot.vbi supra num.4.Pendente vero quæstione super iustitia vel nullitate censuræ forte deberẽt fructus conseruari, quia facta absolutione tanquam de censura non iusta debent restitui absoluto iuxta supradicta, quod difficilius fieret fructibus iam consumptis:hoc autem in capitulo ecclesiæ cathedralis vel similis cessare videtur, cum semper duret & sit soluendo, habeatq; intentionem suã fundatam in dubio percipiendi fructus canonici siue alterius cõbeneficiati excommunicati,eos postea restituturum, si fuerit condemnatum.

137 Hæc quarta limitatio ampliatur,vt procedat non tantum in redditibus beneficij quos iniustè excommunicatus vel suspensus habere debet, sed etiam in distributionibus quotidianis,quas etiam percipiet,ita demum si tempore ipso excommunicationis præsens fuerit in loco vbi beneficium habebat eratque solitus ante excommunicationem diuinis officijs in sua ecclesia interesse,ita Felin.in dict. cap. apostolicæ. numẽ.12. de except.quem refert & sequitur D. Couar. vbi supra. aduersus Dominicã in cap.contumaces.50.distinct. tenentem indistinctè contrarium, neupe, vt ipsi non dentur vnquam excommunicato vel suspenso etiam iniustè,quia non darentur eidem ante excommunicationem vel suspensionem si diuinis non interesset: cuius opinio solum procedet,in eo,qui ante excommunicationem non consueuit residere in ecclesia aut diuinis officijs interesse,at vero,qui id consueuit facere iniustè postea

postea excommunicatus vel suspensus eis habebit: sequitur Didac. Perez. vbi supra colum.2.fol.179.col.1.vbi hoc etiam intelligit dum tamen per excommunicatam nõ steterisset,quominus absolutus esset, nec mora ei posset imputari in petenda absolutione.

138 Sicut etiam videmus idem in infirmo, qui licet distributiones quotidianas habere debeat,vt in cap.vnico.de cleric. non residen.in.6. ad fin.in versi. qui vero, etiam si propria culpa in morbum inciderit, vt tenet Couarr. vbi supra.in versic. septimo quotidianæ:attamen hoc procedit estque intelligendum quando ægritudo fuit causa absentiæ,quia infirmus solitus erat tempore rectæ valetudinis officijs diuinis interesse, aliàs secus. ita tenent Ioan. Andr. Abb.& communiter omnes Doct. in cap. ad audientiam. de cleric. non resident. vt testatur Felin. in dict.cap. apostolicæ.nu. 12.& Couar. alios referens idem sequutus vbi supra.in versic.sexto hoc ipsum.vbi in
139 versi. Octauo,hoc intelligit vbi infirmus est præsens in loco vbi est ecclesia,secus si ab illo absit, tunc enim nullo modo habet distributiões quotidianas, cum etiam si sanus esset eas non lucraretur tanquam absens,nisi consuetudine fuerit obtentum vt infirmus etiam absens lucretur distributiones quotidianas, quia tunc ipsa erit seruanda per text.in cap. cum non deceat. de electio.lib.6.adiuncta interpretatione text.in dict.cap.vnico.§.1.secundum glo. Ioan.Andr.& Doct. ibi præcipuè Dominic. quam resolutionem sequitur Rip. in tracta.de peste 2.parte,nu. 145.

140 Si tamen infirmus præsens sit in loco vbi est ecclesia vel beneficium iure communi semota etiam consuetudine lucratur distributiones quotidianas, vt constat ex dict.capit.vnico.in versi. statuimus. de cleric.non residen.libr.6. vbi ponit regulam generalem in hunc modum. Statuimus vt distributiones ipsæ quotidianæ in quibuscunque rebus consistant canonicis, ac alijs beneficiatis & clericis ecclesiarum ipsarum,qui eisdem officijs in ipsis ecclesijs adfuerint, tribuãtur iuxta ecclesiæ cuiuslibet ordinationem rationabilem iam factam,seu etiam faciendam : & in prædicta regula non meminit cõsuetudinis, sed excipit infirmos, qui morbo impediente non potuerunt diuinis officijs personaliter interesse vt rectè deduxit aduersus Philip.Franc.Couar.vbi supra nu.8. in princi. adde tamen & quòd soliti essent ante infirmitatem residere, vt est prædictum,nisi consuetudine legitima introductum sit vt infirmus in oppido præsens, etiam si ante infirmitatem non esset solitus personaliter residere atque diuinis officijs interesse,lucraretur etiam distributiões quotidianas, quia hoc casu sicut in proximè dicto valebit & seruanda erit præfata consuetudo.

141 Quo fit vt idem censendum sit in excommunicato vel suspenso iniustè,vt quãuis ipse tunc demum distributiones quotidianas habere debeat, si in loco vel oppido vbi ecclesia est præsens sit & solitus esset antea residere aliàs secus iuxta supradicta: attamen si consuetudo adsit vt iniustè excommunicatus vel aliàs legitimè impeditus etiam absens à præd. loco vel oppido ipsas lucretur ea seruanda erit, sicut in terminis absentis à loco beneficij ex iusta causa decidit Ripa vbi supra,quem sequitur etiam D. Couar. vbi supra.

142 Quintò supradicta communis regula, quæ habet,vt iustè excommunicatus non lucretur fructus suæ præbendæ vel beneficij limitari poterit in canonico præbendato,vel alio beneficiato, qui ob causam ecclesiæ suæ excommunicatur: contingit enim sæpissimè, quòd episcopi,siue alij prælati,vel iudices delegati apostolici excommunicant capitulum vel canonicos singulos, aliosque beneficiatos suæ ecclesiæ vel alterius pro causis vel præeminentijs suarũ ecclesiarum vel pro debito aliquo capituli:si hoc fiat iniustè,non est dubium, nisi quòd lucrantur fructus per supradicta in quarta limitatione. si vero iustè adhuc idẽ probo, quousque conuincantur iuridice, quia pro vilitate & defensione iuris suæ ecclesiæ id patitur existimans iustam causam

sam quæro, quare ipsius fructibus, atque prouentibus meritò priuari non debeat: sicut enim vbi quis pro amico molestias, damnaque patitur & ad suam instantiam detentus in carcere exiſtit aliquo temporis spatio, æquum & iustum est, vt sibi id à præd. tertio satisfiat, atque ita fit per homines boni nominis, quanto melius id fieri debet per ecclesiam quoties ipsius beneficiatus pro eius causa, quam iure defendere irrequisitus tenetur, excommunicatione feritur, nulla siquidem maior amicitia est quàm ecclesiæ erga suos?

143 Secundò, quia ita videmus de iure esse quòd clerici accedentes ad sedem apostolicam pro negotijs suarum ecclesiarum (cum tales prosequentes vtilitatem earundem censeantur residentes) fructus beneficiorum suorum, quæ obtinent in eisdem ecclesijs & etiam aliorum, quos possent recipere in ipsis ecclesijs residendo, integre recipere debent (quotidianis distributionibus duntaxat exceptis) vt in capit. cum non deceat. 30. de elect. libr. 6. vbi gloss. & doct. cuius tex. ratio generalis idem concludit in clericis absentibus à loco sui beneficij in quamcunq; aliam partem eant quam ad sedem apostolicam pro negotijs suarum ecclesiarum, cum id fuerit contingentia facti in casu illius text. potiusquam iuris specialis introductio.

144 Quinimo & absentes ab ecclesia pro vtilitate ipsius lucrantur etiam distributiones quotidianas, vt probat expresse text. in dict. cap. vnico. in versic. qui vero. de cleric. non resident. libr. 6. Ibi autem euidens ecclesiæ vtilitas excusaret: sicque text. in dict. capite cum non deceat, in exceptione præfata de distributionibus quotidianis & dict. cap. vnico. in eisdem videntur contrarij.

145 Sed pro vera huius articuli resolutione, atque illorum iurium concordia & intelligentia est obseruandum, quòd canonici siue alij clerici absentes à loco ciuitate vel oppido in quo ecclesia est pro negotijs vel vtilitate ipsius ecclesiæ distributiones quotidianas minimè lucrentur, & hoc casu loquitur manifestè text. in dict. cap. cum non deceat. vt ex eius contextura apparet. præsentes verò in præd. loco, ciuitate vel oppido occupati siue impediti pro vtilitate & negotijs ecclesiæ prædictas distributiones quotidianas habere debeant, & in hac specie loquitur & procedit dict. cap. vnicum: sicut fuit etiam supra. idem concluſum in infirmo: hoc tamen limitatur nisi consuetudine fuerit obtentum, vt absens etiam à loco pro vtilitate ecclesiæ ipsas lucretur, iuxta glossam & alios Doct. in dict. capit. vnico. quos refert & sequitur D. Couarru. vbi supra in versic octauo. & illud de consuetudine sequitur etiam Archid. & Francus in dict. cap. vnico. & Paulus Parisi. consil. 32. num. 20. volumi. 4. In hac autem alma ecclesia Ciuitatensi inuiolabiliter obseruatur, vt canonici absentes ab ecclesia & etiam ab vrbe cum licentia capituli pro negotijs & vtilitate ecclesiæ lucrentur omnes fructus & distributiones quotidianas respectiuè pro tempore absentiæ præter illas, quæ matutinis horis statæ sunt, quas nec infirmus nec alius, quius lucratur nisi corporaliter verè & actualiter præsens sit in choro: nec in huiusmodi absentibus vel infirmis fit vlla distinctio, si ante absentiam vel infirmitatem erant soliti residere necne, sed constitutionibus & consuetudine antiquissima dict. ecclesiæ eas indistinctè lucrantur præfatæ personæ, si tamen infirmus in ciuitate adsit, alias si extra infirmat literas testimoniales infirmitatis mittit capitulo à quo verè ægrotantibus conceditur licentia.

147 Cum igitur hæc ita se habeant, quòd absenti pro negotijs & vtilitate ecclesiæ fructus prebendæ, atque residentiæ conceduntur, meritò, vt idem dicendum sit in absentibus ab ecclesia per excõmunicationem pro causa & iuris defensione & in vtilitatem ipsius ecclesiæ: hocque præcipuè procederet si in ipsa ecclesia adsit constitutio, quæ hoc caueatur, atque sanciatur, nempè vt excõmunicatus pro causa ecclesiæ fructus suæ prebendæ lucretur, quia cum hæc constitutio maximè iuri communi conueniat, vt supra vidimus meritò, vt sustinenda

nenda atque omnino seruanda sit prout ea adeò & seruatur in hac ecclesia Ciuitatẽſ.

148 Sextò eadem communis regula limitari poterit, vt procedat non solum in excommunicato pro causa ecclesiæ vt modo dicebamus, sed etiam si aliquis canonicus vel alius beneficiarius ob seruitium sui episcopi, nempe existens suus Prouisor & Vicarius generalis episcopatus ob eã causam, vel ob defensionem iurisdictionis episcopalis excommunicetur à Metropolitano vel alio iudice apostolico siue iustè, siue iniustè. Nam episcopus duos canonicos in suo seruitio habere & occupare, ad

149 idque eos compellere potest, & ipsi in eo existentes integrè lucrantur fructus suarũ præbendarum, cum absentes dici non debeant, sed præsentes qui cũ episcopo pro suo & ipsius ecclesię seruitio cõmorantur, vt probant text. in cap. de cætero. & in cap. ad audientiam. de cleric. non residen. & vtrobiq; glo. & Doct. notant quòd qui est in seruitio episcopi seruire ecclesiæ intelligitur, episcopus enim est in ecclesia & ecclesia in episcopo. scire debes. 7. quæst. 1. præterea episcopus est caput, capitulum autem membra, quæ non licet à capite recedere. cap. cùm non deceat. de præscript. ergo eadem ratione, quæ supra concluſimus excommunicatum propter causam ecclesiæ lucrari fructus suæ præbendæ cõpellimur idem dicere in excommunicato pro seruitio episcopi prout est eius Prouisor & Vicarius generalis, quando ob id excommunicatur hocque præmaximè procedit si constitutione ecclesię id caueatur, fieri enim super eo cõstitutio potest, cum hoc dici non possit contra ius, sed imo secundum ius per prædicta, vel saltem præter ius, quo casu constitutio ecclesiæ plurimum poterit atque operabitur.

150 Et à fortiori idem erit dicendum in Prouisoribus & Vicarijs generalibus à capitulo sede vacante deputatis excommunicatis ratione officij cum ob causam suæ ecclesiæ, cuius est iurisdictio sint excommunicati.

151 Septimò & vltimo limitari etiam po-

terit præfata communis regula in canonico vel alio beneficiato, qui acceperit iurisdictionem aliquam apostolicã sibi delegatam vel commissam & ob eam causam excommunicetur iustè vel iniustè, nam cum præd. causæ non committantur nisi huiusmodi personis ecclesiasticis præcipuè iudicibus in Synodo prouinciali deputatis & per hoc seruire videantur ecclesiæ vniuersali, hoc est Romanæ, in qua iurisdictio præfata emanat meritò, vt ob eã excommunicati lucrentur fructus suarum præbendarum sicut cæteri, de quibus supra, argum. tex. in cap. cùm dilectus. de cleric. non resid. vbi commoratus in seruitio Papæ lucratur fructus suæ præbendæ: & quanuis maior ratio illo in casu quàm in nostro adsit eadem quoque militare videtur præmaximè si hoc constitutione eiusdem ecclesiæ caueatur per supradicta.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus à iudice an possit per confessarium absolui virtute Bullæ Cruciatæ vel Iubilei satisfacta parte in vtroque foro.*
2 *Factum iudicis reputatur factũ partis & quomodo hoc intelligatur. nu. 16.*
3 *Principis beneficium siue priuilegium est latissimè interpretandum.*
4 *Actus in dubio potius debet interpretari, vt valeat quam pereat.*
5 *Verba debent impropriari, vt actus valeat.*
6 *Princeps in dubio non præsumitur vti plenitudine potestatis.*
7 *Hoc fallit quando aliàs actus sine plenitudine potestatis non valeret.*
8 *Plenitudo potestatis dicitur res odiosa.*
9 *Confessario asserenti se absoluisse aliquem à sententia excommunicationis, quam incurrerat credendum est, sed contrarium nu. 17.*
10 *Quando in Bulla vel Iubileo datur facultas absoluendi aliquem à sententia excõicationis satisfacta parte in foro conscientiæ res est clara.*
11 *Idem quando in eis dicitur in vtroq; foro.*
12 *Sed si nihil dicatur respectu cuius fori sit intelligenda absolutio, in foro tantum conscientiæ intelligitur.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

13 *Absolutus in animæ iudicio, etiam pœnitentia peracta, potest in exteriori foro accusari & puniri.*

14 *Stylus vetustissimus est Romanæ curiæ à tempore Benedict. X I I. vt quando in sacra pœnitentieria gratia in foro conscientiæ petitur absolutio confessori committatur literis laniatis & nullis testibus adhibitis nec vlla tunc fit compositio pecuniaria cum datario, secus si in foro fori gratia petatur, quia tunc gratia cum datario componenda est.*

15 *Iudici excommunicanti præiudicium inferretur si absque ipsius licentia cum satisfactione partis absolutio fieret in vtroque foro.*

18 *Motus proprius Pij V. ann. 1568. 15. Calendas Decembris latus circa supradicta declaratus.*

19 *Absolutio à censuris in vtroque vel in altero foro virtute Iubilei facta intelligitur tantum quoad effectum consequendi Iubileum, eo autem consequuto censuræ reincidunt.*

20 *Absolutio in foro conscientiæ tantũ parte non satisfacta parum prodesset ad consequendum Iubileum, contradicente parte, vel parocho aliove sacerdote, cui excõicatio innotesceret.*

CAP. II.

An excommunicatus à iudice possit per confessarium absolui virtute Bullæ Cruciatæ vel Iubilei satisfacta parte in vtroq; foro vel tantũ in interiori?

1 Doctissimis viris frequenter dubitari contingit an excommunicatus à iudice possit per confessarium absolui virtute Bullæ Cruciatæ vel Iubilei satisfacta parte in vtroq; foro vel tantum in interiori?

Hæc quæstio maximi momenti est sæpissimeq; in dubium refricatur: quoniam si partem affirmatiuam elegeris sequetur inde, quòd huiusmodi absolutus si sacra egerit non erit irregularis, & præterea poterit diuinis interesse cæteraque facere tam quàm integrè absolutus: si autem negatiuam veriorem existimaueris, huiusmodi celebrans erit irregularis, & ab ordine in quo ministrauerit suspensus, nec interesse diuinis poterit, alias punietur, cæteraque excommunicatis publicis interdicta prohibebuntur: quòd si diu in excommunicatione permãserit puniri poterit iuxta formam & pœnas legis Regiæ, de qua infra annuente Deo agemus.

Et primo videtur, quòd debitor excommunicatus à iudice satisfacto creditore ac de ipsius consensu possit absque mandato iudicis, qui eum excommunicauit virtute Bullæ Cruciatæ vel alterius priuilegij apostolici absolui à confessario ab illa excommunicatione non solum in foro conscientiæ, sed etiam in exteriori, ita quòd absolutus hoc casu à sacerdote, in vtroq; foro remaneat absolutus atque securus etiam si in præd. bullis hoc expressè minimè contineatur, si tamen excommunicatum à iure vel ab homine satisfacta parte absolui in eisdem permittatur, quia intelligi debet in vtroque foro & sic integrè, quandoquidem Summus Pontifex, qui est ordinarius ordinariorum ac supremus omnium in præfatis literis concesserit facultatẽ confessario absoluendi excommunicatum ab omni excõmunicatione lata à iure vel ab homine satisfacta parte: soluto igitur debito creditori, qui est pars, cui satisfieri debet, iudex, qui excõicauit nec ipsius officiales conqueri debent, nec se reputare offensos quandoquidem ipsi ad instantiam & vtilitatem tantum eiusdem partis iam satisfactę prædictam excommunicationem fulminarunt, atque decreuerunt: excommunicatio autem ipsa iam sublata est autoritate superioris, silere igitur tunc debet 2 iudex præfatus, quandoquidem pars est satisfacta consensumq; præbuerit absoluendi excommunicatũ: factum enim iudicis reputatur factũ partis, vt in l. si ob causam. & ibi Doct. C. de cuict. Tiraquel. in tracta. de vtroq; retract. tit. 1. §. eglo. 14. nu. 13.

3 Secundo, quia Principis beneficiũ siue priuilegiũ latissimè est interpretandũ, vt in. l. beneficiũ. ff. de const. princi. & in. l. 28. titul. 34. partit. 7. ergo absolutio præfata in vtroque foro prodesse debet, quia aliàs si à iudice ecclesiastico puniri posset, atque in præfatas pœnas incurreret, absolutio nullius aut paruæ vtilitatis esset, imo captioni occasio daretur, calumnijs atq; vexationibus, & dum Princeps ecclesiasticus fidelibus fauere studerveretur illis in odium, ingensque damnum, quod abhorrere videtur ab intentione Summi Pontificis.

Tertiò, quia cum in Bullis & priuilegijs apostolicis huiusmodi non exprimatur in quo foro præstanda sit absolutio in dubio in vtroq; intelligendũ est eam pro futuram, vtpote fauorabilior sit, sic absolutis ac priuilegiatis, aliàs nanq; nullũ eis priuilegiũ cõcederetur, & in dubio potius debet actus interpretari, vt valeat quã pereat, vt in. l. quoties. la. 2. ff. de reb. dub. verba enim impropriari debent vt actus valeat, vt 5 in. c. constitutus. vbi glos. in verb. iuxta ratam, de religios. domib. l. si olei. vbi Barto. C. locat. Decius in rubri. de probat. in decretal. col. 2. in fine. nu. 4. vbi plura in proposito. Imò sunt intelligẽda verba largissimo modo & omni meliori quo fieri potest, vt actus valeat secundum Abb. consil. 63. nu. 8. lib. 2. & licet Princeps in dubio nõ præsumatur vti plenitudine potestatis secundũ Bald. in. l. bonorũ. post princ. nu. 2. C. qui admitti & ibi Additio Paul. de Castro consil. 317. viso & examinato puncto col. 2. post med. nu. 2. lib. 1. Ccepola consil. vltim. col. 7. post med. Dec. in. l. in testamẽto. nu. 11. C. de testam. mil. hoc tamen fallit 7 quando alias sine plenitudine potestatis actus non valeret secundũ Paul. Castrẽs. cõsil. 414. in facto præsenti. col. 3. circa med. libr. 1. additio Bald. vbi supra in. d. l. bonorum. Decius in. l. in testamento. nu. 11. de testam. milit. & tamen plenitudo potestatis dicitur res odiosa, vt in decis. Rotæ 21. alias 8 331. Supposito facto. nu. 2. in versi. modo licet Papa. in nouis Curt. Senior cõsi. 9. col. pen. circa fin. vtrũq; refert & sequitur post alios plures Aymon Crauet. consilio 222. nu. 9. ergo cũ Papa possit concedere prę-

priuilegiũ, vt satisfacta parte confessarius possit absoluere excõicatum ab homine in vtroq; foro, de quo non est dubiũ, & generaliter indulgeat in præd. bullis vt confessarius possit absoluere excõicatum à iure vel ab homine satisfacta parte, intelligẽ dum est in dubio de absolutione in vtroq; foro, vt actus pleno iure valeat, & excõicato plenius proficiat, aliàs enim si in foro tantum interiori animæ intelligeretur valere, non satis esset consultum excõicato, cum posset in foro exteriori puniri ob pœnas, quas incurreret celebrando vel administrando in ordine, quem habet, vel interessendo diuinis vel etiam ex diuturna mora in præfata excõicatione, & præterea quia à diuinis excluderetur donec absolutionem eiusdem iudicis excommunicantis demonstrasset, sicque ei nihil prodesset absolutio, quod non est dicendum.

Et in proprijs terminis hanc partem affirmatiuã tenet & probat expressè Barth. à Medina in sua summa, Instruction de cõfessores. c. 12. *Del modo como el Confessor ha de absoluer al penitente.* ad fin. vbi consulit sic absoluto, vt habeat penes se schedulam subscriptam à confessario absolutionis præfatæ virtute Bullæ Cruciatæ, vel alterius priuilegij parte satisfacta, vt iudex, qui eũ excõicauit non possit eum calumniare si 9 viderit eum rem diuinam audire, quia credendum est cõfessario hoc casu secũdum Cardin. cõsil. 2. de testib. ad fin. Sicuti standum est confessario asserenti aliquem esse emendatũ de crimine iuxta glo. in. c. 1. verbo, innocẽtis. de except. vbi Feli. nu. 3. alias gl. & Doct. allegat sunt; cõiter receptæ sequitur idem Fel. in. c. testimoniũ. de testib. nu. 36. in repertorio. verbo, emendato. fol. 41. col. 2. ad finem.

His tamen omnibus non obstãtibus contraria sententia & sic negatiua, imo quòd huiusmodi absolutio minimè admittenda sit in foro exteriori iudiciali, nec eam excommunicato prodesse quoad exterioris iudicij effectus, sed tantum in foro interiori animæ, nisi in literis apostolicis dictum sit, quòd ea in vtroq; foro vim

Universidad de Deusto
Biblioteca

obtinebat longè verior & tenenda est tanquã fortioribus fundamẽtis probata distinguendo hæc cõsiderando tres casus. Primo quando in prædictis Bullis vel alio priuilegio apostolico expresse fit mentio, ꝙ in foro cõscientiæ possit fieri prædicta absolutio, & tunc res est plana, quia cõstat de intentione Summi Pontificis limitata ad forum conscientiæ, ac proinde in foro exteriori denegata videtur, quia inclusio vnius est exclusio alterius, arg. l. cum prætor. cum similibus. ff. de iudic. & limitata causa limitatũ parit effectum, vt in l. agere cum Geminiano. C. de transact. cum simil. & in claris nõ est locus coniecturis, vt in l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. oblig.

11 Secundò, quando in literis Apostolicis continetur ac conceditur facultas confessario absoluendi in vtroque foro prout in eisdem, quibusdam in casibus exprimitur, & tunc etiam res est clara animo ex hoc nostra sententia comprobatur in alijs casibus vbi id non exprimitur, cum manifestè distinguere velit Summus Pontifex forum interius ab exteriori.

12 Tertiò, quando in literis apostolicis nullius fori fit mentio, sed simpliciter indulgetur, vt quis possit absolui per confessarium à sententia excommunicationis quæ incurrit à iure vel ab homine lata facta parte prout regulariter dicitur in Bullis Cruciatæ, & in hoc casu vere consilit nostra quæstio, & circa de absolutione à confessario nõ facienda loquatur consequitur in foro pœnitentiali tantum, hoc est, animæ locũ habere præfatam absolutionem, non verò in iudiciali, sicut cætera in eisdem Bullis contenta, hincque esse mentem Summi Pontificis, si enim aliud vellet expressisset, prout moris est exprimere regulariter, quoties in vtroque foro suam concessionem prodesse vult. ex quibus satis fit fundamentis contrariæ partis, nam etiam si beneficium petentis latissimè fit interpretandum, & in dubio magis, vt actus plenè ualeat quã debiliori, id tamen verum est vbi ex verbis concedentis ac iuxta mentem subiectam de contraria mente legislatoris non constaret, arg. l. non aliter. ff. de legat. 3. & in l. si vno. eod. locat. ergo cũ hic constet mentem Sanct. Pontificis eam esse, vt circa forum animæ loquatur ex supradictis, in eo tantum valere debet absolutio, & sic sustinetur & non perit, non verò in foro exteriori vltra & præter intentionem concedentis.

13 Secundo, principaliter hæc eadem sententia probatur quoniam absolutus in animæ iudicio, etiam pœnitentia peracta potest in exteriori foro accusari & puniri iuxta gloss. in c. de his. de accusat. glo. vnica. in fine. communiter ibi approbata. secundũ Couar. lib. 2. Variar. resolut. c. 10. num. 3. vbi agit an etiam idem sit in pœnitentia publica: quæ communis sententia procedit absq; dubio etiam si virtute bullarum vel Iubilei, quis fuerit absolutus à cõfessario à suis peccatis & excessibus quantumcunq; grauibus & enormibus, illa enim cõcessio & priuilegium respectu tantum fori interioris locum habet, vt manifestè patet ex eisdem literis apostolicis, ergo absolutio ab excommunicatione lata à iudice satisfacta parte permissa in eisdem literis eodem iure censeri debet, quando quidẽ eius respectu aliud nõ exprimitur, nec differentia sit vlla inter absolutionem à peccatis & à censuris, sed à prædictis omnibus iubetur absolui per cõfessarium sumptas bullam, vel Iubileo gaudere volẽs, absolutio ergo omnium supradictorum intelligi debet in foro pœnitentiali, nõ verò etiam in exteriori, quia cum absolutio à criminibus nõ tollat accusationem in foro exteriori, ita nec absolutio ab excõicatione satisfacta parte tollet eandem in exteriori foro, vna enim determinatio respiciens plura determinabilia pariformiter debet determinari, vt in l. iam hoc iure. cum similibus. ff. de vulgari & pupillari. quòd si inesset plures determinationes dari in proposito in bullis vel Iubileo, vnam respectu, nempe peccatorum, aliam respectu censurarum, adhuc idem, quod prædiximus existimo, cum eadem ratio in vtraq; cõcurrat & militet, atq; eadem intentio cõcedentis sub vna eadem

eademq; Bulla & dispositione cõtineatur: quare & si plures sint determinatiões, omnes tamen sub vnica concessione apostolica cõprehenduntur, & cùm concedens in neutra fori differentiã faciat, omnes in eodem foro interiori intelligendæ sunt: plures enim sunt differentiæ inter vtrunq; forũ, vt probatur in pluribus iuris partibus, & maximè in c. quia plerũque. de immunit. eccles. & bene per Ludoui. Gomec. in regul. de non iudicand. iuxta formam supplicationis. q. 14. in vers. breuiter prædictis non obstantibus: vbi quod iste cõscientiæ forus à cõtentioso sicut cælũ à terra differt.

14 Tertiò huic opin. fauet Stylus vetustissimus curiæ Romanæ à tempore Benedict. XII. nam in sacra pœnitentiaria quando gratia in foro cõscientiæ petitur absolutio confessori cõmittitur literis laniatis & nullis testibus adhibitis, nec vlla tunc fit cõpositio pecuniaria cũ datario, & ita practicatur, secus est quando quis vti vellet gratia in foro fori, quia tunc gratia cum datario cõponenda est ita Gomec. vbi supra. quẽ refert & sequitur D. Couar. in Clem. alma mater. 1. part. relect. §. 12. nu. 16. vers. quinto. de sent. excõic. in. 6. vbi ad idem allegat Paul. Paris. cõsil. 67. nu. 22. libr. 4. referentẽ inueteratum etiam similem Stylum curiæ Romanæ, nempe ꝙ Romanus Pontifex non consueuit per Iubileũ aut bullas cõfessarijs cõmittere ea, quę forum cõtentiosum concernũt, sed tantum ea, quæ ad pœnitentiæ forũ & conscientiæ purgationẽ spectant: ex hoc enim Stylo mens cõcedentis apertior fit, nempe ꝙ in dubio in foro interiori concessio intelligatur facta.

15 Quarto & vltimo, quia si aliud diceremus præiudicium inferretur iudici excõicanti, plurimũq; detraheretur authoritati iurisdictionis ecclesiasticæ fori exterioris, si publice excõicatus & denuntiatus, secretè per sacerdotẽ ab eo ad confessionẽ electum absolutus ingerat se diuinis, quasi in cõtemptũ iudicis, qui eum excõicauit, cui quidem iudici cõgruè satisfactum nõ est, etiam si excõicatus parti satisfecerit, cum eidem iudici parere recusauerit, sicq; opus habeat eidem quoq; satisfacere ob suam contumaciã ob quã offensa est publica auctoritas, quæ satisfactio fiet petendo ab eo licentiam, vt absoluatur sibiq; desuper concessa. Princeps autem nunquã videtur alteri priuilegiũ seu quid aliud cõcedere cum præiudicio tertij, vt in l. 2. §. si quis à principe, cũ simil. ff. ne quid in loco public. aliqui ecclesiasticus ordo præuerteretur, si vnicuiq; sua iurisdictio nõ obseruaretur. c. peruenit. 11. q. 1. & in terminis nostræ quæstionis, & si eam dubiam existimet, hanc partem præuia deliberatione pluribusq; iuris fundamentis probauit, atq; defendit ex professo. D. Couar. vbi supra. d. nu. 16. per totum. & latè optimèq; probat dicens hoc sine dubio recipiendum esse. Ledesmius in. 2. part. 4. libri sent. q. 26. artic. 1. col. penult. & fin. fol. 353. secundæ impressionem Conimbricæ factam, & eam libenti animo tanquã verissimam amplector. & scio alijs doctissimis viris etiam placere.

Nec obstat, ꝙ in publice excõicato & denuntiato nullius effectus erit prædicta gratia, quia si non remaneat absolutus in foro exteriori, absolutio in interiori nullã vtilitatem sibi affert, cum in exteriori possit & debeat vitari, atq; pugnari si se ingerat diuinis: nam respondeo, ꝙ Papa nihil plus cõcessit quam in foro interiori, vt ex supradictis patet, & sanus est, ꝙ in eo actus valeat, ne dicamus eum omnino perire, poterit igitur excõicatus hoc casu faciliter satisfacta parte licentiam adipisci à iudice, vt absoluatur, interim verò se abstinuerit etiã eidem prædicta cõcessio & indulgentia maximo ex vsu nempe si sit occultus excõmunicatus, tunc enim cum esset scandalum sufficit ei absolutio in foro animæ facta, si iudex aliud non poscat nec ab eo petat. Nõ etiam obstat, ꝙ factum iudicis censeatur factum partis, quoniam hoc est diuersum à nostra materia, procedit enim in eã sensum, vt illa pars cuius bona venduntur ob causam iudicati ea euincere nõ possit, imo si ab alio iure euincantur tenebitur ipse de euictione, licet enim iudex vendiderit perinde est ac si ipse debitor vendiderit

Universidad de Deusto
Biblioteca

dissat & hoc est quod probat.d.l. si ob cau
sam. & quod ibi notat Doct. & Tiraquel.
vbi supra, quod nihil probat contra nos
tram prætaram sententiam.

Non etiam obest dictum Cardinal. vbi
17 supra. Nam verum minimè est, quia non
est credendum confessario asserenti ali-
quem ab excommunicatione absoluisse,
quia obstat iuris regula de excommuni-
cato remittendo ad suum excommunica-
torem, qui causa cognita eum absoluat &
ita alijs constet fuisse absolutum, vt rectè
probat Ledesin. vbi suprà. contra Cardin.
& respondet dictis glos. in contrarium al-
legatis, in primis negare veras esse Decius
ibi in fine. Et præterea loqui in diuerso ca
18 su, vt ibi per eum. Hæc tamen vera sunt
rectèq; procedere videbantur quousque
Sanctissimus Dominus noster Pius V. Iu-
bileo Anno Incarnationis Dñicæ 1568.
15. Calend. Decembris sui Pontificat. an-
no 3. lato, incipient. Grauissima maximaq;
pericula &c. subtitulo Iubileum ad implo
randum diuinum auxilium suam, prædc-
cessorum, atque successorum in similibus
gratijs & indulgentijs mentem declarauit
his verbis, Declarates insuper, tam præsen
tes quàm alias quascunque super conces-
sione similium indulgentiarum à nobis &
prædecessoribus nostris, hactenus emana-
tas, & in futurum quomodolibet emanan
das literas, Christi fidelibus, ipsis nisi ad eo
rum effectum in foro conscientiæ & pœ-
nitentiali consequendū duntaxat, non au-
tem in foro fori, aut contentioso, nisi sa-
tisfecerint ijs propter quæ censuræ in eos
latæ fuerint vllatenus suffragari, eosdemq;
Christi fideles illis iuxta huius nostræ de-
clarationis formam & tenorem tantū, &
nō aliter, nec alio modo vti, aut eis se iuua
re quoquo modo potuisse aut posse, quin-
imo eos in illas postmodū reincidisse, &
in futurum reincidere, sicque ab omnibus
quauis authoritate fungentibus censeri &
iudicari debere, irritumq; & inane quic-
quid secus à quoquā, quouis prætextu aut
colore scienter vel ignoranter attentatum
forsan est hactenus, vel in posterum con-
tigerit attemari: videtur enim ex supradi-
cta noua declaratione, & satisfactione re
ipsa exhibita præcedente valeat absolutio
virtute Bullæ siue indulgentiæ in vtroque
foro: eademq; ratione idem videtur dicen
dum quādo satisfactio partis necessaria nō
esset, veluti si non esset pars, sed censura im
posita fuerit à iure propter delictum pu-
niendum, tunc enim cum non requiratur
satisfactio partis, absolutio quoque virtute
Iubilei in vtroq; foro valere videtur con-
tra sententiam, quam supra fundauimus,
atque probauimus: & præd. Iubileum est
inter motus proprios, qui sunt impressi Vi
seo ann. 1576. vbi copilator illorum ex
se addit: fuit hoc volumine insertum pro-
pter generalem & perpetuam declaratio-
nem Pontificiā circa absolutionem à cen-
suris virtute cuiuscunq; iubilei, quæ solum
indicatur prodesse in foro interiori ad ef-
fectum consequendi Iubileum, non vero
in exteriori absq; debita satisfactiõe prout
in ea continetur. Postea tamen Bulla qua-
dam Cruciatæ Gregor. XIII. Pontificis
maximi regno Portugaliæ concessa de-
claratum fuit expressè: *Que las absoluciones
hechas por virtud de aquella Bulla despues de
satisfecha la parte de las descomuniones, o de
otras censuras* latis ab homine vel ferendis
*no valga a ninguna persona Ecclesiastica, o
seglar* in foro iudiciali, &c. *antes que alcan-
ce de su juez absolucion*: sicque in excom-
municatione ab homine lata expressè vi-
detur approbari ibidem sententia Couar.
& nostra supra fundata quanuis illa nō fit
perpetua nec generalis cōstitutio & decla
ratio, sed gratia illis regnis facta: in excōica
tione vero à iure præsupponitur ibidem
valere absolutionem virtute d. Bullæ fa-
ctam in vtroque foro: quid dicendum?

Certè matura ac diligenti consideratio-
ne de hac re habita, adhuc defendo verio-
rem & tenendam esse sententiam Couar.
quam prædiximus, nempe absolutionem
excommunicationis ab homine latæ par-
te satisfacta Bullæ Cruciatæ impēsam tan-
tum valere atq; intelligendam fore suum
effectum sortiri in foro interiori conscien
tiæ,

tiæ, non verò exteriori per omnia supradi
cta. Nec obstat prēd. Iubileum Pij V. cum
19 sua noua, generali & perpetua declaratio-
ne iam supra relata, quæ profecto nobis vi
debatur in supradictis magnum obicem
ponere; quoniam absolutio illa censurarū
virtute illius declarationis facta & in po-
sterum facienda, quæ parte non satisfacta
prodest in foro interiori tantū, ipsa vero
satisfacta in vtroque, vt ibi expressè cave-
tur, & modo ex verbis d. declarationis de
duximus, procedit tantum ad effectum dū
taxat consequendi Iubileum, quo consc-
quuto, statim excommunicati prædicti re-
incidunt in priorem excommunicationē,
ampliusque non gaudent prēd. absolutio-
ne, itaque quanuis prædicta absolutio sa-
tisfacta parte concessa prosit in vtroq; fo-
ro ad consequendum Iubileum, hocq; ca-
su hoc est, quoad prēd. effectum conse-
quendi Iubileum, nostra de hac re senten-
tia non procedat, quoniam absolutio satis-
facta parte præstita virtute dict. nouæ de-
clarationis prosit in vtroque foro ad effe-
ctum consequendi duntaxat Iubileum,
quam declarationem non vidit Anton. de
Cordub. in suo tract. de casos de consclen.
quæst. 22. in. 3. puncto, vbi aliter in propo-
sito loquutus est: attamen consequuto Iu-
bileo, statim excommunicati reincidunt
in præfatam priorem excommunicatio-
nem, vt expressissimè in eodem Iubileo
Pij V. eiusque generali & perpetua decla-
ratione in verbis supra relatis cauetur: quin
imo hoc ipsum ad literam est quod Pius
V. ibidem declarauit, non vero quid aliud
vt constat ex literæ contextura, ibi, nisi ad
earum effectum in foro cōscientiæ & pœ
nitentiali consequendum duntaxat, & ibi,
eosdemq; Christi fideles, illis, iuxta huius
nostræ declarationis formam & tenorem
tantum, & non aliter nec alio modo vti
&c. & ibi quinimo eos in illas postmodū
reincidisse & in futurum reincidere debe-
re sicque ab omnibus, &c. ergo absolutio
illa est ad reincidentiam transacto Iubi-
leo, non vero in totum: quo fit vt potius il-
lo Iubileo ipsiusq; noua declaratione, no-
stra de hac re sententia videatur probata
quàm correcta: quoniam si absolutio vir-
tute Iubilei facta à censuris latis ab homi-
ne præcedente partis satisfactione, vel etiā
ipsa deficiente, non est tanti momenti ac
vigoris, vt consequuto Iubileo valeat in
neutro foro, sed potius excommunicatio
ipsa prior reincidatur, vt ibidem expressè
cauetur, consequitur necessariam esse aliā
legitimam absolutionem, quandoquidem
præcedens non fuit in totum sed ad reinci
dentiam. Quod si instes, quid operatur sa-
tisfactio partis ad Iubileum consequēdum
facta, quandoquidem absque ea absolutio
valet in foro interiori? Respondeo liben-
20 ter hunc effectum eam inducere, nempè,
& cum aliquis est excommunicatus nomi
natim & publicè denuntiatus ad instantiā
partis parum sibi prodesset absolutio ex-
communicationis in foro interiori, quan-
doquidē parochus & alij sacerdotes, qui-
bus innotescerct excommunicatio, quinī-
mo & pars, ad cuius instantiam excommu
nicatio lata fuit, impedire posset eidem cō
municationem in diuinis, sicque eum ex-
cludere ab ecclesia & sacramentorum re-
ceptione ac Iubilei consequutione: at ve-
ro satisfacta parte, cum absolutio prosit in
vtroque foro, quanuis ad effectum dunta-
xat consequendi Iubileum, nullo modo
ab aliquo impediri, poterit cōsequi præd.
Iubileum: iustissimè enim atque Sanctissi
mè, sicut in cæteris, Pius V. in hoc proce-
sit, nolens debitoribus in aliquo obesse, sed
tantum iudici excōmunicatori, qui cum
habeat iurisdictionem emanatam ab eadē
sede Apostolica eidē iure optimo potuit
hoc casu præiudicare, quanuis, id non in
perpetuum, sed tantum ad consequendū
Iubileum duntaxat fecerit motus suo soli-
to in gregem sibi à Deo cōmissum feruen
tissimo pientissimoq; zelo vt omnes Chri
sti fideles Iubileum consequi possint. Ma-
gni igitur habeda est præfata summi Pon
tificis generalis & perpetua declaratio ad
prædictum effectum prout ipsa sonat &
compilator summauit in suo illo breui cō
pendio supra relato.

Universidad de Deusto
Biblioteca

His mirum in modum concinit Bulla Cruciatæ Gregorij XIII, regno Lusitaniæ cõcessa iam supra relata, quæ expressa est in fauorem nostræ, & Couar. sententiæ, non enim sunt contrarij Pius V. & Gregor. XIII. in præd. suis concessionibus, nec hoc vllo modo dicendum est, quia diuersæ sunt. Prima enim Pij V. loquitur in absolutione à censuris ad reincidentiam quoad effectum consequendi Iubileum duntaxat, vt prædiximus non semel. Secunda autem Gregor. XIII. quoad absolutionem in totum virtute Bullæ Cruciatæ faciendam, vt ipsa tantum prosit in foro interiori etiam satisfacta parte, non verò in exteriori, nisi consequuta absolutione sui iudicis excommunicatoris.

CAP. III.

An virtute Bullæ Cruciatæ absolui possit quis ab irregularitate?

SVMMARIVM.

1 *An virtute Bullæ Cruciatæ absolui possit quis ab irregularitate contracta ratione peccati? & numeris sequentibus.*
2 *Absolutio ab irregularitate ratione peccati contracta est reseruata summo Pontifici.*
3 *In generali concessione absoluendi à quibuscunque peccatis censuris & pœnis, non continetur absolutio vel dispensatio ab irregularitate.*
4 *Aliud est absoluere aliud est dispensare.*
5 *Qui in foro conscientiæ potest absoluere, dispensare non potest.*
6 *Irregularitas duplex est, vna, quæ in pœnam peccati est imposita, altera, quæ incurritur, citra culpam, sed est alia species irregularitatis quæ ex homicidio vel membri mutilatione contrahitur ob dolum vel culpã: a priori absolui potest virtute bullæ Cruciatæ, à posterioribus minimè.*
7 *Absolutio ab irregularitate contracta ratione peccati, quæ virtute Bullæ Cruciatæ fieri potest, procedit tantum in foro interiori, secus in exteriori.*
8 *Episcopus potest dispensare in irregularitate occulta.*
9 *Secus si sit publica, vel deducta in iudicio.*
10 *Casus hic contentus nu. 9 practicatur.*

INSIGNIS occurrit quæstio an virtute Bullæ Cruciatæ possit quis absolui ab irregularitate contracta ratione peccati? Nempè, vt si quis excommunicatus celebret, vt in titul. de cleric. excommunicat. minist. vel si excommunicatus ordines suscipiat, vt in cap. 1. de his, qui furtim ordin. suscep. vel ab episcopo excommunicato, vt in capit. gratia. & in capit. statuimus. 1. quæst. 1. & propter alia complura peccata? & quòd non possit probatur. Primò quoniam absolutio vel dispensatio super huiusmodi irregularitate est reseruata Summo Pontifici, ita quòd alius præter ipsum, vel cui ipse specialiter id commiserit ab ea absoluere vel dispensare minimè possit, vt probat text. in cap. 1. in final. verbis, de sentent. excommunic. libr. 6. & in. c. 1. versi. sciturus. de sententia & re iudic. gl. & Doct. in cap. 3. in verb. moniti. & in cap. latores. glos. final. de cleric. excommunic. minist. l. 5. titul. 5. parti. 1. in versic. E aun mas, &c. nec episcopus potest super ea dispensare præcipuè si deducta sit in iudicio quia tantum in occultis id potest, vt in decreto de reformat. Concil. Trident. Sessio. 24. cap. 6. Cùm ergo hoc in Bulla expressè non concedatur, sed tantum quòd confessarius electus possit absoluere pœnitentẽ ab omnibus peccatis suis, pœnis & censuris ecclesiasticis etiam reseruatis sedi apostolicæ & quotannis legi solitis in Bulla Cœnæ Domini, consequens est, vt ab huiusmodi irregularitate absoluere non possit præd. confessarius.

3 Præmaximè, quia in generali concessione absoluendi à quibuscunque peccatis censuris & pœnis non continetur absolutio, vel dispensatio ab irregularitate, vt tenent Dominicus & Alexand. per illum text. in cap. miror. 50. dist. in. Villadieg. in tract. de irregularitate

irregul. colum. 43. in fine. vbi loquitur in potestate, quæ per Bullas Papæ datur ad absoluendum, quem refert & sequitur Nauar. in Manual. latin. cap. 27. nu. 194. & latius probat ibidem num. 250. addens hunc etiam esse Stylum curiæ, vt per præfatam facultatem in Bullis concessam dispensandi à quibuscunque votis & absoluendi à quibuslibet censuris, non censeatur concessa facultas dispensandi ab irregularitate nisi exprimatur: solet Papa excipere illã, quæ ex bigamia & homicidio nascitur, ergo hoc non expresso virtute præfatæ clausulæ dispensari non poterit super irregularitate. Secundò hæc eadem pars probatur, quia aliud est absoluere, aliud dispensare,
4 vt docet Borgasius de irregular. 6. part. titul. de schismatic. nume. 19. adeo, vt qui in foro conscientiæ potest absoluere dispensare nõ possit secundum eundem Borgas. dict. 6. parte, titul. de sortileg. num. 11. ergo
5 cùm super irregularitate non cadat absolutio, sed sola dispensatio, eaque reseruata sit Papæ, nec vigore d. Bullæ liceat dispensare, sed tantum absoluere à peccatis & censuris, & irregularitas non sit censura, sed pœna, consequitur, vt ab irregularitate dispensare non liceat: & in terminis ita tenet Nauar. vbi supra præcipuè d. num. 250. dicens, quòd cum nullo irregulari dispensare potest confessarius electus per Bullam Papæ, quæ habet clausulam absoluendi à qualibet censura. Idem ante eum tenuit D. Soto lib. 5. de iustitia & iure. quæst. 1. arti. 4. colum. final. in versi. ex his. ibi, quapropter, & Ledesmius in secundam quarti libri, quæst. 26. artic. 2. in tracta. de irregul. in 4. regul. fol. 363. & cum opin. Nauar. vbi supra, dicens esse etiam Canonistarũ transire videtur F. Ludouic. Lopez in suo instructor. conscient. 2. part. c. 92. col. 724.

1/0 Nihilominus supradictis non obstantibus contraria sententia in terminis de quibus agimus, nempè in irregularitate ratione peccati sacrilegij contracta, vt in exemplis supra fictis, eisque similibus, vt virtute Bullæ Cruciatæ in verbis supra relatis etiã si non dicatur in ea, quòd possit absoluere confessarius à pœna sed tantum ab omnibus peccatis & cẽsuris ecclesiasticis etiam reseruatis, &c. vt à præd. irregularitate absoluere possit mihi semper verior visa est & tenenda, sicut & alijs doctissimis viris Theologis, quibuscum rem hanc contuli. Et hoc primo, quoniam Duplex est irregularitas vna nempè quæ in pœnam pec-
6 cati est imposita, vt in casibus supradictis, & hæc propriè dicitur effectus censuræ, quoniam à censura originem suam ducit, nempè ab excommunicatione vel suspensione in qua erat, qui ob exercitium vel receptionem ordinis efficitur irregularis, vel propter excõmunicationem episcopi ordinantis, quare meritò, vt hoc casu in Bulla Cruciatæ qua confertur confessario facultas absoluendi ab omni censura ecclesiastica illo nomine includatur irregularitas ratione prædicti peccati contracta.

Altera est irregularitas, quæ incurritur citra culpam, vt propter bigamiam vel effusionem sanguinis etiam licitam, vt eum iudex iustè suspendere facit reum vel aduocatus eum accusat, vel procurator contra eum solicitat, testisve verũ testimoniũ fert, ex quibus mors rei sequitur, vel propter orbitatem membri, aut fœditatem corporis: & hæc non est censura, ideoque meritò sub illo nomine non continebitur in Bulla Cruciatæ, atque proinde ab ea cõfessarius absoluere, nec dispensare poterit, quantumcunque eidem facultas concedatur absoluendi à quibuscunque peccatis, pœnis & censuris, cum hæc irregularitas, nec sit pœna nec censura ecclesiastica, nec etiam culpa, sed inhabilitas quædam, quare non est opus absolutione, sed habilitate, quæ nomine absolutionis non intelligitur: idemque erit in alia specie irregularitatis, quæ ex homicidio vel membri mutilatione contrahitur, dolo vel culpa, quę impedit sacros ordines recipere propter defectum perfectę lenitatis, quę in ordinando requiritur propter indecentiã quę est in effundente sanguinem ad sacrum ministerium, hęc enim irregularitas sine dubio etiam non comprehenditur in d. facul

Universidad de Deusto
Biblioteca

tate absoluendi à peccatis & censuris quan
tus enim à culpa & peccato hoc casu de-
linquens pœnitens absolui possit virtute
dict. Bullæ Cruciatæ cùm satisfactione de
bita, habilitari tamen minimè potest ad
ordines suscipiendos sine papali dispensa-
tione: itaque in his duabus speciebus pos-
terioribus irregularitatis præter primum, mi
nimè dubium est confessarium non posse
absoluere nec dispensare cum pœnitente
super præd. irregularitate quæ citra culpã.
vel cum ea propter defectum perfectæ le-
nitatis contrahitur: in priori autem specie
irregularitatis quæ ratione peccati & sacri
legij contrahitur, quia procedit à censura
verior efficitur præfata sententia affirma-
tiua, vt ab ea absoluere possit confessarius
virtute Bullæ Cruciatæ per suprædicta, ex
quibus remanet satisfactum fundamentis
prioris partis, quæ verè in posterioribus
præfatis speciebus irregularitatis conclu-
dunt, in quibus nos etiam idem probamus
nempe in eis cõfessarium minimè dispen-
sare posse virtute Bullæ Cruciatæ, secus in
priori, de qua est nostra principalis quæ-
stio: non etiam obest, quòd super irregu-
laritate non cadit absolutio, sed dispensa-
tio, quæ minimè conceditur confessario
in pred. bulla. Nam respondeo, quòd su-
spensio vel irregularitas ratione peccati cõ
tracta tollitur quibuscunque verbis & sic
confessarius virtute Bullę debet ab ea ab-
soluere, vt tenet F. Bartholomeus à Medi
na in sua summa, Instruction de confessõ-
res, vulgo dicta lib. 2. cap. 12. in forma abso
lutionis ab irregularitate. fol. 305. col. 2.

Et ita hanc partẽ in terminis nostrę quę-
stionis tenet & probat Domini. Soto in. 4.
sententiarum, distinct. 22. quæst. 3. art. 1. pa-
gin. 965. colum. 2. & Medina vbi supra, lib.
2. §. 9. fol. 50. idem Medina. 2. 2. quæst. 69. ar
tic. 4. & Ant. à Corduba lib. 5. quæstionarij
in titul. de indulgent. quæst. 43. in. 4. dubio
& in sua summa de casos de consciẽ. quę
stione. 28. ad fin. vbi tamen dicit securius
esse occurrere ad ordinarium, qui potest
eum absoluere, intellige si est occultus ir-
regularis, aliàs secus, vt decret. de reforma.
Sancti concil. Trident. sessio. 24. cap. 6. vbi
excipitur irregularitas, quæ oritur ex ho-
micidio voluntario, & deducta ad forum
contentiosum.

Nec idem Soto contrarium in hac spe-
cie probauit in lib. de iustitia & iure. loco
supra citato. Nam rectè inspectus loquitur
in irregularitate secundæ speciei, de qua su
pra mentionem fecimus, nempe illa, quæ
citra culpam contrahitur propter inde-
centiam ad sacrorum administrationem,
vt constat ex verbis proximè præcedenti-
bus eiusdem in qua specie nos quoque su-
pra probauimus, & Corduba vbi supra.
non posse confessarium absoluere pœni-
tentem virtute Bullæ Cruciatæ à præd. ir-
regularitate cum non sit censura, sed inha-
bilitas quædam & indecentia: superest igi-
tur, vt præfatus author non sit sibi contra-
rius: nam in dict. 1. loco tenuit & retulit
vnum membrum tantum distinctionis,
quam fecit in dict. 1. loco lib. 4. alterum ve
rò nostræ quæstioni conueniens non ex-
pressit, vnde circa illud recurrendum est
ad eundem in. d. libr. 4. distin. 22. quæst. 3.
art. 1. vbi nostram sententiam expresè pro
bauit: Nauar. autẽm supra in contrarium
allegatus in sua generalitate nostræ senten
tiæ repugnat, attamen eius fundamenta, vt
prædixi tantum concludunt in secũda spe
cie irregularitatis supradictæ, in qua nos
idem, quod ipse, probamus.

Superiora tamen rectè procedunt atq;
concludunt in foro pœnitentiali, in quo
7 facultas absoluendi per Bullam confessa-
rijs concessa tantum videtur tam à pecca-
tis quàm à censuris, cum ipsa confessario
loquatur, vt supra latè resoluimus. cap. præ
cedenti: at verò in foro exteriori verius vi
detur, vt confessarius virtute Bullæ Cru-
ciatæ vel alterius priuilegij apostolici (nisi
in eo exprimatur, quòd in vtroque foro
absoluere vel dispensare possit cõfessarius
ab huiusmodi irregularitate) non possit ab
ea absoluere nec dispensare nisi tantum in
foro interiori per suprædicta, quamuis nul-
lus, quem viderim, hoc tangat, est tamen
iuri, rationique consentaneum, tum ex su-
pra-

prædictis, tum etiam quia licet in absolu-
tione ab excõicatione attenta. d. noua con
stitutione Pij V. satisfacta parte aliud præ-
dixerimus, illam nempe valere, atque effe
ctum suum operari in vtroque foro, illud
tamen verum est quoad effectum conse-
quendi Iubileum duntaxat, non vero in to
tum, & præterea irregularitas de qua agi-
mus licet proueniat ex censura habet quid
dam plus in foro exteriori delendũ ne ob-
pè impedimentum Canonicum quo liga
tus est clericus in eodem foro, vt celebrare
minimè possit, quod non tollitur absolu-
tione, sed dispensatione & habilitatione,
& ita ecclesia in foro exteriori nunquam
introduxit formam absoluendi ab irregu-
laritate, sed dispensandi, dispensatio autem
huiusmodi non conceditur in Bulla con-
fessario, sed absolutio, ergo &c. & licet
quoad forum interius hęc irregularitas de
qua agimus tollatur quibuscunque verbis,
siue dicat sacerdos, absoluo, vel dispenso,
attamen respectu præfati impedimenti ca
nonici irregularitas in foro exteriori, tolli
non potest nisi per expressam dispensatio
nem, habilitationem atque restitutionem
ad exercitium ordinum: hanc autem facul
tatem confessarius non habet, ergo &c. à
censuris autem habet facultatem absoluen
di satisfacta parte, ideo merito, vt absolu-
tio ab eisdem censuris virtute Bullæ tan-
tum in foro interiori prosit & virtute Iubi
lei attenta. d. constitutione generali & per
petua Pij V. in vtroq; foro valeat & teneat
quoad effectum tantum cõsequendi Iu-
bileum ad reincidentiam, vt capit. præce-
denti resoluimus: quò fit vt si hæc irregu-
laritas de qua agimus sit occulta episcopus
8 possit in ea dispensare, vt cauetur in su-
pra allegato Concilij Tridentini. de-
creto: itidem & confessarius virtute Bul-
læ Cruciatæ in foro tantum conscientiæ
iuxta secundam partem affirmatiuam su-
pradictam veriorem & tenendam. Si ve-
ro sit publica vel deducta in iudicio mini-
9 mè poterit episcopus in ea dispensare, vt
in dict. cap. 6. Concil. Triden. nec confessa
rius virtute Bullæ Cruciatæ quoad forum
exterius, sed quoad interius tantum quare
si sic absolutus celebraret posset puniri à
iudice ecclesiastico & prohiberi sub grau
bus pœnis ne amplius id faciat absque di-
spensatione & habilitatione, quæ dispensa
tio à Summo Pontifice, cui est reseruata
vel ab eius nuntio atque legato de latere
ad id mandatum habente impetranda est.

10 Et hunc casum iam habui in praxi cùm
essem proepiscopus, sede episcopali vacan
te huius Episcopatus Ciuitatens. Contigit
enim, quod quidã sacerdos, quem prò qui
busdam criminibus, atque excessibus de-
tentum habebam in Palatio episcopali &
cui præceperam sub pœna excommuni-
cationis ipso facto incurrendæ & alijs pe-
cuniarijs ne ab ea captura discederet: fra-
cto carcere pœnisque spretis aufugit & in-
fuga publice celebrauit, postea captus &
in carcerem reductus atque à præd. ir-
regularitate, eo quòd excommunicatus
celebrasset accusatus à promotore fiscali
petebat, vt punitione condigna præceden
te eum absoluerem à præd. irregularita-
te, respondi me id non posse quandoqui-
de & publica & in iudicio deducta erat
præd. irregularitas iuxta. d. decret. Concil.
Trident. instabat autem ipse fretus iudicio
grauium Theologorum affirmantiũ con
trarium eo quod decretum Concilij præ-
citatum intelligendum esse asserebant in
duobus casibus à se exceptis ante satisfa-
ctionem & punitione delicti: at vero ipsa
precedente credebant me posse dispensa-
re in prefata irregularitate: nihilominus eis
semper iure restiti dicens nullo modo me
posse dispensare super prefata irregulari-
tate publica & in iudicio deducta quanuis
delictum possem punire, tum quia conci-
lium indistinctè prohibet episcopo eam
dispensationem irregularitatis publicè &
in iudicio deductę, nec excepit, aut permi
sit punitione facta: tum quia iure commu
ni reseruata sit Summo Pontifici, vt supra
est dictum, nec ab hac sententia potui vn-
quam flecti aut diuerti, vtpote meo iudi-
cio verissima: tandem re delata ad Nun-
tium Hispaniarum mihi causam remisit
com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

committens ac mandans virtute facultatis Apostolicæ quam ad hoc sufficientem se habere affirmauit, vt sine præiudicio accusationis præfatæ ac imposita eidem clerico suspensione ab exercitio suorum ordinum per aliquod temporis spatium & aliis pœnis pro modo culpæ, eo quod excommunicatus celebrasset arbitrio meo moderandis cum eo dispensarem super præd. irregularitate, atque ad exercitium suorum ordinum habilitarem ac super retentione etiam sui beneficij dispensarem, & ita executus fui vtens in impositiõe pœnarum potius misericordia quàm rigore ex iustis causis meum animum mouentibus: sicque mea sententia prævaluit atque vera apparuit aduersus tenentes contrarium, laus Deo.

SVMMARIVM.

1 *VSVS forensis apud tribunalia ecclesiastica receptissimus est, vt iudices præcepta iudicialia decernant sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, vt quis ad iudicium accedat vel aliquid aliud agat intra certum terminum: hoc tamen videtur contra ius, vt in numer. 3. & seq. sed defenditur numer. 8. & sequent.*

2 *Sententia excommunicationis pro futuris culpis non est in quenquam infligenda.*

4 *Sententia excommunicationis lata non præcedente trina monitione nõ est nulla, sed iniusta.*

5 *Excommunicatio generalis potest in hunc modum ferri, Quisquis furtum fecerit sit excõmunicatus.*

6 *Generalis excommunicatio à canone vel statuto ferri potest tam præteritis quàm pro futuris culpis.*

7 *Statuta condere est iurisdictionis.*

8 *Cap. Romana. §. caueant. de sententia excommunic. lib. 6 interpretatur.*

9 *Cap. à nobis. el. 1. de sentent. excommunicationis intellectus.*

10 *Sententia excommunicationis generalis ferri potest ab homine in eos, qui tale crimen commiserint quoties illud in aliqua vrbe, oppido vel prouincia ita frequens sit vt merito pro quiete & securitate ac bono regimine Reipublicæ generalis monitio atque animaduersio requiratur.*

11 *Idem erit quoties ob præcedentem causæ cognitionem, vel aliud index futuram contumaciam coniectura verosimili præsumit, vt in exemplo hic ficto.*

12 *Vsus forensis supradictus admittendus hodie videtur propter frequentissimam hisce temporibus quoad iudiciales citationes contumaciã, modo caute & non temerè ea iudices vtantur.*

13 *Hinc est vt eadem praxis introduxerit, vt semper causa vel specialis vel generalis in præd. sententijs exprimatur.*

14 *Consuetudine inueterata introductus est præd. ct. Vsus forensis, qua non est dubium derogari posse. d. §. cauant.*

15 *Consuetudine tolli potest solennitas. cap. 1. de sententia excommunicat. libr. 6. quæ habet, vt sententia excõicationis in scriptis feratur.*

16 *Consensus excommunicandi satis rationabilis causa est, vt is transacto termino solutionis debiti excommunicari possit.*

17 *Consentiens personaliter constitutioni pensionis sub solitis censuris & pœnis potest excommunicari à iudice competente ea conditione, si pensionem die constituto non soluerit etiam si ipsi literæ pensionis intimatæ non fuerint.*

18 *Clausula, si censeris te grauatum compareas respondsurus iustificat excommunicationem, nã si reus compareat resoluitur in simplicem citationem.*

19 *Excõmunicari quis potest ea conditione si intra certum terminum non satisfecerit huiusmodi tamen sententia appellatione medio tempore interposita suspenditur.*

20 *Quod procedit etiam si in sententia excommunicationis dicatur, nisi satisfeceris creditori intra mensem ex tunc excommunicatus sis.*

21 *Aduerbium ex nunc licet sit præsentis temporis, futurum tamen denotat effectum.*

22 *In hac sententia excommunicationis conditionalis adueniente die vel conditione ipsa excõmunicatio statim locum habet absque aliqua denuntiatione.*

23 *Excommunicatio prædicta non retrotrahitur ad diem pronuntiationis.*

24 *Appellatio medio tempore interposita suspendit excõicationem latam in prædicto casu.*

25 *Appellatio prædicta ea ratione fit, quòd interponatur ante conditionis vel dies euentum etiam post lapsum decem dierum datorum ad appellandum alias regulariter.*

26 *Appellatio prædicta non suspendit excommunicationem quoties debitor ab initio consensit, vt post dies, vel conditionis aduentum posset excommunicari si non soluerit.*

27 *Appellatio ex causa probabili intra terminũ executorialium vel monitorij interposita suspendit effectum eorundem.*

28 *Possessio beneficij virtute executorialium contra possessorem decretarum non est capienda inuito nec renitente possessore (quamuis alias possit propria autoritate capi) aliter capta possessio iure attentati reuocatur iuxta stylum & praxim Romanæ curiæ. & na. 29. casus præsentatus in vna archidiaconatus Sabugal. Ciuitatens. refertur.*

30 *Monitio generalis sufficit ad excommunicationem generalem ferendam, hoc tamen fallit vbi excommunicatio ferenda est aduersus participantes cum excommunicato, quia tunc necessaria est monitio specialis nominatim eorũ, qui monendi sunt nec generalis sufficit, alias erit nulla ipso iure, vt in num. 31. quod intelligendum est, quoties quis excommunicat participantes cum excommunicato a se ipso secus si cum excommunicato ab alio vel a iure, vt in numero. 32.*

32 *Praxis recepit, vt generalis excommunicatio ferat aduersus participantes cum excommunicato generali monitione præmissa aduersus ius Canonicum, nihilominus tamen nisi ferat er specialis, vt est prædictum non ligat.*

33 *Sententia pastoris siue iusta, siue iniusta est timenda.*

34 *Excommunicatus iniustè respectu causæ non est priuatus communibus & generalibus suffragijs ecclesiæ catholicæ.*

35 *Sententia excõmunicationis iniusta ex defectu notabilis ordinis iuris ligat in vtroq; foro.*

36 *Sententia excommunicationis nulla non est timenda, nullitatis causa publicata.*

37 *Excommunicatio nulla nec in anima iudicio nec in exteriori illum effectum habet si constet eam esse nullam: quomodo autem non sit seruanda docetur. nu. 38.*

38 *Excommunicationis nullitas quibus ex causis contingat.*

40 *Nullitas excommunicationis si sapientibus nota sit, ratio autem eius ignoretur potest excommunicatus coram illis sapientibus eam non seruare: in publico vero eam seruare debet quoties scandalum rationabiliter sedauerit.*

42 *Quare si quis publice excommunicetur & aliter denuntietur ex aduerso publicet ipse sufficientem causam nullitatis ad euitandum scandalum, quo facto si aliquis tunc scandalizetur, non erit scandalum pusillorum, seu Pharisæorum.*

43 *Praxis excommunicandi nominatim participantes cum excommunicato, vt iuridica sit.*

CAP. IIII.

Quo iure procedat communis praxis, qua iudices ecclesiastici præcepta iudicialia sub pœna excommunicationis pro futuris culpis solent discernere?

1 VSVS Forensis apud ecclesiastica tribunalia receptissimus est, vt iudices præcepta iudicialia decernant, præsertim ea, quæ in id destinantur, vt quis ad iudicium accedat, vel aliquid aliud agat intra quindecim dies (aliumve terminum) quos pro canonica monitione tripartitos designant sub pœna excommunicationis maioris ipso facto statim ex die præcepti incurrenda, si illud agere omiserint: verum hæc praxis vniuersalis plurimum iuris Pontificij sanctioni aduersari videtur. Innocentius enim IIII. in Concilio Lugdunensi, cap. Romana. §. caueant. de sentent. excommunic. lib. 6. caueant (inquit, loquens in iudicibus ecclesiasticis) ne tales sententias excommunicationis, siue specialiter, siue generaliter in aliquos pro futuris culpis, videlicet si tale quid fecerint, vel etiam pro iam commissis, sub hac forma, si de illis intra tale tempus minimè satisfecerint, proferre præsumant: nisi mo-

ra in

ra in exhibēda satisfactione, vel culpa seu offensa præcesserit, quibus meritò ad injungendam satisfactionem huiusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur. Ex quo text. manifestè deducitur prout ibi cōmuniter & alibi Doct. probant, pro futuris culpis minimè debere sententiam excommunicationis in quenquam infligi, cùm tanta censura, tamq; grauis afflictio præsentem culpam exigat: nam licet possit ab initio vnica monitio tribus distincta dilationibus pro trina solenni monitione assignari, vt in cap. constitutionem. de sentent. excommunic. libr. 6. in versic. Statuimus, ibi, siue vna pro omnibus, vbi glossa communiter recepta secundum Couar. in cap. alma mater. 1. part. §. 9. nu. 5. eodem titul. & libr.

3 Attamen, quòd ab initio & principio præcepti statim sub conditione futuræ offensæ atque contumaciæ excommunicatio prout ex nunc feratur & pronuntietur iniquum prorsus atque ab omni iuridica ratione alienum videtur: quare meritò Petrus Anchar. consil. 60. licet in specie huius praxis non meminerit, illam tamen abhorret, quia improbat sententiam excōmunicationis, iuxta eam latam à iudice: & esse contra. d. §. caueant. expresè affirmāt Doct. in cap. 2. de testib. cogend. præcipuè Ant. de Butr. Imol. Abb. & Felin. quanuis Panormit. ibi eam defendere conetur. Vnde Romanus in l. si quis accepto. ff. de condict. ob caus. dixit quòd si iudex absoluit à sententia excommunicationis vel banni, eo addito, quòd si vnquam absolutus talia de nouo attentauerit in easdem pœnas reincidat, talis adiectio non valet per. d. §. caueant. quia talia præcepta debent sequi culpam: non vero præcedere: & in terminis præd. praxis, quòd talis comminatio sub pœna excommunicationis sit nulla tenet Ioan. de Anania in cap. 1. de sagit. col. pen. in versic. ex prædictis: verius tamen est, nō esse nullam sed iniustam, quia sententia pastoris siue iusta siue iniusta timenda est, vt in cap. sententia pastoris. 11. quæst. 3. & in terminis ita tenet Anchar. vbi supra. Ioan. And. ante num. 1. Dominic. nu. 3. in. d. §. caueant. & sentiunt Doct. in cap. à nobis. el. 1. de sentent. excommunic. & tenent omnes in dict. §. caueant. secundum Felin. in dict. cap. 2. nu. 1. de testib. cogend. sequitur Do. Couar. in dict. cap. alma mater. in. 1. parte relect. §. 10. nu. 5. versic. & sanè. Sic etiam

4 sententia excommuni. lata non præcedente trina monitione non est nulla sed iniusta text. in. d. cap. Romana. §. porrò. in versic. sed nec. de sentent. excommunic. lib. 6. ibi, iniustas nouerit esse illas: vbi glo. verb. iniustas hoc expresim tenet, quam ibi Docto. sequuntur gl. etiam in cap. sacro. verb. probari possit. de sentent. excommunic. & in cap. 1. de excess. prælat. dicit cōmunem Couar. vbi supra. §. 9. nu. 7. & Nauar. in. c. cum contingat. pag. 114. de rescript. Dom. Soto in. 4. dist. 22. q. 1. artic. 2. col. 3.

5 Si ergo huiusmodi præcepta non præcedente mora sunt iniusta, quo iure procedet præfata praxis vsu frequentissima, de qua supra, nihil enim præstat si eam probari contendas in capit. 2. de constitu. in. 6. & in dict. cap. à nobis. el. 1. de sentent. excommunicat. in decretal. vbi probatur excommunicationem generalem posse in hunc modum ferri, Quisquis furtum fecerit sit excommunicatus: nam iura hæc procedunt in excommunicatione lata à canone vel statuto, quæ maturè profertur: lex e-

6 nim semper monet delictum non admitti, potestque respicere futura & frequentissimè id facit, ideo tam pro futuris quàm præteritis culpis proferri potest generalis excōmunicatio à canone vel statuto: text. vero in dict. §. caueant. loquitur in sententia excommunicationis pro futuris culpis vel satisfactione lata ab homine ad quem tractus futuri temporis non spectat, vt in l. non quemadmodum. ff. de iudic. & in. l. 1. ff. de vsur. ita glos. in dict. §. caueant. verb. futuris. ad fin. quam ibi sequuntur Docto. præcipuè Ioan. Andr. item & Ioan. Monachus nu. 4. Ias. in. l. si vnus. §. pactus ne peteret. in princ. ff. de pact. Nauar. in manual. latin. cap. 27. nu. 9. Couar. vbi supra. §. 9. nu. 5. versi. trina vero. & testatur communem idem

idem in. §. 10. num. 1. quæ conciliatio inter præd. iura & si mirè conueniat literæ. d. c. 2. de constit. verisimaque in se sit atque tenenda attamen ad text. in. d. cap. à nobis. el 1. vera nō est, quia expresè loquitur in excommunicatione ab homine lata pro futuris culpis, vt probant illa verba, si quis ita

7 pronuntiauerit; loquitur etiam in iudice delegato, qui statuere minimè potest: cū statuta condere sit iurisdictionis Bart. in. l. omnes populi. nu. 3. ff. de iusti. & iur. Tiraquel. de primogenit. quæst. 16. nu. 2. de legatus autem iurisdictionem propriam nō habet, sed in causa sibi commissa delegantis iurisdictione vtitur. l. 1. §. qui mandatā. ff. de offic. eius, cui manda. est iurisd. formamque mandati tenetur obseruare text. in cap. cùm dilecta. de rescrip. l. diligenter. ff. mandat. quare text. in. d. c. à nobis intelligi debet ac declarari per d. §. caueant. nempe, vt sententia excommunicationis ab homine pro futuris culpis proferri non debeat nisi ex causis, de quibus in dict. §. caueant. vt statim referemus sustinendo praxim communem de qua supra.

8 His tamen non obstantibus praxis & vsus forensis supradictus, qui communis est omnibus tribunalibus ecclesiasticis defendi iure potest, si verba text. in dict. §. caueant. ad amussim perpendamus. Duo enim præcepta cum singulis specialibus fallentijs, & altera vtriq; præcepto communi ibi constituuntur. Primum est huiusmodi: caueant iudices ne sententias excommunicationis siue specialiter siue generaliter in aliquos pro futuris culpis proferāt: nisi culpa vel offensa præcesserit (hæc est prima fallentia, secundo loco posita in illo tex. quæ tamen primo præcepto cōuenit) tunc enim propter culpam vel offensam, quæ præcesserit casum potest in futurū excōicatio à iudice proferri, ne amplius illa culpa vel offensa cōmittatur, vt existimat gl. ibi, verb. culpa. & verb. offensa. Secundū præceptū ita se habet: caueant etiā ne pro præteritis culpis prædictas sentētias excōicationis in aliquos proferant sub ea conditione ac forma si de illis intra certū tempus minimè satisfecerint nisi (& hæc est. 1. exceptio siue fallentia posita in textu) mora in exhibenda satisfactione præcesserit: tertia vtrique præcepto cōmunis limitatio est, nisi alia rationabilis causa subsit, quę in ipsis sententijs exprimēda præcipitur: hoc sic prębabito praxis nostra atq; vsus forensis in prædictis exceptionibus nititur, atq; robur suū ab illis recipit: etenim si præcedente culpa vel offensa casum, vel mora satisfactionē possunt iudices similes sententias excōicationis speciales, vel generales in aliquos proferre, vt ibidem ꝓbatur iuxta verba illius text. præd. modo declarata, hoc ipsum est, quo practici vtuntur, nā ob culpam vel offensam cōmissam aut morā præcedentem cauere solent sub præd. pœna excōicationis latæ vel ferendæ, vt aliquis ad iudicium personaliter accedat, vel aliquid aliud agat. Secundo hoc magis perspicuum efficitur, si alio modo consideremus sensum atq; intelligentiam verborū. dict. §. caueant. nempe ibi esse prębeptum, ne iudices ecclesiastici incipiant ab excōicatione latæ sententiæ conditionaliter, nēpe excommunico Petrum, Martinum, vel Ioannem vel etiam omnes si quid tale fecerint, vel si non satisfecerint parti à se iam læsæ intra tale tempus: hoc enim meritò iure est prohibitum, quia cum sententia excommunicationis proferri non possit, nisi pro culpa mortali & contumacia, vt infra latius agemus. c. 7. de agitatione taur. meritò, vt mora vel contumacia non præcedente iudices prædic. forma prolationis vti non possint. Prętera cum à iure quoq; ciuili prohibitum sit, ne ab executione incipiatur, vt in. l. si cum nulla. ff. de iudi. l. 1. C. de execut. rei iudic. Sed ita demum prędic. forma vtantur, si culpa vel offensa aut mora in exhibenda satisfactione pręcesserit, hoc est, incipiendo non ab executione conditionali, vt prędiximus: sed à dispositione, nempe, quod prius pręcipiat Petro, Martino, vel Ioanni vel omnibus ne quid tale faciant, vel vt intra certum tempus coram se compareant, satisfaciantve parti læsæ, vel aliquid aliud faciant vel non faciant

sub

Universidad de Deusto
Biblioteca

sub pœna excommunicationis latæ vel ferendæ sententiæ si cõtrarium fecerint, hac enim forma conceptionis verborum (hoc est) contumacia, & offensa, id est, contemptus iudicis à parte habitus, & mora satisfactionis præcedit sententiam excommunicationis, vnde constat, quòd mora ista vel culpa præcesserit per monitionem contentam in præcepto, sicque iuxta praxim præfatam adijcitur vna monitio pro tribus etiam monitionem dierum constituta, quod fieri potest vt probauimus.

Quod si hæc omnia alio adminiculo indigeant, vt praxis communis firmius in iuris fundamentis radicata maneat, recurramus ad tertiam limitationem generalem, dict. §. caueant. nempe quoties aliqua ratio nabilis causa subsistit faciendi præcepta su
9 pradicta, quibus practici vtuntur: hocque modo intelligendus est text. qui videbatur aliàs contrarius in dict. cap. à nobis. el. 1. de sentent. excommunic. qui cum præcipuè hoc non agat an iudices præd. forma excõmunicandi vti possint; sed an ea generalis nempe quisquis furtum fecerit excommunicatus sit, extendẽda sit generaliter ad omnes, qui non sunt de iurisdictione proferentis, & respondet, quòd hæc sententia non nisi subditi sui ligantur, nisi fortè plus contulerit maior & largior autoritas delegantis, merito præsupponendum est, præd. excommunicationem generalem, de cuius requisitis pro sui iustificatione, ibi non agitur, iuxta iuris regulas latam fuisse, id est in casibus à iure permissis, nam cum de vno quæritur cætera præsupponuntur habilia, vt in cap. 1. de ætat. & qualit. lib. 6. sicque iura iuribus concordanda sunt, vt in. l. vnica. C. de inoffic. donat. & in ca. cum expedit. ar. de electio. libr. 6.

10 Causa autem iusta ob quam prædictæ excommunicationes generales ferri possunt erit, quories aliquod delictum in aliqua vrbe, oppido vel prouincia ita frequens sit vt meritò pro quiete & securitate ac bono Reipublicæ regimine generalis monitio atque animaduersio requiratur, tunc enim poterit sententia excommunicatio generaliter ferri ab homine ad imitationem legis vel canonis in eos, qui illud crimen commiserint, nam cum moneantur ab ipso iudice ne id committant, & nihilominus minimè vereantur contumaci animo scelus ita vetitum perpetrare iustè excõmunicantur donec satisfactione præmissa absolutionem ab ecclesia humiliter postulauerint: idemque dici potest quotiescunque aliquod crimen verosimilibus coniecturis committi timetur, tunc enim ad illud obuiandum cautè generalis ab homine fertur excommunicatio in eos, qui id delictum commiserint, sicut in vsu forensi & praxi inductum est, quòd istæ excommunicationes generaliter ab homine proferantur pro futuris culpis, vt docet D. Couar. in dict. capit. alma mater. 1. parte relect. §. 10. nu. 1. in versi. causa verò. ex cuius dictis noster secundus intellectus ad. d. §. caueant. iam supra signatus quamuis nouus comprobari poterit. Hinc fortè exiuit praxis etiam hodierna discernendi iudices ecclesiasticos, chartas vulgo dictas, *De descomunion*, Latinè, monitorias pro rebus furto subtractis, quoties nescitur, quis eas furauerit, de quibus infra alio. c. agemus.

11 Similiter iusta causa in proposito sententiam excõmunicationis specialem pro futuris culpis proferendi assumi potest vel ex eo quòd ob præcedentem causæ cognitionem vel aliud iudex futuram contumaciam coniectura verosimili præsumat vel si vocatus ad iudicium, vel is, qui monendus est ita procul distet à loco iudicij, q maximis dilationibus, & forsan periculis locus foret, si separatim præmitterentur monitiones ac deinde sententia excommunicationis pronuntiaretur secũdum Abb. in cap. 1. de test. lib. cogend. quinimo, vt ait Couar. vbi supra nu. 5. versic. cæterum. &
12 propter frequentissimam, hisce temporibus, quoad iudiciales citationes contumaciam & mille tergiuersationes, quibus hominum malitia quotidie crescens locum facit admittenda videtur & probanda hec
13 forensis consuetudo modo cautè non temerè ea iudices vtantur. Hinc est vt eadem

dem praxis introduxerit, vt semper causa vel specialis vel generalis in prædictis sententijs exprimatur: nempè, *que parezca a sẽ saluar de cierta informacion contra el hecha, o para ser informado del de cosas que conuienen al seruicio de Dios nuestro Señor*, vel ob aliam causam rei, de qua agitur, conuenientem.

14 Quod si omnino aliquis certus de iustitia huius praxis esse velit, consideret cõsuetudine inueterata, ita introductũ esse, quã non est dubium derogare posse text. in. d. §. caueant. quamuis ipse contrarius esset eidem praxi: siquidem & forma aut solemnitas statuta in cap. 1. de senten. excommuni. in. 6. vbi quòd sententia excommunicatio
15 nis inscriptis feratur tolli consuetudine forensi potest secundum AEgidium à Bellamer. decis. 243. & 339. Cassiado. decis. 2. titul. de pension. nu. 11. super regul. cancel. quos refert & sequitur in proposito nostro Couar. vbi supra dict. versi. cæterũ. ad fin. ex superioribus igitur satis superque rema net probata, atque defensata praxis communis præfata.

16 Quibus addendum duxi consensum excommunicandi satis rationabilem causam esse, vt is transacto termino solutioni debiti appositi, ea expressim pactione adiecta, vt si non soluerit intra illum terminũ consentit in ipsum statim ferri sententiam excommunicationis: in hoc etenim casu pro futura culpa absque monitione poterit excommunicari, præsertim quia tempore prædi. consensus terminum illum ad soluendum constitutum acceperit pro canonica monitione, vt voluerũt gl. verb. promulgaret. & Ioan. Andr. in cap. P. & G. de offic. delega. & ibi Hostiens. Imol. & Abb. sequitur alios allegans Couar. vbi supra, nume. 4. versi. illud vero. per totum, vbi secus esse existimat cum communi, quoties in præd. casu adijceretur, vt illo termino finito, si non soluerit excommunicari absque vlla monitione posit, quasi pactum illud iniquum sit & contrarium Canonicis Sanctionibus, quæ ad vtilitatem publicam trinam canonicã monitionem exigunt præ-
17 uiam ad iustitiam excommunicationis.

Ex quo etiam defendi iure poterit stylus Romanæ curiæ aduersus eum qui personaliter consensit constitutioni pensionis sub solitis censuris & pœnis: nam excõmunicatur à Romano Pontifice vel ab eo, qui eius potestate ad hoc fungitur ea conditione si pensionem die constituto non soluerit, etiam si ipsi literæ pensionis intimatæ nõ fuerint, hoc enim fit ex consensu ipsius excõmunicandi: secus si consensit per procuratorem, quia tunc ante intimationem non afficitur excommunicationis sententia, vt testatur Cassiad. decisi. 2. de pensionibus. super regul. cãcel. & 12. de rescript. quẽ refert & sequitur Nauar. in manual. latin. cap. 27. nu. 272. in versi. duodecimo. & Couar. vbi supra in. d. c. alma mater. 1. part. relect. §. 10. nu. 4. propè fin. in versic. sic sanè. & iterum ibidem. num. 7. in versic. quibus quidem vbi allegat, & in hoc Gigant. de pension. quæst. 94.

18 Vnus tamen casus est, in quo etiã absq; aliqua causa profertur præceptum siue monitorium pœnale, scilicet quando fuit iusticatum cum clausula si senseris te grauatũ compareas responsurus, aliàs iudex excõicat illum nisi alterum horum fecerit iuxta glos. singul. in cap. ex parte. el. 1. glo. fin. ad fin. de verbo. signific. Nam si reus compareat resoluitur in simplicem citationem. & ita communiter practicatur per causidicos, quia petunt dictum præceptum reduci ad simplicem citationem secundũ Bart. in. l. 1. C. de execut. rei iudic. & fuit adinuẽta hæc praxis pro faciliori exitu iudiciorũ secundum Abb. in. d. cap. ex parte. & illam glo. sequitur plures allegans Palat. Rub. de benef. vacant. in curia. §. 15. & hanc sententiã cõis amplectitur practica secundũ Angel. in. §. curare. nu. 10. Instit. de actio. estq; magis cõis secundũ Iaf. in. l. ne quicquam. §. vbi decretum. nu. 6. ff. de offic. proconsul. vbi Ioan. Oroſc. inquit hanc opin. & à curiæ Romanæ cõsilio & à doctoribus approbatã esse, & plures referens eam sequitur Mexia in. l. regia Toleti, de los terminos. 11. fundament. 1. partis. nu. 1. & Rebuff.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.tom.constitut.in tract.de lit.obligat.arti. 6.gloss.2.nu.4. & Ant.Gabriel lib.6.commun.opin.titul.de citat.conclus.2. Quare si iudex incipiat à præcepto executiuo facto sine causæ cognitione quando in eo non est clausula iustificatiua est ipso iure nullum & potest sperni,& quanuis citatus non compareat per hoc nõ incidit in pœnam præcepti secundum Bart. vbi supra. & est magis communis conclusio secundum Ias.etiam vbi supra,plures allegantẽ.

19 Denique ex superioribus dubitari poterit de intellectu text.in.c. præterea. de appellat.vbi permittitur posse quem excommunicari ea cõditione si intra viginti dies Sempronio nõ satisfecerit, aut quãtitatem debitam ei non soluerit, quanuis huiusmodi sententia excommunicationis appellatione medio tempore interposita suspendatur,vt ibidem probatur: ecce igitur ibi text. expressim vbi pro futura culpa potest quis excommunicari conditionaliter, nisi intra decem dies creditori suo non satisfecerit: quod expressim aduersari videtur omnibus,quę supradicta sunt,nisi eum intelligamus iuxta præcedentia, vel quòd mora trina canonica monitione præmissa præcesserit in non satisfaciendo in ea specie,vel quia hoc diuinare videatur, quòd hodie,vt sententia excommunicationis cõditionalis in casu illius text.sit iusta debeat præcedere mora in exhibenda satisfactione,culpa vel offensa,vt in.d.c. Romana.§. caueant.de sententia excommunic. libr.6. nam per illum text.suppleri, atque intelligi debet text. in.d.c. præterea. de appellat. vt tenent ibi Abb.& cæteri: quod vt prædiximus satis verificabitur si iudex incipiat præcipiedo debitori, vt intra nouem dies, aliumve terminum quem ei assignet trina canonica monitione præmissa, &c. Sempronio satisfaciat, vel debitum soluat sub pœna excommunicationis maioris latæ sententiæ:sicque intellectus text. ille in.d. cap.præterea.non differt à dict.§. caueant. quinimo similes sunt hæ iuris pontificij responsiones. Verius tamen videtur intelligendus text.in dict.capit.præterea, absque aliqua suppletione, nempè quòd ideo ibi sententia excommunicationis conditionalis proferri potest,absque aliqua monitione,quia dies ibi appositus interpellat pro homine,vt declarat Lapus allegatione 62. incip.prælatus regularis,quem refert & sequitur Decius in proprio loco num.2. vbi agit an idem sit quando non apponitur tempus certum,sed simpliciter quis excõmunicatur,nisi satisfecerit Sempronio &c.

20 Verum quia text. in dict. cap. præterea, optimus est in proposito , nonnulla obseruanda sunt circa illius praxim:& primo text. illius decisionem procedere non solum eo casu , quo loquitur , nempe cum quis excommunicatur,suspenditur vel interdicitur simpliciter si intra certũ tempus creditori suo non satisfecerit: sed etiam si iudex dicat, nisi satisfeceris creditori intra mensem ex nunc excõmunicatus sis , quia per hoc non videtur excommunicatus à tempore sententiæ , sed tunc demum post
21 conditionem impletam,quia licèt aduerbium, ex nunc sit præsentis temporis. l.1. §.nunc tractemus.ff.de tutel. & ration. distrah.futurum tamen denotat effectum,vt
22 in terminis tenet Bald.in capit.1. num. 16. de milit. vassal. qui contum.est , sequitur Guid.Papæ decis.588.& Decius in dict.c. præterea.nume.10.

22 Secundò obseruandum est in hac sentẽtia excommunicationis conditionalis , q adueniente die vel conditione ipsa excõmunicatio statim locum habet absque aliqua denuntiatione,vt in.c.licet.de sentent. excommun.libr.6.glo.& Doct.in.c. sæpe. de appel.ijdem in cap.vt super.de appella. lib.6.est communis secundum Deci.consil.145.num.5.Couar.in.d.c.alma mater.1. parte.§.10.num.6.versi.in hac autem.

23 Tertiò obseruandum est in præmissa specie, quòd adueniente die vel conditione excõmunicatio , quæ ex tunc vires suas obtinet, non vero antea non retrotrahitur ad diem pronuntiationis, quia æquitas omnino deficit,quæ causam præbet fictioni retractiuæ & alijs, vt in.l.qui in vtero.ff.de statu hom.& in.l.postliminij.ff.de captiu.

captiu.& postlimin.reuers. in princi. Bart. in.l.fi is,qui pro emptore.nu.67. ff.de vsucap.æquum autem non est , vt excommunicatus , sub conditione veræ contumaciæ , eo tempore iudicetur excommunicatus, quo nondum contumax est , imo tunc gaudebat dilatione sibi concessa , ac proinde fuit admissus ad catholicam fidelium cõmunionem:ergo adueniente conditione non potest habitu iam suffragijs, & communione præcedenti priuari , & etiam si ante aduentum condtionis appellatum non sit nequaquam retrotrahitur excommunicatio postea aduenientę conditionę , cùm ipsa nusquam affecerit personam debitoris in quem profertur, nisi tunc demum cum dies vel conditio euenerit nec prius lata censetur , vt probant Doct.in dict. capit. præterea. & Nauar. in Manual.latin.capit.27. numer.272. versic. decimo. & tradit receptissimum Couar. vbi supra numero.6. Cui addo aliam non infimam rationem nempe , voluntatem ac mentem iudicis excommunicantis in proposita specie eam esse satisque perspicuam, vt debitor ante aduentum conditionis vel diei minimè sit excommunicatus, sed tantum postea , ergo hæc omnino est attendenda atque obseruanda.

24 Quartò ex dict.capit.præterea.deducitur , quòd appellatio in casu ipsius medio tempore (hoc est ante aduentum conditionis vel diei) interposita suspendit sententiam excommunicationis latam,vt cõmuniter omnes ibidem adnotarunt & Anchar.consilio 240. sequitur Decius consil. 214.num.5.Doct.in capitis cui. §. vltimo. de sententia excommunicat. in.6. Paluda. in.4.sentent. distinct.18.quæst.1.colum.3. versic.sexta conclusio.Sylvest.verb.excõmunicatio.2.numer.1.& 16.communis secundum Couar.dict.§.10.nume.4.qui nu. 6.in versic.in hac autem, ibi ex quibus apparet ampliat, vt in hoc casu excommunicatio post appellationem minimè habeat effectum,nec vires assumat, licèt post appellationem deserta sit , vel appellationi fuerit renuntiatum.

25 Quintò aduertèndum est , quòd licet aliàs à sententijs conditionalibus appellandum sit intra diem & tempus à iure constitutum,hoc est,decem dies à pronuntiationis tempore numerandos,vt notatur in capit.quoad consultationem.de re iudicata. Attamen à sententia censuræ sub conditione vel in diem lata,vt in casu dict.cap.præterea. satis est quoad effectum suspensionis,quòd appelletur ante conditionis vel diei euentum, etiam si decem dies dari ad appellandum fuerint elapsi, vt voluit glos. in dict. capit.præterea. verb. impedire. ibi, & ita sententia,quam sequuntur & approbant omnes ferè ibidem præter Abb. nu. 8. qui profitus eam esse communem refert contrarium, nempè nullam esse differentiam inter has sententias, sed quòd tempus appellandi hoc casu sicut in reliquis currat à tempore promulgationis sententiæ priuatis quibusdam rationibus, quibus satisfaciunt Francus & Decius in dict. cap. præterea.num.7. qui communem sequuntur affirmans Decius ab ea non esse recedendum : sequitur etiam dicens, ita ferè omnium consensu esse obtentum in dict. capit.præterea. Couar.vbi supra, nume.4. sequitur eam dicens communem contra Panormit.Nauar.in manual.latin.cap.27. nume.272.versic.vndecimo.& ratio differentiæ est secundum Decium , quia in excommunicatione contumacia requiritur, quæ reperitur tempore conditionis purificatæ , non vero tempore sententiæ , vnde cum excommunicatio propter contumaciam incursam tempore conditionis , vel diei aduentus in specie dict.cap. præterea, non retrotrahatur ad tempus sententiæ , vt supra cum communi probauimus, consequens est , vt tempus ad appellandum incipiat intra decem dies antequam grauet sententia excommunicationis , hoc est, ipsa incurratur, id est, ante aduentum conditionis vel diei , etiam si plures sint transacti à tempore pronuntiationis ipsius sententiæ.

26 Hæc tamen communis sententia limitanda erit,quoties debitor ab initio con-

senſit, vt poſt diei vel conditionis aduentum, ſi non ſoluerit poſsit eo ipſo à iudice excommunicari, vt contingit in eo, qui tempore conſtitutionis penſionis hoc conſentit, vt ſupra meminimus, tunc enim ratione huius cõſenſus non poterit, qui conſenſit appellare ab hac ſententia excommunicationis pendente conditione, nec ante diem ſecundum Innocent. Ioan. Andr. Bald. Panormit. & alios in cap. P. & G. de offic. delegat. ſequitur alios allegans D. Couar. in dict. cap. alma mater. 1. parte relect. §. 10. num. 40. ad fin. & quando proceditur via executiua pro penſione iuxta ſtylum in ſimilibus ſeruari ſolitum, quòd regulariter non admittatur appellatio, niſi aliqua iuſta cauſa ſubſistente, tenet Gigas de penſio. quæſt. 95. titul. 5. volum. 15. tracta. fol. 224.

27 Vltimo ex text. in dict. cap. præterea. de appellat. dixit eleganter AEgidius de Bellamera deciſi. 160. incip. ſi à tempore publicationis, quòd ſi intra dies cõtentos in monitorio vel executorialibus, qui dantur ad aliquid faciendum vel implendum, ille contra quem monitorium vel executoriales diriguntur appellauerit ex cauſa probabili, quę probata deberet legitima reputari iuxta notata in cap. vt debitus. de appel. cum ſimilib. talis appellatio ſuſpendit effectum monitorij vel executorialium, quod etiam tenet Anchar. conſil. 241. quos refert & ſequitur Palat. Rub. de beneficijs vacan. in curia. §. 15. colum. penulti. & final. addens, quòd hoc remedium appellationis erit vtile contra mandatum vel præceptũ Papæ vel cuiuſlibet alterius iudicis vel ſuperioris, etiam ſi cauſæ cognitio & citatio præceſſiſſent, reſque diſcuſſa foret & iudicata, vt AEgidius videtur loqui: ſi autem cùm tertio non fuit habita lis, nec cauſę cognitio adhibita, & monitorium pœnale emanat contra ipſum, quo caueatur, vt dimittat beneficium illudque reſtituat Titio infra decem dies aliumve terminum, aliàs eum excommunicat Papa vel eius delegatus, &c. inquit Palatius Rubeus vbi ſupra, §. 14. in verſi. ſi igitur monitorium pœnale, &c. q quanuis tertius ille contra quem dirigitur monitorium illud non obtemperet nullam excommunicationem incurrit, niſi forſan tale præceptum emanaſſet, quod etiam parte præſente & inuita præcipi potuiſſet, quia tanto magis fieri poteſt parte abſente & inuita, vt ibi probat addens, quòd tertius poſſeſſor, qui prætendit ſe habere ius & nunquam fuit citatus poterit de iure ſuo excipere & non obtemperare & ſi opus fuerit appellare, & quòd hæc oppoſitio & appellatio iuuabit eum & alios ſimiliter non parentes, vt puta Capitulum & ſingulares de capitulo, quibus forſan mandatum dirigebatur: quonia ſi mandatum nõ tenuit quoad principalem conſequenter non tenebit quantum ad alios, quibus, vt executoribus dirigitur vel intimatur, vt quotidie fit.

28 Imò etiam ſiquis lite controuerſa ſententiam & executoriales obtinuerit aduerſus poſſeſſorem beneficij, licet de iure poſsit propria authoritate, non tamen inuito, nec renitente poſſeſſore, poſſeſsionem beneficij capere, præſertim, quia ſolet in eiſdem literis executorialibus poteſtas hæc capiendi poſſeſsionem propria authoritate concedi, vt tradit Rota in nouis 417. & Felin. in capit. de cætero. colum. vltima. de re iudica. Couar. libr. 3. Variarum reſolut. cap. 16. numer. 7. in verſi. quod ſi quis. Attamen ſtylus & praxis Romanæ curiæ introduxit iure attentatorum reuocari poſſeſsionẽ propria authoritate apprehenſam, vel etiã obtentam authoritate executoris electi, niſi ante eius apprehenſionem executoriales ipſæ literæ oſtenſæ atque intimatæ fuerint victo poſſeſſori, & poſtea reproductæ cũ intimatiõe auditori in Rota, qui ſolet quatuor citationes decernere monens eum, vt doceat cur non paruerit, aut legitimè ſe excuſaret eum declarat incurriſſe in cenſuras & alias pœnas in executorialibus contentas, & ſucceſsiuè proceditur ad aggrauationem, reaggrauationẽ, interdictũ & vſq; ad brachiũ ſeculare incluſiuè: acſi apertè dicat, eum prius nõ habendum pro excõicato, imo, p tolerato, & ita habetur canoni cè poſ-

ce poſſeſsio non alias: nam licet executoriales excommunicent, vt ex tũc & etiam mandent denuntiari excommunicatum, in omnibus tamen intelligitur conditio ſi non paruerit: quòd tamen non paruerit ſine iuſta cauſa non priuſquam fuerit lata declaratoria præcedentibus præd. citationibus cæteriſque ſupradictis conſtabit, ita colligitur ex Felin. Rotæ quondam auditore in cap. ad probandum. numer. 6. de re iudicat. refert expreſsè Guilierm. Caſſad. deciſ. 6. in titu. de cauſa poſſeſſ. & proprietatis. nu. 10. & 11. vbi limitat niſi loco executorialium decernat Papa mandatum executiuum, vt in quibuſdam cauſis fit, eundem ſtylum referre probat Ludouic. Gomec. in Regul. de ſubrogan. collitigant. quæſt. 4. in verſic. & licet iſta de iure. pag. 367. vbi dicit, quòd ſi hodie delerentur illa verba, propria authoritate poſita in executorialibus ſtylus Rotæ magis iuſtificaretur, ſed etiam ſi non deleantur poteſt ſuſtineri per text. in capit. ſi beneficia. de præbend. lib. 6. & quòd etiam ſi ſtante præd. ſtylo pro vero capiens poſſeſsionem per executoriales dicatur quaſi attentare, attamen intruſus non dicetur ex quo habet titulum coloratum & ſufficit ſecundum Abb. in capit. cum noſtris. de conceſſ. præbend. eundem ſtylum latius probat idem Gomec. in regul. de annali poſſeſſ. quæſt. 44. pagi. 585. in verſi. quod etiam ex ſtylo hodierno, dicens ita practicari, & quòd non caret hæc praxis authoritate aut ratione, idẽ Gomecius in regul. de triennal. poſſeſſ. quæſt. 27. verſ. ſic etiam. pag. 800. huius etiam praxis meminit Couar. vbi ſupra licet referat ex ſupradictis non adeo firmum & ſtabilem eſſe hunc ſtylum, quin quandoq; contrarium obtentum & pronuntiatum fuerit, quod ipſe deducit ex Gomecio vbi ſupra, cum tamen Gomec. adhuc probet prędictum ſtylum ac praxim Rotæ affirmans abſq; dubio, quòd ita practicetur: id, quod nouiſſime teſtatur Octauianus Veſtri lib. 8. in Romanæ aulæ actionem. cap. vltimo. nu. 16. & ſeq. fol. 270. & ſequẽti, vbi in ſumma admonet q executores in partibus, qui bus ſubdelegatur executio earundem literarum (ſecundum morem, qui in Palatio inoleuit) duntaxat literas executoriales cõdemnato ac intruſis intiment, & primum partem ipſarum literarum duntaxat, videlicet, & ante dict. monitionis canonicæ ad parendum rei iudicatæ infra triginta dierum terminum exequantur: & vbi literæ executoriales fuerint legitimè intimatæ non procedatur ad vlteriorem executionem coram dictis executoribus, ſed habita relatione legitimæ intimationis earundem literarum reproducantur literæ vna cum relatione intimationis in curia corã auditore, & ibi latè agit de forma vlterioris proceſſus & executionis.

29 Et hunc caſum iam vidimus in praxi in vna Archidiaconatus de Sabugal Ciuitatenſ. Nam fuit condemnatus in contumaciam & per contradictas D. Ioan. de Sylua Modernus poſſeſſor ad inſtantiã cuiuſdã clerici Palentin. diœceſis, vt dimitteret dictum Archidiaconatum & in poſſeſsionẽ eiuſdem mitteretur præfatus clericus Palent. diœceſis, tandem executoriales literæ ſuper hoc exhibitæ fuerunt in hoc capitulo ciuitatenſi, cui auditor Rotę iudex cauſæ præcepit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ in ſingulos de capitulo, vt intra ſex dierum ſpatium eaſdem literas exequerentur, atque in poſſeſsionem dict. archidiaconatus mitterent dict. victorem ac condemnatũ de poſſeſsione amouerent & cum eiſdem literis à victore requiſitum fuit præfatum Capitulum ſuper earum vera & actuali executione, vt præfertur facienda, & cum dictus condemnatus ibidem tanquam canonicus intereſſet, cui etiam intimatæ fuerunt executoriales contradixit reclamauit & proteſtauit atq; ab executiõe Capituli appellauit, ſicq; ſpoliatus fuit ſua poſſeſsiõe & aduerſarius miſſus in eandem authoritate dictarũ literarũ apoſtolicarũ, & iuxta ipſarum tenorem: tandem cauſa perducta ad regalem Chancelariam Pinciana idem D. Ioannes fuit reintegratus reſtitutus, atque manutentus in ſua poſſeſsione, iuxta præfatum ſtylum

praximque Romanæ Curiæ quæ in hac causa per auditores regios fuit obseruata, contradicente enim victo non erat sibi auferenda possessio, sed executoriales eidem intimatæ reproducendæ coram eodem auditore à quo emanauerant, & discernendæ erant citationes in forma supradicta ad vlteriorē processum iuxta tradita per Felin. & cæteros vbi supra ad canonicæ possessionis obtentionem. Caueat igitur pars vincens ne post contradictionem requirat executorem siue capitulū, vt reum virtute dictarum executorialium à possessione amoueat seque mittat in possessionem, nec vlterius ad executionem earundem procedat, sed executoriales cum intimatione legitimè facta eidem auditori producat ante captionem possessionis, vt præfatus stylus seruetur, aliàs enim omnia erūt attentata & dū breuius sibi cōsulere vult, longiori mora, iminoderatisque sumptibus afficietur. Capitulum autem ipsum si nihilominus à parte instetur, vt ad executionem procedat earundem executorialium, quanuis non seruata forma & stylo, vt euitet timorem incurrendi sententiam præfatam excommunicationis, si in præfato sex dierum spatio præd. literas non exequantur, sicque periculo se exponat excōmunicationis, poterit eas omnino exequi, sibique pars imputet, qui ad hoc capitulū vel alium executorem requisiuerit. Si tamen subsistente iusta causa capitulū possessori velit iustè fauere visa contradictione, atq; reclamatione ipsius poterit supersedere in vlteriori executione earundem literarum, quandoquidem ipsa suspenditur ex præfata possessoris contradictione: & ad maiorem cautelam si requisitum fuerit, vt vlterius procedat in executione executorialium iuxta ipsarum tenorem appellet ab eisdem durante dicto termino sibi concesso in prædi. literis ad executionē ipsarum antequam in præfatam sententiā excommunicationis incurrat, quę non incurritur iuxta supra. stylum: & prædi. appellatio iure suspendit eandem sententiam excommunicationis, vt est expressum in dict. cap. præterea. de appel. hocque facto, omni scrupulo & timore carebit. Deniq; addendum duxi, quòd in casibus in quibus generalis excommunicatio ferēda est sufficit monitio generalis, vt in. c. vltimo. de elect. in. 6. in Clem. 1. de iudic. Felin. in cap. 2. nu. 8. de constitu. & in cap. exhibita. de iudic. col. 2. hoc tamen fallit vbi excōicatio maior ferēda est aduersus cōicantes cū excōicato, nam tunc necessaria est monitio nominatim specialis eorum, qui monendi sunt, nec generalis sufficit, vt in cap. cōstitutionem. de sentent. excommunic. lib. 6. & ibi glo. verb. nominatim. & Doct. vbi statuitur, ita de num esse monitionem canonicam in hoc casu, si alijs ritè seruatis, eos, qui monentur exprimat nominatim: & postea inquit text. requiri tres monitiones vel vnam pro tribus cum interuallo aliquorum dierum, nisi facti necessitas aliter suaserit moderandum, nempe quia partes sunt ad rixam vel arma paratæ nec curant monitiones eius iuxta gloss. fin. ibi.

31 Qua ratione speciale quidem est, vt in hoc casu excommunicatio lata absque prædi. canonica monitione sit nulla ipso iure, vt probat text. in capit. statuimus. eodem titul. de sententia excommunicationis. in. 6. in. §. quòd si ex locutione. ibi aliter autem in participantes excommunicatio prolata non teneat, & ibi gloss. in verb. non teneat communiter approbata hoc expressim notat, Felin. in capit. cùm sit Romana. numer. 15. de appellat. Soto in. 4. dist. 22. artic. 2. in tertia conclusione. circa finē. pag. 938. cōl. 2. Nauar. in manul. Hispano. cap. 27. nu. 36. vbi testatur veram & cōmunem. quod intelligendū est quoties quis excōmunicat participantes cum excōmunicato à se ipso: secus si excommunicet communicantes cum excōmu-

32 nicato ab alio vel à iure, tunc enim excōmunicatio lata sine monitione licet sit iniusta non tamen est nulla ipso iure, ita Ioan. Andr. Dominic. & Francus in dict. capit. statuimus. Couar. alios referens in dicto capit. alma mater. in. 1. parte relectio. §. tertio. numero. 6. pro quo est text. singul. in cap. præsenti. de sentent. excommunicat. in 6. in verb. à se. quem text. ad hoc reputat singularem Perusius in capit. peruenit. 1. de appellat. qui eandem sententiam probat & præterea Nauar. vbi supra. d. nu. 36. & in latino. cap. 27. num. 4.

Hostiensis autem in dict. cap. statuimus contrarium. supradictis tenet existimans sufficere generalem admonitionem quoties in genere ferenda est excommunicatio aduersus communicantes cum excommunicato. & Abb. in dict. cap. peruenit. 1. aduersus glo. dict. cap. constitutionem. verbo, nominatim. quæ expresse ait, tutius esse dicere, quòd hodie in genere excommunicatio in participantes ferri non possit per text. ibi vt prędiximus, & sic sit sublatum quod dicitur in cap. quod in dubijs. in fine. de sententia excommunicationis: nihilominus praxis recepit opin. præfatam Hostiens. & Abbatis aduersus prædi. iura vt testatur Couar. & Nauar. vbi supra. Frequentissimè enim, imo quasi semper fertur sententia excommunicationis maioris generalis aduersus participantes cū excōicato ad partis petitionem generali monitione præmissa. Nihilominus tamen inquit Nauarr. vbi supra. ꝙ sicut iudices sunt in possessione ferendi dictas literas contra participantes sine solennitate præfata illorum iurium, ita etiam subditi sunt in possessione non parendi illis tanquam nullis & non habendi se pro excōmunicatis maiori excommunicatione ad effectū se abstinendi à diuinis & obtinendi absolutionem, & quòd ita videtur non esse derogatum illis capitulis, quorum forma seruatur in Lusitania, quia ibidem non discernuntur præfatæ literæ contra participātes excommunicatis nisi monitione nominatim præcedente, eorum, qui monēdi sunt iuxta prædi. iura; aliàs enim lata excommunicatio est nulla, vt supra fuit conclusum, nec obstat, quòd ex supradictis consequetur illas literas generales contra communicantes excommunicato latas esse superuacaneas, quia potest dici, quòd proderunt ad effectum perueniendi ad interdictum & brachium seculare iuxta text. cum ibi notatis in cap. 1. de offic. ordin. Nec etiam obest, quòd aliquibus regionibus adsit cōsuetudo dandi denūtiatorium contra eos, qui non sunt confessi tempore debito paschali excommunicando vicinos participantes cum eis, quæ excommunicatio censetur valida & ligat, quia illa non datur cōtra participātes cum excommunicatis ab ipso denuntiante, sed cum excommunicatis à constitutione Synodali, quia denuntians non excommunicat, sed tantum declarat excommunicatum, argum. l. hæredes palam. §. sed si notam. ff. de testament. sicque in ea residet Nauarr. sententia, vt non obstante prædi. praxi iuri contraria, excommunicatio præfata generalis, siue speciali monitione nominatim facta lata aduersus communicantes excommunicatis ab eodem iudice non liget cùm populus sit in possessione non parendi eidem tanquam nulli, pro quo facit, nam quan-

33 uis sententia pastoris siue iusta siue iniusta timenda sit, vt in capit. sententia pastoris. & in capit. qui iustus est. verſic. primo. 11. quæst. 3. imo si quis eam contempserit peccabit mortaliter secundum Sanctum Thomam in. 4. distinctione. 18. artic. 1. ad quartum. & ibi Palud. quæst. 1. & Durand. estq; communis ibi sententia Doctorum secundum F. Mart. Ledesmium in secundam. 4. quæst. 23. art. 4. fol. 337. & est communis omnium opinio secundum D. Couar. in. d. c. alma mater. 1. part. relectio. §. 7. nu. 5. verſ. tertia cōclusio loquentē in excō municatione, vtcunq; iniustè lata sit desi-

34 ciente causa & culpa ipsius excommunicati: & in precedenti secunda conclusione, tenet, ꝙ hic iniustè excommunicatus nō est priuatus communibus & generalibus suffragijs ecclesiæ catholic. per text. in capit. illud planè. 11. quæst. 3. & quòd hæc est cō munis opinio, quia licet excommunicatio iniusta tollat dispositiones quasda ad gratiam gratū facientem, quæ possent facilius contingere per communionem cū fidelibus per participationem & perceptionem sacramentorum per auditionem diuinorū

officiorū, quibus omnibus exterius prout excommunicatio iniusta, non tamen tollit gratiam ipsam gratum facientem, cùm hæc per peccati mortalis culpam subtrahatur, quod tamen non datur in excommunicatione iniusta ratione causæ, & ideo non priuatur suffragijs ecclesiæ quoad eius communem intentionem: sicque sententia Diui Thomę ibi per eum allegati huic communi assertioni non obest: eandem primam cōmunem sententiam, vt excommunicatio iniusta etiam ratione causæ sit valida, timenda & seruāda latè probat affirmans esse communem plurimosq; eam tenentes allegans F. Ant. à Cordub. libr. 1. quæstionarij, quæst. 43. in versi. opinio secunda. vbi eam sequitur non tantum vt in publico seruanda sit præd. excommunicatio, sed etiam in secreto aduersus Couar. & alios, quia ligat quoad ecclesiam militantem, non quoad Deum, vnde secundū ipsum & communem, quam refert non priuat grata & bonis spiritualibus, quæ à Deo sunt immediatè, nec fructu communium suffragiorum ecclesiæ licet bene priuet communione corporali, vel exteriore sacramentorum atque fidelium, alijsque actibus legitimis & exercitio eorum: quauis contrauenies eam non seruans incurrat pœnas iuris: eandem communem sententiam, quòd excommunicatus iniustè ratione causæ teneatur seruare præd. excōmunicationem in publico & secreto alias incidat in pœnas iuris, quauis non priuetur communibus suffragijs ecclesiæ tenet & probat Victoria in sua summa, titul. de excommuni. quæst. 7. & ita est tenendum quauis Caiet. 2. 2. quæst. 7. art. 4. ad secundum. teneat quòd hic excommunicatus iniustè ratione causæ quia innocens est, possit communicare sine scandalo in secreto, id, quod ex epicheya concedit Victoria vbi supra. & latissimè cum Caietano, & Palud. probat F. Martin. Ledesmius in secundam, quarti. quæst. 23. art. 4. per totum vsq; in fin. dicens esse hoc probabile, vt prædictus excommunicatus licet falsò probatus sit nocens, non peccet participando occultè & sine scandalo cum alijs in sacramentis, nec publicè sine scandalo & contemptu, quauis teneatur quærere alia remedia iuris aliàs peccaret: & quòd quantumcunque publice cum scandalo ingerat se sacramentis non peccat, nec celebrando efficitur irregularis quoad Deum: communis tamen sententia supradicta doctorum in hoc est tenenda. Si verò sententia excommunicationis tantum est iniusta ex defectu notabilis ordinis iuris ligat in vtroque foro secundū omnes, vt testatur Cordoua vbi supra, in secundo puncto. in versic. si vero.

35

36 Quauis igitur hæc ita se habeāt in sententia excommunicationis iniusta, fallunt tamen atque locū minimè habent in sententia excōmunicationis nulla: quam quidem non oportet timere, quia cum sit nulla, iam non est sententia nec excommunicatio, neque quoad Deum, neque quoad ecclesiam, vt docet Palud. in. 4. sentent. distinct. 18. quæst. 1. versi. quantū. ad. 3. conclusione. 2. & Beatus Antoninus Archiepiscopus Florent. in sua summa. 3. part. titul. 24. capit. 73. dicentes excommunicatum nulliter denunciatum publicè non teneri abstinere à diuinis nec ab alia hominum cōmunione legitima modo nullitatis causa publicata fuerit per eum: quos & alios authores refert & sequitur Nauar. in prælect. cap. cum contingat. de rescript. remedio. 3. pagin. 160. cum seq. idem tenet Dominic. à Soto in. 4. distin. 22. quæst. 1. art. 3. in versic. nec vero secunda. pag. 943. col. 2. vbi in versic. & quinto loquitur in terminis. d. cap. constitutionem. & dict. c. statuimus. de quibus nūc agimus. & tenet quòd sententia excōmunicationis aduersus participantes latā ante monitionem Canonicam, de qua ibi non sit sententia, nec habeat causam, vt timeatur nec de illa loquitur. d. cap. sententia pastoris. idem in terminis probauit F. Anton. à Cordub. lib. 1. quæstionar. quæst. 43. in princip. excommunicatio enim nulla nec in animę iudicio nec in exteriori vllum effectum habet si constet eam nullam esse, vt est omnium consensu

37

sensu receptum secundum Couar. vbi supra. d. nu. 5. in princip. in versi. & hæc quidem. sequitur etiam Angelus de Clauas. in sua summa, verb. excommunicatio. 3. §. 19. vbi intelligit hoc verum quando notoriè constat esse nullam, aliàs enim si hoc non constaret, quoad ecclesiā esset timenda, ipsamque contemnens peccaret mortaliter posset que excommunicari: idem dicit Sylvest. in summa, verb. excommunicatio. 2. nu. 1. in fin. & Ledesmius vbi supra in princi. & Cordub. vbi supra. paulò post princip. quæstionis: affirmans cum alijs, quos refert, hoc casu si constiterit excommunicato excommunicationem esse nullam, si non aliter possit innocentiam suam tueri vel iudicialiter probare, licitè potest interim non seruare eam in secreto scandalo vitato, etiam missam & alia diuina celebrando, & etiam publice in ea solum regione & loco vbi excōmunicatus ignoratur, nec probabiliter creditur, quòd ibi cito diuulgandus sit, quod verum existimo eo casu quo excommunicatus huiusmodi credit nūquam diuulgandum, alias secus, si enim quauis non cito crederet diuulgandum, non liceret ei quia daret scandali occasionem. Debet igitur constare notoriè secundum supradictos de nullitate sententiæ excommunicationis ad hoc, vt ipsa non sit timenda nec obseruanda, vt & præter eos tradit plures referens Mexia in. l. Regia Toleti, de los terminos. in. 5. fundamento. 2. partis. nu. 31.

38

39

40 Nullitas autem contingit in proposito ob defectum iurisdictionis prædictam sententiam proferētis, vel quia profertur post appellationem legitimè interpositam, vel quia continet intolerabilem errorem iuris diuini vel humani, vel facti notorij cōmuniter omnibus, vel quia fuit lata contra participantes cum excommunicatis monitione nominatim facta non præcedenti, vel ob aliū defectū propter quem ipso iure sit nulla, vt latius prosequuntur Doct. supra citati præcipuè, Palud. vbi supra. versi. quantū. ad. 4. & Cordub. in prin. d. quæst. vbi quinque casus congerunt in quibus est sententia nulla, octo refert Paulus Borgas. de irregularitate. 6. part. quæst. 12.

41 Quare si sapientibus notum sit sententiam esse nullam ex aliqua causa supradictarum, vulgus autem ignoret, potest in occulto coram illis sapientibus eam non seruare: in publico verò eam seruare debet, quousque scandalum rationabiliter sedauerit: vnde si quis publice excommuni-

42 cetur & nulliter denuntietur ex aduerso publicet ipse sufficientem causam nullitatis ad euitandum scandalum quo facto, si aliquis tunc scandalizetur non erit scandalum pusillorum sed Pharisæorum, vt colligitur ex præfatis authoribus.

Cum igitur excommunicatio generalis lata aduersus communicantes excommunicato monitione speciali & nominatim facta minimè præcedente, sit ipso iure nulla, vt supra est dictum, ergo licet praxis eam formam introduxerit excommunicandi generaliter communicantes cum excommunicatis, non vero nominatim, poterunt participantes eidem, se non habere pro excōmunicatis publicando nullitatem præd. sententiæ ad sedandum scandalum si aliquod subortum fuerit, hocque faciendo poterunt deponere scrupulum, atque præfatę sententiæ nulli non parere, quoadusque nominatim excommunicentur: præcipuè cùm vsus hoc idem introduxerit secundum Nauar. vbi supra in. d. manual. & cum excommunicatio, supradicta generalis, quoad alia vt prędixi operari queat. Quod si aliquis adeo timidus sit vt practicè scrupulum deponere non possit abstineat se à communicatione cum excōmunicatis parendo sentētię, quod si aliud fecerit petat absolutionem ab eodem iudice, eaque vtatur, & caueat ne iterum incidat contra propriam conscientiam: iure tamen verius & receptius est vt prędixi, requiri monitionem specialem nominatim factam eorum, qui monendi sunt, ne communicent cum excommunicatis ad hoc, vt aduersus eos ob hoc sententia excommunicationis maioris ferri possit prout fit & seruatur in Lusitania.

praxisque tunc erit meo iudicio, vt pars dicat & nominet personas certas, quibus sit præcipiendum sub pœna excommunicationis maioris ne communicent cum excommunicatis, & iudex eisdem præcipiat vt intra trium vel sex dierum spaciũ, quos pro tribus canonicis monitionibus eisdem assignat se abstineant à communione illorum, eisdemq; minimè communicêt sub pœna excõmunicationis maioris latæ sententiæ, quam ex tunc aduersus illos pronũciat si contrarium fecerint, hocque illis intimetur, qui facto, transacto illo termino, si excommunicatis communicauerint præfata censura in eos lata ligari manebunt.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus siue eius Vicarius generalis potest absoluere subditum à sententia excommunicationis lata à iure nulli tamen reseruata.*
2 *Idem est in excommunicatione latæ per constitutionem inferioris confirmata tamen à Romano Pontifice.*
3 *Idem obseruandum est in suspensione lata ob contumaciã & non in pœnam sine termino & reseruatione.*
4 *Episcopus non potest absoluere à suspensione lata in pœnam alicuius delicti etiam à iure siue temporalis, siue perpetua sit.*
5 *Limitatur tamen in suspensione imposita ob adulterium vel alia minora delicta.*
6 *Episcopus non potest absoluere à suspensione temporaria intra tempus.*
7 *Suspensio ad tempus lata tollitur elapso illo tempore absque aliqua absolutione.*
8 *Interdictum ad tempus latum lapso tempore cessat.*
9 *Episcopus non potest dispensare circa suspensionem triennij, quam incurrit parochus qui interfuit matrimonio clandestino.*
10 *Episcopi nequeunt contra concilia dispensare.*
11 *Episcopus potest absoluere à sententia excommunicationis, quæ ob manuum violentarum iectionem in clericum ob leuem & modicam iniuriam incurritur.*
12 *Ita leuis iniuria potest esse ex iectione manuum proiectarum in clericum, vt non perueniat ad peccatum mortale, sed veniale.*
13 *Non incurritur eo casu sententia excommunicationis, cum ea non incurratur nisi ob peccatum mortale.*
14 *Iniuria leuis quæ dicatur in proposito, vt episcopus à sententia excommunicationis ob eam absoluere possit relinquitur arbitrio episcopi.*
15 *Extrauagans quæ Ioanni XXII. tribuitur quamuis malè, refertur declarans quæ percussio dicatur leuis in proposito.*
16 *Enormis læsio in proposito, quæ dicatur? excessus notorius quando dicatur enormis læsio ibi numero 17.*
18 *Leuis est percussio à qua absoluere potest Episcopus colaphus quem impegit capellanus perpetuo canonico ecclesiæ Aretinæ.*
19 *Percussiones clericorum, qui sibi ipsi in itinere pugnos & pedes impegerunt leues sunt.*
20 *Parochus an absoluere possit subditum à sententia excommunicationis maioris, cuius absolutio alteri non est reseruata? & numer. seq.*
21 *Inferior potest absoluere à sententia excommunicationis lata per constitutiones episcoporum & aliorum inferiorum quando alteri non est reseruata.*
22 *Suffraganei possunt absoluere à sententijs latis per concilia prouincialia, quinimo & sui sacerdotes id possunt.*
23 *Religiosis est prohibitum absoluere excommunicatos à canone nisi in casibus à iure expressis propter priuilegia, sedis apostolicæ concessis.*
24 *Pari us & soluendi & ligandi est.*
25 *Excommunicatio est meri imperij.*
26 *Absolutio ab excommunicatione est etiam meri imperij.*
27 *Absolutio à sententia excommunicationis maioris est reseruata solis episcopis.*
28 *Cõcordia in quæstione principali inter vtranq; opin. assumitur.*
29 *Facultas in diplomate Cruciatæ concessa ad absoluendum ab excommunicatione satisfacta parte non est amplior quàm verba sonant: vnde absolui non poterit virtute bullæ, qui ob impotentiam soluere non possit, quamuis hic quoad Deum sit absolutus.*
30 *Nomine partis in proposito non intelligitur index, vt in exemplo hic posito episcopi præcipiẽtis sub pœna excommunicationis alicui, vt ire ad pro-*

cessionem, vel quidpiam aliud faceret quod non fecit, nam posset hic inconsulto episcopo per priuilegium Cruciatæ absolui nisi per seueret in rebellione retinendo concubinã contra præceptum episcopi, hic nanque, quousque eam relinquat non potest absolui.
31 *Hic excommunicatus non data rebellione nõ tenetur soluere iura iudici, nec tabellioni ad hoc, vt possit absolui.*
32 *Appellatione sententiarum veniunt excommunicatio suspensio & interdictum.*
33 *Prælatus proprius potest absoluere ab excommunicatione incursa à iure extra suum episcopatum & parochiam.*

CAP. V.

Parochus an possit absoluere sibi subditum à sententia excommunicationis maiori à iure lata nulli reseruata?

1 EPiscopus, siue eius Vicarius generalis, regulariter potest absoluere subditum à sententia excommunicationis lata à iure, nulli tamen reseruata: text. est celebris in cap. nuper. de senten. excommunicationis. in §. in secunda. ibi quanuis enim & tunc non iudicis sed iuris sententia excommunicato communicans sit ligatus: quia tamen conditor canonis eius absolutionem sibi specialiter nõ retinuit, eo ipso concessisse videtur facultatem alijs relaxandi: qui text. ad hoc singularis est secundum Cardinal. ibidem & Barbat. in capit. 2. de solut. notat Abb. in cap. graue. colum. vltima. nu. 13. de præbend. latè Felin. in. c. pastoralis. §. præterea. nu. 9. de offic. ordin. Abb. Felin. & Decius in. c. ati clerici. §. vlt. de iudi. refert plures Nauar. in manual. latin. cap. 27. num. 39. vbi proprium prælatũ intelligit, Papam, Episcopum, capitulum sede vacante, & alium quẽuis prælatum exemptum ecclesiæ regularis, aut secularis, qui dicũtur habere iurisdictionẽ quasi episcopalem iuxta glossam receptam in Clemen. 1. de reb. eccle. non alien. & etiam quiuis alius non exemptus habens iurisdictionem in foro exteriori: estque communis opinio, vt testatur D. Couar. in cap. alma mater. 1. parte relect. §. 12. nu. 4. de sententia excommunicationis. libro. 6. Amplians, vt etiam procedat in excommunicatione lata per constitutionem inferioris confirmatam tamen à Romano Pontifice, latèq; differit an idem sit in excommunicatione lata per sententiam hominis generalem, alteri absolutione minimè reseruata: qui cum Imol. in dict. cap. graue. col. 4. aduersus alios, quos refert partem affirmatiuam probat ob generalem permissionem, text. in dict. capit. nuper idem obseruandum est in suspensione lata ob contumaciam & non in pœnam delicti absolutè siue termino & reseruatione siue iure communi siue particulari confirmata vel non confirmata per Papam, ab ea nanque episcopus siue eius Vicarius absoluere poterit, argumen. d. cap. nuper. & cap. ex literis. de constit. secundum Innocent. in cap. 2. de solut. gloss. in Clem. 1. §. verum. verb. excommunicatiõis sententia, ibi, sed quid si tempus, de hæretic. est ó; communis secundum Nauar. in. d. Manual. c. 27. nu. 162.

2 3 4 Ex quo primo deducitur, quòd episcopus non potest absoluere à suspensione lata in pœnam alicuius delicti etiam à iure siue temporalis, siue perpetua sit, vt tenet gloss. in cap. cupientes. §. cæterum. verb. suspensos. de elect. & probat bene Abb. in capit. 2. de solut. & in cap. tam literis. de testibus. quem ibi sequuntur Aret. & Felin. altius respondens quàm in dict. capit. nuper. & in dict. capit. pastoralis. §. præterea. vbi aliud dicit, eo quòd non satis perpenderat dicta Panormitani vbi supra, ab omnibus recepti, qui ea diligenter expenderunt, vt refert Abbatem sequutus Nauar. vbi supra. d. nu. 162. aduersus Syluest. in summa verb. suspensio. quæst. 8. & alios, qui sibi ipsis contradicũt dum sequuntur Abbatem tenentem contrarium eius, quod ipsi tenent:

nent: sed præfatum primam deductionē sequuntur alij allegati per D. Couar. in 4. de sponsa lib. 2. part. cap. 6. in princi. nu. 15.

5 Limitatio tamen in suspensione imposita ob adulterium aut alia minora delicta tuc enim in ea Episcopus potest dispensare iuxta notata in c. atsi clerici. §. de adulterijs. de iudic. tenent Abb. & Nauar. vbi supra.

6 Secundò ex superioribus sit episcopum non posse absoluere à suspensione temporaria intra tempus pro quo est imposita iuxta supradict. gl. in Clemen. 1. §. verum. de hæretic. verbo, excommunicationis. in versic. dic contra. quam ibi sequuntur omnes & Bernard. Diaz, de Luc. in sua practi. crimina. canonica. capit. 67. dicit singulare Abb. in capit. quam sit graue. de excessib. prælat. idem in dict. capit. tam literis. col. 2. de test. lib. vbi asserit eam esse communiter approbatam tametsi ab ea discedat sequitur Felin. in. d. capit. nuper. & Henric. Bottens in tract. de Synodo Episcopi. 3. parte artic. 5. nu. 14. volum. 2. tractatuum diuers. doct. fol. 235. & Couar. vbi supra dict. nu. 15. referens esse cōem ex Abb. vbi supra.

7 Hæc tamen suspensio ad tēpus lata tollitur elapso illo tempore in ea designato absque aliqua absolutione gloss. in Clem. 1. de decim. versic. donec. dicens secus esse in excommunicatione ad tempus lata, sequitur plurimos referens & affirmans hāc esse communem opin. Couar. vbi supra. nume. 16. aduersus Alciat. probare nitentem idem esse in excōmunicatione, quod

8 in suspensione: ampliatque Couar. præfatam communem in interdicto ad tempus lato, nā lapso tempore, illud cessabit, absq; iudicis relaxatione, vel absolutione iuxta glossam insignem in cap. non est vobis. de sponsa. à qua Docto. ibi non recedunt & si Ripa in cap. 1. notabil. 6. de iudic. in interdicto diuersum esse opinetur.

Tertiò ex supradictis decerpitur verus intellectus ad text. in cap. cum inhibitio. §. final. de clandest. desponsat. vbi probatur,

9 quòd sacerdos parochialis aut quilibet etiam regularis, qui interfuerit matrimonio clandestino suspendendus est ab officio per triennium, aut grauius puniendus si culpæ qualitas postulauerit: nam & si Cardinal. & Præpositus ibidem nu. 11. existimauerint episcopum absoluere posse ab illa suspensione cum non sit reseruata Papæ iuxta dict. cap. nuper. & doctrinam Innocent. in dict. capit. 2. de solut. communiter approbat, vt supra vidimus. Attamen cùm pœna hæc suspensionis temporaria sit, nempe ad triennium, & præterea non ob contumaciam, sed in pœnam delicti non poterit circa eam episcopus vllo modo dispensare, nec eam ante tempus tollere, vt supra est dictum: & ita in terminis. d. §. final. aduersus Cardinal. & Præpositum tenet Bernard. Diaz vbi supra quem summis laudibus allegat & sequitur Couarru. vbi supra. nu. 14. & 15. addens tertiam rationem, eam nempe, quòd illa sit constitutio

10 à Concilio condita: & episcopi nequeunt contra concilia dispensare ex frequentiori sententia Doctorum in dict. cap. atsi clerici. §. final. de iudic. vbi Felin. nu. 5. tradit latè Petrus Dueñas in regula 248. & Petrus Rebuff. in tract. nominat. 5. quæst. num. 37. fol. 130. ad finem.

11 Quinimo etiam si regulariter absolutio ab excommunicatione, quæ à iure incurritur ob manuum violentarum in clericum iniectionem reseruata sit Summo Pontifici, vt in cap. si quis suadente diabolo. 17. quæst. 4. & in cap. 1. de sententia excommunic. Attamen episcopus ab ea absoluere potest, quæ non ob enormem, sed modicam & leuem iniuriam incurritur, vt est text. expressus vbi notant omnes in capit. peruenit. de sententia excommunicatio. quod non solum in proprio episcopo locum habet, verum etiam in quōcunque alio extraneo episcopo procedit in cuius diœcesi percussio contigerit, vt notat Innocent. in cap. quod clericus. de foro cōpeten. sequitur alios allegans decisio capellæ Tolosan. 231. incip. item fuit quæsitum si Catalanus & Fernandus de Loazes in allegatione iuris pro Marchion. de los Ve-

12 lez in prima dubitatiōe in vltimo suæ partis fundamen. num. 96. pag. 219. quod si ita leuis

leuis illa sit, quæ non peruenerit ad peccatum mortale, sed ad veniale tantum (nam iniuria leuis etiam animo leuiter vlciscendi, & iniuriam inferendi veniale peccatū

13 est, vt ex Sanct. Thom. docet Couar. lib. 1. Variar. resolut. cap. 1. nu. 2. idem Couar. in cap. alma mater. 1. part. relect. §. 9. nu. 2. de sentent. excommunic. in 6.) nusquam percussor clerici etiam animum vlciscendi & iniuriam inferendi habens ea iuris excommunicatione afficitur, quia tunc quanuis sacrilegium sit, est tamen leue ratione materiæ, atque ideo peccatum solum veniale & non mortale pro quo solum potest incurri excommunicatio. Canon autem si quis suadente supra citatus expressè supponit sacrilegium secundum completam sacrilegij rationem, & non secundum quid, quale est propter veniale peccatum: cum non debeat quis excommunicari, nisi ob culpam mortalem, eaque deficiente, minimè incurratur sententia excommunicationis à canone generali vel particulari lata, vt resoluit Nauar. in manual. latin. cap. 27. nu. 9. & infra latius dicemus. c. de agitatione Taurorum: & in terminis tenet Caiet. in sua summa, verb. excōmunicatio. c. 10. in versi. quartus est. sequitur Nauar. vbi supra. nume. 90. idem latius in cap. inter verba. 11. quæst. 3. colum. 139. & D. Couar. d. §. 9. nume. 2. Quinimo etiam si iniuria leuis aut nocumentum leue fiat animo grauiter iniuriandi aut nocendi quanuis peccatum mortale sit & sacrilegium mortale non tamen incurritur præd. censura, quia actio exterior quæ punitur de se leuis est, atque ideo per eam non incurritur censura illius canonis, qua non punitur animus, sed factum exterius, ideo si factum sit leue, nec ex malo animo apponatur aliqua circunstantia exterior, qua factum exterius iam non censeatur leue, non incurritur præfata censura.

Dubitari tamen solet, quæ dicatur leuis percussio clerici, vt possit episcopus absoluere huiusmodi percutientem ab excom-

14 municatione? Et in hoc quia certa regula dari non potest relinquitur arbitrio episcopi & etiam confessarij, qui habet facultatē episcopi, vt resoluit Hostiens. in dict. cap. peruenit ab omnibus receptus secundum Nauar. in dict. cap. 27. nu. 93. vbi quòd debent iudicare habita ratione circunstantiarum, personarum, locorum & temporum cauēdo ne iudicent leuem eam, quæ enormis est iuxta sententiā Abbatis in dict. cap. peruenit. latius Sylvest. in summa, verb. absolutio. 4. nu. 1. vbi hoc dicit esse iudicandum ex varijs circunstantijs personarum, locorum & temporum, & ante eum Caieta. vbi supra. in versic. demum circa calcem, & Beatus Antoninus Archiepiscopus Florent. in sua summa in. 3. parte, titul. 24. cap. 1. §. 3.

15 Extat tamen de hac re optima extrauagans quæ Ioanni XXII. tribuitur & malè, quia ante eius tempus illam allegauit Hostiens. vbi supra. cuius exemplum iam diu Romam adducendum curauit Nauar. vbi supra, eam referens in hunc modum. Perlectis, &c. Respondemus percussionem leuem esse, pugni, palmæ manus, pedis, digiti, aut baculi, aut lapidis, quæ nullam maculam, nec sugillationem carnium relinquit, nec abscindit membrum sine effractione dentium, sine auulsione multorum capillorū, sine effusione multi sanguinis. Nolumus tamen dicere, quòd huiusmodi leuis percussio, vt pugni, aut vnguis fiat atrox ob multi sanguinis effusionem: ad iudicandum tamen, quæ læsio sit leuis, mediocris aut enormis volumus diligenter perpendi nō solum factum, sed etiam qualitatem eius, & modum percutiendi & lædendi cum omnibus suis circunstantijs loci, personæ & alijs: personæ si est magister, iudex, prælatus, Pater, Patronus, aut dignitas percussus iniustè à subdito aut ab alio se viliore: quia ex hoc censentur interdū graues iniuriæ, quæ ex se sunt leues aut mediocres: & quia conditio negotij non patitur integrā determinationem huius rei, relinquimus tuo arbitrio, vt declares, quæ sit leuis & quæ enormis iniuria admonentes, vt potius declares in dubio esse percussionem grauem & ab ea

non

non posse absoluere, quàm declarando locum esse, occasionem præbeas lædendi statum ecclesiasticum: hucusque sunt verba extrauagantis, quam etiam in idem allegant tribuens eam Ioanni XXII. Couar. dict.§.9.num.2.

16 Quo fit primo enormem esse læsionē, quæ quis interficitur, vel membrum ei abscinditur, aut inutile vel quasi, ad suū munus efficitur, & illam ex qua defluit multum sanguinis ex alia parte quam naribus vel aliàs, vnde facilè solet erumpere sanguis, præterea illam, quæ fit in proprium episcopum aut Abbatem, aut quæ magno scandalo populo, vt cum Innocent. in capit. cum illorum. de sententia excommunic. probat Nauar. vbi supra dict. nu. 92.

17 Secundò infertur non esse idem iudiciū de quolibet excessu notorio, nec de ea læsione, quæ infertur in foro, vel audientia publica coram iudice, aut in oculo, aut in facie, aut in dormitorio, nisi quando percussio est in se notabilis & gignit aliquod magnum scandalum, vt aduersus gloss. & Sylvest. credit Nauar. vbi supra. d. nu. 92.

18 Tertiò, ex supradictis probanda venit opinio Lapi allegatione 76. cōcludentis leuem esse percussionem à qua possit absoluere episcopus Aretinus, vel eius Vicarius habens ab eo ad hoc sufficiens mandatū, colaphum, quem manu vacua impegit Capellanus quidam perpetuus dict. ecclesiæ Aretinæ cuidam canonico in eadem ecclesia absque sanguinis effusione, tùm ex d.c. peruenit, tum etiam ex d. extrauagant. & Doctorum communi traditione, tum præterea, quia absolui possunt per episcopum à percussione mediocri, non tamen enormi clerici simul viuentes in collegio. cap. quoniam. de vita & honesta. cleric. & ibi notat Abb. col. 2. & religiosi à suis prælatis, vt in cap. monachi. de sentent. excommunicat. Ergo cum percussor & ipse percussus essent in eadem ecclesia socij vnus Canonicus & alter Capellanus perpetuus & singulis diebus in eadem ecclesia ad officia & alios actus simul seruiebant & in ipsa ecclesia venerunt de verbis ad verba, & sic ad dictam percussionem, meritò, & tanquā communiter ac simul viuentes reputentur in proposito ad hoc, vt eos tanquam de iniuria mediocri possit absoluere episcopus diœcesanus, vt in dict. capit. quoniam, præcipuè cum potius dici possit leuis iuxta tenorem. d. extrauagantis ibi, palmæ manus, &c. & ita meritò hanc opinio. probauit Nauar. vbi supra. d. num. 92. quam accepi in praxim obseruata fuisse.

19 Quintò infertur eisdem rationibus veram esse Cardin. sententia consil. 42. quem refert & sequitur Nauar. vbi supra existimantis, percussiones clericorum qui sibi ipsis mutuo pugnos, & pedes impegerunt in itinere esse leues à quibus possit absolure episcopus.

20 Superest nunc, vt ad casum. d. capit. nuper. de sententia excommunic. à quo paululum digressi sumus reuertamur. Est igitur insignis quæstio in proposito illius tex. an sacerdos proprius curam animarū habens possit absoluere subditū à maiori excommunicatione iuris Pontificij vel episcopalis, absolutione alteri minimè reseruata? Nam, quòd possit probat ille text. rectè expensus, ibi, in secundo vero casu à suo episcopo vel à proprio sacerdote poterit absolutionis beneficium obtinere: nam & si loquatur in absolutione ab excommunicatione minori, ratio tamen generalis illius text. idem concludit in sententia excōmunicationis maioris à iure. Primo quatenus æquiparat potestatem episcopi & parochi in absoluendo ab huiusmodi excōmunicatione nemini reseruata, ergo poterit parochus absoluere, vt episcopus ab excommunicatione maiori lata per canonē etiam pontificium. Secundò, quia hæc potestas absoluendi hoc casu concessa episcopo & parocho tantum dependet ab eo, quòd conditor canonis excōmunicationis absolutionem sibi specialiter non reuinuerit, nā eo ipso concessisse videtur facultatem alijs relaxandi, vt in dict. cap. nuper. ergo idem procedet siue excōmunicatio iuris sit minor siue maior. Tertiò, quia excommunicatio est censura quæ à iure imponitur ratione

tione peccati, rationeque illius incurritur, ergo quantum est ex natura excommunicationis, quicunque habet iurisdictionem absoluendi ab illo peccato, habebit etiam iurisdictionem absoluendi ab ea censura imposita pœnitentia: sed parochus habet iurisdictionem absoluendi à peccatis mortalibus subditos, ergo & ab illa excommunicatione: & ita hanc partem probarunt Innocent. & Hostiens. in dict. capit. nuper. & Sanctus Thomas in. 4. sententiarum distin. 18. quæst. 2. dubio. 3. est communis secundum Maior. ibi & sequuntur Summistæ, vt constat ex Sylvest. in summa verb. absolutio. 1. quæst. 5. & alijs, quos refert D. Couar. in dict. cap. alma mater. 1. parte relect. §. 12. nu. 5. vbi refert etiam esse communes, dicens in rigore disputationis satis defendi posse hanc Theologorum sententiam, quam etiam communem esse profitetur Nauar. in dict. Manual. latin. cap. 27. nu. 39. dicens iuxta eam pridie cōsuluisse, eam etiam probat Dominicus à Soto in 4. distin. 22. quæst. 2. arti. 3. pag. 961. vbi loquitur in excommunicatione lata à canone vel Concilio. Idem probauit Paludan. distin. 18. quæst. 5. arti. 1. in excommunica-
21 tione lata per episcoporum & aliorū quorumcunque inferiorum constitutiones, vt ab ea inferior absoluere possit, quando alteri non est reseruata: quod & probat plures referens amplians in suspensione & interdicto Henricus Botheus in tract. de Synod. episcop. 3. part. artic. 5. nu. 1. & 2. volumine. 2. tract. diuers. doct. fol. 234. & Petrus Dueñas in regula. 152. idem est in senten-
22 tijs latis per concilia prouincialia, nam ab illis possunt suffraganei absoluere secundum Archid. in Summa 17. distin. in finalibus verbis & ibi Gemin. & Præpos. Collectar. in cap. graue. num. 12. de præben. & non solum possunt absoluere ipsi suffraganei, sed etiam sacerdotes sui, vt tenet Præpos. Alexand. per text. ibi in cap. si quis autem. in. 2. notabil. 18. distinct. vbi limitat in aliquibus casibus quod referunt & sequuntur Henric. Botteus, & Dueñas vbi supra.

23 Sed pro contraria parte primo facit text. in Clement. 1. de priuileg. in princip. & in extrauangant. 1. §. obseruent eodem titul. vbi prohibetur religiosis ne absoluant excommunicatos à canone præterquam in casibus à iure expressis, vel per priuilegia sedis apostolicæ concessis eisdem, ergo ad superiores spectat absolutio ab excommunicatione lata à canone. Secundo pro ea-
24 dem parte facit text. in capit. verbum Dei. de pœniten. distin. 1. vbi inquit text. quòd Dominus par ius & soluendi esse voluit & ligandi, qui vtrumque pari conditione permisit: ergo, qui soluendi ius non habet nec ligandi, & è contra, qui condemnare non potest absoluere nō potest, vt docet gl. ibi, sed parochus non habet ius ligandi, ergo nec absoluendi ab excōicatione. Tertiò fa-
25 cit, quia sicut excōicatio est meri imperij, vt notat Innoc. in cap. transmissam. in finalibus verbis. de elect. & ibi Cardin. quæst. 7. & Abb. colum. fin. idem Cardin. in cap. quoad sedem. quæst. 12. & in cap. pastoralis. 3. notabil. de offic. ordin. & in capit. perpendimus. in repet. colum. 17. versic. circa hoc. de sententia excommunica. Bertach. in tract. de episcopo. 1. part. lib. 4. quæst. 11. Abb. in dict. cap. quoad sedem. colum. fin. & in cap. cum contingat. colum. 5. versi. & nota. eodem titul. vbi dicit quandoq; etiā non esse meri imperij, scilicet quando profertur ad instantiam partis: Purpur. in. l. imperium. nu. 136. ff. de iurisd. omn. iudic. ita
26 etiam absolutio ab excōmunicatione est meri imperij authore Purpura. in. l. iubere cauere. colum. 4. versic. ampliatur tertio. ff. de iurisdict. omn. iudic. sequitur alios referens Henric. Botteus in tract. de Synodo episcopi. 3. part. artic. 5. nume. 6. volumi. 2. tracta. diuers. doct. fol. 235. Sed parochus
27 non habet merum imperium, ergo absoluere non potest à præd. excommunicatione. Et in terminis quòd absolutio ab excōmunicatione maiori sit reseruata solis episcopis, tenet gloss. in cap. 2. verb. reseruantur. de pœnit. & remiss. libr. 6. communiter per omnes ibi recepta, vt testantur Henri. Botteus, & Couar. vbi supra. ille nu. 5. hic dict. §. 12. nu. etiam 5. plures authores huius

secundæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundæ partis referens, & inquit Couar. ibi, quod communis praxis eam recepit, & respondet ad tex. in dict. cap. nuper (vbi etiam Abb. tenet hanc secundam partem) intelligendum fore in absolutione ab excommunicatione minori, quoad sacerdotem parochialem, & quoad episcopum in absolutione ab excommunicatione maiori propter distinctionem iurisdictionis.

28 Quid tenendum? Porrò vtraq; opinio ex supradictis probabilis videtur mihi, tamen prior communior & verior atque tenenda videtur intelligendo tantum in foro pœnitentiali, quo casu respectu parochi loquitur text. in dict. cap. nuper. cui præcipuè nititur præfata sententia communis Theologorum, vt constat ex eo ibi, possint per confessionem à simplici sacerdote &c. nã in foro exteriori tenenda est absq; dubio secunda sententia supra relata etiam communis: & in terminis ita nouè tenet Nauar. vbi supra dict. capit. 27. nu. 39. cuius in hoc concordia mihi verisima videtur addendo cum Sanct. Thoma, quòd præd. sacerdos simplex nõ potest hoc facere sua authoritate, sed vt commissarius deputatus, vt in dict. cap. nuper. in fine. qui ad hoc est quasi expressus: cùm Bulla autem Cruciatæ in dubium est, sacerdotem aliàs approbatum ab episcopo posse ab excommunicatione maiori, vel minori à iure vel ab homine satisfacta parte absoluere: quæ nos autè superius diximus procedũt absq; Bulla aliove priuilegio præter in dict. cap.

29 nuper contentum. Maximè tamen aduertendum est, quòd facultas in diplomate Cruciatæ concessa ad absoluendum ab excommunicatione concessa satisfacta parte non est amplior quàm verba sonant: consequitur ergo, quòd virtute dictæ Bullæ si aliquis esset excommunicatus pro furto, vel alio debito si non esset soluendo absolui non posset ab excommunicatione, licet quoad Deum esset absolutus propter impotentiam: illud nanque arbitramentum an excommunicatus possit soluere necne, Papa nemini sacerdotum commisit, sed soli iudici excommunicanti reseruatur, sicut

30 nec virtute Bullæ sacerdos potest absoluere ad reincidentiam, ita Dominic. à Soto in. 4. distin. 22. quæst. 2. arti. 3. pag. 690. col. 2. versi. præterea. vbi etiam addit, quòd nõmine partis non intelligitur iudex, & ideo si alicui episcopus præcepisset, vt sub pœna, atq; sententia excommunicationis iret ad processionem vel quidpiam aliud faceret, quod non fecit, posset hic inconsulto episcopo per priuilegium Cruciatæ absolui, si tamen non perseueret in rebellione, sed sit res, quæ iam transiuit: nam si præceperit, vt relinquat concubinam, quousque

31 eam relinquat non potest absolui: neque tenetur soluere iura iudicum vel tabellionum, licet à iudice minimè absolueretur, nisi eis solutis, nihilominus tamen absolui potest per diploma Cruciatæ sine eorum solutione. Secus si condemnatus iam esset ad soluendam aliquam pœnam siue pecuniariam, siue aliam: & ita est tenendum, quamuis Magist. Medin. in sua summa lib. 2. cap. 12. fol. 303. tenèat quòd licet opinio Domin. Soto vbi supra. cuius meminimus supra nu. 29. sit valdè probabilis cõtraria tamen & sic affirmatiua probabilis etiam sit & mitis, & quòd ita sequi potest nam mihi opinio Soto prædict. verior videtur & tenenda non vero contraria.

32 Non obstat text. in dict. Clemen. 1. & in dict. extrauag. 1. §. obseruent. de priuileg. pro secunda parte adducti, quoniam loquuntur in religiosis, qui non possunt absoluere à sententijs statutorum Synodaliũ vt in dict. Clement. 1. & appellatione sententiarum veniunt excommunicatio, suspensio & interdictum secundum glo. ibi, verb. sententia. cuius est opinio communis secundum Henric. Borreum vbi supra nu. 4. aduersus Cardinal. ibi renentem appellatione sententiæ ibidem, possint, comprehendi tantum sententiam excommunicationis, non verò suspensionis & interdicti. Non obstant secundum & tertium fundamenta, secundæ partis, quia procedũt in foro exteriori, in quo & nos idem fatemur: & præcipuè, quia licet parochus excommunicare nequeat, authoritate tamen, qua

potest

potest absoluere à peccatis, potest & ab excommunicatione nemini reseruata ad quam absolutionem ex natura rei sequitur suffragiorũ restitutio. Quibus addendum

33 dum duxi, quòd prælatus proprius potest absoluere ab excommunicatione incursa à iure extra suum episcopatum & parochiam secundum Federic. de Senis consil. 16. & Abb. in cap. graue. col. 3. de præben. communiter receptum secũdum Nauar. vbi supra dict. nu. 39. in fine.

Superiora intelligenda sunt & procedũt in absolutione ab excommunicatione maiori à iure vel statuto episcopi incursa nemini reseruata; alias enim ille, cui est reseruata debet eam concedere secundum omnes; excommunicatus tamen ab homine ab eo solũ potest absolui, aut eius successore, superiore vel delegato, vt in. c. Pastoralis. §. præterea. de offic. deleg. præterquã in casibus relatis à Nauar. vbi supra nu. 40.

SVMMARIVM.

1 *Parochus potest absoluere suos subditos à sententia excommunicationis minori quæ regulariter à iure infertur.*
2 *Sacerdos quilibet etiam absq; priuilegio idem facere potest, sed contra nu. 7.*
3 *Presbyteri in sua ordinatione accipiunt facultatem absoluendi à peccatis saltem in habitu.*
4 *Illa habitualis & ineffica x facultas reducitur in actualem & efficacem per legitimam subiectionem pœnitentis.*
5 *Cõfitens aũt legitimè se illi subijcit si cũ licẽtia expressa vel tacita proprij sacerdotis id faciat.*
6 *Credendum est hanc licentiam tacitam habere à lege vel legislatore, eos qui venialiter tantum peccauere, imo nunquam fuisse presbyteris id ademptum.*
7 *Contritio de venialibus necessario habenda nõ est nec confessio facienda.*
8 *Hodie post concilium Trident. nullus etiam regularis potest confessiones secularium etiam sacerdotum audire nec ad id idoneus reputatur, nisi aut parochiale beneficium aut ab episcopis per examen, si illis videbitur esse necessariũ aut aliàs idoneus iudicetur & approbationem, quæ gratis detur obtineat.*
9 *Hodie post dictum Concil. Trid. Doctor vel Licentiatus in Theologia vel iure Pontificio non potest audire confessiones nec prædicare absq; licentia ordinarij.*
10 *Simplex sacerdos potest absoluere à peccatis venialibus, & quare ratione id possit.*
11 *Diaconus, & non solum simplex sacerdos habens iurisdictionem potest absoluere ab excõmunicatione minori, multo magis quàm à maiori.*

CAP. VI.

Absoluere quis possit à sententia excommunicationis minoris?

1 SAcerdos curam animarũ habens potest absoluere sibi subditos à sententia excõicationis minoris quæ regulariter, à iure infertur prout contingit propter participationem cum excõicato text. est expressus in. c. nuper. de sent. excõicat. vbi omnes cõiter Doct. hoc profitentur. & S. Thom. in 4. sent. dist. 18. q. 2. arti. 1. ii. Sylvest. alios allegans in summa verb. absolutio. 1. nu. 5. & Couar. in. c. alma mater. 2. part. §. 12. n. 6. Dominic. à Soto in. 4. dist. 22. q. 2. art. 3. pag. 960. col. 1. in versic. tertium.

2 Dubium tamẽ est an idem etiam possit facere, quilibet simplex sacerdos, etiã si nõ sit parochus proprius ipsius excõicati, deficiente Bulla Cruciatæ, vel alio priuilegio apostolico, vel etiã licentia ordinarij, cuius virtute niti possit sacerdos absoluens, nã si illud adesset res proculdubio erit in partẽ affirmatiuã? In dubio igitur præfato videt, etiã absq; priuilegio apostolico vel licentia ordinarij pars affirmatiua verior: eò q; quilibet simplex sacerdos nõ parochus possit quẽcũq; à peccatis venialibus absoluere vt est cõmunis omnium atque cõcors sententia, vt ex infra allegandis apparet, qui id probant etiam post cõcilium Trident. de quo infra, quilibet enim sacerdos ipso quidem iure diuino vel humano habet iurisdictionem ad præstandam absolutionem sa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cramentalem à venialibus peccatis, illaq; absolutio est verum sacramentum secundum omnes. Presbyteri enim in sui ordinatione accipiũt facultatem absoluendi à peccatis saltem in habitu, vt tenet Host. in summa de pœniten. §. 3. Panorm. in Clem. 1. de priuile. post Collect. in cap. omnis. verbo, proprium. q. 12. de pœnit. & remiss. & est communis opinio secundu Stephan. Aufrer. in addit. ad capell. Tolos. decis. 221. Nauar. eos referens in c. placuit. nu. 25. de pœnit. dist. 6. vbi cum eisdem tenet, ꝙ illa habitualis & inefficax facultas reducitur in actualem & efficacem per legitimam subiectionem pœnitentis. Confitens autem legitimè se illi subijcit si cũ licentia expressa vel tacita proprij sacerdotis id faciat: & credendum est eos, qui venialiter tantum peccauerunt habere hanc licentiam tacitam à lege vel legislatore, imo nunquam fuisse presbyteris id ademptũ, quia nulla est tũc necessaria eruditio nec prudentia in confessario ad medicandum & consulendum pœnitenti, qui tantum venialia peccata habet, sed sola scientia pronuntiandi verba sacramẽtalia, vt docet Nauar. ibidem nu. 23. addens ꝙ neq; contritio de venialibus habenda est necessario, nec confessio facienda, vt omnium fere est vna sententia in d. c. omnis. & in. 4. dist. 17. & Victor. in summa de cõfess. q. 128. & tradit Sanct. Thom. in. 3. part. q. 87. art. 1. dum definit ad eorum deletionem sufficere quandam virtualem pœnitentiam, etiam talem quæ ad deletionem mortalium non satis esset, & secundũ hanc doctrinam D. Thom. intelligendus est Nauar. modo citatus tenens generaliter non esse necessariam contritionem de venialibus: hoc siquidem de illa pœnitentia, quæ de mortalibus est necessaria intelligendum est, non verò de virtuali, quæ ad venialia requiritur, vt optimè explicat S. Thomas vbi supra. Ergo quemadmodum sacerdos electus ab eo, qui tantum venialia peccata habet, potest eum absoluere ab illis, ita & ab excõicatione minori, quã propter illa venialia incurrit. Et in terminis hanc partem affirmatiuam tenere videtur glo. in. c. si quem. quod est penulti. de sent. excõic. glo. magna, ibi, cum verò à canone infligitur minor excõicatio per simplicem sacerdotem potest absolui & sine iurame to vel aliquo mãdato: sed eam ex professo probauit Nauar. in d. c. placuit. d. nu. 25. & in manual latin. cap. 27. nu. 39.

His tamen non obstantibus cõtraria sententia est verior cõis & tenenda, imo ꝙ ab excõicatione minori absoluere minimè possit simplex sacerdos, qui non sit parochus proprius excõicati, nam ipsi proprio parocho, qui potest absoluere à peccato mortali, vel superiori reseruatur: excõicatio enim minor verè est censura & vinculum ecclesiasticũ, quod incurritur à iure, censura autem est actus iuridicus, ac proinde non potest absolutio ab ea fieri, nisi per eum, qui iurisdictionem habeat. nec obstat ꝙ quilibet sacerdos etiã non proprius pœnitentis possit eum absoluere à peccatis venialibus iuxta receptissimã & veram omnium sententiã supra memoratã, quoniam & si hoc possit facere simplex sacerdos ab alijs venialibus, nõ tamen potest absoluere eum à participatione cum excõicatis, eo ꝙ quãuis participatio illa sit peccatũ veniale, absoluere ab illo antequã à censura & excõicatione minori esset recipere ad sacramentum eum, cui prohibitũ est recipere sacramenta, quare ab illo peccato eũ absoluere non põt qui nõ valet à censura absoluere vnde cum participatio hæc sit excõicationi subiecta ad qua soluendam iurisdictio necessario requiritur, quæ tamen eidẽ simplici sacerdoti deficit, is nihil facit, si ab ea absoluere prætendat, non sic à reliquis peccatis venialibus simplicibus nõ habentibus annexam censuram: ab eis si quidem absoluere poterit, quia pœnitens se ei submittit in materia non necessario confitenda, qualis est peccatum veniale, hoc siquidem homo non tenetur confiteri: ex quo enim cõfitens peccata venialia solũ habet, obtinet, vt se possit confitendo submittere, cui maluerit sacerdoti, quia nulli tenet de illis cõfiteri, quia quãuis ad venialia remittẽda vtrq; potestas requirat, satis est si præ

fuerit

fuerit potestas ordinis, quia ad venialium peccatorum absolutionem potestas iurisdictionis per legitimam pœnitentis subiectionem aduenit: non tamen ex hoc est priuilegiatus, vt possit à quo sacerdote maluerit absolui à vinculo ecclesiasticæ censuræ, quinmo tenetur de ea quærere & obtinere absolutionem ante absolutionem à quibuscunque peccatis & cuiuscunq; sacramenti susceptionẽ, & propterea oportet recurrere ad ministrũ ecclesiæ habentem alias potestatem iurisdictionis, ita interminis tenet Caiet. in sua summa, verbo, absolutio ab excommunicatione vltimo pag. 20. & 21. & in verb. excommunicatio minor, quæ inducat incõmoda, pag. 344. cuius sententia in hoc principalis & si à cæteris post eum recepta & probata sit, vt infra videbimus, eius tamen ratio atque fundamentum ipsam non conuincit: nam primo supponit confessario ad absoluendum à peccatis venialibus, tantum sufficere solam, quam à confitente, qui sibi subijcitur accipit potestatem absque alia iurisdictione: hoc autem verum non est, cum notissimum sit ad absoluendum etiam à peccatis venialibus tantum, requiri iurisdictionem: hanc tamen habet simplex sacerdos ex submissione legitima illi facta à pœnitente, vt modo in priori parte præcedenti dicebamus: sola igitur submissio pœnitentis nisi legitima fuerit ex qua legislatoris licentia tacita colligatur, vt iurisdictio competat non sufficit ad absoluendũ peccata venialia cùm ex Conci. Florent. minister huius sacramenti sit sacerdos habens authoritatem absoluendi ordinariam vel ex cõmissione superioris, pœnitens autem dare iurisdictionem non potest. argu. l. pacto priuatorum. C. de iurisd. omn. iudi. cũ similib. Sed à lege vel homine, qui publica 8 fungatur authoritate danda est: & itahodie declaratum est per Sanctum Conciliũ Trident. sess. 23. c. 15. vbi habetur, ꝙ quanuis presbyteri in sua ordinatione à peccatis absoluendi potestatem accipiant, decernit tamen Sancta Synodus, nullum etiam regularem posse confessiones secularium etiam sacerdotũ audire, nec ad id idoneũ reputari, nisi aut parochiale beneficium, aut ab episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur obtineat: priuilegijs, consuetudine quacunque etiam immemorabili non obstantibus. per quem text. ita tenet Victoria in sua summa titul. de confess. q. 150. & F. Anton. de Cordub. in suo tract. de casos de cõscient. q. 10. & 16. vbi expressè tenet ꝙ hodie post illud decretum Concil. Doct. vel Licentiatus in Theologia vel iure Pontificio non poterit audire confessiones, nec prædicare absque licentia ordinarij: quia etsi habeat scientiam ad hoc necessariam, vt sit idoneus absque nouo examine, non tamen habet iurisdictionem necessariam ad absoluendum, nec authoritatem necessariam ad prædicandum ante præd. licentiam & approbationem ordinarij, ergo, vt eam habeat necessaria est sibi præd. licentia & approbatio, quanuis in præd. personis notoriè habilibus, atque iam rigoroso examine probatis ad recipiendos suos gradus non requiratur nec sit necessarium nouum examen, quandoquidem illud arbitrio relinquitur episcoporum, vt iudicent an sit necessarium necne ad præd. licentias concedendas, vt constat ex eodem decreto Concilij Trident. 9

Ad absoluendum igitur pœnitentem à peccatis venialibus, quibus solum irretitus est, necessaria est iurisdictio, quam quilibet simplex sacerdos etiam non parochus tacitè habere censetur à iure ad absoluendum à peccatis venialibus per legitimam confessuri subiectionem, quæ scilicet cum facultate sit legis, vel hominis iuri consona, vt prædicebam ex Nauar. in dict. c. placuit. nu. 23. & postea nu. 27. Caietanus igitur vbi supra, aliud sentiens vel non est audiendus vel supplendus per supradicta, vt intelligatur de legitima summissione pœnitentis, quæ sufficiens sit ad tribuendam potestatem confessario necessariam atque requisitam ad absoluendum pœnitentem peccata tantum venialia confitentem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundò ratio Caiet. & cæterorũ suprà relata ad cõcludendũ, ꝙ & si quilibet simplex sacerdos etiã non parochus absoluere posit à venialibus, non tamen à sententia excõicationis minori, non videtur sufficiens, quãdoquidẽ, vt vidimus sicut ad absoluendũ à prædi. censura requiritur potestas elauiũ atq; iurisdictio, ita etiam ad absoluendũ à peccatis venialibus, illa est necessaria, vt supra ꝓbauimus: ergo sicut simplex sacerdos potest ab his absoluere, vt omnes fatentur, poterit etiam & ab excõicatione minori, quod est contra sententiã Caiet. & sequacium: quid dicendũ? Certè ratio hæc quæ mouit Nauar. ad improbandum prædictam sententiã Caiet. adeo subtilis visa fuit D. Couar. in loco statim citando, vt necessariam existimarit, eam lectorem perpendere, vt in hac cõtrouersia iustiorem ac veriorem sententiã eligat, sicq; finit articulum præsentem.

Nihilominus tamen sententia Caiet. supradicta receptissima est, atque in ore prope omniũ Theologorũ & quãuis ab ipsis aliter non probetur, quàm vt prædictũ est: ipsa est tenẽda: nec obstat ratio Nauar. vbi supra contra eã adducta, quoniã etsi ad absoluendũ à peccatis venialibus sufficiat iurisdictio quæ prouenit ex submissione pœnitentis legitima, vt ipse fatetur, vtpote fiat cum facultate legis, vel hominis tacita iuri consona, vel quia illã habeãt à iure diuino vel ab ecclesia ad peccata venialia absoluẽda & nũquã fuerit sacerdotibus adempta, hoc tamen nõ ita reperitur ad absolutionẽ ab excõicatione maiore vel minorũ impẽdendã, imo contrariũ nempe ad eã requiri iurisdictionẽ quæ necessaria est ad absolutione mortalium prout est illa quã habet parochus, vel alius, cui est expressè delegata à superiore: ideo etsi fateamur ad virũq; requiri iurisdictione ac legitimã potestatẽ & facultatem, nempe tam ad absoluendũ à sententia excõicationis minoris quàm à peccatis venialibus: minorẽ tñ requiri ad absolutionẽ venialiũ quã ad absolutionem ab excõicatione minori, quã quidem ne no tenet confiteri peccata venialia, attamen tenetur se absoluere ab excõicatione minori, vt sacramenta ecclesiæ suscipere possit absq; peccato mortali: merito igitur, vt maior facultas requirat ad tollendam excõicationẽ minorem, tanquã necessariũ ad suscipienda sacramenta, quàm ad tollenda simplicia venialia per absolutionem: quando quidem hæc absolutio à venialibus nõ est necessaria ad suscipienda alia sacramenta, quinimo peccata venialia pluribus modis tolluntur, nempe aqua lustrali, hoc est benedicta, oratione Dominica, punctione pectoris, actu licito charitatis: at vero absolutio ab excõicatione minori necessaria est ad suscipienda sacramẽta, habet enim quid amplius excõicatio minor, quàm simplex veniale peccatum absoluendũ. ¶ Et ita meritò sententiã Caietani quæ habet, vt quilibet simplex sacerdos non parochus non possit absoluere à prædi. excõicatione minori quam prius sensit Diuus Thom. in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. dicens, ꝙ ab excõicatione minori absoluere ille valet sacerdos, qui absoluere potest à participatione cum excõicatis, insinuans ab illa non posse absoluere nisi illum, qui iurisdictionẽ habeat in subditum, ex professo probat & sequitur Frater D. à Soto in. 4. dist. 22. q. 2. art. 3. fol. 960. col. 1. Syluest. in sum. verb. absolutio. 1. nu. 3. est cõis secundũ Victoriã in sua summa in titul. de excõic. q. 18. quæ est finalis & secundũ D. Couar. in c. alma mater. 1. part. relect. §. 12. nu. 6. Magist. Mich. Palat. in 4. d. 18. disputat. 3. pag. 336. F. Ioseph. Angles in suis Floritb. Theologic. q. 2. partẽ, in quæst. de excõica. in 2. difficult. qui pñt ab excõicat. absoluere. pag. 52. nec gl. in d. c. fi quẽ. expressa est pro contraria parte, ea si quidem loquens in simplici sacerdote intelligenda est & supplenda, dum tamẽ sit parochus excõicati iuxta cõem: sic etiam text. in d. c. nuper. de sent. excõi. appellat simpliciter sacerdotẽ, parochũ excõicati: solus Nauar. tenet cõtra cõem subtili, quã prædiximus ratione, verũ eidem existimo sufficiẽter satisfactũ, & ideo amplius non est dubitandum, sed cõmunis intrepidè tenenda: nempe, ꝙ simplex sacerdos non parochus nec

nec aliàs habens iurisdictionem absoluere posit à sententia excommunicationis minoris, quanuis diaconus (& non solum simplex sacerdos habens iurisdictionem) id posit in foro contentioso, multo magis
11 quàm potest absoluere à maiori excommunicatione, quoniam vtriusque absolutio non spectat ad potestatem ordinis, sed iurisdictionis secundum Caiet. & Victoriam, & Syluest. vbi suprà.

SVMMARIVM.

1 *Pius Quintus suo Motu proprio Romæ dato Calend. Nouemb. ann. 1567. prohibuit agitationem taurorum.*
2 *Sed & antea quibusdam idem placuit ex rationibus, de quibus hic & in numeris. seq. aliis contrarium vt in nu. 9.*
3 *Tornamenta de iure canonico sunt prohibita adeo, vt qui in eis moritur quanuis confessione & communione sacra munitus non sit in loco sacro sepeliendus.*
4 *Illiciti sunt ludi in quibus, vt plurimum occasiones & magna vulnera contingunt.*
5 *Exercens in arena operas suas cum bestia detecta peccat mortaliter, & aspicies est infamis.*
6 *Clericis etiam ante Motum proprium Pij V. nõ licebat Tauricidijs interesse.*
7 *Clerici non debent interesse ludis, ostentationibus, duellis, executionibus damnatorum ad mortem, clandestinis matrimonijs & alijs voluptuosis, seu inhumanis actibus laicorum. Prælati non debent ire ad videndum ludos, de quibus hic eodem nu. 7.*
8 *Clericus ludum mortaliter malum spectans peccat mortaliter.*
9 *In Dominicis & alijs festiuis diebus minimè hodie licet Tauros agitari in circo vel in foro, sub pœna excõicationis maioris latæ sententiæ aduersus principes, communitates & respublicas earumq; rectores.*
10 *Ordinarius loci procedere potest aduersus supradictos contrarium facientes.*
11 *Nec ipsi forum ecclesiasticum declinare poterunt quòd laici sint, agitur siquidem de peccato publico coercendo.*
12 *An superiora procedant in taurorum agitatione ita moderata, vt ex ea probabiliter eredi possit nõ secutura notabilia nocumẽta personalia?*
13 *Per calles Tauros agitari chordis longis cornibus vel pedibus ligatos non est prohibitum.*
14 *Dominicis vel alijs festiuis diebus nõ licet tauros agitari per calles chordis non ligatos portis ciuitatis clausis, ita vt tauri licet velint exire non possint.*
15 *Clericis tam regularibus quam secularibus beneficiatis, vel in sacris ordinibus cõstitutis prohibitũ est hodie quibuscũq; diebus taurorũ agitationibus interesse sub pœna excõicationis nõ tamẽ est latæ sententiæ sed ferendæ, vt in nu. 17.*
16 *Clerici taurorum agitationibus interessentes an peccent mortaliter vel venialiter tantum latè discutitur. & nu. sequent.*
17 *Peccatum mortale secundum Ricard. de sancto Victore triplici ratione distinguitur.*
18 *Lex humana iusta & dere graui aliquid statuens quando obliget transgressorem ad culpã mortalem vel venialem.*
19 *Intẽtio legislatoris ecclesiastici vtentis in sua lege verbo præceptiuo aut prohibitiuo est obligare trãsgressorẽ ad culpã mortalẽ, nisi aliquo signo vel verbo significetur aut exprimatur cõtrarium.*
20 *Sententia excommunicationis siue lata a iudice vel à iure in dubio intelligitur de maiori.*
21 *Sententia excommunicationis non debet imponi nisi pro culpa & peccato mortali, siue sit à iure siue ab homine, vt in nu. 24.*
22 *Lege lata cui adiecta sit excommunicationis pœna euidenter colligitur intentionem fuisse obligandi ad mortalẽ culpã, quòd procedit licet non sit latæ sniæ, sed cõminatoria, vt in nu. 28.*
23 *Excõmunicatio gladius censetur spiritualis.*
24 *Nulla maior pœna est in ecclesia quàm excõicatio, quanuis ex fine sit medicinalis.*
25 *Excommunicatio nõ incurritur vbi quis certus est propter aliquam circunstantiã non peccasse mortaliter. & nu. 30.*
26 *Excõicatio infligi põt pro re futura prohibenda etiã si alias nõ esset peccatũ. declaratur nu. 32.*
27 *Propter inobedientiã præcepti iusti superioris & contrauentionem pœnæ excommunicationis mortaliter peccatur.*
28 *Clerici occultè mutatis vestibus facieque tectã videntes tauros agitari grauius peccãt, idq; hodie non licet. nu. 38.*
29 *Periculosum est decidere, quòd quid tale sit*

Universidad de Deusto
Biblioteca

in particulari peccatum mortale nec ne, si authoritas expressa ad id non adsit.

36 *Motus proprius Sixti V. super agitatione taurorum Episcopo Salmantino directus contra præceptores docentes non peccare clericos interessentes taurorum agitationibus & contra ipsos clericos.*

37 *Hodie non est dubitandum de obseruatia Motuam propriorum Pij V. & Greg. XIII. super agitatione taurorum latorum, sed omnino esse obseruandos non admissa tacita tolerantia nec consuetudine in contrarium.*

39 *Dicere non licet clericos, licitè vel sine peccato posse interesse taurorum agitationibus.*

40 *Episcopus Salmantinus rectè procedere potest iuxta tenorē dicti Breuis aduersus clericos & præceptores contra præfatam constitutionem & literas apostolicas facientes, docentes vel asserentes monitione præmissa.*

41 *Breue Sixti V. non sustulit ordinarijs locorū facultatem procedēdi contra clericos prædict. agitationibus interessentes.*

42 *Clerici in duobus casibus videntes taurorū agitationes excusantur vt hic & nu. 43.*

CAP. VII.

De Taurorum agitatione.

1 SAnctissimus ille vniuersalis ecclesiæ Pastor, atque Pontifex Maximus Pius Quintus inter alia quæ Catholicæ ecclesiæ saluberrima decreta, pientissimo animo edidit, considerans spectacula vbi Tauri & ferę in circo vel foro agitantur à pietate & charitate Christiana aliena esse, ac volens hæc cruenta turpiaque dæmonum & non hominum spectacula aboleri & animarum saluti, quantū cum Deo posset prouidere, illud constitutione perpetuo valitura statuit, prohibens & interdicens omnibus & singulis principibus Christianis, quacunq; tam ecclesiastica quàm mundana etiam Imperiali, Regia, vel quauis alia dignitate fulgentibus quouis nomine nuncupentur, vel quibusuis cōmunitatibus & rēpublicis sub excommunicationis & anathematis pœnis ipso facto incurrendis, ne 2 in suis prouincijs, ciuitatibus, terris, oppidis & locis huiusmodi spectacula vbi taurorū aliarumq; ferarum bestiarum agitationes exercent fieri permittant: militibus quoq;, cæterisque alijs personis, ne cum Tauris & alijs bestijs in præfatis spectaculis ipsi tam pedestres quā equestres congredi audeāt interdicit, & si quis eorū ibi mortuus fuerit ecclesiastica carere sepultura præcipit: clericis quoq; tam regularibus quàm secularibus beneficia ecclesiastica obtinentibus, vel in sacris ordinibus constitutis, sub excōicationis pœna ne eisdē spectaculis intersint similiter prohibuit: omnesq; obligationes, iuramēta & vota à quibusuis personis, vniuersitate vel collegio de huiusmodi taurorum agitatione etiam (vt ipsi falso arbitrantur) in honorem Sanctorum, seu quarūuis ecclesiasticarum solennitatū & festiuitatū (quæ diuinis laudibus, spiritualibus gaudijs, pijsq; operibus, non huiusmodi ludis celebrari & honorari debent) hactenus factas & facta, seu in futurum fienda (quæ & quas omnino prohibuit) cassauit & annullauit; ibiq; mandat omnibus principibus, vt præmissa omnia in suis dominijs ac terris exactissimè seruari faciant: atq; ibidem vniuersis prælatis locorumq; ordinarijs, vt in suis diœcesibus præd. suas literas sufficienter publicari faciant & præmissa etiam sub pœnis & censuris ecclesiasticis obseruare procurent non obstantibus &c. prout latius in Motu proprio originali eiusdem Pontificis continetur dato Romæ, Anno 1567. Calend. Nouemb.

3 Itaq; iuxta tenorem præfati Motus proprij agitatio taurorū est omnino prohibita: quod etiā ante hanc Pontificia decisionem quibusdā placuit ea nempe ratione, q̄ torneamenta iure canonico prohibentī, quia inde mortes hominū & animarū pericula sæpe proueniūt, adeo, vt, qui moritur quāuis cōfessus & sacra communione munitus decedat non sit in sacro loco sepeliendus, vt in c. 1. & 2. de torneamē. Sed agitatio taurorū torneamento similis videtur, ergo prohibita, argum. l. illud. ff. ad legem 4 Aquil. Secūdō, quia illiciti sunt ludi in quibus,

bus vt plurimum occisiones & magna vulnera contingunt, qualia in hac agitatione contingere videntur, quia videntur homines manifesto se exponere periculo, & sic peccant iuxta illud eccles. capit. 3. & in cap. ad audientiam. de homicid. & in cap. iuuenis. de sponsalib. qui amat periculum peribit in illo: præsertim cum non videatur sufficere diligentia aliqua ad cauendas mortes & damna, quæ ex isto ludo eueniunt tam ex tauris, quàm ex iaculis in eos missis, ex quibus non solum tauri irritatione, verum ipsi homines tauros agitantes moriuntur, istæque mortes non raro sed sæpe ac sæpissimè & quasi communiter eueniunt, euenireque est probabiliter sperandum, ergo noxius & culpabilis est ludus hic taurorum agitationis, argument. l. 7 nam ludus. ff. ad l. Aquil. Tertiò, quia insiciari nemo valet, quòd ille actus inhumanus sit & antiquam redolens barbariem, vtpote ex eo plures sequantur hominum interitus, tantoque soleant iucundiora reputari similia spectacula quanto seuerior fuerit in homines taurorum ferocitas iaculis lacessita. Quartò facit glo. in cap. qui ve 5 natoribus. 86. distin. dicens, quòd exercens in arena operas suas, cum bestia detenta 8 peccat mortaliter, & qui aspicit est infamis: quæ glo. secundum. l. quam allegat videtur agere de locante ad hoc operas suas, non vero quando sit virium exercendarū gratia. quamuis hoc quoque in torneamentis sit prohibitum, vt in. d. c. 1. de torneam. Huic accedit, q̄ eiusmodi agitationis taurorum spectaculum multorum peccatorum occasionem præbet, nempè superbię, vanæ gloriæ, luxuriæ, gulæ, iræ, & similiū: & in terminis hanc partem probauit Grego. Lopez in l. 57. tit. 5. part. 1. Auend. in. 2. part. cap. præto. c. 10. nu. 12. Sanctissimaque 9 erit lex, quæ hanc agitationem taurorum proluberet, quoniam raro debita cautela, & moderamine exercetur, vt existimat Nauar. in manual. latin. c. 15. nu. 18. vbi refert præfatum Motum propriū dicens esse huiusmodi, hoc est, Sanctissimum, & hæc prima pars hodie approbata est in prædi. 6 motu proprio. Ex quibus eadem à fortiori procedit in clericis, quibus non licet maximè sacerdotibus rauricidijs interesse, vt est probabilis opinio secundū Bernard. Diaz de Luc. in sua pract. crimi. canonica. c. 66. de public. spectacul. id probans, quia Iustinianus Imperator non solum episcopis, sed etiam presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & lectoribus, ac omnibus alijs cuiuslibet venerandi collegij ad quodlibet spectaculorū spectandi gratia venire prohibuit, certis sub quibusdam pœnis, vt in authē. de sanctiss. episc. §. interdicimus. collatio. 9. ex quo text. & ex c. sententia sanguinis, ne cleric. vel monach. post Laurent. & Cardinal. in Clem. ne in agro. §. porro. col. a. de statu monach. decidit, quòd clerici nō debent interesse ludis, ostentationibus, 7 duellis, executionibus damnatorū ad mortem, clandestinis matrimonijs, & alijs voluptuosis, seu inhumanis actibus laicorū. quare meritò. d. l. 57. partitæ disposuit, *que los Perlados no deuen yr a ver los juegos, assi como a lançar, o bohordar, o lidiar los Toros, o otras bestias bravas, ni yr a ver los que lidiā*, & ibi Greg. Lopez. in glo. *Lidiar los Toros.* Hāc etiam partem in clericis cū Bernardo vbi supra probauit, & generaliter, q̄ clericus ludum mortaliter malum spectās peccet mortaliter, probat tex. in. c. 2. de vita & honest. cleri. Nauar. in manual. latin. c. 19. nu. 14. vbi plura circa hoc: Sylvest. cæteriq; Summistæ in verb. ludus. vbi quando venialiter & quādo mortaliter peccent in spectores ludorū, atque spectaculorū. Iustissimè igitur Pius Quintus clericis prohibuit sub excommunicationis pœna ne taurorum agitationi intersint.

Sunt tamen, qui ex aduerso ante Motus proprij constitutionē contrariam partem probauerint, agitationē nempe taurorū per se malā nō esse adhibitis debitis circunstātijs ex parte rectorum Reipublicæ, quorum authoritate tauri agitantur præmittendo diligentiam & solicitudinem, ne in loco vbi tauri sunt agitandi sint personæ, quibus verisimiliter periculū timeatur venturū, vt sunt senes, pueri, fœminæ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

mente capti, claudi, & alij infirmi aliàs peccarent, hocque communiter fieri solet atque præcaueri præconio antequàm taurus in foro publico impellatur, quo annũciatur exitus tauri, vt omnes se præcaueant, quòd si hoc præuento mors aliqua, vel dãnum aliud sequatur, non venit rectoribus imputandum cum id sit præter intentionem & post adhibitam sufficientem diligentiam: ipsi verò, qui per se tauros in platea agitant, siue pedestres, siue equestres, & ad currendum contra se eos irritant nõ peccabunt, si propè securitatis locum habeant vbi se facile possint veniente tauro recipere, aliàs peccabunt temerè taurum irritantes & eum sperantes viribus, aut industriæ proprię fidentes: assistentes autem & inspectores agitationis taurorum, si id causa recreationis & voluptatis faciant, nec lętentur de damno illic eueniente, aut peccato, vel negligentia rectorum, si qua in eis sit, aut decurrentium temeritate etiam non peccabunt: de cæteris autem factis illic contingentibus, quæ culpa carent lætari licitè poterunt, ita Ioan. à Medina in suo C. de restitutione, quæst. 21. ad fin. de rebus per ludum acquisi. vbi ex hoc infert posse sub statuto iuramento firmato tauro rum agitationem cadere cum per se mala non sit, & quòd tales apponi possunt circunstantiæ, quòd bona & studiosa reddatur: quam sententiam probare videtur. d.l. Partitæ 57. quandoquidem ibi refert agitationem taurorum, eamque non improbat, & Nauar. in Manual. latin, cap. 15. nu. 18. ad fin. vbi tenet, quòd agitatio taurorũ cum moderamine & debita cautela de se non est peccatum, quanuis sanctissima esset lex, quæ illam prohiberet, quoniam raro debita cautela & moderamine exercetur: & reuera in tota Hispania ante Motus proprij Pij V. constitutionem frequentissima erat, quandiu ab ecclesia eiusq; Summi Pontifice atque vniuersali pastore tolerata, non vero cõdemnata existebat. Nunc vero iustissimis de causis ea est prohibita per eundem: sicque amplius de huiusmodi re dubitandum, nec disputandum est, sed firmiter adhærendum decisioni, atque prohibitioni Summi Pontificis cum declaratione nouissima Sanctissimi D. N. Gregorij XIII. eiusdem Pij immediatè successoris die 25. Augusti. Ann. 1575. edita, qua quoad laicos sublatæ sunt pœnæ & censuræ Pij V. dummodo in diebus festiuis tauri non agitentur, & prouiso per eos ad quos spectabit, quòd exinde alicuius mors, quoad fieri poterit sequi nõ possit, in reliquis autẽ ab his, quæ à Pio V. constituta fuerunt nihil immutat quarum cõstitutionum aliquorumque ex supradictis pro & contra quanuis nihil differat memi nit Ioan. Garsia Gallecus in tract. de expensis & melior. cap. 21. num. 29.

Circa quarum Pontificiarum constitutionum praxim, atque intelligentiam multa obseruanda sunt.

10 Primò in Dominicis & alijs diebus festiuis minimè licere tauros agitari in circo vel in foro sub pœna excommunicationis latæ sententiæ aduersus principes, tam Ecclesiasticos, quàm seculares communitates & Respublicas, earumque rectores illud permittentes iuxta tenorem vtriusque Motus proprij tam Pij V. quàm Gregorij XIII. Summorũ Pontificum: nec etiam licet militibus seu alijs personis pedestribus, siue equestribus in præd. diebus cum præd. tauris seu alijs bestijs in præfatis spectaculis congredi, quia eis hoc est prohibitum: quòd si quis eorum ibi mortuus fuerit carere debet ecclesiastica sepultura, quę cum sit pœna habet locum etiam si moriũdus Sacramento pœnitentiæ atque Eucharistiæ munitus decedat, argumento text. in dict. cap. 1. & 2. de torneament. vbi hoc idem deciditur in decedentibus in tornea
11 mentis, quæ iure canonico sunt prohibita sicut nunc taurorum agitationes in festis diebus. Quod si præd. Principes seculares Respublicæ, earumque rectores & iudices contra fecerint contra eos ordinarius loci procedere poterit ratione peccati, atq; excõmunicationis ipso facto incursæ ad declarationem & aggrauationem, eorumq; punitionem pœna pecuniaria arbitraria, eo quòd

eò quòd iustam legem transgressi sint, argument. l. nemo martyres. C. de sacrosanct. eccles. & ibi glo. Paul. de Castr. nu. 2. & Ioan. Orosc. num. 4. in l. legis virtus. ff. de legib. sicque quotidie in praxi seruatur: nec ipsi
12 poterunt ecclesiasticum tribunal declinare, nec subterfugere, eò quòd laici sint, agitur siquidem de peccato publico coercendo, qua ratione per viam denuntiationis euangeliçæ contra eos à iudice ecclesiasti co procedi potest, argum. capit. nouit ille. cum materia. de iudic. Marant. de ordin. iudic. 4. parte princip. 11. distinct. nu. 12. Sylua nupt. libr. 3. in princip. nu. 58. volum. 6. tract. diuers. doct. fol. 41. Deniq; & peremptorie quia per prædi. motũ proprij Pij V. mandatur vniuersis prælatis locorumque ordinarijs, vt præmissa etiam sub pœna & censuris ecclesiasticis obseruare procurent: erunt igitur iudices comperentes aduersus laicos ad eorum punitionem hoc casu, pœnam aliquam arbitrariam eisdem imponendo.

13 Secundò obseruandum est, quòd si credimus Nauar. vbi supra. constitutio hæc (salua Sanctæ sedis Apostolicæ censura) limitari põt, ne procedat in agitatione taurorũ vel altarũ ferarũ ita moderata, vt probabiliter credi possit ex ea non sequutura notabilia nocumẽta personalia puta mortes, vulnera, ossium rupturas aliaque id genus, quia tunc cessat ratio finalis, quæ mouit legislatorem, nempe quia frequenter ex huiusmodi agitatione consequebantur talia, vt colligitur ex procemio eius, vnde solet causa legis finalis conijci, vt in l. final. ff. de hæred. instit. cum similib. Tum etiam quia licet prohibita sint absolutè torneamenta, eo quòd inde mortes hominum & animarum pericula sæpe proueniant, vt in cap. 1. de torneament. & supra est dictum: permittuntur tamen illa, quæ cum moderatione præd. fiunt, vt vsus totius Christianis orbis obseruat, quia in eis cessat ratio prohibitionis, vt in extrauag. 1. de torneamen. tradit latè idem Nauar. dict. capit. 15. nume. 9. refert & sequitur nouissimè F. Ludouic. Lopez in suo instructorio conscien. 1. parte capit. 70. vbi inuehit contra Ioan. à Medin. vbi supra, eò quòd nimis licentiosè loquatur absolutè licitam esse agitationẽ taurorum, præcipuè stante dicto Motu proprio Pij V.

Hæc tamen limitatio, si tauri in circo vel in foro (vt phibet dictus Motus proprius) agitentur, non video, quomodo procedere valeat, quãdoquidem id adhiberi non potest cautela adeo moderata, quin illa damna, quæ Summus Pontifex considerauit consequi possint, quare cum ipse non distinguat, nec nos distinguere debemus, argumen. l. de pretio. ff. de public. in rem act. & l. non distinguemus. ff. de arbit. præmaximè cum in hoc casu militet eadem ratio prohibitionis: non igitur licebit in diebus festiuis tauros agitari in circo vel in foro quocunque modo, & quanuis Nauar. vbi supra asserat, se non audere damnare etiam post hanc extrauagãtem taurorum agitationes, vt præfertur moderatas, licèt adhuc arbitretur longè melius loco illarũ vti alijs ludis licitis, de quibus in Gallia & Lusitania, vt ibi per eum. Attamen ego nõ auderem approbare agitationes taurorum vllo modo in foro vel circo clauso factas contra expressam prohibitionem Summi Pontificis adeo sanctam & iustam, cum ex eis licet moderatis eadem damna frequenter sequi possint, quæ ex non ita moderatis: vt constare potest ex illo exemplo ab eo adducto nempè in tauris cornuum cuspidibus præcisis, & præterea coercita nimia agitantium temeritate, turisque refugijs opportune constitutis, quia hoc casu multi viri eruditione, pietate, & religione clari, qui damnabant agitationes taurorũ, eo modo, quo communiter fiebant, illas approbarunt: hoc nanque & si ante constitutionem Pij V. procedere rectè posset, quo tempore ab ecclesia non erat facta aliqua declaratio in hoc, nec prohibita tauro rum agitatio, sed adhuc sub iudice lis erat, quinimo frequentissimè fiebant præd. agitationes taurorum. Hodie tamen cum sit expressè generaliter & indistinctè prohibitum in diebus festiuis agitari tauros in

Universidad de Deusto
Biblioteca

circo vel in foro, tum ob damna, quæ inde prouenire solebant euitanda, tum etiam ob honorem festorum, quæ potius diuinis laudibus, spiritualibus gaudijs, pijsque operibus, non huiusmodi ludis celebrari & honorari debent, minimè procedere potest præfatorum virorũ sententia, seu permissio: cum etiam si cuspides taurorũ præscindantur, si ipsi agilitate ferocitateq; polleant, vt communiter ferociores ad hoc quæruntur possint homines ita in altum leuare, atque proijcere, vt ex ictu eos mori contingat, & præterea eos in terra, ita pedibus ac manibus terere ac cõculcare, cornibusque quanuis præcisis cuspidibus percutere, vt eadem propè damna inde sequantur, acsi communi modo tauri agitarentur. Extra forum autem vel circum clausum, sed per calles agitari tauros chordis lõgis pedes vel cornua ligatos non existimo prohibitum per dict. constitutionem, ideo erit permissum, meritoq; nemo etiã post eam dãnat, vt refert Nauar. vbi supra. quoniam tantum prohibetur agitari tauros in diebus festiuis in circo vel in foro: ergo extra præd. locũ & cum præfata cautela censetur permissum iuxta veriorem sententiã Medymææ & aliorum ante prædic. Motum proprium, quam supra retulimus: prohibitum enim vno loco & modo, alio loco & modo censetur permissum per locũ ab speciali, & argumen. l. cum prætor. cum similib. ff. de iudic. & in hoc exemplo & casu consentio cum Nauar.

15 Ex quibus iam deducitur minimè licere in diebus festiuis agitari tauros chordis non ligatos per medios calles oppidi vel ciuitatis portis ipsius clausis, ita vt tauri licet velint extra exire non possint, quia ex hoc dici potest eos agitari in circo quanuis latiori, licet non in foro, cum dict. constitutio expressim prohibeat eos agitari in circo vel in foro, ergo nec in circo neque in foro id licebit. Præmaximè quia maiora damna, atque frequentiora ex hoc consequi possent ex frequentissima senum, infantium & mulierũ existentia per calles, qui quandoque non ita velociter se præcaueri possint sicut in foro, sicque & verba & mens legislatoris hoc casu concurrunt atque expressim conuenire videntur, ergo & ipsius dispositio, atque phibitio locum habere debet, argument. l. 4. §. totues. ff. de damn. infecto. Si autem portæ oppidi vel ciuitatis essent apertæ, ita vt taurus exire posset per eas, secus videtur dicendũ, quia cessant supradicta inconuenientia & agitatio modicum durare potest.

Tertiò obserua, quòd in diebus non festiuis hodie ex declaratione Grego. XIII. permissa est agitatio taurorum etiam in circo vel in foro cum cautela & moderamine debito.

16 Quartò præ oculis semper habendum est clericis tam regularibus, quàm secularibus beneficia ecclesiastica obtinentibus vel in sacris ordinibus constitutis prohibitum esse sub excommunicationis pœna eisdem spectaculis, hoc est, taurorum agitationibus interesse, hocq; non solum diebus festiuis, sed quibuscunque alijs illi agitentur etiam à Gregorio XIII. permissis, vt patet expressè ex priori Pij V. constitutione, quæ omni tempore id prohibet sub prædic. pœna, quod Gregor. non sustulit, nec moderatus est in clericis, sed tantum laicis, militibusque quarumcunque militiarum, non tamen sacris initiatis ordinibus concessit, atque indulsit in diebus non festiuis tauros agitare cum debita cautela, atque moderamine, cæteris à Pio V. statutis in suo robore permansuris: clerici itaq; nullo tempore etiam laicis permisso poterunt agitationibus taurorum interesse etiã in fenestris, nec alijs tutis locis sub pœna excommunicationis: & hoc iustissimis de causis, quarum nonnullas expressit antea Bernard. Diaz de Lugo vbi supra, ducens honestum & æquum, vt hoc Synodali decreto per omnes diœceses prohiberetur pœna condigna contra facientibus imposita. Gauderet ergo nunc præsul Christi ianissimus, si viueret, videns hanc Summorum Pontificum saluberrimam constitutionem id generaliter prohibentẽ quibuscunque clericis beneficiatis, vel in sacris ordinibus

dinibus constitutis sub pœna excommunicationis: & non immeritò lex partitæ supra relata, idem episcopis prohibuit: hodie generaliter ad omnes clericos beneficiatos, vel in sacris constitutos prorogatũ est sub præd. excommunicationis pœna.

17 Sed an hæc pœna excommunicationis, quæ clericis interessentibus agitationibus taurorum imponitur sit latæ sententiæ vel ferendæ, nemo dubitabit: quoniam etsi verba illa, similiter prohibemus insinuent ipso facto incurri, per relationem, quæ fit ad superiora, vbi ipso facto excommunicantur principes & communitates, atque Respublicæ permittentes agitationes taurorum, aliarumque ferarum bestiarum in suis prouincijs, ciuitatibus, terris, oppidis, & locis contra interdictum & prohibitionem præfatam Summi Pontificis. Attamen sensus verus præd. verborum, similiter prohibemus non est iste, nec enim referuntur ad pœnam excommunicationis ipso facto incurrendam sicut in præcedentibus, sed tantum ad prohibitionem, hoc est, vt sicut in superioribus prohibuit principibus, communitatibus, Reipublicis &c. ne in suis prouincijs &c. eo de modo, sicq; similiter prohibet clericis ne præd. spectaculis intersint: ita vt aduerbium illud, similiter non referatur ad pœnam, id est non simili pœna, sed ad prohibitionem, vt sicut prohibitũ est laicis, ita & clericis, hocq; patet. Primò quia nõ dixit sub eisdem pœnis supra positis, sed de nouo adiecit sub excõmunicationis pœna nec addit, latæ sententiæ, prout fecisset si illud vellet. Secundò, quia ante verba, similiter prohibemus est coma huiusmodi (,) denotans separationem à præcedenti pœna excommunicationis, similitudo igitur prohibitionis non est in pœna latæ sententiæ, sed in prohibitione, consequitur ergo ex supradictis manifestissimè, clericos interessentes taurorũ agitationibus non esse excommunicatos ipso facto: sed posse ob id excommunicari, hoc est, declarari ab ordinario excommunicatos ob contrauentionem Motus proprij, & sic veniunt excommunicandi iuxta glos. communiter approbatam in capit. 1. de sagitar. vt testatur Angel. de Clauasio in summa, verbo, excommunicatio. 2. nu. 8. sequitur alias glos. & Doct. allegans Didac. Perez in l. 1. titul. 5. libr. 8. ordinam. pag. 180. col. 1. versi. quæri solet & Bernar. Diaz de Luc. in regul. 263.

18 Superest nunc vt ad illam difficilem, frequentem tamen quæstionem deueniamus an clerici prædicti, quia agitationibus taurorum intersunt peccent mortaliter, vel tantum venialiter? in qua videtur dicendũ venialiter eos tantũ peccare: videtur enim materia leuis clericos huiusmodi spectaculis interesse ad inducendum peccatũ mortale, sicque eos priuare vita æterna. Nulla enim lex humana quantumlibet iusta sit obligare potest illius transgressorem ad culpam mortalem, nisi sit circa materiam talem, quæ possit sufficientem causam præbere ad iniungendã talem obligationem: quia legislator nihil sine legitima causa & ratione præcipere potest, argum. Clemen. Pastoralis. de re iudic. & in l. fin. & ibi glo. & communiter Docto. C. si contra ius vel vtilit. publicã, quæ ratione naturali probatur, quia loogissimè abea distat, vt de quacunque re leuissima possit ab homine statui lex, aut dari præceptum obligans illius transgressorem ad mortalem culpam: quoniam si ita res se haberet multo maior & crudelior esset politiæ spiritualis seueritas, quàm corporalis, lex etenim humana in corporali & humana politia non potest pro aliqua leui culpa hominem ad mortẽ corporalem obligare, ergo in politia ecclesiastica & spirituali, nõ poterit lex proquolibet leui culpa hominem ad mortem spiritualem ordinare, cum pia mater ecclesia totis suis viribus homines ad cœlũ perducere intendat: cõsequentia probatur authoritate Diui Augustini libr. 21. de ciuit. Dei. capit. vbi mortem spiritualem in politia spirituali cõparat morti corporali in politia mundana his verbis: quod est de ista ciuitate mortali, homines supplicio primæ mortis, hoc est de illa ciuitate immortali homines supplicio secundę mortis auferre:

Universidad de Deusto
Biblioteca

ferre: sicut ergo in politia mundana nulla lex mortis pœna afficit aliquem nisi pro graui principis aut Reipublicæ offensa, vt est crimen læsæ maiestatis, hæresis, aut homicidium, aliudve simile peccatum, ita etiam nulla lex poterit aliquem ligare ad mortem spiritualem, nisi pro re magni momenti, quæ valde Deum aut proximũ offenderet: ergo quanuis Motus proprius Pij V. prohibens clericos interesse agitationibus taurorum iustissimus sit, vt prædiximus, videtur tamen ex supradictis non obligare clericos contrauenientes ad reatum peccati mortalis cum ipsi interfuerint huiusmodi spectaculis decenter & honestè in locoque tuto absque vllo scandalo, cum tunc non videatur grauis offensa, quæ sine scandalo & absq; præiudicio proximi fiat, gratia potius recreationis & voluptatis quàm contemptus mandati superioris.

19 Præterea peccatum mortale (secũdum Ricard. de Sancto Victore in tract. de differentia peccati mortalis & venialis) tripliciratione distinguitur: mortale est, quod non potest committi sine graui læsione proximi: mortale est etiam, quod non potest committi sine magno cõtemptu Dei. Cætera verò omnia videntur venialia: ex quibus verbis iuxta Ricard. sententiam illud potissimum colligitur, grauẽ semper oportere esse rem, & vehementer, aut noxiam aut offensiuam circa quam peccatũ posit mortale committi. Modicam vero & leuem proximi offensionem non esse peccatum mortale, sed veniale, vt ex eo deducit Frater Alfons. à Castro libr. 1. de potesta. l. pœnal. c. 5. in. 2. documento.

Denique, quia clerici communiter & publice adsunt. prædi. spectaculis nec puniũtur in quam plurimis partibus horum regnorum, sicque tacita tolerantia videtur eos excusare, vel quòd in hoc prædic. Motus proprius non sit receptus: tum etiã quia sine scandalo interessendo in fenestris secreto vel publice habitu decenti, atque honesto gratia delectationis siue voluptatis, dum tamen de damnis ibi contingentibus non gaudeant, non videntur peccare saltem mortaliter: secus si in foro ipso vel circo vbi tauri agitatur ipsi pedestres, multoque fortius si equestres, assistant agitationi taurorum, præmaximè si tanquam laici iacula in tauros injciant aliaque simi lia faciant: hoc enim indecens, atque ab habitu clericali omnino alienum est, scandalumque manifestum sic præbentes peccabunt proculdubio mortaliter: & ita hanc partem, audiui tenere nonnullos viros literis & doctrina consummatissimos, quorũ sententia & opinione quàm plures clerici fisi tauros agitari vident absque vllo scrupulo conscientiæ: alij vero spreto omni timore Dei id faciunt.

His tamen omnibus non obstantibus, prout verè non obstant in præsenti quæstione semper existimaui, atque nunc libenter decerno clericos habentes beneficia ecclesiastica vel in sacris ordinibus cõstitutos videntes agitationes taurorum etiam seclusa scandalo peccare mortaliter attento tenore Motus proprij Pij V. iusq; verbis ex sequentibus fundamẽtis. Primò
20 quia lex humana iusta & de re graui aliquid statuens obligat illius transgressorem in foro conscientiæ ad culpam mortalem, aut venialem iuxta variam legislatoris voluntatẽ, quæ ex varijs ipsius. l. verbis conijci potest & non aliundè, nisi forte ipsemet legislator posset de hac re consuli & sua voce exprimere voluntatem iuxta doctrinam Sancti Thomæ prima secundæ. quæstione 96. art. 5. cõmuniter recepti à Theologis ibidem & canonistis in cap. 1. de constit. secundum Nauar. in manual. Hispan. cap. 23. num. 46. & in Latino, nu. 48. probat latissimè Alfonsus à Castr. lib. 1. de potesta. l. pœnal. cap. 4. per totum. supradicta autem constitutio prohibens clericos interesse taurorum agitationibus est iusta bonos mores concernens & pro re graui talique declarata lata, vt constat ex principio dict. Motus proprij ibi. Nos igitur confiderantes hæc spectacula vbi tauri & feræ in circo vel foro agitantur à pietate & charitate Christiana aliena esse, ac volentes hæc

hæc cruenta turpiaque dæmonum & non hominum spectacula aboleri & animarũ saluti quantum cum Deo possumus prouidere, &c. Constatque de voluntate & intentione legislatoris ex verbis ipsius volentis contrauentores ad culpam mortalem obligari, vt infra latius considerabimus ergo obligat clericos cõtrauenientes ad peccatum mortale.

21 Secundò hæc pars probatur quoniam intentio cuiuslibet legislatoris ecclesiastici vtentis in sua. l. verbo præceptiuo, aut prohibitiuo est obligare ad mortalem culpã trãsgressorem, nisi per aliquod signum vel verbum exprimatur aut significetur contrarium, vt tenet communis in capit. nam concupiscentiam. de constitut. & probatur in Clement. exiuit de paradiso. §. cum autem. de verb. signifi. quo in loco Pontifex non dicit hoc esse peculiare in regula fratrum Minorũ, quam ibi interpretatur, sed ad illius interpretationem præsupponit tanquam ex iure manifestũ quòd verba significantia præceptum & verba illis equipollentia habent vim exprimẽdi obligationem ad culpã mortalem, per quem text. hoc tenet Castro vbi supra capit. 5. in verfic. quicquid in iure canonico. & Nauar. in. d. Manual. latin. cap. 23. num. 50. vbi affirmat, quòd vsus ecclesiasticus & communis interpretatio conciliorum Pontificum aliorumque prælatorum & Doctorum habet, omnia & singula verba præceptiua & prohibitiua posita in. l. ecclesiastica significare in dubio cõditorem eius habere animum obligandi ad mortale, nisi aliud in ea positum cõtrarium indicet per text. in dict. Clemen. exiuit. §. cum autem. Sed dict. Motus proprius vtitur in hoc verbis præceptiuis atque prohibitiuis vt constat ex eodem ibi, Prohibemus & interdicimus, & iterũ ibi, Similiter prohibemus, nec adest verbum in eo, contrarium significans, imo quod enixius demõstret transgressores obligari ad mortale, vt infra dicemus, ergo clerici videntes taurorum agitationes contra prohibitionem præfatã peccant mortaliter.

Tertiò & peremptoriè hæc pars ex eo verissima efficitur, atque irrefragabiliter comprobatur, quòd eisdem clericis sub excommunicationis pœna prohibetur in. d. Motu proprio, ne eisdem spectaculis intersint: nam verissimum est in iure quòd excommunicatio maior (prout in dubio de ea intelligitur etiam si non exprimatur, vt in cap. penul. de senten. excommuni. quod
22 procedit non solum in sententia excommunicationis prolata à iudice, sed etiam à iure, quia verba debent intelligi secundum communem consuetudinem, cap. ex literis. de sponsal. l. Labeo. ff. de supellect. lega. vnde quia communis vsus habet, vt accipiatur de maiori sic faciendum est, secundum Angel. de Clauas. in summa verb. excommunicatio. 2. n. 9.) non debet imponi
23 nec ferri, nisi pro culpa & peccato mortali vt in cap. nemo. & in cap. nullus. 11. quæst. 3. id; quod optimè admonet Leo Papa huius nominis Primus in epistola 67. ad episcopos per Vienensem prouinciam constitutos: estq; communis opinio secundum
24 Victoriam in sua summa titul. de excommunicat. quæst. 5. quod procedit in sententia excommunicationis non solum à iure sed etiam ab homine, nulla siquidem est infligenda, nisi pro mortali culpa sicuti docuerunt Theologi præcipuè Sanctus Thomas in. 4. sentent. dist. 18. quæst. 2. ad. 3. quæstion. & post eum cæteri, & hæc est omnium concors sententia, vt plures referens affirmat D. Couar. in capit. alma mater. 1. parte relect. §. 9. nu. 1. Ergo cum summus Pontifex imponat pœnam excommunicationis clericis prædictis spectaculis interessentibus cõsequitur manifestissimè eius mentis atque intentionis esse, vt contrauenientes clerici culpã mortalem incurrant.

25 Ex quo deducitur manifestissimè lege lata, cui adiecta sit excõmunicationis pœna, euidenter colligi legislatoris intentionem fuisse obligare transgressorẽ ad mortalem culpam, etiam si verba præceptiua vel æquipollentia in ea non adsint, sed illa, decernimus, statuimus, ordinamus, volumus, sancimus, &c. aliàs enim si legis conditor

Universidad de Deusto
Biblioteca

ditor huiusmodi intentionē nō habuisset inique talem pœnam contra legis transgressores adiecisset, qua ratione vel lex est censenda iniusta (quod minimè est dicendum in proposito) vel intentio obligandi
26 ad mortalem culpā eiusque obligatio necessario deducitur: excōmunicatio enim gladius censetur spiritualis capit. dilecto. de sententia excommunic. cap. venerabilem. qui filij sint legit. & ibi Abb. notatur in cap. cum non ab homine. de iudic. & in cap. corripiantur. 24. quæst. 3. vbi secundum August. nulla in ecclesia maior pœna est quàm excommunicatio quanuis ex
27 fine sit medicinalis, vt in cap. cum medicinalis de sententia excommunic. libr. 6. tradit latè Couar. in cap. alma mater. in initio nu. 9. de sententia excommunic. libr. 6. & in terminis hanc deductionem de qua supra. num. 25. faciunt, atque probant omnes præcipuè Caiet. super 1 homam prima secundæ. quæst. 96. artic. 4. & Domin. à Soto in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 2. in versi. ex his sequitur Alfonsus à Cast. d. libr. de potest. legis pœnal. d. cap. 5. versic. quicquid in iure canonico. ibi, si verba talia sint, & iterum cap. 12. ibi si illa pars legis, D. Couar. vbi supra in versic. primum sanè. & Nauar. in. d. cap. 23. nume. 52. cum igitur hæc ita se habeant, lexque nostra Pontificia cōtra clericos verbis prohibitiuis vtatur, simulq; pœnam excommunicationis adijciat, manifestissimū sit & à fortiori clericos violatores huius constitutionis peccare quidē mortaliter, nihilque aliud expressius in proposito esse potest quā hoc. Hocque tertium fundamentum cum sua deductione adeo premit, vt nullam habeat nec habere possit securam euasionem: asserere nanque supradicta procedere quando pœna excommunicationis à iure vel ab homine ipso facto vel latæ sententiæ infligitur, secus si tan
28 tum comminatoria sit, est falsum, nullibi siquidem id probatur, quinimo contrariū expressè tenet Nauar. vbi supra cum Caieta. quem refert, nempe superiora procedere sine pœna excommunicationis imponatur ipso iure siue non, colligiturque præterea ex Soto vbi supra loquente incommminatione excommunicationis & Syluestro etiam vbi supra, & ratione etiam patet: nam quis pater filio suo comminaretur mortem corporalem, nisi pro iniuria, aut scelere quod mortem mereretur? quo modo ergo Sūmus Pontifex Pijssimus Pater & ecclesiæ caput Christique Vicarius comminaretur excōmunicationem, quæ mortem spiritualem supponit, filijs charissimis, nisi pro culpa quæ digna esset tali pœna?

29 Nec etiam præstabit dicere, quòd quoties propter aliquam circunstantia & qualitatem actus constiterit trāsgressionis culpam alioquin mortalem venialem esse nō est locus excommunicationi canonis vel iudicis, sed tantum quando transgrediens legem vel præceptū mortale crimen commiserit, quia cum sententia iuris non sit iniusta potest homo, ita formare conscientiam suā, quòd vbi non peccat mortaliter nūquam incurrit sententiā iuris quia iniuria dicitur omne id, quod non iure fit: non debet autem vnde iura nascuntur inde nasci iniuriæ occasio. l. meminerint. C. vnde vi. quare cum sit iniuriosa excommunicatio, quæ fertur sine mortali non est sententia iuris vbi non est mortale, & ille solus iudicio ecclesiæ est præcidendus, qui iudicio Dei creditur præcisus, sed sine peccato mortali iudicio Dei non creditur præcisus, ergo &c. vt notant Paludan. in 4. dist. in. 18. quæst. 1. art. 2. conclusi. 2. & Adrian. in 4. in tract. de clauib. quæst. 3. in versi. fortasis obijcies, & Syluest. in summa verb. excommunicatio. 1. notabil. 3. prope fin. ex presius. num. 11. & eos referens D. Couar. vbi supra in versi. secundo: Nauar. in manual latin. cap. 27. nu. 9. ac proinde in proposito clericos sine scāndalo causa recreationis & voluptatis videntes agitationes taurorum non gaudentes nec lætantes de damnis ibi contingentibus propter hanc circunstantiam excusari à peccato mortali, quasi pie credendum sit, Summum Pontificem hoc casu loquutum minimè fuisse in sua prohibitione, sed tantum quādo clerici

rici insolenter, atque nimis licentiose sicq; cum scandalo prædictis spectaculis intersunt. Nam cum Summus Pontifex motus maxima huius agitationis taurorum detestatione tanquā à charitate & pietate christiana alienæ, eidemque summe noxiæ generaliter & indistinctè omnino prohibuerit sub pœna excommunicationis prædic. clericos eisdem spectaculis interesse, consequitur manifestissimè eos obligare voluisse ad culpam mortalem, si quoquomodo etiam sine scandalo eisdem intercrint, alias enim grauissima pœna excommunicationis imposita, nec similiter expressa prohibitio Pontificis aliquid operaretur, quādoquidem etiam his deficientibus, sed tantum prædictis verbis non præceptiuis appositis, quæ aliàs non obligant ad culpā mortalem, sed tantū venialem transgressiones, ratione tamen solius scandali obligarentur ad culpam mortalem, hoc autem non est dicendum, quia esset contra supra dicta iura, ac communem Doctorum traditionem & verum sensum verborum: igitur præd. euasio sustineri non potest, nec
30 est alicuius momenti. Præterea, ea in hunc sensum accipiēda est, vt ex præfatis authoribus colligitur, nempe, vt quoties homo certus est non peccasse mortaliter contra obedientiam ecclesiæ, tūtam subinde conscientiam habeat, nullam incurrisse excōmunicationem iuris apud Deum, nec esse priuatum ecclesiæ suffragijs prout intelligit Soto vbi supra, in versi. secundum Cōrollarium, & Paluda. & Syluest. vbi supra, dicens secus esse in sententia hominis, quia interdum tenet etiam si irretiat innocentem, puta quando error non exprimitur in sententia, quia tunc ligat quoad ecclesiam non quoad Deum, vt per ipsum, verb. excommunicatio. 2. in princip. in 8. casu. Clauas. verb. excommunicatio. 3. num. 12. eandem declarationem sequitur Armilla aurea in summa verbo, excommunicatio. 2. nu. 8. hoc autem in nostra quæstione conuenire minimè potest, quandoquidem nulla probabilitas, non dico certitudo haberi potest, quòd intentio summi Pontifi-
cis fuerit id prohibendi tantum quādo clerici cum scandalo prædictis spectaculis interfuerint, non vero aliās cum potius constet contrarium ex præfatione constitutionis à qua causa finalis ipsius assumenda est vt in. l. final. ff. de hæred. instit. cum similibus nam in dict. præfatione, vt prædiximus reputantur huiusmodi spectacula à pietate & charitate Christiana aliena, ac tanquam cruenta, turpiaque dæmonum & non hominum spectacula vult illa aboleri, itaque malitia ipsa solum est in præd. spectaculis absq; alia accidentali causa & ideo eisdem interesse prohibentur clerici, ergo etiam deficiente scandalo in interessentia huiusmodi clericorum committitur peccatum mortale: & quanuis ex declaratione sæpè dicta Greg. XIII. liceat in diebus non festiuis tauros agitari, clericis tamen nulla indulgentia in hoc concessa fuit, sed imo in eisdem remansit in suo robore prohibitio Pij V. vt est prædictum.

31 Quartò & vltimò, hæc nostra sententia comprobatur ex alia Syluestri verb. excommunicatio. 1. nu. 11. dicentis, quòd etsi sententia excommunicationis à iure, vel ab homine infligi non possit, nisi pro peccato mortali & in contumacem, vt est prædictum atque id certissimum: hoc tamen intelligitur quando quis excommunicatur propter culpam præteritam vel præsentem, secus verò si pro re futura à qua prohibetur sub pœna excommunicationis comminatoria vel latę sententiæ, tunc enim nō oportet illud esse in se mortale, imo nec veniale, peccat tamen mortaliter, qui contra facit ratione præcepti inclusi, idem est quando ponitur excommunicatio contra illud, quòd de se non est malum, vt quòd ante annū professio nō recipiatur in mendicantibus, quia tūc sufficit, quòd actio aliàs licita rationem habeat inobedientiæ, ita etiam Syluester vbi supra, in versic. quod intelligo.

32 Hoc tamen dictum Syluestri, quanuis corruere videatur ex tertio fundamento supra adducto & his præterea, quæ eidem adiecta fuere, cum de iure sit verissimum indi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

indistinctè pœnam excommunicationis siue à iure, quod pro re futura prædi. pœna vtitur, non vero pro præterita nec præsenti: siue ab homine, ferri nõ debere nisi pro mortali culpa: attamen si res, quæ leue aut nullum esset peccatũ, præcepto iusto prohibeatur, mortale erit peccatum contrariũ agere, quia ipso præcepto facta est res illa materia necessaria virtutis obedientiæ: mortale autem est agere contra materiam necessariam alicuius virtutis veluti cum prælatus præcipit diem festum agere alicuius sancti aut vigiliam ieiunare de nouo: nam ante præceptum nullum erat peccatum, postea vero mortale peccatum erit.

33 Ex quibus rectè infertur ad nostrũ propositum, vt quamuis esset res leuis clericos interesse huiusmodi spectaculis taurorum attamen propter inobedientiam præcepti superioris & contrauentionem pœnæ excommunicationis impositæ cõtrarium facientibus, peccabunt mortaliter: & cum summus Pontifex prius disposuerit materiam eamque aptam fecerit existimando grauem, vt pro ea tanquam pro mortali culpa contrauenientes excommunicari possit, sicque postea in decisione, sub pœna excommunicationis id prohibuerit remanet res proculdubio contra clericos in hoc articulo, vt mortaliter peccent cõtrafacientes.

Præmaximè, quia quoties superior motus aliqua iusta causa aliquid præcipit, vel prohibet faciendum, licet illud in se ante præceptum, non sit culpa mortalis nec venialis, attamen aliqua rationabili causa motus id præcepit vel prohibuit sub pœna excommunicationis, tunc etsi excommunicatio non cadat super culpa ante præceptũ mortali, attamen quum iam sit facta materia præcepti, eo ipso fit materia necessaria alicuius virtutis cum antea non esset & ideo contrauenientes ex inobedientia peccabit mortaliter: & in terminis hanc nostram sententiam principalem quamuis eam non ita fundet, sed simpliciter in pœna excommunicationis impositã, aliisque leuibus rationibus probauit post dict. Motum proprium Pij V. F. Ludouic. Lopez in suo instructorio conscientiæ. 2. parte, cap. 32. colum. 235.

Non obstant modo adducta pro contraria parte, quia primum de leui materia iam cessat, quando quidem Summus Pontifex Pius Quintus eam grauem, atque ad pœnam excommunicationis imponendã sufficientem esse declarauit, atque iudicauit, vt est prædictum.

Non etiam obest, quòd clerici communiter interesse soleant prædictis spectaculis, & sic ꝙ tolerantia videtur eos excusare: nam respondeo non inde cõsequi esse licitum, cum sit expresse prohibitum, nam ita etiam videmus, furta, adultera, fornicationem, homicidia & alia similia esse tam iure diuino quàm positiuo prohibita, & nihilominus sæpissimè perpetrantur. Præterea frequenter vbique clerici puniuntur ob id, quod taurorum agitationi intersint: ergo quamuis quandoque non puniantur, non ob id censetur eidem motui proprio derogatum, nec tacita dissimulatio inferiorum clericis quicquam prodest ad excusationem obseruantiæ præcepti superioris & peccati mortalis, quod ob violationẽ præcepti eiusdem incurrunt: nec etiã possunt allegare, quòd dict. Motus proprius non fuerit receptus, contrarium siquidem est verius, quandoquidem fuit receptus, estque iam diu consuetudine obseruatus, & virtute eius plurimi clerici eidem contrauenientes sunt puniti, atque quotidie vbique puniuntur, quoties iudici denuntiatur: nec quòd clerici videant agitationes taurorum absque scandalo quid præstat, scandalum enim si adsit augebit peccatum quod si deficiat, remanebit peccatum mortale, quod ex inobedientia præ-
34 cepti pœnalis excommunicationis committitur, vt est prædictum: imo si occultè mutatis vestibus, facieque tecta clericus intersit taurorum agitationi, maiorem causam præbebit scandali illis, qui eum agnouerint, grauiusque peccabit, quòd non solum agat cõtra hoc præceptum, sed quòd etiam se personare ausus est contra canonũ præcepta & rarò adeo occultè hoc fit, nec

nec fieri potest, quin pluribus innotescat: tandem sit fraus legi iustæ adhucque ratio finalis prohibitionis supra expensa militat hoc casu, peccabunt igitur clerici mortaliter agitationi taurorum hoc etiam modo interessentes. Non obstat deniq; illud de lege & politia humana, quæ nunquam ob leuem culpam obligat ad mortem corporalem, ergo nec spiritualis: quoniam hic non adest leuis culpa, sed grauis, vt superius deduximus: ex quo etiam dilui tur vltimũ, quod pro priori parte fuit adductũ fundamentũ ex doctri. Ricard. de S. Victore, circa distinctionẽ peccati mortalis à veniali, quandoquidem in proposito constat ex verbis præceptiuis & adiectione pœnæ excommunicationis de intentione legislatoris volentis obligare transgressores ad culpam mortalem, vt supra probauimus sufficienter.

35 Præterea illa distinctio Ricard. non est vsquequaq; tuta nec certa, alij enim aliter in hoc distingũt prout facit Sylue. in sum. verb. peccatũ. n. 3. & cæteri Sũmistæ. Quin imo periculosum est decidere, quòd quid tale sit in particulari peccatũ mortale nec ne, si autoritas expressa ad id nõ adsit, vt ex S. Thom. in quolib. 9. arti. 5. & Maior. in. 4. dist. 15. q. 6. col. 5. refert Nauar. in Manual. Hispan. c. 27. nu. 269. remanet igitur ex supradictis satis probata nostra hæc secunda & tenenda sententia, ꝙ clerici interessentes taurorũ agitationibus in circo vel in foro quamuis honestè & in loco turo atque sine scandalo peccent mortaliter, & ita resoluimus, atque definiuimus omnes Theologi & Canonistæ huius admodum illustris, atque antiquissimi capituli ecclesiastici Ciuitatens. ad instantiam & requisitionem eiusdem capituli pro rescribendo epistolæ capituli Placentini, quæ ad nos fuit delata consultationis super hoc dubio, & ita responsum esse à maiori parte Doctorum vniuersitatis Salmantinæ mihi renuntiauit illustrissimus illius ciuitatis Præsul Dominus Hieronymus Manrique.

Hæc cum æquo animo & veritate dicta scripta essent, ita hodie approbata sunt à Sanctissimo D. N. D. Sixto Quinto, Summo Pontifice Breui suo præfato Illustrissimo Præsuli Salman. directo in hunc modum venerabili fratri Episcopo Salmãtic. Sixtus Papæ V. Venerabilis frater, sa-
36 lutem & Apostolicam benedictionem. Nuper siquidem ad nostram notitiã peruenit, quòd alias postquàm Felic. recordat. Pius Papæ V. prædecessor noster, sua perpetuo valitura constitutione spectacula & ludos taurorum prohibuerit, ac tam laicis quàm clericis secularibus, & quorũuis ordinum regularibus ne eisdem spectaculis, & ludis interessent, sub certis inibi cõtentis pœnis interdixerat. Et deinde Piæ memoriæ Gregorius P P. XIII. etiã prædecessor noster per quasdam suas desuper confectas literas, prædictam constitutionẽ & pœnas in ea cõtentas, clericos tam seculares quã regulares, non tamẽ laicos, & milites quarũq; militiarũ sacris ordinibus nõ initiatos cõprehendere declarauerat, put in cõstitutione ac literis prædictis plenius cõtinetur, nonnulli vniuersitatis studij generalis Salmantin. præceptores tum sacræ Theologiæ, tum Iuris ciuilis professores, non solum agitationibus taurorum, & spectaculis prædictis se ostentare non verentur: sed etiam clericos in sacris ordinibus constitutos, dum agitationibus, & spectaculis prædictis contra præd. constitutionẽ intersunt, nullum reatum committere, sed licitè illis adesse posse asserunt, atque publice in suis lectionibus docent: vnde multi tuæ Diœcesis clerici contra constitutionem & literas pręd. licet à te super illarum obseruatione, etiam propositis edictis requisiti, atq; coacti fuerint, eisdem ludis interesse non desistunt. Nos vt Romanorũ Pontificum præcepta, prout decet, inuiolabiliter obseruent, prouidere volentes, fraternitati tuæ, etiã tanquam nostro & sedis apostolicæ delegato liberam facultatem atque authoritatem tribuimus, vt tam pręd. præceptores ne aliquid contra constitutionẽ, & literas prędictas, docere, seu asserere, quã quoscũq; clericos in ciusdẽ Greg. prædecessoris literis cõprehẽsos, ludis, seu agi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tationibus, ac spectaculis prædictis aliquo modo interesse audeant, seu præsumant apostolica authoritate monendi, ac illis præcipiendi atq; inmandandi, necnon contra inobedientes, cuiuscunq; qualitatis fuerint ipsis prius etiam per edictum publicū constito summariè & extraiudicialiter de non tuto ac cessu citatis, aut vt parear sub sententijs & censuris ecclesiasticis, etiam pecuniarijs pœnis moderandis & applicandis, requisitis, ad incursus censurarum & pœnarum huiusmodi declarationem & executionem, omnibus & quibuscunq; necessarijs & opportunis tibi visis remedijs procedendi, & quicquid decreueris, & mandaueris exequendi ac totali executione vsque ad omnimodam paritionem demandandi, omni & quacunq; appellatione ac recursu, & reclamatiõe postposita: inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachij secularis. Non obstantibus cõstitutionibus & ordinationibus apostolicis, ac dictæ vniuersitatis statutis & consuetudinibus, etiam ab immemorabili tempore pacifice obseruatis, ac iuramento confirmatione apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoq; indultis & literis apostolicis cõtra præmissa concessis, approbatis & innouatis, &c. datum Romæ apud Sanctũ Petrum sub annulo piscatoris die 14. Aprilis 1586. Pontificatus nostri anno primo.

Deinde 17. die mensis Iunij eiusdem anni, idem Hieronymus Salmant. suum publicum edictum & monitorium iuxta tenorem d. Breuis apostolici ac cum eius insertione decreuit tanquam ordinarius, & etiam tanquam delegatus apostolicus aduersus omnes & quoslibet personas ecclesiasticas, quibus prædicti literis ac mandatis apostolicis Pij V. & Gregorij XIII. prohibitum existit spectaculis & ludis taurorum adesse ne ipsis interesse & in omnibus adimpleant atque obseruent eisdem prohibitiones & cõstitutiones apostolicas sub pœna excõicationis maioris & alijs condignis pro modo culpæ: insuper & omnibus lectoribus & cathedraticis eiusdẽ vniuersitatis tam laicis quàm clericis secularibus, & regularibus ne in posterũ dicãt, vel doceant prædict. clericos posse assistere prædict. spectaculis videreque ludos taurorum sine reatu peccati, nullo modo nec forma nec aliqua cautela, quòd si id docuerint consuluerint vel aliquo modo publicauerint id emendent ac declarent, ita vt huiusmodi pernicioſa opinio penitus à republica eradicetur sub prædictis pœnis, absolutionem prædi. censurarum sibi, vel superiori suo reseruauit.

37 Ex quo nouissimo breui apostolico plura notabilia colliguntur: primò iam hodie non esse dubitandum de obseruantia motuum propriorum Pij Quinti, ac Gregorij XIII. Summorum Pontific. super agitatione taurorum latorum. Sed omnino esse obseruandos non admissa tacita tolerantia nec consuetudine in contrarium.

38 Secundò clericis comprehensis in dictis literis Apostolicis nullo modo licere interesse prædictis ludis & agitationibus taurorum: quo fit, nec sine scandalo, etiam mutatis vestibus, publicè, nec secreto, nec alio quouis modo id eis licere.

39 Tertiò, nulli præceptori licere aliquid docere vel asserere contra constitutionem & literas prædict. apostolicas: quo fit, vt nullo modo licitum hodie sit eisdem dicere licitè vel sine peccato clericos posse interesse taurorum agitationibus dummodo sine scandalo adsint. Quinimo cum non debeant aliquid dicere contra præfatam constitutionem, consequitur debere fateri, peccare mortaliter clericos contra ipsius prohibitionem taurorum agitationibus interessentes, cum ex contrario sequeretur iniustam esse prædictam constitutionem comminantem grauissimã pœnam pro leui culpa: tum etiam quia si aliud dicerent, aliquid docerent vel asserrent contra eandem, quod est prohibitũ. Tum quia cum tam grauis pœna sententiæ excommunicationis maioris sit imposita quanuis non ipso facto incurrenda clericis contrarium facientibus, & præterea inobedientia, tam iusti mandati superioris supremi

supremi interueniat nullo modo fas erit dicere contrauenientes mortaliter non peccare.

40 Quartò præfatum Hieronym. Episcopum Salmant. rectè procedere posse iuxta tenorem Breuis aduersus clericos & præceptores aliquid contra præfatam constitutionem & literas Apostolicas facientes, docentes vel asserẽtes respectiuè præmissa monitione, quam suo edicto generali præfato promulgauit.

41 Quintò addo dict. breue apostolicum minimè sustuliſſe alijs ordinarijs in suis diœcesibus facultatem & authoritatem procedendi contra clericos prædi. agitationibus & ludis taurorum interessẽtes à Pio V. sua constitutione cõcessam, quinimo eam confirmat, atque obseruari vult vt constat ex illis verbis, Nos vt Romanorum Pontificum præcepta, prout decet, inuiolabiliter obseruentur prouidere volentes, &c. & vt melius obseruetur cõmittit Episcopo Salmant. vt monitis prius præceptoribus ne aliquid contra præfatã constitutionẽ & literas apostolicas docere vel asserere, præsumant & clericis ne eisdem ludis & agitationibus taurorũ aliquo modo interſint, aduersus inobedientes sub sentẽtijs & cẽsuris ecclesiasticis etiam pecuniarijs pœnis moderandis & applicãdis procedat &c. Quo fit vt singuli ordinarij in suis Diœcesibus vigore facultatis sibi concessæ à Pio V. & Gregor. XIII. possint aduersus clericos præd. spectaculis taurorum quo quomodo interessentes cõprehensos in literis apostolicis eorundem Pontificum, imo ad id teneri, vt tam sancta & salubria animabus fidelium præcepta superiorum exequantur, præmittere tamen deberent generale edictum monitorium in valuis ecclesiæ Cathedralis affigendum, vt nunc præcepit Summus Pontifex Sixtus Episcopo Salmant. in præfato suo Breui, quo ipse episcopus vsus fuit, vt deinceps omnes clerici à similibus spectaculis præcaueant.

42 Posset tamen moderari superior nostra principalis sententia, quoties clerici existentes in suis domibus vel in alijs circum vicinis, vel etiam in callibus eiusdem vicinitatis vel in suis ecclesijs, vel alibi extra forum vel circum vbi tauri agitantur, illuc contingit tauros transire, tunc enim eos videndo non existimo peccare mortaliter quia non sunt inobedientes nec contrauenium motui proprio de hac re agenti, alio tamen casu & loco, quàm hoc prohibente clericos agitationibus taurorum interesse, licéque propter hanc circunstantiã & qualitatem actus, quæ diuersum casum à prohibito constituit, constat transgressionis culpam alioqui mortalẽ, non esse huiusmodi, & ideo non esse locum excommunicationi præfatæ, quæ nõ incurritur, nisi ob culpam mortalem: hic autem casus est præter intentionem legislatoris, ergo non obligat ad culpam mortalem, ex supradictis in versic. nec etiã præstabit dicere. nu. 29. nisi ipsi clerici per calles ex proposito tauros agitarent, & consulto illic ob id interessent, vt viderent eos ab alijs agitari, tunc enim ratione scandali & periculi, cui se exponunt peccarent mortaliter.

43 Quinimo si clericus habeat domum suæ habitationis in foro, vel in circo vbi tauri agitantur, etiam si semel, atque iterum vel pluries domu sua reclusus casu videat taurum agitari, dummodo ex proposito & cum mora id non fiat, sed potius ex negligentia quadam non peccabit mortaliter, quia iure suo vtitur domi existendo, nec tenetur illic oculos claudere aut in occulto & abscondito se reponere ne omnino cuspides tauri videat, quanuis melius faceret si ab illius cubiculi ingressu quo se nestræ in foro vel circo, quo tauri agitantur exeunt se illo tempore abstineat: hæc sic dicta fore vellem, vt nullo modo vel in minimo aliquid asserere vel docere videar contra præfatam constitutionẽ & literas apostolicas, eo enim sum libentissimo animo, vt in omnibus eisdem paream, atque sedis apostolicæ mandatis obtemperem, quibus semper deditissimus fui & ero tanquam filius obedientiæ, quod si in aliquo forsan, superioras nostræ moderationes contrariæ prædictis literis

Universidad de Deusto
Biblioteca

apostolicis sunt vel aliquo tempore esse apparuerint eas statim reuoco, vt acsi non dicta fuissent, habeantur.

CAP. VIII.

Extrauagans, Ambitiose, de rebus eccles. non alienan. inter extrauagant. communes declaratur.

SVMMARIVM.

1 *LOCATIO rerum ecclesiæ vltra triennium est prohibita sub variis pœnis per Paulum Venetum Pontificem maximum.*

2 *Lex ad hoc vt valeat, atque liget necessarium est, vt ab initio fuerit recepta.*

3 *Legem, tunc dicitur non fuisse receptam, quando principe sciente per aliquos actus contrarios excluditur, eo autem ignorante vbi per decennium lex negligitur, nec vllo pacto admissa fuerit.*

4 *Extrauagans, ambitiose, de rebus eccles. non alienan. Pauli Veneti est seruanda vbi fuit à principio recepta.*

5 *Iure antiquo res ecclesiæ ad modicum tempus, hoc est intra decennium locari poterant.*

6 *Extrauagans, ambitiose, de rebus eccles. non alienan. an sit in vsu & nu. 7.*

8 *Apud Hispanos dubium est an præd. extrauaganti sit derogatum, quandoque enim admissa est, quandoque neglecta.*

9 *Standum est in hoc consuetudini loci siue prouinciæ, vt in quibus locis ipsa extrauagans recepta sit & quoad id in quo recepta fuerit seruetur, in alijs vero partibus vbi ipsa in totũ vel in parte recepta non fuerit, vel contrarium obseruatum, obseruantiæ huiusmodi & legitimæ consuetudini stetur.*

10 *Legitima consuetudo in proposito erit quadragenaria cum suis requisitis.*

11 *Ciuitatensi à tempore immemoriali prædia & fundi mensæ capitularis, atque fabricæ eiusdẽ ecclesiæ ad nouem annos locantur.*

12 *Idem in Caurensi ciuitate.*

13 *Fundi & res ecclesiæ si eius sint conditionis, vt ex eisdem quolibet triennio vnicus tantum fructus percipiatur poterunt in nouem annos locari.*

14 *Extrauagans præd. an habeat locum & procedat non solum in bonis ecclesiarum, sed etiam in locatione fructuum siue reddituum beneficiorum & nu. 15.*

16 *Beneficia sunt bona ecclesiastica.*

PAVLVS Venetus Papa secundus ann. Domini 1468. Calend. Martij omnino prohibuit locationem & conductionem rerum ecclesiæ vltra triennium variis adscriptis pœnis, & inter eas annullationis actus & excommunicationis censura tam in alienantem quàm in recipientem, vt in præfata extrauagant. continetur. 1

Sæpè tamẽ vidi in praxi dubitari an fuerit recepta, vel si fuit recepta an deinde cõtraria fuerit consuetudine sublata? necessarium nanque est ad hoc, vt lex valeat, & ab initio recipiatur, aliàs nullam vim obtinet, vt in capit. in istis. §. leges. 4. distin. vbi Dominicus notat leges à Principe dari ea conditione & intentione, vt non aliter obligent quàm si fuerint à republica receptæ: ad idem. l. de quibus. ff. de legibus. gloss. in capit. primo. de treug. & pace. & in. l. rem non nouam. §. patroni. C. de iudic. tradit bene Syluester in summa, verb. lex. nume. 6. per totum. est communis secundum D. Couar. libr. 2. Variarum resolut. cap. 16. nume. 6. in versic. quinto sunt, &c. sic itaque videmus quàm plures leges huius regni non esse in vsu, imo contrarium in praxi esse introductum, quia ab initio non fuerunt receptæ à subditis, quanuis enim lex semper sic in viridi obseruãtia, vt in. l. Arriani. C. de hæret. & Manic. attamẽ hoc fallit, si ab initio nõ fuerit recepta p̃ supradicta. 2

Quatenus autem attinet ad nostrã extrauagantem, vbicunque non fuerit recepta, manifestum est non esse seruandam: & tunc dicitur legem non fuisse receptam, quando Principe sciente per aliquot actus contrarios excluditur, eo autem ignorante, vbi per decenniũ lex negligitur, nec vllo pacto admissa fuerit secundum Imol. & Felin. num. 13. in. d. c. 1. de treug. & pace. & Ias. 3 4

& Ias. in. d. §. patroni. quos refert & sequitur Couar. vbi supra & in terminis. d. extrauagant. eam esse seruandam, vbi fuit à principio recepta sicut in ciuitate & diœcesi Florentina tenet Anto. de Petr. in tract. de iurisd. episcop. c. 2. volu. 2. tract. nu. 10. & sequen. fol. 201. Testatur tamen in multis locis, præcipuè in diœcesi Imolensi & alibi à principio non fuisse receptam vt ius scriptũ: idem & liget omnes si vsu recepta sit affirmat Albert. Troci. de vero & perfect. cleric. c. 50. libr. 2. nu. 9. volu. 2. tract. diuers. doct. fol. 254. At in proposito non constat & recepta non fuerit: quinimo contrarium præsumendũ est cũ sit lex iusta & pro maiori parte recepta, vt ex infra allegandis patebit. ¶ Vnde recurrendũ est ad alterum asylum, an postquã fuerit recepta contraria consuetudine sit sublata, ita vt in hoc antiquum ius sit seruandum, nempè. c. nulli. de rebus eccles. non alien. Clem. 1. eod. tit. vbi res ecclesiæ locari non possunt ad longum tempus, sed ad modicum, hoc est, intra decennium, vt ibi notant gloss. & Doct. Couar. latè. d. c. 16. nu. 1. quinimo cõcil. Triden. irritat locationes rerũ ecclesiæ ad longũ tempus factas, vt patet in sessio. 25. c. 12. 5

Qua in re Bertach. in tract. de episc. 36. 9. volu. 2. tract. diuers. doct. fol. 178. nu. 209. in fin. inquit, & præfata constitutio vbique seruatur, & esse in obseruantia testatur Auend. lib. 1. c. 4. præto. nu. 40. dicens, & quotidie emanãt literæ apostolicæ de ea mentionem facientes & de eius obseruãtia monentes & aliàs, quibus eidem derogatur, ergo si non esset admissa non esset necessarium eidem derogare, argum. l. decem. ff. de verb. oblig. & c. ad dissoluendum. de despons. impub. 6

Rursus Syluest. in sua summa, verb. alienatio. nu. 15. inquit non esse moribus vtentium receptam, idem in aliquibus testatur idem Syluest. verb. excõicatio. 7. nu. 83. & Caiet. in sua summa. c. 75. de excõic. ad fin. inquit, notandum & hæc decretalis nõ est recepta vbiq; & quòd alicubi videtur recepta nõ totaliter, sed quoad aliquid ideo vbi non est recepta, & similiter quantum ad illud in quo alicubi non est recepta neminem damnes, eo & nisi consensu vtentium lex fuerit firmata pro non lege habetur: admonet igitur cautum debere esse confessarium, vt sciat consuetudinem patriæ quo ad hoc & quòd illam sciet à curia episcopi; quæ dicta Caiet. refert & sequitur Summa Armil. aurea in sum. verb. excommunicatio. 62. & verb. locatio. n. 5. & Nauar. in manual. latin. c. 27. nu. 150. addens, quòd idem eadem ratione debet perpendere iudex fori exterioris & credit nul libi esse omnino receptam: quia in nullo loco est vsu recepta priuatio beneficiorũ de qua in. d. extrauagant. & quòd in Lusitania non videtur recepta quoad locationem in solos tres annos, quia passim videt fieri locationes in quatuor: at vero in Salmãtica affirmat iam pridem ipsum tulisse sententiam ex probatis coram se irritam & nullam fuisse quandã locationem in plures quàm in tres annos factam: clericũ autem, qui eam fecit non debuisse iudicari excommunicatum iuxta antiquum ius. c. 1. ne prælat. vic. suas. nec per cõsequens irregularem eo quòd celebrasset post illam locationem absque absolutione: ficq; credit in paucis locis esse receptã quoad pœnas extrinsecas, & in multis quoad dispositionem principalem & pœnam intrinsecã nullitatis alienationis & locationis factę in plures quàm in tres annos: idem etiam in effectu affirmat D. Episcop. Sarmient. in suo lib. de reddit. eccles. 1. parte. c. 2. nu. 20. cum Caieta. & Syluest. vbi supra. quos ibi referens inquit quòd illa constitutio extrauagans non vbique recepta est, ideo excõmunicatio cessat in loco vbi non constat fuisse expresse receptam: quod & testatur Antonius à Cordub. in sua summa de casos de conciencia, quæstione 103. addens, quòd in Archiepiscopatu Toletan. valet dicta constitutio quantum ad irritationem contractuum locationum vltra triennium & quòd hanc practicam sequuntur visitatores, idem refert & sequitur nouissimè F. Ludo. Lopez in suo instructor. cõcientiæ 1. part. ca. 49. ordines tñ mendicantiũ vltra 7

triennium possunt locare sua prædia cum licentia suorum prouincialium, vt in compendio suorum priuileg. vulgò, mare magnum, continetur in titul. de locatione, vt referunt Auend. & Ant. à Cordub. vbi supra, cuius priuilegij tenor videndus & attendendus est cum casus contigerit, vt obseruetur ad vnguem.

8 Hæc igitur diuersitate atque consuetudinum varietate attenta, rectè ac verissimè docet Couar. vbi supra apud Hispanos dubium esse an prædictæ extrauaganti. ambitiose. sit derogatu, vidit etenim sæpè eam adduci & tractari in aliquot controuersijs, & quandoque admissam, quandoque neglectam fuisse ac proinde iudicis examinationi hoc dimittit.

In summa quæstio est de facto non vero de iure, quia hoc certissimum est, nempe non valere locationem rerum ecclesiæ vltra triennium, vt in. d. extrauag. illud vero dubium, atque incertum est, in quibus nempe locis recepta ipsa sit & quoad quid in quibus vero non: quare nihil aliud affirmare possum post longum laborem, atq;
9 relationem tantorum virorum, nisi, quod ipsi resoluunt, nempe standum esse in hoc consuetudini loci, siue prouinciæ, vt in quibus locis ipsa extrauagans recepta sit, & quoad id in quo recepta fuerit seruetur: in alijs vero partibus vbi ipsa in totum vel in parte recepta non fuerit, vel contrariu legitima consuetudine in iudicio probata obseruatum, huic obseruantiæ, atq; legitimæ consuetudini stetur. Varietas autem facti & consuetudinis, vt colligo ex supradictis authoribus magis ac potius cõfiklit in nullitate vel validitate locationis rerum ecclesiæ vltra triennium quam in censura excõicationis, cæterisque pœnis, nam quoad eas certus est non esse in vsu in maiori parte horum regnorum: d. extrauag. itaq; contrauenientes excõicationem nec cæteras pœnas incurrunt; ac proinde, nec irregularitatem celebrando absq; absolutione: quia cũ pœnæ sint odiosæ eas vsus non recepit; ac
13 verò quauis quoad nullitatem contractuũ locationũ vltra triennũ diuersitas locorũ esse videatur, frequẽtius tamen admissum videt, vt recepta sit ipsa extrauagans, prout in dubio alio non probato admittenda est ac iuxta eam iudicandum, vbi tamen legitimè probata fuerit consuetudo immemorialis vel alia legitima in contrarium seruãda erit, vt ex omnibus supradictis colligitur, & ex Roch. de Curt. in c. fin. de cõsuet. fol. paruo 51. col. 1. relato à nris vbi supra quanuis ipse hoc apud eũ non inuenerim.

10 Dubium tamen est, quæ consuetudo dicetur legitima in proposito, vt eidem Paulinæ extrauag. iam receptæ derogatũ sufficienter in proposito videatur? in hoc resoluo legitimã esse illam consuetudinẽ, quæ quadraginta annorum cõtinuorũ spatio & vltra cum suis cæteris requisitis præscripta & confirmata fuerit, vt in. c. fin. de cõsuet. ita in terminis tenent Ant. de Petra, & Couar. vbi supra. ¶ Et in hoc episcopatu Ci-
11 uitatens. saltem in vrbe ipsa, quæ est caput totius Diœcesis video semper locari prædia & fundos huius almæ ecclesiæ tam mẽsæ capitularis quàm fabricæ ipsius ecclesiæ regulariter ad nouem annos hocq; inuiolabiliter obseruatur & audio, ita fuisse semper obseruatũ absq; vllo dubio à tempore immemoriali, idemq; esse in rebus aliarũ ecclesiarum huius ciuitatis, quod liquidissimo probari poterit quare non dubito, hoc probato, hic locum non esse prædictæ Paulinæ decisioni nec respectu pœnarum nec ipsius principalis decisionis, quanuis non audierim in iudicio deductam vnquã hic fuisse, nec super eo disceptatum: si ergo cõsuetudo legitimè præscripta aliquid potest in proposito, vt potest ex supradictis, cũ ea quæ hic adsit immemorialis sit, videt omnino seruanda probata in iudicio.

12 Et iuxta supradict. resolutionem respondi ad casum, de quo fui consultus de quadam locatione ad sex annos facta defensæ cuiusdã capellaniæ episcopatus Caurien. in iudicio deductum, ibi enim vt mihi renuntiatum fuit eadem consuetudo immemorialis quę hîc, pollet ac viget. Præmaximè, q̃ illa defensa consistebat præcipuè in cultura & in tota prẽd. locatione sex annorum

rum bis tantum rumpi debebat, duoq; nõ vero ampliores redditus pensionis frumẽti domino reddendi erant, ergo ipsi nondum complebãt vnam locationem trium fructuum, cum tamen vltra tres sit prohibita locatio, quo casu valet similis huic locatio etiamsi vltra tres annos fiat, dum tamen vltra tres fructus conductor nec locator toto illo tempore recipiat ex natura rei, atque conditione iuxta id, quod rectè post alios in proposito deducit Couar. vbi supra in vers. tertio. extrauagans, resoluens eam esse intelligendam in rebus ecclesiæ, quæ quotãnis colunt & ex eis fructus quolibet anno colliguntur, alioqui si res ecclesiæ eius sint conditionis, vt ex eisdem quolibet triennio vnicus tantum fructus percipiatur poterunt in nouem annos locari: ergo cum in casu præmisso, id ipsum contigerit locatioq; tantum facta fuisset ad sex annos valida erit, præmaximè attenta consuetudine immemoriali. d. episcopatus.

14 Superest modo, vt videamus an constitutio prædicta Paulinæ (data ipsius obseruãtia) loquatur, atq; procedat non solum in rebus ecclesiæ, vt hæ vltra triennium locari non possint, sed etiam in fructibus beneficiorũ? Verbi gratia: Prælatus, canonicus vel alius beneficiatus an possit fructus suæ dignitatis præbendę vel beneficij vltra triẽnium locare, ad vitam nempe, vel ad modicum tempus hoc est, intra decennium: & hoc eis licere videtur primo quoniam dict. extrauagans loquitur tantum in locatione rerum ecclesiæ vltra triennium, vt constat ibi, bonorum ecclesiasticorũ, iuncto text. ibi, ecclesiarum euidenti vtilitate: non autem in locatione fructuum beneficiorum, qui locari possunt, vt in cap. querelam. ne prælat. vic. suas. & ibi Doct. secundo per text. in. l. 9. titul. 17. parti. 1. vbi expresim cauetur, prælatos aliosque clericos posse locare fructus suarum ecclesiarũ atq; beneficiorũ ad vitam: quia licet hi fructus proueniant ab spiritualibus, spiritualia ipsi nõ sunt, & ibi Greg. Lopez in gl. arrendar. refert Abb. in. d. c. fin. ne prælati vices suas. notantem super gloss. 2. & est in nu. 4. rectorem ecclesię posse locare fructus pro tempore vitæ suæ: & in terminis hanc partem videtur tenere Federic. de Senis cõsil. 123. & nominatim D. Couar. d. lib. 2. Var. resol. c. 16. num. 6. ad fin. vers. sexto. dicens quosdã hoc opinari, & cùm ea opin. ipse remanet: sed intrepidè hanc partem tenet & probat Auend. d. libr. 1. c. 4. prætor. nu. 42. in vers. item. quæ supradicta sunt.

15 Sed meo iudicio contraria sententia est verior & tenenda, imo quòd etiã fructus beneficiorum non possint vltra triennium locari, nec prælatus siue alius beneficiatus possit ad vitam, ad longiusve tempus quam triennium eos in firmã dare, & hoc per dictam extrauag. Paulinam rectè inspectam, quæ non solum in bonis & rebus ecclesiæ loquitur, sed etiã in fructibus beneficiorum: loquitur enim in præfatione in princip. in bonis immobilibus & pretiosis mobilibus Deo dicatis ex quibus ecclesiæ, monasteria & pia loca reguntur illustranturq;, ac eorum ministri sibi alimoniam vendicãt, & postea in decisione prohibet omnium rerum & bonorum ecclesiasticorum alienationem omneq; pactũ, per quod ipsorum dominium transfertur, concessionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra triennium &c. his nanque verbis non solum bona propria ipsarum ecclesiarum, quarum fructus in vtilitatem fabricarum conuertuntur vltra triennium prohibentur locari, sed etiam illa ex quibus ecclesiæ ipsæ & pia loca reguntur illustranturq; & eorũ ministri sibi alimoniam vendicant: ergo fructus beneficiorum locari non possunt vltra triennio, omnia enim prædicta bona sunt ecclesiastica, atq; de patrimonio Iesu Christi Domini nostri Deoq; dicata post diuisionem tamen factam à Simplicio Summo Pontifice circa annũ Domini 470. quarta enim pars omnium fuit applicata fabricis ecclesiarum pro ipsarum seruitio vestibus & ornamentis, quarta etiam episcopis, alia quarta ministris ecclesiarum reliqua pauperibus, vt resoluimus in nostro lib. 2. Practic. quæst. quæ. 11. art. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Omnia igitur bona supradicta ecclesiastica sunt nihilominus, & de his loquitur, text.ille in dict.extrauag.ambitiosè his verbis,omnium rerum & bonorum ecclesiasticorum &c. quia non exprimit ecclesiarum,sed generaliùs ecclesiasticorũ, vt vtraque bona comprehendat: nam legis siue constitutionis decisio debet intelligi ac declarari iuxta præfationem & procœmium, vt in.l.final.vbi communiter Docto. ff. de hæredi.instit.cum similib. verum hoc expressius comprobatur ex eadem Paulina constitutione inferius in casibus exceptis in secũda exceptione,ibi,ac de fructibus& bonis, quæ seruando seruari non possunt pro instantis temporis exigentia &c.intelligendo eorũdem bonorum ecclesiasticorum,de quibus supra loquitur,qualia sunt præbendarum & beneficiorum ecclesiasticorum,vt infra probatur. Exceptio igitur hæc firmat regulam in contrarium, vt in.l. nam quod liquidè cum simil.ff.de penu legat.nempe, vt quoties fructus & bona vltra triennium seruari possint, nõ possint vltra concedi vel alienari: sed fructus beneficiorum percipiendi, imo, qui post triennium nasci debent non est opus,vt antea alienentur, nec vlla tunc est temporis exigentia,vt alienentur antequam nascantur, ergo vltra triennium alienari nec locari possunt: quinimo nisi expresè in verbis præcedentibus extrauagatis esset permissa locatio intra triennium, iuxta hanc solam exceptionem illa videretur prohibita, nisi tantum quoties seruando seruari non possent pro instantis temporis necessitate:attamen cum iam ex præcedentibus indistinctè ad triennium licita sit concessio locatio & conductio bonorum ecclesiasticorũ pro hoc trienni tempore valida ac permissa erit, vltra vero non, etiam si sit fructuum beneficiorum, quandoquidem illi etiam,ac cætera bona,quæ seruando seruari non possunt prohibentur alienari, nisi pro instantis temporis exigentia, quæ conseruatio, atque temporis exigentia in fructibus nondum natis minimè vltra triennium extenditur prout est notissimum. Quo fit,vt cum ecclesia cathedralis, collegiata vel archiepiscopalis habeat quã plurima bona immobilia fructifera mensæ,siue dignitatis episcopalis vel archiepiscopalis,vel Abbatiæ,& præterea decimas aliosque redditus ecclesiasticos pro sustentatione prælati ac tantæ dignitatis illustratione, necnon & alia bona separata, decimas etiã & alios redditus ecclesiasticos pro mensa ac sustentatione Canonicorum,cæterorũque ecclesiæ ministrorum, Prælatus huiusmodi nec capitulum, vel singulares personæ ipsius poterunt fructus suæ prælatiæ, mensæve capitulari, nec suarum præbendarum in totum vel pro parte vltra triennium locare, cum hæc sint bona ecclesiastica iuraque spiritualia & redditus ecclesiastici,vt communiter nuncupantur,ergo vltra triennium locari non possunt stante dicta Paulina,ipsiusq; obseruantia vbi contrarium non fuerit legitima consuetudine præscriptum.

Idem est in cæteris ecclesiarum parochialium & aliarum beneficiatis, hi enim cum bonis & redditibus ecclesiasticis fruãtur,eos vltra triennium vel iure ipso postulante locare minimè poterunt.

Pro quibus omnibus vltra verba Paulinæ in idem expensa,facit:quia in proposito ante dict.extrauagantem,sicut bona ecclesiastica ad longum tempus locari erant prohibita & permissa tantum ad modicũ tempus, ita etiam & fructus & reddituum venditiones, nisi ad modicum tempus, vt est text.expressus in Clement.1. in fine.de reb.eccles.non alien.eadem igitur est ratio prohibitionis vltra tempus permissum, & permissionis intra idem tempus respectiuè locationis bonorum ecclesiasticorum atque ipsorum reddituum & fructuum,ergo idem ius in vtrisque in proposito statuendum est: & in terminis nostris hanc sententiam ante nos expresè tenuit ac probauit quanuis breui sermone Boerius decis.224. nume.2. nec Couar.allegatus pro contraria parte, eam intrepidè tenet nec affirmat, sed asserit, quosdam id opinari, ipse autem licet cum ea opinione transire videatur

videatur eam nõ audet nec affirmare nec damnare: Federic.autem de Senis.d.consil.123. non agit in terminis.d.Paulinæ nec eam allegat.d. vero lex Partitæ.9. titul.17. parti.1. pro priori parte allegata, & Greg. Lopez ibidem cum Abb. non etiam obstare videntur,quoniam illa lex fuit condita multis annis antequam fanciretur.d.constitutio,quod patet quia liber legum Partitarum fuit inceptus anno Incarnationis dominic. 1251. vt in prologo eius exprimitur & sic 217. propè ann. antequam dict. extrauagans ederetur. Abb. vero & Gregor.huius Paulinæ non meminerunt: remanet solus pro contraria parte Auendanius qui profectò nimia audacia,non verò ea moderatione,qua insignis Couar. ab eo relatus vtitur,eam affirmat,præcipuè cum agat de re non euidenti imo cum periculo cõtraueniendi Pontificiæ decisioni,& præterea supponit vnum, quod maxima suspicione falsitatis non caret, nempe quòd beneficia licet sint de ecclesia, nõ tamen sunt bona ecclesiastica, idque probare nititur argumentis minimè efficacibus. Contrarium siquidem est verius & comprobari
16 potest ex latissimè traditis ac digestis quãuis in aliud propositum à doctissimis viris D. Nauar.& D.Franc. Sarmient. in suis libel.de reddit.ecclesiast.& in apologia eiusdem nominis ab eodem D. Nauar. composita:quis enim vnquam dubitauit beneficia eorumq; bona esse ecclesiastica?profectò videtur absurdum contrarium asserere, nam quanuis in his clerici habeant solum vsumfructum,eorum dominium aut pertinet ad ipsam eorum ecclesiam aut ad ipsos in communi, ideo non possunt alienari,vt in titul.de reb.eccles. non alienand. & alibi sæpissimè, sunt enim spiritualia, vt in dict.l.9. titul.17.parti.1. igitur nec locari vltra triennium,vt in.d.Paulina:quòd si replices,esto,quòd bona ipsa ex quibus redditus proueniunt vltra triennium locari non possint quia sunt ecclesiastica, quicquid dicat Auenda.fructus tamen & redditus ipsorum clericis competentes, cum potius sint quid temporale,vt in.d.l.9.poterunt intra decennium vel ad vitam locari, vt habet prima opinio,respondeo,nec hoc quidem licere cum vtrunque comprehendatur in d.Paulina extrauag. & præterea cum nihil interfit saltem in re inter locationem bonorum ipsorum,vel redditus eorũ, vtroq; enim casu minimè alienantur bona ipsa in locatione intra decennium,vt in.l.non solum.ff.locat. & nihilominus locatio præd. bonorum tantum est permissa intra triennium non verò vltra, ergo & fructuum eadem ratione,vt in.d.Clement.1. in fine. de reb.eccles.non alienand. vbi in proposito bona ipsa & fructus, atque redditus eorundem æquiparantur, vt ad modicum tempus locari possint, ergo hodie vltra triennium id fieri non poterit cum ex.d.Paulina hac terminus sit huic negotio præfixus.

SVMMARIVM.

1 *Ordinati per simoniam sunt suspensi ab executione suorum ordinum: & electiones & omnes aliæ prouisiones beneficiorum simoniacæ factæ sunt nullæ ipso iure, & prouisi nisi non faciunt fructus suos,sed eos in foro conscientiæ tenentur restituere, & singuli ex supradictis qui dando vel recipiendo simoniam committunt, item & mediatores sunt excommunicati & absolui non possunt, nisi à Roman.Pontifice præterquam in mortis articulo.*

2 *An ad hoc vt superiora procedant requiratur consummatio simoniæ cõuentionalis ab vtraq; parte? & num sequent.*

3 *Simoniacus de iure communi regulariter priuari debet per sententiam.*

4 *Quando duo sunt à iure æquiparata pœna quæ adijcitur in vno videtur adiecta in alio.*

5 *Excommunicatio est maior pœna, quæ est in ecclesia.*

6 *Excommunicatio dicitur mucro Episcopi, & est maxima pœna,sicq; non debet infligi pro leuibus criminibus,sed pro peccato mortali.*

7 *Anima pretiosior est omnibus rebus.*

8 *Simonia ex sola traditione rei spiritualis ob pretium committitur ad incurrendam sententiam excõmunicationis licet pretium non soluatur,secus est è conuerso,quia traditione pre-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tij si res spiritualis non tradatur non committitur simonia subiecta censuris ecclesiæ quanuis incurratur crimen simoniæ.

9 *Collatio beneficij facta sub pacto de aliquid ob id dando est nulla etiam si pretium non tradatur, sed tantum promittatur: contrarium tamẽ tam respectu nullitatis collationis quàm excõmunicationis praxis recepit, vt in nu. 10. & 11.*

12 *Vbi est varietas opinionum non peccat non seruans ius præcepti.*

13 *De temeritate argui nõ potest, qui sequitur maiorum sensum.*

14 *Communis opinio in dependentibus ab interpretatione prudentium plene excusat, & sequẽda est, nec ab ea recedere licet, nisi sit euidenter falsa.*

15 *Clericus celebrans post completam ab altera parte simoniam ante implementum alterius non incurrit irregularitatem.*

16 *Translatio dominij beneficij per simoniam collati & pretij per simoniam dati non impeditur iure naturali, nec diuino, sed humano.*

17 *Casus practicatus.*

CAP. IX.

Extrauagans cum detestabile de simonia inter communes declaratur.

1 EXTAT alia eiusdem Pontificis Pauli Veneti constitutio Ann. 1464. 9. Calend. Decembris lata in ordinatos per simoniam, vt à suorum sint ordinum executione suspensi, & præterea annullat ipso iure electiones & omnes alias prouisiones dignitatum personatuũ, officiorum ecclesiasticorum & beneficiorum simoniacè factas, ita vt sic prouisi non faciant fructus suos, sed in foro conscientiæ teneantur ad restitutionem eorum, & quòd singuli ex supradictis, qui quomodolibet dando vel recipiendo simoniam commiserint, aut vt illa fiat mediatores extiterint, seu procurauerint, sententiam excommunicationis incurrant, à qua nisi à Romano Pontifice pro tempore existente non possint absolui præterquàm in mortis articulo constituti. Offert se tamen in proposito statim in limine illa quæstio an præfata constitu
2 tio ad hoc vt procedat, pœnæque eius nullitatis tituli collationis, atque sententiæ excommunicationis locum habeant requiratur consummatio simoniæ conuentionalis ab vtraque parte, & sic quòd sit simonia realis, an vero intelligenda sit etiam in simonia conuentionali tantum?

3 Et videtur in cõuentionali tantum quoque extrauagantem illam loqui, locumq; habere non solum in reali: quoniam simoniacus de iure communi regulariter priuari debet per sententiam, non vero ipso iure priuatus existit, vt in cap. 2. de confess. text. cum glo. in cap. per inquisitionem. de electio. Abb. in cap. inter dilectos. vltim. col. de excessib. prælat. sed per dict. extrauag. cum detestabile ipso iure sunt impositæ dictæ pœnæ, vt constat ex procœmio ipsius aggrauante scelus simoniacę prauitatis tanquam detestabile, sicque arguitur mens legislatoris, argum. l. final. ff. de hæred. instit. volentis augere pœnam indifferenter, ex quo indistinctè statuit & hoc ob criminis frequentiam, ergo cum non distinguat simoniam conuentionalem à reali in vtraq; loquitur & procedit.

Secundò, quia paria sunt ad inducendã simoniam dare pecuniam, seu aliud temporale, vel promittere, vt in. c. super hoc. de renuntiat. & ibi Imol. & Abb. si ergo Paulina supradicta loqueretur tantum in simonia reali sequeretur, quòd quãdo duo casus sunt æquiparati à lege veteri lex noua loquens in vno non haberet locum in alio, quod est contra communem resolutionem Doctorum, quam tenet glo. in. l. si quis seruo. C. de furtis. cõiter approbata:
4 præterea vbi duo sunt à iure æquiparata, pœna, quæ adijcitur in vno videtur adiecta in alio secũdum Abb. in. c. 2. de mut. petit. col. 3. & in cap. de multa. de præb. col. 5. nu. 18. pro quo tex. cum glo. in cap. si postquam. in fine. de elect. in. 6. Nec text. in. d. extrauag. in. §. statuentes videtur. supradictis

ctis obstare quatenus de datione & receptione loquitur, hoc nanque ad pœnam duntaxat excommunicationis adiungit, non vero ad pœnam priuationis, de qua in. §. præcedenti iam edixerat.

Nec etiam obest, quòd maior & grauior sit pœna excommunicationis quàm priuationis beneficiorum, illa siquidem ligat animam cap. per venerabilem. in vers. cuius sententiam &c. qui filij sint legit. cap. Romana. §. in vniuersitate. de sententia excommunic. in. 6. & vt inquit Diuus Augu-
5 stinus nulla maior est pœna excommunicatione in ecclesia. vt in cap. corripiantur. 24. quæst. 3. & dicitur mucro episcopi in. c. visis. 16. quæst. 2. & est maxima pœna sicq;
6 non debet infligi pro leuibus criminibus, sed pro peccato mortali, vt in cap. non asseramus. in fine. 24. quæst. 1. & in cap. nullus. & in cap. nemo episcoporum. & in capit.
7 episcopi. 11. quæst. 3. Anima autem pretiosior est omnibus rebus, vt in. l. sancimus. C. de sacrosanct. eccles. capit. cum infirmitas. de pœnit. & remissio. Si ergo extrauagans prædict. cum detestabile in pœna excommunicationis, quæ est grauior cæteris restrinxit & declarauit, vt ipsa incurrãt quando aliquid datur vel recipitur, à fortiori idẽ videtur voluisse in pœna leuiori, quæ est præcedens priuationis, scilicet, beneficij, argum. text. in authent. multò magis. C. de sacrosanct. eccles. & in capit. cum in cunctis. in princi. cum ibi notatis. de elect. Nam responderi potest: primò, quòd in
8 pœnis benigna est interpretatio facienda, vt in regul. in pœnis. de regul. iuris. in. 6. & non valet argumentum de maiori ad minus, vt in authen. quas actiones. cum ibi notatis. C. de sacrosanct. eccles. Secundò, quia non sequitur ad pœnam excommunicationis pœna priuationis, quia licet sententia excommunicationis ferri non debeat, nisi pro peccato mortali, non tamen omne peccatum mortale est priuatione beneficij dignum, etiam si propter huiusmodi peccatum sequatur excommunicatio: consequitur igitur ex supradictis, quòd quanuis ad incurrendam sententiam excõmunicationis contra simoniacos in ordinibus & beneficijs requiratur datio vel receptio, attamen ad annullationem tituli vel collationis beneficij per simoniam adepti ea nõ requiritur, sed sufficit simonia tantum conuentionalis, vt in. d. extrauagant. in. d. vers. per electiones vero &c. & expressius in cõcil. Constantiens. in hæc verba, Electiones autem, postulationes, confirmationes, & quæuis prouisiones simoniacæ ecclesiarũ, monasteriorum, personatuum, officiorũ, & beneficiorũ ecclesiasticorũ quorũcũq; deinceps factæ nullæ sint ipso iure, nullũq; per illas ius cuiquàm acquiratur, nec promoti, confirmati, aut prouisi faciant fructus suos, sed ad illorum restitutionem tanquam inique ablata percipientes teneantur: statuentes, quòd dantes & recipientes ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, etiam si pontificali, aut cardinalatus præfulgeant dignitate &c. ergo, cum in hoc concilio Constantiens. nihil dicatur de datione quoad priuationẽ, sed quo ad excommunicationem, collatio beneficij simonia siue reali, siue conuentionali tantum facta est ipso iure nulla, licet quidam (vt infra dicetur) intelligant. d. extrauagan. cum detestabile. in simonia reali, videlicet, cum aliquid datur, vt is sit priuatus, secus in simonia conuentionali tantum, ita hanc partem ex. d. concilio Constantiens. aduersus illos, tenet & probat Petrus Rebuff. in sua praxi beneficial. in titu. de simonia in resignat. nu. 8. & 9. pag. 496.

Quinimo & ad incurrendam præd. sententiam excõmunicationis propter simoniam in beneficio vel alia re spirituali adhibitam sufficit, quòd ex parte rei spiritualis actus consummetur, videlicet traditione realis & actuali beneficij quanuis ex parte emptoris actus non sit consummatus traditione pretij minimè facta, quia sufficit conuentio pretij soluendi, licet ipsum non sit solutum, dummodo beneficium sit traditum, pro quo facit eadem extrauagans ibi dando vel recipiendo: quod si pretium quoque sit solutum indubium est simoniam omnino punibilem committi: secus

si res

si res spiritualis non tradatur etiam si pecunia pro pretio fuerit data, nam ob hoc nõ incurritur simonia subiecta censuris ecclesiæ, quanuis incurratur crimen simoniæ; pœnæ siquidem restringendæ sunt ad actus consummatos, ita in terminis tenet & probat Caiet. in sua summa, verb. simonia. in vers. ex eo autem, quòd actus &c. pagin. 612. & in secunda secundæ. quæst. 100. artic. 6. ad. 6. & Domin. Soto lib. 9. de iusti. & iur. quæst. 8. artic. 1. pag. 826. vbi addit præterea in priori casu nempe cũ collatio beneficij fit sub pacto de aliquid ob id dando est nulla etiam si pretium nõ tradatur,
9 sed tantum promittatur, quia secundũ assertionem Sancti Thom. dare rem spirituale pro aliquo temporali obsequio exhibito vel exhibendo simonia est, quia illic est expressa emptio & venditio, qui enim credito vendit verè vendit: collatio nanq; non dependet ex futuro contingenti, sed supposito pacto protinus absolutè fit, quare iam inde est simonia, quicquid postea subsequatur, videlicet siue pretium soluatur siue secus, aliàs nunquam sub pollicitatione committi posset vsura, quòd est falsum, sed in vtroque casu Caietani supra relato committi simoniam subiectam censuris ecclesiæ iuxta iuris obseruantiam semota curiæ consuetudine tenet & probat Palatio in sua praxi Theolog. de cõtract. libr. 2. cap. 7. pagin. 143.

10 Supradictis tamen non obstantibus contrarium est in praxi tenendum, imo quòd neque nullitas tituli siue collationis beneficij ecclesiastici inducatur, nec excommunicatio incurratur per simoniam conuentionalem, nisi re vera realis efficiatur nempe per veram & actualem traditionem beneficij, itidem & dationem pecuniæ, vel alterius rei temporalis pro spirituali, ita q̃ traditio siue collatio beneficij per pactum solum simoniacum non sufficiat si res temporalis itidem non tradatur contra Caiet. & Sotum vbi supra. nec etiam tradirio pretij conuenti vel alterius rei temporalis pro spirituali nisi collatio beneficij fiat, itaque vtrunque copulatiuè requiritur ad hoc, vt collatio beneficij per simoniã facta sit nulla & sententia excommunicationis incurratur: pro qua sententia ponderatur tex. in dict. extrauagat. cum detestabile. in. §. per electiones. ibi, dando vel recipiendo simoniam cõmiserint: nam cum loquatur non magis de datione vnius quàm datione alterius & Caietanus & Soto vbi supra, fateantur non sufficere dationem pretij, nisi ad dationem beneficij perueniatur, eadè ratione cogendi sunt dicere non sufficere dationem beneficij, sine datione pretij vel alterius rei temporalis, vt prædictæ pœnæ incurrantur.

11 Præterea quicquid sit de iure stylus Rotæ Romanæ prædi. extrauagantem interpretatus est, atque recepit quoad eius pœnas in sola simonia reali, non vero in conuentionali, & quòd si aliter verba sonent saltem quoad tutionem conscientiæ sufficiat hanc interpretationem fuisse vsu præ-
12 scriptam à qua adhuc non disceditur in palatio; quia si non seruans ius præcepti non peccat vbi est varietas opinionum, vt in capit. Capellanus. iuncta glos. de ferijs. & ibi Ant. de Butr. hoc tenet, licet fortè quis sequutus fuerit opin. non veram, & postea pro rali reprobatam, vel non subtiliter loquentem, aut inuestigantem, minus ille, qui communi iudicio nititur, vt dicit glos. in cap. vnico. verb. de cætero. de postulat.
13 prælat. in. 6. cum de temeritate argui non possit, qui sequitur maiorum sensum, vt in cap. ne innitaris. de constit. & ibi Innocen. vnde magis excusatur, qui sequitur & tenet, quod in Romana curia obseruatur vbi arguitur Papæ scientia & intelligentia, aut saltem tolerantia, quam obseruantiam omnes prouinciales sequi debent, vt in. §. fina. Instit. de satisd. & in capit. cum non liceat. de maior. & obedient. cap. final. de sponsa. duorum. hoc nanque plus est, quam sequi communem opin. quæ in dependentibus
14 ab interpretatione prudentium plenè excusat & sequenda est, nec ab ea recedere licet, nisi sit euidenter falsa, vt in cap. prudentiam. de offic. delegat. cum similib. ita hæc omnia latius deducit Guilierm. Cassiado. de con

de constit. decis. 5. per totam, hanc partem probans atque professus, quòd ita antiquiores patres, vt audit & Moderni intelligunt d. extrauagan. & quòd pia videtur hæc maiorum interpretatio, & forsan temporibus conditoris recepta propter periculum animarum, cum cõtraria sit dura nimis & animabus maximè periculòsa præmaximè, quia tempore nostro pauci euaderent talem sententiam: quem refert & sequitur Gomec. in regul. de triennal. possess. quæst. 12. in fine. & licet ipse expresius non loquatur quàm supra visum est, nostra tamẽ de hac re sententia expresior ex eorum mente colligitur quatenus affirmant collationem per conuentionem simoniacam factam valere, nam per collationem beneficij ipsum beneficium datur, & tamen pretium non traditur, quia ipsi præsupponũt quòd simonia fuit cõuentionalis, qua facta est collatio, & ita eos intelligit illos sequutus quoad interpretationem. d. extrauagã. D. Couar. in regu. peccatum. 2. part. relect. §. 8. nu. 7. de regul. iur. in. 6. dicens, quòd illa cõstitutio verè tunc obtinet quoad pœnam priuationis ipso iure & excõmunicationis cum dario spiritualis & temporalis iam præcesserit: quasi non sufficiat quoad illius constitutionis pœnas simoniam cõmissam esse per traditionem rei spiritualis & temporalis promisionem: & optimè Nauar. in repet. cap. si quando. de rescript. exceptio. 4. & in Commentar. super c. fin. nu. 28. & sequent. de simon. & in Manuali Hispano cap. 23. nu. 105. & cap. 25. nu. 112. & in latin. ca. 23. nu. 103. & 104. & Ignatius Salzed. in addit. ad Bernard. Diaz in pract. crimin. canonic. capit. 85. incip. simoniaci. vbi reprehendit Rebuff. vbi supra. contrarium tenentem, & quòd eidem consuetudini Romanæ curiæ si adsit standum sit tenet Palat. vbi supra. Nec contra hanc opin. obest, quòd collatio beneficij purè facta (cum sit actus legitimus) non potest esse in pendẽti, sed statim aut valet, aut est nulla, argum. text. in cap. 2. de elect. in. 6. & eorum, quæ tradit latè Felin. in cap. constitutus. de rescript. nec etiam excommunicatio, vt in cap. adhæc quoniam. de appellat. at secundum supradictam secundam, & tenendam sententiã collatio purè facta cum pacto dandi centũ ad finem anni, aliudve tempus in pendenti esset, si enim pecunia non soluatur vel aliud temporale conuentum, interim, quòd non soluitur valet, si soluatur non valet iam inde à principio: idemque est in excommunicatione. d. extrauagantis, hoc autem esset absurdum & contra ius, igitur &c. Nam respondeo nullitatem tituli & excommunicationem in præd. casu, non inde ab ipso tempore datæ tituli incurri, sed à tempore simoniæ ab vtraque parte perfectę, nisi contrarium seruaret stylus antiquus, cui standum est secundum Nauar. vbi supra. ex quo ipse in-
15 fert, quòd clericus celebrans post completam ab altera parte simoniam & ante implementum alterius non incurrit irregularitatem saltem quoad forum conscientiæ, vt ibi per eum. Cætera etiam fundamenta contrariæ partis iam cessant ex adductis supra pro hac secunda, & rationibus D. Soti satisfacit nuncupatim Nauarr. vbi supra. Nam cũ translatio dñij beneficij per simoniam collati impediatur non iure naturali
16 nec diuino, sed humano tantum ecclesiastico, vt Domini. à Soto vbi supra rectè fatetur: & idem est dicendum de translatione pretij per simoniam dati secundũ Abb. in cap. fin. nu. 7. de simon. & Caiet. in summa, verb. simonia. & in secunda secundæ. quæst. 100. artic. 6. Sylvest. verb. simonia. quæstione 20. communis secundum Nauarrum vbi supra. d. cap. 23. ea tenus est dicendum prædictas pœnas incurri quatenus iure humano, id exprimitur: sed nullo iure est expressum, quòd magis incurratur per simoniam conuentionalem completam ex parte dantis spirituale tantum, quàm completam ex parte dantis temporale tantum: ergo ab vtraque parte debet esse impleta, vt vsus iudiciorum accepit, nec sufficit magis, quòd ab vna tantum sit impleta quàm ab altera ad hoc, vt incurrantur prædictæ pœnæ, quanuis aliàs punibilis sit arbitrariè.

Etcum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et cum hic casus iam in praxi contingeret, atque esset discussus articulus hic in iudicio me præsente fuit iudicatum seruã
17 dum esse præd. stylum curiæ Romanæ, atque iuxta eum fuit pronuntiatũ clericum ob simoniam cõuentionalem supradictã, cùm ab vtraque parte non esset completa, quanuis ab vna fuisset adimpletum, minimè in vllam incurrisse excommunicationem, sicq; absq; vllo dubio est tenendum.

CAP. X.

De interdicto ecclesiastico cessationeque à diuinis.

SVMMARIVM.

1 *TEMPORE interdicti celebrari possunt diuina officia ianuis clausis submissa voce excõmunicatis & interdictis exclusis & campanis non pulsatis.*

2 *An idem locum habeat tempore cessationis à diuinis? & numer. sequent.*

3 *Ex ratione expressa in lege vel constitutione licita est extensio ad casum omissum, vbi eadẽ ratio concurrit, ac militat etiam in correctoriis præcipuè fauore animæ.*

4 *Celebrãs tempore interdicti efficitur irregularis non vero qui celebrat tempore cessationis à diuinis quanuis multi in hoc vltimo contrariũ teneant, vt in nu. 8.*

5 *Significatio propria & genuina huius dictionis cessatio, planè inducere videtur cessationẽ penitus à diuinis eã, quæ distinguitur à prohibitione illa, quæ per interdictum decernitur.*

6 *Episcopus tempore cessationis à diuinis potest celebrare, vt quilibet sacerdos tempore interdicti.*

7 *Æquiparatio cessationis à diuinis & interdicti generalis non in omnibus procedit, sed in casa tantum de quo in Clement. 1. de sententia excommunicationis.*

9 *Irregularitas non contrahitur, nisi in casibus à iure expressis.*

10 *Interdictum generale relaxatur in quibusdã festiuitatibus hic expressis, non sic cessatio à diuinis. sed contrarium est verius, vt in nu. 12.*

11 *Cessatione à diuinis durante, nulla die nullo casu nulloq; modo missa aut officia diuina celebrari permittebãtur ante decisionem tex. in. c. alma mater. §. in festiuitatibus. de sentẽtia excommunicationis libr. 6.*

1 VANVIS olim fuerit cõstitutum, vt in terris, seu locis Ecclesiastico suppositis interdicto, nulla (certis casibus & Sacramẽtis exceptis) diuina celebrarentur officia vel ministrarentur ecclesiastica sacramenta; hodie tamen iustissimis ex causis concessum est, q̃ singulis diebus in ecclesijs & monasterijs missæ celebrentur, aliaque dicantur diuina officia sicut prius: submissa tamen voce, ianuisque clausis, excommunicatis ac interdictis exclusis & campanis etiam non pulsatis, vt cauetur in capit. alma mater. §. adijcimus. de senten. excom. lib. 6.

2 Summopere tamen concertatũ est inter nostrates, an tempore cessationis à diuinis sine locus. d. §. adijcimus, eiusque permissioni iam supra relatæ, nempe, vt celebrari possint diuina officia tempore cessationis à diuinis ianuis clausis, excommunicatis & interdictis exclusis absque campanarum pulsatione? Et quia quæstio hæc quanuis controuersa dilucidè atque sigillatim examinata est à doctissimo D. Couar. in dict. capit. alma mater. 2. part. relect. §. 4. nu. 7. breuiter, vnamquanque partem fundando, quid tenendum sit indicabo, cætera consulto omittam apud eundem latius videnda. Et quidem pars affirmatiua ei primum initiur fundamento, quòd cessatio à diuinis & interdictum generale, in iure æquiparentur quoad ipsius obseruantiam text. in cap. non est nobis. de sponsal. text. in Clemen. 1. versi. quod etiam. de sententia excommunic. ergo quemadmodum tempore interdicti generalis habet locum. d. permissio, procedet etiam tempore cessationis à diuinis, argum. l. illud. ff. ad leg. Aquil. c. translato. de constit. & cap. si postquam. de elect. in. 6.

Secundò quia ratio, quæ mouit Summum Pontificem in. d. §. quia verò. vt hac præmissa forma tempore interdicti diuina celebrarent officia, nempe quia ex obseruantia contrariorum statutorum exacrescebat deuotio populi, pullulabant hæreses, infinitaque pericula animarum insurgebant, ac ecclesijs sine culpa eorum debita obsequia subtrahebantur, eadem omnino in cessatione à diuinis obtinet vt patet: ergo & tempore cessationis à diuinis decisio ac permissio. d. §. adijcimus. seruari debet. Ex ratione namq; expressa in. l. vel qua
3 cunque alia constitutione licita est extensio ad casum omissum vbi eadem ratio cõcurrit ac militat iuxta gloss. in Clement. 1. verb. eligatur. de elect. vbi etiam in correctorijs loquitur, cuius sententiam in hoc testatur communem Iason in authent. quas actiones. numer. 22. C. de sacrosanct. eccles. Decius in cap. arsi clerici. §. de adulterijs. colum. 3. nu. 19. de iudic. sequuntur plures relati per Tiraquel. de causa cessante. 1. parte nu. 153. testatur communem infinitos referens Mench. de success. creat. §. 22. nu. 52. colum. 3. & 4. illius nume. & Ant. Gomez 1. Thom. Variar. resolut. cap. 5. num. 11. D. Molin. lib. 1. de Hispan. primog. c. 5. nu. 9. & sequitur plures referens D. Couar. vbi supra, vbi hoc præcipuè procedere affirmat si constitutio præd. sit animæ & saluti spirituali fauorabilis secundum Abbat. & Præpositum in cap. ex tenore, qui filij sint legitim. & alios ibi ab eo allegatos & in. 4. de sponsal. 2. part. cap. 6 in princip. nu. 12. Perus. in cap. sciant cuncti. de elect. lib. 6. Bart. in authen. sacramenta puberum. num. 19. versic. pro eius declaratione. C. si aduers. vend. & ibi Iason. nu. 72. & Curtium. nu. 81. Felin. in cap. translato. colisin. de constitu. nu. 13. glo. in cap. sciant cuncti. ver. alios. de elect. lib. 6. & in cap. fina. eod. titul. & libro quos refert & sequitur Abb. consil. 114. nu. 5. secunda part. consil. est communis opinio secundum Auend. 1. part. cap. 27. præt. numer. 13.

4 Tertiò, quia maius vinculum habet interdictum generale quàm cessatio à diuinis, nam celebrans tempore interdicti generalis non seruata forma. d. cap. alma mater. §. adijcimus efficitur irregularis, vt in cap. is, qui, §. is verò. de sentent. excommu. in. 6. cap. 1. de postul. prælat. At verò celebrans tempore cessationis à diuinis etiam generalis & ab eo decretæ, qui poterat interdicti sententiam pronunciare non est irregularis iuxta gloss. communiter approbatam in cap. si canonici. verb. cessare. de offic. ordin. lib. 6. quæ licet loquatur in celebrante tempore cessationis à diuinis particularis erit tamen extendenda ad generalem cessationem, vti docent Ant. Imol. Perus. Præpos. it. Abb. nu. 8. Decius & communis in capit. dilectis. de appellat. Sylues. in summa, verb. cessatio. §. 5. Dominicus à Soto in. 4. distinct. 22. quæst. 3. art. 2. ad fin. sequitur & testatur magis cõmunis & benigniorem & quæ in disputatione defendi optimè possit plures referens D. Couar. in dict. cap. alma mater. 2. part. relect. §. 2. nu. 3. in versi. ad quæstionem igitur. Curiel in tracta. de cessat. à diuinis. col. 4. fol. 11. Borgas. de irregularit. 6. part. titul. de sententia suspension. nu. 8. Margall. de horis canoni. fol. 16. Alfonsus Aluarez Guerrero in thesaur. christian. relig. capit. 37. nu. 11. Nauar. in Manuali latin. c. 27. nu. 188. ergo licitum erit celebrare diuina officia tempore cessationis generalis seruata forma. d. cap. alma mater. §. adijcimus. & in terminis hanc partem tenet Archid. in dict. cap. si canonici. in princip. & ibi cæteri Doct. Ioan. in summa confess. titul. 33. quæst. 221. Gundisal. à Villadieg. & Palud. relati à Couar. vbi supra dist. §. 4. num. 7. versi. quinto. Sylues. in summa, verb. cessatio. Florent. in 3. part. titul. 26. cap. 3. Cardinal. in. d. Clem. 1. §. in cessationibus. Curiel vbi supra plures allegans & Nauar. d. c. 27. nu. 189.

Nihilominus tamen his omnibus non obstantibus contraria sententia, imo quòd tempore cessationis à diuinis nullo modo liceat celebrare officia diuina etiam seruata forma. d. capit. alma mater. §. adijcimus. verior est & tenenda; atque consuetudine obtenta: primo per tex. in dict. cap. non est vobis secundum communem eius interpretationem, de sponsal. ibi, nulla diuina officia

officia celebrentur,& in cap. irrefragabili. §.cæterum.de offic.ordinar. capit.dilectis. versi.verum.iuncto versi. præterea. de appellat.& in dict. cap. si canonici. & in cap. quanuis.de offic.ordin.in.6.& tamen nullibi huic veteri iuri derogatum est. Neque obstat, quòd in interdicto generali hoc sit stabilitum, vt seruata forma.d.capit. alma mater. §. adijcimus. possint diuina officia celebrari, ac proinde, idem videbatur dicendum in cessatione à diuinis ex supra adductis pro priori parte : quoniam longa
5 differentia est in proposito inter cessationem à diuinis & interdictum : significatio enim propria & genuina huius dictionis, cessatio planè videt inducere penitus cessationem à diuinis eam, quæ distinguitur â prohibitione illa, quæ per interdictum decernitur: interdictum nanque prohibet officiorum diuinorum celebrationem pœnis quibusdam statutis contrauenientibus: cessatio verò inducit omnino suspensionem diuinorum officiorum ab interdicto distinctam, & quæ præcipuè ad factum non ad iuris effectus refertur, alioqui non diuersis nominibus nũcuparentur, si idem esset cessatio à diuinis & interdictum. l. si idem. C. de codicil.

6 Secundò facit doctrina Ioan. Andr. in cap. dilectis. de appellat. colum. 1. dum illum text. intelligens in cessatione à diuinis adnotauit non esse permissum eo tempore, quòd episcopus celebret indistinctè, sed certa forma nempe ianuis clausis, interdictis & excommunicatis exclusis. cap. vltimo. de priuileg. in.6. ergo per locum ab speciali, contrarium denegatur alijs clericis.

Quare hanc partem negatiuam meritò probauit Curiel vbi supra, in tracta. de cessat. à diuin. col. 5. fol. 11. Margall. etiam vbi supra. fol. 17. & D. Couarru. in dict. capit. alma mater. 2. parte. relect. §. quarto. d. numer. 7. affirmans eam plerisque veriorem videri, & quòd etiam si iure verior esset opinio eorum, qui censent contrarium: nihilominus hæc secunda negatiua potior est propterea, quòd fuerit consuetudine recepta, etenim iam diu obtentum est penitus cessandum esse ab officijs diuinis tempore cessationis, nec ea posse celebrari iuxta formam dict. §. adijcimus. quicquid Margall. de horis canonic. vbi supra. fol. 15. pag. 1. dicat in claustro Salmanticen si determinatum fuisse anno 1573 contrarium, & in ciuitate Salmantina fuisse tunc seruatum, contrarium siquidem iuxta hâc partem negatiuam fuit tunc ibidem, vt accepimus decretum sæpè ac sæpius itidem & obseruatum.

7 Non obstat primum fundamentũ contrariæ partis, nempe dict. Clemen. 1. de sententia excommunicationis. vbi æquiparantur cessatio à diuinis & interdictum generale, quia ea æquiparatio non in omnibus procedit, sed in illo casu tantum, de quo text. ille agit, nempe, vt religiosi etiã exempti sequantur matricem ecclesiam cessantem cathedralem aut parochialem, aliàs sint excõmunicati ipsó facto, quòd si post excommunicationem incursam celebrauerint incurrent irregularitatem, de qua in cap. is, qui. §. final. de sententia excommunicationis. lib. 6.

Secundum etiam non obest, quia dictionis, cessatio, propria significatio repugnat, vt est prædictum.

8 Tertium fundamentum prioris partis ex eo diluitur, quòd quàm plurimi contrarium teneant, nempe celebrantem tempore cessationis generalis ab eo indictæ, qui poterat interdicere esse irregularem, quos in vnum congerit D. Couar. vbi supra. §. secundo. nu. 3. dicens, hanc esse fortasse veriorem si consideremus mentem canonum prohibentium censuræ ecclesiasticæ violationem, maximè eo casu, quo quis celebrauerit officia publica ianuis apertis tempore cessationis à diuinis generalis, quod magna quidem cura cauendũ est, nec temere in hac controuersia iudicandum, propter plura, quæ imminent contracta irregularitate pericula, quã sententiam etiam probauit Simon Maiolus de irregularit. libro tertio. capit. 11. versic. hæc autem.

Quinimo

Quinimo etiã si teneamus magis receptam sententiã contrariã affirmatiuã, nempe celebrantem tempore cessationis à diuinis etiã generalis non esse irregularem, nõ eo conuincitur, licitam esse ipsam celebrationem seruata forma, quę in interdicto requiritur ad capit. alma mater. §. adijcimus. quandoquidem nullo iure inuenitur permissa, sed potius phibita: nec enim q̃ tempore interdicti sit permissa, idem censendum erit tempore cessationis cum longa differentia sit inter vtrũq;, vt est prædictũ, quãuis celebrans tempore cessationis mortaliter peccet & grauiter puniri possit, ac debeat: at vero, q̃ tempore interdicti generalis celebrans non seruata forma iuris efficiatur irregularis, est expresè cautum ab eodem iure, vt probatũ existit in præd. tertio fundamento prioris partis, quod nõ sic inuenitur in celebrante tempore cessatio-
9 nis â diuinis: cum tamen irregularitas non contrahatur, nisi in casibus à iure expresis iuxta tex. in. c. is, qui. in princip. de sent. excõmunic. libr. 6. & tradita per Tiraquel. in l. si vnquã. verb. reuertatur. nu. 251. C. de reuocand. donat. Nauar. in manual. latin. ca. 27. nu. 194. D. Couar. in Clem. si furiosus. in princip. 1. partis. de homicid. ¶ Ex supra
10 dictis deduci videtur non esse locum in cessatione à diuinis cõstitutioni. d.c. alma mater. quatenus in. §. in festiuitatibus, à iure relaxatur, atque suspenditur interdictũ generale in festiuitatibus, natiuitatis Domini nostri Iesu Christi, Paschę, Pentecostes, & Assumptionis beatæ Mariæ semper virginis, excommunicatis exclusis, sed interdictis admissis, vt ad humilitatis gratiam & reconciliationis affectum facilius inclinentur: quibus hodie addenda est festiuitas corporis Christi, vt per Vrban. Papam Quartum. Marti. V. Eugen. IIII. in extra uag. eiusdem, Eugenij extra cõmunes: quę relaxatio incipit à primis vesperis festi vsq; ad completorium eiusdem diei festi, hoc est post secundas vesperas, sed in festo paschatis incipit à missa vigiliæ saltem ab initio gloriæ quando pulsantur campanæ & finitur in vltimo completorio vltimæ diei paschatis, aut diei Assumptionis, vt tradit Soto in. 4. distin. 22. q. 3. arti. 1. pag. 967. ad fin. cum text. in. d. §. in festiuitatibus tantũ
11 loquatur in interdicto generali, non vero in cessatione à diuinis quæ multum ab illo differt, vt supra probauimus: & ante illum tex. tempore cessationis à diuinis, nulla die nullo casu, nulloque modo missa aut officia diuina celebrari permittebantur, interim q̃ cessatio durat, vt in. d. c. non est vobis. de sponsal. & in. d. c. irrefragabili. §. cæterum. de off. ordin. & in. d. c. dilectis. cum similib. supra allegat. & quod non mutatur quare stare prohibetur, vt in. l. præcipimus. C. de appel. cum simil. quo sit vt hæc opinio ad modum probabilis sit atq; in disputatione facillimè defendi potest secundum Couar. in. d. c. alma mater. 2. parte relect. §. 5. nu. 3. quanuis ipse contrarium teneat, vt paulò post dicemus, sequitur Margall. vbi supra. fol. 17. pag. 1. & fol. 23. & 24.

12 Nihilominus contrarium tanquam verius existimo tenendum imo, q̃ licet dict. §. in festiuitatibus loquatur tantum in interdicto generali, idem dicendum sit in cessatione generali: primo ex identitate rationis in proposito ex quo idem sensisse videtur, atq; credendum est Pontificem in cessatione ob reuerentiam dictarum festiuitatum, & vt fideles Christiani hoc diuino solatio recreati ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur: tum præterea, q̃ cessationi à diuinis non omnino derogatur, etiam si in his festiuitatibus diuina officia celebrentur, sicut nec interdicto, hæc siquidem celebratio temporaria est ad hos dies festos restricta, quandoquidem manet cessationis vis, his diebus transactis & ita hanc partem, vt potiorem admittit D. Couar. vbi supra. & audio secundũ eã Salmanticæ Anno 1584 Vniuersitatis claustrum praxim̃que seruasse in festo corporis Christi.

SVMMARIVM.

1 *Episcopus potest concedere monitorias generales, hoc est, cartas de def comunion, ad instan-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiam cuiuscunque eas petentis.
2 Decret. 3. de reformatione. Sessionis 25. sacri Concilij Trid. in idem expenditur.
3 Solus Epus potest decernere præd. monitorias generales, alij vero inferiores minime.
4 Nuntius apostolicus legatus à latere cum ordinariam iurisdictionem habeat in prouincia sibi commissa eas decernere potest. & nu. 5.
5 Legati à latere officium non expirat per mortem Papæ eum mittentis.
6 Legatus à latere pōt dispēsare in oībus casibus in quibus quilibet ordinarius suæ prouinciæ.
7 Legatus à latere oīa videtur posse, quæ Papa sibi specialiter non reseruauit, quia eius vices gerit.
8 Prouisor seu vicarius gnālis, cuiuscūq; epi siue archiepi præd. monitorias gnāles decernere pōt et quomō interpretati hoc sunt illustriss. Card.
9 Prouisores ac officiales generales ritè deputati à Capitulo sede vacante idem possunt.
10 Capitulum sede vacāte succedit generaliter in iurisdictione prælati sui & etiam in administratione temporaliū & spiritualiū & habet iurisdictionē ordinariā à iure communi potestq; iudices dare ac constituere & omnia, quæ ad iurisdictionem pertinent expedire.
11 Indicare furē iure ciuili tenetur quis qñ iudex procedit ex officio suo cōsistēte ī ipsomet, quod habet, vt debeat purgare prouinciā malis hominibus: secus qñ procederet ad instantiā partis, seu ex officio consistente in parte: sed de iure canonico, & attenta praxi communi ecclesiæ indistincte indicare tenetur, nu. 13. & seq.
12 Indicandi an sint ij, qui occulte iniuriam irrogauerunt aut damnum dederunt, ad monitorias generales? & nu. 14.
13 Sacerdos etiam ad satisfaciēdum damnū passo compellendus nō est ad reuelandum furem, qui sibi id in pœnitētia cōfessus fuit vide in nu. 74. vbi quòd nullo modo reuelare debet nisi. &c.
14 Iudex ad petitionem partis læsæ potest authorem damni occultum generaliter excommunicare, quinimo si illud sciat in confessione potest eum indeterminatè arguere, non vero nominatim, sed in genere à cōmunione remouere quia nec Christus Iudam à communione remouit.
17 Iudex requisitus omnino tenetur impartiri officium suū etiā nobile cōsistēs in ipsomet iudice.
18 In foro ecclesiæ non seruantur apices iuris.
19 Iudex dicitur procecere ex officio suo puro & mero, quando nemo petit seu defert.
20 Correctio fraterna (quando ipsa est necessaria) præcedere debet antequā quis reueletur ad monitorias. & nu. 73.
21 Quando præcipitur sub excōicatione, vt qui scierit talē rem eam per denuntiationē manifestet, intelligitur de eo, quod quis scit & probare potest, nisi prælatus, is sit, qui prodesse potest & non nocere in secreto tamen tenetur quis reuelare prælato, vt corrigat occultè tanquam patri, si hoc intelligat facere prælatus. nu. 22.
23 Nemo tenetur propalare in secreto nec in aperto expensis suis nempe si oporteret ire alibi ad propalandum.
24 Denuntiatio, quæ fit per monitorias dicitur iudicialis, ad quam non requiritur monitio nec correctio, sed contra ibi, & nu. 71.
25 Reuelare quis non tenetur, quod facere non potest sine magno sui detrimento, vt latius hic.
26 Iussus sub pœna excōicationis, non denuntiās impedimentum, quod scit subesse inter volentes contrahere matrimoniū peccat mortaliter.
27 Modus denuntiandi impedimentum occultū, quod ex peccato nascitur est, vt prius de illo secreto impedimento moneat, vt ab illo matrimonio desistat, quod si noluerit facere denuntiet superiori aut alteri, qui impedire possit, quamuis id probare non possit.
28 Vnus testis sufficit ad impediendum matrimonium nondum contractum, quando iuramentū de ipso cōtrahendo non interuenit: is tamē testis sciens ex sua manifestatiōe magnū scandalū sequuturū ad denūtiādu nō tenetur. n. 29.
30 Parochus celebraturus matrimoniū sciens vtū simplex alteri⁹ cōtrahētis, quid facere debeat?
31 Vnus testis ita demum sufficit ad impediendū matrimonium contrahendum, quoties cum iuramento assereret id certo scire alioqui vnus testis etiam iuratus de auditu cum altero absque iuramēto de certa scientia nō sufficeret, vt n. 32.
33 Fama sola impedimenti duobus testibus probata sufficit ad impediendum matrimonium contrahendum.
34 Testis vnus de auditu ad impediendum matrimo. contrahendū sufficit si circa impedimentū testificetur iuxta formā à canonibus expressā.
35 Monitoriæ generales concedi possunt etiā contra testes, qui veritatem sciunt de aliquo negotio & eorum nomina ignorantur. & nu. 37.
36 Monitoriæ generales concedi possunt in omnes impedientes testes produci in causa mota.
38 Monitoriæ generales discerni possunt cōtra habentes vel scientes, quis habeat has vel illas scripturas limitatur vt hic.
39 Reus interrogatus de crimine an illud cōmiserit, qū cōtra se veritatē dicere teneat, & n. 42.
40 Hæreticus occultus interrogatus ab inquisitoribus vtrum sciat aliquem hæreticum esse an teneatur se prodere?
41 Res cōtra ius requisiti pōt ac debēt quacūq; viā amphibologiæ vsitati sermonis citra mēdaciū.
43 Copia iudiciorum an sit danda à iudice reo ad hoc vt ipse teneatur dicere cōtra se veritatem? & numer. 44.
45 Iudex caueat ne non ritè procedat interrogando reum illicitè & nō legitimè, quia aliàs damnaret animam suam.
46 Non debet fieri aliquid ex solo zelo iustitiæ nisi subsit iudicium rationis.
47 Sciens aliquid, quod sibi sub sigillo & fide secreti dictum est non debet id reuelare ad finē punitionis, nisi in delictis in quibus inquisitio fit & reuelatio exigitur ad prouidendum malo præsenti vel imminenti, vt in nu. 48. præterquam in casu posito in nu. 52.
49 Secretum confessionis sacramentalis nullo modo etiam ad saluandum totum regnum reuelandum est, nec etiam in causa matrimoniali ad id compellendus est sacerdos, vt in nu. 50. & nu. 74. vbi limitatur.
51 Confessarius nō debet reuelare hæreticum sibi confessum nolentē pœnitere nec alios prodere.
53 Hæretici occulti protinus sunt iudicibus apostolicis, hoc est inquisitoribus indicandi nulla præcedente correctione fraterna etiam si fere compertum sit quòd per solam correctionem respiscet, quia eidem non est fidendum.
54 Coniux, descendentes & alij, qui iure non tenentur testificari contra alterū, nec propalare ob monitorias. & n. 55. quomodo intelligitur.
56 Vassallus excusatur à propalādo contra dñm.
57 Filius patrem hæreticū occultum accusare, aut iudicibus indicare non tenetur, duobus casibus exceptis de quibus hic.
58 Aduocatus medicus cōfessor obstetrix, & alij similes non tenētur reuelare secretum cum eis communicatum ad præceptum superioris, nec id debent facere nisi in casibus de quibus hic.
59 Monitoriæ gnāles cōcedi debēt pro occultis in quibus alias nō patet probatio secus pro notis.
60 Monitoriæ generales concedi non debent pro re leui & an læsa pro ea ligent? & nu. 61.
62 Causa, quæ dicatur parua & quæ magna relinquitur arbitrio iudicis.
63 Monitoriæ gnāles facilius pro pauperibus pro re parua, quam pro diuitibus cōcedendæ sunt.
64 Modicum dicitur respectu personarum.
65 Causæ magnæ dicuntur respectu personarū, nā inter aliquos causa decē librarū esset magna, et inter alios causa cētū Florenorū esset parua.
66 Monitoria specialia contra certas personas pro minori summa concedi solent.
67 Excōicatio gnālis lata in scientes furtū & nō reuelantes nō obligat eū, qui aliquid accepit sine scādalo in recōpensam certi debiti liquidi sibi ex iustitia, quod alio modo nō poterat recuperari, nec etiā obligat id scientes modo pro cōperto habeāt pro debito legali res illas fuisse subtractas secus tñ si dubitaret, licet subripiens id affirmet, nisi tāta fide & virtute apud eos polleret, vt meritò propter eius dictū certi efficerentur: quod procedit etiā si episcopus iuberet reuelare eos, quitē illā pro recuperatione sui debiti acceperint, quia huiusmodi monitoriæ continent errorē intolerabilē, ac proinde nō valerēt, vt in nu. 68. ampliatur in vxore aliquid surripiente de bonis mariti præd. modo nu. 69. vbi quòd debet cauere ne iterum sibi debitum soluatur.
70 Vxor poterit occultè & sine scandalo de bonis mariti soluere debitum ipsius etiam cōtra eius voluntatem.
71 Reuelare nō tenetur ad monitorias, qui aliquid audiuit à leuibus personis nō fide dignis, vt hic
72 Excusatur à reuelatione faciēda aliquid sciens si is, à quo id sciuit denuntiet.
73 Reuelare quis non tenetur peccatum secretum si reus est omino emendatus, vel cū correctione fraterna spēratur emendatio.
75 Edicta quæ leguntur in visitationibus circa peccata manifestanda intelligantur de publicis non vero de occultis.
76 Monitoriis criminosis respondendum non est: nec qñ præcessit pactū in cōtrariū, vt in nu. 77.

Universidad de Deusto
Biblioteca

78 *Excõicatio regulatur ab intentione excõicatoris: idem est in excõicatione generali. nu. 79.*
80 *Monitoriæ generales intelligi debent ciuili modo, ita quod nõ quis arctetur ad impossibile & excommunicatio fieri non debet pro debito contra eum, qui soluere non potest. nu. 81.*
82 *Praxis monitoriarum, & numeris sequent.*
84 *Iudex ecclesiastic. tenetur remittere laicum exeuntem ad monitorias & allegantem rem tenere iusto titulo ad suum iudicem si hoc petatur cognoscit tamen iudex ecclesiast. an legitimè propalauerit vel non nu. 85. & seq.*
90 *Praxis procedendi in denuntiatione euangelica & nu. sequent.*
92 *Diœcesanus ex officio suo debet denuntiare excommunicatum nominatim & eum facere euitare quando sibi constat. & nu. seq.*
94 *Vnus testis quanuis sufficiat quantum ad excõicationem in genere, secus tamen est quantum ad excõicationẽ in specie & nominatim.*

CAP. XI.

De monitorijs generalibus earumque praxi.

1 EPiscopus ad instantiã cuiuscũque petentis potest concedere monitorias generales (vulgò, *Cartas generales de descomunion dichas*) contra detinentes res suas, vt nisi eas restituãt intra certũ tempus in eisdem literis assignatũ sint excõicati & etiã cõtra scientes vbi vel apud quã personã tales res nũc sint, vt id propalare debeãt iuxta glo. 1. Bart. Bald. Angel. & cæteros cõiter Doct. in l. ciuile. C. de furt. text. in c. qui cũ fure de furt. vbi Abb. nu. 2. dicit per illum rex. iustificari posse smas eporũ, qui quotidie subditos suos cõscios furti admonet, vt debeant reuelare & non reuelantes excõi 6 cãt: Stepha. Aufreri. in addit. ad Clem. 1. de offi. ordi. & in tract. de potest. eccles. super seculares. versi. 8. incip. pro quolibet dãno. nu. 53. volu. 14. tracta. diuers. doct. fol. 494. Rota in nouis decis. 19. de dõlo & cõtum. alias. 444. incip. extra Rotam fol. 64. Bald. in c. si sacerdos. statim in princ. de off. ordi. gl. in Clem. dispendiosam. in verb. præmoniti. de iudic. vbi Cardin. Imol. Anchar. & alij notant, formamq; ponũt, sequitur plures referens Ioan. de Neuizan. in sua Sylua nuptial. lib. 3. n. 28. vol. 6. tract. diuers. doct. fol. 38. vbi nu. 58. iure idem probat nempe ratione peccati, de quo solus ecclesiasticus cognoscere põt, vt in c. nouit. de iudic. idẽ latissimè iure probat Steph. Aufrer. vbi supra in d. tract. de potest. eccles. super laicis &c. nu. 53. d. vol. 14. tract. fol. 404. sequit Bern. Diaz in regu. 243. quod hodie Sacrũ cõcil. Trid. approbauit in Sess. 25. c. 3. de reforma. salutiferã in his monitorijs formam seruandã præscribens in hunc sane modũ.

Quapropter excõicationes illæ, quę monitionibus præmissis ad finẽ reuelationis, vt aiũt, aut ꝑ perditis, seu subtractis rebus ferri solẽt à nemine ꝑrsus, præterquã epo decernant, & rũc nõ aliàs, quã ex re nõ vulgari, causaq; diligẽter ac magna maturitate p epm examinata quæ eius animũ moueat, nec ad eas decernendas, cuiusuis secularis etiã magistratus autoritate adducat, sed totũ hoc in eius arbitrio & cõscientia sit positũ, qñ ipse pro rẽ, persona, aut tempore eas 3 decernẽdas esse iudicauerit: solus itaq; epus põt decernere huiusmodi excõicationes generales, vt ibidẽ cauet, quasi alij iudices inferiores eas ferre minimè possint. Nuntius 4 autẽ apostolicus legatus à latere ad ꝓuinciã missus, vt ibi euellat & dissiper, ædificet atq; plantẽt, cũ sit ordinarius, ordinariãq; iurisdictione habeat in prouincia sibi commissa: vnde per mortẽ papę mittẽtis nõ expirat eius officiũ, vt in c. 2. incip. legatos, & 5 ibi gl. pen. & cõiter Doct. de offi. leg. libr. 6. Gundisal. Villadieg. in tract. de legat. 1. par. q. 16. n. 12. vol. 14. tract. fol. 165. Poterit iure optimo huiusmodi literas monitorias gña 6 les decernere. Sic etiã legatus põt dispensare in oibus casibus in quibus epus siue archiepus, siue Patriarcha, vel quilibet ordinarius suæ ꝓuinciæ, quia ipse ordinarius est in ea, vtpote vices dñi Papæ gerens, & plenissima, & maiorẽ post principe in ea habet potestatẽ, vt inquit Specul. in titul. de legato. §. cõsequenter. in prin. sequitur Villadieg. vbi su-

7 vbi supra. q. 14. in prin. imò omnia videtur posse, quæ Papa sibi specialiter nõ reseruauit, quia vices eius gerit. ca. cũ venerabilis. de cõsuet. c. 1. de off. legat. & ibi Abb. in vltimo notab. Specul. in titu. delegat. §. nunc ostendendũ. in versi. legatus. & est imago ipsius principis, vt in c. volentes. de off. legat. vt latè plurima cõgerens in proposito tradit Nicol. Boer. in tract. de potest. legat. à latere. n. 16. & aliquibus seq. & iterũ. n. 65. & seq. eod. volu. 14. tract. Nimirum ergo si Nuntius apostolicus legatus sedis apostolicæ posit, imo rectè potest præd. monitorias generales decernere, ꝓut quotidie eas cõcedit, atq; decernit per totã suã prouinciam rem cõmittendo epo ipsiusq; prouisori, seu officiali diœcesis, vt si re maturius cõsiderata iuxta decretũ sacri cõcil. Tridẽ. superius præinsertũ duxerit concedendas, eas decernat cũ assignatione alicuius termini intra quẽ sub pœna excõicationis apostolicæ reueletur, quod prætendit, & ita videmus fieri sæpissimè, estq; hoc indubiũ.

8 Quinimo & Prouisor seu Vicarius generalis cuiuscũq; epi, siue archiepi cum habeat gñrale mandatũ sitq; ordinarius diœcesis ordinariãq; exerceat iurisdictionẽ poterit præd. monitorias generales cõcedere, atque censuras decernere, vt in terminis tenet Sylua nupt. & Bernar. Diaz vbi supra, nec enim hunc meo iudicio excludere ab hac facultate & potestate voluit cõc. Trid. in verbis supra relatis, dũ disposuit à nemine prorsus præterquã ab epo eas decernendas, cũ ipsius hic gñralis vicarius habeat eãdem potestatẽ in iurisdictionalibus sibi ab epo concessam: sed vt paulò ante dicebamus inferiores ab epo voluit sacrũ concilium in hoc excludere. Poterit igitur ꝓuisor vel vicarius gñralis epi has monitorias cõcedere, & ita in praxi receptũ est. ¶Hoc tñ in hunc modũ interpretati sunt illustrissimi Cardinales ad declarationem dubiorũ decretorũ cõcil. Trid. deputati à sede apostolica: vicarius gñralis & ad id facultatem habẽs ab epo potest sine præuia cognitione facti ab ipsomet epo excõicationes ad finẽ reuelationis ꝓ rebus deperditis decernere, dum tñ ipse vicarius causæ cognitionẽ adhibeat, vt deduxi ex quodã sumpto declarationũ omniũ eorũdem Card. quarũ hæc est nu. 12. sic requiriẽ, vt habeat vicarius ad hoc speciale ab epo mãdatũ, nisi verba illa, & ad id facultatẽ habẽs, &c. referant ad facultatẽ vicariatus generalẽ. Sed & Prouisores ac Vicarij officiales q; generales à capitulo ecclesiastico sede epali vel archiepiscopali, & similib. vacante ritè deputati cũ plena omnimoda, & libera potestate eas 10 cõcedere poterũt: quia regula affirmativa est vera & cõis, q capitulum sede vacante succedit generaliter in iurisdictiõe prælati sui, & etiã in administratione temporaliũ & spiritualiũ & habet iurisdictionẽ ordinariã à iure cõi, potestq; iudices dare ac cõstituere & omnia, quę ad iurisdictionẽ pertinent expedire, vt latissimè plures allegans iure ꝓbat Ioan. Francis. de Pauino in tract. de off. & potest. capit. sede vacant. q. 1. & 2. primæ partis princip. volu. 15. tract. diuers. doct. fol. 172. & seq. id quod hodie ꝓbauit Sanct. conci. Trid. Sess. 24. de reform. c. 16. Præcipiens, q capitulũ sede vacãte officiales seu vicariũ infra octo dies post mortẽ epi cõstituere, vel existentem confirmare omnino teneat, qui saltem in iure canonico, sit Doctor vel Licentiatus, vel alias quã tũ fieri poterit idoneus: ergo cũ prouisores sede vacãte à capitulo ritè deputati habeat atq; succedãt in omni iurisdictiõe & administratione spualiũ & tẽporaliũ epi, totũq; epatum gubernent, atq; regant, ac proinde pro epi rectè dici valeant consequens est, vt prædictas monitorias, atque censuras generales decernere possint sicut ipsi episcopi eum hoc ad claues spectet, in quibus absque dubio succedit capitulum sede vacante: proinde in dubium est, quod prædiximus, præmaximè si in mandato capituli, id exprimatur, quod si expresse demegetur vel restringatur ad alia reseruando cætera ipsi capitulo, aliud erit dicendum: & ita cum iure cõi concordat praxis Moderna, vt nostris temporibus videmus decernentes sæpissimè prædictas monitorias in præd. officio pro episcopi, quod licet im-

Universidad de Deusto
Biblioteca

merito nunc exercemus plusquã anno ela pso in hoc episcopatu Ciuitatesf.sede ipsius epali vacante deputatione eiusdẽ capituli.

Summè tamen controuersum est apud vtriusq; iuris interpretes an ep̃us eiusq; vicarius generalis possint prædictas monitorias generales concedere non solum cõtra scientes, vt debeant propalare seu indicare rem vbi nunc est, eumq; qui eam detinet, sed etiam debeant indicare & propalare furẽ, qui talem rem surripuit? Legistæ enim magis cõiter probant teneri quem indicare furem qñ iudex ex officio suo procedit cõsistente in semetipso, quod habet, vt debeat purgare prouinciã malis hominibus: secus autem esse qñ procederet ad instantiam partis, seu ex officio cõsistente in parte, quia tunc non tenetur quis indicare furem, quare priori casu rectè facit ep̃us decernens censuras generales contra nõ reuelantes furem siue furtum, vt praxis cõis hodierna habet: in secundo vero casu secundum Legistas minimè, quod probãt ex.l. 4.§.si tibi indicium.ff.de condict. ob turp. caus.& in.l.solent.ff.de præscript.verb. vbi probatur repeti nõ posse, quod datum est à parte ob indicandũ furem vel seruũ fugitiuũ, quia non turpiter acceptum est, imo ex pactione & conuentione posse peti actionemq; in id exigendũ dari: ergo nõ tenetur quis necessario & præcise legis præcepto ad instantiam partis gratis indicare furem, aliàs non posset aliquid ob id recipere absq; turpitudine, atq; proinde ad restitutionem teneretur iuxta gloss. in.d.§.si tibi indicium.verb.repeti.vbi, id in ꝓprijs terminis notat, quæ singularis est secundũ Iasibi & Bald.in.c.super eo.de transact.tradit latè bene declarans D.Couar. in regul. peccatum.2.part.§.3.nu.6.de reg.iur. in.6. quãuis saltim charitatis præcepto teneatur quis furem, atq; seruũ fugitiuũ indicare, vt cõi omniũ consensu adnotatũ est in.c. qui cum fure.de furt.& in.c.dilectus. de excess. prælat.& ita hanc partẽ priorẽ tenent Bart. & cõiter Doct.in.d.l.ciuile.C.de furt.& in d.§. si tibi indicium damnantes contrariã sententiã Canonistarum, de qua infra, sed prædictam Legistarũ opin. videntur sequi Abb.in.d.c.dilectus.nu.1.de excess.prælat. Anania post Ant.de Bur.& Card.Floren. 12 in.d.c.qui cum fure.col.pen. Cardi. Alex. in.c.nerui. 13.dist.col.3. & in.c.quidam ex his.col.fin,1.q.1.& inquit Do.à Soto de ratio.tegen.& detegend.secret.memb.2.q.6. pag.fi ꝙ solet officiales excõicare in gene re eos qui occultè iniuriam irrogarunt, aut dederunt damnum, puta eos, qui occultè furtum fecerunt, aut fuste, aut gladio percusserũt: & nescio profectò an plus nimio extendant in modo hanc potestatem, inquit ille, nã quãuis id iure liceat deberet tñ fieri in primis, qñ damna, aut iniuriæ grauissima sunt, vt puta pro bonis ecclesiæ, & deinde deberet admoneri in literis excõicatorijs, ꝙ excõicatio solum fertur, vt restitutio fiat damni & iniuriæ, aliàs multi deciuntur putantes, ꝙ tenentur manifestare huiusmodi malefactores, vt puniantur cũ solum teneantur malefactores restituere, & scientes admonere illos, vt restituant, ꝙ si noluerint debẽt manifestari illis qui possint prodesse & non obesse, nam inquirere punitionis gratia non possunt nisi illis, qui laborant infamia aut indicijs. nec obstat.d. c.qui cũ fure.quia secundũ Legistas loquit solũ de re furtiua indicanda, & propterea nonnulli eorum adducunt illud vulgare exemplum Sancti Francisci, qui interroga tus vtrum homicida inde transiuerat vsus verbis æquiuocis immittendo manus in manicas respondit non transiuit huc.

13 Rursus Canonistæ antiqui tenent indistinctè contrariũ, imo ꝙ quãnis de iure ciuili, quis non teneatur indicare furem, vt supra in.1.opin. iure tñ canonico ad id teneat, vt referũt Alberic. & Ias.in.d.l.4.§.si tibi indiciũ.Fallẽ.1. ff.de cõd.ob turp.caus. Bertach.simpliciter in tract.de ep̃o. 2.par. lib.4.q.7.nu.39.volu.2.tracta. diuers. doct. fol.163.gl.per tex. ibi in.d.c. qui cum fure. verb.non indicat. de furt. & ibi Abb. Roman. singul.785.& quòd quando res aliter domino restitui non potest teneatur quis furem indicare priuato (vt in proposito, quia tunc dantur monitoriæ huiusmodi, quandi, quando aliter, nec aliundè probari, id potest) tenet Adrianus in 4. sentent. in tracta. de restit c. restat inquirere. in versi. sed contra. fol.155.ibi, credo tamen &c. D.Couar. in.d.regul. peccatum.2.parte.§.3. nu.5. & F. Anton.à Corduba lib.1. quæstion.q. 43.in 2.dubio.vers.secundo, si autem. pag. 347.col.1.in princip. vbi id intelligit quoties reuelatio aut testificatio exigitur, vt dãnum satisfiat parti læsæ & nullo modo ad punitionem, vt quando sub excommunicatione præcipitur, quod, qui furatus est tale quid restituat intra tot dies, vel qui id scit notificet superiori, vt criminosus: sic 14 compellatur restituere, vel à malo statu vel concubinatu recedere & huiusmodi, quia tunc qui scit etiam sub sigillo secreti tenetur tam contra se quàm contra alium quantumlibet occultum criminosum secretè reuelare, ei tantum, qui potest prodesse nõ obesse, modo sit ille superior modo non, si credit quòd sine tali reuelatione illi malo aut damno nõ prouidebitur sufficienter, & per illam reuelationem prouidebitur: alias mortaliter contra charitatem vel contra iustitiam peccabit non reuelando vel non testificando & illam excommunicationem incidet, & tenebitur resarcire damnũ damnificato, si quis ideo rem suam, vel damni satisfactionem non habuit, quia ad.d.præceptum eius speciale, vel generale noluit ille testificari, vel occultum crimen reuelare, vt peccator ille à suo malo statu recederet, vel proximo læso sua debita fieret satisfactio, secus si criminosus emendatus est iam, vel satis credibile & certum est, quòd ad secretam monitionem, vel alio modo cum minori detrimento ille emendabitur, vt latius ibi per eum, vbi bene declarat & in terminis ꝙ cõtra scientes furẽ possint cõcedi monitoriæ prædictæ, vt eũ indicent, siue ꝓpalent, & si id nõ faciãt possint excõicari tenet Abb. in.d.c.dilectus.1.notab. de excess. prælat.& alij Canonistæ, sed & nõnullos Theologos hanc partem tenentes refert Corduba vbi supra, in versi. contra supradicta. pag. 348. in fine.& pag. sequen. in princi. vbi inquit, quòd sic se habet practica ecclesiæ: & reuera, hæc secunda pars verior & tenenda est tum ex fundamentis statim iaciendis, tum etiã, quia vt dicebat Abbas vbi supra Cordub.& alij plures affirmant infra referendi & nos quotidie videmus, praxis ecclesiæ habet, vt monitoriæ generales cum censuris decernantur, contra scientes furem & non reuelantes: idque adeo est obseruatũ in ecclesia Dei, vt quamprimè sit mutandum, argum.l. quamprimè.ff.de legib. cum similib. quod præcipuè procedit quando crimen vel factum est notorium, & patrator occultus, in quo omnes concordant secundũ Cordub. vbi supra. & probat idem Cordub.in dict.tracta. de casos de conscien.d. quæst.64.in princip.

Et primo hæc sentẽtia probatur in.d.c. qui cũ fure: cuius verba sunt hæc: Qui cũ fure parturit occidit animã suam: non fur solum, sed ille reus tenetur, qui furti conscius, quærente possessore, non indicat. & ibi gloss.fina. expressè notat & vt prædiximus hanc partem tenet: ecce enim tex. vbi etiam ad instantiam partis tenetur quis furem indicare nec obstat responsio Legistarũ dicentiũ tex. illũ loqui tantũ de re furtiua indicãda nõ vero de fure: nam ex mente & generalitate illius text. verius intelligitur loqui etiam de fure prout intelligunt glo. ibi & Canonistæ antiqui.

15 Secundò eadẽ sententia probatur per locũ ab speciali in.d. c. dilectus. de excessib. prælat. vbi sacerdos etiam ad satisfaciendũ damnũ passo cõpelli nõ potest ad reuelandũ furem, qui sibi, id in pœnitentia confessus fuit: quia vt inquit tex. perniciosum esset, presbyterũ sibi taliter credita reuelare ac ad id cogi, quod non rapuit exoluendũ: ergo quoties extra confessionem in pœnitentia, aliquis agnouit furem potest cogi, vt eũ indicet ad satisfaciendũ damnũ parti læsæ, & ibi Panormit. notabi. 1. dicit illum tex. esse meliorẽ de iure ad hoc.

16 Tertiò pro hac eadem parte est optimus tex. in.c. si sacerdos. de off. ordi. vbi expressim cauetur, ꝙ ad petitionem partis læsæ potest iudex authorem damni occultum

Universidad de Deusto
Biblioteca

generaliter excõmunicare, quinimo probatur ibi, quòd ordinarius, qui scit non vt iudex vel homo, sed vt Deus nempe in cõfessione sacramentali subditum esse criminis reum potest eum indeterminatè argue re: non ergo poterit eum nominatim, sed in genere à communione remouere, quia nec Christus Iudam à cõmunione remouit. Quartò probatur ratione quoniã quilibet tenetur suo superiori obedire, in ijs, quæ ille potest præcipere & quomodo potest præcipere: sed in casu prædic. superior potest inquirere & præcipere, vt subditi criminosum reuelent vti nouerunt. Quod patet: quia ecclesia potest super occulta per accidens, si per se, aut de se manifesta sunt, vt sunt actus exteriores, quantumlibet occulti ex defectu testium vel probationis, aliàs enim nunquam procedere posset quod absit secundum Caiet. secunda secundæ quæst. 11. art. 3. & 4. & communiter Docto. vt affirmat Corduba vbi supra. rectè igitur ex omnibus supradictis iure conuincitur posse decerni monitorias generales cum censuris aduersus scientes furem, & non reuelantes, atque indicantes.

Quintò & vltimò, quia differentia Legistarum supradicta in prima opinione, inter iudicem procedentem, ex mero officio suo, vt tunc decernere possit prædictas
17 monitorias, & procedentem ad instantiã partis, vt id non posit, inanis, atque sine effectu videtur, quia iudex requisitus omnino tenetur impartiri officium suũ etiam nobile consistens in ipsomet iudice, vt docet Bart. in. l. 1. nu. 12. ff. de iurisd. omn. iudi. maximè in istis monitorijs ratione peccati, in quibus officium iudicis exuberat secundum Cardinal. in Clemen. dispendiosam. quæst. 23. de iudic. & licet pars accuset, dicitur nihilominus iudex procedere ex mero officio nobili, & accusans dicitur stimulus instigans iudicem, vt volunt Cacialup. Lancelot. & Claud. in. l. imperium. col. 4. ff. de iurisd. omn. iudic. & ibi Riminald. Curtius Iun. & Gaspar Velasc. vbi omnes testantur opin. Bart. ibi hoc tenentis esse magis communem, quam ibi latè probat Alexan. vt refert Sylua nuptial. vbi supra nu. 31. Non igitur est curandum an diœcesanus, cuius officium humiliter imploratur, concedat tales monitorias generales contra scientes ex eius officio, an aliàs ad instantiam partis, postquam huic differentiæ vnico verbo potest imponi remedium, ex quo per officium nobile poterunt cogi scientes furem propalare etiam secundum leges, vt in. d. §. si tibi indicium: & illud iudex tenetur impartiri, vt est præ
18 dictum: maximèque hoc procedit in foro Ecclesiæ in quo non seruantur tot apices iuris, vt in cap. dilecti. vbi gloss. 1. ad finem. de iudi. Iaf. in. §. item si quis in fraudem. colum. 18. vers. quarto limitatur. nu. 78. Instit. de action. q9 si adhuc instes, quòd propriè
19 loquendo iudex dicitur procedere ex officio suo puro & mero quando nemo petit seu defert secundum Abb. in cap. qualiter & quando. el. 2. de accusatio. col. antepenult. vers. nota ergo ex prædictis. nu. 21. Cepol. consil. 66. incip. decreuit. circa fin. Præpositus in ca. de accusatione. 2. quæst. 8. col. 40. vbi enumerat nouem differetias an iudex inquirat ex officio an ad instigationem alterius attamen negari non potest, quin iure siltem canonico, hæc nostra secunda pars perspicuè probetur, atque tenenda sit, quicquid de iure ciuili alij cõtrarium contendant: & ita meritò hanc vltra supra relatos probauit Ioan. Neuizanis vbi supra, à num. 30. cum sequent. vbi dicit, quòd eam opin. seruat cõsuetudo diœcesanorum & stylus curiæ Romanæ, in qua est vberrimus fons Canonistarum, & Nauar. contra Sot. vbi supra in Manuali cap. 18. nu. 40. dicens, quòd consuetudo generalis ecclesiæ obseruat contrarium eius, quod Soto vbi supra asserebat, & sic nostram sententiam: quam ibidem Nauar. & iterum in cap. 17. nu. 134. & sequen. & cap. 25. nu. 46. Manualis Hispani, & latius in cap. inter verba. 11.
20 quæst. 3 concluf. 6. nu. 581. & ante eum Soto vbi supra. d. col. fin. quæst. 6. membri 2. de ratione tegend. & dereg. secret. intelligit salua correctione fraterna inducendo reum, vt mandato episcopi satisfaciat, & satisfaciat, & consequenter quando ea est necessaria iuxta Sanctum Thom. 2. 2. q. 33. arti. 2. ad. 2. communiter receptum, hoc est si fur, aut læsor secreto admonitus noluerit restituere, & si fur satisfecerit, eum manifestare non debet nec etiam si non satisfaciat si illud probare non potest: quia quã
21 do præcipitur vt, qui talem rem scit, eam per denuntiationem manifestet intelligitur de eo, quod quis scit & probare potest, vt copiosius dixit idem Nauar. in dict. cap. inter verba. pag. 225. & seq. & nu. 778. nisi quando prælatus is esset, qui prodesse potest & non obesse. c. hoc videtur. 22. quæst. 5. sed si admonitus satisfacere nollet & admonitor probare potest, manifestare debet quia aliàs excommunicationem incurreret, & damnificato, quod ob suum silentium recuperare de suo omiserit restituere tenetur, nisi ob iustum metum taceat, secundum Ioan. de Anania in dict. capit. qui cum fure. de furtis. numer. 6. & 8. Hæc Nauar. vbi supra. & ante eum. Summa Angelic. verb. denuntiatio. numer. 13. Supradicta tamen restrictio Nauarri, vt quis non teneatur denũtiare in prædict. casu si illud probare non potest, procedere prima facie videbatur, quando quis cogeretur, ita denuntiare, vt probet, quia si non potest probare non teneretur denuntiare, vt expressè tenet Anton. à Cordub. vbi supra in vers. quinto quando quis cogeretur. & in tract. de casos de cõscien. q. 64. in. 2. punct. in vers. El quinto caso es: quasi innuat secus esse, si quis tantum cogeretur reuelare quod scit, non vero denuntiare prout communiter contingit fieri in his monitorijs de quibus agimus: nihilominus tamen adhuc in hoc casu dicendum est non teneri reuelare, quia dum dicitur, qui scit, &c.
22 intelligitur de scientia probabili: in secreto tamen tenetur quis reuelare prælato vt corrigat occultè tanquam patri, si hoc intendat facere prælatus secundum Angel. de Clau. vbi supra. & plurimos allegans ita resoluit Sylua nuptial. vbi supra nu. 45. & 46. dicens, quòd si iudex in monitorialibus diceret, quòd scientes propalent, siue probare possint, siue non, non valerent, quia continent errorem intolerabilem, nisi adderet, quòd qui non potest probare dicat sibi in secreto: & iuxta hanc distinctionem est intelligẽdus Nauar. vbi supra. Ne-
23 mo tamẽ tenetur propalare in secreto nec in aperto expensis suis, puta si oporteret ire ad vicarium episcopi vel Romam vel aliũ, degentem in remotis partibus, quem adire non potest sine impensa, vt eum Rosella probat Sylua nuptia. vbi supra. contra Sylues. & quòd si monitoriæ aliter decernant non ligant.

24 Illud tamen de correctione fraterna, vt præcedere debeat in proposito non videtur omnino absolutũ, quia denũtiatio, quæ fit per tales monitorias dicitur iudicialis ad quam non requiritur illa monitio inter te & ipsum &c. secundum Ioan. Andr. & alios in cap. nouit. de iudic. & est de mente Tabienæ, in verb. accusatio. §. 14. & in vers. inquisitio. §. 7. & in proprijs terminis ita tenet contra Sylues. Sylua nuptial. vbi supra nu. 46. Nihilominus tenendum est, quod prædiximus ex Nauar. circa correctionem fraternam, vt infra latius, limit. 6. nu. 73. asseremus, cætera, quæ Nauar. vbi supra, præfatur vera esse existimo. Quare
25 si sciens furtum vel aliud, quod præcipitur reuelari, id facere non posset sine magno detrimento in persona, fama, aut rebus suis, ob hunc iustum timorem excusatur, & solum tenetur reuelare, vt commodè potest, secreto, si id etiam sine tali detrimento facere potest, alias secus, nec aliter obligant huiusmodi præcepta superiorũ, nec eorum ligant excommunicationes secundum Anto. à Corduba vbi supra. idem esset quando propalans ob hoc poneret se in aliquo scãdalo, vt cum Formulario prouinciali tenet Neuizanis vbi supra nu. 47. vtrunque alios allegans, & se alibi sequitur Nauar. in manual. Hispan. capit. 25. nu. 50. & Cordub. in suis casib. conscien. quæstione 64. vbi supra.

26 Ex quibus iam deducitur, quod qui iussus sub pœna excommunicationis, non denuntiat impedimentum, quod scit subesse

inter volentes contrahere matrimonium peccat mortaliter, argum. cap. 2. de maiorit. & obedient. tenetur enim illud reuelare sacerdoti facienti banna etiam si sibi reuelatum sit petendo ab eo consilium non tamen commisso secreto, vt tenet Palud. in 4. distin. 27. quæst. 1. in nono casu fol. 146. in princip. Modus autem denuntiandi impedimentum saltim occultum, quod ex peccato nascitur est, vt prius de illo secreto impedimento moneat, vt ab illo matrimonio desistat, & si noluerit desistere denuntiet superiori, aut alteri qui impedire
28 possit quanuis probare non possit: quia ad impediendum matrimonium nondũ contractum iuramento de ipso contrahendo non interueniente, sufficit testimonium vnius, vt in cap. præterea. el. 2. de sponsal. & in cap. super eo. 2. respõs. de testib. per eum text. ita tenet Roman. singul. 616. quia agitur de peccato euitando, quod imminet committendum, vt latè probat Nauãr. in cap. sacerdos. nu. 27. de pœnit. distin. 6. & in Manual. cap. 22. nu. 83. D. Couar. in 4. de sponsal. 2. par. capit. 6. §. 10. nu. 21. aduersus Maior. in 4. sentent. distin. 21. quæst. 2. qui hunc communem illius text. intellectum ignorauit reprobato etiam intellectu glos. in cap. præterea. verb. publice, confiteri existimantis, quòd si vnus testis publice deponeret de præd. impedimento non sufficeret ad impediendũ matrimoniũ etiam contrahendum, quam communiter reprobari affirmat ibi Abb. nu. 7.

29 Quod si testis hoc sciens satis intelligeret, ex sua denuntiatione magnum scandalum sequuturum, quanuis probare posit, etiam mandato sub excommunicatione ipso facto, vt nũtiet existente ad denuntiandum non tenetur, iuxta Adrian. in 4. de confess. quæst. 5. dubio. 7. fol. 277. col. 2. versic. tertio dico. quem refert & sequitur Nauar. vbi supra. idem latius in reper. cap. inter verba, 11. quæst. 3. nu. 633. & seq.

30 Parochus autem vel alius sacerdos de ipsius vel ordinarij licentia celebraturus contractũ matrimonij inter aliquos, sciens votum simplex emissum ab altero eorum an possit assistere huiusmodi matrimonio eosque coniungere, vel potius debeat eos repellere videndus est omnino latè id differens per conclusiones Alfonsus à Vera Cruce in appendic. ad Specul. coniug. ad articul. 15. primæ partis, de impedimento voti simplicis.

31 Illud autem, quod modo prædiximus iuxta communem intellectum text. in dict. capit. præterea. el 2. vt vnus nempe testis de impedimento matrimonij deponens de auditu sufficiat ad ipsum contrahendum impediendum; intelligendum sanè est quoties dictus testis cum iuramento assereret illud impedimentum certo scire: alioqui
32 testis vnus etiam iuratus de auditu testimonium præbens coniugium non impediret etiam si cum eo alter absque iuramento de certa scientia testaretur, text. singularis, vbi notat Abb. nu. 2. in cap. 1. de consanguin. & affinit. sequitur D. Couar. vbi supra. in versi. quibus omnibus &c. ex eo deducens maiorem fidem soli famæ exhibẽdã esse hac in re, quàm prædictis duobus testibus, quandoquidem, hi non sufficiunt ad impediendum matrimonium contrahendum, vt est prædictum: & tamen sola
33 fama impedimenti duobus saltem testibus probata absque alia impedimenti probatione ad id sufficit iuxta text. in capit. super eo. de consanguin. & affinit. quem ibi Abb. & cæteri Doct. notant idem Abb. in cap. super eo. de eo, qui cognou. consang. vxoris suæ. & ad hoc dicit illum text. singularem Roman. singul. 616. Decius in capit. 1. col. 3. nu. 15. de appel.

34 Vnus tamen testis de auditu ad impediendum matrimonium contrahendum sufficit si circa impedimentum affinitatis testificetur iuxta formam à canonibus expressam in cap. licet ex quadam. de testib. vbi Felin. col. 1. & text. in capit. tua nos. de consanguin. & affini. vbi Abb. & Præpositus hoc ipsum explicant, nã is solus testis sufficeret ad impediendum matrimoniũ nondum contractum secundum Couarr. vbi supra ad fin. d. nu. 21. ita limitantem atque restringentem, quod prædixerat de vno teste

teste cum iuramento deponente de auditu, vt non sufficiat ad impediendum matrimonium contrahendum etiam si cum eo alter absque iuramento de certa scientia testificetur: vt hoc non procedat si testis de auditu etiã solus deponat de impedimento consanguinitatis iuxta formam doctorũ iurium, quæ in matrimonio separãdo præcipuè est, vt testes per ordinem distinguãt singulos gradus clara cõputatione ab vtroque latere nominibus proprijs, vel æquipollentibus indicijs designando personas, & cum suo iuramento concludentes se accepisse à suis maioribus, quod deponũt & credere ita esse & se vidisse personas vel in vno prædi. graduum constitutas pro consanguineis se habere: ad impediendum igitur matrimonium contrahendum sufficit vnus testis de auditu deponens iuxta formam dictorum capitum secundum Couar. vbi supra, cum hoc casu cesset ratio. d. cap. licet ex quadam. in fine, quod de matrimonio iam contracto separando agit, quoties testes non deponunt iuxta formã ibi præscriptam: quia tolerabilius est aliquos contra statuta hominum dimittere copulatos, quàm coniunctos legitimè contra statuta hominum separare, ideo merito tũc duo vel plures testes iuxta illam formam deponentes requiruntur. In nostro vero casu cum de matrimonio nondum contracto impediendo agatur, cum tradetur de euitando peccato sufficit vnus testis de auditu impedimenti dum tamen, is distinguat gradus clara cõputatiõe ab vtroq; latere iuxta formam dictorum capitum; ex quibus sæpissimè in praxi hunc casum decidi præcipiens parochis, vt similia matrimonia cõtrahenda minimè celebrarent eò, quòd vnus testis de impedimento de auditu deponebat designando ac distinguendo gradus ab stirpite clara computatione proprijs nominibus vel æquipollentibus indicijs, quousque ab apostolica sede contrahere volentes illius impedimenti dispensationem obtinerent.

EX QVIBVS omnibus iam satis dilucidè constat prima Ampliatio ad regulam generalem quam supra in principio huius capit. posuimus, nempe licitum esse episcopis, cæterisque locorum ordinarijs ecclesiasticis decernere monitorias generales cum censuris pro rebus furatis non solum reuelandis, sed etiam pro ipso fure indicando iuxta veriorem & in praxi indubiè receptissimam sententiam.

35 Secundò supradicta regula ampliari potest, vt procedat, quòd possint concedi monitoriæ generales etiam contra testes, qui veritatem sciunt de aliquo negotio, & eorum nomina ignorantur, vel alias nolunt deponere: solet ad hoc allegari text. in cap. constitutis. el. 1. de testib. & attestat. & ibi Abb. in 4. notab. verum text. ille nec Abb.
36 ibidem hoc probant, loquuntur enim alio casu nempe, vt excommunicatio generalis ferri possit in omnes impedientes testes produci in causa mota, & ita Abb. ibi nu. 1. in fine inquit, Nota practicam, vt feratur excommunicatio generalis, ex quo ignorantur impedientes, quòd diuersum est à nostra ampliatione.

Secundò loco pro eadem ampliatione allegatur text. qui expressus videtur in capit. ad nostram. 20. de iure iur. ibi, mandamus quatenus sub pœna excommunicationis publice in ecclesia proponi facias, vel proponas, vt qui super hoc nouerit veritatem procedant ad testimonium proferendum: est verum, quòd Innocen. ibi, nu. 1. text. illum intelligit, vt specialiter proce
37 dat in casu, quo loquitur, nempe restitutionis vsurarum, quando debitor iurauit non repetere, quia tunc licet contra vsurarium procedere in modum inquisitionis vel denuntiationis non solum Papæ, sed etiam alijs delegatis, nisi forsan forma cõmissionis contradiceret: secus vero in alijs criminibus vel in alio casu: non enim super iuribus singularium personarum procedendũ est inquirendo extra ordinem, sed intentatis actionibus & ordinario iudicio secundum iura: bene tamen fatetur, quòd episcopus contra aliquem, quem suspectum haberet posset inquirere de vsura, sicut de alijs criminibus ad imponendum ei pœnitentiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

tentiam canonicam, sed non ad vilitatem vel alicuius priuatæ personæ interesse consequendum: de consanguinitate autem nõ est dubium, quòd inquirere possit inter cõiuges, vt in cap. porrò. de diuort. & in cap. si duo. 35. quæst. 6. & idem fortè dicendũ esse affirmat, si de alio canonico aliàs legitimo impedimeto inquirere vellet, quem intellectum, atque sententiam Innocen. sequitur & probat ad literam Laurentius de Rodulf. in tract. de vsur. 2. parte. quæst. 125. nu. 7. fol. 137. volu. 16. tract. diuers. doct.

Verior tamen mihi in hoc videtur sententia & intellectus Abbatis in dict. cap. ad nostram. nu. 2. intelligentis. d. text. in dict. cap. & generaliter in omni causa extra vsurariam de qua in illo text. inquit enim nota bonam practicam citandi testes quando ignorãtur personæ, vt fiat generale præceptum sub excommunicationis pœna, vt qui super tali facto nouerint veritatem cõpareant ad testimonium proferendum, & quanuis iste text. loquatur in materia peccati, idem puto dicendum vbicunque testes compelli possint, quia tunc tacere veritatem est peccatum mortale, vt in capit. quisquis. 11. quæst. 3. & in cap. 1. de crimin. falsi. addens vlterius ex illo text. quòd ratione testimonij ferendi potest laicus compelli à iudice ecclesiastico: imo amplius credit, quòd etiam in causa vertente coram iudice seculari poterit iudex ecclesiasticus ad requisitionem iudicis secularis hanc sententiam excommunicationis generaliter & in specie ferre, si personæ sciantur: quia sicut iudex secularis impendit auxilium iudici ecclesiastico, ita è contra debet facere ecclesiasticus, vt in cap. cum ad verum. 96. distin. quam sententiam & praxim, nostram ampliationem tenens sequitur & probat Sylua nuptial. vbi supra, nu. 33. & 34. Causa igitur vsuraria in illo text. præcedente iuramento de non repetendis vsuris fuit facti contingentia non vero vlla specialitas, cum ratio eiusdem militet in omni alia vbi est materia peccati, sicut vertitur tacendo veritatem: & ita est menti tenenda: hæc secunda ampliatio ac practica eiusdem secundum Abb. vbi supra. multi enim, hoc non discusso de ea dubitarent, cum tamen satis iuridica & rationi consona sit, vt ex supradictis patet: sicque nimirum si diuersum asserat Dominic. à Soto in. 4. distin. 22. quæst. 1. art. 2. pag. 640. col. 2. versi. tertio. refert & sequitur Anton. à Cordub. in suo tracta. de casos de conscien. quæst. 63. vbi supplet & intelligit Sotum vbi supra. præterquam si iure habeat illas scripturas & ex manifestatione huiusmodi maximum damnum & inconueniens rem iustè ab antiquo possidenti sequeretur, vt in exemplo, ibi ab eo ficto.

38 Tertiò ampliatur regula communis, vt possint discerni monitoriæ contra habentes vel scientes, quis habeat, has vel illas scripturas, quæ quoquo pacto ad aliorum ius attinent, nam tunc proferendæ omnino sunt & scientes reuelare tenentur, nec sufficit, vt qui habet se excuset dicendo, q̃ inde vexationẽ timet, nisi forsan omni dubio procul manifestissimum sit taliter illas ad meum ius conducere, vt nullatenus ad alterius ius confirmandum attineant, vt docet Dominic. à Soto in. 4. distin. 22. quæst. 1. art. 2. pag. 640. col. 2. versi. tertio. refert & sequitur Anton. à Cordub. in suo tracta. de casos de conscien. quæst. 63. vbi supplet & intelligit Sotum vbi supra. præterquam si iure habeat illas scripturas & ex manifestatione huiusmodi maximum damnum & inconueniens rem iustè ab antiquo possidenti sequeretur, vt in exemplo, ibi ab eo ficto.

Quartò principaliter supradicta communis regula ampliatur, vt propter tales monitorias emanatas contra scientes non solum quis teneatur indicare alium, sed etiam se ipsum quando de hoc esset infamatus vel sufficienter indicijs affectus, vel quoties contra ipsum adest semiplena probatio, hocque illi cõstat aliàs secus: nam reus
39 interrogatus de crimine, an illud commiserit tunc demum tenetur confiteri, atq; contra se veritatem dicere, quando est notorium factum contra eum vel esset infamatus de eo, vel semiplenè probatum, aliàs secus quando nulla præcedit infamia, vt in cap. quis

cap. quis aliquando. de pœnit. distin. 2. vbi Beatus Chrysostomus scriptum reliquit super epist. Pauli ad Hebræos, dicens, non tibi dico, vt te prodas in publicum, neque apud alios te accuses: sed obedire te volo prophetæ dicenti: reuela ante Deum viam tuam. Abb. in cap. 2. in fine. de cõfes. Summa Angel. verb. confessio delicti. in princip. & in verb. inquisitio. §. penul. & in verb. denuntiatio. §. 13. Syluest. in verb. accusatio. §. 13. testatur communem. Grego. Natam in Clemen. fæpè. §. & quia. in. 7. colum. de verb. signific. sequitur plurimos referens Sylua nuptia. vbi supra nu. 41. & 42. quod & tenuit Sãct. Thom. 2. 2. quæst. 69. art. 1. & 2. & ibi Caieta. Soto de ratione tegend. & detegend. secret. in 2. memb. quæstione 7. conclus. 1. & 2. & de Iustitia & iur. lib. 5. quæst. 6. art. 1. & 2. & quæst. 7. Nauar. in Manual. cap. 25. nu. 35. 36. 43. & 49. Gregor. Lopez in. l. 4. titul. 29. parti. 7. in glo. jurar que diga la verdad. vbi latè & optimè examinat, atque ita resoluit Roderic. Suarez in. l. 4. titul. de las juras. nu. 15. libr. 2. for. leg. Anton. Gomez 3. tom. resolut. cap. 12. de probat. delictorum. nu. 5. Bernard. Diaz in sua practic. criminal. canonica. cap. 128. estq; communis opinio Doctorũ vtriusq; iuris, vt plurimos referens testatur Anto. à Cordub. lib. 1. sui quæstionarij, quæst. 43. fol. 350. col. 2. vbi pro hac sententia allegat d. l. 4. titul. 29. parti. 7.

40 Idem est in hæretico occulto, qui se ipsum prodere non tenetur nulla præcedente infamia, cum in generali inquisitione interrogatur à iudice vtrum sciat aliquem hæreticum esse, vt rectè probat D. Simanc. de institut. cathol. titul. 42. nu. 13. dicens, posse reum hoc casu iustè celare crimen asserendo, nescire se quis fecit, quia non sic scit; vt dicere teneatur cap. quis aliquãdo. de pœniten. distin. 1. Chrysost. vbi supra. homil. 31. col. penul. & ad populum Anthioc. homil. 41. Caiet. & Soto quos ibi refert, quod si iustè interrogetur se ipsum prodere tenetur, vt cum Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 69. & quæst. 76. tradit idem Simanc. vbi supra titul. 29. nu. 44. in fin.

41 Quare cõtra ius requisiti hoc casu possunt ac debent, quacunque vti amphibologia, quam vsitatus sermo citra mendaciũ ferre possit, nam si talia verba nullatenus sensum verum admitterent mendacium essent, quod nullo modo licet secundum Soto de iustitia & iur. lib. 5. quæst. 6. art. 2. conclus. 7. pag. 445. col. 1. & de ratione tegendi & detegend. secret. memb. 3. quæst. 3. conclus. 4. & D. Couar. lib. 1. Variar. resolut. cap. 2. nu. 2. & Ant. à Cordub. in suo tracta. de casos de conscien. quæst. 65. vbi limitat in quibusdam personis, quarum vita periclitaretur si de eis interrogati tenerentur eos propalare. Ergo ita & eodem modo delinquens non tenebitur se ipsum indicare siue reuelare ad monitorias generales, nisi de illo esset infamatus vel sufficieter indicijs affectus vel saltim si contra eum esset semiplena probatio, vt in terminis aduersus Ambros. de Vignate in. d. l. ciuile. C. de furt. resoluit Sylua nuptia. vbi supra nu. 36. & seq. per tres columnas & Corduba in tracta. de casos de cõscien. quæst. 64. in 2. puncto, idem optimè. d. lib. 1. quæstion. d. q. 43. pag. 346. col. 2. & pag. 347. col. 2. in versi. at vero. addit plurimos allegans, quòd hoc casu tenentur alij eum reuelare ad punitionẽ etiam si ille sit emendatus, si aliter, quã per sigillum secreti notus est: quinimo licet criminosus sic occultus sit, quod notus sit alijs duobus vel tribus, qui mecum id viderunt, per quos legitimè potest probari contra illum, & ex eius punitione maius bonũ probabiliter speratur, quàm sit eius punitionis nocumentum, licet nõ tenear illum reuelare, licitè tamen possum id facere, ad finem & punitionem vtilem, teneor tamẽ idem facere si superior præcipiat generaliter vel specialiter etiam si sit emendatus secundum ipsum, pag. 346, col. 2.

42 Angelus tamen de Clauas. vbi supradicto verb. confessio, superiorem sententiam quæ habet, quòd quando quis est infamatus de crimine tenetur propalare, limitat quando ageretur ad aliam pœnam, quam spiritualem dicens esse notandũ, quia istæ monitoriales fiunt, vt plurimum, vt procedatur

datur iudicialiter secundū eūdem in verb. denuntiatio. ad fin. eandem limitationem refert & sequitur Sylvest. in summa verb. confessio. 1. in princip. in versic. primo. in ista quæstione: sed verius est contrarium, quia non est bona ratio diuersitatis, vt in specie affirmat Greg. Lopez vbi supra. versic. ego qui ratio &c. aduers. Sylvest. vbi supra. quem refert non vero Angelum.

43 Sed an ad hoc, vt reus teneatur iudici respondere veritatem legitimè interroganti vt supra visum est sit necessarium, quòd iudex ei notificet vel det copiam indiciorū quæ contra eum sunt? refert in hoc opiniones contrarias Cord. vbi supra. d. lib. 1. quæstionarij, quæst. 43. pag. 350. col. 2. versi. sed vtrum. Caietanum nempè Sotum & Nauar. vbi supra. & alios multos tenentes partem affirmatiuam: Gregorium Lup. vbi supra, in fine gloss. & alios plures tenentes negatiuam, quam etiam probauit F. Arevalus de correct. fraterna, conclus. 6. propositione. 4. 5. 7. 8. & 9. quæ sententia negatiua communiter practicatur, nempe, vt non sit necessarium, quòd id reo constet, sed debeat pro iudice præsumi, quòd legitimè procedat & interroget ad hoc, vt eidem teneatur respondere veritatem dum de opposito non constiterit sufficienter, vt sæpissimè vidi: quanuis durissimum hoc videatur Cordub. vbi supra. qui potius probat sententiam priorem affirmatiuā quando reus dubius est an sit infamis, aut semiplena probatio, vel sufficientia indicia contra eum, quia sibi hoc non constat, nec rationabiliter cōstare deber, vt tunc quidem non teneatur iudici respondere veritatem, quanuis non debeat mentiri: nihilominus tenenda est negatiua præcedēs quæ in praxi obseruatur, nempè, vt in dubio præsumendum sit pro iudice interrogante, nisi aliud reo constiterit: existimo tamen, q

44 reo postulante, debeant illi edi atque legi dicta testium ad hoc, vt veritatem respondere teneatur, quod si id à iudice denegetur, non quidem tenebitur respondere veritatem. Caueat autem iudex secundum Greg. Lopez vbi supra. ne non ritè procedat interrogando reum illicitè & non legitimè, quia alias damnaret animam suam, nec eum tunc zelus iustitiæ, quo afflagraret se moueri eum excusaret: nam vt inquit

46 Hostien. quem refert Abb. in cap. cum in iuuentute. de purgatione canonic. non debet fieri aliquid ex solo zelo iustitiæ, nisi subsit iudicium rationis, quod dicit facere contra religiosos prælatos habentes tantū zelum in puniendis delictis, vt prætermittant ordinem iudiciariū inquirentes quandoque de criminibus omnino occultis.

47 Primò supradicta communis regula affirmatiua limitatur, vt non procedat quando quis aliquid scit solum, quia sibi sub sigillo & fide secreti dictum est, quia non debet id reuelare, vel de eo testificari ad finem punitionis, quia ex quo secretum est de iure naturæ non tenetur quis etiam ad præceptū superioris ipsum detegere, quia fortius est ius naturæ quàm humanum, vt in. §. sed naturalia quidem iura. Instit. de iure natur. gent. & ciuil. ita Scotus & Theologi in. 4. sententiar. dist. in. 21. Superior enim præcipere non potest, vt quis violet fidem secreti contra ius naturale, vt secundum Thom. & communiter Doct. aiunt Sylvest. in summa verb. confessio. 3. quæst. 2. & verb. testes. quæst. 8. & Nauar. in summa. cap. 28. nu. 42. 48. & 49. Adrian. in 4. de confess. dubio vltimo. in fine. Gabriel in 4. distin. 15. quæst. 6. conclus. 7. Anton. de Cordub. d. libr. 1. quæst. 43. pag. 346. col. 1. vbi in versi. tertio. sequentis paginæ, hoc limitat quando præceptum, vel inquisitio

48 fit & reuelatio exigitur ad prouidendum malo præsenti vel imminenti simul & ad criminosum puniendum, vt communiter fit in criminibus læsæ maiestatis diuinæ vel humanæ, & in alijs criminibus adhuc pendentibus, vel imminentibus in futurū in perniciem vel notabile damnum reipublicæ, vel proximi cuiuscunque, vt sunt hæreses, proditiones, machinationes, latrocinia, & homicidia occultè graſſantia, & falsificationes monetæ & alia huiusmodi, quia tunc etiam non interrogatus tenetur reuelare ei tantum, qui credit prodesse & non

non obesse modo sit superior modo non, quantum fuerit necessariū ad ea mala vel damna sufficienter præcauendum, vel ad remedium adhibendum, idque faciendū est cum minori detrimento ipsius criminosi, vt possibile fuerit, ita vt neq; plus nec minus reueletur, quàm sit necessarium ad præd. mala præcauenda, remediūq; adhibendum, & quòd hoc est ita faciendū non obstante iuramento & promissione quacunque citra secretum confessionis sacra-

49 mentalis, quod nullo casu etiam ad saluandum totum regnum reuelādum est, quod etiam tenet Nauar. in cap. sacerdos. de pœniten. 6. distin. nu. 166. etiam in causa matri

50 moniali, nam neque in ea cogi poterit sacerdos propalare, quæ habuit in confessione, vt aduersus Felin. in apostolis in cap. testimonium. col. penult. de testib. & in cap. 1. col. 1. de except. relatum à Iaſ. tenet Neuizanis vbi supra nu. 45. Imo nec etiam con-

51 fessarius debet reuelare hæreticum sibi cōfessum nolentem pœnitere, nec alios prodere, quos scit hæreticos esse, vt resoluit cū communi plures allegans D. Simanc. de instit. catholic. titul. 42. nu. 14. aduersus Alberic. aliud tenentem, eandem ampliationē sequitur Nauar. in dict. cap. sacerdos. 6. distinct. nu. 119. de pœnit. vbi inquit, q hanc sententiam probant omnes Theologi di-

52 stin. 21. Adri. & Thom. à Vio', quos refert. Quod si aliquis certo sciat illi malo sufficienter esse prouisum aut quòd certè prouidebitur opportunè per illum criminosum iam verè pœnitentem & damna resarcientem, vel per alium quemcunque, vt ad eum finem efficaciter obtinendum oportet alio modo quàm per reuelationē non debet illum criminosum occultum, cum tanto eius detrimento vel ad eius punitionem reuelare secundum Cordub. vbi supra, post Nauar. in Manual. Hispan. cap. 25. num. 49. Hæretici autem occulti protu-

53 nus sunt iudicibus apostolicis, hoc est, inquisitoribus indicandi, atq; deferendi nulla præcedente correctione fraterna etiam si ferè compertum sit, quòd per solam illā correctionē hæreticus resipiscet, ac nulli nocebit, quia eidem non est fidendum, vt latè optimèque probat D. Simanc. de instit. cath. titul. 19. per nu. 10. & 12. & superiora vera sunt & rectè procedunt, quanuis Capell. Tolosa. quæst. 240. incip. si tres socij. & ibi additio, & Aretin. in cap. qualiter & quando. el. 1. de accusat. in fine. & Felin. in cap. intimauit. col. 1. de testib. & in capit. nouit. col. penulti. versic. iuramentum. nu. 14. de iudicijs aliud velint, teneri nempè quem in proposito tanquā testem propalare, quod scit, etiam si haberet per secretam reuelationem, vel iurasset non testificari vel denuntiare: hoc nanque quoad id quod in secreto acceperit extra causam hęresis apertè repugnare videtur iuri naturali, ac proinde non tenendum, vt melius existimarunt Theologi communiter, vt est prædictum, nisi in casu speciali, cuius supra iam meminimus, quoad promissionem autem vel iuramentum de non testificando vel denuntiando verum est, vt probat Felin. vbi supra, quia est contra publicam vtilitatē occultare tunc veritatem nec sumus in casu supradict. 1. limitationis.

54 Secundò eadem communis regula limitatur, vt non procedat in coniuge, nec in descendētibus, & alijs, quos enumerat summa Angel. in verb. denuntiatio. nu. 13. quia sicut hi nō tenentur testificari, ita nec propalare ob tales monitorias: sequitur Neuizan. vbi supra nu. 47. Nauar. in Manual. ca. 25. nu. 46. & in cap. inter verba. nu. 8-8-11. quæst. 3. Cordub. d. libr. 1. quæst. 43. pag. 348. in versi. septimo. & in tract. de casos de conscient. quæst. 64. circa fin. in versi. el septimo caso es.

55 Hoc autem verum esse affirmat Angel. quando superior crimaliter vult procedere, si autem ciuiliter, credit secus esse, quando nullum malum sibi immineret ex hoc aliàs secus, quia non teneor cum malo meo facere bonum proximo temporale, vt expressius idem Angel. refert verb. fami-

56 lia. nu. 7. pari ratione excusatur vasallus à propalando contra dominum, secundum Præpositum in cap. primo. §. similiter per illum text. de consuetu. rec. feud. quem refert

Universidad de Deusto
Biblioteca

refert & sequitur Ioannes à Neuizanis vbi supra.

57 Quinimo & filius patrem hæreticum occultum accusare, aut iudicibus indicare non tenetur, vt latè probat Alfonsus Tostadus super Deuteronomium. 13. quæstione. 3. cuius sententiam in hoc plurimis comprobat eique vehementer assentitur D. Simancas de instit. cathol. titul. 29. nu. 37. & sequen. aduersus Alexan. Alens. Henric. Palat. Rub. Castr. Caietan. & Nauar. contrarium existimantes, addens sententiam Tostadi esse generaliter verisimilem, & q quanuis filius non teneatur patrem occultum hæreticum iudicibus indicare, poterit tamen id facere: eoque magis, si pater insanabilis esse videatur, quinimo laudandus est filius, qui ardore diuinæ religionis naturalem amorem vicerit & affectum hunc vehementissimum superauerit: sed omnia prius tentare debet quam patrem ad iudices deferat: duobus casibus exceptis in quibus filius patrem hæreticum iudicibus prodere debet. Prior est cum filius ab inquisitoribus apostolicis iustè interrogatur? posterior cum patris hæresis perniciosa reipublicæ sit vt ibi per eum, cuius in hoc dicta vera & probabilia esse videntur.

58 Tertiò cõmunis regula limitatur in aduocato & medico, quia hi non tenentur reuelare secretum ad præceptum superioris, ne dicantur præuaricatores & proditores causæ: vt tenet Palud. in 4. distin. 17. quæst. 1. in. 9. casu fol. 146. in princip. & plurimos referens probat Neuizan. vbi supra. nu. 47. & bene Natur. in manual. cap. 25. nu. 42. & 46. vbi quòd aduocati, confessores, medici, & alij similes, quibus deteguntur secreta litium, dubiorum & morborum peccãt testificando de secretis cum eis secreto cõmunicatis nisi aliundè illa nouerint, vel nisi sint talia, quæ non detecta in aliorum damnum redundarent, nec tunc est detegendum aliquid vltra necessariũ nec quãtum est necessarium, si maius ex eo damnum famæ, in eum, qui detegitur quàm in damnificatum bonorum redundat per latiùs à se tradita in cap. inter verba. pag. 233. nu. 799. 11. quæst. 3. & breuius in manual. cap. 18. num. 60. idem latè probat F. Ant. à Cordub. in suo tract. de casos de conscient. quæst. 64. in 2. punct. in versi. El tercero caso es: vbi quòd in hac tertia limitatione. Et casu concordant communiter Doct. idem lib. 2. quæstion. quæst. 43. pag. 348. versi. tertio. Loquens etiam in obstetrice, dicens, q supradictæ personæ etiam si sub excommunicatione vel iuramento specialiter cogantur à superiore, id, quod sciunt reuelare peccant mortaliter reuelando vel testificando, quod per hanc viam solam nouerunt, etiam si sciant plenam esse aliàs probationem vel infamiam contra illum: sed solum dicere possunt, id, quod alio modo nouerunt vel audierunt, excipitque, quod Nauar. vbi supra, quem ibi refert, & in aduocato hanc eandem limitationem simpliciter tenet Auend. lib. 1. c. 2. præto. nu. 25.

59 Quarta & præcipua limitatio est, vt prę dictæ monitoriæ generales cõcedi debeat pro rebus occultis in quibus non pateret probatio nisi per monitorias, secus pro notis, nam si sciretur, quis talem rem esset furatus, seu alius aduersarius, contra eũ actor in iudicio debet experiri agereque via ordinaria coram iudice competente, sicut videmus aliàs, quia vbi fit iudicium contra certam personam debet fieri specialis citatio illius, vbi autem non apparet certa persona tunc sufficit citatio per edictum generale, Secundum Geminian. in cap. final. de elect. libr. 6. vbi Anchar. sequitur etiam Felin. in cap. 2. col. 5. versi. circa tertium. nu. 8. de constit. & in terminis nostris ide probat Do. à Soto in. 4. dist. 22. quæst. 1. artic. 2. versic. inter hæc. pag. 940. & Neuizan. vbi supra. num. 48. vbi quòd si feratur excommunicatio licet ferri non debuerit tenebit iuxta gloss. fina. in fine. in cap. 1. vt lite non contest. eandem limitationem probat Bernard. Diaz in regul. 243. limit. 2. quæ limitatio deduci, atque probari videtur, ex decreto facti concilij Trident. Sessione 25. c. 3. de reformat. supra alleg. Quare placuit mihi illa praxis, quam à quodam gratiosissimo prælato huius regni introductã agnoui in

uit in proposito: nempè, vt prius petens ab eo has monitorias generales iuraret, id in iudicio minimè deduxisse, nec habere probationem plenã, aut semiplenam eiusdem rei, & præterea quantitatem notabilem arbitrio suo, qua damnificatus erat, inhærendo verbis præfati decreti Concilij ibi, & tunc non aliàs, quàm ex re non vulgari, causaque diligenter, ac magna maturitate per episcopum examinata, quæ eius animum moueat, id, quod ipse in hoc proepiscopi officio semper obseruo, cum à me petuntur dictæ monitoriæ, considerando tamen circa quantitatem, qualitatem personarum: in diuitibus enim maiorem exigo damni quantitatem, in pauperibus autem minori contentor, quia respectu eorum parua quantitas maxima est, atq; maior alia grauiori in diuitibus, nunquam tamen eas concessi pro minori quantitate
60 quàm 20. aureorum, nec à me petitæ fuerunt, de quo paulò infra in sequenti limitatione, vnde inquit Palat. Rub. in repet. cap. per vestras. §. 18. nu. 22. de donat. inter vir. & vxor. fol. 151. quòd excõmunicatio generalis ab homine, lege, vel statuto prolata contra furantes res ecclesiæ non arctat eos, qui res paruas & infimas subtraxerũt, vt puta candelam vel clauum, &c. quia cũ canones prohibeant excommunicare pro leuibus culpis & excommunicatio non liget nisi ex intentione proferentis non est verisimile, quòd iudex voluerit excommunicare contra dispositionẽ iurium prædictorum: dicit tamen tutius esse tenere contra vt statim dicemus.

61 Quintò limitatur, vt monitoriæ generales concedi non debeant pro re leui, puta pro vna gallina & similibus, nec pro canibus, qui plus incõmodi habent quã cõmodi, itẽ nec pro dãno leui dato per vnam gallinam, quã propterea quis non debet occidere, sed capere si potest & præsentare iudici, ita in alijs animalibus Petr. de Lesnaudier in tract. de doct. 4. part. q. 81. & in specie ita limitat Neuizan. vbi supra. nu. 49. & Bern. Diaz vbi supra, limit. 3. & probat latè D. à Soto in. 4. senten. d. 22. q. 1. arti. 2. versi. quo igitur prima. pag. 939. vbi maximè abhorret vsum modernũ decernendi frequẽter excõicationes ꝓ minimis culpis & dãnis, pro quibus vix homo dragma argenti mulctaretur, vt pro minimo furto, vel holerum, vel fructuum, cum tamen excõicatio sit maior pœna, quam habeat ecclesia ac proinde non esset imponenda nisi pro maximis peccatis, vt in. c. corripiantur. 24. q. 3. nam pro paruis & leuibus causis nemo à cõmunione est suspendendus, præter eas culpas pro quibus antiqui patres arceri ab ecclesia iusserũt cõmittẽtes: vt in. c. nullus. 11. q. 3. Apostolus nãq; Paulus antequã incestuosum traderet Satanæ enormitatẽ criminis exaggerauit dicẽs: auditur inter nos fornicatio, & talis fornicatio, qualis neque inter gentes: & hæreticũ iubet post vnam & secundã monitionẽ vitare: nec sufficiẽs est quorundam iudicũ excusatio secundũ Sot. dicentiũ se sæpè non habere excõicandi intentionẽ: nam cũ subditos illa intentio lateat, non excusantur à peccato dum contra conscientiã non obtemperat: & longè peius est homines in peccatũ cõijcere, quã pœnæ subijcere excõicatiõis. Præmaximè q vt plurimũ iudices qñ excõicant pro leuibus, habent animũ atq; intentionẽ excõicandi prout in dubio præsumitur: quare licet iniustè id quidem faciãt, quia nõ debẽt nisi pro re graui & enormi peccato ferre sententiã excõicationis iuxta supradicta, nihilominus tñ si pro quocũq; peccato mortali inobedientiæ feratur tenet secundũ Soto vbi supra. Estq; tutius ꝓ animabus secũdũ Palat. Rub. vbi supra. d. n. 22. Snia enim pastoris siue iusta, siue iniusta valida est, atque proinde timenda iuxta illud Cregorij Papæ de quo in. c. sententia pastoris. 11. q. 3. Superiora comprobari possunt ex præfato decreto Concil. Triden. Sess. 25. c. 3. de reforma. in princ. ibi cum experientia &c. & ibi, & tunc non aliàs quam ex re non vulgari &c. magna igitur debet esse res atque nõ parui præiudicij ad hoc, vt pro ea monitoriæ generales concedi debeant: hoc tñ arbitrio episcopi relinquitur, vt expressè cauet in præcitato cõcilio: ibi, sed totũ hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

in eius arbitrio & conscientia sit positum, quando ipse pro re, persona, aut tempore eas decernendas esse iudicauerit: sic etiam videmus in iure, quòd quæ dicatur causa
62 magna & quæ parua arbitrio iudicis relinquitur iuxta crebriorem doctorum sententiam, vt plurimis relatis eam sequutus testatur Menoch. de arbitrar. iudic. lib. 2. centuria. 1. casu 27. nu. 10.

63 Quare vt paulò ante prædicebamus aduertere debet hoc casu Episcopus ad personas respectu enim pauperis non erit vulgaris res, quæ respectu diuitis minima iudicabitur, facilius igitur pro pauperibus concedendæ erunt pro re parua quàm pro diuitibus, quinimo pro ijs pro re parua concedi non debent: nam vt inquit gl. in. l. sed
64 etsi susceperit. §. 1. verb. modica. ff. de iudi. modicum dicitur respectu personarum & ponit exemplum in Regina Matilda dicente: Aliquantulum terræ dono illi ecclesiæ, quæ tamen in triginta milliaria extendebatur, quæ glossa. est communiter approbata, vt testatur Palat. Rub. in repet. Rubri. de donat. inter vir. & vxor. §. 11. nu. 12. & secundum Curt. in repeti. l. admonendi. nu.
67. vbi Bart. nu. 54. cõiter approbatus secũdum eundem Curt. Iun. in. l. 3. nu. 18. ff. si cert. pet. docer, quòd causæ magnæ dicun-
65 tur secundum qualitatem personarũ, nam inter aliquos causa decem librarum esset magna, & inter alios causa centum Florenorum esset parua, vt in. d. l. sed etsi susceperit. §. 1. Vnde in proposito non conuenit doctri. Ias. in. l. vt vim. col. 6. nu. 25. ff. de iustitia & iur. dicentis, quòd res dicitur vilis, quæ non valet duos aureos, de qua pro & contra per Andr. Alciat. in. c. 1. nu. 18. & sequen. ff. de iudic. in proposito nanque haberi debet respectus ad personas, earumq; diuitias, vel paupertatẽ, vt in diuitibus maior quantitas requiratur quàm in pauperibus ad hoc vt monitoriæ generales decernantur, quanuis & pro pauperibus nunquã eas cõcederem pro duobus tribus, vel qua
66 tuor aureis, sed pro maiore quantitate vel summa: monitoria tamen specialia contra certas personas pro minori summa cõcedi solent, aliàs enim ecclesia non haberet remedium competens ad cõpellendos reos, si pro minutioribus quantitatibus specialiter debitis excommunicationem non decerneret, suaque iurisdictio illusoria esset atque sine effectu.

67 Sextò, cõmunis regula supradicta limitatur, vt non procedat, quoties constaret aliquid acceptum esse sine scandalo in recõpensam certi debiti liquidi sibi ex iustitia, si per iustitiam nec alio modo poterat recuperari sine magno detrimento, aut sine inimicitijs, vel aliàs illis concurrentibus, de quibus per Nauar, in manual. c. 17. nu. 112. & sequent. Tunc enim excommunicatio generalis lata inscientes & non reuelantes, non obligat eum, qui sic subtraxerit, nec etiam id scientes, modo pro comperto habeãt res illas pro debito legali fuisse subtractas, secus tamen si dubitarent, licet recuperans eis dicat, quòd ad recuperandum suũ debitum tantum quod iustum erat accepit, nisi tanta fide & virtute apud eos polleret, vt merito propter eius dictum certi efficerentur: ita Nauar. in. d. c. 17. nu. 114. & iterum quanuis breuius. capit. 25. nu. 46. & ante eum Medin. de restit. q. 3. causa 12. & latius. q. 11. & Dominic. à Soto in. 4. distin. 22. q. 1. artic. 2. pag. 940. col. 2. Anto. à Cordub. lib. 1. quæstionarij. q. 43. pag. 348. col. 3. in. 4. limit. & in. d. q. 64. in. 4. limita. idem in tract. de casos de conscien. in. 2. editione, quæst. 181. in pulchro casu mulieris habentis res quasdam amici sui, qui eam stuprauit & dotem eidem promiserat estq; iam defunctus, nam potest eas retinere pro satisfactione & iusta recompensatione donec sibi dos promissa soluatur, nec tenebitur id reuelare ad monitiones generales, quinimo, nec amicus defuncti alias res, quas apud se secreto reliquit in confidentia, vt eidem mulieri daret in recompensam debiti, quia nec id tenetur reuelare, sed prædictæ mulieri dare, cum hoc one-
re. vt quoties mulieri soluatur dos promis-
68 sa hæredibus defuncti restituantur prædictæ res. & supradicta hæc sexta limitatio procedit, etiam si episcopus iubereret re-

uelare eos, qui rem illam pro recuperatione sui debiti acceperint secundum Sylues. in summa verb. furtum. q. 15. quia tunc huiusmodi monitoriæ cõtinerent errorem intolerabilem, ac per consequens non valerent, vt in. c. 1. de re iudic. sequitur Nauar. vbi supra, aduersus summam Roselam, vbi idem tenet contra Sylues. quando daretur excommunicatio specialis ob illam rem, licet quoad personas esset generalis, vt ibi late probat.

69 Ex quo primo infertur, quòd si vxor de bonis mariti aliquid in casu licito propria autoritate occultè acceperit pro satisfactione suæ dotis vel arrharum, quãdo alias cõmodè eam vel eas recuperare nõ poterat, non tenebitur ipsa nec id scientes reuelare dummodo caueat ne iterum sibi tale debitum soluatur vel q̃ in eum euentum subla tum restituat, vt constat ex Cordub. in suo tract. de casos de conscient. q. 126. in princ.

70 Secundò infertur, q̃ vxor poterit occultè & sine scandalo de bonis mariti soluere debitum ipsius etiam contra eius expressam voluntatem, quia est socia adiutrix Genes. 1. & hoc faciendo adiuuat eum ad seruãdam animam suã secundũ Gabri. in 4. d. 15. q. 1. col. 8. sequitur Nauar. vbi supra d. c. 17. nu. 117. vbi hoc temperat dummodo prouideat, q̃ maritus intelligat se illi nõ debere recuperata schedula remissionis ab eo, cui solut aut alio modo iuxta ab eo tradita supra num. 113.

71 Septimò limitatur quando quis, id audiuit solum à leuibus personis non fide dignis, ita quòd ipse de leuitate notaretur, si id, ideo crederet aut denuntiaret vel de auditu tantum testificaretur, vel si crederet, q̃ iudex propter hoc suum dictum plus debito contra reum moueretur, nam tunc reuelare nõ tenetur, ita Nauar. in manual. cap. 25. num. 46. Anton. à Cordub. d. lib. 1. quæst. 43. in. 6. casu.

72 Octauo limitatur, vt excusetur quis à reuelatione facienda si is, à quo, id scitit denuntiet, vt tradit Nauar. in repet. c. interverba. nu. 790. 11. q. 3. & in Manual. ca. 25. nu. 46. Cordub. vbi supra. d. 6. casu & ante eos Sylua nuptial. vbi supra numer. 63.

73 Nono limitatur quando peccatum est secretum, reusque est omnino emendatus vel cum correctione fraterna speretur, q̃ possit emendari, tunc enim non debet obediri prælato etiam præcipienti, vt denuntietur absq; præd. correctione fraterna secundum Sanct. Thom. 2. 2. q. 33. arti. 7. ad 3. & Sanct. Antonin. in sua summa. 2. parte titul. 9. cap. 6. §. 4. Nauar. in. d. c. 25. nu. 64. Anton. à Cordub. d. libr. 1. quæstion. q. 43. pag. 348. in versi. primo. vbi hoc intelligit quãdo generaliter vel specialiter id exigit solũ ad emendationem peccati mortalis illius, vel ad præcauendum malum imminens Reipublicæ, vel proximo cuicunq;, vel ad satisfaciendũ damnificatis de damno recepto si criminosus ille sufficienter emendatus sit, vel satis credibile & certum sit, quòd ad secretam monitionem vel alio modo cum minori detrimento ille emendabitur, vt oportet & damnum imminens omnino cauebitur & proximo damnificato debite satisfiet, nisi constaret, quòd sit iam de illo crimine infamatus vel legitimè accusatus aut denuntiatus cum sufficientibus indicijs, vel semiplena contra illum probatione aut infamia, tunc enim etiam si sit emendatus, si à iudice interrogetur tenetur dicere veritatem & ad præceptum superioris ad punitionem necessario reuelandus, si aliter quàm per sigillum secreti notus est, vt prædiximus: occultus autem hæreticus nulla præcedente correctione fraterna protinus inquisitoribus apostolicis reuelandus est, vt supra est dictum.

74 Decimo limitatur in eo, quod scit sacerdos per confessionem sacramentalem, nam id omnino reticendum, nec vllo modo reuelandum est ad prædictas monitorias generales, aliudve præceptum superioris, nec sine eo, quia tantum id scit, vt Deus, vt supra est dictum, nisi de licentia pœnitentis, vel si alias quã per cõfessionem id sciret, quia tunc eo modo, quo, id scit extra cõfessionem poterit de eo loqui seruando semper secretam cognitionem

Universidad de Deusto
Biblioteca

confessionis exprimendo causam scientiq, vt scandalum euitetur, vt cum Alex. Halensi docet Adrian.in.4.de sacramen. confession.in vltim.dubio.in vers.quoad hanc materiam,fol.299.col.2. & Victor. in summa de confess.quæst. 186. quanuis cautius faciet si omnino reticeat, nisi vrgente necessitate vel causa rationabili.

77 Vndecimo limitatur,in edictis, quæ leguntur in visitationibus de peccatis publicis, aut generaliter de peccatis nulla expressione facta de occultis, aut iniustè facta expressione de illis, nam tunc sciens peccata occulta, siue ipsi fuerint secreto dicta siue ipse viderit ea in secreto fieri non debet nec tenetur ea reuelare,imo aliud faciens peccabit(sicuti, qui denuntiat, quod probare non potest) nisi essent præparationes ad alijs nocendum iuxta id,quod bene probat Nauar.in manual. cap.18. num.61. qui quanuis loquatur in interrogatis specialiter in visitationibus de præd. peccatis, ipsius tamen fundamenta idem concludũt in casu nostræ limitationis,nempe in monitorijs & edictis gñalibusvisitationum de peccatis publicis vel nulla expressione de publicis facta,vel etiã iniustè de occultis.

76 Duodecimo limitatur quando istæ monitoriæ essent criminosæ & infamatoriæ alicuius personæ,puta, qui cognouerit carnaliter talem mulierem teneatur reuelare, vt alios allegans tenet Ioan. Neuizan. vbi supra.n.50.& Bern.Diaz vbi supra limit.4.

77 Decimotertio limitatur quãdo is, ad cuius instantiã cõceduntur monitoriæ prius pactum fecisset cum parte, ꝙ etiam si faceret publicari monitorias ipse nec scientes per hoc teneantur propalare:quia excommunicatio regulatur ab intentione excom

78 municatoris glos.in.c.2. de test.lib. cogend. & in.c.P.& C.de off.delega. & in Clem.1. de iudic.gloss.in.c.ad apostolicę.de cleric. excommu. est communis sententia secundum Didac.Perez in.l.1.titul.5.lib.8. ordi. pag.180.in vers.quam conclusionem.col. 1.sequitur Palat.Rub.in repet.cap. per vestras.§.18.nu.23.Cordub.in suo tract.de casos de conscient.in.2. editione. quæst.175.

79 fol.480.col.2.vbi alios allegat.Idem est in excõicatione generali secundum Abba. in cap.si sacerdos.circa fin.de off.ordin.summa Tabiena in verb.excõicatio.2.§.11. & seq.Sylvest. in summa verb. excõicatio.2. nu.1.versic.decimus quartus.vbi ꝙ non ligantur excõicatione, siue speciali siue generali, ex officio vel ad instantiam partis lata,quos iudex excõicans intendit ab hoc eximere.

Sed si concedens monitorias sciuisset hoc pactum verisimiliter credendũ est, ꝙ eas non cõcessisset,ergo non ligant. ita Sylua,nupt.vbi supra nu.55. cuius in hoc sententia etsi rarò casus cõtinget mihi placet, quam etiam sequitur Bernard. Diaz vbi supra, limit.6. quãuis alias intentio iudicum non excõicandi cum subditos latet nõ excuset à peccato dum contra conscientiam non obtemperant, vt cum Domini. à Soto in.4.senten.dist.22.quæst.1.art.2.pag.940. col.1.in princ.asserimus.supra in.5. limit. nu. 59. hoc nanq; casu, de quo agimus de præsumpta ac satis coniecturata mente excommunicatoris patet attento præd.pacto partium,quod si id sciret minimè excommunicaret: quare meritò, vt excommunicatio aduersus id lata non liget.

80 Decimoquarto limitat Rosarium Busti & eum referens Neuizanis vbi supra nu. 56.& Bern.Diaz in.d.reg.243.limit.vltim. quando debens implere hoc facere non posset,quia huiusmodi excõicationes debent intelligi ciuili modo, scilicet, quòd quis non arctetur ad impossibile: excommunicatio enim infligi nõ potest nisi pro peccato mortali vel contumacia iuxta cõmunem omnium & verisimam sententiam, vt supra capit.7. probatum est, & præterea tradit Nauar.in Manual latin.capit. 27.nume.9. dicens, quòd nemo debet excommunicari nisi ob contumaciã mortalem,qua perstitit in peccato mortali præterito, aut futura inobedientia: deficiente ergo cõtumacia propter impotentiam soluendi nõ incurritur excommunicatio, quia impossibilium nulla est obligatio, vt in regula vulgari iuris: conducunt tradita per

per Dominic.à Soto in.4.distin.22. quæst. 2.art.3.pag.962.col.2.& quòd excommunicatio ferri non debeat pro debito, quoties debitor nimia egestate est pressus,ita quòd soluere non possit, & lata sit rela-

81 xanda,& quòd talis censuræ comminatio seu executio cõtineat præceptum impossibile & errorem manifestum latè pluribus probat in proposito Didac.Perez in.l.1.titul.5.lib.5.ordi.pag.179.col.1. hæc autem in foro poli rectè ꝓcedere posset vbi sola veritate attenta iudicatur, & ideo excommunicatus pro furto vel alio debito, si nõ est soluendo quoad Deum esset absolutus secundum Sot. vbi supra. At vero in foro fori, sententia excommunicationis præd. teneret nisi expresè contineret præd. intolerabilem errorem vel cõstaret de impossibilitate soluendi, vel hoc esset notorium, quia tunc esset nulla iuxta regul. iuris de quibus supra.alio capite differuimus & interminis tenet Cordub.in suo tracta. de casos de conscient. q.20.circa fin. in versi.Loquarto, &c. vbi hoc intelligit de vera impotentia & concurrente contritione & intentione soluendi quam primũ potuerit.

82 Superest nunc videre de praxi monitoriarum: & primo si ille, contra quem decernuntur monitoriæ compareat in termi-
no illarum coram decernente dicendo, ꝙ rem de qua in monitorialibus, si eam tenet,non habet cum peccato nec contra cõscientiam,sed iusto titulo, estque paratus stare iuri coram iudice cõpetente coram quo se remitti petit & desisti à monitorialibus, quia à præceptis nõ est inchoandum secundum Ias.in.l.ne quicquam.§.vbi decretum.col.2.nu.4.& 5.ff.de offic.procons.& legat.& ideo eas esse reuocandas secundum Ias.nu.11. & Lancelot. in.l. si pacto,quo pœnam.col.2. C.de pact. aut sal-

83 tem resolui in simplicem citationem virtute suæ comparitionis Doct.in.l.de pupillo.§.meminisse.ff.de oper.nou.nuntiat. & in terminis monitorialium Cardinal. & Lanfran.in Clem. dispendiosam. super gli. verb. præmoniti.de iudic. & Bernar. Diaz vbi supra.limit.5.alias protestatur de nulli tate, an sit audiendus & remittendus ad suum iudicem necne?

84 In quo dicendum est,quòd iudex ecclesiasticus hoc casu tenetur eum remittere ad suum iudicem, quia ad ecclesiasticum non pertinet cognoscere an iustè vel iniustè teneat, nec poterit excõmunicare etiã in genere secundum Innocent. Ioan. And. Anto.de Butrio & Abb.in.c. nouit. nu.53. de iudic.Innoc.in cap.statuimus.de off. de legat.col.2.post glo.ibi subiungens, quòd in occultis quando quis est confessus factũ non est vlterius cogendus alias enim secũdum supradictos,nisi ita diceremus sequeretur inconueniens quòd iudex ecclesiastícus trahere posset omnes causas ad suum forum:qua comparitione facta, nisi peccatum esset notorium, si denuntians vult, ꝙ procedatur coram ecclesiastico debet probare,ꝙ talem rem occupãs tenet cum peccato,quod est valde difficile secundũ Abbatem in.d.c.nouit.col. antepenul.in.6.additione de iudic. vbi.d. nu.53. post Innoc. & alios,quòd ad excludendum probationes, quas faceret iste denuntians pro retinendo causam coram ecclesiastico sufficeret denuntiato allegare aliquã causam probabilem & verisimilem ex qua talem rem teneat, puta, quòd ad eum peruenerit ex causa emptionis vel alia iusta, nec eam tenetur probare, nisi aliàs contra eum præsumptio laboraret,puta quia esset vir modicæ fidei,vel si à principio purè negasset, licet Hostien.& Felin.ibidem nu.15.aliud velint,nempe, quòd si denuntians probat rem non esse denũtiati non videtur, quòd denuntiatus possit se excusare si allegaret aliquid probabile,si id non probat:nihilominus prius verius & tenendũ videtur ex rationibus Abbatis vbi supra.& ne vt plurimũ iurisdictio secularis enervetur. Quod fortius procederet quando iste denuntiatus talem causam probabilem allegaret cum iuramento, quia huiusmodi iuramentum malam præsumprionem excluderet secundum Anto.vbi supra,col.11. Et hanc praxim & sententiam principaleu prædictam tenet Ambrosius de Vignate,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quem refert & sequitur summans eius fundamenta Guido Papæ singul.708. de monit.& idem latè probat Ioannes Neuizanis dict.libr.3.Syluæ nuptia.num.51. & sequen.sequendo opin.Abb. vbi supra. & in fine.nu.54.inquit, quòd secùdum aliquos
85 legitimè non propalani non creditur, vt in Clem. 1. vbi glos.& Cardin. de renunt. Abb.in. d. c. nouit: vltima additione. & q an legitimè propalauerit vel non iudex ecclesiasticus cognoscet.

Sed contra supradicta videntur facere, quæ statim idem author nu.59. annectit, vbi quærens an iudex ecclesiasticus possit cognoscere an debeat Titius restituere mihi talem rem, vel sufficiat pronuntiasse eũ esse excommunicatum & remittere post-
86 ea cognitionem causæ iudici laico: respondet,quòd imo ipse ecclesiasticus debet cognoscere, an res sit mihi restituenda, tum quia connexum est peccato & de connexis,idem est iudicium, vt in cap. translato. de constit item,quia accessorium sequitur naturam principalis, vt in regula accessorium. de regul. iur. in.6.item, quia iudex præparatorij est iudex præparati secundũ Ias.in.l.quoties.nu.3.C.de iudic. Decius in Rubric.eod.titul.in decrẽtalib.nu. 2. Item quia talis censura fulminatur, vt exeat de peccato & pœniteat, sed pœnitentia sine restitutione (cum ipsa potest fieri) est infructuosa,vt tenet Felin. in.c. ex tenore. in princip.col.penult.nu.18.de rescript. Laurentius Rodulphus in tract.de vsur. 2.part. quæst.125.nu.8.volu.16.tract.diuers. doct. fol.137. Non enim dimittitur peccatũ nisi restituatur ablatum iuxta iuris regulã vulgarem.4.de regul.iur.in.6. Sed nihilominus vtrũq; existimo verum esse & tenendum intelligendo vnumquodq; in suo casu,primum quando ipse monitus comparet in termino monitorialium offerens se paratum stare iuri coram iudice competenti,corà quo petit se remitti & petit desisti à monitorialibus quia possidet rem iusto titulo,non vero cum peccato nec contra conscientiam,vt est prædictum:secundum verò quando monitus non compa-
ruit,sed alij reuelauerunt eum, tunc enim non solum debet à iudice ecclesiastico declarari excõmunicatus propter contumaciam & inobedientia, sed etiam cogi, præmissa causæ cognitione necessaria ad rem restituendam,nec enim debet pro rei restitutione eum remittere ad iudicem laicũ
87 ex rationibus prædictis:sed si ipse excõmunicatus in contumacia, compareat petens absolutionem purgatis expensis allegas se esse paratum coram iudice suo cõpetenti iuri stare,quia possidet rem cum legitimo titulo,non vero cum peccato sicque petat desisti ab vlteriori processu monitorialiũ, dum modo contra eum non constet, nec probetur contrariũ non video cur audiendus non sit ex prædictis supra in prædicta praxii itaque præfatus author Syluæ in supradictis duobus,quæ prima facie videbantur contraria inter se,hoc modo est intelligendus & saluandus quanuis ipse se satis nõ explicuerit: hoc nanq; modo vtraq; stare potest intelligendo & limitando secundum assertum prius præcedens: quod secundum debet limitari,si interpenderet cõ
88 tra Titium coram iudice laico pro illa re, & postea pro habendis probationibus concessæ fuerint monitoriæ generales, & iste Titius non comparuit neque propalauit, quia tunc non potest peti contra eum veniri ad excõmunicationem in specie, quia vbi cœptum est iudicium, ibi finiri debet, vt in.l.vbi cœptum. ff.de iudic. & cõtinentia causæ diuidi non debet, vt in.l.nulli.C. de iudicata Neuizan.vbi supra nu.60.

89 Secundò obseruandum est, quòd quando lectis in ecclesia his monitorialibus, & sic post earum executionem aduersarius non comparuit nec restituit bona,practica est secundum Doct.præcipuè apostilla.ad Felinum,colum.final.in capitul. nouit. de iudicijs. vt detur libellus coram diœcesano fidem faciendo de propalationibus illorum qui dixerunt contra eum, proponendo, quòd & si emanauerint monitoriæ generales contra detinentes res meas & contra scientes non reuelantes, vt patet ex ipsis, cum earum debita executione de qui-

de quibus fit,fides, licet alij propalauerint Titium talem rem meam tenere,idem tamen Titius reuelare neglexit, nec restituere curauit, imo eam indebitè detinendo contra conscientiam perseuerat in peccato in contemptum censurarum ecclesiæ, quare petit ipsum Titium sic in genere excõmunicatum cogi ad pœnitentiã & in specie & nominatim excommunicari, exindeque non absoluatur donec exeat de peccato restituendo dictam rem,cum cæteris clausulis consuetis in libellis: hæc nanque conclusio libelli sonat in denuntiationem
93 euangelicam,quia vt pœniteat; & in iudicialem,vt restituat:quod est vtile ad euitãdum conflictum opinionum secundum Rochum de Curt. in.d.c. nouit charta 27. de iudic.oblato libello,lis cõtestatur,recipienturque probationes parte citata ad videndum iurare testes, quia aliàs fidem nõ facerent:illisque publicatis, si nihil opponatur, & reperiatur iste Titius culpabilis iudex pronuntiabit eum incurrisse dictas censuras in genere,præcipiendo sub pœna excommunicationis in specie, quòd exeat de peccato & rem restituat: hæc est communis praxis secundum Syluam nuptial. vbi supra.nu.57.dicentem quòd sæpè eam vidit obseruare.

90 Nihilominus tamen ipse putat esse vtilius practicari alio modo, nempe concludendo in libello solum, quòd cogatur ad pœnitentiam nulla mentione facta de restitutione rei nam idem effectus omnino resultabit, quia non potest pœnitere, nisi rem restituat,vt est prædictum:eritq; magna vtilitas, quia in hac cõclusione sumus in denuntiatione euangelica tantum, ex quo solũ principaliter tenditur ad finem correctionis,vt volunt omnes in dict. cap. nouit.vbi Decius numer.28.Abb.in capit. quemadmodum.colum.3.de iureiuran.in qua non requiritur litis contestatio nec ordo iudiciarius secundum omnes indifferenter in dict.capit. nouit. vbi dicunt secus esse quando petitur restitutio rei, & sic in
91 iudiciali: requiritur tamen bina monitio præcedens iuxta formam euangelij, quia aliàs non procederet secundum Docto. in dict.cap. nouit. Speculat. & alios quos refert & sequitur Marant. de ordin. iudic.6. parte.cap.de denuntiatione.nu.5.pag.347.

92 Imò etiam nemine instante, diœcesanus ex suo officio debet denuntiare excõmunicatũ nominatim, & eum facere euitare,quando sibi constat secundum Aret. in dict.capit.nouit.ad fin.Abb.in cap. Parochianos.a.notabil.& in capit. cum desideres.in.4.notabil. de sentent. excommunic. quæ secunda praxis mihi magis arridet: vt
93 de errant, qui faciunt citare principalem ad allegandum causas quare non debeat excommunicari secundum Guid.Pap. singular.708.& etiam iudices,qui statim visis propalationibus aliorum absque causæ cognitione excommunicant nominatim.

94 Vltimò aduertendum est, quòd licet quantum ad excommunicationem in genere sufficiat vnus testis secundum Imol. in dict.cap.nouit.colum.6. de iudic. Secus tamen est, quantum ad excommunicationem in specie & nominatim: quia tunc cũagatur de magna pœna requiruntur plenæ probationes secundum Abb. in capit. cum sit generale.colum.3. de foro competen. Bald.in capit. si sacerdos.in princip.de offic.ordi.Neuizanis vbi supra.nu.62. vbi numer.præcedenti latè agit, an propalantibus sit legenda eorum propalatio quando postea examinantur in figura iudicij si referant se ad eam petendo sibi legi prout communiter practicatur, & concludit, q non, & q si aliàs fiat erunt suspecti: cuius cõtrarium verius existimo & tenendum.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicati impœnitentes per principem secularem puniuntur.*

2 *Perseuerans per tempus aliquod in excommunicatione potest puniri ante annum pœna aliqua temporali.*

3 *L.1.titul.5. de los descomulgados, lib.8. nouæ collectionis Regiæ meritò stabilita, & iustissima est, vt in nu.4.*

5 *A iudice ecclesiastico posse excommunicatos*

Universidad de Deusto
Biblioteca

de quibus in præd.l.Regia eisdem pœnis puniri indubium est.

6 *Iudex ecclesiasticus potest cognoscere contra laicum perseuerantem in excommunicatione, ipsumque mulctare & temporaliter punire.*

7 *Excommunicatus punitus in vno foro pœnis dict.l.Regiæ, non poterit in altero amplius eisdem puniri.*

8 *Absolutus ab excommunicatione in qua permansit per tempus à lege Regia prohibitum, an post absolutionem possit pœnis ab eadem.l. impositis puniri? & nu.seq.nu.19. assignatur concordia.*

9 *Inuentus dicitur, qui est inuentus & captus & repræsentatus curiæ.*

10 *Non sufficit, quòd probatum sit quem cum armis de nocte incidisse nisi cum eis apprehendatur ad pœnam virtute statuti id prohibentis imponendam, & quomodo hoc intelligatur, vide numer.18.*

11 *Delictum semel commissum non aboletur ad euitandam pœnam temporalem propter pœnitentiam impositam à iudice spirituali pro consequenda absolutione nisi esset sufficiens in vtroque foro & publice imposita, alias puniri potest a iudice laico.*

12 *Bigamus si per ecclesiasticum iudicem condigna pœna non fuerit punitus, potest per secularem iterum puniri.*

13 *Idem est in blasphemo, quauis his casibus moderanda sit pœna.nu.14.*

15 *Punitus pro crimine mixti fori ab Episcopo pœna canonica potest per iudicem ciuilem puniri secundum ius ciuile.*

16 *Absolutus in foro pœnitentiali non remanet absolutus in exteriori, quin de eo crimine puniri possit.*

17 *L.2.titul.5, de los descomulgados, lib.8. nouæ collect.reg. interpretatur.*

20 *Si quis indurato animo per annum in excommunicatione permanserit contra eum tanquã suspectum de hæresi procedi potest, & quomodo hoc intelligatur.nu.21. & 22.*

23 *Tempus quo quis in excommunicatione permanere debet, vt pœnis legis Regiæ puniri possit debet esse continuum.*

24 *Tempus requisitum à lege nisi aliud exprimatur debet esse continuum.*

25 *Triginta dies pœnæ carceris impositæ à lege Regia blasphemo debent esse continui, nec sufficit quòd sint interpollati computati in diuersis vicibus.*

CAP. XII.

De pœnis permanentium in excommunicatione per mensem & vltra.

1 IN Concilio Triburiensi.c.3. olim patres decreuerunt, vt qui post excõmunicationem inclinati non fuerint ad pœnitentiam subeundam per Principem secularem puniantur. Hinc est, vt perseuerans per tempus aliquod in excommunicatione possit puniri ante annum pœna temporali secundum Ananiam & Felin.in capit. postulati.de homicid. quos refert & sequitur D.Couar.in cap.alma mater.1.parte relect.§.7.nu.10.circa fin.de sentent.excommunic.lib.6. Quare non immeritò Reges Hispaniæ certis quibusdam pœnis pecuniarijs puniri iusserunt eos, qui per mensem & vltra in excõmunicatione permanserint, vt cauetur in.l.1.titul.5.de los descomulgados, lib.8.nouæ collect.Regiæ, quæ ita se habet. *Vida spiritual es al anima la obediencia, y muerte la desobediencia, y desobedescer los mandamientos de la Sancta madre Iglesia, y porque la sentencia de excomunion, es armacõ que la Iglesia defiende su libertad, y mantiene y gouierna las animas christianas con justicia de Dios, y deue ser muchomas temida y guardada que otra sentencia alguna: porque no ay mayor pena que muerte del anima, y assi como el arma temporal mata el cuerpo, assi la sentẽcia de excomunion mata el anima y es llaue de los Reynos de los cielos que encomendo nuestro Señor al Apostol Sant Pedro y a sus successores y ministros de la Iglesia, y les dio poder de ligar y absoluer las animas sobre la tierra, y porque el mayor quebrantamiento de la se Christiana es el menosprecio de la Sancta Iglesia. Porende mandamos: que qualquiera persona que estuniere descomulgada por*

da por denunciacion de los Perlados de la Sancta Iglesia por espacio de treynta dias que pague en pena seys cientos marauedis, y si estuuiere endurescido en la dicha excomunõ seys meses cumplidos, pague en pena seys mil marauedis, y passados los dichos seys meses si persistiere en la dicha excomunião, que pague cient marauedis cada vn dia &c. y las dichas penas sean partidas en tres partes, la tercia parte para la obra de la Iglesia Cathedral, y la otra tercia parte para el merino, o juez que la executare, y la otra tercia parte para el Perlado que la dicha excomunion pusiere. sicque hodie cessat lectura antiquior circa valorem diponendiorum dictarum pœnarum, quam refert Couar.de monetis,cap.5.nu.1.

4 Quæ lex & similes iustissimæ sunt, vt affirmat D.Simanc.de institut.catho.titul. 27.nu.6.& D.Couar.in dict.cap.alma mater.1.parte.§.7.nu.10.circa fin.& validæ secundum Didac.Perez,ibidem pag.18.in fine.& in princi.sequentis, quia ponunt pœnam propter contumaciam, quæ constat 7 iudici seculari per denuntiationem prælati, ideoque sicut de alijs criminibus de quibus ei constat, vt de vsura vel blasphemia & huiusmodi,& si mere vel mixte ecclesiastica sint ab eo puniri possunt, quia non agnoscit iudex secularis, vt cum excõmunicatio iusta vel iniusta sit, nec an crimen sit blasphemiæ, vel contractus illicitus ex vi vsuræ & declarationis, & sic de quidditate aliorum criminum, quorum definitio spectat ad iudicem Ecclesiæ, sed prout iste reperitur tale crimen commisisse, poterit puniri à rege qui per mensem & vltra in excommunicatione permanserit, vt in dict.l.1.propter ipsam contumaciam: 5 iudice autem ecclesiastico posse excommunicatos de quibus in.d.l. Regia eisdem pœnis puniri indubium est, quia est crimen mixti fori: quinimo potiori iure punitio huius criminis spectat ad iudicem ecclesiasticum, quia ipse per prædictam contumaciam fuit offensus,& ideo tanquam offenso præfata.l. Regia, eidem tertiam partem pœnarum applicat. Pro quo facit quia iu- 6 dex ecclesiasticus potest cognoscere contra laicum perseuerantem in excommunicatione ipsumque mulctare & temporaliter punire secundum Abb.in cap.grauem. de pœnis.quem refert & sequitur Marant. de ordin.iudic.4.parte princ.in.11.dist.nu. 25.fol.219. Si igitur hoc potest, nullam rei de qua agitur aptiorem pœnam poterit excommunicatis infligere quàm in hac.l. Regia contentam.argum.c.1.& 2.de oper. nou.nunt. & ita communiter practicatur, nam iudices quoque ecclesiastici solent punire huiusmodi excommunicatos, prout vidi sæpissimè, qua praxi & nos quoq; vtimur in hoc tribunali ecclesiastico Ciuitatensi, cui præsumus: duæque partes pœnarum pertinent ad iudicem ecclesiasticum eas exequentem, tum tanquam ad prælatum excommunicationem ferentem, licet non sit eadem persõna, quæ nunc exequitur, sed successor, cùm tamen sit idem prælatus in dignitate, atq; idem tribunal: tum & tanquam ad exequentem, & tertia pars fabricæ cathedralis, vt habet eadem lex Regia, quæ ita seruatur in hoc tribunali: punitus in vno foro præd.pœnis, vel qualibet earum, non poterit in altero amplius eisdem puniri, vt sensit rectè Didac. Perez vbi supra pagin.178.col.2. ibi nisi esset sufficiens in vtroque foro & publice imposita, quanuis postea alia adducat quæ contradicere videntur: nihilominus tamen, tenendũ est quod prædixi: nemo enim pro eodẽ delicto puniri debet bis pœna eiusdem.l. quanuis crimen sit mixti fori, vt in cap.si clerici.de iudic. & conuincitur ex pluribus limitationibus ad cõmunem sententiam in cõtrarium adductis per Andr. Alciat.in cap.pernicioſam.nu.83.& seq.de offic.ordin.

8 Verum illa quæstio est celebris in proposito, atque in praxi sæpissime cõtingens, an si aliquis perstitit in excommunicatione post denuntiationem per multum temporis spacium fuitque tandem absolutus, prædictaque absolutione obtenta & reuersus ad gremium ecclesiæ accusatus fuit ad pœnam.d.l.Regiæ incursam, ipse respondet se nunc non posse stere nec esse in excõ-

15 muni-

municatione, quia est iam absolutus, vt patet ex literis absolutionis, quas ostendit, an sit puniendus pœna d.l. necne?

Et primo videtur, hoc casu minimè locum habere pœnas d.l. nec ipsius decisionem, quia ipsa loquitur, *en el que estuuiere descomulgado, &c.* Hic autem non est huiusmodi, quia est iam absolutus, ergo vbi non conueniunt verba legis, nec ipsius dispositio locum habet, argum. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. cum similib. præcipuè cum simus in pœnalibus & odiosis, odia enim restringi & fauores conuenit ampliari, vt in regula iuris vulgari.

Secundò, quia vt constat ex principio & præfatione legis, supponitur manifestè loqui in illis personis, qui actu sunt excommunicati, vt constat ex verbis supra relatis: non vero in iam absolutis ab excommunicatione, quibus minimè conueniunt verba nec mens præfationis: at verò dispositio legis refertur ad principium, seu præfationem ipsius, atq; iuxta eam intelligenda est, vt in l. Titia. §. idem respondit. ff. de verb. obligat. l. final. ff. de hæred. instit. tradidi latè in repeti. authen. sacramenta puberum. nu. 81. C. si aduers. vendit. 9

Tertiò quia, vt prædicebam lex Regia supra dicta punit persistentes diu in excõmunicatione propter contumaciam & inobedientiam ipsorum; sed cessante hac cõtumacia, quia reducti sunt ad obedientiam ecclesiæ ac proinde beneficium absolutionis meruerunt eoque iam perfruantur, videtur quòd pœna ipsius cessare quoq; debeat, cum iam sublata sit causa atque radix ipsius, argum. c. cum cessante. de appel. & l. adigere. §. quanuis. ff. de iure patron. & l. quod dictum. cum similib. ff. de pact. quo fit, vt excommunicati non ante debeant absolui quàm ecclesiæ plenè satisfecerint, vnde absolutionis tempore solet interdũ eis pro parte satisfactionis pœna pecuniaria imponi: quæ iustè potest ab eis exigi ad pios vsus, quemadmodum cætus Cardinalium superioribus annis Paulo Tertio respondit, vt refert Simanc. vbi supra nu. 5.

Quartò, quia eadem lex Regia dicit, *que qualquiera persona que estuuiere descomulgada por denunciacion de los Perlados de la Sancta Iglesia por espacio de treynta dias, pague en pena seys cientos marauedis: y si estuuiere endurescido en la dicha excomunió seys meses cumplidos, pague en pena seys mil marauedis, &c.* Videntur igitur verba illa, *que estuuiere descomulgado, &c.* & ea, *y si estuuiere endurescido en la dicha excomunion*, iunctis illis, *que pague, &c.* quæ sunt præsentis temporis ad effectum præsentem, tempore saltem accusationis referri: sicq; clarè videtur innui, vt intelligenda sint cũ effectu, argum. l. si Barsatorem. C. de fideiuss. vbi, qui promisit se inuenturum latronem Barsatorem tenetur illum exhibere: sicque ille dicitur inuentus, qui est inuentus & captus & repræsentatus curiæ, vbi glo. 1. inquit, quòd licet huiusmodi promissor inuenerit præd. latronem, non tamen est liberatus, nisi eum exhibeat. verba enim cum effectu sunt intelligenda l. 1. §. hæc verba. ff. quod quisq; iur. & additio. d. glo. 1. aduerte, quòd eam legem notant Doct. ad quæstionem statuti dicentis quòd si quis de nocte fuerit inuentus cum armis puniatur tali pœna, nam non sufficit, quòd quis visus fuerit de nocte cum armis, idq; testibus probetur, sed requiritur, quòd sit corporaliter apprehensus cum eis per d. l. si Barsatorem. vt vult Bart. ibidem & in l. 1. in princip. ff. de acquir. possess. Cyn. in l. licet. 3. quæst. C. eodem titul. de acquiren. possess. Estque communis opinio, vt præfata additio testatur, sequitur latè probans, alioſque allegans Cœpola in l. si fugitiui. nu. 73. & seq. C. de seruis fugit. Palæ. Rub. plura adducens in repet. cap. per vestras. de donat. inter vir. & vxor. §. 21. nu. 12. Didac. Perez in l. 23. in fine. titul. 3. lib. 1. ordinam. col. 172. & iterum in l. 2. titul. 14. lib. 2. eiusdem ordinam. col. 540. Anton. Gomez latè inferens ad plura alia in l. 47. Tauri. nu. 48. & seq. vbi eam veram & magis communem doctrinam appellat: quanuis contrarium aduersus communem latè probet Ripa in tract. de peste. in cap. incip. venio nunc admodum. nu. 104. fol. 58. & seq. 10

Ergo

Ergo ita & eodem modo videtur dicendũ in proposito, vt ad hoc vt, qui per mensem & vltra perstitit in excommunicatione puniatur pœnis præfatæ legis, requiratur, vt tempore saltem accusationis sit & inueniatur excommunicatus, cum simus in materia pœnali, aliàs si iam sit absolutus, cum sit satisfacta ecclesiæ pœnitentia salutari imposita tempore absolutionis, videtur, quòd nullo modo possit prædictis pœnis puniri, & ita iam in praxi in hoc tribunali ecclesiastico obseruaui, scioq; ab alijs exercitatissimis viris obseruatum fuisse in eodem & in alio, vt ijdem mihi affirmauerunt. 15

Rursus his non obstantibus contraria sententia verior videtur & tenenda, imo, quod in specie præmissa etiam post absolutionem possit accusari & puniri pœnis d. l. Regiæ, qui per mensem & vltra extitit in excommunicatione.

Primò, quia delictum semel commissum non abolebitur ad euitandam pœnam temporalem propter pœnitentiam imposita à iudice spirituali pro consequenda absolutione nisi esset sufficiens in vtroque foro & publice imposita, aliàs puniri potest à iudice laico, vt in cap. statuimus. in versi. per temporalem præterea. de maledic. & in cap. fœlicis. de pœnis. in 6. in versic. Per hoc quoque secularibus potestatibus non adimimus facultatem vtendi legibus contra tales, quas aduersus sacrilegos catholici principes ediderunt. ex quo text. sumit argumentum Abb. in capit. tuæ. nu. 15. de procurat. & in cap. 1. nu. 7. de off. ord. quòd bigamus si per ecclesiasticum iudicem cõdigna pœna non fuerit punitus potest per secularem iterum puniri, quæ est communis opinio, quam eleganter declarat Anton. Gomez de delict. capit. 1. nu. 40. & Couar. lib. 2. Var. resolut. cap. 10. nu. 6. & Iulius Clarus in practic. criminal. §. final. quæst. 57. ad fin. In blasphemo idem est, vt tradit Auend. alios referens. 2. parte. cap. 5. prætor. num. 18. quanuis his casibus minoranda sit pœna secundum Boer. decis. 286. quem refert & sequitur idem Auend. eod. libr. 2. cap. 16. nume. 16. ad fin. Et indistincte, quòd si aliquis in crimine mixto sit cõdemnatus ab episcopo secundum legem canonicam possit etiam condemnari à iudice ciuili & puniri secundum ius ciuile latissimè probat plures allegans testatusque eam esse communem & ab ea non recedendum Alciat. in cap. pernicioſum. num. 80. & sequen. de officio ordinarij. vbi quibusque modis limitat. 11 12 13 14

Sic etiam absolutus in foro pœnitentiali non remanet absolutus in foro exteriori, quin de eodem crimine à iudice puniri possit iuxta gloss. communiter approbatã in cap. de his. de accus. de qua supra, capit. 2. nu. 13. egimus. Ergo etiam si excommunicatus huiusmodi satisfecerit ecclesiæ, ac proinde imposita sibi pœnitentia salutari ab eodem iudice, qui eum excõicauit sit absolutus, poterit accusari ac puniri vel à iudice seculari, vel ecclesiastico præueniente, pœna imposita à præd. l. Regia propter contumaciam tanti temporis existentiæ in excommunicatione. 16

Secundò, quia dict. l. Regia non requirit ad hoc, vt pœnæ ipsius locum habeant, quòd tempore accusationis sit actualiter inuentus vel apprehensus in excommunicatione, sicque cessat omnino quartũ fundamentum contrariæ partis, sed tantum, *Que qualquiera persona que estuuiere descomulgada por denunciacion, &c.* nec exprimit, quòd tempore accusationis, vel sententiæ sit excommunicatus, sed quòd extiterit excommunicatus per mensem vel sex menses continuos &c. hoc autem rectissimè verificatur in illo, qui per id temporis spacium excommunicatus extitit, quanuis sit iam absolutus, ergo puniri poterit eisdẽ pœnis per regul. d. l. 4. §. toties. ff. de damn. infect. à contrario sensu, nempe, quòd vbi verba legis conueniunt, ibi legis dispositio locum habet: inspiciendum est ergo tempus cõmissi & consummati delicti, & non sententiæ ad imponendum præd. pœnam.

Tertiò, quia si lex nostra Regia fundatur in contumacia, atque inobedientia ecclesiæ ita diuturna. ea quanuis iam præteri

ta puniri

ta puniri poterit, qvia etsi obediens iam sit & in gremio ecclesiæ atque pœnitentiam egerit cum obtinuit beneficium absolutionis, illa pœnitentia priuata est, non vero publica, nec de qua in nostra lege: cũ igitur aliquis pro delicto missi fori non est sufficienter punitus à iudice ecclesiastico condigna pœna, non impeditur quin à iudice seculari iterum puniri possit, vt tradit latè Anton. Gomez in.d. tom. de delict.c. 1.nu.40.& cæteri supra allegati.

17 Quartò & vltimò, hæc sententia vrgenter probatur in.l.2.titul.5.dict.libr.8. nouæ collect.reg. quæ ita se habet: *La pena que se pone a los descomulgados se ha de llevar siendo la sentencia de excomunion publicada, y denunciado q̃ la Iglesia enita, y quando los descomulgados no appellaron, o si appellaron no siguieron la appellacion: y que la pena se ha de llevar del tiempo que fueren descomulgados y no mas, y las penas que se ponen a los descomulgados que por la Iglesia son tolerados, no se han de executar.* Hic nanque habemus legem in primis interpretantem, atque declarantem.d.l.1. præcedentem, vt procedat tantum in excommunicatis ab ecclesia vitatis, secus in toleratis ab ea de quibus suprà latè egimus, capit. primo huius operis, ibiq́ue dicta sunt hic in memoriam reducenda. Secundò, vt intelligatur in excõmunicatis non appellantibus vel appellationem non prosequentibus, quod existimo intelligendum iuxta iuris dispositionem, nempe vbi appellatio interposita fuerit ante excõmunicationem secus si post, & sic quando appellatio non suspendit excommunicationem iuxta text. in cap. pastoralis.§.verum.cum similib.de appellat. Tertiò,& nunc ad rem, habemus interpretationem in præfata.l.2. ad nostram, primam, de qua agimus quasi ad nostrũ propositum concinnem, nempe, *que la pena se ha de llevar del tiempo que fueron descomulgados y no mas*: patenter igitur satis insinuatur, atque exprimitur in illis verbis, *del tiempo que fueron descomulgados*, quòd huiusmodi excõmunicati possint prædictis pœnis puniri, pro tempore præterito, quo fuerunt excommunicati, sicq́ue eo tempore, quo sunt iam absoluti, nam si adhuc tempore sententiæ essent excommunicati, non vteretur lex verbis præteriti temporis, sed præsentis nempe, *que ha que estan descomulgados*, vel præteriti & futuri simul, scilicet, *del tiempo que han estado y estuvieren excomulgados*, vt proprie loqueretur: non igitur est dicendum.l.hanc secundam impropriè loquutam fuisse de excommunicatis tempore præterito pro præsenti: & ita in terminis hanc sententiã expressit in, quãuis breuiter probauit Doctissimus Couar. in.4.de sponsal.lib.2.part.cap.6.§.8.nu.17. dicens, ex quo subinfertur intellectus ad.l. Regiam quæ prima est titul. de excommunicatis lib.8.ordinam. qua pœna imponitur perseueranti in excõmunicatione per mensem & annum, nam hic excommunicatus absoluendus est, licet pœnam illius legis non soluat, tametsi possit ab eo illa pœna exigi, præstita semel absolutione: eãdem sententiam latius probat Didacus Perez in dict.l.2.pag.178.col.1.in versi. sed est dubium.& sequent.& iterum pag.183.colum.1.qua opinione, retenta iam non obstant fundamenta contrariæ supra adducta, quoniam ipsa diluuntur ex adductis pro hac secunda vbi priora contra eam retorquentur: & præterea alia ratione: quartum etiam cessat ex concordia Augustini de Arimino in addition. ad Angel. in tracta.malefic.in parte, dictus Andreas armatus, col.fin. quem refert & sequitur Anton. Gom.in.d.l.47.nu.50. inter præfatam magis communem sententiam, de qua meminimus in.d.quarto fundamento, & tenentes contra eam: nempe, quòd si lex vel statutum punit delictum aliàs à iure naturali vel communi punibile, nõ requiritur ap-
18 prehensio (adde tu nisi aliud exprimatur) si vero delictum non sit à iure punibile, sed nouiter puniatur à lege, vel statuto, tũc requiritur actualis apprehensio: sed in proposito in obedientia atq; contumacia maximè tanti temporis, vt est prædictum est maximum ac capitale peccatum, vt patet, quia ob id, quis excommunicetur, atque in excommunicatione perseuerat, ergo ad id puniendum pœnis.d.l. Regiæ non requiritur apprehensio, præmaximè cum ipsa.l. hoc expressim non exposcat.

19 Quid tenendum? certè hæc ingens controuersia sedari concordia poterit & verè meo iudicio hoc modo: vt prior opinio atque sententia negatiua rectè procedat & locum habeat, in iudice ecclesiastico, qui excommunicauit, is nanq; cum semel absoluerit excommunicatum in excommunicatione per mensem vel vltra permanentem vel absoluendum iusserit licentiamq; ad id præstauerit absque exactione pœnæ, sed tantũ imposita eidem salutari pœnitentia qua videtur sibi satisfieri, vel reputare se contentum, reliquamq́ue pœnam eidem excommunicato condonare, cum tamen posset ante absolutionem eundem reum puniri pœnis.d.l.& non fecerit. non videtur, quòd possit postea, absolutione semel simpliciter præstita, eũdem reum imperere siue condemnare prædicta pœna, de qua in.l.Regia, hoc enim casu vrgere adhuc videntur fundamenta prioris partis vel quædam ipsorum, nec obesse contrarium: nisi iudex ecclesiasticus ante absolutionem inciperet procedere contra huiusmodi excommunicatum ad pœnam. d.l. Regiæ & postea, sine tamen præiudicio ipsius processus, atque accusationis iussisset eum absoluere, quia reputari debet hoc respectu.d. pœnæ exigendæ. acsi eum non absoluisset, quandoquidem mentem suam declarauit, ac tempore debito, hoc est ante absolutionem formauerit processum cõtra reum, & absolutionem sine præiudicio præd. processus ac iuris acquisiti concesserit, hoc enim facto non videtur eidem reliquum pœnæ condonare nec se contentum omnino reputare: consultius tamen faciet iudex ecclesiasticus si prius excommunicatum puniat, quàm absoluat. & hæc est praxis, quam diximus supra obseruari.

At verò secunda opinio affirmatiua supra fundata ac authoritate doctissimi Couar. & Didaci Perez probata, rectè procedat atque vera sit in iudice seculari procedente contra excommunicatum iam absolutum, is enim iudex, cum reum non absoluerit, nec absoluere potuerit, sed tantũ ecclesiasticus, qui eum excommunicauit, poterit absolutione etiam semel præstita ab illo pœnam.d.l. exigere, cuius executor ipse ab ea factus est: hîc nanque fundamenta, secundæ sententiæ satis perstringunt: accedat præterea, quòd præfati authores nostri cohispani eam tenentes, videntur, vel saltem præsupponunt loqui in iudice seculari, quanuis, id satis non aperiat Couar. alter verò expressissimè.

20 Præterea obseruandum est, quòd si indurato animo quis censuris annexus in illis per annum insorduerit, etiam contra eũ tanquam de hæresi suspectum procedi potest, vt in concil. Trident. Sess. 25. in decreto, de reformat. ca.3. in fine, cauetur, licet vt hæreticus damnandus non sit iuxta glo. Innoc. Hostiens. & cæteros Doct. in capit. vltimo. de pœnis, dicentes hanc suspicionem sufficere, vt purgatio indicatur, Palat. Rub. in repeti. cap. per vestras. §. 18. nu. 24. de donat. inter vir. & vxor. Ioan. de Anania cum Hostiens. & alijs in capit. postulasti. nu. 2. de homicid. vbi extendit etiam si non sit excommunicatus ex causa hæresis & ibi Felin. quod alios allegans sequitur D. Couar. in cap. alma mater. 1. part. relect. §. 7. num. 10. de sentent. excommu. in. 6. & latius plures allegans D. Simanc. de instit. catholic. titul. 27. nu. 4. addens, quòd quanuis ea suspicio non sit vsque adeo violenta vt ob eam solã damnari quispiam debeat, sufficit tamen ad purgationem indicenda; quam si subire noluerit & adhuc in excõ-
21 municatione permanserit, tunc velut impœnitens, pertinax & hæreticus cõdemnari potest, vt in cap. excommunicamus. §. qui autem, de hæretic. cap. cum contumacia. eodem titu. lib. 6. alias enim sola suspi-
22 cio prædicta leuis est, vt tradit optimè praxim huius casus exponens author directorij inquisitorũ. 2. part. q. 47. quem refert & sequitur D. Couar. vbi supra. eandem suspicionẽ cum Palat. Rub. vbi supra, refert etiã Didac. Perez in.d.l.1. pag. 183. col. 2. ad fin.

Vltimo

Universidad de Deusto
Biblioteca

13 Vltimo addendum duxi in proposito, quòd ad hoc, vt pœnæ huius.l. Regiæ exigi possint dies illi triginta, vel sex menses debent esse continui, ita vt omnibus illis continuo fuerit atque permanserit in excommunicatione: aliàs enim si aliquo tempore licèt minimo intermedio fuerit absolutus, licet postea reinciderit in excommunicationem, dum tamen per triginta dies, vel sex menses continuos non perstiterit in excommunicatione, non habent locum pœnæ.d.legis: quia in dubio tempus
24 requisitum à lege, nisi aliud exprimatur, debet esse continuum, argu.glos.in Rubri. in versi. sed hic notandum est. ff. de varijs & extraord.præscript.quam sequitur Bart. ibi & probant plures relati per Tiraquel. de vtroque retract.titul.1.§.1.glo.11.nu.21. dicens eam glo.ordinariam & Socin.communem appellans in.l.cum filius.§.in hac. col.penult.nu.9.ff. de verb.oblig. sequitur Ant.Gomez in.3.tom. Var.c.de delict.nu. 3.& cap.de exilio & relegat.nume.2. adde Greg.Lopez in.l.2.tit.28.parti.7.in gl. primera vez.in versi.an verò sufficiat. vbi loquens in pœna carceris triginta dierũ im-
25 posita à Regia pragmatica blasphemo, decidit non sufficere, q; sint interpollati, computatis dictis triginta diebus in diuersis vicibus, sed debere esse continuos, quia vbi ius apponit tempus intelligitur de continuo, vt in.c.1.& ibi notat Ioan. Andr. de vita & honest.cleri. lib.6.c.laudabilem cum glos.ibi, de frigid.& maleficiat. ergo ita in proposito dicendũ est, vt triginta illi dies, vel sex menses, quibus quis perstiterit in excõicatione ad hoc, vt pœnis.d.l. Regiæ puniri queat debeant esse cõtinui nec sufficiat, q; sint interpollati in diuersis vicibus per supradicta: accedit huic sententiæ mens legislatoris hoc significantis dũ dicit, *Que qualquiera persona que estuuiere descomulgada por denunciacion de los Perlados de la sancta Iglesia por espacio de treynta dias pague, &c.* & ibi, *Y si estuuiere endurescido en la dicha excomunion seys meses cumplidos pague, &c.* Et præterea odium pœnarum, quare restringenda sunt, vt in reg.iuris vulgari.

SVMMARIVM.

1 *Occultum duplex est, primum, quod est omnino occultum per se & in solo actu animæ consistit.*
2 *Occultum secundo modo dicitur per accidens, quia exterius prodijt nemine præsente.*
3 *Occultum penè est, quod vni vel paucis notum est, non tamen adhuc est probatum iudicialiter nec pluribus notum.*
4 *Ecclesia vtrum habeat potestatem super actus animæ purè interiores? negatiua eligitur.*
5 *Hæreticus mentalis solum, non incurrit excõmunicationem nec aliam pœnam.*
6 *Propter crimen occultum secundo modo, hoc est per accidens, & propter penè occultum incurritur excõmunicatio alias à iure imposita.*
7 *Hæreticus occultus per accidens, si secreto confiteatur inquisitori crimen illud & pœniteat eiusdem erit ab eodem inquisitore absoluendus quoad pœnitentiæ iudicium.*
8 *Cap.5.instructionis.1. Hisp.alens. declaratur vt procedat in hæretico occulto per accidens.*
9 *Hæreticus purè mentalis si coram inquisitoribus occultissimam hæresim cõfiteatur vel eam amico reuelet petens ab eo consilium non incidit in excommunicationem.*
10 *Propter crimen omnino occultum nempe mentale tantum, non incurritur suspensio nec irregularitas.*
11 *Homicida occultus per accidens an incurrat irregularitatem? & numer.seq.*
12 *Filius presbyteri ex matre coniugata genitus si sciat secretè per vtriusque parentis relationẽ se non esse legitimũ, sed filium presbyteri, dum modo hoc sit omnino occultum poterit sine dispensatione ad sacros ordines promoueri & beneficium curatum recipere, sed contra nu.20.*
14 *Irregularitas induci potest humana Pontificia constitutione in pœnam criminis exterioris etiam occulti.*
15 *Crimina quædam sunt grauia depositione digna ab ordinis ministerio, quæ tamen non inducunt irregularitatem, vt sunt adulterium, falsi crimen, simonia in beneficio acquirendo commissa, & periurium: alia tamen crimina sunt, quæ inducunt irregularitatem nempe homicidiũ, simonia in ordine cõmissa & similia.*

Episcopus

16 *Episcopus an dispensare possit cum homicida occulto? & nume.sequen.*
17 *Solus Papa cum homicida casuali dispensat attento iure communi.*
18 *Cap.6.in princip.de reformat.Sessio.24.sacri concil.Trid.declaratur. & nu.27. & 29.*
21 *Homicida occultus an possit celebrare quando aliàs probabiliter timetur reuelatio delicti?*
22 *Lex naturalis & diuina de defendenda fama propria præstat legi humanæ de abstinendo à sacro in irregularitate.*
23 *Potest quis suam conscientiam conformare cũ qua maluerit ex duabus opin.diuersis probabilibus.*
24 *Aduocatus in dubijs, vbi sunt diuersæ opiniones probabiles, potest defendere quælibet earũ.*
25 *Iura inter dubias opiniones vnam eligere in discriminatim bona tamen fide concedunt.*
26 *Episcopi non vero eorum vicarij possunt absoluere ab hæresi occulta attento concil. Trident. hodie secus per Bullam in cœna Dñi nu. 31.*
28 *Confessarij quamuis per Bullas cruciatæ non possint absoluere à crimine hæresis, fallit in hæresi mentali.*
30 *Superior, cui reseruatus est aliquis casus habẽs annexam excommunicationem absoluẽdo ab ea sublata est reseruatio, & potest remittere pœnitentem suo confessori absoluendum.*

CAP. XIII.
De irregularitate ex homicidio occulto proueniente.

1 CRIMEN occultũ duobus modis dici potest. Primò modo quando aliquid est omnino occultum per se, quod ex sua ratione sibi vendicat nõ subesse cognitioni sensitiuæ, & ita consistit in solo actu animæ interiori, vt nullo verbo, opere, aut signo prodeat exterius nec vllo modo sentiri possit sensu exteriori: & hoc dicitur omnino occultum vel occultissimũ, quia soli Deo & ipsi homini habenti talem actum per se notum esse potest.

2 Secundò modo dicitur crimen occultum per accidens tantum, quod exterius verbo, aut opere, aut signo prodit, aut percipi potest per sensum exteriorem: quanuis per accidens contingat, q; de facto à nemine alio videatur, aut sentiatur, quia nullus alius adest, qui id percipiat, qui si adesset videre posset, vt si in eremo quis proferret hæresim, vel alibi nemine præsente.

3 Est & aliud, quod ab aliquibus dicitur penè occultum, quia vni vel paucis notũ est per quos plenè aut semiplenè probari iudicialiter potest, non tamen adhuc est probatum iudicialiter, nec de facto publicum, aut pluribus notum.

Superior duplex criminis occulti differentia latissimè probatur per Doctiss. Alphonsũ à Castro lib.2.de potest.leg.pœnal. cap.15.in princi.& Anton.de Cordub. vbi infra statim.in.2. loco citabitur. & ab alijs, vbi de illo penè occulto etiam meminere: circa primum occultum, quod solum in actu animæ consistit, dubium est vtrum excommunicatio incurratur propter crimen hoc modo occultum, cui alias inest excommunicatio? cuius quæstionis decisio pendere forte videri poterit ab illa, quã latissimè & fœcũdissimè illustrauit F. Anton.à Cordub.in suo quæstion.lib.4.de fide & eccles. q.13. Vtrum ecclesia habeat
4 potestatem super actus animæ purè interiores præcipiendo, prohibendo & puniẽdo? vbi refert tres principales in hoc plurimorum Doctorum tam Theologorum, quàm vtriusque iuris professorum sententias singulas probando, quartamq; & vltimam suam propriam: primam negatiuã Durandi, Gersonis, Florentini, Medinæ & aliorum: secundam affirmatiuam, quam tenent plurimi Iuristæ quos ibi refert: tertiam mediam inter præcedentes, quam tenent communiter Doct. vtriusq; iuris, quorum plurimos ibi refert dicens, quòd hoc tempore est cõmunissima hæc opinio, & quòd communiter practicatur: sed prior opinio negatiua ac per consequens, quòd excommunicatio propter occulta peccata primo modo non incurratur magis communiter à Doctoribus tenetur, vt idem Cordub.prius resoluit libr.1. dicti sui quæstion.

stion.q.35.pag.276.col.1.in versic. his suppositis,& ante eum idem latissimè probauit Alphons.à Castro vbi supra, in.1. concluresoluens, quòd qui commisit crimen aliquod ex se & ex sua natura occultum, vt est illud,quod sola mente perpetratum est,nullam propter illud pœnam iuris incurrit,& ibi satisfacit Clemen. 1. §.verum. de hæret.iuncta glo. & cap.dolentes. de celebra.missa. in contrarium adductis, affirmans sibi magis placere multorum Theologorum opin.quæ communior & magis rationi consona est contra.d.glo.& Adrianum tenentes ecclesiam posse ligare & punire crimen omnino occultum, quod in corde latet, & nunquam ad exteriorem actum processit,eandem negatiuam sententiam latè & optimè probat D. Simanc. de institut.catholic.titul.42.nume.2.& seq. dicens,quòd est constans & recepta Theologorum sententia ferè omnium aduersus Adrian.Bald. & alios Iuristas, eandem testatur potiorem & communem Doctisi. Couar.in regul.peccatum. 2. part. regul.1. nu.7.de regu.iur.in.6.aduersus Adria. quolibet.8.& alios, qui contrariam sequuntur sententiam & restantur etiam eam cõmunem, sed negatiuam profitetur esse communem plures eam tenentes congerens D.Ioan.à Rojas,de hæretic.1.part.nu. 240. quãuis ipse nu. 246. cum pluribus Iuristis, quos refert probet contrarium minus bene,quo fit vt iuxta supradicta hæreticus solum in mente,hoc est, qui hæresim suam sola mente concepit nullatenus eam signo aliquo foras manifestando, non sit excommunicatus ipso iure, nec dominio bonorum suorum priuatus,nec alicui alteri pœnæ à iure contra hæreticos statutæ subjectus,vt latè probat Castro vbi supra aduersus gloss.contrariam.d.Clem.1. §. vero.& ibi limitat,& ante eum tenuit Caiet.in.2.2. quæst.11.artic.3.& 4.

6 Quoad secundum autem occultum(& à fortiori in penè occultò) indubium est apud doctor. incurri excommunicationẽ propter crimen prædic. modo occultum, cui alias à iure est imposita huiusmodi pœna secundum Cordub.vbi supra dict.lib.2. quæst.35. & ante eum Caietan. vbi supra, quod iure & ratione latè probat Castro vbi supra in.2.concluf.& tenent omnes cõmuniter secundum Simanc. vbi supra.nu. 7.& Couar.etiam vbi supra. Hic vero hæreticus si secreto confiteatur inquisitori crimen istud & pœniteat eiusdem, erit ab eodem inquisitore absoluendus quoad pœnitentiæ iudicium,vt existimauit Ioan.Lupius Decanus Segouien. in tract. de hæres. quæst.11. quem referunt & sequuntur vbi supra Couar.& Simanc.nu.11. sic interpretantes instructionem primam Hispalens. cap.5.vt loquatur in hoc occulto hæretico per accidens,quanuis Ioan.à Rojas vbi supra nu.267.& sequen.eam minus bene intelligat in hæretico mentali, & sic in occulto per se & sua natura id etiam tribuens Simanc.vbi supra,cum tamen ipse contrariũ expresse dicat, nempe esse intelligendam 8 præfatam instructionem dict.cap.5. in hæretico occulto de per accidens:nam hæresis purè mentalis,quæ nunquam prodit in actum exteriorem non eget,vt ipse ibi præfatur absolutione inquisitorum nec abiuratione,aut reconciliatione,sed sufficit illam proprio sacerdoti confiteri.

9 Si verò hæreticus purè mentalis coram inquisitoribus occultissimam hæresim cõfiteatur,vel eã amico reuelet petens ab eo consilium non incidet in eiusmodi excõmunicationem,quia exterior ille actus est bonus,& hæreticus non protulit hæresim asserendo illam : quare multo magis idem erit cum hæreticus huiusmodi in foro pœnitentiæ intellectualem hæresim confessus fuerit,quia non modo actus ille bonus, sed pius etiam & extra iudicium humanũ est,ita tenet Franc. Victoria super Thom. 2.2.quæst.11.artic.3.Couar.vbi supra quos refert & sequitur Simanc.d.tit.42.nu.9.

10 Sed quid quoad alias censuras suspensionis & irregularitatis, &c. an incurrantur propter crimen occultum ? & quoad primum modum occulti de quo supra concors omnium consensus est, ꝙ non, quia requiritur factum exterius, vt huiusmodi

pœnæ

pœnæ incurrantur secundum Cordubam vbi supra dict.quæst.35.versi. quoad secundum idemque constat ex traditis per Castrum vbi supra iam relatis : quoad secundum modum occulti nempe per accidẽs, ingens controuersia est inter nostrates an propter crimen ob quod alias à iure irregularitas incurritur, nempe homicidium, si ita occultum sit vt probari aliter minimè possit quàm per confessionem solius homicidæ ipsa incurratur?

11 Sunt etenim,qui existimant huiusmodi homicidam de quo agimus,si egerit pœnitentiam non esse irregularem,ac per cõsequens posse ministrare in ordine suscepto, & promoueri ad aliũ superiorẽ absq; dispensatione,quia ecclesiæ non est obnoxius cum peccatum illius sit occultum, vt dicitur in cap. Christiana. 32. quæst.5.nec tenetur Deo, quia iam illi per pœnitentiã satisfecit,ita Vincentius quem refert summa Angelic. verbo,homicidium. quinto. quæstione prima. vbi etiã refert alios duos 12 nempe Ioan.& Laud. hoc tantum addentes, quòd dispensatio episcopi sit necessaria, quanuis Papæ dispensatio non requiratur : eandem opinionem tenet Abbas in capit.ex tenore.de temporib. ordinan. dicens,quòd si crimen homicidij est omnino occultum, vt distinguitur contra probabile, id est, sic occultum, vt nullatenus possit legitimè probari, tunc si habeatur respectus ad legem promotionis publicam non est opus aliqua dispensatione, vt promoueatur ad ordines sacros,& in susceptis ministret,si vero respiciamus legem conscientiæ informatam ex lege positiua, tũc dicit necessariam esse dispensationem, nõ tamen declarat, quis eam concedere possit, an episcopus, vel solus Papa : sed eius sententiam Angel. vbi supra, declarat intelligendam esse de dispensatione episcopi:eandem sententiam latissimè probat Castro vbi supra, in tertia conclusione,egregie probans nullam in hac specie contrahi irregularitatem,ex cuius rationibus colligitur non esse necessariam hoc casu dispensationem episcopi,pro quo ad-

ducit dict. capit. ex tenore. cui confer non obesse tex.in capit. final. eodem titulo. & in capit. inquisitionis.in principio. eodem titulo. quippe qui loquuntur in casu quo crimina occulta omnino non sunt, sed possunt in iudicio saltim paucis testibus probari : & sententiam Abbatis in dict. capit. ex tenore. in hunc sensum accipit : ꝙ si homicida occultus agat in foro iudiciali petendo promoueri ad ordines, aut ministrare in susceptis non intligeat dispensatione, vt alterutrum horum iuridice petere possit, quia licet dispensatione careat non poterit illi petitio denegari, sed licet non possit in foro iudiciali repelli, quia occultum est crimen illius, ille tamen quia optimè agnoscit crimen suum in foro conscientiæ sine dispensatione episcopali aliquid illorum agens peccat, quam opinionem amplectitur summa Angel.vbi supra quanuis, vt prædixi iuxta rationes Castri nulla dispensatio requiratur.

12 Ex quo infert ipse Alphons.à Castro, ꝙ si filius presbyteri ex matre coniugata genitus scint secretè per vtriusq; parentis relationem se nõ esse filium mariti matris suæ, sed filium presbyteri dummodo hoc sit omnino occultum poterit sine vlla dispensatione ad sacros ordines promoueri & beneficium curam animarum habens recipere,vt ibi probare conatur.

13 Sed verius multo est,hoc casu incurri irregularitatem propter homicidiũ ita occultum,vt nullo modo probari possit quã per confessionem ipsius homicidæ,ac proinde nec in ordinibus susceptis huiusmodi homicidam ministrare posse, nec ad maiores ascendere absq; legitima dispensatione eius,qui eam dare possit, de quo paulò inferius agemus: hocque est tenendum in foro cõscientiæ de quo agimus:nam in foro iudiciali quis dubitat cum homicidium negatum sit improbabile necessariam minime esse dispẽsationẽ, nec iudicem posse denegare prædicentiam, & nihilominus ea vtens absque dispensatione,cum tamen occultissime homicidium ipsum commiserit peccabit mortaliter: nostra igitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæc de re sententia tenenda id habet per huiusmodi homicidium, de quo agimus irregularitas in foro conscientiæ constitutione ecclesiæ contrahitur, quæ impedit exercitium ordinum susceptorum, atque promotionem ad maiores absque dispensatione, quo fit, vt cum hanc opinio. teneat Abb. expresè in dict. capit. ex tenore. non rectè à Castro pro sua contraria citetur.

14 Quæ sententia, primò probatur quoniã in dubium est posse humana Pontificia constitutione induci irregularitatem in pœnam criminis exterioris etiam occulti, quod nullis probari testibus valeat. Deinde constitutissimum est ius Pontificium irregularem constituere homicidam exteriorem, etiam si is occultissimus sit, ita vt nullis testibus homicidium probari queat vt deducitur ex omnibus iuris canonici locis, quibus hæc fuit statuta irregularitas, etenim propter homicidij exteriorem actam inducta fuit absque distinctione, an is occultus vel publicus sit, qui autẽ aliud dixerit necesse habet id iure probare.

15 Secundò, quia etsi sint quædam crimina grauia quidem, atque ideo depositione digna ab ordinis ministerio, eaque perpetua, quæ tamen siue publica, siue occulta sint non efficiunt eius authorem irregularem, nempe adulterium, falsi crimen, simonia in beneficio acquirendo commissa, & periurium, vt notatur in capit. tuæ. de pœnit. cap. atsi clerici. §. vltimo. de iudic. in quibus est intelligendus text. in dict. cap. ex tenore (quem pro se allegabat Castro vbi suprà) vbi decidit non esse quem quam prohibendum à ministerio ordinis sacri susceptj, neque ad alios promotione, si crimen occultum sit, idest, nondum deductum in iudicio per probationem, nec notorium aut publicum alioquin idem cõstat ex text. in cap. de his in primo. 50. dist. Sunt tamen alia crimina, quæ ipso iure impediunt ordinis susceptj executionem & ad maiores promotionem, vt homicidiũ, simonia in ordine commissa, & his similia, in quibus & si omnino occulta sint, nec possint testibus probari, irregularitas ad huc iure Pontificio contrahitur, vt in capitul. vltimo. de temporib. ordina. vbi apparet homicidium post peractam pœnitentiam adhuc impedire susceptj ordinis ministerium & ad maiores promotionem si nec notorium sit, nec in iudicio probatum sub quo homicidium exterius omnino occultum continetur, igitur & hoc impedit sacri ordinis ministerium, atque promotionem ad eundem absque dispensatione. idem constat ex capit. nisi cum pridem. §. personæ. de renuntiat. quo in loco glossa, verb. latet. & Anton. de Butrio hoc notant & post alios Gundisalu. à Villadiego de irregularita. capitul. diximus. & capitul. dixi vlterius. Henricus in dict. capitul. vltimo. de temporibus ordinand. glossa, & omnes in dict. capitul. inquisitionis. de accusationib. glossa etiam in dict. capit. final. & in capitul. accusatum. de simonia. Abbas in dict. capitul. inquisitionis. vbi reprobat sententiam glossæ ibidem contrariam, vt erroneam & contra communiter Doct. eandem partem probat Turrecremat. in dict. capitul. de his. el secundo. alioſque refert eam tenentes, ibi nanque ex proposito dictam quæstionem tractat: sequitur etiam Syluester in summa verb. homicidium. 3. quæstione. 8. & verbo, crimen. quæstione. 5. & in titulo. de dispensat. quæstione. 7. numer. 12. & Nauar. in Manuali latino. capit. 27. numer. 239. & optime D. Couarru. reprobans Castrum vbi supra, in Clementin. si furiosus. de homicid. in secunda parte relectio. §. tertio. numer. quarto, latè & optimè Antonius à Cordub. dict. libr. primo. quæstionar. quæstione 35. pagin. 276. & sequentibus, qui id probat à fortiori in crimine penè occulto de quo supra: quæ opinio hodie expresè approbatur in Concilio Tridenti. Sessione 14. c. 7. de reformatio. id, quod iam fatetur Castro vbi supra, contra suam sententiam, dicens esse ex illo decreto reijciendam prout illam ex tunc reijcit, quia ecclesiæ nouum decretum statuenti necessario obedire oportet.

16 Superest scire, quis poterit super hac irregularitate dispensare an solus Papa, vel etiam episcopus? & quidem, vt supra allegati authores affirmant episcopus id facere potest, quod & probauit Archidiac. in dict. cap. de his. 50. distinct. & Federic. de Senis consil. 168. Anchar. in regul. peccati venia. de regulis iuris. in. 6. colum. 3. ex tex. optimo in d. c. nisi cũ pridem. versi. si tamẽ culpa latet. de renuntiat. sequitur expresè Couar, vbi supra dict. numer. 4. in princip. & in versi. ex quibus ipse colligo vbi eam probat etiam stante Sessione 14. sacri concilij Triden. dict. c. 7. de reformatione. vbi statuitur homicidam voluntariũ non esse promouendum ad sacros ordines, nec ad beneficia, etiam si homicidium non fuerit in iudicio probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum, nam secundum ipsum, ille canon fortasis intelligendus erit in homicidijs, quæ licet sint occulta possunt tamen probari, nec sunt omnino occulta: occulta enim omnino ipse appellat, quæ nullis testibus probari possunt, nec aliter quàm per confessionem delinquentium quanuis operi exteriori contigerint: sic eum intelligit in homicidio occulto, per accidens, quod aliter quàm per confessionem delinquentis probari non potest in quo poterit dispẽsare episcopus iuxta ius commune. Hic tamen præfati authoris intellectus ad dictum decretum concilij diuinationis morbo quodammodo laborare videtur: quare verius existimo, atque tenendum, vt stante prædict. decreto Concilij & alio infra allegando episcopus nullo modo possit dispensare in irregularitate ex occulto homicidio voluntario etiam, quod nullis testibus probari possit. Primò, quia ibidem indistinctè prohiberi videtur episcopis dispensatio in huiusmodi irregularitate ex homicidio occulto, ergo id intelligendum est in secundo occulto, hoc est, per accidens, nempe in illo, quod nullis testibus probari potest, & in illo, quod penè occultum sit, quia vno vel duobus testibus probari potest, nõ tamen est publicum, nam cum lex nõ distinguat, nec nos distinguere debemus, vt in. l. non distinguemus. ff. de arbit. & in. l. de pretio. ff. de public. in rem actione. Secundò id probo ex eodem decreto Concil. Triden. in. 2. parte. in versic. si verò. vbi in homicidio casuali, quod est minus graue quam voluntarium adhuc dispensationem Papæ requirit: nec obstat si respondeatur concilium in hac parte minimè agere de occulto homicidio, ac proinde de publico intelligendum esse, sicut iure communi attento solus Papa cũ homicida casuali dispensat, vt tenet Abb. in cap. cõtinebatur. de homicid. idem & cæteri Doct. maximè Marian. Socin. num. 95. in cap. ad audientiam. eodem. titul. l. 51. titul. 6. parti. 1. D. Couar. vbi supra nu. 7. in princip. Nam cum in prima parte præcedenti egerit concilium de homicidio publico & etiam de occulto, nec in secunda loquatur de publico nuncupatim, in vtroque censendum est loqui etiam in secunda. Quod si adhuc instes in casuali homicidio occulto dispẽsare posse episcopum ex alio decreto eiusdem concilij statim citando à contrario sensu prout re vera videtur, ac proinde præcedens decretum dict. cap. 7. Sess. 14. in. d. 2. parte. quatenus interdicere videtur episcopis dispensare cum homicida casuali intelligendum tantum de publico homicida casuali, non vero de occulto. Respõdeo, nostram, quã modo fundamus sententiam saltim ac rectius probari in præd. decreto eiusdem cõcilij statim citando, quanuis hoc secundũ fundamentum ineficax quibusdam videatur.

17 Tertiò hæc nostra sententia comprobatur ex capit. 6. in princip. de reformatione. Sess. 24. eiusdem Concilij Triden. vbi dicitur, liceat episcopis in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis alijs deductis in forum contentiosum dispensare: ergo nullo modo poterit dispensare in irregularitate prouenient ex homicidio exteriori voluntario occulto per accidens, nec in penè occulto, quia exceptio debet esse de regula, vt latè Dynus in Rubrica

18 Tertiò

Universidad de Deusto
Biblioteca

de regulis iuris.in sexto.nūmer. 15. Bartol. in.l.in his. & ibi Doct. ff. de legib. Decius in.l.prima.num.30. ff.de regul.iuris.Cum igitur egerit concilium in principio illius. ca. de irregularitatibus & suspensionibus, ex delicto occulto prouenientibus,& excipiat eam,quæ oritur ex homicidio voluntario consequitur sensisse in hac parte concilium etiam in proueniente ex homicidio volūtario occulto de per accidens: nullo ergo modo poterit episcopus dispensare in irregularitate proueniente ex homicidio exteriori voluntario penè occulto,nec in occulto per accidēs; requiritur ergo hodie in nostro casu dispensatio Papæ, nec sufficit episcopalis,& in terminis per dictū prius decretum,ita tenet Nauar. vbi supra nu.240.ad fin.sentit idem prius num. 194. vbi allegat secundum prædictum decretum concilij. c. 6. Sessione. 24. & clarius Anton. à Corduba in sua summa de casos de consciē. quæst. 41. in versic. de lo su sodicho.

19 Quare licet iure communi attento episcopus posset dispensare cum quocunq; homicida, vt in minoribus ordinibus iam susceptis posit ministrare iuxta magis communem sententiam doctorū, tametsi quoad homicidium voluntarium nullibi probetur.sed tantū in casuali: & præterea licet etiam episcopus posit cum homicida etiā voluntario quoad simplex beneficium obtinendum dispensare, vt in cap.2.de cleric. pugnant.in duel.& ibi Doct. & alibi, secus quoad beneficium curam animarum habens,vt in capit.primo. de filijs presbyter. in sexto.vt resoluit Couar. vbi supra nu. 6. Attamen hodie post Concilium Tridentinum dict. c. 7. non potest episcopus dispensare cum homicida voluntario ad vllos ordines, neque ad vllum beneficium etiam simplex,quanuis cum alio homicida quā voluntario posset dispensare quoad ordines minores per dict. cap. 2. de cleric. pugnāt.induel.& ad beneficium simplex, & etiam ad retinendum curatum iam obtentum,licet non ad id obtinendum de nouo iuxta Decium in cap. atsi clerici.§. primo,numer.16. de iudic.concordantem sic opiniones contrarias, vt refert Nauar.vbi supradict.nu.240. & quod prædiximus de homicida voluntario, vt cum eo episcopus dispensare non posit intelligo siue publico siue occulto: quod autem de casuali dissertum est, vt nec in eo dispensare posit episcopus intelligo de publico, nam cū casuali occulto episcopus dispensare potest indistinctè,vt in dictis decretis sacri cōcilij & in præcedentibus diximus.

20 Ex quibus fit non esse omnino verum, quod Alphons. à Castro vbi supra, ex sua opinione inferebat de filio presbyteri ex coniugata genito hoc sciente in secreto, vt posit ad sacros ordines promoueri. & beneficium curam animarum habens recipere sine dispensatione, & ita de eo dicto expresè dubitat.D.Couar.vbi supra nu.4. in versi.hinc istud, allegans contrarium tenentes Ant.in cap.primo. de filijs presbyt. & Gundisalu. à Villadiego in tractatu de irregularit.cap.dixi vlterius, quòd illegitimi,atque ideo ipse Couar. super hac decisione cogitandum esse amplius censet: verum supradictum corollarium Castri falsum esse probat Anton. à Cordub. libr. 1. quæstion.quæstione 35.pag.279.col.2. versic.ex supradictis citans in id, Nauar. in.d. manual.latin.cap.27.numero.201.vbi satis contradicere videtur.d. corollario, quanuis ibidem Castrum non citet, cōtrarium etiam tenet idem Nauar.dict. cap.25. numero.69.

21 Obseruandum est præterea in proposito,quòd in casu, quo probabiliter timeretur talis peccati nempe homicidij quomodocunque occulti reuelatio, ac proinde infamatio contra eum ex tālium censurarū etiam excommunicationis vel irregularitatis obseruantia, puta ex non ministrando in ordine, vel beneficio iam habito vel suscepto, tunc post debitam contritionem, & confessionem liceret in conscientia absque dispensatione in eis ministrare & celebrare durante prædi.discrimine duntaxat, ita quòd propter hoc non incurratur peccatum contra legem ecclesiasticam,

sticam, aut censura aliqua, dummodo talis non sit in mora petendi absolutionem vel dispensationem ab eo, qui secundum ius à tali censura absoluere, seu dispensare potest,quia nullus tenetur se prodere, nec facere vnde suum peccatum occultū prodatur vel sit vehemens suspicio de eo, nisi quando ipse aliàs ad id tenetur ad cauendum aliud peccatū, seu æquè graue damnum tertij, quod non aliter quam se prodendo cauere posset, vt in terminis tenet Alfons.à Castr.de potesta.l.pœnal.lib.2.c. 15.in versic.circa istos & Nauar.d.c.27.nu. 239. Victoria in sua summa titu.de excommunic.q.13.latius Anto.à Cordub. in summa de casos de consciencia.q.41. ad fin. & plures allegans idem in suo quæstionario lib.1.d.quæst.35.pag.279. col.1. in fine. & col.seq.vbi inquit, quòd supradictus criminosus in tali discrimine existens non poterit promoueri: eandem sententiā loquens in occulto homicida,vt præmissa pura cōfessione celebrare posit sciens, quòd eius peccatum reuelabitur si se abstineat à te sacra peragenda, quia tunc ius diuinum de conseruanda fama præualet positiuo de non ministrando in irregularitate probat & tenet Ledesmius in secundam.4.libri.q. 26.artic.2.pag.366.col.1.& quanuis in hac vltima obseruatione contrarium expresè probet D.Couar.in cap.alma mater.1.parte relect,§.2.nu.11. versic. quamobrem & alij plures Doct.vt affirmat Cordub.vbi supra.veriorem tamen aut saltem probabilem & tenendam, ne dicam,probabiliorē,

22 existimo superiorem Castri,Nauar.& cæterorum sententiam, tum ex supradictis, tum etiam quia lex naturalis & diuina de defendenda fama propria præstat legi humanæ de abstinendo à sacro in irregularitate per ea, quæ tradit idem Nauar. in eodem manual.cap.7.nu.2.&.3.& F. Angles in suis florib. Theologi.quæst.lib.1.in quæstione de cōfess.in difficultate quando ex confessione alicuius peccati timetur malum aliquod pœnæ vel culpæ poterit ne pœnitens illud peccatum celare? in secunda conclusione.pag.297. Quod si adhuc tibi dubia videbitur præfata sententia, sufficiat ad deponendum dubium & habendū bonam conscientiam probabilitas eiusdem opin.quandoquidem eam tenent plures patres ac viri grauissimi vrgentibus satis fundamentis. Nam quādo super aliquo

23 puncto sunt diuersæ sententiæ authorum, ambæque probabiles, poterit vnusquisque suam conscientiam conformare cum qua maluerit earum propter dubium existens & authoritatem doctorum vnamquamq;

24 tenentium. Conducunt tradita per Mercad.in tract.de tractos y contract.libr.4.c. 18. *de como han de restituyr los que son causas terceras dèl daño.*fol.217.vbi loquens in aduocatis inquit,quòd in causis ciuilibus dubijs in iure vel in facto, super quarum veritate & iustitia sunt diuersæ opiniones inter Doct.potest aduocatus defendere quā libet earum partium, imo addit non esse necessarium (quanuis sit securius) vt semper probabiliorem partem agat,quia sufficit, quòd ea, quam defendit,habeat suam probabilitatem absolutè rationum,& patronum quanuis pro contraria sint efficaciores aut grauiores, & ante eum idem in eodem casu probauit Domin.Soto libr. 5. de iustitia & iur.quæst.8. artic.3. pag.463. colum.1. vbi docet qua cautela vti debeat aduocatus quando infirmiorem causam, atque debiliorem defendit:idem latissimè examinans, atque bene declarans plures Doct.in id citans probauit Burg.de Paz, in procœmio legum Tauri à nu.397. & pluribus sequentibus. Sed melius omnibus acutissimè,licet prolixius aliquantulum disserit hanc materiam eligendi opinionem inter duas,pluresve probabiles, vel vnā probabiliorem altera Anto. à Cordub. libr. 2. de ignorantia,sui quæstion.quæst.3.per to

25 tam,qui omnino videndus est in materia: in summa iura inter dubias opiniones vnā eligere indiscriminatim, bona tamen fide videntur concedere,vt traditur in cap. capellanus. de ferijs cum similibus. quod ita docet plures allegās authores hoc tenentes Salon de Paz vbi supra, in procœmio legū Tauri nu.402.fol.60.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Cum igitur in specie nostra, sententia affirmatiua, quam defendimus vrgentibus satisrationibus comprobetur supradictis, & grauissimorum authorum testimonio, atque side roboretur, ac per eam præterea consulatur vitæ ac famæ hominum consequens est, vt ipsam quis tuta conscientia sequi possit absq; vllo scrupulo ac per consequens consulere iuxta eam: quòd si adhuc quis conscientia cõquiescere non possit sequendo præd. opinaut deponat conscientiam, aut abstineat à celebrando. Vltimo ex d. decreto. 6. sacrosanct. concil. Triden. Sess. 24. doducitur licere episcopis in quibuscunq; casibus occultis etiam sedi apostolicæ reseruatis delinquentes quoscunq; sibi subditos in diœcesi sua per se ipsos aut vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis absoluere imposita pœnitentia salutari: idemque in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ, eis tantum, non eorum vicarijs esse permissum.

26 Ex quibus vltimis verbis colligitur ab excõmunicatione propter hæresis crimen soli Papæ reseruata (à qua etiam per Bullas Cruciatæ nullus præter inquisitores olim poterat absoluere) hodie si huiusmodi crimen fuerit occultum ita vt nõ possit in iudicium deferri: episcopi & non eorum vicarij, qui modo in ecclesijs cathedralibus pœnitentiarij dicuntur, absoluere poterũt, vt ex illo text. deducit F. Ioseph. Angles in suis florib. theolog. quæst. lib. 1. in quæst. de confession. in difficultate, poterit ne alius à Romano Pontifice in foro conscientiæ à

27 censuris, &c. concluf. vnic. itaque præfatus author intelligit & rectè meo iudicio præfatum decretum cõci, Trid. ibi, idem & in hæresis crimine: in crimine hæresis occulta, quod non possit in iudicio deferri, hoc est in occulto per accidens: quod probari non potest (quanuis exterius pronuntiatũ fit) nisi per solam confessionem delinquẽtis: in alio vero ferè occulto crimine hæresis, quod vni vel paucis testibus notum est contrarium existimo, nempe vt ab eo episcopus vigore dicti decreti absoluere non possit cum ipsum loquatur in occultis & in foro conscientiæ duntaxat. Quare Bullæ cruciatæ hodiernæ, quæ prohibent con

28 fessarios absoluere à crimine hæresis, cum habeant excõicationem reseruatam à qua confessarij absoluere non possint cum eis sit expresse interdictum per dictas bullas, intelligendæ sunt tam in publico quàm in occulto per accidens crimine hæresis: secus est in omnino occulta, hoc est, in mentali hæresi, quæ exterius non prodit, ab ea enim absoluere poterunt prædicti confessarij, quoniam hoc mentalis hæresis, nõ est punibilis ab ecclesia, ac proinde nõ habet excõmunicationem annexam vt est prædictum, & ideo poterit confessarius ab ea absoluere secundum Simanc. vbi supradi. titul. 42. nu. 18. quasi bullæ prohibentes absoluere à crimine hæresis de hac purè mẽtali non sentiant, nec intelligendæ sint, sed de illa tantũ, quæ exterius prodit. Est tamẽ verum, q̃ Nauar. in Manuali latino. c. 27. nu. 271. versi. decimo quinto, q̃ nullus præter papam, &c. teneat q̃ neq; episcopus possit absoluere ab hæresi quę prodijt exterius, & sic habet censuram annexam, licet ipsa hæresis sit occultissima, quasi concilio derogatum sit per Bullam Cœnę Domini, quę opinio probabilior est. & vide infra nume. fin.

29 Ex eisdem verbis supra citati decreti. 6. concil. Trident. Sess. 24. ibi & non eorum vicarij: dubia redditur sententia P. Antonij à Cordubain suo tract. de casõs de conscien. q. 8. existimantis episcopum post cõcilium Triden. posse committere alicui sacerdoti absolutionem hæresis occultæ, cuiusdam monialis sibi subditæ postquã notus sibi fierit casus quãuis non persona nominatim monialis: quod ibi aliquibus rationibus probare contendit. Respõdens ad d. decretũ in verbis modo relatis, vt velint nempe significare, q̃ vicarij generales ẽporum hoc facere nõ possint, nec episcopi ad id deputare vicarios, absque eo quòd sibi prius notitia detur, quando casus contigerit: quanuis possint ad absoluendũ ab alijs criminibus, illis à iure reseruatis, & alijs occultis papalibus, de quibus in verbis præcedentibus eiusdem decreti: quia concilium non prohibet, quòd episcopi possint committere alijs absolutionem hæresis occultæ in casu particulari, sed non permittit hoc priuilegium & authoritatem vicarijs episcoporũ, sed tantum ipsismet episcopis.

Nihilominus contrarium verius videtur ex eodem decreto, quod hanc differentiam nominatim constituit inter casus occultos sedi Apostolicæ reseruatos, & hæresis crimen, vt ab illis possit absoluere per se vel suum vicarium ad id specialiter deputandum in foro conscientiæ gratis imposita salutari pœnitentia: ab hoc vero per se, non autem per eorum vicarios: ergo vt diuersitas hoc casu à cõcilio statura in omnibus rectè verificetur, cõsequitur, vt quãuis in priori specie episcopi ad id possint deputare suos vicarios speciales, ad hoc tamen minimè: expendi enim debent verba illa, ad id specialiter deputandum, nam nõ dicit deputatum, sed ad id deputandum: significare ergo videntur, quòd postquam casus occultus sedi apostolicę aliàs reseruatus successerit, debet deputari vicarius specialis ad absoluendum ab eo: ergo in crimine hæresis occulto in quo diuersum statuitur secus erit: & quanuis priori casu sufficiat vicarius specialiter deputatus ab episcopo ad suos casus, nempe episcopalis, prout sunt canonici pœnitentiarij in ecclesijs cathedralibus instituti, & si qui sint alij, qui eos habeant ab Episcopo commissos, non inde consequitur, vt in crimine hæresis occulto possit post notitiam eius episcopus committere specialiter alicui sacerdoti absolutionem à prædicto crimine, quandoquidem. d. concilium prohibet vicarijs episcoporũ huiusmodi absolutionem, & non solum intelligitur de vicarijs generalibus, sed & etiam de specialibus ad id deputatis, vt verè differentia in omnibus congruat superioribus: & ita Anto. à Cordub. prædictus vbi supra, quanuis teneat priorem partem, in fine tamen quæstionis, inquit securius esse recurrere ad Papam pro declaratione: quod si instes quomodo poterit episcopus aut vellet audire in confessione huiusmodi pœnitẽtes occupatus varijs negotijs. Respondeo, quòd poterit absoluere ab excommunicatione huiusmodi hæresis occultæ virtute. d. decreti concilij Tridenti. quo facto sublata est reseruatio, remittereque poterit pœnitentem suo confessori absoluendum iuxta tradita per Caiet. in sum. verb. casus, quem refert & sequitur nauar. in manual. latin. cap. 27. num. 254. versic. 5.

Hæc, quæ dicta sunt de facultate episcoporum absoluendi à crimine hæresis occultæ per accidens ex. d. c. 6. Sess. 24. sacri concil. Triden. vera sunt & procedunt attenta illius decreti facultate episcopis concessa: verũtamen hodie per bullam in cœna Domini legi solitam hac facultate episcopi vti non possunt, in eadem nanq; bulla ánno 1581. Lata casu 22. inquit summus Pontifex Greg. XIII. cæterum à prædictis sententijs nullus per alium, quam per Roman. Pontificem, nisi in mortis articulo constitutus, nec etiam tunc nisi de standoecclesiæ mandatis & satisfaciendo cautione præstita absolui possit, etiam prætextu quarumcunque facultatum & indultorum, quibuscunque personis ecclesiasticis, secularibus & quorumuis ordinum etiam mendicantium & militiarum regularibus, etiam episcopali vel alia meliori dignitate præditis, ipsisque ordinibus, &c. ac cuiusvis Concilij decretorũ verbo, literis, aut alia quacunque scriptura in genere & in specie concessorum & innouatorum ac concedendorum & innouandorum: ex quibus verbis manifestè colligitur, iam nõ licere Episcopis vti præfata illa facultate Concilij Tridentini, nam eisdem verbis ei derogat Summus Pontifex, vt patet ibi, etiam episcopali vel maiori dignitate præditis: & postea ibi, ac cuiusvis Concilij decreta, &c. Et Pius Quintus de hac re consultus, idem respondit. Et Gregor. XIII. prædecessoris sui vestigia sequendo idem declarauit, cum de eadem re etiam consuleretur, vt à viro religiosissimo, ac fide digno accepimus, & testatur Nauar. vbi supra numero. 28.

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Moniales nullo modo debent exire à suis monasterijs, nisi ex causa magni incendij vel infirmitatis, lepræ, aut epidemiæ.*
2 *Sed an ex alijs infirmitatibus grauibus ex quibus iudicio medicorũ mors timeatur, id liceat? latè discutitur, & num. seq.*
3 *Morbus talis & tantus ex quo euidenter constat non posse monialem cum alijs absque graui periculo commorari, est sufficiens causa attento iure communi & concilio Trident. vt monialis exire possit à monasterio.*
4 *Exhæredari possunt filij non solum vna ex quatuordecim causis à iure expressis, sed etiam ex similibus: idem in donatione quæ non solum ob causas à iure expressas reuocari potest, sed etiam ob similes, vt in nu. 6.*
5 *Dicta taxatiua non excludit casus similes.*
8 *Motus proprius Pij Quinti, super clausura monialium expenditur.*
9 *Ob iustam timorem belli licitum esse exitum monialium à suis monasterijs.*
10 *Monialis exire potest à monasterio electa in abbatissam alterius, vt illic præsit.*
11 *Licitum est prælatis monasteriorum monialiũ ex causa vtilitatis ipsorum concernente, mutare moniales de vno in aliud ad inhabitandum.*

CAP. XIIII.

De monialibus an ex alijs causis iustis præter tres contentas in constitutione Pij Quinti, possint à monasterio exire?

1 PIVS QVINTVS Felicis recorda. olim Pontifex Maximus Sanctissima sua constitutione statuit nulli monialium, quarumcunque de cætero à monasterijs exire licere etiam infirmitatis, seu aliorum monasteriorũ etiam eis subiectorum, aut domorum parentum, aliorumve consanguineorum visitandorum, aliaue occasione & prætextu, nisi ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepræ, aut epidemiæ, quæ tamen infirmitas, præter alios ordinũ superiores, quibus cura monasteriorum incumberet etiam per episcopum, seu alium loci ordinarium, etiam si prædicta monasteria ab episcoporum & ordinariorum iurisdictione exempta esse reperiantur cognita & expresè in scriptis approbata sit. Sed nec in prædictis casibus extra illa, nisi ad necessarium tempus stare licere: aliter autem quàm vt præfertur egredientes, seu licentiam exeundi quomodocunque concedentes, necnon comitantes, ac illarum receptatrices personas siue laicas, aut seculares, vel ecclesiasticas, vel consanguineas, vel excommunicationis maioris latæ sententiæ vinculo statim eo ipso absque alia declaratione subiacere, à quo præterquã à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolui nequeant, & insuper tam egressas, quàm præsidentes & alios superiores prædictos eis licentiam huiusmodi concedentes dignitatibus, officijs, & administrationibus per eas, & eos tunc obtinentes priuauit, & illos ad obtenta & alia in posterum obtinenda inhabiles, &c.

2 Frequentissimè tamen in praxi solet dubitari an prædictæ tres exceptiones extendantur ad quemlibet morbum non contagiosum, de quo tamen medici in arte periti iudicat aliquam monialem morituram, si non exeat monasterium in aliquem locum illo tali morbo infectæ salubriorem, & si exeat minimè? & videtur extendendas esse sequentibus fundamentis.

3 Primò ex text. in cap. periculoso de statu regul. libr. 6. vbi ita statuitur: Sancimus vniuersas & singulas moniales præsentes, atque futuras, cuiuscunque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasterijs debere de cætero permanere clausura: ita quòd nulli earum religionem tacitè vel expresè professæ, sit vel esse valeat, quacunque ratione vel causa (nisi fortè tanto & tali morbo euidenter earum aliquam laborare constaret, quòd non posset cũ alijs absque graui periculo, seu scandalo commorari) monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas: qui text. Bonifacij VIII. renouatur hodie in concilio Trident. Sess. 25. capit. 5. de regul. vbi in proposito additur, nemini autem sanctimonialium liceat post professionem exire à monasterio etiam ad breue tempus quocunq; prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab episcopo approbanda, indultis quibuscunque & priuilegijs non obstantibus. Quinimo idem Pius Quintus, per suam extrauagantem incip. Circa pastoralis, Anni 1566. IIII. Calend. Iunij editam renouauit, tam constitutionem Bonifacij VIII. supra relatam, quàm decretum præfatum concilij Triden. ergo iuxta omnia supradicta casus nostræ quæstionis expresè remanet decisus affirmatiuè in fauorem monialis huiusmodi tali morbo periculoso laborantis: satis enim legitima causa exeundi à monasterio videtur ad euitandam mortẽ, quam aliàs incurret iudicio medicorum doctorum ad hoc, vt episcopus eam debeat approbare iuxta tenorem. d. concilij.

4 Secundò pro eadem parte facit, Nam licet parentibus licitum minimè sit liberos exhæredare, nisi aliqua ex quatuordecim causis, de quibus in authen. vt cum de appellat. cogn. §. aliud quoque capitulum. ibi, vt præter ipsas nulli liceat &c. collat. 8. cui consonat. l. 4. titul. 7. parti. 6. adhuc tamen ex alijs similibus causis poterunt etiã filios exhæredare ita in specie. d. §. aliud. tenet Guilierm. de Cugno in authen. non licet. C. de lib. præt. vel exhæred. vbi communiter Doct. eandem opin. sequuntur, vt testatur ibidem Alex. nu. 4. Ias. 6. & Curt. Iun. 23. & præterea Rip. in l. fin. nu. 138. C. de reuocand. donat. idem Rip. in Rubr. de iudic. nu. 19. Curt. Iun. consil. 182. nu. 10. D. Couar. in cap. Raynutius. in princip. de testam. nu. 16. Anton. Gomez in. 1. tom. Var. cap. 11. nu. 12. Didac. Perez in l. 4. tit. 8. libr. 3. ordinam. col. 1100. Viglius in §. igitur. nu. 6. de inoffic. testam. quanuis ipse contra communem teneat, dicit etiam communem Greg. Lopez in. d. l. 4. titul. 7. in gl. desheredar. quãuis se remittat addicta per se in l. 8. eodem titul. 7. part. 6. vbi ipse tenet contra communem per illam legem, quatenus probat. *Que si por alguna otra razon qualquier que no fuesse delas sobredichas desheredasse el padre a su hijo no valdria tal desheredamiento.* Nihilominus tamen cõmunem sequitur Petrus Plaça de delictis. cap. 1. nu. 15. cum seq. dicens, iuxta eam esse intelligendam. d. l. 8. Ergo ita & eodem modo dicendum videtur in proposito, vt præd. tres exceptiones speciales, de quibus supra non excludant similes, quanuis constitutio præfata vtatur dictione taxatiua nisi, quæ non excludit casus similes iuxta gl. in l. ob æs alienum tantum. C. de præd. & alijs reb. minor. verb. alienum. est communis secundum Ant. Gomez in. 1. tom. Var. cap. 11. nu. 12. D. Ant. de Padilla, in authen. res, quæ. nu. 81. C. cõmun. delegat. vbi alios citant, sed satis similis casus prædictis est noster, quandoquidem præsupponimus in eo monialem morituram, nisi exeat monasterium curatura in alium locum illi salubriorem, vt medici asserunt quibus credendum est in sua arte iuxta text. in l. semel. C. de re milit. lib. 11. cum materia. ergo idẽ ius statui debet in casu nostræ quæstionis, argum. l. illud. cum materia. ff. ad l. Aquiliam.

5 Sic etiam videmus, q̃ quanuis ob solas quinque causas possit donatio reuocari, vt in l. fin. C. de reuocand. donat. cum simil. glo. tamen ibi, communiter recepta habet etiam ob alias similes posse reuocari, vt refert Felin. in capit. Pastoralis. de rescript. à nu. 1. cum seq. Rip. in. d. l. fina. nu. 137.

6 Tertiò, pro eadem parte facit, quia credendum est Pio Quinto, fuisse mentem adeo piam, vt talis ægrotæ misereretur, quia defensio naturalis nemini est tollenda, vt in Clem. Pastoralis. §. cæterùm. de re iudic. l. vt vim. ff. de iustitia & iur. cum simil. quare si de hoc casu fuisset interrogatus, idem responsurus præsumendum est iuxta glos. communiter approbatam in. l. tale pactũ. §. final. ff. de pactis. & ita Grego. XIII. similis memoriæ monialibus, cuiusdam illustris monasterij licentiam & facultatem concesit, vt quotiescunque ingruerit periculosa infirmitas pro illa curanda absque

Universidad de Deusto
Biblioteca

conscientiæ scrupulo, vel alicuius pœnæ incursu monasterium exire possent & ad domos parentum, seu consanguineorum accedere, ibique per congruum tempus præd. ex causa duntaxat manere & deinde ad illud redire liberè & licitè: vt refert egregius Marti. Nauar. in commentarijs ad cap. statuimus. 19. quæst. 3. super expositione. d. Motus proprij de quo nunc agimus. num. 49. vbi hanc partem affirmatiuam in terminis nostræ quæstionis per præd. extrauagant. tenet atque probat.

7 Nihilominus tamen ipse in specie præfata contrariam sententiam libenter probo: imo, quòd dictus Motus proprius Pij V. dum excipit prædictas tantum tres causas exeundi moniales à suis monasterijs, nempe magni incendij, infirmitatis lepræ, aut epidemiæ (quæ epidemia, vt medici affirmant est morbus pestiferus) non extendatur ad casum nostræ quæstionis, ita vt in illo liceat dare licentiam moniali exeundi à monasterio, quia etiam si iustissimus sit atque pietate plenus, adhuc excluditur à Pio Quinto, in præfata sua constitutione quandoquidem primo ponit regulam generalem prohibitiuam egressus monialiũ à suis monasterijs, atque eam extendit etiã infirmitatis occasione, & postea tres illas tantũ causas excipit à regula negatiua præcedenti, & præterea postea tres illas tantũ causas excipit à regula negatiua præcedenti, & præterea postea excommunicat ipso facto aliter quam, vt præfertur egredientes, seu licentiam exeundi quomodocunq; concedentes, necnon comitantes, &c. atq; dignitatibus officijs, & administratiõibus priuat, & inhabiles reddit ad obtenta & alia in posterum obtinenda: itaque post præd. regulam & exceptiones particulares & speciales, addit decretum pœnale aduersus aliter facientes, sicq; inducit formam, quæ omnino atque præcisè obseruãda est, & nullo modo prętergredienda iuxta tex. cum materia in. c. cum dilecta. de rescript. vbi Felin. regulã cum ampliationibus & fallentijs assignat præcipuè cum in principio dicatur, aliave occasione & prætextu nisi &c. & pœna contra facientibus sit grãuior imposita, quam sit in ecclesia nempe excommunicationis latæ sententiæ, vt inquit Diuus August. in cap. corripiãtur. 24. quæst. 3. quis igitur audebit contra verba, ita perspicua & clara summi Põtificis exponere se periculo excommunicationis latæ sententiæ Papæ reseruatæ? nemo profecto sanæ mentis.

8 Secundò & peremptoriè meo iudicio, hæc pars verissima probatur, quoniam expressa mens summi Pontificis Pij Quinti in præd. sua constitutione in omnibus tribus causis ex quibus permittit licentiã concedi posse monialibus exeundi à suis monasterijs ea est, vt tunc demum id liceat quando causa tangat omnes moniales dictorum monasteriorum, sicque communitatem ipsarum, eisque communis sit, ita vt damnum non exeundi omnes concernat, secus si singulas infirmas: in priori etenim specie, hoc est pro salute omnium tantum, ne totum monasteriũ pereat prudentissimè ac non minus sanctissime Summus Pontifex permisit, vt cõmunitati consuleret, posse concedi licentiã singulis monialibus exeundi ex prædictis tantum causis ibidem expressis: in posteriori autem minimè, cùm minus inconueniat, vt singulæ moniales postquã professæ fuerint, in monasterio, cuius clausuram perpetuo promiserunt moriantur, quandoquidem in hoc summe metuntur, quam vt exeant foras, præcipuè cum etiam si medici aliud autument, extra monasterium continget, ita morituras sicut intra, præcipuè si infirmitas est mortalis, nemo enim potest vitare diem vocationis dominicæ: & quòd hic sit sensus clarus atque expressus. d. constitutionis patet ex eisdem tribus causis ab eadem exceptis, & quidem prima, magni incendij: quia propter magnum incendiũ, certum & euidens est omnes simul moniales ibidem perituras, nisi prius exeant à monasterio. Præterea infirmitatis lepræ: quia infirmitas hæc est contagiosa, quòd si radix & origo foras non eijciatur, hoc est, monialis, hoc morbo infecta cito omnes eiusdem

eiusdem monasterij inficiet; atque proinde peribunt. Præterea epidemiæ quæ vt prædiximus pestiferus morbus est, ac eadem ratione contagiosus, sicque omnibus præiudicialis: ex causis igitur communibus omnibus monialibus licita erit egressio, ex particularibus autem minimè quare dissimiles maximè sunt prædictæ tres exceptiones à casu nostræ quæstionis in quo minimè supponimus contagionem aliquam lepræ nec morbum pestiferum esse, sed particularem monialis infirmæ, quæ ipsam non egreditur, ergo quãuis ipsa in monasterio moriatur, meritò vt ab eo egredi non debeat, & quamuis Nauar. vbi supra senserit. d. constitutionem loqui de morbo contagioso: nõ tamen animaduertit casum quæstionis non esse huiusmodi, ac proinde cessare rationem fundamentalem. d. constitutionis Pij Quinti, quare fundamentum hoc profecto; vt aiunt põnit securim ad radicem.

Non obstant modo fundamenta contrariæ partis suprapositæ: & quidem primum ex. d. cap. periculoso & decreto sacri concilij Triden. altera constitutione anteriori tamen eiusdem Pij Quinti renouatis, nam omnia illa procedebãt rectè suis temporibus: nouissimè autem standum est dispositioni vltimæ constitutionis eiusdem Pij V. quod modo prædiximus disponenti.

Secundum etiam partis contrariæ fundamentum cessat, quoniam licet illud verum sit in suo casu, in nostro tñ non procedit, quia nõ est similis exceptis, nec eadem ratio in illo militat, quæ in eis, præterquam quòd in proposito Summus Pontifex processit post taxatiuam vlterius grauius puniendo aliter facientes.

9 Quare si alius casus inueniri posset similis omnino exceptis fortasse comprehendendus esset in eis, atque idem dicendum in illo, prout dici potest propter belli imminentis iustum timorem ob quem ab hæreticis gesti licitum fuisse exitum quarundam monialium in Gallia propè Narbonam respondit rectius Nauar. vbi supra, numero. 48.

Tertium etiam contrariæ partis fundamentum non nocet, quia hic constat de contraria mente Summi Pontificis, vt prædiximus, quare cessant coniecturæ, argum. l. continuus. §. cum ita. cum simil. ff. de verborum oblig. Nec Nauarro patrocinator, quòd Gregor. XIII. similem licentiam exeundi à suo monasterio concesserit quibusdam monialibus: nam potius hoc suæ opinioni contradicit, id siquidem fuit concessum ex gratia, & priuilegio aduersus præfatam sui prædecessoris constitutionẽ, vt constat ex vltimis verbis prædicti breuis, quod ibidem refert Nauar. ibi non obstantibus literis Pij Quinti prædecessoris aca. lijs prædictis, &c. quod potuit facere Summus Pontifex, itaque fuit derogatio in particulari, quæ præsupponit in contrarium esse ius commune: non enim ibi Gregor. per viam iuris declaratorij id fecit, sed potius priuilegij & gratiæ, quare ad alias personas extendendum nec trahendum est, vt in. l. ius singulare. & in. l. quod vero contra. cum simil. ff. de legib. priuilegia enim non egrediuntur personas priuilegiatas, ergo alijs quam priuilegiatis non idem licebit, nisi specialiter eisdem à sede apostolica indulgeatur, prout etiam vidi alijs indultum: episcopi ergo, nec sui vicarij nullo modo ob hoc poterunt eandem indulgentiã concedere, nec præd. licentiam alicui moniali exeũdi à suo monasterio ex alia causa infirmitatis cõcedere, nisi ob causas tantum in præfata constitutione expressas & in quibus eadem ratio subsit: & ita semper obseruaui in hoc episcopatu Ciuitatensi, tanquam ordinarius ipsius, & si sæpissimè à me petitæ sunt similes licentiæ de quibus in nostra quæstione: nusquam eas, nec aliquam concessi. Respondebam enim petentibus, iurent Medici, monialem huiusmodi habere alterã ex infirmitatibus motus proprij & libenter annuam, illi vero statim asserebant, hoc non ita esse, sed pietatem causã præponebant, cui ego fateor, sed non licet, respondebam, & ita à similibus negotijs, me expediebam: & memor sum venisse in hanc ciuitatem generalissimum

mum ordinis Seraphici Patris Sancti Francisci, Franciscus Gonzaga, & à se petitam fuisse similem licentiam pro quadam illustri moniali, & demonstratum Nauar. vbi supra, quem ego in id accommodaui, vbi eam expresse permittit cõcedi posse, & nihilominus sibi non placuit præfata Nauarri opinio, ac proinde licentiam præfatam denegauit, fecit tamen relationem Summo Pontifici Greg. XIII. tunc in ecclesia Dei præsidenti infirmitatis grauis illius monialis, & sanctitas sua eidem specialiter indulsit, vt ex illa causa à monasterio exire posset ad se curãdum in domo matris suæ, sicut concesserat prius monialibus de quibus per eundem Nauar. vbi supra. sicque fuit obseruatum.

10 Hæc quanuis ita se habeant, in praxi videmus obseruari monialẽ electam in Abbatissam alterius monasterij exire, illucq; se cõferre, vt ei præsit, quod iure fieri posse probat Nauar. vbi supra num. 48. cuius in hoc sententia mihi placet, quoniam monialis hæc nõ vt in seculo permaneat exit, sed vt in alio monasterio degat, eiq; præsit: licitum nanque est prælatis monasteriorum ex causa vtilitatem ipsorum concernente mutare moniales de vno in aliud ad inhabitandum, hocque non excluditur à præd. Motu proprio: sed tantum prohibetur moniales exire à suis monasterijs, vt in seculo permaneãt aliquo tempore, nempe ad visitandum domus parentum, aliorumve consanguineorum, vel ex causa infirmitatis curandæ præterquam lepræ aut epidemiæ etiam statim reuersuras, hoc enim contradicit clausuræ à se professæ: at vero quòd exeant vt alijs monasterijs præsint, non videtur esse huiusmodi, quoniam finis tunc est ire de vna clausura ad aliam, vt eidem religioni & regulæ inseruiãt, qui finis est attendendus, dummodo id fiat iudicio & obedientia prælati ex causa legitima id præcipientis: ꝙ autem tunc exeant à monasterio non est in consideratione, quandoquidem est præcise necessarium, atque in ordine ad finem licitũ: quod non sic contingit quando exirent ad visitandos parentes, aliosve consanguineos, vel aliàs extra causas permissas: nec obest, ꝙ etiam in d. Motu proprio prohibeatur exitus ad visitãda monasteria eis subiecta quoniam hoc ad officium prælati spectat, non vero monialium. Præsidere autem, vt Abbatissa, vel prior, atque residentia personalis in hoc vel illo monasterio ad regendũ, & gubernandum moniales illius, ad ipsas moniales spectat, hoc est ad prælatam intus commorantem inter eas electam, vel eligendam confirmatam vel confirmandam, nõ verò ad viros etiam prælatos, meritò igitur, si in casu necessitatis ex causa possit prælatus monialem vnius monasterij in Abbatissam, vel Priorem alterius, vt ei præsit eligere, atque vt ad hunc finem via recta exeat à suo monasterio, & in aliud, quo præficitur, tendat, licentiam concedat, & ita vsus obtinuit, atque ex supradictis obseruaui.

11

SVMMARIVM.

1 *Taciturnitas copulæ intercedentis ante impetratam vel post concessam dispensationem ad contrahendum matrimonium inter consanguineos, vel affines cõmissam ordinario loci, prius tamen quam ab eo expediatur, an vitiet dispensationem. & num. seq.*

2 *Decretum Concilij Tridenti. Sessione 24. c. 5. de reformatione matrim. interpretatur & numero. 17.*

3 *Ea sola taciturnitas nocet veritatis, quæ à iure præcipitur vt exprimatur.*

4 *De crimine non est facienda mentio in impetratione gratiæ vel concessionis, & numer. 19. quomodo intelligatur.*

5 *Incestus impedit matrimonium contrahẽdum,*

6 *Copula habita à marito cum consanguinea vxoris suæ producit impedimentum incestus non vero habita cum propria consanguinea: canonistæ contra quoad impediendum matrimoniũ contrahendum, non vero ad dirimendum iam contractum. nu. 7.*

8 *Consuetudine obtentum est, vt in casu incestus*

stus non petatur dispensatio ab episcopo.

9 *Ex illicita copula incestus contrahitur impedimentum affinitatis, quod impedit, & dirimit matrimonium, non tamen inter eos, qui fuerunt principium huius impedimenti, & inter quos copula illicita interuenit. numero. 10.*

11 *Hodie impedimentum ex illicita copula proueniens per. concilium Tridentinum restricta est ad primum & secundum gradum, in tertio & quarto autem non impedit nec dirimit.*

12 *Ea qualitas exprimenda est, quæ moueret principem ad non concedendum, vel difficilius cõcedendum.*

13 *Stylus & communis praxis habet, quòd qualitas copulæ ad dispensationem exprimatur & valde difficilem reddat Summum Pontificem ad concedendum.*

14 *Vbi plura obstant impedimenta difficilius solent concedi dispensationes & rescripta.*

15 *Reus interrogatus à iudice iuris ordine seruato tenetur omni iure veritatem dicere.*

18 *Exprimenda est illa qualitas, quæ & si non sit præcepta à iure, est tamen de stylo, praxi & cõsuetudine curiæ exprimenda.*

20 *Copula habita spe dispensationis consequendæ est necessario exprimenda, alias dispensatio erit nulla.*

21 *Dispensatio vitiatur quando fuit habita copula antequam ab ordinario dispensatio expediretur, nisi iterum ad Summum Pontificem recurratur, mentioque copulæ fiat eidem, atque absolutio ab eo impetretur.*

22 *Gratia facta à Principe ex aliqua causa finali, an & quando valeat & duret, cessante causa prædicta.*

23 *Falsitas aut subreptio causæ impulsiuæ, quæ principem mouet, aut moueret ad difficilius concedendum, quod ab eo petitum est, Principis gratiam inualidam efficit.*

24 *Mentio incestus facienda est, vbi cum eadem, cum qua incestus commissus est contrahi prætenditur.*

25 *Casus principalis quæstionis declaratus ab abbreuiatore nuntij Apostolici eius iussu vt creditur.*

CAP. XV.

De copula interueniẽte ante impetratam dispensationẽ à summo Pontifice inter consanguineos vel affines ad contrahendum matrimonium commissam ordinario loci, an vitiet dispensationem, si de illa nulla facta fuerit mentio?

1 SAEPE in praxi contingit dubitari an copula carnalis habita inter consanguineos, vel affines postquam miserũt Romam ad Summum Pontificem pro impetranda dispensatione ad contrahendũ matrimonium inter eos, prius tamen quàm Romanus Pontifex dispenset, vel post cõmissam ab eo dispensationem ordinario loci, vt si ita est dispenset, &c. antequam ordinarius dispenset vitiet dispensationem si de ea nulla facta fuerit mentio necne? qua in re tanquam summè difficili scio in diuersas itum fuisse sententias per grauissimos viros huius regni prout ex eorum scriptis ad nos translatum est, vt nostrum exponeremus de hac re iudicium. Sunt enim in primis, qui existiment non esse subreptitiam, sed validam in casu quæstionis nostræ dispensationem præfatam, præmaximè si post eam impetratam à Sũmo Pontifice interceserit præd. copula, etiam si ipsa antequã ordinarius concesserit contigerit.

2 Primò, quia in his casibus non habet locum decretum Concilij Tridenti. Sess. 24. c. 5. de reformat. matrimo. vbi disponitur, quòd contrahens scienter matrimonium in gradu prohibito separandus est, & spe dispensationis carere debet, præmaximè, qui non tantum matrimonium contrahere, sed etiam cõsummare ausus fuerit: quia si accuratius aduertas decretum illud non punit solam copulam per se etiam si scienter habita fuerit: sed vbi illa interuenit post matrimonium scienter contractum, vt patet ex

ter ex illis verbis, qui non tantum contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit: deinde materia illius decreti est odiosa & pœnalis vt constat ex illis verbis, eisdem subijciatur pœnis, & per illud decretum recedit à iure & Stylo antiquo, restringendum igitur meritò est & non extendendũ ex regula odia, & regula, quæ exorbitant, de regul. iur. lib. 6. & capit. penul. de pœnitentia, distinct. 1.

3 Secundò, quia ea sola taciturnitas nocet veritatis, quæ à iure præcipitur, vt exprimatur, vt docet Rota noua decisio. 32. de rescript. ad fin. Calder. consil. 6. de præbend. & in hac specie non præcipiunt iura vt veritas exprimatur, vt patet ex. d. concilio. d. c. 5. & explicat Nauar. in Manuali latin. capit. 22. nu. 86. ergo, &c.

4 Tertiò, quia de crimine non est facienda mentio in impetratione gratiæ, vel concessionis, vt docet Innocent. in cap. proposuit. nu. 4. & in cap. cum nostris. nu. 3. de cõcessione præbend. & Rota noua decis. 32. de rescript. iam citata, Bellamer. decis. 47. de rescript. & copula siue præcedat, siue sequatur, siue spe dispensationis habeatur est delictum vt patet, ergo de illa non est facienda mentio.

5 Non obstat, quòd huiusmodi copula inter consanguineos, vel affines habita, sit incestuosa, & quòd impedimentum incestus etiam impedit matrimonium contrahendum capit. si quis dormierit. 23. quæst. 7. l. 13. titul. 2. part. 4. & ibi Greg. Lopez, & ita in hoc casu inter consanguineos videntur esse duo impedimenta alterum cõsanguinitatis, & alterum incestus, ergo licet impedimentum consanguinitatis tollatur dispensatione Romani Pontificis remanere videtur alterum impedimentum incestus. Nam respondeo, verè, copulam mariti cum consanguinea vxoris suæ producere hoc impedimentum incestus, non verò copulam habitam cum propria cõsanguinea, vt patet ex cap. 12. & 3, de eo, qui cognou. consang. vxor suæ. secundum Sanct. Thom. in 4. dist. in. 34. quæst. 1. arti. vltim. & docet cõmunis Theologorum sententia relata & probata à Couar. de sponsal. 2. parte. capit. 6. in princip. nu. 4. Martin. Ledesmio in secundam. 4. quæstio. 60. arti. 4. & Martinez vbi infra, contra communem Canonistarum relatam à Nauar. dict. cap. 22. nu. 74. & à Panormit. in. d. cap. 2. col. 1. & ab Anto. Cordub. libr. 1. quæstion. quæstione 12. & à Matienço in Rubric. titul. 1. lib. 5. nouæ collect. reg. glos. 1. nu. 138. quæ etiam si vera esset, solum hoc impedimentum incestus impediret & non dirimeret, ac per consequens matrimonium contra hoc impedimentum contractum valeret iuxta gloss. verb. nunquam. in capit. 1. 25. quæst. 2. & gloss. in capit. 2. de pœnit. & remiss. recepras à iuris peritis & Theologis, vt testatur Mart. Ledesinius in secundam 4. quæst. 62. artic. 2. explicat Nauar. d. c. 22. nu. 29. Cardin. Araceli, de matrim. cap. 64. Couar. de sponsal. 2. part. cap. 6. in princip. nu. 4. Specul. coniug. 1. part. arti. 23.

8 Præterea consuetudine obtentum est, vt in casu incestus non petatur dispensatio etiam ab episcopo, vt post Palud. & alios testatur Nauar. d. c. 22. nu. 74. ad fin. & Anto. à Cordub. vbi supra. in versi. sed vtrum.

9 Nec etiam obstat, quòd ex hac illicita copula incestus contrahitur impedimentum affinitatis, quod impedit matrimonium contrahendum, & dirimit contractum. c. discretionem. de eo, qui cognou. consang. vxor. suæ. cap. extraordinaria. 35. quæst. 3. gl. recepta in arbore affinitatis, docent plurimi relati per Couar. de sponsal. 2. part. cap. 6. §. 7. nu. 3. Nauar. dict. cap. 22. nu. 42. Dominic. à Soto in 4. dist. 41. quæ-

10 stio. vnic. art. 2. & 3. Nam respondemus dicendo hoc impedimentũ affinitatis etiam ex copula illicita oriri quo iure antiquo impediuntur consanguinei viri intra quartum gradum contrahere cum muliere, cũ qua copula intercesit & è conuerso, vt in cap. 2. & in cap. non debet. de consangui. & affinit. non tamen cõtrahitur inter eos, qui fuerunt principium huius impedimenti, & inter quos copula illicita interuenit, vt patet ex iuribus prædictis & ex his, quę docet Sylues. in verb. matrimonium 8. impedimento. 15. Gabriel Paleot. de nothis & spurijs. cap. 7. nume. 4. & 5. Specul. coniugio. 1. part. art. 47. Ferdinand. de Loazes in tracta. de matrim. & c. dubio. 1. & 15. Hodie

11 tamen hoc impedimentum ex fornicatione contractum ad secundum gradum est restrictum, & licitum est contrahere in tertio & gradu per concil. Trident. Sess. 24. c. 4. de reformat. matrim. adeo vt huiusmodi copula illicita, non solum non dirimat matrimonium iam contractum in tertio vel quarto gradu, sed nec etiam impediat contrahendum in eodem tertio & quarto gradu, vt explicuit suo motu proprio Pius Quintus, ann. 66. lato, qui est inter motus proprios eiusdem Pontificis & concil. Bracarens. actione. 5. c. 12. fol. 121. explicat Alphons. à Vera Cruce in appendice cõiug. fol. 79. Cardinal. de Araceli, de matrimo. c. 69. Quintil. Mendos. de signat. gratiæ. fol. 51. Albornoz enel arte de los contract. fol. 152. & hanc opin. in terminis quando copula intercesit post impetratã dispensationem à Summo Põtifice, atq; huc translatam, antequam ab ordinario, cui commissa fuit, dispensaretur, credit vera, eamque tenet F. Anton. Cordub. in suo tractat. de casos de conscient. in. 2. editione. q. 45. in quinto puncto nouiter addito in præd. secunda editione. fol. 119. vbi eam intelligit nisi Romanus Pontifex cõmitteret dispensationem alicui sub certa formã vel conditione, quia si ea non seruaretur non valeret talis dispensatio nec matrimoniũ, quod cum ea fieret, & red it rationem præd. suæ sententiæ principalis, quia Papa non fuit motus per copulam, nempe si ea intercesserit, vel non intercesserit, quando quidem nulla mentio eius sibi facta fuit, nec tunc erat habita, nec postea intercesit cum intentione tunc cõtrahendi per eam, nec intentandi matrimonium clandestinum, nec quid aliud interuenit ob, quod dispensatio subreptitia iudicari debeat: cũ eadem sententia cõcordant alij duo Theologi insignes huius ciuitatis, quinimo & iuxta eam in vna causa bis fuisse pronuntiatum mihi renuntiatum est.

Rursus sunt è nostris, qui contrariam sententiam veriorem esse existiment & tenendam in foro cõscientiæ, i no quòd prædicti coniuges non sint tuti in conscientia. primo, quia super. d. copula nõ fuit dispensatum inter eos ergo, &c.

12 Secundò, quia ea qualitas exprimenda est, quæ moueret principem ad non concedendum, vel ad difficilius concedendũ dispensationem, aliàs subreptitia & nulla est dispensatio, vel alia quæuis concessio, text. in cap. postulasti. de rescript. Felin. in cap. super literis. nu. 8. de rescript. Socin. cõsil. 251. incip. quoniam in præsenti. versic. confirmo omnia &c. num. 12. lib. 2. Petrus Rebuff. in praxi benefi. in Rubri. de forma signat. simplic. prouis. in. §. Magalonen. pagin. 137. Sed certum est, quòd illa qualitas

13 copulæ habitæ inter hos cõtrahentes si exprimeretur Summo Pontifici, illum valde difficilem redderet ad concedendam dispensationem prout Stylus & communis praxis habet, quæ est seruanda secundum Felin. vbi supra. ergo ea qualitas copulæ exprimenda erat Romano Pontifici, alias

14 erit nulla per prædicta. Præterea vbi plura obstant impedimenta difficilius concedi solent dispensationes & rescripta, vt inquit Decius consil. 206. nu. 19. & in cap. ad aures. col. vltima. & ibi Rip. nu. 37. de rescrip. Alexan. consil. 195. nu. 10. lib. 2. quos refert & sequitur Me och. de arbit. iud. lib. 2. centuria. 3. casu 203. nu. 13. sed hic plura obstat, nempe consanguinitas, seu affinitas, & copula, ergo si de ea fieret mentio difficilius dispensaretur, exprimenda igitur nũc erit.

15 Tertiò, quia quando quis interrogatur à iudice iuris ordine seruato tam iure diuino, quàm humano tenetur ei dicere veritatem super crimine à se commisso, vt tenet Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 66. art. 1. & quæst. 76. art. 1. Nauar. in cap. inter verba. 11. quæstione. 3. corollario 46. & hanc opin. plures allegans tuetur Couar. in suis pract. quæstio. cap. 18. nu. 7. ad fin. & lib. 1. Var. resolu. cap. 2. nu. 2. diximus late supra. capit. 16. de monitorijs. nu. 39. Sed isti consanguinei volentes contrahere inter se matrimonium

cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum proponunt causam Romano Pontifici, videntur interrogati de tota causa, atq; de pertinentibus ad eam, maximè de illis, quæ possent difficiliorem reddere Summum Pontificem ad concedendum, ergo tenentur exprimere, quòd habuerunt copulam, cum hæc iuxta stylum Romanæ curiæ difficiliorem reddat Summũ Pontificem ad dispensandum. Quid tenendũ?

16 & profectò, vt meam exponam sententiã adhæreo huic secundæ parti, quam existimo veriorem, & tenendam in iudicando & consulendo præmaximè quando copula fuit habita ante facultatem ac commissionem dispensandi.

17 Primò, quia contrariam partem minimè fouet decretum quintum, de reforma. matrim. Sess. 24. sacri concil. Tridenti. pro ea supra expensum, quia ipsum tantum loquitur in illis cõsanguineis, qui scienter & de facto matrimonium contrahere præsumpsere, hi nanq; separandi meritò sunt, atq; spe dispensatiõis carere debent, quod præmaximè locum habet, si copula consummatum sit præd. præsumptum matrimonium scienter cõtractum: quòd si ignoranter illud sit contractum non seruatis solennijs sacri concilij idem est: si verò ijs seruatis postea detegatur aliquod impedimẽtum de quo cõtrahentes probabilem ignorantiam habuerunt, facilè & gratis cum illis dispensari potest & hoc est, quod continet præd. decretum concilij, quod vt patet in vtroque casu loquitur quoties matrimonium prius fuit contractum siue scienter, siue ignoranter absque dispensatione, & postea secuta fuit copula: at noster casus diuersus est, quia in eo fuit dispensatum antequam matrimonium celebraretur, & copula similiter etiam præcesit non solum matrimonium, sed etiam dispensationem ab ordinario faciendam, sicque ad nostrũ propositum adduci non potest præfatum decretum nec contra, nec pro aliundè igitur quærenda est decisio huius quæstionis.

18 Secundò, quia quod priores affirmant, quòd ea sola taciturnitas veritatis nocet, quæ à iure præcipitur, vt exprimatur, quod etiam fuit glossa in Clement. 3. verb. alteri prope medium, de præbend. quam sequuti sunt plurimi, quos congerit Menoch. de arbitr. iudic. libr. 2. centur. 3. casu. 1. nu. 26. quanuis verum in se sit, non tamen est peremptorium: nam ita etiam exprimenda est illa qualitas, quæ etsi non sit præcepta à iure est tamen de stylo, praxi & consuetudine curiæ exprimenda, quæ principem moueret ad non concedendum, vel eum ad concedendum difficiliorem redderet (sicut est copula, quæ prout notũ est, exprimi solet, & cum ipsa difficilius dispensatur, quam si ea non intercessisset) vt probant Decius in cap. super literis. nu. 9. de rescript. & Menoch. vbi supra. nu. 27. versic. aliquæ ergo stante præd. stylo & praxi curiæ Romanæ iuncta iuris dispositione prædicta consequitur esse necessario faciendã mentionem Summo Pontifici ipsius copulæ, quando habita fuit antequam missum esset Romam pro ipsa dispensatione, vel etiam post, antequam Summus Pontifex dispensasset ex supradictis & 9. aliis dispensatio sit nulla & subreptitia, hocque indubium videtur, quanuis prior sententia suprapositia vnius viri grauissimi ta tũ, quod scierim in hoc contrarium velit: nã Theologi de quibus ibidem meminimus non idem tenent cum eo in præfata specie, sed potius nobiscum cõtrarium, nempe vbi copula fuit habita ante dispensationem obtentam Romæ: nec obstat, quòd de crimine non sit facienda mentio, quia

19 illud intelligitur de alijs peccatis, vt patet ex doctoribus supra ad hoc allegatis, loquuntur enim de peccatore impetrante literas ad beneficium, quia ex eo quòd peccatore est non sunt literæ subreptitiæ, non vero loquuntur in nostro casu, nam de incestu opus est facere mentionem, vt tenet D. Sarmient. libr. 1. selectar. interpret. cap. 9. nu. 1. & 3. dicens, quòd de hoc nulla potest esse quæstio.

20 Si verò in nostro casu copula fuit habita spe eiusdem dispensationis facilius consequendæ, planissimum existimo, quòd hoc nõ expressò Summo Pontifici dispen

satio sit nulla, quia stylus & praxis Romanæ curiæ est, quando hoc casu dispensatur addere, *Con tanto que no ayan tenido la copula con esperança de que por esto mas facilmente se concediesse la dispensacion*, vt in terminis his verbis tenet Nauar. in manuali Hispan. cap. 22. nu. 87. in fine.

21 Quando verò copula fuit habita post facultatem dispensandi concessam & commissam à Romano Põtifice ordinario loci vel alij, ante tñ quàm ab ipso dispensetur quanuis res hoc casu difficultatem habeat: adhuc verius magisq; iuridicũ videtur dispensationem vitiari nisi iterum ad summũ Pontificem recurratur mentioque copulę fiat ac absolutio à Summo Pontifice impetretur: quia sicut qñ copula intercessit ante quam dispensatio impetraretur Romæ necessario fieri debet mẽtio ipsius, vt est prædictum, ita etiam idem erit, qñ post ipsam impetratam habita fuit copula, ante tamen quam ab ordinario dispensetur, quia ita sunt cõsanguinei tunc, sicut à principio, ac per consequens incestus vtroque tempore per copulam cõmittitur, sicque non video esse rationem iuridicam differentiæ inter hos duos casus, facultas quãdo quidem ad dispensandũ, quanuis sit gratia, nondum tñ est perfecta, donec cõcessa ac expedita nõ sit ab ordinario, cui fuit commissa.

22 Hinc est vt gratia facta à Principe ex aliqua causa finali, si ipsa fortita est semel effectum, quanuis postea cesset adhuc valet & durat gratia, secus si causa præfata defecit antequam effectum sortiretur gratia, atque dispensatio, dum est in fieri, vt constat ex adductis per Couar. libr. 1. Variar. resol. cap. 20. nu. 5. versic. his ita breuiter. & latius per Tiraquel. in tract. de cauſ. cess. limit. 12. nu. 1. & per totam limitationem. & in terminis dispensationis tradit Tiraquel. in. d. tracta. 1. parte, nu. 89. & 92. Sic igitur in nostra specie Summus Pontifex facilius concessit prædict. facultatem dispensandi, eo quòd sibi narratum non fuit copulam intercessisse, quia ipsa non interceſſerat, itaq; hoc ipsum fuit causa tacita gratiam concedendi, vel saltem facilius: si enim sibi narratum fuisset copulam intercessisse vel minime dispensaret, vel difficilius ipsam dispensationem concessisset, præcipiens pœnitentiam imponendam contrahentibus, atque vt aliquam soluerent pecuniarum summam in opera pia erogandã, vel quid simile, vt communiter sanctitas sua præcipere solet in similibus dispensationibus cũ copula, vt experientia ac praxis docet, & præterea moderando gratiam siue dispensationem hoc modo, vt altero ex coniugibus decedente, superstes iterum matrimonium non contrahat iuxta praxim communem Romæ in huiusmodi casu quo dispensatur inter consanguineos ad contrahendum matrimonium inter quos commissus fuit incestus, nam additur illa clausula, vt iterum superstes non contrahat matrimonium, vt refert Nauar. vbi supra nu. 75. & ita sit, cessante igitur causa tacita prædict. defectus copulæ, put cessat pius quã gratia sortiatur effectum hoc est antequã ordinarius dispenset locum non habet, nec valet dicta dispensatio iuxta communem traditionem doctorum, quam refert Couar. vbi supra. in versi. falsitas: asseuerans, qꝑ falsitas aut subreptio causæ impulsiuæ, quę

23 principem mouet, aut moueret ad difficilius concedendum, quod ab eo petitum est, principis gratiam inualidam efficiat, quod & sequitur ipse Couar. cum ea causa vere principi significata princeps non ita, vt concesit, gratiam fecisset, sed eidem cõcessioni moderamina quædam adhibuisset ex quibus cautius periis prouisum esset, sicq; intelligit præfata cõem, quæ deducitur ex c. postulasti. de rescript. eãdem testatur receptiorem Menochius vbi supra numer. 22. sed in dispensationibus huiusmodi moderamina prædicta adijciũtur iuxta communem praxim Romanæ curiæ, vt est prædictum. Oportet igitur narrare prædictam copulam quocunque tempore interuenerit, dum modo intercedat antequam ab ordinario tanquam apostolicæ sedis delegato dispensetur per supradicta, & vt intelligamus quantum interſit vtrum gratia quid iam factum contineat, vel quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

faciendũm, siue ab alio expediendum: est
23 communis resolutio, quòd quanuis gratia per verbũ, fiat, non expiret morte concedentis, illud tñ ꝓcedit & est verũ qñ gratia quid perfectum continet, secus autem quã do mandatur aliquid faciendum, vt plures allegans resoluit D. Molin. de primogenit. Hispan. lib. 2. c. 7. nu. 63. & 64. fol. 278. Præterea ordinarius, vt de veritate relationis factæ Romano Pontifici constet, & vt an aliquid innouatũ sit à tempore commissionis sibi factæ intelligat, interrogare solet an copula inter ipsos interuenerit, ꝙ si veritatem fateantur certum est, eum non dispensaturum, ergo subreptitia est talis dispensatio & inuoluntaria, ac nulla respectu ordinarij, à quo sit, si copula non exprimatur. Præterea hæc sententia iam declarata fuit vera & certa à Reuerend. Cardinalibus ad interpretationem dubiorum decret. Sancti concil. Trid. à Summo Pontifice deputatis & in curia Romana huiusmodi dispẽsationes factæ non expressa copula habita etiam post cõmissionem Romani Pontificis factam ordinario de dispensando subreptitiæ iudicãtur, vt nobis à personis fide dignis affirmatum est. Non obstat asserere, ꝙ incestus maximè inter consanguineos, quanuis impediat matrimonium contrahendum, non tamen dirimit iam contractum, & ꝙ vbi est consuetudo contrahendi absque dispensatione incestus, ea nõ est necessaria iuxta tradita per Nauar. vbi supra nu. 75. hoc enim procedit & locum habet, quãdo ille, qui incestum cõmisit cum
24 non consanguinea, vel è contra contrahere velit. Attamen vbi cum eadem cũ qua incestum commisit contrahere vellet, necessarium est mentionem facere, vt vtrũq; dispensetur, nempe consanguinitas & copula, quia hæc difficiliorem efficiet hoc casu dispensationem consanguinitatis, atque vt eidem moderamina adijciantur, vt est prædictum. Ex quibus iam cessat ratio parum vrgens Antonij Cordub. vbi supra, tenentis contrariũ in nostro proposito, quin etiam & cæterorum, quandoquidem, eo tempore, quo copula intercesit nondum erat dispensatum ab ordinario, sicque gratia Summi Pontificis nondum erat perfecta, & cessat innocentia prior contrahentium in qua erant tempore impetrationis, quo fit vt illa amissa nouo indigeant remedio quandoquidem copula ipsa difficiliorem redderet principem ad dispensandũ si à principio interuenisset. Idem igitur dicendum est, si postea intercesserit antequam gratia perficiatur, quia idem est iudiciũ in vtroq; casu, vt ex supradictis patet.

Nec obstat id, quod diximus duabus sententijs in vna causa latis contrariũ fuisse decisum, ibi nanque coniuges litigantes asserebant ante dispensationem ab ordinario factam se carnali copula cognouisse, ideoque matrimonium nullum fuisse prætendebat actor, & illis non erat credendũ in fraudem matrimonij, ideoque pro matrimonio iudicatum fuit, vel forte prædicta copula fuit negata & non probata: vel quicquid sit dicendum est illis iudicibus non constitisse de praxi Romanæ curiæ & declaratione Cardinalium, quod si illis hoc liqueret, non est credendum id iudicaturos si de interuentu copulæ eisdem legitimè constaret.

Et cum hic casus Ciuitatensi contigisset, ordinarius huius episcopatus anxius & dubius quid facere deberet præ varietate opinionum consuluit super eo Nuntium apostolicum, atque legatum à latere in curia Regis nostri Philippi residentem, cuius Abbreuiator manu propria respõdit (iussu vt creditur dicti Nuntij) *Han de boluer a suplicar a su Santidad que los absuelua*, vt propriis oculis vidi & legi epistolam præfati ordinarij, vbi quærebat an hi possent contrahere prædict. matrimonium & responsionem prædict. subscriptam à Ioanne Genesio Abbreuiatore præfato: quòd si hæc responsio vera est, quanuis non sit decisio Summi Pontificis, satis tamen sufficiens testimonium est vsus ac praxis Romanæ curiæ in huiusmodi casu, quam ob rem persuaderi poterit hæc nostra sententia tanquam verior, & contraria, vt nec satis secura repelli atque dissuaderi.

SVM-

contrarium. Sotus Nauarr. lib. consilior. tit. de consanguinit. & affinit. consil. 1. & 2.

SVMMARIVM.

1 *Spadones, qui dicantur?*
2 *Spadones, quibus ambo testiculi extracti sunt (vulgo dicti capones) an matrimonium contrahere possint? & numeris sequen.*
3 *Tria bona in matrimonio exiguntur, proles, fides, sacramentum re vel spe.*
4 *Veruli quanuis quandoque non habeant caliditatem ad generandum, habent tamen caliditatem sufficientem ad carnalem copulam, & ideo permittitur eis matrimonium contrahere quatenus est in officium naturæ, & nu. 13.*
5 *Spadones, quanuis non possint se vltro coniungere per verum matrimonium, attamen quantum ad cohabitationem & communicationem officiorum domus possunt se in totam vitã confœderare & obligare, vt fœmina seruiat viro & vir alat fœminã, non tamen erit matrimonium, sed societas quædam ciuilis reputatur: periculosissima tamen est hæc confœderatio, & numero 6.*
7 *L. si serua. §. 1. ff. de iure dot. intellectus.*
8 *Potentia coeundi est, quæ requiritur ad hoc, vt matrimonium validum contrahi possit, non vero requiritur quòd cõtrahẽtes possint generare.*
9 *Praxis obtinuit, vt spadones contrahere possint matrimonium.*
10 *Spadones, vt Medici & Philosophi affirmant, nisi alias natura frigidi sint, aliquid in modum seminis emittunt, aut emittere possunt, quod Medici Arabes, Aguadin appellant, etsi non prolificum, nec album sed incoctum.*
11 *Verum semen est stilla, quæ in se calidum continet spiritum & à cerebro excernitur & per spinalem medulam in membra genitalia defluit, & cum in medulam spinæ peruenit renes confestim petit, ex ipsisque per medios testes in pudenda penetrat.*
12 *Proles non est de essentia matrimonij, imo nec actus ipse copulæ, sed solum potentia coeundi necessaria est in qua consistit matrimonialis consensus substantia.*
13 *Impotentia ad actum generationis est, quæ impedit matrimonium contrahendum & contractum dirimit, secus vero impotentia ad generationis effectum.*
14 *Si viles matrimonium contrahere possunt, licet effectu generationis careãt, quia aptæ sunt ad actum.*
15 *Eunuchi, quid distent ab spadonibus.*
16 *Si mulier, quæ seminare non possit contrahat cum viro, qui seminare potest, tenet matrimonium.*
17 *Ad generationem sufficit semen viri, etiam si semen fœminæ non concurrat.*
18 *Matrimonium non tenet si vir seminare non valeat, etiam si fœmina id facere possit.*

CAP. XVI.

De spadone cui ambo testiculi abscisi sunt an possit matrimonium contrahere? ad Sanchez in Li. 1 a. 16 & de Dsolute matrim.

1 SPadonum generalis appellatio est, & ideo, vt inquit Iurisconsultus Vlpianus in l. spadonum 128. ff. de verb. significa. hoc nomine continentur tam hi, qui natura spadones sunt, quàm Thlibiæ, id est, secundum Andream Alciat. ibidem, qui attritos testes habent, & Thlasiæ, quibus testes fracti sunt, & si quod aliud genus spadonum est, nempe castrati, id est, qui casteati sunt, quia naturaliter sine testibus progeniti sunt, vt placet Accursio & frequentioribus ita testante Alciat. in. d. l. spadonũ. num. 4. Vnde & vulgatum extat carmen: Castratos natura facit, violenta spadones improbitas, amor eunuchos & fœda libido: quanuis Alciat. vbi supra rectius existimet, vt ex Latinis authoribus apertissimè ostendi affirmat: castratos interpretari castos, siue natura non arrigant, siue quia omnino spadones sunt, vtpote, quibus ferro diminuta sunt virilia, vt in. l. si seruus. §. & si puerum. ff. ad leg. Aquil. Vnde vetuit Domicianus Imperator edicto ne pueri castrarentur. l. r. C. de eunuch.

2 Hoc sic præhabito, quæritur modo, an spadones, quibus ambo testiculi extracti sunt (hoc est vulgò dicti, *Los capones*) matrimonium contrahere possint necne?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et in hoc glos.1.in.c.ij, qui.verb.execti. in fine.in vers.vel dic.32.q.7.tenet ꝙ hi spadones si habent virgam arrectam, siue resoluant sperma,siue non, possint matrimonium contrahere: nam huiusmodi spado satisfacit mulieri, sicut mulier satisfacit viro siue resoluat siue non,nec requiritur, ꝙ 4
semper in matrimonio sit filiorũ procreatio,quia sufficit quòd non euitet prolem, vt in cap.solet.32.quæst.2.

Pro qua sententia videtur bonus text.in l.si serua.§. 1. eodemq; vltimo. ff. de iure dot.cuius verba sunt hæc:Si spadoni nupserit mulier distinguendũ arbitror, castratus fuerit necne,vt in castrato dicas dotem nõ esse in eo, qui castratus nõ est (quia est matrimoniũ)& dos,& dotis exactio est: & ibi gl.fin.in hac opin. videtur expresse remanere, referens quorundã opin. tenentiũ in spadone matrimoniũ esse etiam si generare nõ possit, quia vitiũ est accidentale non naturale, vt in castrato: idem etiã probare videtur tex.in.l.sed est quæsitũ.vers. spado nẽ.ff.de liber.&posth.vbi inquit tex.spadonẽ quãq; posse post humũ hæredẽ scribere & Labeo & Cassius scribũt quoniã nec ætas nec sterilitas ei rei impedimento est.

3 Rursus cõiter Canonistæ in. c. quod sedem.de frigid.& malef.tenent cõtrariũ, nã ex quo huiusmodi spado carens ambobus testiculis generare non potest,potest dicere mulier volo esse mater & liberos procreare,vt in.c.ex literis.de frigid.& malef. Præterea,quia in matrimonio tria bona exigũtur, proles, fides, sacramentũ re, vel spe, vt in.c. sicut. §. his ita.in fine.32.q.2.c. omnes. 27.q.2.l.3 tit.2. part.4. latè de his Matienç. in Rubr.tit.1.lib.5.nouæ collect.reg. glo.1. nu.89.Hic autem deficit prolis procreandæ spes: quia hic spado generare nõ potest vt omnes fatentur,ergo matrimoniũ ab eo contractũ non tenet: vbi enim nõ est seminatio nõ fiunt cõiuges vna caro & sic non est matrimoniũ:quare idem Vlpianus autor.d.l.si serua.§.fin. ff.de iure dot. vbi vxorem posse spadonem ducere probauit,hoc interpretatur in.l.Pomponius.in fine.ff.de ædilit.edict.in spadone,qui vno tantum testiculo caret, vtroq; igitur vacuũ, vt sunt eunuchi,quãuis virili polleant: illudq; erigãt & in vas inducant,re vera nullũ cõtrahunt matrimoniũ,quia vel non seminant,vel eorum semen nõ est prolificũ. vnde vetuli secundũ Sanct. Thom.in.4.dist.34. quanuis quandoq; non habeant caliditatem ad generandũ, habent tũ caliditatem sufficientẽ ad carnalem copulam,& ideo permittitur eis matrimoniũ,quatenus est in officiũ naturæ,ita hanc partem negatiuã nostræ quæstionis principalis tenent cõiter Canonistæ, vt refert eandem sequutus,atq; veriorem existimans Abbas in.d.c.quod sedem.de frigid.& malef.& ibi Præpos.n.4. idem testatur Socin.in.l.7.nu.29.ff. solut. mat. & Sylvest.in summa in verb. matrimoniũ. 8. nu.16.in versi.si autem erigatur.& in versi. quantum ad castrationem.Greg.Lopez in l.6.tit.2.part.4.in glo.castrado. in versic.& idem. tenet Abb.dicens, esse de mente & verbis illius.l. vt spado vel castratus inhabilis ad copulam, ita ꝙ non possit seminare non possit cõtrahere matrimonium, dum inquit, *Otrosi, el que fuesse castrado, o que le menguassen aquellos miembros que son menester para engendrar, magner aya entendimiento para consentir, non valdria esse casamiento que hiziesse, porque no se podria ayuntar con su muger carnalmente para fazer hijos*: idem probatur in.l.4.titul.8. eadem parti.4. eandem communem sententiam Canonistarum probauit ex supradictis Domini. à Soto in.4.dist.34.quæst.vnica. art.2.pag.235. col.1.& 2. vbi inquit opin.contrariam esse intolerabilem,& demũ, resoluit,ꝙ & si hi, 5
qui perpetuis eiusmodi impedimentis laborant nõ possint se vltro cõiungere per verum matrimonium, attamen quantum ad cohabitationem & communicationem officiorum domus possunt se in totam vitam confœderare, vt fœmina seruiat viro & vir alat fœminam, qui quidem contractus non matrimoniũ, sed societas quædã ciuilis reputatur,& hoc est,quod aiunt Pontifices in.c.consuleationi.& in.c. laudabilẽ. de frigid.& malefic.vt matrimonio contracto inter impotentes vir habeat illam non tanquam vxorem, sed tanquam sororem; vnde non poterunt lasciue se se amplexari, aut impudice tangere, aut carnaliter osculari non solum propter periculum si in aliquo illorum exuterit extraordinariæ pollutionis, quæ certè esset peccatum mortale,verum quia illi actus & oscula, per se, vt verior habet opinio, sunt mortalia, nisi inter veros coniuges: & ante Sotum idem 8
in terminis.d.c. cõsultationi probarũt ibidem Innocent. Hostiens. Ioan. Andreas, Anton.de Butrio Cardi. Abb.& Præpositꝰ.nu.1.& 2.Nauar.in manual.c.22.nu.59.qui
6 tex.procedit ex consilio,non ex præcepto vt maneãt velut sorores,non tamen est matrimonium,vt constat ex eodem text.ibi, vt quas tanquam vxores habere non possunt &c.secundum glos.ibidem & Speculum coniug.in.1.parte titu.38.in.7. conclu. in versic. respond.quare Hostiensis ibi hoc permitti asserit quandiu honestè & castè vixerint,idem voluit ipse in summa, de frigid.&c.§.tertio. versic.hæc autem omnia. Durum enim esset potentem, qui etiam scienter cum impotenti contraxerit cogi, vt in peccato cum ea maneat: ideo dicunt ibi Innoc.& Doct. ꝙ si potens cum secunda contraxerit tenet secundum matrimonium,vt attestatur Ioan.Brunel.in tract.de spons.28.conclus.nu.29. & 30. quem refert & sequitur Matienç.in rubri. titul.1.libr.5. nouæ cõllect.reg.glo.1.nu.196. Quapropter, vt inquit Soto periculosissima hæc esset cõfœderatio:& ego eam damnarem, si inter ipsos verum matrimoniũ iure non cõsisteret,quia se exponunt manifesto periculo peccandi,& ita Alphõs. à Vera Cruce vbi supra,piè & sanctè consuluit in præ
dict.casu vt fieret iuortium.

7 Nec communi supradictæ sententiæ obest tex.in.d.l.si serua.§.1. quoniam nõ agit de spadone, cui ambo testiculi auulsi vel contriti sunt,sed de eo,qui vel altero testiculo tantum caret,& est aptus ad seminandum,vel,qui ob morbũ, vel frigiditatem, liberis operam dare non possunt, & impedimento liberati possunt,vt docet Iurisconsultus in.l.Pomponius.in fine. ff. de ædilit. edict.& explicat glo.in.d.§.1.& in.d.l. sed est quæsitum; & Alciat. & Rebuff. in.d.l. spadonũ,Cuiatius in.l.6.ff.de lib.& posth. & in.l.4. in verb. pupillus. ff. de vsucapio. Theophil.in.§.sed & illud.Instit. d adopt. & ibidem Sylvest. Aldroband. Anto.Augusti.libr.3.emendat.c.5. Adrian. Turnel. lib.19.aduersariorum.cap.5.

Nihilominus tamen prior sententia affirmatiua verior videtur & tenenda, quoniam cũ hi spadones habeant virgam erectam & satisfacere possint mulieri & sic eidem coire sufficit ad matrimonium contrahendũ: quia potentia coeundi est, quæ requiritur ad hoc, vt matrimoniũ valeat, non vero est necessariũ,quod possint generare, vt in terminis probat Andr. Alciat. in.d.l.spadonũ.nu.2.& 3.ff.de verb.signifi. vbi loquens in spadonibus inquit ꝙ qui puberes erecti sunt & epate sunt feruentiore, vasaque genitalia capaciora possident, hi coeunt,licet non generent, qui igitur coire queunt, hi & vxorẽ ducere possunt, castrati vero nõ,quia coire nec arrigere possunt.

9 Secũdò, quia cõiter videmus plures spadones huiusmodi vxoratos esse ac proinde praxis obtinuit, vt hi matrimoniũ contrahant: quod si nõ esset verũ matrimoniũ inter eos,ecclesia minimè id permitteret: sed hoc sæpè ac sæpius permittit, ac licentiam concedit expressam, ergo valet matrimonium inter eos.

10 Tertiò,quia vt Medici ac Philosophi affirmant hi spadones, nisi aliàs natura frigidi sint aliquid in modum seminis emittunt,aut saltẽ emittere possunt (quod Medici Arabes aguadin vocant suo patrio vocabulo, veluti Auicenna & alij) & si non prolificũ nec album, sed incoctũ,id,quod ipsi spadones fatentur:nam verũ semen est stilla, quæ in se calidũ continet spiritum, & à cerebro excernitur & per spinale medulam in membra genitalia defluit, & cũ in medulã spinæ peruenit, renes cõfestim petit,ex ipsisque per medios testes in pudenda penetrat secundũ veriorem & probabiliorem medicorum opinionem, vt latius sumi ex Medicis & Philosophis eos ci-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tan: adnotauit Tiraquel. 15. lege connubi. nu. 21. & sequentib. fol. 114. & sequent. vbi ex hoc coitu nimium renibus obesse deducit. Hinc etiam est, quòd in lumbis luxuria sit hominibus, & præcingi lumbos scriptura præcipit &c. Deficientibus igitur testiculis, & si semen non concoquatur nec dealbetur, nihilominus incoctum emittitur, aut emitti potest, quod sufficit vt huiusmodi spado coire cum muliere possit atque eidem satisfacere, ac per consequens vt matrimonium cum eo contractum teneat, vt latissimè melius omnibus in proposito quasi ad oculum euidenter probat ac demonstrat Magist. Palatio in 4. sent. distin. 34. disputatione. 1. pagin. 762. & seq. qui omnino in hoc est videndus, vbi etiã alios huius opin. affirmatiuæ authores citat ipsamque absque dubio probat & respondet fundamentis contrariæ partis, & præcipuè illi de triplici bono matrimonij, nam contendit sufficere potentiam coeundi quanuis spes prolis deficiat, cum tamen adsint alia bona, eritque tunc matrimonium in remedium concupiscentiæ, licet per accidens non sit in bonum prolis:
12 quod comprobatur, quia proles non est de essentia matrimonij, imo nec actus ipse copulæ, sed solum potentia coeundi necessaria est, in qua consistit matrimonialis consensus substantia, vt patet ex capit. 2. de frigid. & malef. & ex sequentibus versibus à contrario sensu, relatis à Diuo Thoma in 4. distin. 34. quæst. vnic. artic. 1. & à Decano Louaniens. in explicatione articul. de impedimento matrimon. fol. 344. & Osio Cardinal. de impedimentis matrim. c. 56. & Petro Soto de matrimo. lectione. 3. Nauar. in manual. cap. 22. nu. 29. & alijs Summistis, Error, conditio, votum, cognatio crimen. Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas, Si fis affinis: si forte coire nequi bis, Hæc socianda vetant connubia, facta retractant.

13 Generandi igitur impotentia, quæ etiam sterilitas dicitur non est impedimento matrimonijs, modo adsit potentia ad copulam. Impotentia enim ad actum generationis est, quæ impedit matrimonium cõtrahendum & contractum dirimit, vt probant Diuus Thomas Ricardus, & cæteri Theologi in 4. distinctione 34. Beatus Antoninus Archiepiscopus Florentinus in 3. parte suæ summæ titul. 1. capit. 12. §. secundo. Viger. in suis instit. Theolog. cap. 16. §. septimo. versi. 9. text. in cap. accepisti 1. & in cap. quod sedem. & in capit. ex literis. de frigid. & malefic. l. 17. titul. 2. part. 4. Angel. in sua summa, verb. matrimonium. 3. impedimento. 16. §. secundo. Nauar. in manual. cap. 22. nu. 59. Specul. coniug. 1. parte, artic. 38. conclusione. 1. Secus vero impotentia ad generationis effectum, hæc nanque non impedit matrimonium contrahere, quia solum requiritur potentia ad actũ. Quo fit vt senes rectè possint matrimoniũ contrahere, tametsi generare nequeat, modo possint actum coitus exercere.

14 Et similiter steriles matrimonium contrahere possunt, licet effectu generationis careant, quia aptæ sunt ad actum, idem in viro sterili statuitur iuxta glossam in dict. cap. quod sedem. de frigid. & malef. ita resoluunt Theologi, supra citati, & præterea cum eis Matienç. in Rubri. titu. 1. lib. 5. nouæ collect. reg. gloss. 1. num. 191. qui paulò post nu. 197. in 4. conclusio. affirmat quòd spado, vel senex, qui possunt actum carnalem exercere & seminare licet inualidè ad generationem contrahere possiũt matrimoniũ, non sic si semen nullo modo emittere possunt, vel licet seminare possint nõ tamen in vase naturali secundum Ricard. in 4. distin. 34. quæst. 1. art. 2. Palud. distin. 34. quæst. 2. ibiq; Scot. & cæteri idem probant & Specul. coniug. vbi supra conclu. 6. contra Panormit. asserentem contrarium, eo q̃ credidit hanc impotentiã esse accidẽtalem, quod verũ minimè est, si nullo ingenio vel arte mederi potest, prout non põt in his spadonibus de quibus agimus: ergo cũ hi etiã si ambobus testibus careãt, quia eisdẽ fuerunt auulsi, possint seminare & aliquando seminent licet nõ prolifice, vt Medici & ipsi spadones affirmant, cõsequitur ex supradictis ipsos matrimonium validè contrahere posse: quod etiam nouissimè probauit Michael de Medina in tractatu de cœlibat. libr. 5. cap. 47. & sequentib. vbi ex pluribus probare contendit, matrimonium esse posse etiã si alter sit impotens, cuius opinio (& si plures alij pro & contra teneant, vt refert Matienç. vbi supra num. 196.) tantum apud Alphonsũ à Vera Cruce. vbi supra in septima cõclusione in fine, potuit, vt planè existimet hanc esse probabiliorem opinionem & conuenire cũ pontificis determinatione in dict. cap. consultationi. de frigid. & malef. & quia videt nõ nullos sic coniugatos esse, & permittitur, imo de nouo admitti, vt fœmina volens
15 cum spadone contrahere non repellatur ob impotentiam consortis, in qua specie (& si dictum ita generale Medinæ periculosum esset) maior probabilitas adest in nostra in fauorem matrimonij, ob id, q̃ huiusmodi spadones coire possunt & semen emittere quanuis non prolificum, vt est prædictum. Facit etiam, quòd inquit F. Angles in suis florib. Theologic. quæst. lib. 1. in quæst. de impedim. matrimonij. in 2. concl. pag. 407. nempe, q̃ etsi matrimonium cum eunuchis contractum sit nullũ, tamen si ipsi seminarent erit validũ etiam si semen ad generationem sit insufficiens, quia per semen coniuges vna caro efficiũtur & sunt ad reddendum debitum potentes, quod solum est de substantia matrimonij, nam quòd sit sterilis nihil refert: vo
16 luit loqui, vt conijcio in spadonibus supra dictis. Eunuchi nanque non possunt emittere semen, nam secundum Luc. in Pamphilum, hoc distant eunuchi à spadonibus, quòd eunuchi ab ipso statim ortu execti nihil virile vnquam experiri potuerũt, quo sensu videntur hi Græcis esse eunuchi, qui apud Latinos sunt castrati secundum Alciat. in dict. l. spadonum. in princi. ff. de verb. signific.

17 Si autem mulier seminare non possit, si cum viro contrahat, qui semen possit emittere tenet matrimonium, nec dissolui potest: quandoquidem ex communi medicorum sententia ad generationem suffi-

cit semen viri, etiam si mulieris semen nõ concurrat, vt ex Aristotele & alijs probat Diuus Thom. in 4. distinct. 32. arti. 4. consequitur ergo, vt quanuis ipsa seminare nõ valeat, impedimentum nullum sit, quominus matrimoniũ valeat, quod secus esset, si
18 vir non posset, & ipsa id valeret facere, vt probat Specul. coniug. vbi supra, conclusione 9. dicens, quòd eam tenet quidam grauis doctor, & quòd alij communiter necessario debent dicere: sequitur etiam Matienç. vbi supra nu. 198.

SVMMARIVM.

1 *PAPA an possit dispensare in matrimonio rato & non consummato? & numeris sequent. per totum cap.*

2 *Matrimonium ratum & non consummatum dissoluitur quoad vinculum per religionis ingressum & solennem professionẽ, & nu. 3. & nu. 18. ratio differentiæ assignatur inter votum solenne & simplex in hoc.*

4 *Matrimonium ratum significat coniunctionẽ spiritualem inter Christum & animã & hæc est solubilis, ideo religionis ingressus soluit sacramentum.*

5 *Papa potest dispensare in voto solenni castitatis vel religionis, vt religiosus ex magna causa communi, puta pro regni conuersione vel pace, quæ aliter non speratur tam commodè fieri, religione relicta vxorem ducat: sed contra nu. 32.*

6 *Matrimonium inter infideles contractum dissoluitur, si alter eorum ad fidem conuertatur & alter nolit cohabitare sine iniuria creatoris propter periculum fidelis coniugis.*

7 *Religiosi possunt extrahi à religione, vt promoueantur ad episcopatum quia est maius bonũ.*

8 *Papa potest dissoluere matrimonium ratum & non consummatum, pro promotione viri ad episcopatum, sed contra nu. 30.*

9 *Papa potest dissoluere vinculũ spirituale, quod est inter episcopum & ecclesiam.*

10 *Matrimonium consummatum inter infideles est de iure diuino & naturali.*

11 *Summi Pontifices plures dispensauerunt in matrimonio rato & non consummato.*

12 *Authores tenentes, quod Papa possit dispen-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sare in matrimonio rato & non consummato plures referuntur.

13 *Indissolubilitas matrimonij etiam rati est immediatè de iure naturali & diuino absoluto: nam matrimonium est maris & fœminæ coniunctio individuam vitæ consuetudinem retinens, & nu. 14. latius probatur.*

15 *Verba illa Matthæi 19. quod Deus coniunxit &c. intelliguntur etiam de matrimonio rato tantum, & nu. 16. quod nullus homo separare possit coniuges, quia hoc soli Deo est reseruatũ.*

17 *Ille tantum potest matrimonium ratum soluere, qui legem dedit de eius indissolubilitate.*

18 *Transactio siue alia dispositio prohibetur super coniugij sacramento, vt ab eo recedatur.*

19 *Referuntur Concilia, quibus probatur nõ posse dispensari in matrimonio rato.*

20 *Authores plures referuntur tenentes hanc partem negatiuam.*

21 *Papa non potest dispensare, vt matrimonium ratum & consummatum dissoluatur.*

22 *Papa non potest dispensare, vt per secundum matrimonium ratum & consummatum dissoluatur prius ratum tantum & non consummatum.*

23 *Matrimonium etiam ante copulam carnalem significat coniunctionem Christi & ecclesiæ, atque ideo est vinculum indiuiduum.*

24 *Capit. cum societas. 27. q. 2. interpretatur.*

25 *Duplex est vnio Christi & ecclesiæ vt hic.*

26 *Matrimonium ratum & non consummatum, quod per professionem legitimam dissoluitur, diuina non humana authoritate fit, vt nobis mater ecclesiæ exemplis declarauit.*

27 *Christus Iesus an Ioannem euangelistam à nuptijs ad castitatis professionem vocauerit?*

29 *Matrimonium ratum & non consummatum non dirimitur per sacri ordinis susceptionem nisi promotio facta sit cum consensu vxoris: & an hæc limitatio sit vera hic agitur.*

30 *Matrimonium non dissoluitur per episcopalem dignitatem.*

31 *Matrimonium ratum & consummatum non dissoluitur quoad vinculum etiam per solenne votum seu religionis ingressum & professionẽ.*

33 *Matrimonium ratum tantum soluit votum solenne religionis, non quòd sit fortius vinculum sed quòd sit mors quædam ciuilis.*

34 *Papa non potest dispensare in matrimonio rato non consummato, vt contrahatur cum alia pro pace reformanda aut tota vna gente ad fidem conuertenda.*

35 *Matrimonij indissolubilitas non sumitur ex significatione, sed ex sui natura & institutione diuina.*

36 *Verba illa euangelij Matthæi 19. qui dimiserit vxorem suam, &c. quomodo intelligantur.*

37 *Matrimonium ex causa fornicationis separatur quoad thorum, non autem dissoluitur quo ad vinculum matrimonij.*

38 *Coniugium episcopi cũ sua ecclesia est dignius & perfectius matrimonio carnali, non tamen fortius respectu indissolubilitatis, vt hic.*

39 *Adrianus Sextus Pontifex Maximus vtriusque iuris peritissimus simul & Theologus, quid responderit cum ab eo peteretur dispensatio matrimonij rati & non consummati.*

40 *Refertur communis concordia, quæ habet, vt Papa subsistente causa legitima possit dispensare in matrimonio rato & non consummato, alias secus: sed reprobatur nu. 42. & seq.*

41 *Papa ex causa potest circa ius diuinum dispensare.*

42 *Papa etiam de voluntate amborum coniugum non potest de potestate absoluta dispensare sine causa contra Socinum, vt hic & nu. 43. circa finem.*

43 *Dispensatio, quæ sine causa fit non dicitur dispensatio, sed potius dissipatio.*

CAP. XVII.

Papa an possit dispensare, vt matrimonium ratum & non consummatum per copulam, dissoluatur?

DIFFICILIS & controuersa nimis est illa celebris quæstio, an matrimonium ratum non consummatũ copula possit authoritate & dispensatione Papæ dissolui: ideo qua potero claritate ac breuitate eam differam.

Et primo

1 Et primò, pars affirmatiua persuaderi potest ex canone, Cum societas. 27. quæst. 2. cuius litera apud Gratianum ita legitur: Cũ societas nuptialis ita est à principio instituta, vt præter commistionẽ sexuũ non habeant in se nuptiæ Christi & ecclesiæ sacramentum &c. ex hac enim litera probari videtur, matrimonium ante carnalem copulam non significare coniunctionem Christi & ecclesiæ, atque ideo nonesse vinculum indiuiduũ: ad idem est bonus text. in capit. non est dubium eadem causa & quæstione: cuius litera extat apud Augusti. dicentem, Non est dubium illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua commixtio sexus non docetur fuisse.

2 Secundò & fortius hæc eadem sententia comunci ac probari potest ex text. in capit. 2. & in cap. ex publico. de conuers. coniug. vbi probatur, quòd matrimonium ratum & non consummatũ dissoluitur quo ad vinculum per religionis ingressum & solennem professionem, idem probat. l. 3. titulo. 2. part. 4. & l. 7. eiusdem tituli col. 2. quod & probat Medin. in suo. C. de restitutione. quæst. 3. causa. 8. in responsione ad tertium. D. Couar. in. 4. de sponsal. 2. parte cap. 7. §. quarto. num. 6. Alphonsus à Vera Cruce in Specul. coniug. 2. parte. artic. 28. conclus. 2. & 3. Ioan. Matienç. in Rubri. tit. 3 1. glo ff. 1. nu. 68. libr. 5. nouæ collect. reg. & quanuis in. d. capit. ex publico tantum fiat mentio de transitu ad religionem, intelligendum tamen est cum effectu professionem faciẽdo in ea, aliàs enim ante professionem non dissoluitur matrimonium secundum Abbat. ibidem nu. 11. pro quo est text. expressus, quem ipse non allegat in extrauag. antiquæ, Ioan. XXII. de voto & voti redemptione: vbi dicitur, tria vota debere cõiugem profiteri, vt dissoluatur matrimonium præcedens non consummatũ, & quòd professio debet fieri tacitè vel expressè: id quod decreuit Sacrosanctũ Concilium Trident. Sess. 24. de matrim. canone. 6. cuius verba sunt hæc: Si quis dixerit matrimonium ratum non cõsummatum per solennem religiõnis professionem alterius coniugum non dirimi anathema sit.

4 Quare inquit Diuus Thomas in 4. distinct. 27. quæst. 1. art. 3. quòd quia matrimonium ratum significat coniunctionem spiritualem inter Christum & animam & hæc nõ dissolubilis, idem religionis ingressus soluit hoc sacramentum, quia hoc matrimoniũ non est perfectum, nec plenam indissolubilitatem habet: ergo & per Papam dissolui potest.

Quod si hæc cõsequentia negetur, quia illud, quod est supra dictum, matrimoniũ nempe ratum & non consummatum dissolui per religionis ingressum sequuta professione sit ex institutione diuina speciali id concedenti, & solus Deus id concedere & facere potuit, vt infra latius dicetur in responsionibus ad fundamenta huius primæ partis, Replicabis, quòd secundum Scotũ in. 4. dist. in. 38. & communem Theologorum Papa potest dispensare in voto solenni castitatis vel religionis, vt scilicet religiosus ex magna causa cõmuni, puta pro regni conuersione, vel pace, quæ aliter nõ sperantur tam commodè fieri, religione relicta vxorem ducat, vt probat & refert Anton. à Corduba lib. 1. sui quæstionar. quæst. 24. & ante eũ Paulus Borgas. testatus eam esse communem opinionem in tractat. de irregular. & dispens. 6. part. in titul. de sponsal. & matrim. nu. 64. in. 7. ratione, vbi allegat Petrum Palud. dicentem, quòd Papa dispensauit cũ Rege Aragon. qui erat monachus ob prolem suscipiendam: ergo idem poterit & in matrimonio rato, quia si potest in illo, quod fortius est vinculũ nempe quia per illud dissoluitur matrimonium ratum, ergo & in hoc, quod est minus forte iuxta regulam vulgarem, Si vinco vincentem te à fortiori vincam te, vt in. l. de accessionibus. ff. de diuers. & temporal. præscript. Præterea si per ingressum religionis subsequuta professione dissoluitur matrimonium ratum ex constitutione Papæ, ergo per aliam meliorem causam idem facere poterit Papa, nempe si Rex, vel Princeps contraxisset per verba de præsenti cũ vna

Universidad de Deusto
Biblioteca

non sequuta copula, & postea vellet contrahere cum alia, quæ esset regina multarum gentiũ, & obhoc vellet effici Christiana cum regno suo: hoc enim esset bonum commune & absque dubio maius, vnde præferendum bono particulari, quia vtilitas communis præfertur priuatæ, vt in cap. scias. 7. quæst. 1. cum simil. accedit, ꝙ si dissoluitur matrimonium etiam consummatum inter infideles coniuges, si alter eorum ad fidem conuertatur, & alter nolit cohabitare sine iniuria creatoris, vt in cap. quanto. de diuort. propter periculum fidelis coniugis; à fortiori dissolui poterit matrimonium ratum tantum propter tantũ bonum, vt vnum regnum, & sic plures animæ conuertantur & saluentur. Præterea episcopari est maius bonum quàm religio, quia videmus ꝙ religiosi extrahuntur à religione, vt promoueatur ad episcopatum, quia religio est bonum particulare episcopale verò officium est vniuersale. Poterit igitur Papa dissoluere matrimonium ratum & non consummatum pro promotione ad episcopatum, vt verior opinio habet de qua latissimè per Paulum Borgasi de irregularita. 6. parte, titul. de sponsal. & matrim. nu. 77. & sequent. vsque in finem.

Tertiò eadem sententia affirmatiua probatur, quia si huiusmodi matrimonium ratum significaret illam coniunctionem inseparabilem inter Christum & ecclesiam, nec per ingressum religionis solui posset: quia violatio illius sacramenti & significationis sacrilega esset, ibiquè significaretur, quòd solubilis esset coniunctio significata in illo matrimonio: consequens autem est falsum, quia regulariter absque vlla dispensatione licitum est illis ingredi in religionem, vt est probatum modo, ergo & antecedens.

Quartò probatur, quia in dict. capit. ex publico dicitur, quòd auctoritas diui Matthæi cap. 19. quæ habet non licere viro nisi ex causa fornicationis vxorem suam dimittere, intelligenda est de matrimonio consummato, ergo non de rato tantum à quo vterque coniugum, altero etiam inuito & contradicente potest ingredi & profiteri religionem intra duos menses, de quibus ibi: ergo cum hac ratione matrimonium ratum soluatur, suaptè natura non est insolubile, atque ideo Romani Pontificis dispensatione solui poterit.

Quintò probatur in cap. inter corporalia. & in cap. quanto. de translatione episcopi, &c. vbi habetur, quòd cum fortius sit spirituale vinculum quàm carnale, dubitari non debet, quòd omnipotens Deus spirituale coniugium, quod est inter episcopum & ecclesiam suo tantum iudicio reseruauit dissoluendum, qui dissolutionem etiam carnalis coniugij, quod est inter virum & vxorem suo tantum iudicio reseruauit, præcipiens, vt quod Deus coniunxit homo non separet: non enim humana, sed diuina potius potestate coniugium spirituale dissoluitur cum per translationem, depositionem, aut cessionem authoritate Romani Pontificis, quem constat esse vicarium Iesu Christi episcopus ab ecclesia remouetur: ex quo deduci posse videtur, quòd si illud fortius vinculum episcopi cũ sua ecclesia Papa potest authoritate diuina sibi data dissoluere: ergo à fortiori, eadem authoritate dissoluere poterit vinculum matrimonij rati & non consummati, quod quidem vinculum minus forte est, Quæ cõsequentia inde fortior efficitur: ꝙ ea, quæ de vinculo matrimonij non diuidendo dicuntur Matthæi 19. & 1. Corinth. 7. alligatus est vxori, &c. Papa in supradictis cap. expressè tribuit episcopo cum sua ecclesia, sicque communiter allegantur ira illa ad hoc quòd valet argumentum de matrimonio carnali ad spirituale, vt per Docto. ibidem, & per Euerardum late in sua cent. legal. loco 35. à matrimonio carnali ad spirituale.

Sextò probatur, quia matrimoniũ consummatum inter infideles est de iure naturali. Ius naturale. ff. de iustitia & iur. & Instit. eodem. in princip. declarat S. Thom. distin. 26. quæst. 1. arti. 1. & de iure diuino, quia à Deo institutum est matrimonium, vt est prædictum: verba nanque illa, propter

pter hanc relinquet homo &c. non fuerũt dicta tantum fidelibus, sed infidelibus proferente Matthæo 20. ergo inter eos videtur esse verum matrimonium capit. 1. 28. quæst. 1. §. sed è contra. & quòd sit de iure diuino probatur etiam in cap. de infidelibus. de consang. & affinit. & tamen vno ex coniugibus infidelibus ad fidem conuerso dissoluitur matrimonium in casu dict. capit. quanto. de diuort. vt est prædictum, ergo poterit etiam Papa dissoluere ex causa matrimonium ratum inter fideles.

Septimò eadem pars affirmatiua probatur, quia vt refert Beatus Antoninus Archiepiscopus Florentinus in. 3. parte suæ summæ titul. 1. cap. 22. Martinus Quintus, & Eugenius Quartus, & Nicolaus Quintus, qui ei successit, & postea plures alij Romani Pontifices in tali matrimonio rato dispensauerunt: & dum huiusmodi dispensatio peteretur à Sixto Quarto, fuerunt ei productæ quatuor copiæ dispensationum similium factarum per Martin. & Eugen. Quartum, in vno propter lepram superuenientem, in alio propter odium & maleuolentiam, quæ emerserat inter virum & vxorem ad scandala vlterius vitanda, vt refert Paulus Borgasi vbi supra nu. 74. & non sunt propter hoc reprobandi dum de oppositа veritate non cõstat manifestissimè.

Et ne authoritate careamus, hãc partem affirmatiuam in terminis nostræ quæstionis in primis tenet gloss. Bernardi in capit. ex publico glo. vltima. de conuers. coniug. cõmuniter approbata, vt ibi testatur Abb. idem Abb. in. 1. disputat. col. 3. Præpositus in ca. fin. de sponsa duorum. per text. ibi, & in capit. 2. nu. 6. de sponsal. Decius consil. 12. Felin. in cap. quæ in ecclesiarum. nu. 20. & ibi Decius nu. 15. de constit. Hieronymus Gratus consil. 1. nu. 31. volu. 2. Lozes in tracta. de matrimo. 2. dubio. in 2. argumento. pro parte affirmatiua. idem in tract. de noua conuers. pagan. col. 33. Caieta. in opere 27. quæstionum, quæst. 25. Syluest. in summa verb. diuortium. quæst. 4. Ambros. Catharinus lib. 6. contra Caieta. cap. 3. & plures alij relati per Paul. Paris. consil. 51. nu. 14. volu. 4. Hieronym. de Monte libr. Variarum quæstionum, qu. est. 6. Conrad. in templo omnium iudic. in titul. de Pontifice & Michael Medina libr. 5. de sacrorum homin. cõtinentia. c. 88. & hanc esse opin. probabilem & in curia Romana seruari solitam à Summis Pontificibus profitetur Diuus Antoninus vbi supra. & Caieta. etiã vbi supra, & in hoc casu non esse iniiciendum scrupulum docet erudite Nauar. in manuali latin. capit. 22. nu. 21. sequitur ante eum Ioan. de Seluain tract. de iure iurand. 4. part. nu. 61. testatur communem Curt. Iun. consil. 170. nu. 1. & Emanuel Suarez in suo thesaur. receptarum sentent. verb. matrimonium. 5. in volum. communiũ opin. diuers. doct. pagin. 524. sequitur Præposit. vno verbo in cap. de illis. el. 1. col. 3. ibi vel dispensatione Papæ de desponsat. impub. Decius consil. 603. nu. 7. quod videtur repetitum consil. 681. num. 13. idem respondet Gozadin. consil. 2. nu. 3. versi. quinto posito &c. copiosè scribit Sylua nuptial. libr. 1. nu. 152. & 156. dicit etiam communem Maria. Socin. consil. 28. volu. 1. hanc latissimè duodecim fundamentis probat & sequitur aduersus Theologos, pro quibus etiam alia duodecim fundamenta adducit Paul. Borgas. vbi supra. à nu. 21. cum sequent. vsq; ad numer. 76. inclusiuè, in quo numero hanc affirmatiuam tenet refertque eam tenere Enricũ Andegau. quodlibet. 5. His tamen omnibus obstantibus (salua correctione Sacrosanctæ Matris ecclesiæ, & authoritate & potestate sedis apostolicæ, cui in omnibus me submitto, quamque reconosco & profiteor) contraria sententia, & sic negatiua in nostra quæst. in puncto iuris verior & probabilior mihi videtur, imo ꝙ Papa non possit dispensare, vt matrimonium ratum & non consummatum dissoluatur, & quidem.

Primò, quia indissolubilitas matrimonij etiam rati est immediatè de iure naturali & diuino absoluto, id est, quod non oritur nec dependet ex aliquo actu humano, sed ex Dei præcepto tantum, vt primo patet, quia de ratione & diffinitione matrimonij est

nij est talis indissolubilitas: nam matrimonium est maris & fœminæ coniunctio individuam vitæ consuetudinem retinens, vt in l. 1. ff. de ritu nuptia. §. primo. Instit. de patria potest. c. illud. in fine. de præsumpt. & in summa 27. quæst. 2. l. 1. titul. 2. part. 4.

14 Et statim ab ipsa eius institutione in Adam per consensum legitimum ratum fuit iure diuino & naturali indissolubile, nisi Deo ipso dispensante, vt significant verba illa Adę, hoc nũc os ex ossibus meis & caro de carne mea: propter hanc relinquet homo patrem & matrem & adhærebit vxori suę, & erunt duo in carne vna: quæ quidem verba in statu innocentiæ ante consummationem matrimonij prolata sunt. Secundò idem probatur. 1. Corinth. 7. his, qui matrimonio coniuncti sunt, præcipio non ego, sed dominus vxorem à viro non discedere: & Roman. 7. mulier viuente viro alligata est legi &c. Tertiò, ex illo Matthæi sæpè citato capit. 19. quod Deus coniunxit homo non separet, quod refertur in cap. debitum. de bigam. & in alijs locis iuris canonici, & in proposito adducit Alphons. à Vera Cruce in Specul. coniug. 2. parte, articul. 7. Fortun. Gars. in l. 1. col. 9. ff. de iustitia & iure. F. Anto. à Cordub. vbi infra citabitur & cæteri de hac re agentes.

15 Nec contra hoc obest prima euasio Caietani. vbi supra dicentis, quòd prædicta omnia intelliguntur de matrimonio consummato, quia videlicet ad illud tanquam ad perfectum matrimonium in significando coniunctionem Christi & ecclesiæ referuntur omnia verba illa & Genes. 2. & ratio indissolubilitatis matrimonij: Quia verba illa, quod Deus coniunxit &c. referuntur ad præcedentia, ab illisque recipiũt intellectum, quibus dicitur, erunt duo in carne vna: quomodo enim erunt duo in carne vna si nunquam fuerit secuta copula? quia non dicuntur vna caro nisi per legitimam copulam carnalem, vt in cap. lex diuina. 27. quæst. 2. & duobus sequen. & in cap. Martinus. de cognat. spirit. ergo separare eos ante copulam non est contra euangelium: adde Augustin. in cap. non est dubium. 27. quæst. 2. & cap. seq. & cap. debitum. de bigam. de matrimonio autem rato & non consummato minimè intelligũtur præfata verba nisi inchoatiue & in ordine ad consummatum: Nam respondeo primo, quòd dominus ac Redemptor noster in loco illo Matth. 19. generaliter fuit interrogatus à Pharisæis an ex quacunque causa liceret relinquere vxorem, & ita etiã generaliter absque vlla distinctione matrimonij rati vel cõsummati respondet: Non legistis, &c. quod Deus coniunxit homo non separet. Item quia si solum de cõsummato intelligeret, ergo ratum posset ex sola voluntate vel ex qualibet causa absque vlla dispensatione dissolui, quod est euidenter falsum igitur, &c. Tertiò, quia ex prædictis verbis dominus non nouum ius superinduxit matrimonio prius instituto in paradiso, sed solum per consequentiam ex Dei verbis ore Adæ prolatis, propter hoc relinquet homo &c. Genes. 2. Infert dominus responsionem suam, quod ergo Deus coniunxit, &c. Igitur de eodem matrimonio intelligitur hęc consequentia, de quo antecedens, sed antecedens nempe Genes. 2. Propter hoc &c. dictum est, atq; intelligitur de matrimonio rato nondum consummato, quod erat in officium naturæ, etiam pro tempore, quo solum ratum erat, id enim dixit Adam excitatus à sopore, cum primum vidit vxorem à Deo sibi datam in statu innocentię, ergo de matrimonio rato intelligitur consequens, de quo Matth. cap. 19. Quod præterea roboratur, quia ratum dicitur, quod firmum & humana voluntate indissolubile est.

16 Secunda euasio Caietani quæ habet, q̃ verba illa, quod Deus coniunxit &c. intelliguntur formaliter de se, id est, quia matrimonium de se est indissolubile: secus autem si dissoluatur per eum qui id facere potest, qualis est Papa per suam dispensationem: nam cum Papa dissoluit non homo sed Deus, cuius authoritate id fit, dissoluit: non etiam obstat, quoniam hoc est cõtra intentionem Christi per Matth. 19. dicentis, quod Deus coniunxit homo non separet. Nam quanuis Papa autoritate Dei vt eius minister faciat, quod facere potest, & ita Deus per ipsum id faciat: at dũ Christus vbi supra dicit, quòd Deus coniunxit homo non separet, significauit quidem, q̃ nullus homo ad id potestatem habeat à Deo sibi cõcessam, sed sibi soli reseruauit: & comprobatur, quia matrimonium ratum est sacramentum nouæ legis: ergo sicut Papa non potest instituere, ita nec destituere.

17 Secundo eadem sententia negatiua probatur, quia ille tantum potest matrimoniũ ratum dissoluere, qui legem dedit de eius indissolubilitate, sed solum Deus eam dedit, vt prediximus, ergo solus ipse Deus poterit id dissoluere, cuius voluntatem ecclesia declarat ex Christi verbis, vt asserit Alphons. à Vera Cruce in Specul. coniugat. 2. part. art. 28. conclu. 1. & 4.

18 Tertiò, pro eadem sententia facit bonus text. in cap. fina. de transact. ibi, à seueritate canonica circa illud recedere non licebit: vbi prohibetur transactio siue dispositio super coniugij sacramento, vt ab eo recedatur, quia non solum apud Latinos & Græcos, sed etiam apud fideles & infideles existit: & inquit gloss. verb. sacramentum ibidem in versi. circa gradus, quòd nulla dispensatio adhibetur ab ecclesia, vt matrimonia legitimè contracta separentur, & quòd de tali dispensatione ille text. intelligitur, nam vt patet in integra, quidam vxores legitimas dimittebant, & alias ducebãt, cum talibus nulla dispensatio adhibetur, vt sic remaneant cum secundis, qui tex. cum sua glo. cum generaliter loquatur in sacramento matrimonij, de rato, non solum de rato & consummato simul intelligendus est, ficque maximè vrget pro hac secunda & veriori sententia.

19 Sed & alijs pluribus fundamentis hæc eadem pars comprobari potest, quæ cõstant ex authoribus infra citandis eam tenentibus. Præcipuèque, & quarto ex Concilio Eliberitano. c. 8. & 9. & Tolet. 1. c. 16. & Toleta. 12. c. 8. & ex decretis Siricij c. 4. & Innocen. ad Victor. c. 12. & ad Exuperium. c. 6. & Calixti Papæ decret. 20. & exempla Beati Greg. Papæ ad Theoctistam Patriciã citatis & relatis ab Ant. d Cordu. vbi infra.

20 Quare hanc secũdam sententiam & sic negatiuam rectius probarũt Theologi omnes (excepto Caieta. Sylvest. & Cather. vbi supra.) in 4. sentent. distin. 33. & 27. estque communis opinio eorum secundũ Caiet. vbi supra. cui potius patrocinatur Abb. in dict. cap. ex publico. col. fin. quàm contrariæ: & hanc sequitur Ioan. Lup. Decan. Segouiens. in tract. de matrim. n. 30. & Iacob. Almain de potest. eccle. c. 15. eam sequitur communem Theologorum & veriorem affirmans D. Couar. in 4. de sponsal. 2. parte, capit. 7. §. 4. nu. 14. & Specul. coniug. vbi supra. conclus. 3. ad fin. & F. Franc. à Victoria in tract. de potest. Papæ & concilij conclus. sine proposit. 1. in respons. ad 1. argumentum, & in summa de matrim. quæst. 285. & 306. & F. Dom. à Soto lib. 7. de iustitia & iur. quæst. 2. art. 5. & esse vniuersalem sententiam Theologorũ eam late & optimè probans testatur idem in. 4. dist. in. 27. quæst. 1. artic. 4. in. 3. conclus. pag. 113. hanc etiam testatur esse cõmunem Theologorum & Canonistarũ sententiã (sed in hoc de Canonistis fallitur, quia communiter ipsi tenent contrarium, vt supra vidimus) ipsamque sex fundamentis latissimè comprobat & sequitur F. Ant. à Cordub. libr. 1. sui quæstionar. quæst. 25. qui est videndus per totam illam quæstionem, idem quanuis incidenter hanc opin. dicit communẽ eamque sequitur & verissimam censet. d. lib. 1. quæstionarij. quæst. 11. artic. 1. opin. secundæ. pagi. 125. ad finem. eandem etiam sequitur & affirmat proculdubio esse tenendam, quia est communis Theologorum, quibus magis in hac re quàm Canonistis esse credendum affirmat Matien. in Rubri. de matrim. tit. 1. lib. 5. nouæ collect. reg. nu. 75. & sequent. qui 2. nu. 74. incipit, examinare quæstionem. fol. 11. & inquit F. Ioseph. Angles in suis florib. Theologic. quæst. lib. 1. quæst. de impedimento matrimo. conclu. 3. pag. 407. quod matrimoniũ ratum ex diuina institutione non nisi per ingres-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ingressum religionis soluitur & quòd hæc est cõmunis opinio contra quandam glos. iuris Canonici, quã refert & confutat Scotus dist. 34. sicque voluit atque sensit hanc partem, & eam expresè probauit idem Angles in quæstione de essentia matrimonij in hac eadem difficultate. pag. 373.

21 Ex quibus reprobanda venit opinio Socin. consil. 28. volu. 1. col. penul. dicentis Papam posse dispẽsare, vt matrimonium ratum & carnali copula consummatum dirimatur quoad vinculum: etenim ex supra dictis constat esse falsissimam, & si eidem consentiant Decius in cap. quę in ecclesiarum. nu. 13. de constitu. Hieronym. Gratus consil. 1. nu. 31. libr. 2. & Sigismundus Lofredus consi. 50. nu. 41. sed cæteri omnes eam falsam esse iudicarunt, vt sunt Abb. in. d. c. ex publico. in fine. Bald. in. c. lator. de reiudic. Felin. in dict. cap. quæ in ecclesiarum. nu. 23. & eos referens D. Couar. vbi supra num. 14. qui expresè Socinum & sequaces reprobat Ioan. de Selu. de iure iurãd. 4. parte. nu. 28. fol. 9. & hanc testatur cõmunem Hieronym. Cagnol. in. l. nuptias. nu. 14. ff. de regul. iur. sequitur etiam eam Alphõs. à Vera Cruce in Specul. coniug. 2. part. artic. 28. conclus. 3. propè fin. quibus cæteri frequentius accesserunt contra Socin. secundum Matienç. vbi supra nu. 76. qui etiam
22 contra eum tenet, dicens deceptum fuisse in hoc Ioan. Andreum patrem Canonistarum dictum ob insignem doctrinã & eruditionem in capit. quod votum de voto & voti redempt. in. 6. dicentem posse Papam constituere, quòd per secũdum matrimonium ratum & cõsummatum irritetur primum ratum & non consummatũ: cui accessit Panormita. in dict. capit. ex publico. de conuers. coniug. sed aberrant teste Vera Cruce, vbi supra in. 4. concl. in secunda ratione. & contra Ioan. Andr. in hoc videtur bonus text. in cap. fin. de sponsa. duorum. vbi quòd sedes Beati Petri tenet & docet, vt matrimonium ratum prius præferatur secundo consummato & reprobatur consuetudo contraria ciuitatis Mutinensis.

23 Et tenendo hanc sententiam cõmunem Theologorum non obstant modo adducta pro contraria parte: & non quidem primum quia negamus matrimoniũ ratum non significare coniunctionem Christi & ecclesiæ, cum imo iuxta cõmunem aliam Theologorum sententiam, atque traditionem in. 4. sentent. dist. in. 26. matrimonium etiam ante copulam carnalem significet coniunctionem Christi & ecclesiæ, atque ideo indiuiduum vinculum sit. At text. in dict. capit. cum societas. 27. quæst. 2. supra adductus contra hanc communem secundum literam Gratiani nõ obest, quoniam
24 verba Leonis Papæ, cuius est caput illud, aliter leguntur in suis epistolis, nempe epistola 90. ad Rustic. Narbonens. c. 4. in. 1. tomo concil. vbi ita legitur. Vnde cum societas nuptiarum, ita ab initio constituta sit, vt præter sexuum coniũctionem, haberet in se Christi & ecclesiæ sacramentũ: non dubium est, illam mulierem non pertinere ad matrimonium cum qua docetur non fuisse nuptiale mysterium. Præterea, illa dictio præter. d. c. cum societas. est pro dictione vltra assumenda: verum hæc adhuc nõ probant Caiet. õpin. quia sunt intelligenda quoad matrimonium repræsentans cõiunctionem Christi & ecclesiæ per carnis assumptionem, vt probat text. in cap. debitũ. de bigam. non tamen sequitur ex hoc, coniugium ante copulam non significare coniunctionem Christi & ecclesiæ per charitatem & dilectionem & sic coniunctionẽ Christi cum anima iusta authore Magistro sententiarum dist. in. 26. vti respondet D. Couar. vbi supra num. 13. & probat latè Anto. à Cordub. vbi supra pagi. 219. col. 1. in versi. negatur etiam.

25 Duplex nanque est vnio Christi & ecclesiæ, vna est per vnionem Hypostaticã naturæ humanæ ad verbum, in qua verbũ sibi vniuit hypostaticè humanam naturã, ita vt Deus homo & homo Deus sit, quam repræsentat solum matrimoniũ cõsummatũ, in quo alter alterius sumit possessionem & vna sit caro vtriusque: & de hac tantum vnione loquitur expresè. d. c. cum societas. & cap. debitum. de bigam. nõ vero matrimonium ratum, quãuis dici possit, quòd eius indissolubilitatem bene repræsentet. Altera vero est vnio Christi & ecclesiæ, nempe per fidem & gratiam vel charitatem, quæ vnio est indissolubilis & fuit semper ante incarnationem, sicut semper fuit ecclesia Deo dilecta, quanuis id perperam aliquo modo negare videatur Caiet. vbi supra, & hanc vnionem matrimonium ratum repræsentat, vt probat glo. verb. sacramentum. & ibi Doct. in dict. cap. debitum. quod inde patet, quia matrimonium Adæ ratum in statu innocentiæ illam repræsentauit Ephes. cap. 5. Sacramentum hoc magnum est in Christo & ecclesia, &c. quicquid hoc etiam malè neget Caieta. dicens, quòd imperfectè & inchoatiuè tantum & in ordine ad matrimonium consummatũ id repræsentat: & quanuis Beatus Thomas vbi supra allegatus in primo fundamento, contrariæ partis intelligat matrimonium ratum non esse adeò perfectum, nec tam indissolubile, vt consummatum, ideo est, quia illud per ingressum religionis dissolui potest, hoc autem minimè, & quia illud nõ ita repræsentat vnionem hypostaticam vt consummatum, non autem ideo intendit, quòd illud per hominem etiam per Papam vllo modo dissolui possit.

Secundum etiam fundamentum prioris partis non obest, nempe text. in dict. capit. ex publico. de conuers. coniugat. cum supra adductis, quatenus probauimus matrimonium ratum dissolui per ingressum religionis & legitimã professionem ipsius.
26 Respondemus nanque nihilominus matrimonium tam ratum quàm consummatum ex sua natura & institutione diuina dissolui non posse, vt supra est probatum, nisi vbi ipsum ius diuinum vel naturale id concedit vel statuit prout est in casu dict. cap. ex publico, nempe per ingressum religionis & professionem legitimam ipsius: hoc nanque diuortium quoad vinculum matrimonij, non humana, sed diuina authoritate fit: quia indissolubilitas matrimonij statuta est à iure diuino, vt constat Matthæi 19. & est prædictum: ecclesia ergo nõ potuit aliquid contra id præceptum definire, sed ex verbis ipsius Christi intellexit dissolui posse matrimonium non consummatum per solennem religionis professionem, vt constat ex dict. cap. ex publico. vbi dicitur, hoc deduci à sacri eloquij interpretatione, bonus rex. in cap. 2. verb. sanctis. eodem titul. adiuncta glo. 1. ex quo idem sentit Abb. in dict. cap. ex publico. in fine: ergo dissolui non potuit, nisi in casu quo Christus insinuauit dissoluendum ex verbis vel relatione facta, vt constat ex cap. ex parte tua. 14. de conuers. coniugat. vbi Summi Pontifices loco Dei constituti cognoscentes voluntatem diuinam declarauerunt ex intentione Christi fuisse, matrimoniũ ratum non consummatum solui per ingressum religionis & solennem professionem vtrectè aduerit Alphons. à Vera Cruce in suo Specul. coniug. 2. parte, art. 28. concl. 3. & ante eum probauit D. Couar. in. 4. secun
27 da parte, cap. 7. §. 4. nu. 6. Quod etiam eo exemplo nonnulli Doct. probare nituntur, quod Christus Iesus Ioannem Euangelistam à nuptijs ad castitatis professionem vocasse dicunt citantes in id Diuum Augustinum, atque Sanctum Hieronymum in suis præfationibus in euangelium Ioannis, vt facit Couar. vbi supra. fuit enim vera religio Apostolorum quoad votum obediẽtiæ castitatis & paupertatis, quia negauerunt semetipsos & omnia iuxta illud Matthæi 19. Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te, &c. Quin imo est fere cõmunis opinio, quòd nuptiæ illæ factæ in Cana Galilææ de quibus in eu. ng. Ioan. c. 2. fuerunt eiusdem Ioannis Euangelistæ ẽ quibus eum vocauit Christus ad apostolatum reseruando eius virginitatem ita Beda & Thomas Caiet. ibi, & Cyrillus in quæstion. super euangelia quæst. 17. Rupertus ait esse cõmunem Doctorum opin. Lyra ait esse adeò certum, vt ex eo loco Doct. argumentari soleant, quod prædiximus, matrimonium nempe ratum non consummatum dirimi per ingressum religionis, idem probare videtur Palud. in. 4. dist. in. 27. q. 3. in versic. quantum. ad. 3. fol. 149. col. 2. inquiens,

quiens, quòd Christus vocauit Ioannem de nuptijs ad apostolatum, etiam inuita vxore secundum illos, qui dicunt, q̃ ipsa erat Magdalena, quæ propter hoc indigna ta luxuriata est. Præcedens tamen sententia communis circa nuptias Beati Ioannis non est vsquequaq; certa, vt existimo, imo aliena videtur à doctrina patrum, id nãq; nullo modo colligi potest ex scriptura nec traditione, nec vllus patrum ante Bedam id sensit nec sensisse ipse commemorat: & præterea cõtrariam probatur. Primò, quia si Ioãnes dissoluto mãrimonio, tunc fuisset sequutus Christum, ergo illa vocatio Ioannis fuisset vltima postquàm ipse non redijt ad seculum: at vltimam vocationem Ioannis fuisse vno anno post has nuptias patet ex Matthæo cap. 4. vbi describitur vltimã vocationem Ioannis factam postquã Ioannes Baptista erat iam in carceribus, vt ipse met dixit, hæ autem nuptiæ factæ sunt vno anno antè carcerem Ioannis, quæcunque enim narrat Ioannes in prædicto & alijs duobus capit. facta sunt Ioanne Baptizante adhuc. Secundò, quoniam patres docent Ioannem perfectam coluisse virginitatem & ideo tantopere dilectum fuisse à Christo: si autem Ioannes duxisset vxorem violasset virginitatem proposito aliquo, quia faciens nuptias animo consensisset carnali copulæ. Tertiò, quia Chrysostom. Cyril. Augustin. & ferè omnes patres reddẽtes causam quare Christus voluit interesse his nuptijs, hanc præcipuè adducunt, vt sua præsentia honoraret & confirmaret nuptias, easq; ostenderet bonas esse & gratas Deo & hoc argumentũ afferunt aduersus Marcionem & Manichęos damnantes nuptias quòd Christus sua præsentia eas confirmaret: atqui si Christus veniẽs ad nuptias dissoluere eas vocando ad se Ioannem, non honorasset nuptias, imo ex eo colligi posset eas repudiasse: at verò præfationes in Ioannis euãgelia supra citatæ nec sunt Augustini nec Hieronymi, quæ enim tribuitur Augustino est Bedę, Augustinus enim abhorruit ab ista sentẽtia, siquidem in vltimo tractatu in Ioannem refert multis ecclesiæ Doctoribus placuisse & sibi, Ioannem nunquam duxisse vxorem, sed à prima ætate coluisse virginitatem. Præfatio autem quę Diuo Hieronymo tribuitur nõ congruit stylo, nec ingenio Hieronymi, quinimo Hieronym. libr. 2. contra Iouin. docet Ioannem, cum esset vocatus à Christo fuisse adolescentem ac penè puerum, qua ætate non est credibile duxisse vxorẽ: & ita rectius meo iudicio Ioan. Arboreus in sua Theosophia. lib. 1. cap. 32. probauit, quòd excepto Petro apostolo non probatur aliquem ex apostolis fuisse coniugatũ. Sed quanuis prędicti exemplum certum non sit ad confirmanda superiora, alia tamen referuntur in cap. scripsit nobis. 27. quæst. 2. quibus & alijs hoc nobis mater ecclesia declarauit, vt insinuat Natalis Bed. in censura errorum Fabri super euang. Ioan. & alij relati à Couar. vbi supra. & præterea à Dominico à Soto lib. 7. de iustitia & iur. quæst. 2. art. 5. versi. negamus ergo: & Marienço in Rubri. titul. 1. de matrimo. lib. 5. nouæ collect. reg. glo. 1. nu. 69. tandem credendum
28 est ecclesiæ in sacri euangelij interpretatione: Quare non idem erit per votum simplex: per votum namque solenne fit traditio realis personæ, non vero sic per votum simplex, in quo solum est promissio nuda absque traditione: quicunque ergo se alteri tradit suam illi voluntatem mancipando iure naturæ & diuino fit inhabilis ad alium statum: qui vouet solenniter, se tradit Deo, abdicando à se ius ducendi vxorem, possidendiq́ue proprium, quam non cognouit carnaliter, nimirum ergo si vinculum matrimonij rati & non consummati fortiori actu dirimatur, nempe ex professione, solenniq́ue voto castitatis, & sic traditione reali ad spiritualia subsequuta: non sic per votum simplex castitatis, quo hæc traditio realis non fit, sed est simplex promissio, ita explicat Sanct. Thom. in. 4. sentent. distin. 27. quæst. 2. ad fin. & ibi Palud. quæst. 3. idem Thomas distin. 38. q. 1. & D. Couar. alios referens vbi supra nu. 7. & 8. sentit Ioan. à Medina de restit. quæst. 3. causa 8. ad 3. & Soto bene comprobans vbi supra.

supra, atq; Marienç. d. gl. 1. nu. 70. & 71. vbi adducit etiam in argumentũ. l. quoties. C. de rei vendic. & l. 50. titul. 5. part. 5.

29 Sic etiam nec per sacri ordinis susceptionem dirimitur matrimoniũ ratum etiam non consummatũ iuxta decisionem tex. in extrauag. antiquæ Ioan. XXII. titu. de voto gl. cõiter recepta in. c. vnic. de voto in. 6. probat bene Palud. vbi infra, statim citabitur & fatentur omnes per. d. extrauag. secũdum Paul. Borgas. vbi supra nu. 77. vbi cũ
33 Aretino cõsi. 59. limitat si promotio sit facta de cõsensu vxoris, de qua limit. dubito, imo existimo eam non esse veram quoad dissolutionem matrimonij, cũ id nullibi reperiatur Christũ insinuasse, sicut voluit, q̃ matrimoniũ ratũ non consummatũ dissolueretur per ingressũ religionis & professionem in ea, cum igitur vinculũ matrimonij etiam rati tantũ sit indissolubile, vt supra satis probatũ est, non dissoluitur nisi illo tantum casu quo expressum reperitur nempe per professionem religionis & nõ aliàs, vt est prædictũ: & in terminis q̃ matrimoniũ non soluatur quãdo vir de cõsensu vxoris ordinatur tenet Palud. statim citandus inferens ex eo q̃ hoc casu vxor marito viuẽte non potest cum alio contrahere.

30 Imo nec per episcopalem dignitatem dissoluitur, vt in. c. ex parte. 2. vbi Anton. ad hoc notat de cõuers. coniugat. Ioan. Andr. in. d. c. vnic. de voto, lib. 6. Aret. d. cõsil. 59. col. 2. Palud. in. 4. distin. 27. q. 3. ad. 3. vbi loquitur etiam de cõsensu vxoris & alia plura addit in proposito, sequitur Florent. in 3. par. Summæ tit. 1. c. 21. §. 3. Couar. vbi supra nu. 9. contra Hostien. & Ioan. Lup. Segouien. contra quos etiam tenet Marienç. vbi supra nu. 72. qui nu. 73. latè probat cum cõmuni omniũ Theologorum sententia, quam tenent plures ibi ab eo citati, matrimonium ratum & per copulam consum-
31 matum nullo modo dissolui quoad vinculum etiam per solenne votum, seu religionis ingressum & professionem. Nec obstat replica ex doctrina communi Scoti supra adducta pro corroboratione huius fundamenti, nempe, quòd Papa potest

dispensare ex causa communi in voto solenni castitatis, vel religionis, quod est fortius, &c. quoniam. Primo respondeo, contrarium tenuisse Sanct. Thom. & multos alios, vt constat ex Soto eos sequuto lib. 8. de iustitia & iur. quæst. 2. artic. 5. & quæst. 4. artic. 2. & quæst. 5. artic. 3. Secundò respondeo negando consequentiam, non enim votum solenne religionis soluit matrimonium non consummatum, eo quòd sit fortius vinculũ, sed quòd sit mors quædam ciuilis, vt in proposito docet Paluda. vbi supra. vnde est, quòd episcopalis ordo licet sit perfectior quàm religio ficut ordo sacer, non tamen soluit matrimonium propter defectum morris. Quare non sequitur, Romanus Pontifex potest in voto solenni dispensare, ergo in matrimonio rato, quod dissoluitur per solenne votum, vt sequeretur si matrimonium ratum dissolueretur per professionem eo quod professio esset fortius vinculum, cum tamen non dissoluat nisi, q̃ sit ciuilis quædam mors, vt prædiximus.

Ad cætera, quæ prædict. secundo fundamento adiecta fuere respondeo, ea in proposito non vrgere, quoniam matrimonium ratum & non consummatum ex solo ingressu religionis per reuelationem diuinam subsequuta professione dissoluitur,
34 vt est prædictum, non vero alio modo: & ita Paludan. distinct. 27. quæst. 3. artic. vltimo tenet, quòd Papa non potest dispensare in matrimonio non consummato, vt contrahatur cum alia pro pace reformanda aut tota vna gente ad fidem conuertenda: quia Papa non potest tollere vinculum matrimonij, quod est iam contractum, sicut non potest facere, quòd hostia consecrata desinat esse consecrata, & idem dixit distinct. 31. quæst. prima. artic. tertio. conclusione. 4.

35 Ad tertium argumentum contrariæ partis respondeo negando consequentiã, non enim violatur sacramentum, nec id ibi significatur, quia ex significatione non fimitur indissolubilitas matrimonij, sed ex sua natura & institutione diuina, excepti casibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus diuino iure significatis, qualis est hic ꝺ ingressu religiõis, vt ex supradictis patet.

36 Ad quartum respondetur Summũ Pontificem verè affirmare verba illa Matthæi 19. qui dimiserit vxorem suam &c. esse intelligenda de matrimonio rato & consummato, qui enim matrimonium consummauit nec etiam propter ingressum religionis potest dimittere vxorem: non autem intelliguntur de matrimonio rato nõ consummato, nam qui taliter coniunctus est, vt profiteatur religionem potest dimittere vxorem, & quanuis hac ratione solubile sit matrimonium ratum non consummatum, non tamen inde licet inferre per dispensationem Romani Pontificis dissolui posse: nam matrimonium etiam cõsummatum per mortem naturalem dissoluitur, & matrimonium ratum tantum, per professionem, quæ est mors quædam ciuilis: ex hoc autem, quòd matrimoniũ consummatum dissoluatur per mortem naturalem non sequitur Summum Pontificem posse in eo dispensare: & pari etiam ratione, ex hoc quòd matrimonium ratum nõ consummatũ dissoluatur per mortem ciuilem, hoc est, per professionem, non sequitur Romanum Pontificem posse in eo

37 dispensare. Causa etiam fornicationis excipitur iure diuino, vt Matthæi ca. 5. & in. d. cap. ex publico. Hæc autem solum intelligitur quoad thori separationem, nõ autem etiam quoad vinculum matrimonij iuxta tradita per D. Couar. in. 4. de sponsalib. 2. parte, cap. 7. §. 5. nu. 8. & §. 6. nu. 8. & melius nu. 13. prout etiam causa fornicationis spiritualis, ita vt coniux hæreticus ad suam hæresim conetur trahere alterum coniugem, vt in cap. 2. & in cap. quanto. de diuort. c. fina. de conuers. coniugat. Couar. d. §. 5. nu. 4. & quod prædiximus in vers. hæc autem solum, &c. est diffinitum in Concilio Triden. Sess. 24. cano. 7. refert Victoria vbi supra. d. quæst. 306. versi. tertio dicimus.

38 Ad quintum respondeo, quòd cõiugiũ episcopi cum sua ecclesia est quidem maius id est dignius & perfectius matrimonio carnali, quia spirituale & ad prolem spiritualem Deo generandam, vt notat Panormit. in dict. cap. inter corporalia: est etiam maius, vel fortius, quia sub maiori culpa obligat, nam grauius peccat episcopus qui sine causa authoritate propria suam dimittit ecclesiam, quã vir suam dimittens vxorem, & hoc est, quod in dictis capit. inter & quanto, prætenditur, & ad hunc solum finem sunt intelligendæ authoritates, quæ de matrimonio corporali ad spirituale episcopi cum sua ecclesia referuntur, atque ei attribuuntur, non tamen est maius ac fortius respectu indissolubilitatis quàm matrimonium ratum, quod sola Papæ authoritate vel dispensatione dissolui non potest, nec oppositum ibi Papa dicere voluit, vt patet ex eodem Innocent. in cap. ex parte tua. de conuers. cõiugat. & cap. gaudemus. & cap. quanto. de diuort.

Ad sextum respondeo, quod etsi matrimonium verum inter infideles existat nõ tamen est ratum, ideſt indissolubile, nec ecclesiæ sacramentum, sed contractus matrimonialis ciuilis: inter fideles autem non solum est contractus matrimonialis ciuilis, sed etiam nouæ legis sacramentum ac proinde ratum & indissolubile.

Ad septimum respondeo Summos Põtifices supra in eodem fundamento relatos elegisse ac sequutos fuisse opin. communem priorem Canonistarum in prædictis casibus particularibus in quibus dispensauerunt, non vero decisionem generalem perpetuo valituram fecerunt, nec definiendo aliquid statuerunt: at vero nos contendimus sententiam Theologorum contrariam receptiorem ac veriorem esse, vel saltem probabiliorem: imo Adrianus Sextus virtutisq; iuris peritissimus simul & Theologus cum ab eo huiusmodi dispensatio fuisset postulata, oblataq; fautrix sententia Caietani demiratus est virum Theologũ hoc sibi in animum inducere potuisse, & ideo improbis precibus succũbens respondit, se dare, quod posset, sed tamen credere nihil posse, vt refert Dominic. à Soto vbi supra dict. artic. 4.

Ex quibus omnibus satis superque remanet

manet munita atque defensata communis sententia Theologorum, vt matrimoniũ etiam ratum tantum, dissolui non possit dispensatione Papæ aduersus cõmunem opinionem contrariam affirmatiuam Canonistarum.

40 Sed vt omnia, quæ in hoc puncto scripta inueni o referam, sunt nõnulli Iuristæ, qui hanc controuersiam ingentem ac sum mè difficilem cõponere velint in hũc modum: nempe vt subsistente causa legitima Papa possit in matrimonio non consummato dispensare etiam de ordinaria potestate, & ita procedat prior sententia affirmatiua: absque causa vero legitima minimè, quia nõ esset tutus ille, qui esset dispensatus & ita procedat secunda opinio communis negatiua: hanc distinctionem & cõcordiam tenent in terminis Ioan. Andreas & Petrus de Anchar. in cap. 1. col. 6. de constit. idem consil. 239. parum dubitationis, & post longam disputationem eam sequitur Cardinal. Mediolanens. in capit. fin. de sponsa. duorum, vbi subdit, quòd communiter Doct. ita tenent, idem dicit Ioan. de Imol. in cap. final. de transact. communem etiam testatur Curt. Iunior consil. 170. nu. 1. & Gozad. consil. 1. num. 4. & 14. eam sequutus, quos refert & sequitur Ioan. Baptista Villalob. in suo libro commun. opin. litera. P. nu. 33. & Menoch. consil. 15. num. 9. post Syluest. in summa verb. diuortium. quæst. 4. quem refert.

41 Quæ communis concordia eo probari potest fundamento: quoniam Papa non potest contra ius diuinũ sine causa dispensare, ergo cum causa potest, vt concludũt cõiter scribentes relati per Felin. in ca. quæ in ecclesiarũ. col. 6. nu. 21. & seq. de constit. vbi etiam loquitur circa matrimonium, & ibi subdit, quòd in casibus, quibus Papa potest statuere contra ius diuinum debet exprimi semper causa rationabilis, nec hoc casu procedit illa regula, quòd in Principe præsumatur iusta causa, quia non debet in fertor violare statutũ superioris sine apta causa secundum Abb. ibi, & hanc testatur esse communem conclusionem Curt. Iunior dict. consil. 170. nu. 28.

42 Quinimo amplius affirmabat Socinus consil. 28. circa primum. in. 4. col. volu. 1. nempe, quòd de potestate absoluta potest Papa dispensare etiam sine causa super matrimonio nondum per copulam consummato de voluntate amborum coniugum, quem sequitur Gozadin. vbi supra d. n. 14. & etiam Villalobos vbi supra.

Sed vt, quod sentio insinuem, prout ratione muneris assumpti teneor, hæc tertia sententia communis, quæ concordia videtur inter prædict. duas contrarias, mihi videtur non tenenda, quia in primis destruit communem opinionem Theologorum indistinctè negantem posse dispensare Papam super huiusmodi matrimonio rato non consummato, nam cum agunt de di-

43 spensatione, satis præsupponunt causam adesse debere, aliàs enim non esset dispensatio, sed potius dissipatio, vt in dispensatione, quæ sine causa fit dicit Archid. in ca. consequens. dist. in. 2. Ioan. Andreas in cap. de multa. col. 5. de præbend. & alios referens D. Molin. de Hispa. primogen. libr. 2. capit. 7. nu. 32.

Secundò, quia rationes & fundamenta partis negatiuæ id concludunt etiam stante causa, quia fundantur in indissolubilitate matrimonij à iure diuino eidem attributa iuxta illud Matth. 19. quod Deus coniunxit, &c. Tertiò, quia nulla alia causa in iure exprimitur ad dissoluendum huiusmodi matrimonium nisi solius ingressus religionis, eaque ab authoritate diuina deducta, vt est prædictum: quæ igitur alia legitima esse potest ob quam Papa dispensare possit? Quartò, quia etsi regulariter cum causa possit Papa dispensare aduersus ius commune, vt supra asseruimus id intelligendum est cum causa legitima, hoc est à iure approbata: hic autem nulla talis esse potest præter à iure expressam atque, ab ipso iure diuino deductam, de qua in. d. c. ex publico. vt est prædictum, ergo &c. Præterea procedere poterit in iure diuino vel naturali non absoluto, sed orto vel pendente ab actu hominis, secus in matrimonio,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cuius vinculum est de iure diuino & naturali absoluto, vt prædiximus.

Ex quibus à fortiori dicendũ esse reor, minimè esse verum, quod ex Socin. & sequacibus modo retulimus, nempe posse Papam dispensare de potestate absoluta etiam sine causa de voluntate amborum coniugum super matrimonio non consummato: si enim etiam cum causa id facere non posse supra resoluimus, à fortiori sine causa, & ita merito Socin. reprobat Curtius Iunior vbi supra dict. consil. 170. num. 27. & 28.

Hæc dicta sunt quia de iuris rigore mihi verior & probabilior visa est sententia Theologorũ: inficiari tamen non potest, quin opposita sententia probabilis sit, ideo que si Romanus aliquis Pontifex eam sequendo ex causa legitima dispenset, factũ tenebit.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonio contracto ab impuberibus, vel à pubere & impubere seruata forma Sacrosanctæ concilij Trident. an postea aduenient pubertate debeat ratificari expresse eadem forma repetita, an vero tacitè ratificetur interueniente copula, mutua cohabitatione oscul is vel amplexibus? & num. sequen.*

2 *Ante concilium Tridentinum prædicta sufficiebant.*

3 *Si post contractum de facto matrimonium in facie ecclesiæ & consummatum, alter coniux sit conscius impedimenti secreti ipsum dirimẽtis, & obtenta dispensatione contrahere iterũ velit, tunc absque testibus sufficit contrahere ad euitandum scandalum secundum Caietan. & communem: sed post concil. Tridentinum non procedit & quid hoc casu faciendum sit nume. 7. & 8.*

4 *Copula post sponsalia de futuro sequuta hodie non sufficit ad præsumendum coniugalem consensum, neque aliquod aliud signum, nisi expressus simultaneus consensus vtriusque partis coram parocho & testibus per verba de præsenti, vel signa sufficientia exprimatur.*

5 *Contractis sponsalibus de futuro coram parocho & testibus, postea cum inter eosdem contrahitur matrimonium de præsenti seruari debet forma Sacri concilij Trident. parochi & testium alias non valebit matrimonium.*

6 *Actus à principio nullus, postea accedente cõsensu incipit valere prout ex tunc.*

9 *Matrimonium per verba de præsenti contractum ab impuberibus resoluitur iuris interpretatione in sponsalia de futuro: & ideo si cum alia factus pubes contrahat de præsenti in facie ecclesiæ, validum esset & seruandum hoc secundum matrimonium.*

10 *Impuberes, qui sponsalia contraxerunt facti puberes possunt pœnitere.*

Doctor Ioannes Segura Vbetensis carpitur.

CAP. XVIII.

De matrimonio de præsenti cõtracto à duobus impuberibus, vel à pubere & impubere maioribus tamen septennio solenniter coram parocho & testibus, vtrum post pubertatẽ interueniente copula, cohabitatione, amplexibus, vel osculis ratificetur absque eo, quòd eadem solennitate repetita de nouo celebretur.

QVAESTIO noua, nobis tamen necessario in praxi decidenda se offert, quæ valde difficilis visa est, in hunc modum: Quidam impuberes huius episcoparus Ciuitatens. maiores tamen septennio (vel pubes & impubes de quibus in proposito idem est iudicium) contraxerunt inter se coram parocho & testibus solenniter matrimonium præcedentibus bannis cæterisque solennijs à Sacrosancto Concilio Triden. Sess. 24. c. 1. de reformatio. matrimo. requisitis post ipsius publicationem, postea simul cohabitauerunt in eadem domo cum parentibus eorum,

rum, qui secũdo inter se eadem die inidem contraxerunt: & post pubertatem masculus à prædi. cohabitatione discessit, semperque extra iudicium reclamauit, atque contradixit præd. matrimonio, tandem cum esset maior 22. annorum in iudicio coram me ordinario petijt licentiam ad contrahendum cum altera, atque præcedens assertum matrimoniũ à se impubere contractum nullum iudicari, cui se opposuit sponsa contrarium petens, præfatum nempe matrimonium validum fuisse & esse, ac proinde pro tali declarandum, ipsumq; virum compellendum censura ecclesiastica ad nuptias publicas celebrandas, quoniam esset ab impuberibus fuisset contractum, quod negabat, aduenientẽ tamen pubertate præsertim in præd. simultanea cohabitatione ratificatum fuisse: de copula verò, osculis, donis, nec amplexibus nihil fuit allegatum, quinimo ipsa fuit confessa in iudicio copulam minimè interuenisse, tandem causa concluſa ad diffinitiuã, probataque in pubertate viri tempore contracti matrimonij & prædicta simultanea cohabitatione ante & post pubertatem, causa ad me delata fuit, vt ipsam diffinirem in qua diu anxius fui, quia durum nimis mihi videbatur matrimonium in facie ecclesiæ contractum nullum iudicari, præsertim subsequuta præd. cohabitatione. Rursus & è conuerso videbam noluntatem expressam viri post pubertatem declaratam, atque prædict. cohabitationem non præcipuè ratione prædict. matrimonij, sed alterius, quod parentes eorum eadem die contraxerant & tanquàm filiorum suorũ ratione obsequij eisdem debiti subsequutam fuisse: posteaque discluisse eidem sponso, atque à domo sponsæ secessisse, præterea copulam nec amplexus, oscula, nec dona aliqua intercessisse: tandem cum sæpe ac sæpius rem mecũ reuoluens constituissem decreui dubium constituere huiusmodi, cuius decisione res aperta fieret, atque sine scrupulo.

n Nempè an matrimonium verbis de præsenti coram parocho & testibus celebratum ab impuberibus, vel à pubere & impubere, maioribus tamen septennio, adueniente pubertate, per copulam, mutuamve cohabitationem, oscula, vel amplexus, validetur & ratificetur, etiam si iterum non exprimatur consensus coram parocho & testibus, an verò sit necessarius nouus consensus expressius coram parocho & testibus præstandus? & videtur sufficere priorem solennitatem iuxta formã Concilij Trident. tempore contracti matrimonij interuenisse, subsequuta copula vel mutua cohabitatione, osculis, donis & amplexibus post pubertatem intercedentibus, ex his enim deduci videtur tacitus consensus approbandi & ratificandi præcedens matrimonium, vt in capit. primo. §. idem quoque. de desponsat. impub. libr. sexto. vbi probatur, quòd si duo impuberes, vel pubes & impubes non proximi pubertati, & in quibus ætatem malitia non suppleat, per verba contraxerint de præsenti, quauis matrimonium contrahere intenderint, iuris tamen interpretatione fiunt sponsalia de futuro, & per aduentum pubertatis in matrimoniũ non transeunt de præsenti nec matrimonium (quod vt matrimonium ætate non tenuit prohibente) per lapsum dicti temporis conualescit, nisi per carnis copulam subsequutam, vel ob aliquem modum alium contrahentes eosdem cum eiusdem perseuerantia voluntatis ad pubertatis tempora peruenisse constiterit euidenter. vbi gloss. verb. modum, alium exponit, vt quia simul cohabitauerunt vel se coniuges nominabant & amplexabantur, vt coniuges, cuius glossæ sententiam, atque intellectum approbant Henricus & alij Doctores in capit. attestationes. columna secunda. de desponsatione impube. Ludouicus Gozadinus consil. secundo. colum. penulti. Ruynus consilia 23. numer. secundo. volumi. 1. dicit communem Decius consil. 368. numer. secundo. & Parisien. consil. 51. volumi. 4. col. 1. estque communi omnium iudicio recepta hæc interpretatio, vt affirmat D. Couar. in. 4. de sponsal. 1. parte. cap. 4. §. 2. nu. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2.nu.3.sequitur etiam Alphon.à Vera Cruce in Specul.coniug.1.parte,art.20.in fine. & plures allegans Ioan.Matienç.in Rubri. titul.1.de matrim.libr.5.nouæ collect.reg. gloss.1.nu.57. & 58. vbi idem esse asserit in copula paulò ante pubertatem habita:quę opinio proculdubio iure communi attento tenenda est,tametsi Couar. vbi supra nume.4. pluribus fundamentis, ab ea discedat ægre ferens communem prædictum illius text. intellectum, alium eidem assignans: item & Dominic.à Soto in.4.sentent.distin.2.artic.4.pagi.126. col.2.communis nanque hodie expresè approbatur in.l.3.titul.1.parti.4. & in.l.8. eiusdem titu li,in versi.la nouena.& vtrobique Gregor. Lopez notat.

Secundò pro eadem parte facit præfatum decretum Concilij Triden.ibi qui aliter quàm præsente parocho,vel alio sacerdote de ipsius parochi,seu ordinarij licentia & duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt,eos Sancta synodus ad sic contrahendū omnino inhabiles reddit:at in specie proposita impuberes contraxerunt seruata præd.forma ergo non fiunt inhabiles ad sic contrahendum, nec incidunt in pœnas decreti,quinimo videtur hic casus tanquam omissus remanere sub iuris communis dispositione, hoc est dict.cap.1.§.idem quoque. de despons. impub.lib.6.iuncta supradicta communi gl.& Doctorum interpretatione, quam modo adduximus:ergo cum in præsenti dubio atque specie proposita, post pubertatem contrahentes cohabitauerunt, licet cætera non intercesserint, videntur ex eo tacitè consentire, atque de nouo ætate superueniente approbare & ratificare matrimonium de præsenti ante pubertatem coram parocho & testibus iam contractum, quæ præsentia parochi & testium tunc interueniēs sufficere videtur per supradicta.

3 Tertiò eadem pars comprobatur,ex doctrina Caietani in sua summa verb. matrimonium.1,pag.mihi 486.in paruis, vbi tenet, quòd si post contractum de facto tantum matrimoniū in facie ecclesiæ & consummatum alter coniugum sit conscius impedimenti secreti ipsum dirimentis obtenta dispensatione contrahere iterum velit,tunc absque testimonio sufficit contrahere ad euitandum scandalum, imo debet etiam alteri coniugi occultare & ab illo petere, vt pro sua consolatione velit iterum acceptare se in coniugem & sic contrahere,nam cessant in huiusmodi casu omnia inconuenientia: itaque solennitas primo matrimonio nulliter contracto interueniens sufficit cum postea de nouo validè contrahitur etiam si ea tunc temporis non repetatur,quam doctrinam Caiet. sequuntur plures, quos retuli in meo tractatu de iuramento confirmat.1.parte,capit.51. nu.21. estque communis, vt infra post secundam opinionem & tenendam dicemus: quod procedere videtur etiam post Concilium:ipsum nanque introduxit prædi.solennitatem in matrimonijs contrahendis ad euitanda inconuenientia, quæ alias ex clandestinis matrimonijs oriebantur, vt in decreto primo,de reformat.matrimon. Sessione 24. Hæc autem inconuenientia cessant in præfata specie, quia matrimonium primum fuit celebratum publice & iuxta formam Concilij, igitur eadem forma non est iterum repetenda: quia quando constitutio aliquid prohibet vel disponit ad euitanda inconuenientia, illis cessantibus cessat & prohibitio siue dispositio, argumento doctrinæ Abb. in cap. quoniam contra.nume.6.de probat. & ita hanc partem in terminis nostrę quęstionis vno verbo tenui in dict.1.parte de iuramento confirmat.cap.51.num.18.

His tamen omnibus non obstantibus contrarium verius esse iudicaui, nempe hodie attento præfato decreto Concil.Tridentini, non sufficere impuberes contraxisse palam præsente parocho & testibus, & q̄ adueniente pubertate per copulā vel amplexus & oscula declaretur perseuerantia voluntatis iuris præsumptione, quod hodie nō sufficit,nisi expresè cōsensus declaretur post pubertatē corā parocho & testibus,quod sequētibus rōnibus cōprobat.

Primò

Primò quoniam & si inter impuberes, vel puberem & impuberem per verba de præsenti publice contrahatur,verba illa de præsenti resoluuntur in sponsalia de futuro iuris intellectu,vt in.d.§. idem quoque. & in d.l.3.titul.1.parti.4. si sunt sponsalia,ergo vtriusq; consensus coniugalis expressus nō est, exprimi ergo is oportebit coram parocho & testibus iuxta formam Concil. Triden.quia impuberes consensum coniugalem non habent,nec præstare possunt ante pubertatem,vt in.d.§. idem quoque,& in cap.ā nobis,vbi id notat Præpositus.nu.2, in fi.de despōsa.impub.& in.c.tua x.de spōs. Secundò,quia iuxta Concil.Trid.in.d. decreto.1.de reformat.matrim.Sess.24. cō sensus coniugalis mutuus ab vtroq; coniuge est præstandus non per verba de futuro sed de præsenti coram parocho vel alio sacerdote de ipsius parochi seu ordinarij licentia & coram duobus vel tribus testibus alias inhabiles ipso iure reddūtur ad sic contrahendum contractusq; sub alia forma celebratus est nullus,ita vt liceat cum alia,vel alio contrahere non obstante huiusmodi clā destino cōtractu vtpote nullo.

4 Quinetiam copula post sponsalia de futuro sequūta hodie non sufficiet ad præsumendum coniugalem consensum, nec aliquod aliud signum, nisi expressus simultaneus consensus vtriusque coram parocho & testibus per verba de præsenti vel signa sufficientia exprimatur, vt latè resoluimus in.d.c.51.nu.12.& seq.& post me Matienç.in Rubri.tit.1.lib.5.nouæ collect.reg. glo.1.nu.53.& seq.& ita declarauerunt Reuerendiss. Cardinales à sede apostolica de 6 putati ad declarationem dubiorum Sacri Concilij Triden. his verbis:decretum concilij Tridenti.Sess.24.c.1.de reformat.matrim. annullat tantummodo cōtractus matrimonij per verba de præsenti clandestinè factos,sponsalia tamen per verba de futuro relinquit in terminis iuris communis, præterquam quoad copulam, quia per eā non transeunt in matrimonium,vt ex quodam sumpto declarationum eorundem cardinalium decerpsi declaratione 45. ergo cum consensus per verba de præsenti præstitus ab impuberibus, vel à pubere & impubere non sit validus ad efficiendum matrimoniū de præsenti ætate prohibente, sed iuris interpretatione sint sponsalia de futuro, consequitur necessarium esse post pubertatem expressum consensum coniugalem præstare coram parocho & testibus ad efficiendum verum matrimonium nam antea præstitus non fuit coniugalis, nec efficax matrimonij.

Tertio, ex eo apertissimè conuincitur isthæc sententia quoniam si aliud diceremus sequeretur inde quòd contractis sponsalibus de futuro à pueribus coram parocho & testibus posset postea contrahi matrimoniū de præsenti inter eosdem absque parocho & testibus à Sacro concilio in matrimonijs celebrandis requisitis,esseq; validum huiusmodi matrimonium clandestinum ex sola præsentia eorundem tempore sponsaliorū de futuro, si reputa censenda esset, atque sufficiens pro tempore matrimonij, consequens est falsum, quia contra verba expressa mentem, ac formā Sacri concilij Tridentini, vt patet ergo & antecedens.

Quartò roboratur eadē sententia, quia licet principio forma concilij seruata fuerit, nihilominus tamen consensus tunc præstitus illegitimus fuit ad matrimonium (ætate prohibente) contrahendum, sicque non potuit ab eo actus incipere, ac proinde retractio locum nō habet cum extrema sint inhabilia iuxta.l. si is qui pro emptore, cum materia.ff. de vsucapionib.

Præterea & quinto, quia actus à principio nullus postea accedente consensu incipit valere prout ex tunc iuxta gl.receptam in regul.non firmatur, de regul.iur. in.6.in verb. sed nouo, ibi, valeant ergo. At verò hoc matrimoniū non potest valere prout ex nunc deficiente forma Concilij, nec valet prout ex tunc propter impedimentum iuris ex defectu legitimæ ætatis,igitur noua forma concilij repeti debet; quibus fundamentis post primam editionem dicti mei tractatus de iuramento confirmato.

Universidad de Deusto
Biblioteca

re maturius cõsiderata hanc partem tenui id addens ad finem dicti libri in secunda editione, quæ profectò verior & indubia mihi videtur, & ideo iuxta eam dictã causam definiui, declarando prefatum prætensum matrimonium ab impuberibus contractum esse nullum, atque eosdem contrahentes liberos ad contrahendum cum alijs nõ obstante prædicta cohabitatione post pubertatem simul habita, quia ipsa non est sufficiens ad ratificandum & validandum dictum matrimonium hodie attento Concilio Tridentino per supradicta: & eo maximè quòd non in eam finem habita fuit, vt ex ea præsumi posset consensus coniugalis, sed vt cum parentibus simul commorarentur, vt de stante prædicta reclamatione, viri nullo modo inducì potuit nouus cõsensus cõiugalis, sed vt cum parentibus simul commorarentur, quia in claris non est locus coniecturis, vt in l. cõtinuus. §. cum ita. cum simil. ff. de verb. oblig. & ita iuxta supradicta iudicauì quamuis à sententia fuerit appellatum ad superiorem apud quem nunc lis pendet indecisa: tandem post prædicta inueni in propijs terminis hãc meã sententiam, quam in iudicando secutus fui expresse post longam disputationem secutum fuisse Mauenç. in Rubr. tit. de matrim. libr. 5. nouæ collect. reg. glos. 1. nu. 57. & sequentib.

7 Et supradicta conueniunt etiam & vera sunt in matrimonijs nullis à principio ex alia causa quam defectus ætatis legitimæ, vt puta propter metum, vt in casu c. ad id, quod de sponsal. qui text. hodie non procedit ex supra dictis, vel propter aliud legitimum impedimentum, vt consanguinitatis vel affinitatis, vel in casu doctrinæ Caietan. vbi supra quæ hodie non procedit attento decreto Concilij Tridentini. vt resolui in dict. cap. 51. de iuramen. confirm. nu. 22.

8 in verfic. & tenendo. & vltra ibi adducta, addo nunc, quòd prædi. sententia Caietani ante concilium Tridenti. grauissimorum authorum tam Theologorum quàm Iuristarum communis erat, vt alibi allegans docet Alphon. à Vera Cruce in appendic. ad Specul. coniug. in 10. dubio, per totum. Attamen post Concilium securius est contrarium secundum ipsum, nisi in casu, quo scandalum graue oriretur, & infamia aliquorum vitari nõ posset, nisi per secretam expressionem consensus epicheia vtendo. Nam si leges diuinæ hac æquitate non carent, vt interdũ interpretandæ sint, vt quæ pro charitate sunt contra charitatem non militent à fortiori leges humanæ & Concilij determinationes & Pontificum decreta pati possint epicheiam secundũ ipsum, cuius in hoc doctrinam ac distinctionem præfatam sequitur & probat Anton. à Cordubán sua sum. de casos de conscien. quæstione 51. per totam præcipuè in resolutione quæstionis. Nihilominus hæc limitatio ex capite videtur esse potius quàm ex mente concilij: cum enim in eo certa forma generaliter & indistinctè contrahendi desponsa matrimonia præfigatur cum decreto irritanti, nempe, qui aliter quàm præsente parocho & duobus vel tribus testibus, & c. consequitur nulla ex causa à concilio non expressa licere aliter contrahere, hæc autem non est huiusmodi ergo, &c. neque enim interpretatio etiam æquitatis aduersus formã præcisam & inuiolabilem Concilij aliquem mouere debet, vt existimet matrimonium aliter quàm à Sacro concilio præcipitur contractum validum esse, quandoquidem ecclesia, hoc est, Sancta synodus in Spiritu sancto legitimè congregata iustissimis ex causis id decreuit tum etiam, quòd infamia detegatur, vel scandalum sequatur ex noua publicatione facienda iuxta formam Concilij in causa sunt, vt matrimonium contrahi possit absque parocho & testibus, quandoquidem nec hunc casum excepit concilium, sed generaliter loquitur, sicque omnes casus comprehendit iuxta iura vulgaria: alias enim quilibet pro suo libito sub colore æquitatis forsan fictæ decreta Concilij facilè posset effugere, & ex proprio capite legem particularem cõstituere aduersus Concilij prohibitionem: quod minimè est dicendum nec permittendum. Quòd si contingat casus præfatus

de quo

de quo per Veram Cruc. vbi supra, de nouo contrahentes impetrent facultatem secretam à pœnitentiario perpetuo Summi Pontificis, qua confessario committatur in foro cõscientiæ dispensationem & nouam celebrationem matrimonij absq; testibus, vt communiter fieri solet iuxta declarationem Pij Quinti, quo iure solent vti pœnitentiarij perpetui sedis Apostolicæ, vt ipse testis sum & deduxi vbi supra in dict. cap. 51. de iuramen. confirmat. 1. partis. nu. 22. Nec obstat, quòd inconuenientia de quibus in concilio videantur cessare hoc casu quoniam dispositio conciliaris cum generalis sit ad ea, quæ frequentius accidunt adaptatur iuxta illnam ad ea. ff. de legib. comprehenditque casus in quibus non eadem ratio militare videatur, præcipuè cum hîc possint etiam concurrere prædicta inconuenientia vel alia, quæ de nouo post primum matrimonium emergerent: ideo resoluo, requiri de nouo post primum matrimonium nullum, seruandam esse in hoc secundo matrimonio, vt validum sit, formam præfati Concilij Trident. Præterea licet opinio Caiet. & sequacium adhuc vera esset, dato scandalo & infamia ex noua publicatione, vt inquiunt Vera Cruc. & Cordub. vbi supra, nihilominus in nostro casu de quo præsens est quæstio, locum habere minimè posset, quoniam impuberes contrahendo matrimonium de præsenti bene sciunt, aut scire debent esse nullum ætate prohibente, idq; omnes etiam norunt, vt de cum impedimentum publicum nõ vero occultum sit, cessant rationes prædic. tenentium ob impedimentum occultum ex 9 cuius reuelatione scandalũ & infamia oriretur, contrahentiumque bonam fidem à principio licere secreto de nouo contrahere, vt ipsi præfantur, atque præsupponunt. Quare cũ in nostra specie bona fides contrahentiũ minimè adsit, nec impedimentum occultum, sed publicum, vtpote ætatis deficientis consequens est, vt nullo modo matrimonium ab impuberibus contractum possit ætate legitima superueniente ratificari absque nouo expresso consensu coram parocho & testibus præstando, licet principio tempore, quo matrimonium ab impuberibus celebratũ fuit eadem forma interuenisset.

Modo non obstat primum fundamentum partis contrariæ supra adductum, quoniam procedit & loquitur attento iure cõmuni ante constitutionem & publicationem Sancti concilij Triden. at verò postea seruanda est formã eiusdem: non etiam obest & secũdum quoniam potius ex ipso decreto Concilij requiritur præd. forma in matrimonijs contrahendis, & quòd principio fuerit seruata non prodest nec sufficit, cum matrimonium tunc fuerit nullum, nec hic casus rectè dici potest omissus, sed potius in generali decisione eiusdem Concilij comprehensus, quandoquidem, vt est prædictum, matrimonium hoc non vt ex tunc, sed vt ex nunc valere incipit: tempore igitur, quo matrimonium valere incipit, hoc est, dum validum celebratur, debent esse præsentes parochus & testes, nec sufficit, quòd antea adfuerint in sponsalibus de futuro, vt ex eodem Concilio manifestè deducitur.

Tertium etiam, hoc est, doctrina Caietani non obest, quoniam eidem supra satisfecimus: solum vnus scrupulus nobis se obtulit, vt prædi. virum liberum omnino non iudicaremus à præd. matrimonio: quoniam etsi id nullum fuerit, iuris tamen interpretatione resolutum fuit in sponsalia de futuro, vt in dict. capit. 1. §. idem quoq; & in dict. l. 3. titul. 1. parti. 4. ergo licet tanquam matrimonium non valuerit nec seruandum sit, quare si cum alia factus pubes contraxerit in facie ecclesiæ validum erit & seruandum hoc secundum matrimonium, vt latè resoluit D. Couar. in 4. prima parte, cap. 5. §. vltimo. circa finem. nu. 7. & præterea plures allegans Matienç. vbi supra nu. 61. & probatur in l. 8. circa finem. in verfic. fueras ende. titul. 1. parti. 4. Attamen cum hic pubes cum alia non contraxerit compellendus tamen videbatur, vt præd. sponsalia de futuro adimpleret cum priori, atque ad effectum per verba de præ

Universidad de Deusto
Biblioteca

sent perduceret iuxta latè à nobis tradita dict. cap. 51. nu. 1. & sequen. vbi resoluimus cum communi & vera atque in praxi obseruata opinione sponsalia de futuro non esse sublata à concilio Triden. ipsaque obligare in vtroque foro & ad ea verificanda & adimplenda compellendos esse spōsos.

10 Hæc tamen obiectio facili negotio dissoluitur; Respondendo illud verum esse, atque rectè procedere inter puberes promittentes de futuro se contracturos, hi nāque compellendi sunt fidem sibi inuicem datam adimplere, vt ibidem deduximus: at verò in impuberibus secus est, quia in illis sola causa, quòd sponsalia fuerunt contracta inter impuberes sufficiens est, vt postea tempore pubertatis dissolui possint, quia consenserunt in fragili ętate, vt in cap. de illis. el. 1. de desponsat. impub. & ibi Docto. præcipuè Præposit. nu. 4. per totum. vbi quòd etsi huiusmodi sponsalia sint valida, intelligitur reuocabiliter, quia si peruenerit impubes ad pubertatem poterit contradicere: pro quo etiam est bona lex reg. supradicta. 8. tiul. 1. parti. 4. in versic. la nouena. idem probat text. in cap. final. de desponsat. impub. & dict. capit. §. idem quoque. & Couar. vbi supra nu. 5.

Vtrimò non possum non mirari, quòd nouissimè Doctor Ioan. Segura Vbetens. in suo directorio iudicum ecclesiasticorum 2. parte, cap. 15. nu. 6. & 7. & sequent. inermis rationis ac roboris praxis vniuersalis tribunalium ecclesiasticorum, nos in dict. cap. 51. nu. 1. & seq. dum resoluimus sponsos de futuro compellēdos esse adimplere fidem sibi inuicem promissam, improbet: existimans falso, firmiter esse tenendum ac asserendum post Concil. Triden. iudicem minimè compellere debere sic de futuro matrimonium cōtrahere promittentes ad implementum promissionis. Quinimo statim sine lite & eius strepitu esse faciendam monitionem à iudice de qua in cap. requisiuit. de sponsal. quòd si ei non obtemperetur compulsio cessabit, discretique iudicis erit post conciliū Trident. desistere prorsus à coactione, quia voluntas sponsi nolentis contrahere est potissima pars secundum ipsum inducendi causam rationabilem, vt à compulsione omnino abstineatur: nam sicut nos ibidem fatemur cum Ioan. Andrea & Præposit. si post longam & importunam litem, immensosque litiganuum expensas à præd. coactione desistendum est, & excommunicatus etiam non id petens absoluendus; quidni à principio & in limine iudicij id fiet?

Hæc tamen ipsius opinio omnino à veritate est aliena, longèque ab ea distat, & ideo à simili doctrina cauendū, si quidem vt vbi supra latè probauimus & in edicta declaratione Cardinalium expressè cauetur, concilium non sustulit sponsalia de futuro, sed ea reliquit in terminis iuris communis, quo sufficienter est probatum valida esse ac ad ea implenda compellendos esse sponsos iuris Canonicis censuris, quanuis non exactissima coactione. vt ibidem resoluimus: nec obstat. d. c. requisiuit, quia habet suum commune intellectū, quem ibi retulimus nu. 4. ne sit contrarius nostræ sententiæ nempe, vt procedat si nolens cōtrahere iustam rationem adducat puta inimicitiarum odij, vel fornicationis superuenientis, vel similes arbitrio iudicis: nam si sponsus prosequatur sponsam odio capitali, vel è conuerso, ita quòd timeatur ex iniuriis nuptijs futurum homicidiū, vel adulteriū, vel guerram inter parentes vtriusque; his & similibus casibus debet ecclesia desistere à compulsione, vt tenet Abb. ibidem num. 4. & cōis, quòd si iusta, vel rationabilis causa non adsit, præter voluntatem spōsi, cogetur ipse contrahere matrimonium iuxta communem illius text. interpretationem supradictam. Præterea praxis vniuersalis orbis iam probauit nostram sententiam & merito, aliàs enim eliceretur enorme omnem neruum matrimoniorum si diceremus, quòd consensus non astringeret inuitos: quod igitur aduersus nos præfatur præcitatus Modernus est se opponere torrenti vniuersorum tribunalium ecclesiasticorum, eorumque iudicum, iure communi prædicto fundato, quod nemo sanæ mētis tentare deberet, cum sciat nullius fructus id esse, præmaximè in nostro casu, quo praxis communis iuri & rationi nititur, vt probauimus loco supra citato.

CAP. XIX.

Ordinarius ecclesiasticus an tuta conscientia possit absq, vlla causa remittere denuntiationes in matrimonijs contrahendis requisitas?

SVMMARIVM.

1 *Matrimonij contrahendi solennitas requisita per Sanct. concil. Tridentinum.*
2 *Denuntiationes, quæ præcedere debent matrimonium contrahendum quis remittere cum causa probabili possit? an parochus vel ordinarius? resoluitur quòd ordinarius.*
3 *Parochus remittens prædictas denuntiationes absque licentia ordinarij puniri potest.*
4 *Ordinarius an remittere possit præd. denuntiationes absque aliqua causa? & numeris sequentibus.*
5 *Dispensandi facultas in lege superioris inferioribus nunquam conceditur nisi causa cognita & summa maturitate.*
6 *Causa aliqua rationabilis requiritur, vt ordinarius prædictas denuntiationes remittere possit.*
7 *Prudentia atque iudicium alicuius, cui aliquid committitur arbitrium boni viri significat.*
8 *Causæ cognitio requiritur vbi quis suo arbitrio causam finire potest.*
9 *Et iure, ratione, & æquitate definire eam debet.*
10 *Iudex in arbitrarijs requiri non debet, vt rationem reddat cur ita egerit.*
11 *Declaratio Reuerendiss. Cardinalium, vt episcopus possit post contractum matrimonium ante illius consummationem si ita expedire iudicauerit ex aliqua causa remittere denuntiationes et si non sit suspicio, quod matrimonium malitiosè impediretur.*
12 *Non tamen id potest facere sine aliqua causa.*
13 *Ordinarius in proposito, vt denuntiationes remittere possit, intelligitur episcopus siue eius Vicarius generalis, & numeris sequentibus.*
15 *Potestas dispensandi non continetur nec transijt in generali commissione.*
16 *Vicarij inferiores & foranei non possunt, nec solent concedere licentiam contrahendi matrimonium sine denuntiationibus.*

AD matrimonium ritè contrahendum præcedere debent tres denuntiationes tribus cōtinuis diebus à parocho in ecclesia inter missarum solennia publicè faciendæ inter quos sit matrimonium contrahendum, quibus denuntiationibus factis, si nullum legitimum impedimentum opponatur ad celebrationem matrimonij in facie ecclesiæ procedendum est, quod si aliquando probabilis fuerit suspicio matrimonium malitiosè impediri posse si tot præcesserint denuntiationes, tunc vel vna tantum denuntiatio fiat, vel saltem parocho & duobus vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur: deinde ante illius consummationem denuntiationes in ecclesia fiant, vt si aliqua subsint impedimenta facilius detegantur: nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt præd. denuntiationes remittantur, quod illius prudentiæ & iudicio Sancta synodus relinquit: ita statuit Sanctum concilium Tridentinum Sess. 24. cap. 1. de reformat. matrim. 1

Sed quoniam conciliū in hac parte non aperit, quis debeat remittere denuntiationes ante contractum matrimonium quando probabilis fuerit suspicio matrimoniū malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denuntiationes, an parochus ipse, vel solū ordinarius, ansam præbuit aliquibus id in dubium refricandi: videtur enim quòd parochus subsistente dicta causa possit vtens iure suo eas remittere ante cōiunctionem matrimonij, dummodo ante consummationem eas faciat: Concilium nanq; in verbis præcedentibus solennia ad matrimonium contrahendum, quæ præcedere debent enumerans præcepit (vt vidimus) parocho 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

rocho, vt prædictas tres denuntiationes in ecclesia publice faciat inter missarum solennia tribus diebus festiuis continuis, &c. quibus factis si nullum legitimum opponatur impedimentum ad celebrationem matrimonij in facie ecclesiæ procedatur, vbi parochus viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, dicat, ego vos in matrimonium coniungo in nomine Patris & Filij & Spiritus sancti, vel alijs vtatur verbis iuxta receptũ vniuscuiusque prouinciæ ritum: & statim subijcit, quòd si aliquando probabilis suspicio, &c. ibi, tunc vel vna tantum denuntiatio fiat, vel saltem parocho & duobus, vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur: itaque vsque ad hæc verba, Concilium de munere, ture atque facultate parochi loqui videtur, circa ea, quæ ad eius spectant officium &, quæ ipse absque ordinario facere potest. Post modum vero præcipit Concilium, vt in præd. casu, quo probabilis suspicio fuerit matrimonũ malitiose impediri posse, denuntiationes remissæ ante celebrationem matrimonij, ante consummationem ipsius fiant, nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt prædi. denuntiationes remittãtur, quod illius prudentiæ & iudicio Sancta Synodus reliquit ordinario: itaque est, qui potest iudicare, vt prædictæ denuntiationes post matrimonium contractum ante ipsius cõsummationem omnino remittantur: quòd vero in principio ante coniunctionem omittantur dum modo ante cõsummationem fiant, videtur parocho incumbere, idque posse cum iure suo facere præd. ex causa, quandoquidem Concilium ordinario id minimè reseruauerit, sed tantum ut omnino ante consummationẽ remittendæ sint: & in terminis ita tenet atque interpretatur præfata verba Concilij Alphonsus à Vera Cruce in suo appendice ad Specul. cõiug. in 1. dubio, in 3. propositione, dicens quòd huiusmodi denuntiationes, quas parochus tenetur inter missarũ solennia facere, licet aliqua ex causa possit ipse parochus vtens iure suo remittere ante coniunctionem & celebrationem matrimonij, tenetur tamẽ eas facere ante consummationem ipsius per tres dies festos, & expressius idem probat in quarta propositione, dicens, quòd ibi (nempe in dicto concilio) datur parocho, vt ante trinam admonitionem publicam possit matrimonium celebrare cum vna vel altera publicatione solum quando suspicio est de matrimonio malitiose impediendo, quare infert & tenet ibi, quòd parochus ex libito suo, si suspicio præfata non adsit, non poterit licitè omittere huiusmodi trinam publicationem ante coniunctionem matrimonij, quamuis si id faciat non peccet mortaliter de se scandalo seclusio, vt ibidem probat in supradicta propositione: eandem principalem sententiã, quòd parochus quando adsit probabilis suspicio, quod matrimonium malitiose impediri possit, si tot præcesserint denuntiationes, vt puta quia pater impedire possit, & teneatur remittere eas sub pœna peccati mortalis anathematis & restitutionis probat etiam Albornoz libr. 4. del arte de los contractos. c. 1. del Sancto concilio Trid. in versi. el octauo capit. fol. 153. & seq.

His tamen non obstantibus cõtrariam partem, imo quòd parochus non possit remittere vllam trium denuntiationum, de quibus in præd. decreto Concilij, nec ante celebrationem matrimonij, nec ante consummationem ipsius ex prædic. causa nec alia existente, sed quòd hoc totum ad ordinarium ecclesiasticum spectet praxis communis saltem huius Episcopatus Ciuitates. (nec alterius contrarium scio) recepit, quæ sic interpretata est mentem ac verba præfata Concilij, & meritò, quia ad ordinarium pertinet causæ cognitionem adhibere an præd. suspicio probabilis sit, quòd matrimonium malitiose impediretur, si tot præcesserint denuntiationes, atque suo iudicio hoc discernere. Parochus autem in hoc facilè deciperetur, atque suorum contemplatione parochianorum, ac precibus eorum allectus propè semper id iudicaret expedire, & absque denuntiationibus præcedentibus omnia matrimonia celebraret: hoc autem manifestè est contra mentẽ Concilij, quæ facili negotio defraudaretur si contrariam sententiam admitteremus, & cum causa hæc sit magni ponderis non cuilibet parocho (quorum maior pars ignorat discernere quando omitti huiusmodi denũtiationes debeant) remittitur, sed tota graui & prudenti ordinariorũ est iudicio cõmissa. Præterea nullibi expressè decretum videmus, vt parochus causæ cognitionem atque decisionem iudicialem hac in re sibi vendicare possit aduersus authoritatem & iurisdictionem ordinarij, cui iniuria profectò fieri videretur atque in contemptum sui quodammodo verteretur, si parochus solus id facere posset, haberetque eandem iurisdictionem exteriorem huius saltem respectu, quam ordinarius ipse: hoc autem absurdum videretur, nulloque modo tolerandum: insuper eadem ratio, quæ militat, vt ordinarius possit expedire iudicare, vt omnino præfatæ denuntiationes remittantur ante consummationem matrimonij, quod expressit Concilium, ipsamet vertitur, vt etiam ante celebrationem id iudicare debeat existẽte probabili suspicione de matrimonio malitiose impediendo si tot præcessissent monitiones, nec differentiæ ratio probabilis inter vnum & alterum casum reddi potest, quia etsi sit minus differre denuntiationes, quàm illas in totum auferre, quare videbatur prius licere parocho, secundum vero minimè, atque proinde hanc rationem diuersitatis posse rectè constitui inter vtrumque casum, attamen cum in priori requiratur causæ cognitio, eaque expressè à concilio parocho concessa non fuerit, sed hoc ipsum reliquerit in iuris communis dispositione, relicta censetur in dubio ordinario, qui suam intentionem circa hoc, cæteraque suæ potestatis iure communi fundatam habet: & præterea, quia idem concilium paulò post inferius in versi. deinde, totam hanc facultatem omittendi omnino denuntiationes reliquit arbitrio ordinarij, quod ideo expressit concilium, quia ad hoc nullam requirit causæ cognitionem, sed tantum, si ipse expedire iudicauerit, poterit igitur, quacunque ex causa id sibi iustũ videbitur, ipsum facere, quod illius prudẽtiæ & iudicio Sancta Synodus reliquit hoc est, suo arbitrio absque aliqua exteriori probatione.

Postremo hæc pars aperta effici videtur, si obseruemus atque animaduertamus particulam illam, siue exceptionem, nisi ordinarius ipse, &c. vtrunque casum comprehendere, quia respicit omnia supradicta à versic. quod si aliquando &c. atq; ita ad omnia illa referri debet. l. talis scriptura. & ibi latè Ias. nu. 36. ff. de legat. 1. & ita meritò idem Alphons. à Vera Cruce, vbi supra in. 6. Propos. in versi. ex quo apparet, hãc secundam sententiam sibimet contrarius probauit dicens, quod ex verbis expressis in Concilio apparet, quòd episcopus in admonitionibus ante coniunctionem matrimonij dispensare possit, quod tamen parocho interdictum est, & hanc partem optimè probat & sequitur Menoch. consil. 69. nu. 61. & eam forensis praxis recepit secundum D. Segur. in suo direct. iudic. ecclesiastic. 2. parte. capit. 16. num. 5. Quare si parochus propria authoritate absq; licentia ordinarij id faceret puniri posset, vt docemus in tracta. de iuramen. confirmato. parte, capit. 5. 1. nume. 25.

Nunc autem videndum est an ordinarius possit prædictas denuntiationes remittere ante coniũctionem & celebrationem matrimonij absque aliqua causa vel suspicione? & videtur dicendum, eum minimè hoc facere posse absque causa, ex verbis supra relatis Sacri concilij hoc ita demũ permittentis, si probabilis suspicio impediendi matrimonium fuerit, si tot præcesserunt monitiones, & sic conditionaliter, ergo deficiente præd. suspicione, vel alia causa rationabili, hoc minimè facere poterit, aliàs peccabit mortaliter sine iusta & rationabili causa, & non habita prius diligenti inquisitione & cognitiõe causæ dispensans, quatuis matrimonium teneat, vt in versi. qui aliter &c. eiusdem decreti.

Secundò, quia nunquam tribuitur inferioribus facultas dispensandi in lege superioris

Universidad de Deusto
Biblioteca

rioris nisi causa cognita & summa maturitate iuxta idem Concilium Trid. Sess. 14. c. 7. de reformat. & Sess. 25. c. 18. facit idem Concil. Sess. 22. c. 5. docet Innocent. receptus in cap. veniens. de filijs presbyt. nu. 2. glo. in cap. requiritur. §. nisi rigor. 1. quæst. 7. Panormit. 2. de schismatic. & in c. at si clerici. §. de adulterijs. nu. 6. de iudic. Nauar. in cap. fin. de simo. nu. 4. tradit latè alios allegans Menoch. consil. 15. nu. 15. vbi quòd aliàs non dispensatio, sed dissipatio appellari poterit, vt tenent omnes in cap. 1. & in capit. non est. de voto. Abb. in cap. significasti. de elect. copiosè Rebuff. in tit. de dispensat. ad plura benef. nu. 52.

Tertiò, quia si aliud diceremus inanis esset conditio à concilio requisita ad hoc, vt dispensari posit in prædictis denuntiationibus, nempe si probabilis suspicio fuerit matrimoniũ malitioſe impediri posse, si tot præcesserint denuntiationes, hoc autem minimè est dicendum, quia esset verbis non rebus legem imponere contra. l. secundam. cum simil. C. communia. de legat. quæ opinio conformis videtur, atque nimium adhærens literæ concilij & interminis eam tenet & ꝓbat Iacob. Menoch. d. consil. 69. nu. 61. & seq.

Nihilominus tamen Alphonsus à Vera Cruce in appendice ad Specul. coniug. in 1. dubio in. 6. propositiõe, existimat ac probat contrarium dicens ad arbitrium ordinarij posse publicationes inter missarum solennia requisitas relinqui, siue sit aliqua suspicio vel non vt patet in decreto Concilij, nam postquam dixerat huiusmodi denuntiationes per parochum faciendas ante consummationem matrimonij additur nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt præd. denuntiationes remittantur, quod illius prudentiæ & iudicio Sancta synodus relinquit: hæc nanque exceptio vtrunque casum comprehẽdit, vt prædiximus nu. 2. circa finem. vers. postremo, quid tenendũ.

6 In hoc vera resolutio est requiri aliquã causam rationabilem arbitrio ordinarij ad hoc, vt ipse has denuntiationes remittere posit siue ante coniunctionem, siue ante cõsummationem matrimonij, nec solum illa, quæ à Cõcilio exprimitur nempe probabilis suspicio, quòd si tot denuntiationes præcessissent matrimonium malitioſe impediretur necessaria est, & requiritur ad hoc, vt ordinarius eas remittere posit, sed sufficit, vt alia quævis causa probabilis arbitrio ordinarij intercedat, vt probatur in ipso concilio in verbis supra relatis, nam etsi prius in. d. vers. quòd si probabilis, eam sola causam expresserit pro sufficienti, nempe probabilis suspicionis, quòd si tot denũtiationes præcederent matrimonium malitioſe impediretur, postea tamen generalius loquitur dicens, nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt prædic. denuntiationes remittantur, quod illius prudentiæ & iudicio Sancta synodus relinquit, nam vt supra probauimus clausula hæc ad vtrũq; casum refertur, quia si ordinarij prudentiæ & iudicio remittitur, quod plus est, nempe remittere in totum præd. denuntiationes, à fortiori videtur eidem concessum, quod minus est, nempe differre præd. monitiones ad tempus celebrati iam matrimonij ante ipsius tamen consummationẽ.

7 Præterea quanuis Concilium hoc relinquat prudentiæ & iudicio ordinarij, nihilominus hæc prudentia, atque iudicium arbitrium boni viri significat, vt latè probat Menoch. de arbitrar. iudic. libr. 1. quæst. 8. nu. 14. & sequent. vbi de iudicio, & nu. 16.

8 & seq. vbi de verbo prudentiæ: & causæ cognitio requiritur, vbi quis suo arbitrio causam finire potest secundum Bart. in. l. cum hi. §. vult igitur. nu. 1. & ibi: Angel. ff. de trãsact. & plures referens idem Menoch. vbi

9 supra. quæst. 19. in princip. & iure, ratione & æquitate diffinire debet vt latè resoluit idem author. d. lib. 1. quæst. 13. nume. 15. & quæstione 14.

10 Causa igitur aliqua iusta & probabilis mouere debet ordinarium, vt has denuntiationes remittere posit, quanuis non ea præcisa, quæ à concilio exprimitur: etsi in arbitrarijs requiri iudex non posit, vt rationem reddat cur ita egerit iuxta ea, quæ tradit idem Menoch. d. libr. 1. de arbitr. iudic.

dic. quæst. 40. & præd. resolutio approbata est hodie declaratione Reuerendissimorum Cardinal. ad interpretationem dubiorum Sacrosanctũ concilij Trident. deputatorum: illi enim in nostris proprijs terminis declarauerunt præfati Concilij decre-

11 tum in hunc modum: Episcopus potest etiam post contractum matrimonium ante illius consummationem, si ita expedire iudicauerit secundum eius prudentiam & iudiciũ ex aliqua causa arbitrio suo remittere denuntiationes, etsi non sit suspicio, q̃ matrimonium malitioſe impediatur, vt deduxi ex quodam sumpto prædictarum declarationum quarũ hæc erat decimaquarta in ordine, & eam refert in terminis D. Segura vbi supra. d. nu. 5.

12 Poterit igitur episcopus ex aliqua ratione iusta sibi tantum cognita prædictas denuntiationes remittere: & ita fit sæpissimè: caueat tamen omnino ne sine aliqua iusta causa id faciat, etiam si suo arbitrio id sit cõmissum, quãdoquidem, vt prædicebamus de arbitrio boni viri intelligitur, atq; ideo iure, ratione & æquitate hac in re vti debeat: & preterea hoc significant verba illa, Nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit, &c. aliàs enim si ad libitum absolutè & sine causa id facere posset, non esset arbitriũ nec iudicium iuris ratione regulatum, sed potius libera voluntas, & frustra diceret cõcilium nisi ordinarius ipse expedire iudi-

13 cauerit. Præterea non esset bona prudentia, nec iudicium ratione regulatũ remittere absq; vlla causa prædictas monitiones: cum tamen concilium prudentiæ & iudicio ordinarij hoc relinquat, significant profectò verba hæc atque apertè insinuant ratione vti debere in hoc ordinarium, aliàs non esset opus eius prudentia, sed tantum liberæ voluntati relinquere sufficeret, causa igitur rationabilis mouere debet ordinarium, vt hoc faciat, aliàs peccabit, quanuis matrimonium teneat. Sæpè enim remissio harum denuntiationum à contrahere volentibus petitur, vt impedimentum forsan aliquod existens nõ detegatur impediens matrimonium contrahendum, nõ tamen dirimens iam cõtractum, nempe aliorum sponsaliorum de futuro voti simplicis castitatis & simil. Hoc nanque ipsi occultant ordinario, cõmentitiam aliquam causam eidem præoculis adducentes, vt eum ad remissionem præfatam inuitent atque inducant (o bone Deus, quibus hodie fraudibus & cautelis vtũtur, tu solus es, qui nosti & quæ scrutaris corda hominum, illumina quæso eã, vt à recto non deuient, sed te solum Deum semper sectentur, ac tuis mandatis obtemperent, vt ad cælestem patriã peruenire mereãtur) ordinarius igitur præcauere debet an aliqua rationabilis causa existat remittendi prædic. denuntiationes, quod si ea, suo iudicio ac prudenti consideratione, adsit, securè id facere poterit quantuis, eo tamen ignorante, aliquod impedimentum ex supradictis modo enumeratis, & à partibus fraudulenter occultatis ad esset, in hac enim specie cũ ordinarius ipse fecerit quod in se est, & quod ipso concilio permittente potuit, minimè sibi imputandum est, si quid præter intentionẽ contigerit, sed tantum partibus in re hac malè se habentibus: & ita ipse tanquam ordinarius Ciuitatens. nunquam remisi prædi. denuntiationes sine causa, sed cum aliqua rationabili allegata & testibus probata, nempe ea, quæ exprimitur à concilio, vel alia iusta & rationabili in scriptis, & aliquando

14 verbo, Ordinarius autem, in proposito intelligitur episcopus, siue eius officialis, vel Vicarius generalis, quem Prouisorem appellamus, quia vnum & idem tribunal & auditoriũ censetur Episcopi & Vicarij generalis ipsius, & quod facit vicarius dicitur episcopus facere ex text. in capit. 2. de consuet. lib. 6. capit. Romana in princip. de appellat. eodem lib. 6. & in terminis ita tenet Alphon. à Vera Cruce in appendic. ad Specul. coniug. in. 2. dubio. propositio. 6. ad fin.

15 & D. Segura vbi supra. Hoc tamen intelligendum videtur quando hæc potestas dispensandi in specie fuerit vicario ab episcopo concessa & non aliàs: in generali enim commissione non transit, nec continetur potestas dispensandi iuxta text. in ca. quod

transla-

translationem. de offic. legat. est gloss. celebris in. c. quæ de causa. 2. quæst. 4. Calderi. consil. 3. de officio vicar. Dominic. consil. 38. colum. 3. Probus in capit. statutum. nu. 29. de rescript. in. 6. Rebuffus in praxi benefic. titul. de forma vicar. nu. 44. & nume. 179. Nauar. in manual. cap. 27. nu. 255. argument. text. in capit. 2. & fina. de offic. vicar. libr. 6. & eorum, quæ docet D. Couar. libr. 2. Variar. resolut. capit. 5. nu. 9. & libr. 3. capit. vltim. nu. 4. & iuxta glossam receptam in cap. si vnum. de offic. delegat. lib. 6. & in terminis Concilij Tridenti. de quibus agimus ita tenet & probat Menochius consil. 69. numer. 55. & sequen. vbi amplius vult, nempe non posse munus hoc tam graue mandari vicario, cum sit personale ab ipso Sacrosancto Concilio Tridentino episcopo iniunctum, intelligens ordinarium, de quo loquitur Concilium Trident. esse tantum episcopum in proposito, non vero ipsius vicarium.

Nihilominus etiam in nostra specie, de qua agimus verior videtur opinio Alphō. à Vera Gruce indistincte prout ipse etiam sensit, nempè quòd Prouisor, seu Vicarius generalis episcopi, siue speciale mandatū ad id habeat ab episcopo, siue tantum generale, possit pro suo arbitrio, atque iudicio & prudentia remittere prædictas denuntiationes. Primo quoniam dictus textus Concilij in verbis sæpè relatis ordinario nuncupatim concedit hāc facultatem, nec nominatim loquitur tantum in episcopo, sed in ordinario, quod nomen generalius est, comprehendit que tam ipsum episcopum quàm Prouisorem, seu Vicarium generalem, quia hic ordinarius est, ordinariamque habet iurisdictionem, vt in titul. de offic. ordinar. est que de se notissimum: & præterea probatur inquā pluribus eiusdem Concilij decretis loquentibus de ordinarijs locorum & præcipuè Sess. 6. in c. 1. de reformat. & alibi sæpissimè, quibus plura facienda committuntur ac mandantur, & tamen certissimum est, id non tantum ad episcopos, sed & ad eorum prouisores, seu officiales generales spectare, nā si aliud diceremus esse ineptissimum.

Cum igitur ordinarius hoc possit consequitur manifestè, vt Prouisor seu Vicarius generalis Episcopi possit remittere prædict. denuntiationes arbitrio suo. Secundò, quia si Concilium aliud voluisset expressisset, argum. l. vnicę. §. vbi autem. in fine. ibi, nam si contrarium volebat nulla erat difficultas coniunctim ea disponere. C. de caduc. tollend. idem probatur in cap. inter corporalia. ibi, vnde si citra de translat. episcopi. congerit plurima Tiraquel. in l. si vnquam. verb. libertis. numer. tertio. C. de reuocand. donat. Roland. à Valle consil. 68. nume. 35. libr. quarto, sicut idem concilium id expresit in casu c. 6. in fine. de reformatio. Sessione 24. Cum ergo in nostra specie hoc non expresserit, quinimo generaliter loquens, id reliquerit ordinario, tam Episcopus, quàm eius Vicarius generalis id facere poterit, lex enim generaliter loquens generaliter est intelligenda l. de pretio. ff. de public. in rem actione. cum similib.

Tertiò, quia concilium in hac parte nō vtitur verbo dispensandi, sed verbo remittantur, deferendo ordinario, vt si ipse expedire iudicauerit, possit remittere prædict. denuntiationes, sicque cessant supra in contrarium adducta circa materiam dispensationis in qua possent iure procedere: non vero cōuenire videntur in proposito cum diuersa inter se videantur dispensare & remittere. Præterea, etsi concilium loqueretur per verbum dispensandi cùm tamen facultatem tribuat ordinario id faciendi, nō vero solis episcopis, eorum Vicarij generales, idem facere possent ratione iuæ iurisdictionis ordinariæ, cui hoc tribuitur, nisi Episcopus hoc sibi soli specialiter reseruauerit, tunc enim ipsius Prouisor seu Vicarius generalis, id facere minimè poterit.

16 Vicarij autem inferiores & foranei, de quibus agit Clementi. 2. de rescriptis. cum gloss. in verb. foranei, recepta ab Alexan. in Rubric. ff. de officio eius, cui mand. est iurisdict. numer. 37. & Couar. libr. Practicarum quæst. capit. quarto. num. 8. & libr. 3. Variar. resolut.

resolut. capit. final. non possunt nec solent hanc licentiam concedere, vt aduerit etiā Vera Cruce vbi supra. fol. 5. in princ.

SVMMARIVM.

1 *Filius matrimonium contrahere potest sine patris cōsensu, idē in filia de iure canonico. nu. 2.*

3 *Filius nihilominus cum consilio patris vxorē ducere debet, quod à Sacro concil. Triden. non reijcitur. nu. 4. ratio huius nu. 7.*

5 *Dictio præsertim idem est, quod maximè.*

6 *Natura dictionis maximè est, vt explicet eā sam minus dubitabilē, & implicet magis dubitabilem.*

8 *Filius etsi sine patris consensu possit matrimonium contrahere, non tamen sine peccato potest patris consilium spernere.*

9 *Pater iustè pōt persuasionibus & cohortationibus impedire filiū ne aliquam in vxorē ignominiosā perducam & sine consilio ducat, dūmodo non vi aut violentia quadam id fiat & nu. 27.*

10 *Ordinarius nō debet tūc tēporis denūtiationes remittere nec licentiā præstare filio ad contrahendum absq; eis & latius. nu. 23. & seq.*

11 *Plus est inducere ad contrahendum, quam ad non contrahendum matrimonium cum vna.*

12 *Malitiosè fieri dicitur, quod iniuria fit, dolo adhibito, cum malitia sit calumnia.*

13 *Filium famil. ducere vxorem indignam patre inuito vel inscio est lædere ius patriæ potestatis, ac proinde ei iniuriam facere.*

14 *Is malitiosè aliquid facere dicitur, qui salua conscientia facere non potest.*

15 *Abraham iam prouectæ ætatis factus seniorem seruum suum adiurauit ne de filiabus Chanaan eorum filio suo Isaac vxorem acciperet, sed ex terra & cognatione sua: & idem propè præcepit Isaac filio suo Iacob.*

16 *Cōditio illa si patri placuerit in cōtrahēdis matrimonijs honesta ac valida est nō vero turpis.*

17 *Causa vtiā de discordiæ & dissidij iusta & rationabilis est vt monitiones remittantur, & vt absq; ipsis libus recedatur. nu. 20.*

18 *Verè dissidium inter eos, qui se amore obcecati duxerunt facilè exoritur, matrimoniaque ex eo infelicem exitum habent, sicut illa, quæ coactione fiunt.*

19 *Amon Dauidis filius cum Thamar deperisset cubauit cum ea & deinde exosam eam habuit odio magno nimis, ita vt maius esset odiū, quo oderat eam, quam amor, quo antea dilexerat.*

21 *Deus odio non habet illum, qui vxorem ducit, cum tamen illum odio habeat, qui inter fratres discordiam seminat.*

22 *Pater potest ad tempus matrimonium filij impedire.*

24 *Arbitrio ordinarij relinquitur iure communi an denuntiationes remittendæ sint.*

25 *Parentes solent maximè indignari, quòd filij cum æqualibus contrahant matrimonii eosque exhæredes facere.*

26 *Episcopus ex rationabili causa potest dispensare ne prædi. denuntiationes fiant, vt in exemplis hic positis.*

28 *Ordinarius quando pater iustè impedire potest matrimonium filij, non debet remittere prædi. denuntiationes, si vero timeatur maius, aut peius damnum ex ipsis denuntiationibus si præcesserint, satius erit eas remittere.*

29 *Pater, si filius cōæquali contrahat vel meliori sine eius consilio etsi conqueri possit non tamen iustè matrimonium impedire valet.*

30 *Denuntiationes remitti possunt quando filij sub potestate nouercali essent positi, vt hic, causæ tamen cognitio tunc interuenire oportet. numer. 31.*

32 *Cap. 9. ad finem, de reformatione matrimonij. Sessione 24. Sacri concil. Triden. declaratur.*

CAP. XX.

Pater an iustè absque peccato possit impedire matrimoniū filij absque eius voluntate contrahendum cum disparis status & conditionis fœmina?

1 FILIVS, etsi matrimonium valide contrahere possit sine patris consensu, vt extat recepta magis Doctorum opinio in l. nupt. as. ff. de regul. iur. & scribunt copiosè Laurent. Calcaneus consil. 13. nu. 8. & Paul. Paris. consil. 29. nu. 2. lib. 3. Iacob. Menoch.

Universidad de Deusto
Biblioteca

noch.consil.69.nu.19.& seq. cuius ratio ea dicitur esse, q̃ matrimonium liberę volun tatis est cum perpetuæ seruituti homo ligetur,& ideo licet filius debeat subesse patri non tã ita vt seruus & mancipiũ, quem admodũ diceretur subesse si cogeretur ad patris voluntatem vxorem ducere, vt perpendit Doctissimus D.à Soto in.4. senten. distin.28.q.1.art.1.in fin. & Petrus Soto in cõment.de institu.sacerd.tit. de sacramen. matrim.lect.4. post Diuum Thom.in.4. sentent. distin.19. sequitur etiam Menoch. vbi supra.

2 Et q̃ filia iure canonico attento possit libere absq; patris consensu vel licentia nubere probat D.Couar.in.4.decret.2.part.c. 3.§.8.nu.1.eamq; testatur veriorem & magis receptam sententiã iure Pontificio veteri & nouo idem Menoch.de arbit.iudic. cent.5.casu.452.nu.8. vbi plures authores refert huius opin.& latè probat Didac.Perez in.l.1.tit.1.lib.5.ordinam. fol.25. Celsus consil.38.nu.1. latè quoq; nos deduximus lib.2.practic.quæst.nu.2.& 3.id, quod hodie expressè approbauit Sacrosanct.conci. Triden.Sessio.24.c.1.in princip. de reformat.matrim. vbi Sancta synodus anathemate damnat,qui falso affirmant matrimo 7 nia à filijsfamil. sine consensu parentũ con tracta irrita esse,& parentes ea rata, vel irrita facere posse.

3 Hæc tamen licet ita se habeant, filius nihilominus cum cõsilio patris vxorem ducere debet,non vero sine eius consilio, vt apertè Theologi omnes affirmant secundum Dominicum à Soto vbi supra. vnde aliter faciens absque rationabili causa peccabit mortaliter iuxta text.in cap.honorantur.32.quæst.2.in illis verbis, iudicium spectat parentum & ibi, ita vt electionem mariti parentibus deferat: & docet Nauar. in Manuali cap.14.num.15.Dominic. à Soto vbi supra. & Petrus Soto vbi supra. lect.3. Decanus Louanien. de impedimentis matrim.fol.351. Alphonsus à Vera Cruce in Specul.coniug.3.parte.artic.20.conclusione.3.fol.649.Menoch. dict. consil. 69. nu. 19.& 23.Burg.de Paz consil.20.nu.7.

4 Hoc autem consilium non reijcitur à Sacro concil. Trident.loco supra citato, nam etsi vnam tantum rationem, qua clandestina matrimonia exterminauit, considerauit Sacrum concilium, nempe, quòd aliqui æternæ salutis immemores clam ductam vxorem spernebant & cum alia palam cõtrahebant, atque ita perpetuo viuebant in adulterio;alijs tamen rationibus ad ita statuendum verè adductum fuisse significat illa dictio præsertim. Nam cum in superioribus dixerit,verum cum Sancta synodus animaduertat prohibitiones illas propter hominum inobedientiam iam non prodesse,& grauia peccata perpendat,q̃ę ex eisdem clandestinis coniugijs ortum habent,addit præsertim eorum,qui in statu damnationis permanent,&c. Illa nanq; 5 dictio præsertim,quæ idem est, quòd maximè vt copiosè scribit Alber.in suo dictionar.in verb.præsertim,hoc significat: quia natura dictionis maximè est, vt explicet 6 casum minus dubitabilem & implicet magis dubitabilem, ita Decius in.l. qui se patris.numer.10.C.vnde lib. idem de dictione præcipuè respondet Socin.Iunior.consilio 86. numer. 9. libr.secundo. ex multis ergo rationibus illa vna fuit, quæ rei nostræ conuenit,quòd iure naturæ, quo parentes in liberos funguntur, sub quorum sunt potestate conuenit ne citra patris consilium aliquid de re tam graui, vt est matrimonij vinculum, à quo totum vitæ institutum pendet filius deliberet, & ipsa perpetuitatis ratio & amoris nexus, quo debent coniuges conglutinari perquam maturum consilium in paciscendis conciliandisque nuptijs exposcit ne facti, quod leuiter contractum est, diu contrahentes pœniteat: hanc rationem fuisse perpensam ab optimis illis patribus, qui Sacro cõcilio interfuere,testis est Dominic. à Soto 8 vbi supra.col.3.in princip. & ibi, in fine illius articuli concludit, quòd etsi filius sine patris consensu possit matrimonium contrahere,non tamen sine peccato potest patris consilium spernere, quod etiam affirmauit Petrus Soto vbi supra. & Menoch. de arbi-

trar.iudic.cent.5.casu.452. cum sequent.idem sequitur ipse Menoch.d. consil.69.nu.25.& sequen. & vtrobiq̃ prædicto modo concilium intelligit nempe, vt non excludat patris consilium, quãuis matrimonium filij sine consensu patris cõtractum validum esse statuat.

9 Ex supradictis satis deducitur, quòd pater iustè possit suasionibus & cohortationibus impedire filium ne aliquam in vxorem ignominiosè perperam & sine consilio ducat,quãdoquidem filius tenetur eius consilium, quanuis non consensum ad id requirere.Concilium enim Tridenti.Sess. 24.c.1.de reformat.matrimo.in vers. quòd si aliquando,id demum matrimonij impedimentum tollere intendit,quod malitiosè opponi ,pbabiliter præsumitur ob eãq; causam permittit, vt vna tantum denuntiatio fiat, vel saltem contracto matrimonio coram parocho & testibus ante illius consummationem denuntiationes in ecclesia fiant, nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt prædictæ denũtiationes remittantur, quod illius prudentiæ & iudicio Sancta synodus relinquit hoc autem patris impedimentum, q̃ iusta causa impediendi adest propter magnam inæqualitatem & disparitatem contrahentium nõ est maliciosum, sed iustum, dummodo non vi, aut violentia quadam id fiat,sed ratione,vt est prædictum:erit igitur licitum in conscientia patri huiusmodi matrimoniũ impedire. Quo fit,vt ordinarius tunc temporis non debeat remittere denuntiationes, ac proinde licentiam filio contrahendi cõcedere coram parocho & testibus absque eo,quòd denuntiationes præcedant etiam si postea se qui deberent timens, ne pater ipsius filij hoc sciens valeat huiusmodi matrimoniu n impedire, cum reuera in hac specie sine causa dispensset,& non malitiose, sed iustè pater possit impedire: fieri enim non potest,vt pater filio in matrimonio consilium præbeat, si eo inscio filius contrahat, quod ex sequentibus etiam cõprobatur,atque verum effici videtur.

11 Primò, quia plus est inducere ad contrahendum,quàm ad non contrahendum matrimonium cum vna; cum in contrahendo videatur homo perpetuæ seruituti alligari, vt cum Sanct. Thom. probat D. Soto in.4.sentent. distinct.29.quæst.2. artic. 4.& tamen non contrahendo cum vna remaneat liber,vt cum alia possit contrahere:poterit ergo etiam suasionibus efficere ne aliquam ducat quando iusta causa impediendi adest.

12 Secundò, quia malitiosè fieri dicitur, quod iniuria fit dolo adhibito, cum malitia sit calumnia,vt in specie exponit glos.final.in cap.vltimo. de clandest. de sponsat. recepta ab scribentibus ibidem, & à Menoch.libr.2.de arbitr.iudic.casu 321. Hippolyt.consil.72.nu.73.& consil.68. in prima parte,& à Socin.Iunior.in.l.filiusfamilias.§.Diui.nu.6.ff.de legat.1. Sed dolus & malitia hæc non conuenit in hac specie in patre,quia iure suo vtitur,atque ita consequenter nemini iniuriam facit dum consilium filio præbet ne contrahat cum minus digna,quinimo filius peccat dum hoc casu consilium patris reijcit,atque spernit, vt est prædictum, quam indignationem latè considerat Parisius consil.29.num.17.cum multis sequentibus lib.3.

13 Tertio superiora comprobantur, quia licitum est etiam iure naturæ vnicuiq; propulsare iniuriam.vt in.l.vt vim. cum materia.ff.de iusti.& iur.Sed filiumfamil.ducere vxorem indignam patre inuito, vel inscio, est lædere ius paternæ potestatis ac proinde ipsi patri iniuriam facere. l. vnica. C.de rapt.virgi. ex qua ita censet post Hostien.in summa de clandest.matrim.nu.5. Palud.in.4.sentent.quæst.28.q.2.arti.2.ergo iustè pater poterit defendere ius suum patriæ potestatis, matrimonium huiusmodi impediendo.Nam si malitiosè aliquid 14 facere dicitur, quod salua conscientia facere non potest,cùm malitia sit peccatum reste Apostolo ad Ephesios ca.4.Et ad Corinth.1.cap.5.ac pater salua conscientia impedire potest ne filius cum indigna contrahat, ergo malitiosè impedire non dicitur: minor probatur lege diuina Genesis

Universidad de Deusto
Biblioteca

ca.24. vbi Abraham iam prouectæ ætatis
15 factus, seniorem seruum suum adiurat ne de filiabus Cananæorũ filio suo Isaac vxorem accipiat, sed ex terra & cognatione sua. & Genesis 28. scriptum est Isaac itaq; præcepisse filio suo Iacob, noli accipere coniugem de genere Cananæorum, sed vade & proficiscere in Mesopotamiam Syriæ ad domum Bathuel patrem matris tuę accipe tibi in vxorem de filiabus Laban auunculi tui, quod latius prosequitur Menoch. dict. consil. 69. nu. 34. & seq. consequentia patet igitur &c.

16 Quartò, quia conditio illa si patri placuerit in contrahendis matrimonijs honesta, ac valida est, non verò turpis, vt in capit. super eo. & in cap. per tuas. de condit. apposit. & ibi communiter Doct. l. 3. titul. 1. & l. 3. titul. 4. parti. 4. & ibi Greg. Lopez, Angel. de Clauasio in sua summa, verb. matrimonium. impedimento. 3. nu. 3. Syluester verb. matrimonium. 3. nu. 3. ergo voluntas patris repugnantis matrimonio cõtrahendo non dicitur adferre iniustum impedimentum, quia si verum id esset, opus esset dicere matrimonium contractum si patri placuerit esse contractum sub turpi conditione, cum turpe sit quod ex malitia fit, vt est prædictum: antecedens est falsum, vt videmus, ergo & consequens.

17 Quintò, quia ex huiusmodi matrimonio filij cum indigna contrahentis, summa discordia inter patrem & filium, & inter consoceros induci posset, vt experientia docet: sed causa vitandæ discordiæ & dissidij iusta & rationabilis est, vt in hac specie existimauit Abb. in cap. requisiuit. nu. 4. de sponsal. vbi exemplificat, & in his terminis Felin. consil. 26. nu. 21. ergo iustè licet patri impedire hoc matrimonium.

18 Præmaximè, quia verè dissidium inter eos, qui se amore obcæcati ducunt facilè exoritur, matrimoniaque infelicem ex eo exitum habent: sicut & quæ coactione fiunt, argumento dict. cap. requisiuit: amor enim excessiuus cogit amantes coniungi absque prouida in futurum cogitatione, cuius rei exempla sunt manifesta in diuinis literis: Amon enim Dauidis filius cùm Thamar deperisset cubauit cum ea, & deinde exosam eam habuit odio magno nimis, ita vt maius esset odium, quo oderat eam, quàm amor, quo antea dilexerat, vt legitur. 2. Regum capit. 13. probat latius Menoch. dict. consil. 69. nu. 44. & sequen. ergo cum forsan, imo verisimiliter à communiter accidentibus odium causabitur inter ipsum virum & vxorem, quia adolescens imprudentis facti pœnitens, tum præsertim, quòd bonis paternis (excepta legitima) priuari posset à patre suo, imo etiam odio ipsius fratrem vel sororem meliorabit in his regnis in 3. & 5. vt sibi legibus Regijs permissum est, vxorem etiam odio prosequi incipiet, atque ita inter eos perpetua erit discordia quæ sine causa rationabili est, vt recedatur ab sponsalibus atque ita matrimonium impediatur, vt scribit Abb. vbi supra. quot autem & quanta mala ex discordia proueniãt copiosè ac sanctè scribit Beatus Antoninus Archiepiscopus Florentin. in. 2. parte suæ summæ titul. 4. ca. 8.

21 Accedit, quòd Deus odio non habet illum qui vxorem non ducit, cum tamen illum odio habeat, qui inter fratres discordiam seminat, vt legitur Prouerb. capit. 6. potest ergo melius omitti matrimonium, quàm discordiam inter patrem & filium excitare, præsertim cum adolescens, qui impeditur à patre ducere aliquam in vxorem non impediatur in bono matrimonij, quia alteram cum patris consilio suæ conditioni parem ducere poterit, & illa quoq; alteri æquali nubere: & hoc dicitur impe-

22 dimentum non perpetuum, sed ad tempus quod iure patri permittitur, vt in specie post alios notat Decius in l. nuptias. nu. 10. ff. de regul. iur. & Menoch. dict. consil. 69. nu. 52. & 53.

23 Præterea & respectu ordinarij, quòd scrupulo careat si hoc casu deneget licentiam contrahendi matrimonium absq; denuntiationibus præcedetibus, quinimo, vt intelligat melius facere si eã deneget quã si concedat facit, nã etsi matrimoniũ magnũ sit sacramentũ testante Apostolo ad Ephes-

capit. 5.

capit. 5. probat Couar. in. 4. parte. 2. cap. 1. §. Vnico. nu. 2. attamen melius est sacramentum hoc omittere quàm discordiam inter patrem & filium excitare: nam scriptũ est Matthæi cap. 5. Si ergo offers munus tuum ad altare & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offer munus tuũ? ergo sicut manus, quod diuino numini offertur, nõ se compatitur cum odio & discordia proximi, ita etiam nec matrimonium ex quo maxima inter patrem & filium speratur iure discordia, contrahi debet quousque reconcilientur, non igitur ordinarius ęgre ferre debet, q̃ matrimoniam huiusmodi inter valde dispares impediri facile possit si tot denuntiationes præcesserint, & q̃ mulier ipsa absq; remedio manebit: quandoquidẽ iure optimo & tuta conscientia absque malitia aliqua id impedire possit pater, vt supra probauimus, & huic se sponte exponit periculo fœminа, quæ altiori nubere vult inscio patre viri, aliud ergo quærat cõnubiũ suo statui condecens, q̃ si honorem & pudicitiam suam in liscretè profuderit, sibi imputet, cum præfatus pater iure suo contradicere valeat. Præterea ordinarius dispensare in hoc non tenetur, nisi quando probabilis suspicio esset, quòd matrimoniũ malitiose impediri posset si tot præcesserint denuntiationes, vt in concilio, deficiente ergo prædicto malitioso impedimento, & stante iusto atq; rationi iurique consono, vt monitiones non remittantur potest & debet formam & solennia concilij in matrimonijs contrahendis integre & suo ordine seruare: si ergo hoc potest & tenetur, igitur si obseruet nihil timeat: quinimo in hac specie si aliud faceret, dum matrimonio inter valde impares fauere vellet, sibi forsan, suæque conscientiæ damnum atq; detrimentum inferret tanquam cooperator, atque executor peccati filij nolentis deferre honori patris atque obligationi, qua tenetur consilium eius exquirere in matrimonio contrahendo. Præsertim quòd ipse filius, si consilio habito cum patre adhuc non obstante ipsius contradictione eandẽ ducere velit vxorem, pater hoc impedire de facto vel iure non poterit, tunc̃que ordinarius præcedentibus denuntiationibus, si aliud canonicum nõ obsistat poterit & debet licentiam præstare matrimonium cõtrahendi, sicq; facienti, quod in se est Deus non denegabit suum auxilium: & in terminis superiora omnia tum ex supradictis, tum etiam ex alijs fundamentis latissimè probat & tenet Iacobus Menochius dicto consil. 69. nu. 15. & sequen. vsque in finem. & in parentibus idem probat in terminis F. Anto. à Cordub. in suo tractatu de casos de conscientia in secunda editione. quæst. 171. fol. 465. col. 7. adde nouissimè Didac. Perez in. l. 1. titul. 15 lib. 8. ordinament. fol. 284. col. 2. de hoc agentem: & ita est tenendum quanuis Albornoz libr. 4. del arte de los contractos titul. 1. del Sancto concilio Tridenti. in versic. el octauo capitulo. fol. 153. latè probet contrarium, nempe parochum vel ordinarium hoc casu non remittentem denuntiationes peccare mortaliter, & tanquàm impedientem matrimonium incurrere anathema, de quã in. c. 9. de reformat. matrimo. dict. Sessione 24. & ad restitutionem parti læsæ teneri: sed in primis quantum ad parochum cum ad ipsum hoc non spectet, vt latè supra resoluimus cap. proximo, falsum dicit. Quod ad ordinariũ data maxima inæqualitate contrahentium ibidem per supradicta respectu autem anathematis fallitur manifestè, vt ex infra dicendis in fine huius capituli apparebit, & ita meritò nouissimè eum reprehendit Menochium sequutus Ioannes Segura in suo director. iudiciorum ecclesiast. 2. parte. c. 16. num. 8. & sequen. dicens, quòd Albornoz in hoc ventos de Thesauris suis produxit & veniens in altitudinem maris tempestas demersit eum: & ita nos cum sæpè ac sæpius fuerimus requisiti, vt præfatas denuntiationes ante matrimonij celebrationem remitteremus olsi morem prædictum, quòd si præcessissent, matrimonium probabiliter malitiose

Universidad de Deusto
Biblioteca

impediri posset, & si hoc probato eas remiserimus, semper tamen obseruare re solitus sum an sit æqualitas inter contrahentes vel parua distantia, tunc enim faciliter annuo, si vero esset magna inæqualitas (quod coram me nunquam contigit) non concederem.

Hæc tamen quanuis ita se rectè habere videantur, non tamen carent difficultate, & primo, quia, vt in cap. præcedenti diximus arbitrio ordinarij relinquitur, quæ & quando hæ denuntiationes fieri debeant, & an omnino remittendæ sint vel non, vt constat ex dicto decreto Concilij Triden. Sessione 24. c. 1. de reformatione matrimon. in verſic. nisi ordinarius ipse expedire iudicauerit, &c. & ibi, quod illius prudentiæ & iudicio Sancta synodus relinquit ius commune etiam idem facit quem
24 admodum scribunt Hostiens. in summa de clandest. de sponsat. nu. 2. & col. 4. & Petrus de Palude in. 4. senten. distin. 28. quæstione 2. artic. 2. ergo rectè poterit ordinarius in prædicta specie iudicare, quòd malitiosè & de facto impediri posset hoc matrimonium à patre, idque est maximè verisimile ob magnam inæqualitatem contrahentium ob quam parentes maximè so
25 lent indignari & filios exhæredes facere, vel illis omnia bona auferre excepta legitima, vt passim legimus apud Doctores in l. huptias. ff. de regul. iur. & Felin. in consil. 26. nu. 20. Calean. consil. 13. nu. 8. Paris. consilio 29. num. 3. & 46. libr. 3. & alibi sæpissimè. Hæc tamen prima difficultas diluitur ex supradictis, cui patri liceat hoc casu ius suum defendere ac iure possit suasionibus & cohortationibus filium ab huiusmodi proposito dimouere, ac proinde non dicitur malitiosè id facere, & quanuis arbitrio ordinarij sit remissum quando debeat denuntiationes remittere vel non, hoc tamen debet esse cum causa, vt in capit. præcedenti latè ostendimus, præcipuè illa, quæ à concilio eximitur, in verſic. quod si probabilis suspicio, &c. Hic autem nulla est in re veritate, quinimo aduersus mentem Concilij fieret si remitterentur, cum vt est prædictum Concilium ob hanc rationem, vt patri innotesceret voluit denuntiationes fieri debere, ergo ordinarius concedendo prædictam licentiam absq; monitionibus forte excederet fines suæ potestatis, ita respondet Menoch. dict. consilio 69. nu. 62. & sequent.

26 Secunda difficultas proponitur ex doctrina Paludani in. 4. sentent. distinct. 28. quæstione 2. artic. 3. dicentis Episcopum ex rationabili causa posse dispensare ne hæ denuntiationes fiant, nempe quando est timor, ne oppositum vel peius eis sequatur propter inæqualitatem eorum, qui volunt se habere, aliter fornicabuntur, & parentes si scirent, vel inferiorem interficerent, vel potius falsos testes supponerent, & sic malè impedirent: si autem scirent ex toto celebratum, ex tunc quia non est remedium parentes sustinebunt: quæ sanè doctrina maximè obesse videtur supradictis. Nihilominus tamen responderi potest eam procedere ac loqui, vt patet quando est timor ac probabilis suspicio, quòd matrimonium, si tot præcederent denuntiationes malitiosè à parentibus impediretur de facto, ne oppositum vel peius ex eis sequatur (vt inquit Paludanus) nempe quòd si parentes id scirent inferiorem interficerent, vel falsos testes producerent & sic malè impedirent de facto, quo casu malitiosum impedimentum cum sit & cum peccato, atque mors, aut aliud grauissimum scandalum sequi probabiliter timeatur ob euitandum hoc maius malum, minus est permittendum, nempe vt isti contrahant sine denuntiationibus præcedentibus, quia parentes, id scientes post contractum matrimoniu cum iam non sit remedium sustinebunt, & quanuis inde discordia & cætera, quæ supra consideauimus oriri possint, non tamen est omnino certum ea oritura, aut saltem tantum nocitura quatum damnum sequi posset ob prædictas denuntiationes si parentes rem scirent & ideo meritò, vt hoc casu ordinarius dispenset, atque licentiam præstet cõtrahendi matrimonium absq; denuntiationibus præce-

dentibus ad euitandum maius malum & hoc est, quod vult & tenet Paluda. vbi supra. Hoc autem deficiente, sed stando in terminis prius positis licitum erit patri vti suo iure dum tamen iustam metam
27 non excedat, atque minis, dolo, vi, falsitate, vel calumnijs non vtatur, alias secus qua re prudenter se habere debet hac in re pater, ne dum honori consulere vult, animæ suæ detrimentum patiatur, ordinarius igitur quando pater iustè impedire põt non
28 debet remittere prædictas denũtiationes. Si vero timeatur maius, aut peius damnũ ex ipsis denuntiationibus si præcesserint, tunc iuxta doctrinã Palud. satius erit eas remittere, & ita intelligẽda est hæc materia.

29 Quod si non esset inæqualitas inter contrahentes, vel siqua adesset esset quidem parua omnibus pensatis, vel à fortiori quãdo filius vel filia meliori nubere vellet, tũc etsi pater conqueri possit, quòd filius sine consensu eius id faciat, attamen impedire matrimonium iustè non poterit, ordinariusque si timeatur probabiliter huiusmodi impedimentum, remittere iustè poterit prædictas denuntiationes: sed & alij casus malitiosi impedimenti videri poterunt in proposito per Ioan. Segur. vbi supra. d. 2. part. cap. 16. nu. 10. & sequen. quarum præcipua est, quando filij sub potestate nouer
30 cali posiri sunt, quia inde malitia præsumi potest maxime si ex hæreditate materna facti sunt diuites, quia ne ob matrimoniũ cõtrahendum parentes bonorum fructus amittant, quælibet obijcient malitiosa impedimenta: tandem resoluit nu. 17. causæ
31 cognitionem saltem summariã fieri oportere, vt in his dispensetur nec ex aliqua latenti causa iudici tantum cognita id licere de quo supra est dictum.

32 Tertia & vltima difficultas aduersus supradicta est ex decreto de reformat. matrim. c. 9. ad fin. eiusdem. Sessione 24. Sacri concil. Trid. in verſi. illo, qui est huiusmodi: Quare cum maximè nefariũ sit matrimonij libertatem violare & ab eis iniurias nasci à quibus iura expectant, præcipit Sancta synodus omnibus cuiuscunq; gradus, dignitatis & conditionis existant sub anathematis pœna, quam ipso facto incurrat, ne quouis modo directè, vel indirectè subditos suos, vel quoscunq; alios cogant, quo minus libere matrimonium contrahãt: ex his nanque verbis videtur parentibus interdictum, sub præd. pœna (quæ propter in obedientiam apertè præsupponit peccatũ mortale) ne filijs matrimonij contrahendi cum quibus voluerint fœminis libertatẽ quo quo modo impediant: quem text. Sacri concilij multis verbis contendit & affirmat esse extendendũ ad parentes & alios impedientes matrimoniu Albornoz libr. 4. del arte de los contractos titul. 1. del Sancto concilio Trident. fol. 157. in verſi. el capitulo. 8. nihilominus tamen. sua hac de re opinio falsa est, & absq; solido fundamento & ratione, quinimo contra verba expressa principij & præfationis. d. c. 9. quia loquitur in dominis temporalibus & magistratibus qui viros & mulieres sub eorũ iurisdictione degentes maximè diuites, vel spem magnæ hæreditatis habentes minis & pœnis adigunt cum his matrimonium inuitos contrahere, quos ipsi domini, vel magistratus, illis præscripserint, vnde decisio illius capit. intelligi debet iuxta sui præfationem & principium, atque ad id referenda iuxta. l. fin. cum simil. ff. de hæred. inst. idque constat expresè ex verſicu lo sequenti prius relato ex dictione illa, quare &c. quæ causalis est præcedentium, vnde pœna præfata siue prohibitio extendi non debet ad alias personas, quàm ibi enumeratas iuxta. l. interpretatione. ff. de pœnis. & cap. pœnæ. de pœnitentia. dist. 2. & l. quod vero. ff. de legib. capit. statutum. de elect. libr. 6. & ita remanet sublata præcedens tertia difficultas atque materia hęc satis explicata.

SVMMARIVM.

1 *Verba hæc, non ducam vxorem nisi te & similia quid operentur? & num. seq.*

2 *Dictio nisi præcedentem negationem sequuta affirmat, quod ponit, sequuta vero affirmationem negat.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 *In matrimonijs contrahendis in dubio, quem valorem habere debeant verba prolata communis sensus attendendus est.*

4 *Communis sensus verborum prævalet propriæ dictionis significationi.*

5 *Sermones prolati vulgari linguæ iuxta communem vsum loquendi interpretandi sunt sed prolati in literali sermone secundum artem literarum, vel grossum modum loquendi.*

6 *Loquentium qualitas & conditio in proposito etiam attendenda est.*

7 *Communis sensus verborum, de quibus in nu. 1. videtur esse, vt inducant matrimonium de præsenti, alij existimant, vt sponsalia de futuro inducant, alij distingunt, vt in nu. 12. tertia opinio tenenda. nu. 13. ponitur & nu. 18.*

8 *Verba consensum de præsenti exprimentia esse debent ad inducendum matrimonium de præsenti, nec verba ad hoc sunt necessaria, sed satis est consensum de præsenti induci per signa non solum in muto, sed etiam in valentibus loqui, vt in nu. 9.*

10 *Quando oratio precedens inducit solam potentiam dictio, nisi, subsequta solum negat potentiam, si vero oratio precedens actum induxerat, dictio nisi actum quoque negat.*

11 *Matrimonium de præsenti hodie attento Sacro concil. Trid. nullum cõtrahi potest, nisi coram parocho, vel alio sacerdote de ipsius, vel ordinarij licentia & duobus vel tribus testibus.*

14 *Promittens non alij quàm Titio fundũ se venditurum, non tenetur absolutè illi eum vendere, sed tunc demum cum alij venditurus sit.*

15 *Idem est dicere non vendam domum hanc nisi tibi, vel alij quàm tibi.*

16 *Oratio negatiua iuxta dialecticas traditiones, nihil asserit neque ponit ex se ipsa nisi aliud extrinsecus affirmatiuè addatur exempla hic, & numer. 17.*

19 *Matrimonium iure communi contrahitur his verbis, contraho matrimonium & non cũ alia nisi tecum.*

20 *Sponsalia de futuro sunt si promittens dixerit ducam vxorem & non aliam nisi te, vel promitto contrahere matrimonium & non cum alia nisi tecum.*

21 *Verba hæc promitto, quod non habebo aliam mulierem in vxorem nisi te non inducunt matrimonium de præsenti.*

22 *Si puella iuueni se interpellanti respondeat nolo, vt me cognoscas nisi honestè, atque ita se facturum iuueni receperat, vitiaueratq; matrimonium contractum non videtur.*

23 *Verbum, volo adiunctum infinitiuo designanti initium actus, cuiusque suspensionem in his, quæ à sola voluntate disponentis pendent erit contractus sponsaliorum, nempe volo contrahere tecum matrimonium: erit tamen matrimonium si dicta verba deliberatè ad interrogationem alterius prolata fuissent, vel quando præcessisset tractatus de matrimonio contrahendo, vt in nu. 24.*

25 *Verba hæc, ego te volo accipere in meam, iudicantur sponsalia de futuro, si autem constat de intentione: ei est standum in foro conscientiæ.*

26 *Verbum, volo adiunctum verbo denotãti executionẽ actus perfecti & sic matrimonij exercitium, vt volo te habere in vxorem, vel teneo te in vxorem inducit matrimonium de præsenti, nisi præcederent sponsalia de futuro, vt hic.*

27 *Verba hæc volo te in vxorem si mulier similiter concedat inducũt matrimoniũ de præsenti.*

28 *Verba, hæc volo te esse vxorem meam quando inducant matrimonium de præsenti & quando non.*

29 *Verba hæc, iuro, vel promitto quod te habebo in vxorem an inducant matrimonium, vel sponsalia de futuro?*

30 *Verba quæ propriè competunt contrahendo matrimonio si tempore futuro pronunciẽtur inducunt tantum sponsalia de futuro.*

31 *Text. in cap. ex parte, de sponsalib. iuncta glos. communiter approbata intellectus.*

32 *Text. in cap. si quis diuinis. in princi. 30. quæst. 5. intellectus & numeris sequent.*

33 *Leges Cæsarum in decretorum libro relatæ tũc censentur canonizatæ cum in ij ipsomet canone ab aliquo Pontifice edito incorporatæ aut insertæ fuerint.*

34 *Ex traductione an præsumatur matrimoniũ.*

35 *Verba hæc turo, vel promitto, quod te habebo in vxorem inducunt matrimonium de præsenti subsequuta traductione ad domum ac simul tractatu præsenti matrimoniali, vel quoties cũ*

munis

munis vsus loquendi & intellectus prædictorum verborum is esset, vt ex eisdem matrimonium de præsenti celebratum intelligeretur.

36 *Verba hæc, promitto, quòd ducam te in vxorem & tenebo te pro legitima coniuge, non inducunt matrimonium de præsenti, sed sponsalia de futuro.*

CAP. XXI.

Verba illa, nõ habebo aliam vxorem, vel non ducam aliam, vel aliquam in vxorem nisi te, vel non erit mihi alia vxor nisi tu, quid inducant? & quid de alijs de quibus in hoc capite.

1 IRequens in iudicijs & vsu forensi solet esse illa controuersia, an promissio hæc aliquando cum iuramento facta: non habebo aliam vxorem, vel non ducam aliam in vxorem nisi te, vel non erit alia vxor mea in vita mea nisi tu, inducant matrimonium de præsenti? an vero sponsalia de futuro pura, vel conditionalia?

2 Et primo videtur per præd. verba matrimonium de præsenti contrahi, nam dictio nisi præcedentem negationem sequuta, affirmat, quod ponit, sequuta vero affirmatiuam, negat. l. si eum. §. qui iniuriarũ. ff. si quis cautio. l. actione. C. de transactio. vbi Bart. & omnes notant. l. feriatis. C. de ferijs. & optimè Henric. in cap. de quarta. de præscriptio. sed in præsenti specie, dictio, nisi sequitur negationem præcedentem ergo affirmat, ac per consequens matrimonium de præsenti prædictis verbis contractum esse videtur.

3 Secundò, quia in matrimonijs cõtrahendis in dubio, quem valorem habere debeant verba prolata, communis sensus attendendus atque obseruandus est, vt in capit. ex literis. el. 1. de sponsa. & ibi communiter Doct. & comprobatur ex. l. Labeo. ff. de supellect. legat. glos. notanda in. l. libro-

rum. §. quod tamen Cassius. ff. de legat. 3. quæ asserit communem sensum verborũ

4 prævalere propriæ dictionis significationi. Bart. in. l. talis. in princ. ff. de legat. 1. Rol. Valle alios allegans consi. 42. nu. 28. libr. 4. & plurimos referens Pelaez de maiorat. 1. part. quæst. 65. nu. 10. & in initio. 2. partis, nu. 27. & seq. Bernard. Diaz de Lugo in regula 796. & ibi additio. Mexia in. l. Regia Toleti in. 2. fundamento. 1. partis. nu. 6. & seq. fol. 36. & inquit singulariter Bald. in. l. lege duodecim. nu. 3. C. de legit. hæred. q

5 sermones prolatos vulgari lingua iuxta cõmunem vsum loquendi debemus interpretari, sed prolatos in literali sermone debemus interpretari secundum artem literarum, vel secundum grossum modum loquendi literaliter, vt in dict. §. quòd tamen Cassius notat Ant. de Burgos in Rubri. de empt. & vendi. col. fin. Ias. in. l. si Auiæ. col. fin. C. de succes. edict. & hoc ipsum in cõiugali contractu notat Ioannes in summa confessorum libr. 4. titul. 2. quæst. 4. in quo

6 etiam attendenda est loquentium qualitas & conditio. c. solitæ. de maiorit. & obed. Abb. consil. 78. volum. 2. col. 2. Couar. in. 4. part. 2. cap. 4. §. 1. nu. 2.

7 Sed prædictorum verborum hic videtur esse communis sensus, vt matrimoniũ de præsenti inducant secundum Abb. in. c. ex parte. de sponsa. nu. 8. & Præposit. nu. 7. & alios, præcipuè inter rusticos prolatorũ. ergo &c. Præterea in dubio fieri debet interpretatio pro matrimonio, vt in cap. fin. de re iudic. cap. videtur. & ibi notatur qui matrim. accus. poss. & in terminis hãc partem probarunt Ioan. And. Card. Abb. Præposit. nu. 7. dicens communem in dict. capit. ex parte. de sponsa. & ibi additio Abb. nu. 8. litera. B. dicit communem, sequitur Alex. consil. 152. nu. 4. volu. 5. Barbat. consilio. 6. col. 4. volu. 1. Iacobus Leonisa inter consilia matrimonialia. consi. 52. nu. 3. & sequen. volu. 1. vbi nu. 9. per consequens resoluit non tenere matrimoniũ, postea contractum etiam si carnali copula fuerit consummatum: eandem sequitur Sylvest. verbo, matrimonium. 2. quæst. 10. Ias. nu. 4. &

Universidad de Deusto
Biblioteca

Curt.Iun.nu.5. in.l.actione. C. de transact. vbi Dec. nu. 6. Purpurat.49. hanc testantur esse communem, communem etiam affirmat Præpos.in dict. cap.ex parte.nu. 7.ex quibus idem profitetur Couar. vbi supra & D.Ant.Padilla in.d.l.actione.nu.12. & Villalobos in suis communibus opinio. litera.M.nu.56.vbi addit.l.15.tit.1.part.4.

Hæc tamen communis sententia in primis iure communi non subsistit quoniam ad inducendum matrimonium de præsen
8 ti (cum sit grauissimum onus) verba consensum de præsenti exprimentia esse debent,vt in c.penult.de sponsa.cuius hęc est communis interpretatio, nempe cum dicit vir fœminæ accipio te in vxorem, fœmina vero è conuerso respondet, & ego te in virũ accipio,vel placet, vt docet Magister sentent.in.4.dist.27.c.2. & ibi Theologi præcipuè Sot.quæst.1.art.2. conclu.3.
9 latè id probans:non tamen intelligendum est, verba esse præcipuè necessària, quia quanuis vtilia sint attamen ipsa non sunt præcise necessaria, sed satis est consensum exprimi per signa dum modo talia signa sint, vt necessario exprimant cõsensum de præsenti non solum in muto, sed etiam in valentibus loqui,siquidem substantia non mutatur ex accidentibus ita tenent gl.Hostien.Ant.Cardi. Abb.atque communiter Doct.in dict.cap.tuæ. de sponsi. ita intelligentes text.illum, testaturq; communem Modernorum,ibidem Abb.nu.2.& plurimos referens idem sequutus Couar. in.4. 2.part.cap.4.in prin. nu.1. vbi plura ex hoc infert,& tenent communiter Theologi in 4.dist.27.vt testatur Angel.verb.matrimonium.2.nu.4.vbi quòd præd.signa exteriora necessario requirũtur alias sine ipsis nõ contrahi matrimonium.

Hic autem nec verba nec signa consensum de præsenti exprimentia interceſſerunt,sed potius futuri temporis,Non habebo,&c. Igitur nullo modo potest dici contractum esse matrimonium de præsenti,& in terminis ita tenet Speculat.in tit.de spõsa.in princ.nu.3.loquens in illa promissione,iuro vel promitto quòd nunquam habebo aliam vxorem nisi te.

Secundò,quia non obest primũ fundamentum cõmunis supra adductum de dictione nisi, nempe quòd sequuta negationem præcedentem affirmet, nam etsi id fateamur adhuc non probatur intentum communis,quoniam etsi huiusmodi promittentes se clarius promittant habere,vel accepturos in coniuges non ex hoc censebitur contractum matrimonium de præ-
10 senti,vt infra dicemus. Præterea quia quãdo oratio præcedens inducit solum potentiam dictio nisi,subsequuta solũ negat potentiam, si vero oratio præcedens actum induxerat dictio, hæc nisi actum quoque negat,vt docet Barto.in.d.l.actione.sic interpretatus.l.Titia.§.fin.ff.de manumiss.testam. nempe, quòd vbi sublata sit tantum hæredi facultas dandi libertatem illi seruo & sic potentia,nempe,quòd Onesiphorus ille liber esse non posit nisi rationes diligenter excusserit & ideo his verbis potius adempta libertas videtur quàm data: quã Bart.& cæteri idem probasse videntur,& esse communem testatur Dec.ibidem nu. 5.optimè declarans idem Bart. in. d.§. fin. & in dict.l.si eum.§. qui iniuriarum. nu.8. vbi eum recentiores sequuntur & communem testatur Ioan.Oroſci.ibidem nu.7.& Couar.vbi supra nu.6. & 9.& præterea D. Padill.in.d.l.actione.nu. 10. cum igitur alius promittit alteri se non habiturũ aliam vxorem,vel non ducturum aliam in vxorem,vel quòd non erit altera vxor sua nisi illa,verbis potius adimi quàm præstari cõsensus de præsenti videtur.

Secundũ etiam fundamentũ communis sententiæ non obest,nam etsi fateamur communem sensum verborum in matrimonijs contrahendis aduertendum fore, negamus tamen in præsenti specie eum esse actum cõiugalem de præsenti nec ita, etiam inter rusticos interpretatum esse,sed tantum quòd ipsa verba sonant, cuius interpretatio cum capi non possit à communi vsu loquendi,à proprietate & sensu verborum iure accipienda est,qualis est, quæ paulò post in tertia opinione exponetur.

Attento

11 Attento præterea Sacro sancto concilio Triden.Sess.24.c.1. de reformat. matrim. certissimum est, nullum posse cõtrahi matrimonium de præsenti,nisi præsente paroco, vel alio sacerdote de ipsius parochi, seu ordinarij licentia & duobus, vel tribus testibus, quo fit vt si prædi.verba, vel alia etiã de præsenti sine parocho,vel etiam coram ipso, sine testibus proferantur nõ fiat matrimonium,quòd si coram parocho & testibus affirmentur adhuc cõmunis opinio præfata tenenda non erit,cum vera nõ sit,sed, q̃ statim in tertia opiniõe dicemus.

12 Rursus alij existimant ex prædic. verbis ad minus sponsalia de futuro induci, vt refert D.Couar. vbi supra dict.nu.6. sed expressius Iacobus Leonisa.d.consil.52.nu.2. dicens, hoc esse exploratissimi iuris, & q̃ nec dubium minimum quid est,quia verba illa,Nullam accipiam in vxorem nisi te exponuntur, ego accipiam te in vxorem, &c.estque communis opinio Doct. secundum Adria.in.4.quæst.12.de matrimonio quam ipse probauit quando verba ita conciperentur non cõtraham cum aliqua muliere quàm,vel nisi tecum, vel non contraham cum aliqua muliere sed tecum, secus si ita dictum fuerit non contraham cum aliqua muliere à te, vel quàm vel nisi tecum,quia tunc nec sponsalia cõtracta censebuntur,vt ibi per eum: sed hanc differentiam irridet Sot.in.4.senten.dist.29.quæst. 2.artic.3.circa fin.& nihil ad nostram rem conducere affirmat Couar.vbi supra. si cõmunis verborum sensus accipiendus est, vt dixit: Quare Palud.in.4.dist.27. quæst. 1.artic.2.col.3.in versi.sed si dixisset tenet, quòd si quis dixerit promitto tibi, q̃ non ducam aliquam nisi te non tenetur in foro conscientiæ si dicat, quòd non intendebat se præcise obligari,quia creditur ei, nisi sit sibi conscius, quòd voluerit se obligare, si autem non recolit quid intendebat distinguendum est,sicut in foro exteriori, quia aut dixit,non ducam nisi te,& tunc veritas locutionis de virtute sermonis, vel saltem de vsu loquentium habet, ergo ducam te, ex quo agebatur de sponsalibus puris contrahendis,si autem dicat,nõ ducam aliam, à te:non sequitur,ergo ducam te: idem videtur tenere D. à Soto vbi supra existimãs apposita dictione, nisi, consulendam esse in foro conscientiæ intentionem cõtrahentis qualem habuerit,in foro tamen contentioso aliunde esse explorandam,nempe,vt si tunc communis intelligentia verborum non liqueat iuxta. d.c.ex literis.el.1.de spõsa.ex causis & appendicibus veritas indaganda sit,vt ait Hilarius in.cap. intelligentia. de regul.iur. quod & sequitur Padilla vbi supra in finalib.verb. sed hoc quoad forum conscientiæ dictum mihi placet: quoad forum tamen exterius veritate indagata ac sensu verborum iuridice accepto standum est sequens conclusio.

13 Nihilominus in proposito tertia opinio atque conclusio huiusmodi vera ac tenenda est,vt qui promisit cum iuramento, vel absque eo non se ducturum aliam in vxorem,vel quòd non habebit aliam vxorem, vel quòd non erit sibi alia vxor nisi Maria, vel alia fœmina non censeatur ex hoc matrimonium contraxisse cum ipsa,nec sponsalia,de futuro absolutè, sed sub conditione,si coniugalem vitam promittens elegerit,vt tunc cum illa, cui facta fuit huiusce-
14 modi promissio contrahere debeat, poterit tamen si maluerit continere atque in celibatu viuere nec reus erit fractæ promissionis,quandoquidem virtute ipsius illi præcise matrimonialiter coniungere non tenetur. Hanc tertiam sententiam ad literã probauit Anto. de But.in.d.c.ex parte.el.1.nu. 10.de sponsa.& ibi Doct. voluit & Alcint. in.d.l.actione.nu.16. & quòd non censeatur contractum matrimonium per prædicta verba magis communiter tenetur secundum Gom.in princ.Instit.de actio.nu.10. versic.non obstat.& hanc tertiam opin. in terminis in vtroq; sequitur & probat Do. Couar. vbi supra nu. 8. estque cõis prout ex Gom. vbi supra. refert Padilla.d.nu.13. in.d.l.actione.Gom. tñ vbi supra. loquitur tantum vt prædiximus respectu matrimonij,vt illud non censeatur contractum per prædi. verba,vt magis communiter tenetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur non tamen loquitur in sponsalibus & ipsam sequitur contra Sylueſt. Pedraza in ſua ſumma in. 6. præcepto diuino. nu. 19. verſi. pero vna duda ay. fol. 67. col. 2. Specul. coniug. 1. part. art. 17. q. vlti. fol. 118.

14 Cuius quidem ſententiæ optimum fundamentum eſt, ex. l. ſi ſterilis. §. penul. verſic. ſed & ſi tibi. ff. de actio. empt. & in. l. qui fundum. la. 2. ff. de cõtrahen. empt. vbi probatur, q̃ ſi quis promiſerit fundum ſe non venditurum alij quàm ſibi non ex eo eſſe obligatum eum abſolutè fundum illi vendere, ſed tunc demum ſi illum alij vendiderit, hoc eſt, vt ſi illum vendere libuerit, illi vendere teneatur, quòd ſi alij de facto vendiderit, atque tradiderit tenebitur prio ri reſtituere quanti eius interfuerit fundũ ſibi venditum fuiſſe, & ita ex illo tex. videtur colligere glo. ordinaria in illo. §. qui iniuriarum. in verſ. idem Pomponius quam ibi ita declarat Bart. nu. 5. & 10. & cæteri ſequuntur, eſtque communis traditio, vt plurimis in id citatis affirmat Padilla vbi ſupra. nu. 11. ergo ita etiam in propoſito dicendum eſt; nec refert quòd Iuriſconſultus in. d. §. penult. loquitur in dictione quã, nos vero de dictione niſi, quia, idem eſt, di

15 cere non vendam domum hanc niſi tibi, vel alij quàm tibi, vt adnotauit Lauren. Valla libr. elegant. 3. c. 54. & probatur in. l. con ſulta diualia. C. de teſtam. tradit Couar. vbi ſupra. d. nu. 8. probatur vlterius ead. ſententia, quia iuxta dialecticas traditiones ora-

16 tio negatiua nihil aſſerit nec ponit ex ſe ipſa, niſi aliqui) extrinſecus affirmatiuè addatur, veluti ſi quis promittat non alienare domum extra famil. cum nihil ponat hæc oratio ex ſe ipſa, non videtur promittere ſe omnino alienaturũ intra familiam: vel ſi Rex promittat non gerere bellum hoc anno niſi contra Turcam, quia tũc dictio niſi, reſoluitur in conditionem, hoc pacto, ſi bellũ geſturus eſt, hoc anno Rex illud promittit gerere cõtra Turcam, non vero promittit purè & abſolutè illud gerere: & hac ratione conſtat deciſio text. in. d. l. ſi ſterilis. §. penult. in verſi. ſupra citato. Si vero extrinſecè aliquid affirmatiuè

17 adijciat, vel expreſsim vel ex materia ſubiecta & natura rei põt oratio negatiua aliquid aſſerere & ponere, veluti: homicidiũ hodie cõmiſſum eſt, & nullus niſi Petrus illud cõmiſit, igitur Petrus illud cõmiſit: vel promitto vendere domũ hanc nõ alij quàm tibi, ergo promitto vendere domũ tibi & ſic de ſimilibus. In propoſito igitur ita dicendum eſt, vt promittens non habiturum, vel non accepturum aliam in vxorem, vel quòd alia non erit vxor eius niſi Maria, cum hæc oratio omnino negatiua ſit, nihilque extrinſecus affirmatiuè addatur expreſsim nec ex natura rei ſuperintelligatur; non ex eo promiſiſſe videtur Mariam ducere in vxorem, quia tunc dictio, niſi reſoluitur in conditionem hoc modo, vt ſi promittens coniugalem vitam elegerit cum Maria contrahet matrimonium, ſeu illam habebit in vxorem, non tamen promittit ſe abſolutè coniugalem ſtaturi electurum: erit itaque promiſsio ſponſaliorum conditionalis, vt prædiximus, ex quibus ſatis noſtra hæc tertia ſententia proba-

18 ta manet: limitari tamen poterit ſecũdum Specul. vbi ſupra. niſi ante huiuſmodi verborum prolationem inter eos de contrahendo matrimonio agebatur & poſtea protulerunt intendentes matrimoniũ contrahere de quo conſtat, ignorantes forte aptiora verba proferre, ſequitur Greg. Lopez in. l. 2. tit. 1. par. 4. in glo. magna ad fin.

19 Ex ſuperioribus infertur matrimonium (cæteris ſolennijs concurrentibus) contrahi iure cõmuni, his verbis, Contraho matrimonium & non cum alia niſi tecum. Secundò eſſe ſponſalia de futuro ſi promittens dixerit ducam vxorem, & non aliam

20 niſi te vel, promitto contrahere matrimonium, & non cum alia niſi tecum, vt ſitentur Adrian. & Couar. vbi ſupra, his enim duobus caſibus aliquid extrinſecus affirmatiuè adijcitur atque præponitur orationi negatiuæ, & ideo inducitur diſpoſitio iuxta tempus verbi: ſecundò ex ſupradictis fit vt dubitari poſsit ex opinione Abb. in dict. cap. ex parte. nu. 8. de ſponſa. dicentis, quòd ſi quis dixerit mulieri promitto, q̃ non

habebo aliam mulierem in vxorem niſi te per hoc videtur matrimonium de præſenti eſſe contractum, quia & ſi præcedat extrinſecus aliquid affirmatiuè hoc eſt, promitto, adiungitur tamen poſtea verbo futuri temporis habebo & ideo contra Abb. vbi ſupra. tenent recentiores & cum eis Alciat. in. d. l. actione. nu. 16. & Angel. in ſumma verb. matrimoniũ. 2. nu. 12. vbi opinionem illam Abbatis credit veram ſi verba ſint prolata de præſenti, nempe nolo habere aliam vxorem, niſi te quod etiam conſtat ex Abb. vbi ſupra. ſed verius hoc caſu etiam contra Abb. tenet Alciat. vbi ſupra. quia adhuc ſunt verba futuri tẽporis.

22 Vltimò ex ſuperioribus falſitatis vitio conuincitur opinio Barbarij conſil. 6. volu. 1. tenentis, quòd ſi puella iuueni ſe interpellanti reſpondeat, nolo vt me cognoſcas niſi honeſtè, atque ita ſe factorum iuuenis receperat virlauerat atque matrimoniũ contractum videri, cum honeſtè eo modo attingi mulier ditra in matrimonium nequeat: nam vt eſt ſupra probatum abſque conſenſu de præſenti expreſſo verbis, vel ſignis æqui pollentibus matrimonium contrahi non poteſt, nec veriſimile eſt, his verbis tam conſenſiſſe, quàm puellæ ſimplicitati illuſiſſe, & ita meritò cõtra Barbat. in hoc tenuerunt Calderin. & Præpoſit. in. d. c. ex parte. Picus in. l. 2. C. de ſecund. nupt. & cũ eis Alciat. in. d. l. actione. nu. 16. C. de tranſactionib. quod hodie indubium eſt attento Sacro ſancto concil. Triden. iuxta quod matrimonium de præſenti aliter contrahi non poteſt quàm coram parocho & teſtibus, &c. vt in eo cauetur.

23 Dubium autem inſurgit an verba hæc volo contrahere tecum matrimonium, ſignificent præſentem coniugalem conſenſum? in quo vt breuiter agamus reſoluo. Primò. quòd cum hoc caſu verbum volo adiungatur infinitiuo deſignanti initium actus eiuſque ſuſpenſionem, in his, quæ à ſola voluntate loquentis pendent erit contractus ſponſaliorũ ita Ioan. And. & Abb. in. d. c. ex literis. de ſponſa. quorum opinio eſt communis ſecundum Boher. deciſ. 6. num. 3. loquentem in illis verbis volo te in vxorem accipere, eſtque magis communis in. d. c. ex literis. vt teſtatur Couar. vbi ſupra. n. 4. alios in id citans aduerſus ſummas Ioannis & Aſtenſ. aſſerentium iſto caſu nec ſponſalia eſſe contracta & contra Card. in. d. c. ex literis. aſſerentem per prædict. verba contractum eſſe verum matri-

24 monium, cuius opinio intelligi ac ſaluari poſſet, ſi dicta verba deliberatè & ad interrogationem alterius prolata fuiſſent, vel quando præceſſiſſet tractatus de matrimonio contrahendo ſecundum eundem Card. in Clem. 1. quæſt. 20. de conſang. & affinit. vel ſi communis vſus loquendi hanc ſignificationem matrimonij receperit iuxta eundem Card. in. d. c. ex literis. quem ſequutus ita interpretatur ac docet Couar. vbi ſupra. d. nu. 4. & Ignatius Salzedo in addition. ad Bernard. Diaz de Lugin reg. 775. qui ſupradictam magis cõmunem opin. refert ac probat cum prædic. declarationibus: intellige tamen hoc verum ſeruatis ſolennijs neceſſarijs Concilij Trid. ſupra relati: idem propè eſſe in promiſsione iſta, ego te volo accipere in meam, vt primũ ſi con-

25 ſtat de intentione ipſi ſtandum ſit in foro conſcientiæ, ſi vero de ipſa non conſtet iudicentur ſponſalia de futuro non vero matrimonium tenet Palud. in. 4. diſt. 27. quæſtione 2. arti. 4. concluſ. 3. niſi præcellerint verba matrimonij de præſenti, quia tunc per dicta verba videtur, vel ſaltem præſumitur ea proferens executionem manifeſtare ſecundum Adria. vt refert & ſequitur Specul. coniug. 1. part. art. 17. n. 2. & 3. cõcluſionibus, addetur, quòd debent ſeruari tunc ſolennia Concilij Trid. vt ſuperiori caſu prædiximus.

26 Si vero verbum, volo, adiungeretur verbo denotanti executionem actus perfecti & ſic matrimonij exercitiũ, vt volo te habere in vxorem, vel tenere in vxorem, cũ iſti actus præmittant contractum matrimonij, ceſſebitur per prædicta verba matrimonium de præſenti contractum, vt videntur conuenire in hoc Doct. in. d. c. ex literis. præcipuè Hoſtien. Anto. & Abb. qui

hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc expresse tenent Henric. & Abb. in d. c. ex parte. Iason d. serui electione. in princ. nu. 50. ff. de lega. 1. sequitur Sylvest. in summa verb. matrimonium. 2. quæst. 9. nu. 9. vbi in fine hoc limitat, nisi præcederent sponsalia de futuro, nempe dicendo, promitto quòd ducam te in vxorem, & tenebo te pro legitima coniuge, quia per verba præcedentia sequentia restringuntur in tempus matrimonij contracti, id est quando matrimonium erit contractum, nõ igitur ex præd. verbis censebitur, tunc matrimonium de præsenti contractum, sed tantum sponsalia de futuro.

Supradicta tamen recepta doctorũ sententia in d. c. ex literis, quam modo retulimus, nempe matrimoniũ de præsenti censeri contractum per illa verba, volo te habere in vxorem, vel tenere in vxorem, mihi vera nõ videtur, tum ex his, quæ in quæstione sequenti dicentur, tum etiam, quia & si prædicti actus præmittant contractũ matrimonij, id tamen significant non quidem in præsenti, sed in futurum, quare saltem ex verbis contractum de præsenti nõ videtur, nisi communis vsus loquendi id manifestè haberet, vel verba de matrimonio de præsenti habendo præcesserint, præmaximè si sequeretur statim traductio ad domum, quo magis præsens voluntas contrahentium manifestaretur, adhibitis præterea solennijs Concilij Trid. illud tamen
27 est apud omnes in confesso, matrimoniũ contractũ censeri de præsenti per hæc verba, volo te in vxorem, si mulier similiter concedat, quia tunc verbum, volo adiungitur rei, non vero tempori futuro infinitiui, vt tradit D. Couar. d. nu. 4. in fin. idem per hæc verba, volo te esse vxorem meã quan
28 do illo verbo explicatur velle eligẽtis, seu velle efficax, quod est, actu velle, vt cum Adria. probat Specul. coniug. vbi supra, in versi. sed est dubium. Secus si prædicto verbo explicetur appetitus, seu desiderium quodam, quod est velle inefficax, quia tunc non contrahitur matrimonium, nec sponsalia secundum eosdem & in versi. sequenti agit, quid dicendum sit quando hoc ca-

su non constat de intentione proferentis præd. verba, quanuis Ant. Galeatus consil. 83. inter consilia matrimonialia. nume. 25. volumine. 1. concludat simpliciter his verbis induci matrimonium, nisi præcesserint verba sponsaliorum de futuro, sed præcedens distinctio est verior & tenenda obseruando solennia Concilij Trident. quando matrimonium de præsenti inducitur, atque celebratur.

29 Superest modo pro complemento huius capit. illa tantum examinanda quæstio an matrimonium sit contractum illis verbis, Iuro vel promitto, quòd te habebo in vxorem? & esse matrimonium probare, Primo videtur text. in c. ex parte. de sponsa. vbi probatur, quòd si vir & mulier sibi inuicem promittant se ab eo tempore pro coniugibus tenere ac fidem sibi inuicem seruare est verum matrimonium contractũ de præsenti & ibi communiter Doct. & Specul. coniug. vbi supra. in versi. adhuc est dubium in. 1. conclus. & glos. in. d. c. ex parte. communiter ibi approbata per omnes secundum Abb. nu. 6. & cæteros tenet, q̃ per hæc verba, Iuro, quòd de cætero habebo te pro legitima coniuge & è converso efficitur, atque celebratur matrimonium, quia per verba futuri temporis cõtrahitur quandoq; matrimonium de præsenti quãdo verba denotãt executionem matrimonij non autem principium actus, vt in verbis nostræ quæstionis contingit, nam qui vult consequens tacitè videtur velle & antecedens, vt in cap. præterea. & in cap. prudentiam. de offic. deleg. ita notant ex dict. cap. ex parte. Abb. ibi, nu. 3. quem refert & sequitur Iason. in. l. serui electione. in prin. versic. secundo principaliter confirmo. nu. 23. ff. de legat. 1. Secundò eadem sententia manifestè probari videtur in cap. si quis diuinis. in princip. 30. quæst. 5. vbi inquit text. si quis diuinis tactis scripturis iurauerit mulieri, legitimam se eam vxorem habiturũ: vel si in oratorio tale sacramentum dederit, sit illa legitima vxor: quamuis nulla dos, nulla scriptura alia interposita sit: & ibi gl. in verb. habiturum. per illum text. inquit, quòd

quòd per verba hæc futuri temporis, iuro, quòd habebo te pro legitima vxore contrahitur matrimonium, quia hoc verbum habebo respectum habet ad præsens tempus, nam verba illa habiturum interpretantur id est, habitam me retenturum, & ita profecto hanc sententiam expresse probare videtur, text. ille, eamque nuncupatim tenet glo. præfata ibidem Abb. & Deci. in cap. iurauit. col. 1. de probat. idem Abb. in dict. cap. ex parte. nu. 7. hoc probans etiam si non apponatur verbum ab hoc tempore vel decætero, & Præpos. in dict. cap. ex parte. nu. 6. testatur eam esse communem & magis sustentabilem, cõmunem quoque profitetur Adria. in. 4. senten. quæst. 13. de matrim. sequitur Sylvest. in summa verbo, matrimonium. 2. quæst. 10. nu. 10. Angel. verb. matrimonium. 2. nu. 12. & est frequentissima nostratum sententia secundũ Couar. vbi supra. nu. 5. vltra quem eandem opin. sequitur Areti. consil. 142. & Alex. cõsil. 152. nu. 4. lib. 5. & summa Tabiena verbo, matrimonium. el. 2. quæst. 9. & Grego. Lop. dicens eam esse communem in. l. 2. titul. 1. part. 4. glos. magna. & Villalobos in suis commun. opin. litera. M. nu. 58. Nihilominus hæc sententia communis vera non videtur, tum primo quoniam in matrimonijs contrahendis verba consensum de præsenti exprimentia aut saltem signa, ex quibus is appareat, requiruntur, vt probatum est supra: is autem in hac specie minimè interuenit nec sequitur necessario, sed tantum de futuro, nempe habebo te in vxorem, &c. ergo non est matrimoniũ de præsenti: comprobatur, tum & secundo quia licet, qui habet aliquam fœminam in vxorem actu, præmittit se, cum illa matrimonium contraxisse, non sic ille, qui præsenti tempore eam actu non habet, sed habere promittit in futurum, & quamuis sic promittens statim teneatur eã habere in vxorem, interim tamen, quòd eam consensu de præsenti expresso, verbis aut signis equipollentibus non ducit, atque habet matrimonium de præsenti non est celebratum.
30 Tertiò, quia verba, quæ compatunt con-

trahendo matrimonio, si tempore futuro pronuntientur inducunt tantum sponsalia secundum Palud. in. 4. dist. 27. quæst. 2. art. 4. conclusione 4. sequitur Adria. vbi supra. versi. primo quia. fol. 412.

Quartò, quia verbũ, habebo, iuxta propriam ipsius temporis significationem futurum demonstrat non vero tempus præsens, exponere autem habiturum idest, habitam me retenturum alienum prorsus videtur à vero sensu verborum: si enim liceret promissioni addere, vel minuere verba aliqua, vel eam in alterum sensum quàm verba sonant exponere, vnusquisque facile posset promittentem in suam voluntatem capere quanuis contra suam intentionem & ideo contra communem vt in præd. specie non sit matrimonium de præsenti solet adduci Magister senten. in. 4. distin. 28. cap. 2. vbi tamen de hoc non agit, sed de publicis proclamationibus, quæ ad matrimonium contrahendum præcedere debent, de quibus in cap. cum inhibitio. de clandest. desponsa. idem tamen Magister dist. 27. cap. 2. agens de mutuo cõsensu de presenti requisito in matrimonijs affirmat, solum contrahentiũ mutuum consensum de præsenti connecti verbis aut nutibus expressis, alioquin nequit esse mutuus & ca. 5. inquit, matrimonium non contrahi per sponsaliorum consensum, quæ mutuam in futurum sponsionem designant etiam si fides iureiurando fuerit stabilita: rectè igitur in supradictis sensit Magister huiusmodi promissionem, de qua est nostra præsens quæstio matrimoniũ de præsenti minimè efficere & eã tener expresse Palud. vbi supra in. d. 4. conclusione. Sed expressius contra præfatam communem sententiam Magistrum sequutus in. 4. dist. 27. ca. 4. tenet Adria. in. 4. quæst. 13. de matrimo. vbi latè eam probat dicens esse probabiliorem & veriorem quinimo eam tenuerunt antiqui Canonistæ, Hugut. & Laur. quos refert Henric. in dict. capit. ex parte. atque idem insinuat Angel. in authẽ. quib. mod. naturales sic. legit. §. fin. collat. 6. & bene ex professo probat Couar. vbi supra. dicto

Universidad de Deusto
Biblioteca

nat.5. & est communis Theologorum secundū Alphons. à Vera Cruce in Specul. coniug.vbi supra.in.2.conclu.vbi eam latè probat & sequitur.

31 Et tenendo hanc secundam sententiam veriorem aduersus communem Canonistarum, non obstat primum fundamentū prioris partis, nempe text.in dict.c. ex parte.cum sua glosl. communiter approbata, nam in text. illo verbum ab eo tempore adijcitur promissioni, nempe, quòd Andreas promisit cum iuramento Catherinę quòd eam ab eo tempore pro coniuge teneret & ei sicut vxori suæ fidem seruaret, ex quo consensus futurus ad præsens tempus deducitur, vnde text. ille ad hanc quæstionem minimè allegari potest, quinimo per sola verba prædicta, nisi præcedant alia, nempe, *Yo consiento en ti como en mi muger*, &c. non contrahi matrimonium videtur probare Regia.l.2.in versi. la segunda.titul.1.par.4. Iuxta exemplum ab ea positum. Nihilominus tamen in materia seruanda potius est decisio text.in dict. capit. ex parte.de sponsal.quàm. d.l.Regia. præmaximè cum ea non id requirat, sed exemplum fingat ex eo igitur in dubio non debet correctio.d.capit ex parte.glo. etiam eiusdem cap. communiter approbata eadem ratione qua text.ille huic nostræ sententiæ non obest, quia in quæst.glosl.contrahentes adiecerunt verbum, de cætero, quod idem significat, quòd ab hoc tempore: nec etiam obest ratio, q̄ qui vult consequens videtur etiam velle & antecedens, nam respondeo, quòd qui vult quod sequitur, censetur etiam omnino velle id, quod præmittitur necessario illo tempore, quo consequens executioni tradendū est: vnde quamuis sic promittens statim illam habere teneatur in vxorem, interim tamen, q̄ cum ea de præsenti non contrahat, & sic eam non habet matrimonium non est, vt pulchra ratione comprobat Adria. vbi supra. Præterea licet verba de futuro denotent executionem matrimonij non autem principium actus: nihilominus tamen matrimonium contractum reuera non est, sed executio tantum ipsius promittitur: quousque ergo ipsum nō exequitur per verba præsentis temporis cum aliter ipsum non contrahatur, aut æquipollentibus signis, vt sæpè diximus non erit matrimonium.

32 Ad secundum hoc est ad text. in.d.c. si quis diuinis.in prin. qui magis vrget in proposito, nam expresè ibidem cōmunis Canonistarum probata videtur, respondeo illum esse ex nouellis constitutionibus Iustiniani Imperatoris, nempe in authen. quib. mod.nat.effic. legit. §. quoniā autē.collat. 6. vt constat ex ipsius.c.super inscriptione. & ibi glo.quem Gratia.incorporauit in decreto, vt inquit Abb.in.d.c. ex parte. nu. 6. Quare cum hæc non sit Pontificia neque conciliaris decisio, nec dictum alicuius sancti, nec cōstet de authoritate legitima, qua fretus Gratia. illum text. decreto inseuerit, sed solum illa constitutio fuit à Gratiano ad suæ assertionis confirmationem relata, atque inter Canones inserta non tamen ab aliquo Pontifice canonizata, videtur de illius viribus dubitari meritò posse, vt scribit ex aliorum sententia Ripa in cap.2. nu. 80. de rescript. dicens, tunc leges Cæsarum in decretorum libro relatas censeri canonizatas cum in ipsomet Canone ab aliquo
33 Pontifice edito incorporatæ, aut insertæ fuerint, idem nouissimè post multos alios scribit Sebastianus Medices in comment. de legib. & statut. 1.part.quæst. 3.nu.19. & Menoch. de adipiscend. poss. remed. 4. nu. 8. 42. & seq. idem affirmās generaliter. Præterea etiam si standum esset illius.l. decisioni ibi, vltra prædicta verba traductio ad domum præcessit & tractatus vxorius subsequutus fuit, vt patet ex originali, quod est huiusmodi: quoniam autem interpellationibus, quæ nobis fiunt semper omniū assiduè mulieres audiuimus ingemiscentes & dicentes, quia quidam earum concupiscentia detenti ducat eas in domibus suis sacra tangentes eloquia autin orationis domibus iurantes, habituros se eas legitimas vxores taliter eas habentes tempore multo. & forte suscipientes filios: deinde dum se satiauerint earum desiderio, aut extra filios,

lios, aut cum filijs eas proijcientes de suis domibus: iudicamus etiam hoc oportere fancire, vt si mulier ostēdere potuerit modis legitimis, quia secūdum hanc figuram vir eam acceperit domi, vt eam vxorem legitimam haberet & filiorum legitimorum matrem nequaquam penitus licentiā esse ei hanc de domo præter ordinem legis repellere: sed habere eam legitimam & filios suos esse ei, &c. Constat igitur manifestissimè ex hac.l. ex præcedētibus & subsequentibus promissionem ipsam iuratam de voluntate & consensu contrahentiū re & verbis expresso matrimoniū de præsenti celebrare intendentium: præcessit siquidem, vt dicebam traductio ad domum eo animo atque intentione communi amborum facta, vt esset vxor legitima & præter ea in domo viri intercesit promissio iurata viri q̄ eam haberet legitimam vxorem ac re ipsa subsequutus fuit huiusmodi habitus contractus promiscuus, sicque deductus fuit in executionem, vt cōstat ex princip. text. & iterum ex illis verbis, quia secūdum hanc figuram vir eam acceperit domi, vt eam vxorem legitimam haberet & filiorum legitimorum matrem: ex quibus omnibus simul iunctis & ne viri alias fœminas illuderent rectè ibi cōstitutum fuit matrimoniū inducitur vero in nostra specie tantum fuit, promissio iurata, q̄ illam habebit in vxorem, in quibus terminis meritò, vt iure matrimonium nō inducatur per supradicta, quinimo per locum ab speciali probatur præfata nostra sententia in dicta nouella constitutione, nam si ideo ibi illud quia præd. omnia simul concurrerūt, ipsis ergo deficientibus ex vi solaverborum matrimonium minimè videbitur celebratum de præsenti, sed tantum sponsalia de futu-
34 ro: ex traductione enim præsumitur matrimonium, vt ex Angel.de Vbaldis refert Vera Cruce. vbi supra in fin. præd. secundæ conclusionis. & ante eos Adrianus vbi supra, in versic. ex quibus. fol. 423. colum. 2. quanuis in contrarium sit communis opinio secundum D. Couar. in. 4. 1. parte. c. 4. §. 2. nu. 1. nisi in duobus casibus, de quibus per eum ibi, posset tamen receptissima opinio suprædicta prior saluari, atq; rectè procedere vbi vltra prædi. verba traductio ad
35 domum intercessisset pro qua matrimonium ipsum indicaretur ac simul tractatus præsens matrimonialis, vt ex prædictis cōstat, vel quoties communis vsus loquendi & intellectus prædictorum verborum, is esset, vt ex eisdem matrimonium de præsenti celebratum intelligeretur ex dict. ca. ex literis. el. 1. de sponsa. iunctis his quæ supra in principio huius capitu. in proposito adduximus, dummodo in supradictis casibus solennia necessaria Sacri concilij Tridentini obseruentur.

36 Vltimò, etsi præd. communis sententia vera foret locum non haberet vbi sponsalia de futuro præcessissent dicta verba denotantia executionem, hoc modo concepto contractu, promitto, quòd ducam te in vxorem & tenebo te pro legitima coniuge, tunc enim propter prædi. verba præcedentia, quæ sunt futuri temporis restringuntur sequentia in tempus matrimonij contracti, id est, cum matrimonium erit contractum, sicque hæc sponsalia de futuro iudicanda sunt, argumento text. in.l. fin. §. cui dulcia. ff. de vino tritico, oleoque legat. & in cap. sedes. de rescript. & in Clemen. non potest. de procurato. vbi probatur, quòd verba subiecta ex præcedentibus intelliguntur, ita in specie tenent Hostien. & Abb. in dict. cap. ex parte. nume. 7. & ibi Præpositus. nu. 6. Roma. singul. 338. Alexan. consil. 152. volumi. 5. num. 4.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium, vel sponsalia inter consanguineos, vel affines sub conditione si Papa dispensauerit, an sint valida, ita vt Papa dispensante locus non sit pœnitentiæ necne? & numeris sequent. præcipuè nu. 15. vbi referuntur authores affirmatiuæ sententiæ & nu. 16. negatiuæ & nu. 17. sententia authoris ponitur.*

2 *Matrimonium per verba de præsenti contractum sub aliqua conditione licita & honesta adueniente conditione statim perficitur, & est verum matrimonium, absque nouo consensu*

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum communem opinionem Canonistarum, sed secundum veriorem & communem etiam Theologorum secus est, vt in nu. 21. & sequentibus.

3 *Impedimentũ publicæ honestatis iustitiæ nullum oritur ex sponsalibus conditionalibus ante conditionis euentum.*

4 *Contrahentes matrimonium per verba de præsenti sub aliqua conditione licita & honesta, non possunt pendente conditione dictum consensum reuocare, sed tenentur conditionẽ expectare, si tamen interim aliud matrimoniũ contrahant tenebit.*

5 *Matrimonium contractum inter consanguineos, vel affines absque conditione si Papa dispensauerit, est illicitus & contrahentes incidunt in pœnam excommunicationis.*

6 *Institutio filij spurij simpliciter facta pro non scripta habetur nisi fiat sub conditione si Princeps eum legitimauerit.*

7 *Venditio rei feudalis, vel emphyteoticæ simpliciter facta nulla est, secus si sub conditione, si dominus consenserit, vel Rex licentiam præstiterit, fiat.*

8 *Dispositio seu vocatio testatoris ad maioratum, vel aliud legatum Seij si Titiam consanguineã suam vxorem ducat non valet, nisi adiuciatur ex dispensatione Summi Pontificis contrariũ. numer. 23. & 24.*

9 *Id, quod à voluntate Principis pendet reputatur quasi impossibile, hoc tamen fallit in eo, quod Princeps solet faciliter concedere, vt in numero. 10.*

11 *Conditio contrahendi matrimonij inter cõsanguineos, vel affines in secundo gradu constitutos quanuis iudicanda sit impossibilis nedum de iure, sed etiam de facto attamen subsistente iusta causa valida erit, & ideo non est reijcienda ex institutione, vt in nu. 12.*

13 *Quoties conditio est præambula & necessaria ad validitatẽ actus nunquã reijcitur, etsi summè difficilis sit sed eius euentus expectatur.*

14 *Conditio si Papa dispensauerit etsi impossibilis quodammodo dici possit eo quòd dependeat à Principis voluntate non tñ propriè & stricta interpretatione, sed largè & impropriè, vt hic.*

18 *Contractus Sponsaliorum inter consanguineos vel affines sub conditione si Papa dispensauerit, etsi sit validus poterit tamen ante, vel post dispensationem impetratam quilibet ex contrahentibus pœnitere, tenebitur tamen huiusmodi pœnitens alteri conuentioni stare volentire fundere expensas ad dispensationem impetrandam factas, vt in nu. 19.*

20 *Difficultas diluitur, quare si valida sunt prædicta Sponsalia conditionalia licita est pœnitentia.*

22 *Cap. super eo. de cõdi. appos. inducitur, vt probet communem sententiam Theologorum aduersus Canonistas, de qua supra nu. 2, & 21.*

23 *Argumentum à contrario sensu in iure nõ procedit, quoties sensus contrarius esset contra legem, vel Canonem, nec etiam quando ex eo sequeretur correctio iuris.*

25 *In matrimonio de præsenti de facto purè contracto inter consanguineos, vel affines infra quartum gradum absque conditione illa si Papa dispensauerit, non potest intelligi tacitè ea conditio, ac proinde si simpliciter & purè contrahant incurrunt in pœnam excommunicationis, secus in Sponsalibus de futuro inter eosdem purè contractis, quia fortè potest tacitè intelligi præfata conditio.*

26 *Contrahentes de futuro Sponsalia consanguinei, non incidunt in pœnam excõicationis.*

CAP. XXII.

De matrimonio, vel spõsalibus cõtractis inter cõsanguineos vel affines sub cõditione si Papa dispensauerit.

1 CONtrouersa satis nõ modo, vẽrum etiam frequens in vsu forensi quæstio est illa, an matrimonium, vel sponsalia contracta inter consanguineos, vel affines, alioqve canonice contrahere impeditos, sub conditione si Papa dispensauerit, demum Papa dispensante sint matrimonium, vel sponsalia de futuro absque alio nouo cõsensu, ita quòd virtute prioris contractus sponsaliorum alter alterum etiam inuitum compellere

lere possit, vt matrimonium inter eos celebretur per verba de præsenti in facie ecclesiæ necne?

2 Et in hac celeberrima quæstione pars affirmatiua verissima videtur ex sequentibus. Primò, quoniam matrimonium per verba de præsenti contractum sub aliqua alia conditione licita & honesta, adueniente ipsa conditione statim perficitur absque aliquo alio nouo consensu, ad exemplum cuiusuis alterius conuentionis conditionalis, ita tenet Abb. in. c. de illis. post Innoc. & alios ibidem, & in. c. super eo. & Henric. in c. fi. de condit. appos. Palud. in. 4. sentent. dist. 29. in fi. ibi, & quod dicit Thom. argu. d. c. de illis. sequitur dicens eam videri probabiliorem data perseuerantia in consensu conditionaliter præstito, qui si de alio non appareat præsumitur perdurare Greg. Lopez in. l. 3. glo. 1. in prin. titul. 4. par. 4. Estq; hæc communis & frequentissima opinio Canonistarũ, vt fatentur omnes de re hac agentes præcipuè Couar. & alij infra statim citandi, & probari videtur in. d. cap. super eo. in fi. ibi non habito, ergo adimpleta conditione, & sic iam habito alieno arbi-
3 trio erit matrimonium, & præterea in. c. 1. §. fin. de sponsa. libr. 6. ibi, eum ex sponsalibus conditionalibus ante cõditionem extantem sicuti consensum non habentibus, & in certis nulla publicæ honestatis iustitia oriatur: ergo à contrario sensu impleta conditione statim oritur impedimentum honestatis fundatum in solo consensu, ac per consequens sponsalia prædicta præcedentia purificantur.

4 Hæc tamen communis opinio Canonistarũ limitatur si ante conditionis euentum alter ex contrahentibus consensum reuocaret, tunc etenim conditionis euentus non efficeret coniugiũ, ac per cõsequens si eum alia cõtrahat tenebit matrimonium, quanuis non possit licitè dictum consensum reuocare, sed teneatur conditionem expectare iuxta glo. & Doct. in dict. capit. super eo. præcipuè Abb. & Præpositus ibid. & D. Couar. in. 4. part. 2. cap. 3. in princ. nu. 5. vbi quòd non refert ad reuocationis effectum, an altero ignorãte, vel sciente fiat, per text. in cap. fin. de procurat. in. 6. quanuis glo. dict. capit. super eo. videatur scientiam alterius exigere, dicit etiam communem cum Couar. & Panor. Villalobos in suis communibus opin. litera. M. nu. 66.

5 Secundò eadem pars affirmatiua probatur quoniam et si huiusmodi contractus si purè celebraretur absque præfata conditione si Papa dispensauerit, foret illicitus, ac proinde cõtrahentes excõmunicationem incurrent ipso facto, vt in Clementi. 1. de consang. & affinit. Tamen si fiat sub conditione, quæ contractum ad licitum tempus referat, licitus erit atque permissus, argum. l. in tempus. ff. de hæred. institut. quare ita contrahentes non peccant licet alias contrahendo sine præfata conditione peccarent, vt rectè docet Adria. in. 4. tractat. de matrimonio, quæst. 10. in versi. ad rationes ante. ibi, ad secundum principale. fol. 413. col. 2. sic etiam videmus, & institutio filij
6 spurij simpliciter facta pro non scripta habetur, si verò fiat sub ea conditione, si princeps eum legitimauerit valida est, vt in. d. l. in tempus. vbi glos. verb. cũ capere & ibi, communiter scribentes hanc differentiam constituunt iunctis his, quæ D. Molina lib. 2. cap. 7. nu. 4. cum seq. de primoge. Hispa. latius adduxit.

7 Similiter etiam venditio rei feudalis, seu emphyteoticę vel maioratus simpliciter facta nulla est, si verò ea lege fiat, si dominus feudi seu emphyteosis cõsenserit, vel Princeps ad rem maioratus alienandam facultatem præstiterit valida erit, nec poterunt sic contrahentes recedere, nisi prius consensus requisitus fuerit, vt ostendit idem Molina vbi supra libr. quarto. capit. tertio. numer. 48.

8 Ex quibus probari videtur differentia, quam assignauit subtilissimus Emanuel Costa libr. primo Select. capit. octauo. nu. 14. in quæstione illa, an valida sit dispositio testatoris, vel maioratus fundatoris ad eum vocantem Seium si Titiam consanguineam suam vxorem duceret, nam ipse distinguit, ac eam differentiam constituit

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt si quidem prædictus testator adiecerit, ex dispensatione Romani Pōtificis valeat, sin minus, sed simpliciter cōditionem contrahendi matrimonium cum consanguinea apposuerit, minimè: hæc nanque differentia ex supradictis colligi ac probari videtur, ac in pposito prodesse pro hac parte affirmatiua.

9 Tertiò, quia etsi, id, quod à principis voluntate pendet reputatur quasi impossibile, vt in l. continuus. §. cum quis. ff. de verb. oblig. & ibi notat glos. in verb. relictæ sint. & cōiter Doct. præcipuè Barto. nu. 2. Paul. Castr. 3. Ias. 8. & 9. in idem est optimus text. in l. Africanus. alias incipit, apud Iulianum 40. in ordine. §. constat. ff. de legat. 1. & in l. inter stipulantem. §. sacram. cum simil. ff. de verb. oblig. hoc tamen fallit in eo, quod
10 Princeps solet faciliter concedere, hoc nanque impossibile minimè reputatur: quod patet ex. d. §. constat. dum dicit, cum distrahi nō soleant: vbi hoc notare videntur Cuma. Paul. & Alexan. & Ias. nu. 13. & sequen. vbi dicit cōmunem, ad idem est optimus text. in l, intercidit. ff. de condi. & demonstra. & l. quidam relegari. & ibi Socin. nu. 11. ff. de reb. dub. Aretin. in l. 1. versi. permittitur. ff. de aqua quotid. & æstiual. sequitur plures referens Couar. vbi supra in. 4. part. 2. cap. 3. in princip. num. 8. & communiter scribentes, id notant, vt plures referens testatur Molina de Hispan. primogen. lib. 2. capit. 13. nu. 8. sequitur Anto. Gom. in l. 9. Tauri. nu. 18. in fine. vbi aliam limitationem ad prædict. regulam refert, & Ias. alios referens in l. Gallus. §. nūc de lege Veleia. nume. 25. ff. de liber. & posthum. At vero præfata conditio si Papa dispensauerit in tertio vel quarto gradu consanguinitatis, vel affinitatis impossibilis à iure non est, nec etiam de facto, cum in prædictis gradibus cum causa iusta posit & soleat dispensari, vt communiter videmus quotidie dispensari, & præterea cauetur in decreto cōcilij Trident. infra statim citando: quod similiter est dicendum in alijs impedimentis Canonicis ad contrahendum matrimonium in quibus Summus Pontifex & possit & soleat dispensare, vt in simplici voto castitatis, vel continentiæ & alijs. At vero
11 in secundo consanguinitatis, vel affinitatis gradu, quanuis difficillima videatur, atque id circo impossibilis præcipuè attento Sacrosancto Concil. Triden. Sess. 24. de reformat. matrim. c. 5. ibi, in secundo gradu nunquam dispensetur nisi inter magnos Principes, atque ob publicam causam, quare nedum de iure, sed etiam de facto impossibilem hanc conditionem iudicandam esse censuit D. Molina vbi supra nume. 12. Attamen cum ex eodem decreto Sacri concilij inter magnos Principes & ob publicam causam permissa sit dispensatio in præd ict. secundo gradu, idq; etiam inter alios eisdem inferiores, etsi non facile, facere soleant ex iustissimis causis, Romani Pontifices moti, dicendum erit huiusmodi conditionem inter hos consanguineos, vel affines in secundo gradu constitutos subsistente iuxta causa validam esse cum hæc difficultas potius ad impossibilitatem facti quā iuris referenda sit, quia non valet hoc casu de potestate Romani Pontificis disputari, vel dubitari.

12 Quo fit, vt similiter præfata conditio contrahendi matrimonium cum consanguinea, vel affini in secundo gradu cum dispensatione Romani Pontificis minimè ex institutione reijcienda sit cum ipsa conditio ad actum validum efficiendum necessaria sit, atque præambula iuxta doctrinam Bald. in l. 1. C. de institu. & substit. sub cond. fact. vbi scribit, quòd quoties conditio est præambula & necessaria ad valid-
13 tatem actus nunquàm reijcitur etsi summe difficilis sit, sed eius euentus expectatur, quem sequitur Socin. in. d. l. quidam relegatus. ff. de rebus dub. vbi Sadolet. col. 2. hanc regulam existimat esse verisimam, atque hoc verum esse profitetur Alexan. nume. 5. Ias. num. 16. in dict. §. constat. idq; probant ex dict. l. id tempus. vbi communiter scribentes id agunt, & in terminis institutionis probauit Costa in dicto capit. octauo. numero. 14. sequitur & latè non solum iure communi probat, sed etiam

etiam attento prædi. Concil. Trid. decreto mutata sententia Molina in adnotationib. ad finem sui operis positis. nu. 12. vbi idem etiam probat in maioratibus vbi prædi. cōditio apposita fuerit, vt minimè sit reijciendа, sed potius expectanda. Ergo ita in proposito nostro erit dicendum, vt prædi. conditio si Papa dispensauerit in cōtractu matrimonij, vel sponsaliorum à cōsanguineis vel affinibus etiam in secundo gradu adiect1 valida sit & expectanda, ipsaque adimpleta contractus verificetur.

14 Quartò & vltimò eadem sententia affirmatiua comprobari potest, quia huiusmodi conditio, etsi quod à principis pendeat voluntate impossibilis quodammodo dici possit, non tamen propriè & ex stricta interpretatione, etiam si non soleat concedere, sed largè & impropriè, quia si potest à principe concedi possibile est, & fiat, dicitur ergo impossibile facti, vel verius difficile, non vero iuris, & non eo modo, quo impossibile dicitur in cap. fin. de cond. apposit. nam ibi impossibilis conditio, intelligi debet, quæ iure vel natura est impossibilis, cum ergo hæc, de qua agimus, sit iure possibilis etsi facti difficilis reijcienda minimè erit à contractu, sed expectandus ipsius euentus, vt optimè explicauit Couar. vbi supra. nu. 8. quem sequitur Molina. d. lib. 2. de Hispan. primogen. c. 13. nu. 11. Præterea conditio impossibilis de iure (qualis hæc aliquibus videri poterit) si ad futurum referatur, non reijcitur à matrimonio secūdum Adria. in. 4. quæst. 11. de matrimo. in versi. secundo præmitto. ibi, secus si referrent. fol. 416. col. 2. quem refert & sequitur. Couar. vbi supra.

15 Et ita in terminis hanc partem affirmatiuam quòd in præfata specie, eueniente cōditione (hoc est) Papa dispensante non sit necessarius nouus consensus, sed quòd statum eueniente conditione prædicta efficiatur matrimonium quando verba de præsenti præcesserunt, nempe cōtraho tecum si Papa dispensauerit tenent Ant. de Butr. Gasp. Calderin. & Præposit. in dict. cap. super eo. nu. 5. dicens, q̄ videtur posse sustineri quanuis in finalibus verbis relinquat cogitandum, sed eam sequitur idem Calderinus consil. 1. titul. de spons. Dec. simpliciter in l. ea, quæ raro. num. 14. ff. de regul. iur. in idem etiam inclinare videtur Ias. in. d. §. constat. nu. 11. & seq. & hæc opinio de consuetudine seruatur secundum Nicolaum Boer. decis. 264. nu. 27. & eam sequitur & probat data perseuerantia voluntatis Grego. Lup. in. d. l. 3. glo. 1. titul. 4. part. 4. & latè summa Angel. verb. matrimoniū. 3. nu. 4. vbi dicit hanc partem tenendam antequā alter ex huiusmodi cōtrahentibus transeat ad secunda vota (& vt ex ipso conijcio ante implementū conditionis, nam postea iam remanet purificatum primum matrimonium, & ideo secundum nō tenebit) hanc eandem partem in sponsalibus sub prædi. conditione contractis, q̄ sint valida & sic promittens in euentum conditionis teneatur ad minus promissionem adimplere latè probat Adria. vbi supra. d. q. 10. de matrimo. in versic. sed quantūlibet colorata. fol. 411. col. 2. & seq.

16 Rursus contraria pars omnino ideſt, negatiua imo quòd ex huiusmodi contractu de præsenti, vel de futuro conditionali si Papa dispensauerit nulla prorsus obligatio oriatur, nec ipse cōtractus teneat, sed sit necessarius nouus consensus ad contrahendū præter Papæ dispensationē. primo astruitur, quoniā contractus hic à principio fuit illicitus, ergo ex eo non potuit oriri aliqua obligatio, vt in l. cum lex. ff. de fideiusso. l. non dubium. C. de legibus, quòd sit illicitus patet, quia inter consanguineos, vel affines infra quartum gradum non potest cōtrahi matrimonium, vt in cap. non debet. de consang. & affinita. quinimo si de facto ipsi inter se contrahant sunt excommunicati, vt in Clem. 1. de consang. & affinit. consequentia iam patet & est probata igitur, &c. Præterea & secundo hæc conditio si Papa dispensauerit censetur, atque reputatur à iure impossibilis cum dependeat à voluntate principis, vt in dicto. §. constat. & supra est probatum, ergo à matrimonio reijcitur ac remanet purus con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tractus ipse, vt in.c.fin. de condict. appositi. sed talis contractus purus minimè valet, vt est prædictũ, ergo etiam si Papa dispensauerit non erit matrimoniũ nec sponsalia de futuro, arg.l.oratio.ff.de sponsal. Vlterius & tertio quoniã etsi purè cõtraheretur inter huiusmodi impeditos implicitè tamen intelligeretur ac inest cõditio ipsa si Papa dispensauerit, taciti autem & expressi idẽ est iudicium, vt in.l.cum quid.cum materia.ff.si cert.pet. ergo si cõtractus huiusmodi adiecta præd.conditione expressè valeret ea etiam non adiecta valeret, hic nõ valet ideſt, purus ergo nec ille.

Quartò, quia cõiter dispensationes ad matrimonia non dantur, nec fiunt in radicem matrimonij, hoc est, vt ipso facto sit dispensatum, tunc enim censetur sublatũ impedimentum tanquam si non esset lex, quæ hoc prohiberet, sed fit commissio ad partes ordinarijs locorum, vt si per diligentem informationem, &c. dispensent, tunc enim matrimoniũ non habet effectum tanquam à principio, sed tanquã ex nouo consensu, post dispensationem interponendo: ergo partes si tunc nollent de nouo cõtrahere, vel cõsentire erunt liberi, & ita hanc partem prorsus negatiuam tuentur ac latè probant Innocent.Cardin.& Abb.nu.8.in d.c.super eo.Syluest. in summa verb. matrimoniũ.3.quæst.9.Henric.in.c.fi. de condit.appositi.col. 2. Areti. consil. 142. col. 1. idem Aret.dicens hanc opin.cõem in.d.§. constat.nu.11.in versi. & ad materiam nostræ.l.quam.l. interpretatur simul cum.l. cum seruus.eiusdem tituli.& eum referens cõem testatur Villalob.in suis cõmun.opinio.litera.M.nu.67.& additio Dec.in.l.ea, quæ raro.nu.4.ff.de reg.iur.& est communis opinio Doctorũ in.d.c.super eo.secundum Adria.vbi supra in.4.q. 10. de matrimo.versi.ad oppositum. fol.411.col.1. cõmunem etiam testatur plures idem citans Loazes in tit.de matrim.in 12. dub. in princip. eandem sententiam cõem esse testatur (etsi fateatur rem esse ancipitem & vtrinq; ambiguam) licetque non necessariã, multo tamen probabiliorem existimat eam latè probans Domi.à Soto in.4.sent. dist.29. q.2.arti.1. in versic. quod autem. maiorem offert ambiguitatem, resoluens, vt nõ modo ante dispensationem obtentam (de quo nulla est ambiguitas) verum & post, vteró; posit à pacto illo recedere, nec vero id tantum de consensu alterius quia, & id certissimum est, sed altero etiam inuito & reclamante: imo quanuis cõtractus ille iuratus sit, si hæc nostra cõis sententia vera est, vt inquit ille, iuramentum non ligat, neq; dispensatione indiget, quia super illicitam materiam latum est, hanc etiam partem intrepide tuetur ac defendit Victor.in sua summa de sponsal. quæst. 266. vbi idem existimat etiam si iuratus esset contractus, quia iurando peccatur, quia est contra bonos mores, eandem sententiã optimè plures allegans & cõem profitens probat sine dubio Tellus Fernandez in.l.22. Tauri. n. 18. Mihi autem minimo ex supracitatis scri
17 ptoribus neutra pars ex superioribus indistinctè placet, sed potius quædam media inter eas, nempe, vt præd.contractus etiam per verba de præsenti celebratus sub conditione tamen si Papa dispensauerit (quanuis iam post sacrum Concil. Triden. minimè hoc modo contrahatur, dico de præsenti) etiam Papa dispensante, eademque perseuerante communi volũtate minimè quidem matrimonium de præsenti efficiatur ex fundamentis supra pro secunda opinione adductis, quæ in hunc sensum rectè concludunt atq; astringunt quod indubiũ hodie existimo stante decreto de reform. matrim. Sacri cõcil. Trid. Sessio. 24. c. 1. vbi cauetur præcisè corã parocho, vel alio sacerdote de ipsius ordinarij, vel parochi licentia & duobus, vel tribus testibus matrimoniũ esse contrahendũ, aliter autem contrahentes inhabiles ad sic contrahendum reddit Sancta synodus, & huiusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, &c. q si coram parocho & testibus huiusmodi matrimonium de præsenti contraheretur inter consanguineos, vel affines infra quartum gradum sine dispensatione Summi Pontificis sub conditione tamen si ipse dispen-

sauerit adhuc nullus erit contractus, vt puta, quia inter impeditos canonice celebretur, quinimo & cõtrahentes propter contemptũ credo hoc casu incursuros excommunicationis sententiam, de qua in.d. Clem.1.de cõsang.& affinit. secus acsi per verba de futuro contraxissent, quo casu ipsam non incurrerent, vt Adrian.in.4.q. 10. rectè existimauit vbi q; nõ peccant sic cõtrahendo, ergo si non peccant nullam incurrunt excõmunicationem & parochus & testes, seueriter puniendi essent, eo quòd matrimonio prohibito interfuerunt: valebit tamen nihilominus cõtractus huiusmodi & licitus erit (præcipuè si in futurũ tempus conferatur) vt sponsalia de futuro non obstante, quòd si purè fierent sine conditione si Papa dispẽsauerit esset nullus ex eoq; nulla obligatio oriretur, nã ex quo adijcitur præfata conditio atque contractus ad licitum tempus confertur verius existimo valere ex eoq; obligationem oriri ad promissionem implendam iuramento etiam non interueniente, sed præcipuè ipso addito, ex fundamentis supra pro priori parte adductis, quæ quidem in hũc sensum sumpta satis concludunt atque vrgent pro hac parte potius quàm quæ pro secunda contraria adducta fuere, quibus ex prioribus satis fit.

Et ita meritò hanc partem & mediam sententiã latè tuetur, vt prædiximus Adria. in.4.quæst.10.de matrim.& Doctissi.Couar. vbi supra in.4.2.part.c.3.in princ.in finalib.verb.quem refert & probat D. Molina vbi supra.d.libr.2. de primoge. Hispan. cap.13.nu.10.& hanc partem sequitur Alphonsꝰ à Vera Cruce in appendice ad Specul. coniug. ad illa, quæ dicta sunt de illo, qui sub conditione contrahit in.2.& 4.cõclus.pag.114.116.& 118.& Ioan.Matiençio, allegans in Rubri.tituli.1.libr.5. nouæ collect.reg.nu.69. Quinimo Domini. à Soto vbi supra in versi. hoc tamen. Idem concedit, vt ex quadam honestate oriatur inde obligatio sponsaliorum quando matrimonium illud inter cognatos ob aliquem bonum finem expediens esset, & dum experiæ in expeditione dispensationis amplæ factæ fuissent, præsertim si sponsa se permiserit spe illa defloran, tametsi non solum talis concubitus peccatum sit graue, verum & oscula & tactus, qui alias inter sponsos de præsenti licerent, quia omnia seruntur super indebitam materiã, id, quod in specie probauit Vera Cruce vbi supra. conclus.2.& 4.pag.118. Etiam si bonum illud ob quod fieret prædictos contractus non esset vniuersale, sed particulare alicuius familiæ.

18 Obseruandum tamen est, q; hac opinione etiã retenta etiã licitus ac validus sit huiusmodi contractus sponsaliorum, nihilominus tamen ante & post dispensationem impetratam quilibet ex cõtrahentibus poterit ad libitum pœnitere cum nouus consensus ad contrahendũ sit necessarius post omnimodam expeditionem dispensationis, quo fit, vt si tunc nollent de nouo consentire essent liberi (quanuis contrarium in hoc nonnullatin probent Anto.de Butr. Calderin.Præpositi.& Adria. vbi supra, cæteriq; primæ partis supra citatæ authores) quoniam prior ille consensus reuocabilis fuerit, quia præstitus fuit ab illegitimis hoc est impeditis contrahere & quanuis validus, vtpote relatus ad tempus habile nihilominus reuocari potest, vt expresse habet communis opinio supra secundo loco relata nu.16. quam in hoc probamus, quanuis dum habet validum non esse huiusmodi contractum, ac proinde nullam ex eo oriri etiam in futurũ obligationem supra iure improbauerimus, idque manifestè constat ex Soto & Tello Fernand. vbi supra. idem expressè cum communi fatentibus, nempe licitam esse hoc casu pœnitentiam, & tenet præterea Matienç. vbi supra, dicens, quòd quilibet poterit pœnitere, etiam post obtentã dispensationem: & probatur vlterius, quia in cuiusque voluntate est, vti dicta dispensatione, vel non, vt vult Anchar. consil. 230. in fin. & Parisi. cõsil. 52. numer. 42. volumi. 4. quos refert & sequitur Tellus vbi supra tenebitur tamen
19 pœnitens hac in specie alteri conuentioni

Universidad de Deusto
Biblioteca

stare volenti refundere expẽsas ad dispensationem impetrandam factas argumen.l. si pecuniam.ff.de condict.causa data,&c.

Quod si replices, quid proderit obsecro, esse licitum validumque huiusmodi contractum, si tandem euanescit pœnitentia vnius ex contrahentibus? respondebo libenter quoad effectum nihil interesse an validus, vel nullus sit, quandoquidem potest vtraque pars pœnitere: quod si iterum instes, si validus est cõtractus hic, compelli debet contrahens ad fidem præstitam implendam dispensatione expedita, acsi impedimento sublato contraxissent, vt habet opinio Ant.de Butr. & sequaciũ, nam etsi Concil. Trident. sustulerit matrimonia clandestina, non tamen prohibuisse visum fuit sponsalia de futuro, vt latè probauimus in nostro titul.de iuramento confirmat.1.part.cap.51.nu.1. & seq. quia hoc in casu cessant rationes, quibus motum fuit concilium, vt matrimonia clandestina prohiberet, vt illic docuimus: ergo sicut contrahens de futuro hodie cõpellitur ad promissionem implendam, ita etiam in proposito compellendus videtur consanguineus vel affinis, qui si Papa dispensauerit promisit contrahere cum cõsanguinea vel affine dispensatione ipsa concessa & habita, cum vt defendimus validus, hic sit contractus & licitus? Respondeo sanè differentiam esse inter sic promittentes habiles nõ impeditos, quos teneri adimplere promissum indubium est, & inter inhabiles & à iure impeditos ad consentiendum, qui etsi valide in futurum deficiente impedimẽto contrahere possint, reuocabiliter tamen obligantur propter iuris impedimentum, vt habet communis sententia: idem enim videmus in impuberibus maioribus septẽnio, qui siue per verba de præsenti matrimonium cõtrahant, quo casu ius interpretatur, inter eos sponsalia de futuro esse contracta, siue ipsi de futuro expresse contrahant valent quidem sponsalia, vt in capit.1. §.primo.de desponsi.impub.lib.6. & nihilominus adueniente etate potest factus pubes libere à præd. sponsalibus resilire, atq; promissum non adimplere, vt supra docuimus.capit.18.nu.10. ergo ita in proposito idem dicendum videtur, vt consensu horum consanguineorũ vel affinium de quibus agimus, etsi licitus validusque fuerit contrahendi in futurum si Papa dispensauerit, attamẽ Papa dispensante poterit quilibet eorum altero inuito pœnitere, vt est prædictum, quia consensus ab eisdem antea præstitus non fuit ita efficax, atq; obligatorius, quia præstitus fuit tempore, quo erant iure impediti: proinde nouus consensus sublato impedimento necessarius erit, sicut si præstitus fuisset ab omnino liberis & legitimis personis absque vllo impedimento ad contrahendum, quia licet de præsenti non contraxerint, sed de futuro, ac proinde postea nouus consensus ad matrimonium de præsenti celebrandum requiratur, ille tamen consensus prior de futuro cõsummatus ac sufficiens fuit, quia nullo defectu laborabat sicut laborat in impeditis iuris dispositione, siue prohibitione, qui etsi in futurum consentire possint sub conditione illa si Papa dispensauerit, adhuc tamen ille consensus non est integer neque consummatus donec Papa dispenset, & insuper de nouo ratificetur & ideo merito ipso Papa dispensante ante ratificationem erit reuocabilis, ad nutum & libitum eius, qui illum præstitit. Quod si hoc adhuc tibi nõ satisfecerit, quia ex quo promissio præfata sponsaliorum est valida, ergo & irreuocabilis, quia etsi consensus præstitus ab huiusmodi impeditis canonice contrahere sit nullus si purè præstetur, attamen sub prædi.conditione, si Papa dispensauerit legitimus est, & validus, vt habet prior communis opinio Canonistarum, ergo irreuocabilis. Respondeo nihilominus licitam esse pœnitentiam, vt prædiximus secundum receptiorem sententiam, quandoquidem negari non potest, quin minus soliditatis habeat cõtractus hic quàm inter habiles ad contrahendũ absq; vlla dispensatione celebratus sub alia conditione licita, illum nanque non vsq; adeo expeditum est validum esse irreuocabiliter ob

ter ob inhabilitatem personarum cum super eo articulo sint opiniones diuersæ, ac rationes pro & contra militantes & cõmunis ac verior sit illa, vt pœnitentiæ locus sit vt vidimus & ideo tenenda in iudicando & consulendo, hic autem iure perspicuo validus & irreuocabilis est à principio, quia nullo morbo laborat, ac proinde verificata cõditione adimplẽdus omnino est. Superest modo, vt respondeamus aliquibus rationibus supra adductis tam pro priori quam pro secunda partibus, quibus non est satisfactum, & hinc nostræ & tenendæ sententiæ aliquid obesse videntur.

Et primo non obest primũ fundamentum prioris partis, quod habet cum communi opinione Canonistarum, vt matrimonium per verba de præsenti contractũ sub alia conditione licita & honesta adueniente conditione statim efficiatur matrimonium absq; nouo consensu. Hæc nanq; 21 recepta à iuris Canonici interpretibus sententia vera non est, sed prorsus falsa; & contraria Theologorum verissima & tenenda, imo quòd hoc casu adueniente conditione non sit matrimonium de præsenti, sed sponsalia de futuro, & ideo nouus consensus de præsenti ad matrimonium requiritur ex sequentibus fundamentis.

Primò, quia in hac specie à principio non est consensus ad matrimonium sufficiens, quia conditionalis est, nec aduentus conditionis sufficit, nam si antea dissentiat contrahens euentus præfatus conditionis non operatur contractum coniugalem, absque nouo consensu, vt ipsi Canonistæ fatentur, atsi sufficiens esset à principio nihil obesset an medio tempore consentiens dissentiret si conditio postmodum euenerit, vt patet in cæteris contractibus conditionaliter celebratis: cum igitur dictus consensus ab initio sufficiens non sit, postea cõditione eueniente nullus consensus intercedit, quia aduentus conditionis non efficit nouum consensum, ergo si de nouo nõ adhibeatur non datur sufficiens ad coniugium.

22 Secundò contra prædictam communẽ sententiam Canonistarum & pro communi Theologorum contraria adest text. expressus in dict.cap.super eo.de cond.appo sit. vbi probat text.adueniente conditione cogendum esse matrimonium contrahere illum, qui conditionalem consensum præstitit, nempe si pater cõsentiret, ergo nondum erat matrimonium contractum eueniente etiam conditione. Præterea constat ex illo text. consensum de præsenti sub cõditione præstitum habere vim promissionis de futuro, non potest ergo transire in matrimonium nisi consensus de præsenti de nouo interueniat: quanuis igitur sponsalia prædicta conditionalia ante conditionis euentum dici possint de futuro quoad hunc effectum, vt iure communi attento per copulam, vel quid æquipollens censeatur à conditione recessum (hodie vero neque quoad hoc attento Concil. Trident. vt deduximus in dict.ca.51.de iuram. confirmat.1.par.nu.12.& sequent.& supra quoq; cap.18.nume.4. meminimus) non tamen quoad alia: ante siquidem cõditionis euentum nec oritur publicæ honestatis iustitiæ impedimentum, vt in cap.1.§.fin.de sponsi. lib.6. nec est cogendus promissor contrahere, vt in dict.capit.super eo, quæ locum haberent si illa fuissent sponsalia pura de futuro vt constat: quibus fit vt conditio de futuro verbis etiam de præsenti adiecta nõ faciet, dum adimpletur, matrimoniũ, sed sponsalia confirmabit, igitur si alter illorũ ad aliud matrimonium transierit illud erit validũ, & ita merito hanc opinionem probauit S. Thom.in.4.senten.dist.29. quæst. 3.vers. ad 3.& Ioan.Maior dist.27. quæst. 4.col.2.& Adria.in.4.sub titul.de matrim. in quæst.2.vers. ad discernendum.fol.397. vbi Paludanum reprehendit, qui tam infirma ratione suum magistrum deseruerit, & Theologis desertis ad Canonistas confugit, sed Magistrum sequitur dicens esse communem sententiam Doctorũ Victo. in sua summa de sponsi.quæst.260. in versi. sed quid si personæ, &c. eandem latissimè pluribus comprobat atque tanquam indubiam tradit Domini. à Soto in.4.dist.in.29.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæst.2.art.1.in.3.conclusi.& Doctiss.Couar.vbi supra.nu.5. & cæteri Theologi cõmuniter in.4.dist.29.quæ hodie procul dubio est seruanda secundum formam concilij Trident. vt testatur Didac. Perez in.l.1.titul.1.lib.5.ord.fol.41.

Quæ communis Theologorum sententia & verissima maximè fauet & nostram in præmissa specie,de qua agimus, quanuis sit differentia inter vtrunque casum respectu pœnitentiæ, in priori siquidem, nempe cum consanguinei, vel affines,aliterve canonice impediti contrahũt matrimonium sub conditione si Papa dispensauerit etiam si dispenset possit quilibet eorũ pœnitere, vt supra probauimus, in secundo vero nempe quãdo habiles ad contrahendum purè, sub conditione alia permissa contrahunt,tunc enim licet adueniente conditione matrimonium de præsenti minimè efficiatur sine nouo consensu,vt est prædictum iuxta communem & veriorem Theologorum sententiam,non tamen poterit alter reuocare prædictum cõsensum cum sit legitimus & statim obligatorius sub præd.conditione, sed aduentum conditionis expectare tenebitur, atq; postea ꝓmissum adimplere,vt supra quoque diximus.

Nec pro communi Canonistarum facit dict.cap.super eo.in verbis supra ponderatis à contrario sensu, ibi, habito, &c. nec text.in dict.cap.1.§. fin.de sponsa.in.6. etiam à cõtrario sensu inductus, quoniam argumentũ hoc in iure non procedit quo-
23 ties sensus contrarius esset contra legem, vel canonem secundum Ioan.Andr.in capit.publicato.in.3. col. de elect. nec etiam quando ex eo sequeretur correctio iuris, vt latè tradit Euerard. in sua centur. legal. loco.4.in.1.& 2.limitatione, sed in proposito est text.expressus probans contrarium in dict.cap.super eo.vt est prædictum, ergo argumentum à contrario sensu ex alijs verbis ipsius,vel etiam ex dict.cap.1.§. fin. de sponsi.in 6.vel alijs iuribus nõ est sumendum in contrarium.

Nec differentia, quam supra retulimus ex Emanuele Costa d.lib.1.Selecta. cap.8. num.14.quicquam facit in proposito,quia in vtroque casu nempe cum testator iussit, vt successor maioratus à se fundati,vel hæres à se institutus ita demũ succedat in maioratu, vel hæreditate si matrimonium cõtraxerit cum cõsanguinea propria, vel affini non adiecta conditione,si Papa dispensauerit,quo casu non valere dispositionem affirmat Costa vbi supra, siue ea expressè adiecta, quo casu valet secundum ipsum, non agitur de matrimonio de præsenti inducendo nec de promissione, vel contractu ipsius, vel sponsaliorum de futuro inter contrahere debentes, sed tantum de legato quodam, vel hæreditate relictis sub ea conditione, vt matrimonium cum consanguinea,vel affini contrahatur,quod diuersum est à nostra quæstione: præterquã quòd & in illo casu contrarium adùersus Costam rectius probauerit D.Molina vbi supra.d.lib.2.cap.13. nu. 7. & in adnotatio,
24 nu.11. Imo quòd nulla etiam mentione facta dispensationis ipsa conditio tacite insit, vt petenda sit prius dispensatio atque obtinenda ad hoc,vt dispositio testatoris sustineatur hoc casu, ficut quando id exprimitur ab eodem.

25 Quo fit, vt quantis in matrimonio de præsenti de facto purè contracto inter consanguineos, vel affines infra quartum gradum absque conditione illa si Papa dispensauerit nõ possit ea intelligi tacitè, cum de facto contrahant absque ea ac proinde incurrant excommunicationem, de qua in dict.Clem.1.de cõsang. & affinit. attamen in sponsalibus de futuro inter eosd.contractis absque prædicta conditione,si Papa dispensauerit forte inesse poterit atque apposita censeri debebit prædi. cõditio,vt actus potius valeat quàm pereat cum absque ea sit nullus: hinc est,vt ex sponsalibus de fu-
26 turo illa excommunicatio minimè incurratur, cum sit pœna apposita consanguineis,vel affinibus de præsenti contrahentibus,ergo extendi non debet ad alios casus,& in terminis ita tenet glos.in.d.Clem. 1. verbo ,contrahere, quam ibi sequuntur Doct.

Doct.& est communiter approbata secundum Ripam in titul. de pœnis in Rubri. de remedijs ad conseruand.vbert.num.65.& Nauar.in Manual.latino c.22.nu. 43.

Vltimo non obstat tertium argum. adductum supra pro communi,nempe, ꝙ si purè contraheretur inter huiusmodi impeditos,implicitè tamẽ intelligeretur ac inesset conditio ipsa si Papa dispensauerit, & nihilominus ipsa non adiecta contractus matrimonij nõ valet,&c.Nam respõdeo in matrimonio de præsenti purè contracto inter impeditos nullo modo posse eam conditionem intelligi cum de facto absque dispensatione celebretur, ac proinde non valebit,at in sponsalibus de futuro inter eosdem contractis forsan intelligi deberet, vt actus meliori modo, quo posset sustineretur,in hunc sensum vt impetrata dispensatione sit validus reuocabiliter ac si expressè adijceretur præfata conditio, non vero ex hoc in aliquo læditur, nostra media sententia,quam tuemur.

Cætera fundamẽta vtriusq; partis, nempe affirmatiuæ & negatiuæ, nostræ nihil obsunt, imo prosunt, vt ex eisdem liquet, quapropter ipsa est tenenda ac secundum eam vidi iudicari,nempe,vt impetrata dispensatione pœnitentiæ locus esset, quod communis supradicta affirmat.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum,quod propter affinitatem ex illicita copula contrahitur hodie per Sanct.concil.Triden. ad primum & secundum gradum restrictũ est in vlterioribus vero gradibus nec impedit nec dirimit, vt Pius V. suo motu proprio declarauit,vt in nu.2.*

3 *Incestus punibilis propter affinitatem an hodie committatur ex illicita copula in tertio & quarto gradibus?*

4 *Impedimentum contractum ex illicita copula in tertio & quarto gradu affinitatis ante confirmationem Concilij Triden. est hodie dispensatum Motu proprio Pij Quinti.*

5 *Coniux committens scienter incestum cum cõsanguinea vxoris suæ intra quartum gradum secundum ius antiquum duplici pœna punitur: primo quia non potest petere debitum ab vxore sua:secundo quòd ipsa mortua non potest cũ alia quacunque contrahere sine dispensatione.*

6 *Ob incestum cum affine commissum licitè denegatur coniugale debitum si forte petatur.*

7 *Committens incestum si sit iuuenis non ex hoc ei licebit debitum coniugale exigere, vel vxore mortua cum alia de nouo contrahere absque dispensatione quãuis iuuentus iusta causa sit eam impetrandi.*

8 *Impedimentum si incestus occultus sit an aliquod sit cum alia legitima contrahendi.*

9 *Coniux & si propter incestum à se commissum cum consanguinea vxoris suæ non possit ab ea debitum exigere, poterit tamen eidem nonnunquam insinuare se esse paratum ad illum vsum.*

10 *Episcopus potest dispensare cum incestuoso, vt contrahat cum illa muliere, quæ sibi ratione incestus affinis facta nõ est,& ita se habet consuetudo,vt in nu.12.*

11 *Episcopus potest contra Canonem Papæ aut cõcilij purè pœnalem dispensare quando ei specialiter hoc non prohibetur.*

13 *Iuuenis incestuosus,qui est in ea ætate,qua de iure de eius incõtinẽtia timeatur poterit absq; dispensatione,cum legitima alias vxore contrahere & ab ea debitum petere,quæ sibi per incestum affinis effecta non est,& iuuenis in proposito dicitur,qui sexagesimum ætatis suæ annum non attigerit.*

14 *Quilibet incestuosus idem facere poterit vbi non est consuetum petere dispensationẽ,vt hic, quanuis securius sit eam postulare ab Episcopo secretè per tertiam personam.*

15 *Episcopus an possit dispensare cum incestuoso ad exigendum debitum ab vxore sua, & nu. 20.& quid si incestus sit sceleratissimus,vt puta commissus cum sorore vxoris, aut cum socru? nume.16.*

17 *Episcopus an possit dispensare cum contrahente matrimonium contra votum simplex ad exigendum debitum?*

18 *Episcopus licet regulariter non possit condere statuta aut dispensare contra canones fallit tamen ex causa euidenti & necessaria.*

Multa

Universidad de Deusto
Biblioteca

19 *Multa ex causa necessitatis fieri possunt, quæ alias, non licerent.*

21 *Dispensatio non est vlla hodie necessaria incestuoso cum consanguinea vxoris suæ vltra primum & secundum gradum ad petendum debitum ab vxore sua.*

CAP. XXIII.

De impedimento affinitatis ex illicita copula proueniente & quis dispensęt ad petendum debitum?

1 SANCTA Synodus Tridentina iustis & grauissimis causis adducta impedimentũ quod propter affinitatem ex fornicatione cõtractum inducitur, & matrimonium postea factum dirimit: ad eos tantũ, qui in primo & secundo gradu coniungũtur restrinxit: in vlterioribus vero gradibus statuit huiusmodi affinitatem matrimoniũ postea contractum non dirimere, vt cauetur Sess. 24. c. 4. de reformat. matrimo. sed quia à pluribus Christi fidelibus fuit dubitatum an licet in vlterioribus gradibus huiusmodi matrimonium contractum non dirimatur adhuc tamen iuxta antiquos Canones contrahi prohiberetur, felicis recordationis Pius Quintus Pontifex maximus

2 sub Bulla Romæ lata, Anni 1566. IIII. Calend. Decemb. omnem ambiguitatem tollere & animarum tranquillitati ac matrimonij libertati quantum cum Deo posset consulere volens, declarauit & apostolica authoritate decreuit, nullum hodie impedimentum remanere, quo minus in vlterioribus gradibus huiusmodi liberè, & licitè, matrimonium contrahi possit, & ita ab omnibus iudicari debere mandauit, atque statuit, vt ad literam in præfata Bulla cauetur quanuis non viso præd. motu proprio contrarium existimauerit Nauar. in Man. Latin. c. 22. nu. 42. nempe peccare cõtrahentes sine dispensatione in tertio & quarto gradu affinitatis, ex illicita copula contractæ, quia concilium vbi supra non ait non impediri, sed non dirimi, & à veteri lege nõ discedimus nisi quatenus per nouam exprimitur. l. præcipimus. C. de appellat. hoc tamen hodie non procedit stante dict. Bulla Pij Quinti, vt postea aduertit idem Nauar. in additione marginaria ibidem posita.

3 Dubitari tamen vidi circa dict. concilia rem constitutionem, atque Bullam Summi Pontificis, an in vlterioribus gradibus præter primum & secundum ex copula illicita, incestus punibilis cõmitteretur? concilium enim solum agit de tollendo impedimento affinitatis, quod antea erat secundum Canones ex copula illicita, in prædictis tertio & quarto gradibus, ad hoc, vt huiusmodi affinitas in illis matrimonium postea contractum non dirimeret, quinimo nec impedit contrahendum, vt in præd. Bulla Pij Quinti. Non vero loquitur quoad reliqua, nempe respectu incestus, pœnarumque ipsius, quare cum hoc non mutetur, incorrectum manere videtur, argum. l. sancimus. C. de testam. & l. præcipimus. cum simil. C. de appellat. Nihilominus contrarium veriùs existimamus, quoniam si affinitas in vlterioribus gradibus prædictis expresè sublata est, à Concilio & Summo Pontifice, vt ipsa non obstante matrimonium possit contrahi libere, virtualiter etiam tollitur incestus, cum hic stare aut committi minimè possit absque illa quod & secundo ad oculum ostendo. Iure antiquo etiam vltra quartum gradum consanguinitatis & affinitatis vsque ad sextum erant prohibitæ nuptiæ, hodie vero prohibitio iustis de causis quartum gradum nõ excedit, vt in cap. non debet. ibi, prohibemus quoque copulæ coniugalis quartum consanguinitatis & affinitatis gradum de cætero non excedat, de consang. & affinit. l. 4. titul. 1. parti. 4. versic. la segunda. & l. 12. titul. 2. part. 4. nullus tamen audebit dicere cum cõsanguineo, vel affine in quinto aut vlteriori gradu committi per copulã illicitam incestum punibilem, quanuis peccatum mortale incurratur, quia cum sublata sit consanguinitas & affinitas per dict. cap. non debet. vltra quartum gradum quoad matrimonia, consequitur manifestissimè deficiente iam consanguinitate, vel affinitate in vlterioribus gradibus, nullo modo incestum committi posse in illis, itaq; consanguinitas & affinitas, quæ impedit matrimonia contrahi est quæ etiam per copulã illicitam inducit incestum: cum vero in tertio & quarto gradibus iam affinitas prouueniens ex copula illicita sit sublata, vt videmus, nõ potest dici committi incestum in prædictis vlterioribus gradibus, quod insinuauit strenuissimè F. Barthol. à Medi. in sua instruct. de confessores, en la declaracion del sexto mandamiento. §. 18. in versi. la segunda & inquit Alphonsus à Vera Cruce in appendi. ad impedimenta affinit. circa fin. prædictos gradus ablatos à concilio sic semotos esse, vt perinde sit acsi non fuissent olim.

4 Præterea impedimentum contractum ex illicita copula in prædictis vlterioribus gradibus ante confirmationem Concilij Trident. est hodie dispensatũ per eundem Pium Quintum, vt patet ex eius declaratione inter ipsius motus proprios posita anno eodem 1566. facta.

5 Sed quid erit dicendum si coniux scienter committat incestum cum consanguinea vxoris suæ intra quartum gradum secundum ius antiquum? & profectò duplici pœna punitur quoad futurum. Primò, quia non potest petere debitum ab vxore sua, quam iam habet sub mortali peccato, quia per incestum viri sibi affinis facta est, quanuis illi innocenti exigenti reddere teneatur, vtpote eidem nocere aut ius suum auferre non debeat crimen alterius. Secundò, quia ipsa vxore mortua nõ potest cum alia quacunque contrahere absque dispensatione, de qua infra, quòd si contrahat tenet matrimonium quanuis mortaliter peccet, vt in cap. 1. & in cap. veniens. & in cap. transmissæ. & in cap. diffetionem. in cap. tuæ fraternitatis. & alibi de eo, qui cognouit consang. vxo. suæ. & in cap. qui dormierit. & in cap. concubuisti. in cap. si quis viduam. & in cap. si quis nouercam. 32. q. 7. Estque verissimum atque sine dubio & apud omnes constitutissimum, idem tenentes è conuerso respectu alterius coniugis.

6 Quare ob incestum cum affini cõmissum licitè denegatur coniugale debitum, si forte petatur, vt in d. c. 1. & in d. ca. transmissæ. quod procedit etiã si is, qui denegat sciens incestũ ab altero cõmissum iam semel eidem debitum coniugale reddiderit secũdum Ant. de But. Card. & Abb. in d. c. transmissę, post antiquiores ibidem. Quinimo etiam si committens incestum sit iuuenis non ex hoc ei licebit debitum coniugale exigere, vel vxore mortua cum alia de nouo contrahere absque dispensatione quanuis iuuentus iusta causa sit eam impetrandi glo. communiter recepta in capit. 2. verb. ex dispensatione. de eo qui cognouit. consang. vxo. suæ. Sylvest. verb. matrimonium. 7. in vltimo impedimento. nu. 6. & verb. luxuria. versi. quintum. Regia. l. 13. titul. 2. part. 4. tradit D. Couar. in. 4. de sponsal. 2. part. cap. 7. §. 2. num. 5. aduersus glossam in capit. in adolescentia. 33. quæst. 2. & ita est tenendũ quanuis Alphons. à Vera Cruce in suo Specul. coniug. 3. part. art. 17. circa fi. Existimet, quòd si huiusmodi incestuosus petat debitum secluso contemptu absq; dispensatione non videtur peccatum mortale: sed vltra supradictos contrarium cum communi probauit Abulens. super Matth. 5. quæst. 200. & Alphons. à Castro de potesta. leg. pœnal. libr. 2. cap. 5. in versi. verum. Ioan. Andr. ibi, in cap. transmissæ, &c. & Viguerius relati à Vera Cruce vbi supra.

8 Si autem incestus occultus sit & de ipso non constet nullum erit impedimentum cum alia legitimè cõtrahendi, solet in hoc citari Abb. in. c. literis. de præsumptionib. eamque sententiã cum ipso probauit Dominic. à Soto in. 4. sentent. dist. in. 37. quæst. vnica. art. 1. in versi. circa hos autem omnes. & Ant. à Cordub. lib. 1. quæstionar. q. 12. in versi. sed vtrum. Ego vero in primis aduerto hoc impositum esse Abbati, non enim video etsi totum eum ibi, perlegerim, q hoc dixerit saltim perspicuè & apertè, sed verbis

Universidad de Deusto
Biblioteca

verbis subobscuris, nam in nu. 21. id solũ, quod ad rem attinere videatur præfatur: nempe, ex hoc text. nota quòd incestuosa priuatur spe contrahendi matrimonium, etiam si actum fuerit ciuiliter: & nota hoc vltimum videtur enim, quòd ista sit ipso iure pœna delicti qualitercunq; de eo constar, argum. hic, & in cap. si quis sponsam. 27. quæst. 2. quasi velit dicere esse necessariũ qualitercunque de crimine constare vt incestuosus in prædictam incidat pœnã. Hoc tamen non aperit, & ideo immeritò ad prædictam allegatur sententiã: tum præterea etiam si id diceret expresè falsum meo iudicio esset. Primò, quia nos agimus in foro conscientiæ, & respectu peccati in quo veritati est standum. Secundò, quoniam iuxta illud decisio. d. cap. transmissæ. cum simil. nunquam aut rarissimè suũ sortiretur effectum, quia peccatum illud talis est conditionis, vt raro cõtingat esse notorium, vel saltim crebrius occultè cõmittitur & ita meritò prædictam sententiam improbat Alphons. à Castro vbi supra.

9 Obseruandum tamen est in proposito, quòd si vir hoc crimen commiserit & fœmina sit innocens, quia mulieres raro præ verecundia exigere consueuerũt grauamen esset vxori, virum nunquam exigere, ideo licebit viro nonnunquã insinuare se vxori & offerre se ad illum vsum, nam genus illud petendi, quodammodo est reddere, vt aduertit Soto in. 4. dist. 37. quæst. vnica. art. 2. in versi. debet autem. & ibidem etiam limitat superiora quando incestus per ignorantiam inuincibilem facti, hoc est consanguinitatis est commissus, vel quando fœmina inuita & per vim fuit ab alio cognita, quia his duobus casibus incestuosus quã quam affinitatem contrahat cum suo coniuge non tamen censetur iure petendi priuari: superest nunc scire vtrum Episcopus possit dispensare cum quocunq; incestuoso, vt contrahat cum alia legitima vxore, & vt debitum petere possit? Et sanè si quærimus respectu illius vxoris, quæ ratione incestus ipsi affinis effecta non est procul dubio res est, id posse episcopum. Primo per text. in cap. ab isto die. 35. quæst. 6. Secundo, quia episcopus potest contra canonem Papæ aut concilij purè pœnalem dispensare, quando ei specialiter hoc nõ prohibetur secundum cõmunem doctrinam quam referunt Syluest. verb. dispensatio. quæst. 9. & summa Angel. eod. tit. §. 5. Cordub. vbi supra in versi. quorum primũ est.

Tertiò, quia sic est consuetudo legitimè 12 præscripta vt refert & tenet Syluest. vbi supra, & Caiet. in sua summa verb. matrimonium impedientia. capit. 2. & Soto in dict. dist. 37. quæst. vnica. art. 1. & 2. & Nauar. in Man. latin. cap. 22. nu. 74. 75. & 86. & Vera Cruce in Specul. coniug. 1. part. art. 23. Couar. vbi supra. c. 7. nu. 6. & in hoc omnes fere Doct. concordant secundũ Cordubam vbi supra. quod in terminis probauit ante ipsum. Florent. 3. part. suæ summæ, titul. 1. cap. 16. §. 4. & Palud. in. 4. dist. 34. quæst. 1. art. 2. sol. 170. col. 2. dicens, posse in hoc dispensare episcopum. Quinimo iuuenis in- 13 cestuosus huiusmodi, qui est in ea ætate, quòd iure de eius incontinentia timeatur poterit absq; dispensatione cum legitima alias vxore contrahere, & ab ea debitum petere, quæ sibi per suum incestum affinis effecta non est, vt ex pluribus resoluit Cordub. vbi supra, in versi. secundum dictum. & tenet Palud. vbi supra. & inquit Corduba. ita esse consuetudine legitima præscriptum, quo res efficitur sine dubio, atq; controuersia, & secundum ipsum iuuenis in proposito dicitur, qui sexagesimum ætatis suæ annum non attigerit, vt inquit tenere Doct. communiter in, c. 1. de conuers. coniugat. & in versi. sed vtrum credit esse consuetudinem, vt quilibet incestuosus nõ petat episcopi dispensationem ad contrahendum, præmaximè quando incestus est occ- 14 cultus & non deductus ad forum iudiciale: idem quòd erit vbi non est cõsuetum petere dispensationem, & vbi non est in hominum memoria, vt episcopi dispensent circa hæc, sed potius hoc scientes longo tempore dissimulassent, quia videntur tacitè consentire, acsi dispensarent secundum Palud. vbi supra. & Syluest. cum alijs quos

quos refert verb. matrimonium. 7. nu. 6. & Caieta. vbi supra. in versi. & scito, ibi, cum reliquis autem octo, quem refert & sequitur Soto vbi supra. d. art. 1. versi. circa hos autem, &c. estque communis hæc sententia vt alios allegãs testatur Cordub. vbi supra. versic. tertium dictum. quanuis tutius est iuxta plerosque ex supradictis secretè petere dispensationem per tertiam personam ab episcopo.

Si vero quærimus quis possit dispensare, vt incestuosus cum consanguinea vxoris suæ possit ab ipsa vxore sua iam eidem effecta affini per prædictum incestum petere debitum: de Papa, quòd possit in hoc dispensare non est dubium secundum omnes: de episcopo res quidem maiorem difficultatem habet. Nihilominus tamẽ Abb. in dict. cap. 1. de eo, qui cognouit consang. 15 vxo. suæ. nu. 4. tenet quòd si crimen incestus commissum, est verum crimen incestus (vt puta, quia commissum fuit cũ consanguinea vxoris) episcopus non potest dispensare nisi ratione iuuentutis, quo casu potest dispensare, vt in capit. si duo. in fine. 35. quæst. 6. si vero non est propriè crimen incestus, vt puta quia cõmissum fuit cum consanguinea sponsæ (intellige nondum cognitæ) episcopus potest dispensare etiam citra iuuentutem, vt in cap. veniens. in princip. eod. titu. vbi idem Abb. nu. 4. rationem differentiæ assignat: & q̃ episcopus possit in proposito dispensare cum causa (intellige in primo membro Abbatis in dict. cap. 1. nempe, quando commissus fuit incestus cum consanguinea vxoris cognitæ, nam si cum consanguinea sponsæ nondũ cognitæ sine causa poterit episcopus dispensare secundum Abbatem vbi supra) tenet idem Abb. inueniens esse communem in d. cap. transmissæ. nu. 6. quia si ecclesia dispensat, vt possit contrahere de nouo huiusmodi incestuosus, vt in dict. cap. 1. à fortiori potest dispensare, vt post contractum possit exigere: eandem sententiam probauit Beatus Antoni. Archiep. Florent. in. 3. part. suæ summæ titul. 1. capit. 11. col. 2. dicens incestuosum iuuenem sponsum tamen de præsenti ante consummatum cum sponsa matrimonium ad alterum ex duobus teneri, vt vel impetret dispensationem ab episcopo saltim ad exigendum, vel religionem profiteatur: ne cogatur cohabitare cũ vxore, imminente periculo animæ propter exactionem debiti coniugalis, nec alias erit immunis à peccato mortali, ex quo appareret posse episcopũ in hoc dispensare, quod etiam tenuit idem Florenti. in. d. 3. part. tit. 1. cap. 16. §. 4. & Palud. in. 4. senten. dist. 34. quæst. 1. art. 2. eandem distinctionem Abb. in. d. c. 1. sequitur & probat affirmans communem ex eod. Abb. in. d. cap. commissæ. Syluest. in verb. luxuria. nu. 4. versic. quintum. & in verb. matrimonium. 8. quæst. & nu. 15. in versi. sed ille. per quem &c. idem in verb. debitum coniugale. quæst. 9. nu. 11. in fi. vbi hoc intelligit loquens in incestuoso cum consanguinea vxoris, hoc est, iam cognitæ quando non adest possibilitas adeundi Romam, quia non debent animæ remanere in laqueis ita faciliter, nec hoc intendit ecclesia, idem probauit Caieta. vbi supra. & citra dubium Soto. d. art. 1. in versi. circa hos. nõ semel citato, & latius in art. 2. versi. dubium autem. vbi credit certo episcopum posse, imo & debere dispensare, quanuis crimen ante consummatum matrimoniũ post ratum intercesserit, saltem si ad Romam non pateret incestuoso facilis aditus, aut propter eius paupertatem aut infirmitatem, aut propter viæ longitudinem, aut ob alia quæcunq; impedimenta in quibus nullum objcerer scrupulum, quanuis nõ essent tam manifesta, quia fortasse sine istis impedimentis etiam posset, cum in huiusmodi dispensationibus potestatem habeat Episcopus ordinariam nisi per Papam fuerit cohibitus, & in his non videtur cohibitus & tandem inquit opinio est communis, vt Palud. in illa dist. & Syluest. vbi supra. idem simpliciter sequitur Specul. coniug. in. 1. part. art. 50. in concl. 5. & in. 3. part. arti. 17. circa fin. itaq; vt ex supradictis patet cõmunis resolutio Doctorum est, in hoc artic. vt episcopus ex causa iuuenturis, vel similibus supradictis possit dispen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dispensare cum incestuoso cum cõsanguinea vxoris suæ, faciliusq; si incestus commissus fuerit cum cõsanguinea sponsæ nõdum cognitæ (quanuis hoc difficilius innuat esse Soto vbi supra, secundo loco allegatus) vt debitum possit exigere ab vxore, vel sponsa sua: attamen quado incestus est
16 scelestissimus, vt cum sorore vxoris commissus, & potissimum si est cum socru, cũ multo maiori difficultate & acerrima iniuncta pœnitentia dispensandum est, & si possibilis est, accessus ad Papam ad ipsum res secreto referenda est secundum Sot. d. art. 2. in versic. debet autem. adhuc tamen probabilius est, quòd episcopus etiam hoc casu possit dispensare competenti pœnitentia imposita.

Ista autem communis sententia nullibi in iure efficaciter ꝓbari videtur, quinimo in puncto iuris vera non videtur: quoniam in hac specie non tantum ob incestũ prohibetur is debitum exigere, sed etiam ex eo, quòd vxor propria eiusdem mariti affinis fit propter accessum, quem ipse habuit ad vxoris consanguineam: hoc vero impedimentum affinitatis à solo Romano Pontifice tollitur: igitur & licentia exigendi debitum ab affine per eundem tantum concedi potest non per episcopum argumento eorum, quæ in simili tradit Syluester in verb. matrimonium. 7. nu. 5. versic. vndecimum. post D. Thom. quem refert vbi Syluest. quærens vtrũ episcopus possit dispen-
17 sare cum contrahente matrimonium post simplex votum castitatis quantum ad hoc, vt possit exigere debitum inquit. quòd cõmuniter tenent Moderniores in ca. rursus qui clerici. vel vouentes, quòd episcopus possit dispensare ex causa legitima, & causa legitima est periculũ animæ aut ex mora, aut ex impossibilitate omnino adeundi Romam, alias requiritur authoritas Apostolica, quia ista obligatio nõ exigendi (& nunc ad rem) venit ex obligatione voti vnde ille solus potest hanc tollere, qui & illã: & ex hoc fundamento cõtra communem superiorem sententiam tenet nuncupatim Couar. vbi supra. d. nu. 6. & Ant. à Cordub. vbi supra in versi. quartũ dictum, qui alijs etiam rationibus: id probare nititur. Nihilominus tamen communis sententia præfata renenda est, cui non obest, argumentũ aduersus eam supra adductum ex Thoma & Syluestro circa similem dispensationẽ ad exigendum debitum per eum, qui contra votum castitatis à se factum matrimonium contraxit, nam ijdem nihilominus fatentur in præd. casu episcopum posse dispensare ex causa legitima sicut & nos contendimus, & in nostro de quo agimus, nẽpe propter periculum animæ, aut ex mora, aut ex impossibilitate omnino adeundi Romam, quod & probauit Domi. Soto in 4. sent. dist. 38. quæst. 2. art. 1. versic. reddere etiam, &c. Hoc nanque periculum animæ propè semper vertitur atque concurrit in iuuene incestuoso cohabitante cũ suo coniuge aut ex mora, aut propter impossibilitatem, vel saltim difficultatẽ aditus ad Romam, aut propter paupertatem, aut infirmitatem, aut viæ longitudinem aut alia impedimenta, vt est prædictum: dispensare nanque hoc casu non est absolutè dispensare in affinitate, sed secundum quid id est non ad contrahendum matrimonium de nouo cum affini, sed ad vsum tantum matrimonij iam contracti, quod licet episcopis cum non sit dispensatio absoluta, sed secũdum quid, sicut dispensare cum eo, qui post votum castitatis contraxit matrimonium, vt possit petere debitum ab vxore, non est dispensare absolutè in voto castitatis, quia mortua vxore tenetur illud votum seruare, & si ad aliam accedat peccabit cõtra votum: dispensare ergo sit pliciter in affinitate, idest, non solum ad vsum matrimonij contracti, sed etiam ad contrahendum matrimonium cum affini solius est Romani Pontificis, sed dispensare in affinitate secundum quid, idest, non ad contrahendum matrimonium denuo cum affine, sed ad vsum matrimonij, nõ solius Romani Pontificis, sed etiam episcoporũ est, & idem est in voto castitatis simplici, nam dispensare, vt post illud, qui vouit licitè cõtrahat matrimonium solum est Romani Pontificis, sed dispensare, vt vtatur matrimonio iam contracto non solum Romani Pontificis, sed etiam episcoporum est, vnde illud, quod ex Sancto Thoma, & Syluestro refert Couarru. scilicet, quòd ille solus potest tollere obligationem non exigendi quæ ex voto prouenit, qui & illam, quæ ex voto procedit, verum dicit quando aufertur illa obligatio absolutè, vel sine aliqua causa etiam quoad petendum debitum tantum, vt prædicti Doctores volunt, secus si secundum quid auferatur, hoc est ad petendum & exigendum debitum ex aliqua causa legitima ex supradictis, vel similibus prout ipsi affirmant, & contingit in proposito in quo scrupulus injiciendus non est, vt inquit Soto vbi supra. si impedimenta, ob quæ ordinarius dispensauerit, vel dispensatio peratur non sint adeo manifesta.

Eodem modo respondetur ad cætera fundamenta Cordubæ, pro quibus facit, nam licet regulariter non possit Episco-
18 pus condere statuta, vel dispensare contra Canones fallit tamen ex causa euidenti & necessaria, vt singulariter dixit Baldus in. l. omnes populi. numero octauo. ff. de iustitia & iure. quem sequitur Abbas in capitul. ar si clerici. §. de adulterijs. ou nierõ nono. de iudicijs. & alij plures relati per Bernardum Diaz de Lugo in regula 438. & Petrum Dueñas in regula 248. limitatione 2. vbi idem etiam tenet ex cau-
19 sa magnæ vtilitatis quando superior consu li non posset, alias secus. Multa enim ex causa necessitatis fieri possunt, quæ alias nõ licerent, vt referunt Abb. vbi supra. & Felinus in capit. primo. nume. 47. & sequentibus. de constitut. & denique Rolandus à Valle consilio 56. libro quarto. quod præmaximè in proposito procedit ob periculum animæ incestuosi simul cum vxore cohabitantis vitandum & propter difficultatem aditus ad Romam, & quia in his hoc casu dispensationem Summo Pontifici specialiter non reseruauerit, nec episcopi ab ea sint cohibiti. Fit igitur ex supradictis, vt Episcopus rectè in hoc dispensare possit

quoad effectum tantum exigendi debitum ab vxore, cui per incestum effectus est affinis, vt habet cõmunis opinio quam sequor ac libenter probo, & iuxta eam iam consului, quinimo & iudicaui cum essem ordinarius huius episcopatus Ciuitatens. sede vacante episcopali: concessi enim facultatem cuidam confessario dispensandi super huiusmodi casu: fatetur tamen latèque probat Cordub. vbi supra, in quinto dicto, quòd suis fundamentis qui-
20 bus contra communem insurrexit, non obstantibus, vbi fuerit consuetudo legitimè introducta, hoc est scita, vel tolerata à Papa, vel vbi ipso ignorante introducta consuetudo fuerit dispensandi cum huiusmodi incestuosis per tempus quadraginta annorum bene poterit talis incestuosus de diœcesani licentia, seu dispensatione debitum petere ab vxore sua sibi facta affine, quinimo in præcedenti quarto dicto in versicul. vtrum autem sit consuetudo præscripta credit, quòd sit prædict. consuetudo, vt episcopi dispensent super hoc & quòd ideo notanter dixit, quòd de rigore iuris Episcopus dispensare non poterat, itaque reincidere videtur cum prædict. communi sententia saltem attenta cõsuetudine, sed vt prædiximus de iure etiam semota consuetudine vera est communis sententia.

21 Vltimò obseruandum nobis videtur in proposito vnum singulare, ex quo multe forsan scrupuli sufferentur: nempe, quòd hodie si coniux rem habeat cum consanguinea, vel consanguineo alterius coniugis vltra primum & secundum gradum, puta in tertio, vel quarto, sicut in vlteriori, non erit dispensatio vlla necessaria ad exigendum debitum à proprio coniuge cuius consanguineam, vel cõsanguineum post suum matrimonium consummatum, vel ratum tantum carnaliter cognouerit: nam cum impedimentum ex illicita copula contractum in tertio, vel quarto gradu ad matrimonia contrahenda iam sit sublatũ à Sacro Concil. Trid. ac libere in illis gradibus matri-

Universidad de Deusto
Biblioteca

monium contrahi posit, vt prædiximus in principio huius capit. & præterea etiam incestus non committatur, vt nos etiam supra docuimus, consequitur manifestè, quòd ex hac copula illicita vnius coniugis cum consanguinea, vel consanguineo alterius coniugis non oriatur impedimentum aliquod affinitatis inter prædictos cõiuges, ac proinde matrimonio contracto vti poterunt à fortiori & non erit necessaria dispensatio: superest igitur, vt in primo & secundo gradibus ea opus sit.

SVMMARIVM.

1 *Vxor petens separari à viro quo ad thorum & mutuam cohabitationem ex causa sæuitiæ audienda est, si alias ei cautione sufficienti non possit prouideri. & nu. 2.*

3 *Cautio idonea in proposito intelligitur, fideiussores, pignora, vel forte iuramentum, si hoc magis timeat vir.*

4 *Vxor si propria authoritate à viro discedat ob nimiam sæuitiam, si hoc constet incontinenti eidem minimè est restituenda, sed alicui prouidæ & honestæ mulieri vsque ad causæ decisionem custodienda tradenda est, in loco vbi vir neque parentes eius vllam possint mulieri violentiam inferre, & nu. 5.*

6 *Ex quibus processit praxis hodierna in tribunalibus ecclesiasticis muliere petente diuortium ex causa sæuitiæ idque incontinenti probante, vt deponatur, &c.*

7 *Vxori litiganti cum marito sunt ministrandæ expensæ & alimenta per eum.*

8 *Vxor insidians vitæ mariti & tentãs eum perdere veneno, si aliter non potest cohiberi verisimiliter potest ejici propria authoritate à marito & petenti restitutionem obstabit exceptio.*

9 *Sæuitia non tantum preterita considerari debet in proposito, sed & timor futuræ est aduertendus.*

10 *Arbitrio iudicis relinquitur quando tanta sit sæuitia viri, vt vxori prouideri possit remedio cautionis, & nu. 11.*

12 *Maritus licitè potest ex causa mulierem castigare, atque auxta qualitatem culpæ corrigere, ita quòd non procedat ad sæua; illa enim sunt iudici relinquenda etiam in seruis proprijs.*

13 *Multum operabitur ad faciendam separationem si illam petens probet nullam cautionem sufficere pro securitate, &c.*

14 *Facto diuortio quo ad thorum ob culpam viri vxori restituenda est dos, & medietas lucrorum ante quæsitorum, idem est in lucris post separationem quæsitis. nu. 15. Nec hoc casu vxor aliquid viro acquirit, nec communicat. nu. 16. secus si culpa vxoris non vero viri fiat diuortium, quia tunc quicquid ipsa acquirit, viro cõmunicare tenetur. nume. 17. nec in hac specie vxor aliquid habebit ex bonis antea per maritum quæsitis, vel postea quærendis. nu. 18.*

19 *Filij communes, facto diuortio inter coniuges, apud quem eorum morari ac nutriri debent.*

20 *Illud Matthæi, quod Deus coniunxit homo nõ separet, declaratur.*

21 *Causam magnæ sæuitiæ esse similem causæ fornicationis, vt ab eam quoque fieri diuortium debeat.*

CAP. XXIIII.

De diuortio inter virum & vxõrem ex causa sæuitiæ.

1 FRequentissimè lites agitari solent in tribunalibus ecclesiasticis inter cõiuges, petente vxore separari à viro quo ad thorum & mutuam cohabitationem ex causa sæuitiæ; hoc autem forsan dubium videri poterit alicui an iure licitè fieri possit: dicit enim Dominus in Euangelio, vt constat Matthæi 19. quod Deus coniunxit homo non separet. Et rursus Matthæi. 5. interrogatus an liceret viro qua cunque ex causa dimittere vxorem suam respondit id nõ licere nisi ob causam fornicationis, vt habetur in cap. ex publico, de conuersio. coniugat. scriptura enim diuina testatur quòd propter hoc relinquet homo patrem & matrem & adhærebit vxori suæ & erunt duo in carne vna, vt patet Genes. 3. Esdr. 4. Matthæi 19. Marci 10. refertur in capitul. gaudemus. de diuortijs, matrimonium, enim

enim fuit instituturn in statu innocentiæ in innocentiæ in paradiso, ibiq; recipit indissolubilitatem à domino cũ dixit, quod Deus coniunxit, &c. quomodo ergo ab homine separari potest vir ab vxore ex causa sæuitiæ, cum solum illa fornicationis sit excepta ob quam vir posit dimittere vxorem suam? exceptio enim firmat regulã in contrarium incasibus nõ exceptis, vt in. l. nam quod liquidè. ff. de penu legat. notatur in Rub. de reg. iur. in. 6. idem præterea cõprobatur testimonio beati Pauli apostoli: 1. ad Corinth. 7. dicentis, Alligatus es vxori noli quærere solutionem, &c.

2 Nihilominus in contrarium est determinatio ecclesiæ ab Innocent. III. eius nomine, facta in cap. literas. de resti. spol. circa fin. vbi ita statuitur: si vero tanta sit viri sæuitia, vt mulieri trepidanti non possit sufficiens securitas prouideri, non solum non debet ei restitui, sed ab eo potius amoueri, alioqui sufficienti (si fieri potest) securitate prouisa profecto videtur coniux ante causæ cognitionem restituẽda viro. idem probat text. in. c. 1. ibi, verum quia dicebat mulier se virum habere suspectum, &c. vt lite non contest. iuncta glo. versi. suspectum dicente, hic est vnus casus, vbi spoliato viro vxor non restituitur, scilicet, cum timetur de sæuitia viri & allegat. d. c. literas. in fine. quem tex. dicit esse valde notabilem & singularem Abb. ibidem num. 7. dicens, & sic habes hic casum in quo propter adulteriũ licitum est coniugi dimittere coniugem, quod perpetuo notat & ibi cõmuniter Docto. idẽ Abb. & Præposit. in. c. 1. de diuort. Palat. Rub. in repeti. c. per vestras. 3. notab. col. pen. de donat. inter vir. & vxor. Hippolyt. in. l. fin. C. ad l. Cornel. de Sicarijs. D. Couar. in. 4. de sponsa. par. cap. 7. §. 5. nu. 1. Sed est vltra eum glo. ordina. & magistra. in. c. de benedicto. 32. quæst. 1. versi. sub cautela, vbi quòd si mulier dicat maritum ei esse suspectum oportet, vt idonea cautio ei præstetur, scilicet fideiussores, vel pignora, vel forte iuramentum, si forte illud magis timet vir, vt in cap. metuentes. 17. quæstione. 4. Si vero tanta sit sæuitia viri, vt nul-

3 la cautio videatur sufficere tunc non est ei reddenda, sed alicui honestæ matronæ cõmittenda, vt in. d. c. literas. in fin. quia satisdatio maleuolum propositum non mutat, vt in. §. vltimo. Instit. de suspect. tuto. idem probat Anto. Gom. in. l. 45. Tauri. nu. 183. colũ. penult. illius numeri. idem in. 3. tom. Variar. cap. 6. de iniur. num. 16. Iacob. Menoch. de arbit. iud. lib. 2. cent. 2. casu 139. nu. 5. & Dionys. de Franscif. consi. 58. nu. 10. inter consilia matrimonialia lib. 1. quæ conclusio cum sit ab ecclesia approbata, atque recepta indubia est, & tenenda prout indifferenter omnes scribentes eam probãt. Plurima tamen in proposito sunt obseruãda, quæ in forensibus controuersijs quotidie versantur.

4 Et primo idem esse si vxor propria authoritate ob nimiam sæuitiam à viro discedat, quia si de hoc constet in continenti eidem minime est restituẽda, sed alicui puidæ & honestæ mulieri vsque ad causæ decisionem custodienda tradenda est in loco vbi vir, vel parentes eius nullã possint mulieri violentiam inferre. Iste est casus expressus text. in capit. ex transmissa. & ibi communiter Doct. de restitut. spoliat. vbi prius decidit, quòd recepta sufficienti cautione, quòd illi nõ debeat aliquod malum inferre marito restituatur: si autem capitali odio, ita mulierem vir persequatur quòd merito de ipso diffidat, tunc deponenda est apud probam & honestam mulierem, vt est prædictum ex decisione dicti text. ex quo hoc deduxit gloss. in dict. capit. de benedicto. 32. quæstione. 1. idem probat text. quantus non ita expressim in dict. cap. literas. in fin. ibi non solum non debere ei restitui, &c. & ibi restituenda marito & ibi notat Abb. dict. nume. 7. & fere omnes, supra allegati idem probant.

5 Est itaq; hic casus specialis ad regulam generalem contrariam, in quo spoliatus ante omnia non est restituendus: nam maritus agens ad restitutionem suæ vxoris eãq; recuperandam repelli poterit apposita exceptione sæuitiæ, si incontinenti probetur. & meritò cum ex restitutione irrepa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rabile damnum eidem vxori sequi posset, vt in d. iuribus, & in terminis, ita tenet Ripa in l. naturaliter. §. nihil commune. nu. 48. ff. de acquiren. possess. & Ant. Corset. in tractat. regul. quòd spoliatus ante omnia restituatur fallentia 26. Menoch. plures alios allegans in primo remedio recuperandæ possessio. nu. 308. vbi dicit hanc esse cõem omnium sententiam in dict. cap. literas. & in d. §. nihil commune. & iterum. nu. 318. idem in dict. casu 139. nu. 5.

6 Secundò est notandum ex superioribus exisse forsan præticam hodiernam, quæ in tribunalibus ecclesiasticis viget, vt statim quo mulier petit separationem quoad thorum & mutuã cohabitationem ex causa magnæ sæuitiæ, se offert incontinenti id probare & iudex ordinarius cõpetens præcipit, vt det informationem testium hoc probantium, qua præstita si sufficiens iudici videtur, continuo interloquendo pronuntiat eam deponendã penes mulierem probam & honestam interim dum causa deciditur præcipiendo marito suisque parentibus ne illi vllam iniuriam, vel molestiam inferant sub pœna excõmunicationis & alijs pœnis pecuniarijs arbitrio suo applicatis vel applicandis sicque tandem seruatur, quod dictus text. in cap. ex transmissa decidit: insuper iubetur, vt maritus præstet vxori vestes necessarias si eas detinet & alimenta litiumque expensas, quæ statim idem iudex moderatur, vxori etenim litiganti cum marito sunt ministrandæ expensæ & alimenta per eum, vt deducit Matth. de Afflict. decis. Neapolit. 10. nu. 2. Rebuff. 1. tom. comment. tit. de sent. prouisional. art. 3. glo. 1. nu. 26. fuitque in terminis doctrina Baldi in l. 1. col. 2. C. communia delegat. in versi. tertio dubitatur. vbi dicit quòd potest mulier petere se ali extra domũ quando fuit iniustè verberata, quẽ refert & sequitur Couar. vbi supra nu. 2. & additio Abbatis in d. c. literas. d. nu. 7. litera. B. & ita sæpissimè iudicatum vidimus & iudicauimus.

8 Tertiò idem obseruandum erit in marito respectu vxoris, nam si ipsa insidietur vitæ mariti & tentauerit eum perdere veneno, nec aliter potest cohiberi, verisimiliter, tunc potest eijci & petenti restitutionẽ obstabit exceptio, argum. d. c. literas. in fin. Nam maritus & vxor sunt correlatiua, vt patet, ergo dispositum in vno habet locum & in alio argumẽt. l. vnicæ. C. de cuprestis. lib. 11. & tradit latè Euerard. in cent. legal. loco 76. à correlatiuis. & in terminis ex. d. c. literas. circa fi. ita tenet Ioan. Andr. in c. 1. de diuortijs. vbi dicit, quòd si est magnum odium inter coniuges & timetur mors & præsertim si tentauit aliquid alter contra alterum in necem ipsius, & timetur, quòd faceret, iudex poterit separare coniuges ab inuicem, imo propria authoritate potest coniux læsus lædentem vxoris amplexu & mutuo seruitio ac simultanea cohabitatione priuare & vxorem maritus à se abijcere & sibi petenti obstabit exceptio sæuitiæ & Ioan. Andr. in hoc refert & sequitur Abb. in d. cap. literas. nu. 7. & in cap. quem admodum. in fine. nu. 15. de iure iur. Hippolyt. in l. vnica. nu. 259. C. de raptu virgi- probatur in l. consensu. C. de repud. & in authenti. sed nouo iure. C. eodem titul. D. Couarru. vbi supra. sed optimè id pluribus probauit Dionysius de Franciscis. dicto consil. 58. per totum. vbi etiam loquitur quando mulier suppossuit viro suo facturas & herbarias, seu incantationes fecit ad eum necandum, vel si venefica esset.

9 Quarto considerari non tantum debet in proposito sæuitia præterita malæ tractationis, sed & timor futuræ est aduertendus vt sensit Ioan. And. in d. c. 1. de diuort. & expresse probauit Couar. vbi supra. d. nu. 1. ad ducens in id optimum exemplũ Aymon Crauet. consil. 31. quando inter virum & vxorem esset grauis lis super maiori parte bonorum, quia coniecturari tunc potest futura sæuitia, ipsa personarum qualitate perspecta: quare cautos oportet esse aduocatos, vt semper articulos faciant non solum præteritæ sæuitiæ, sed & timoris probabilis futuræ, ita vt si separatio non fiat verisimiliter timeatur maritum vxorem necaturum vel è contra.

Quintò,

10 Quintò, aduertendum erit, quòd iudex arbitrabitur quando tanta sub sit sæuitia, vt non possit prouideri remedio cautionis, argumen. l. 1. ff. de iure deliberan. & capit. de causis. de officio delegat. ita Abb. in d. cap. literas. in fine citato numer. 7. cui accedit Paulus Paris. consil. 54. nume. 36. libr. 4. sequitur D. Couar. vbi supra nume. 2. in fine. Tiraquel. in l. si vnquam. verb. omnia vel partem. num. 31. in fin. C. de reuocand. donat. Menoc. de arbitrar. iudi. d. casu 139. nu. 8. Si igitur iudex ex actis causæ perpende-
11 rit attenta personarum qualitate modoq; sæuitiæ mulierem penes virum tutam nec securam omnino esse, tunc arbitrabitur separationem fieri debere, alias secus, sed potius mulierem viro restituendam esse, præstita prædicta cautione, quòd eam non offendet, nec vllo modo molestiam siue iniuriam illi inferet sub pœnis competentibus, quæ bene viso fuerint iudici. Maritus
12 enim licitè potest ex causa mulierem castigare, atque secundum quantitatem culpæ corrigere, ita quòd non procedat ad sæua, illa enim sunt iudici relinquenda etiam in seruis proprijs, vt in §. sed hoc tempore. Instit. de his, qui sunt sui, vel alieni iur. secundum Abba. in capit. quemadmodum. numer. 15. de iure iurand. multum autem
13 operabitur ad inducendam separationem si illam petens probet nullam cautionem, siue satisdationem sufficientem esse pro securitate ipsius præ sæuitia grauis alterius cõiugis in quo etiam oportet cautum esse aduocatum mulieris separationem petentis, vt hoc in articulis deducat, si vere res ita se habeat.

14 Sextò addo, quòd in specie, de qua agimus, vel quando propter adulterium separatur matrimonium quoad thorum, nõ solum vxori restituenda est dos, vt in cap. primo. & ibi notat Abb. de donat. inter virum & vxor. Bald. in capit. primo. in. 3. notabil. vt lite non contest. verum etiam medietas lucrorum à viro ante separationem quæsitorum, vt in capit. significauit. iuncta glossi. 1. de donat. inter virum & vxorem. ex quibus id asserit Segura in repetitione. l. vnum ex familia. §. si fundum. numer. 39. ff. de legat. secundo. cui assentit Palat. Rub. in repetitione Rubri. de donat. inter virum & vxorem. §. 64. numer. 10. Castellus in. l. 16. Taur. glo. magna in fi. & ibi Palat. Rub. nume. 35. Anto. Gom. in. l. 53. Taur. nume. 72. D. Couarru. in. 4. de sponsa. 2. parte. capit. 7. §. 1. numer. sexto. Pinel. in. l. prima. in 1. parte. numer. 58. C. de bon. matern. Matienc. in. l. secunda. titul. 9. libr. 5. nouæ collect. Regię. gloss. 1. diximus in nostro titul. de iuramen. confirmat. 1. parte. capit. primo. numer. 61. vbi prædict. allegaui, atque
15 idem est in lucris post separationem quæsitis secundum Palat. Rub. vbi supra. Ferdinandum Gomez in. l. 12. Tauri numer. 15. Couar. vbi supra. Didac. Perez in additio. ad Seguram vbi supra, contra Segur. ibidem & Castellum vbi supra, contrarium tenentes cum quos est communis opinio secundum Matiençó vbi supra nu. 48.

16 Quinimo quando vxor ob culpam viri ab eo separatur, vel eius cohabitationem vitauerit nihil ei acquirit nec communicat authore Baldo in. l. si vxor. num. 6. in fi. C. de condit. insert. voluit idem in. l. non fine. C. de bonis, quæ liber. Decius in. l. prima. nume. 10. C. vnde vir & vxor. Pinel. in dict. l. 1. prima. par. num. 58. Marienç. vbi supra. nu. 53. Secus si culpa vxoris non vero viri fiat diuortium, quia tũc quicquid ipsa
17 acquirit, viro communicare tenetur secundum Seguram vbi supra. num. 36. Castell. in. l. 16. Taur. glossi. magna. colum. vltima. Lupium in dict. l. 16. Taur. nu. 32. Matienç o vbi supra. num. 54. & in hac specie vxor
18 nihil habebit ex bonis antea per maritum quæsitis, vel postea quærendis secundum Palat. Rub. in repetitione Rubri. de donatio. inter virum & vxor. §. 64. nu. 1. & seq. Castell. & Matienç. vbi supra nu. 55.

19 Vltimo sciendũ est, q; facto diuortio inter coniuges licet iure Codicis in arbitrio iudicis esset an apud patrem vel matrem liberi morari ac nutriri deberẽt, vt in. l. 1. C. diuortio facto apud quẽ liber. morar. vel educ. deb. iure tñ nouissimo authenticorũ decisum extat, vt si pater causam diuortij

Universidad de Deusto
Biblioteca

præstiterit apud matrem ad secundas nuptias non venientem liberi communes nutrirí debent patris expensis: si vero contra apud patrem matris locupletis expensis, nisi pater minus idoneus sit tũc enim apud matrem locupletem nutriri debent, vt in authen. si pater. C. eod. titul. & in corpore vnde sumitur, per quem text. ita tenet Syluest. in summa verb. filij. nu. 24. vbi limitat, nisi alter parentum esset infidelis, quia tũc apud fidelem sunt alendi filij, vt per dicta per eum in verb. baptismũ. 4. §. 6. & 7.

20 Superest modo, vt satisfaciamus argumentis ex diuinis literis, supra in contrariũ adductis, & primo illud Diui Matthæi, Quod Deus coniunxit homo non separet, non obest in proposito, quoniam intelligi debet, vt homo sua authoritate non separet quos Deus coniunxit, vt in capit. si quis cum matre. in fi. 33. quæstione 2. quanuis Isidorus aliter intelligat, dicens, esse subaudiendum ad illa verba, quos Deus coniunxit homo non separet, violenter sine lege absque ratione, non enim homo separat, quos pœna condemnat, quos reatus accusat, quos maleficium coarctat, verum hoc pro his dictum intelligitur, quos iudices seculi pro suis sceleribus legum seueritate percellunt, quos vel morte puniunt, vel deportare iubent, vt patet in Canone sequenti, quos Deus. eadem causa & quæstione. in nostra autem specie homo sua authoritate non separat, sed ecclesia ex iustissima causa, vt prouideatur securitati, & vitæ coniugis offensi, vt in dict. capit. ex transmissa. & in dict. capit. literas. circa fin. de restitut. spoliator. manente tamen semper vinculo matrimonij, quia ipsum non soluitur, sed tantum fit separatio quo ad thorum & mutuam cohabitationem, atque bona.

21 Non obstat & secundum nempe, exceptionem illam fornicationis à sacro eloquio factam ob quam tantum licet dimittere vxorem videre excludere alias: nam respondeo hanc etiam causam magnæ sæuitiæ esse à iure expressam ob similitudinem & identitatem rationis, nam si ob causam fornicationis licet dimittere vxorem & è contra, quare non idem dicendum erit ob causam magnæ sæuitiæ, ita vt aliter quàm per separationem quo ad thorum vitæ coniugis prouideri non possit, vel si mulier insidietur vitæ mariti? Hoc enim deduci potest ex prohibitione ab eodem iure diuino facta de altero non occidendo. Si enim simul cohabitando iustè timetur mors violenta alterius quare hoc permittendum? maius nanque hoc casu periculum vertitur, quàm inconueniens sequatur ex separatione, è duobus autem malis minus est eligendum, vt sunt iura vulgaria; accedit quòd separatio hæc contingit culpa coniugis nimium sæuientis, vel vitæ alterius insidiantis, & nihilominus non fit quoad vinculum matrimonij, quod fatemur esse indissolubile, sed tantum quo ad thori separationem & mutuam cohabitationem, atq; bona, manente illæso vinculo matrimonij: sicque non obstat illud Pauli. 1. ad Corin. 7. alligatus est vxori &c.

SVMMARIVM.

1 *Maritus an propter publicum adulterium vxoris possit ipsa viuente clericus in sacris effici, & numeris sequent. numer. 12. ponitur affirmatiua, sed num. 13. & sequen. negatiua, quæ eligitur.*

2 *Maritus propter adulterium vxoris potest intrare religionem, abique solenniter profiteri & in ea perseuerare inuita vxore.*

3 *Vxor propter adulterium amittit ius, quod in viro habebat.*

4 *Marito non licet vxore adultera viuẽte aliam ducere.*

5 *Quotiescunque post consummatum matrimonium licet viro transire ad religionem licet etiam eidẽ transire ad sacros ordines in seculo.*

6 *Maritus etiam matrimonio copula consummato potest de licentia vxoris conuerti ad religionem ipsa vxore in seculo remanente, si non sit suspecta de incontinentia ac castitatẽ promittente, alias tenetur etiam profiteri.*

7 *Maritus vxore religionem profitente potest ordinari.*

Vxoratus

8 *Vxoratus de licentia vxoris atque ipsa religionem profitente potest in episcopum promoueri.*

9 *Beatus Hilarius fuit vxoratus & Episcopus, & habebat filiam & vxorem existens episcopus, & quidam Genebaldus etiam fuit vxoratus & episcopus.*

10 *Apostoli fuerunt coniugati, sed verius est, excepto Petro Apostolo non probari aliquem ex Apostolis fuisse coniugatum, & quid de Ioanne apostolo? nu. 11.*

12 *Episcopi in locum apostolorum successerunt in eo quòd sunt pastores, non vero in ordine, qua apostoli fuerunt religiosi.*

14 *Vxoratus eo ipso, quòd promouetur ad sacros ordines videtur continentiam profiteri,*

15 *Maritus etiam ignorans, cognoscens carnaliter vxorem suam adulteram bigamiam contrahit.*

16 *Maritus, qui vxorem adulteram post pœnitentiam sibi reconciliatam cognouerit irregularis est.*

17 *Nullo iure cauetur, quòd matrimonium ratum & non consummatum dissoluatur per sacri ordinis susceptionem: quinimo vxoratus nullum sacrum ordinem suscipere præsumere debet durante matrimonio nisi prout sacris Canonibus nouerit expedire alias neque matrimonio soluto in sic suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines prouehi, nec ad aliquod beneficium, vel officium ecclesiasticum valet promoueri.*

18 *Nullo iure speciali cauetur, vt maritus propter adulterium vxoris possit ordinari, quamus religionem intrare ac profitera valeat.*

CAP. XXV.

An maritus propter publicum vxoris adulterium possit ipsa viuẽte clericus in sacris effici?

PVlchra sanè quæstio tametsi difficilis & controuersa se nobis offert hic examinãda, nempe, an maritus propter fornicationem notoriam vxoris, hoc est, adulterium, possit iure sacris ordinibus insigniri, vsque ad presbyterium inclusiuè?

1 Et pars affirmatiua in promptu esse videtur, quoniam maritus propter adulterium vxoris potest intrare religionem, ibique solenniter profiteri, atque in ea libere permanere à qua ab vxore reuocari non potest. text. est in cap. constituimus. & in capit. veniens. de conuers. coniugat. & in cap. Agatosa. 27. quæst. 2. l. 11. titul. 7. part. 4. per adulterium nanq; amisit vxor ius, quòd in marito habebat, vt in capit. significasti. de diuort. & in cap. fin. de adulte. & in capit. 1. & 2. 32. quæst. 1. & Lucas 16. vbi quòd non licet dimittere vxorem nisi ex causa fornicationis. capit. ex parte. el segundo. de sponsa. quãuis nihilominus marito non liceat vxore adultera viuente aliam ducere secundũ D. Hieronymum in capit. dixit dominus. 32. quæst. 1. idem probat text. in capit. gaudemus. de diuortijs. ex Innocent. III. editus sic intelligens locum illum Matthæi capit. 19. Quicunque dimiserit vxorem suã ob fornicationem & aliam duxerit mechatur, idem Innoc. libr. 1. de cõtẽptu mũdi. c. 16. text. etiam in. c. ex parte. de sponsa. optimus in. c. per venerabilem. qui filij sint legit. probat latissimè ac curiosè nimis authoritate plurimorũ Conciliorum & Sanctorum Doctiss. Couar. in. 4. de sponsa. 2. par. c. 7. §. 6. nu. 13. aduersus D. Ambros. 1. ad Corinth. c. 7. aliud existimantem: quinimo ita de fide est determinatum in Concil. Trid. Sess. 24. can. 7. cuius verba sunt hæc: si quis dixerit ecclesiam errare cum docuit & docet iuxta euangelicam & apostolicam doctrinam propter adulterium alterius coniugum matrimonij vinculum non posse dissolui: & vtrunq;, vel etiam innocentem qui causam adulterio non dedit, nõ posse, altero coniuge viuente, aliud matrimoniũ contrahere: mechariq; eum, qui dimissa adultera, aliam duxerit, & eã, quæ dimisso adultero alij nupserit: anathema sit: per quem text. concilij idem docuit Victoria in summa de matrimonio. quæstione 306. versic. tertiò. dicimus. ergo vir sine licentia vxoris adulteræ potest religionem intrare, ibidemque permanere: sicut igitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc potest, poterit etiam facere se promoueri ad sacros ordines: quia quotiescunq; post consummatum matrimonium licet viro transire ad religionem, licet etiam eidem transire ad sacros ordines in seculo, ita nuncupatim docet Palud.in.4. sentent. dist.27.quæst.3.artic.2.sequitur Syluest.in summa verb.diuortium. quæst.17.nu.20. vbi hoc ampliat etiam vsque ad episcopatum & Victo.in summa de matrimo. quæstione 255.circa fin.dicens, quòd in nullo alio Doctore præterquã in Paludano hoc inuenit & credit, quòd dicit verum, quia, tunc nullum est impedimentum, eandem doctrinam Paluda. probauit & Domini.à Soto in.4.dist.27.quæst.1.in fin. alijq; plures statim citandi. Secundò eadem sententia astruitur quoniam maritus etiam matrimonio copula consummato de licentia vxoris potest conuerti ad religionem ipsa vxore in seculo remanente, si non sit suspecta de incontinentia ac castitatem promittente, alias tenetur etiam profiteri, vt in ca. cum sis prædictus. & in.c.vxoratus.de conuers. coniugat. potest etiam vxore professente religionem coniugatus ordinari, vt in cap.coniugatus. eod. titul. Quinimo & vxoratus de licentia vxoris, atque ipsa religionem professente potest in episcopũ promoueri, vt in cap.sanè.el.1. de conuers.coniugat.& in cap.episcopus, qui filios. 12.q.2. text.in cap.sicut hi.§.necesse.47.dist.cap.1. de testam. & probatur.1. ad Corinth.3.ibi, oportet episcopum esse vnius vxoris virũ, quanuis nec etiam matrimonium dissoluatur, vt in dict.capit.ex parte. Itaque hæc est communis resolutio, vt sine vlla dispensatione possit effici episcopus coniugatus cũ sola licentia & professione vxoris suæ secũdum Abb.in capit.1. de testam.col.2. & ita Beatus Hilarius fuit vxoratus & episcopus & habebat filiam & vxorem existens episcopus, & quidam Genebaldus, vt inquit Florent.3.part.suæ summæ titul.1. cap.21. §.1.& Paluda.vbi supra. Quinimo & apostoli fuerunt coniugati, vt inquit B. Antibrosi.2.ad Corinth.11. de quo latissimè per Ioan.Arbor.in sua Theosophia lib.1. c.32. vbi tamen ipse probat, quòd excepto Petro Apostolo nõ probatur aliquem fuisse coniugatũ ex Apostolis, sed de Beato Ioanne legimus, quòd fuit vocatus de nuptijs ad castitatis professionem, vt ex Hieronymo in procœmio Apocalypsis refert Couar.in.4.de sponsa.2.par. capit.7.§.4. nu.6. verum matrimonium Beati Ioannis, si illud contraxit non fuit consummatum, sed ratum tantum quinimo nec est certũ omnino ipsum fuisse vxoratũ, vt præter Ioan. Arbor.vbi supra. nos probauimus supra.c. 17.nu.27. At episcopi in locum Apostolorum successerunt, vt est decretum in Concil. Triden. Sess.23.c.4. quod intelligitur in eo, quòd sunt pastores, non vero in ordine quo Apostoli fuerunt religiosi, vt docet Soto vbi supra, in versi.& per hæc soluitur, si ergo de licentia vxoris maritus potest effici religiosus, quinimo & episcopus eligi atq; creari, poterit etiam ea inuita adulterium tamen commissa propter quod amisit ius, quod in marito habebat sacris ordinibus insigniri adulterium quippe idem debet operari in proposito, quod licentia vxoris, & sic habemus intentum.

Præterea & tertio, quia per monachatũ nõ imprimitur character bene autem per ordines sacros, ergo &c. & in terminis hãc sententiam affirmatiuam probauit nuncupatim glo.1.verb.ad gradum sacerdotij. in dict.cap.constitutus.de conuers.coniugat. & ibi Abb.nu.5. per illum text. & Cardin. eandem opin.sequuntur, quam etiam voluerunt Palud.& Sylvest.vbi supra. eamq; expressè probauit, atque defendit beatus Antoni.Archiep.Floren.in.3.par.suæ summæ titul.1.cap.21.§.1.in fin.& Victo.vbi supra.& Dominic.à Soto.d.lib.4.sent.dist.in. 27.quæst.1.art.4. in fin. Ea ratione, quia solutus sit vir hoc casu vinculo reddendi debitum, & limitat nisi fornicariæ peperceritit: sequitur ibidem Magister Palat. idem Soto iterum dist.36.quæst.vnica.art.5.circa fin. Celsus in suo Reperto. legum huius regni, in verb. clerigos. in versic. decimo. idem videtur sentire allegans. l.11. titul.7. parti.1. Lex tamen illa secundum quam intelligi

telligi debet Celsus loquitur in marito intrante religionem sine licentia vxoris, quo casu probat ipsam posse eum reuocare, nisi commiserit adulterium, quo probato maritus posset eam repudiare, itaque nec lex hæc nec Celsus in nostris terminis loquuntur, sed in casu prioris fundamenti huius partis, quod est sine dubio, nempe, quòd propter adulterium vxoris maritus possit inuita vxore religionem ingredi, vel ingressam retinere, at vero nos hoc non quærimus, sed an possit in prædicto casu ad sacros ordines promoueri inuita vxore, quod nec lex illa neque Celsus vbi supra. attingunt neque declarant, nihilominus cæteri supra allegati, & præterea Ant. à Corduba in suo tracta.de casos de cõsciencia. quæst. 138.& 178. in secunda impressione, idem hoc est præfatam opinionem affirmatiuã probat iuxta quam iam vidi quendã vxoratum viuente vxore adultera pro tali declarata per executoriam Regiam ordinatum in presbyterum, atque, vt talis per concursum iuxta formam decreti concilij Trident. adeptum fuisse beneficium curatum in hoc episcopatu, alijsque presbyteris benemeritis non vxoratis prælatum fuisse ab examinatoribus & episcopo quanuis sciebant vxoratum esse, sed quia iam erat ordinatus & habilis eidem prædictum beneficium contulerunt, & postea fuit promotus ad quendam Canonicatum Doctoralem cuiusdam ecclesiæ Cathedralis huius regni etiam per concursum viuente vxore adultera.

13 Hæc tamen sententia quanuis ita recepta sit à præfatis Doctoribus, mihi tamen nunquam placuit, neque placere potuit, itaque huiusmodi vxorato adulterium passo, nunquam sacrum ordinem conferrem, nec cõferendi licentiam aut facultatem concederem si mei muneris id esset, nec etiam iam ab alio ordinato beneficium ecclesiasticũ conferrem aut eidem prouiderem alijs benemeritis statibus sequentib.fundamentis.

Primò propter scandalũ aut saltem malum exemplum vitandum in nostra ecclesia Latina in qua vxorati viuentibus vxoribus minimè sine licentia earum possunt ordine sacro clericali insigniri quicquid sit in ecclesia Græca, abhorrent enim laici similes clericos vxoratos, atque indecens esset clericos habẽtes vxores in seculo quãuis seorsum viuentes sacris ministrare, & quanuis quandoque hoc contingat videri admissa priori sententia, id tamen raro accidit, & ideo tanquam insolitum admirationem causaret prout causauit in hac ciuitate clericus ille vxoratus cuius modo meminimus: & quanuis coniugatus absolutus ab vxore cõtinentiam professente ad sacros ordines promoueri possit, vt in cap. coniugatus. de cõuers. coniugat. Is tamen de quo agimus non est huiusmodi.

Secundò, & quod maximè mouere debet in hanc sententiam negatiuã facit, quoniam facillimè contingere poterit, imo frequenter contingit, vt eidem adulteræ vxori maritus pepercerit, iniuriamque condonauerit tacitè, vel expressè occultè, hoc ignorante episcopo siue eius vicario diocesano, quo casu Soto fatetur & merito minimè ordinari posse: & quanuis hoc fundamentum nihil cõcludat in eo, què non cõstat mulieri adulteræ peperciisse, timere tamen debet ordinarius, quanuis alias posset eidem sacrum ordinem conferre, ne incidat in absurdum ac proinde in dubio seciuriorem partem eligendo eum non ordinare præcipuè cum sint alij non vxorati, qui possint & velint ordinari, vt diuinis vacent & operam dent, quid enim ecclesia Dei opus habet huiusmodi hominibus vxoratis ad sacros ordines eis conferendos, cum alij adsint non vxorati, quibus id munus rectius mandari queat?

Tertiò, quoniam etsi maritus cum ordinatur, vxori adulteræ non pepercerit potuerit tamen postea stimulo carnis faciliter inductus, eidem coniugi carnaliter commiscere, hoc autem quantum adhorreat à castitate & munditia, qua sacerdotes vti debent ac tenentur, & quam vestis alba, qua funguntur in diuinis officijs significat, ac demum à more ecclesiæ Romanæ vnusquisque attente circuiispiciat. Qui enim

14 vxora-

Universidad de Deusto
Biblioteca

vxoratus promouetur ad sacros ordines eo ipso intelligitur continentiam vouere, vt in terminis notat glo. fin. in ca. coniugatus. de conuers. coniugat. ibi, nam qui: ergo debitum exigere non potest, argu. capit. placet. eod. tit. approbatur in. l. 40. versi. mas ellos. titul. 6. part. 1.

15 Quinimo bigamiæ vitium contrahitur hoc casu etiam ab ignorante adulteriũ cognoscente vxorem carnaliter cap. si cuius vxorem. & cap. sequenti. 34. dist. in. Abb. & Anani. & Doct. in cap. 3. de adult. quorum opinio cõmunis est, & obtinet etiam si ex præcepto ecclesiæ vxorem inuitus quis cognouerit iuxta magis communem sententiam, vt aduersus Innocen. & alios resoluit D. Couar. in Clem. si furiosus. de homicid. 1. part. §. 2. nu. 3. Et præterea irregularis est,

16 qui vxorem adulteram post pœnitentiam sibi reconciliatam cognouerit secundum Anan. in dict. cap. 3. Felin. in cap. ius generale. col. 6. dist. 1. & sentiunt omnes, qui proximam opinionem probarunt secundum Couar. vbi supra. vtrunque probauit Nauar. in Man. latin. cap. 16. nu. 27. & prius dictum sequitur etiam Sylua nuptial. in quæstione. 1. quòd non sit vtile nubere nu. 127. volum. 6. tract. diuer. doct. fol. 21. vbi quòd propter bigamiam perdit priuilegium clericatus & alia plura: quòd si hoc etiam fundamentum nihil vrgere dicas, quia sufficit, quòd tempore, quo hic coniugatus ordinatur vxori adulteræ non pepercerit nec eidem se carnaliter immiscuerit, vt rectè ordinari possit iuxta priorem receptã sententiam, non enim inspiciendũ est, quòd post ordinationem possit vxorem cognoscere carnaliter, hæc nanque, nec aliæ irregularitates, quæ postea poterunt contingere occidendo hominem, vel mutilãdo mẽbrum, vel alia grauissima delicta committendo non debent esse in cõsideratione, vt tempore habili impediant ordinum collationem, sicut nec in alijs solutis, qui ordinari volunt, alias enim nullus posset ordinari cũ possibilitas, sit res ampla. Tractus enim futuri temporis non spectat ad iudicem, vt in. l. nõ quemadmodum. ff. de iudi. cum similem. Nihilominus tamen præcipua & speciali ratione hoc casu considerari poterit præfatum inconueniens cum facilius contingere possit quàm cætera generalia supra dicta: sed quo magis hæc secunda opinio strictius probetur, accipe quartum fortissimum fundamentum.

17 Quartò & vltimò hæc pars negatiua cõ probatur: quia quemadmodum nullo iure diuino nec humano cauetur, quòd matrimonium ratum & non consummatum dissoluatur per sacri ordinis susceptionem, nisi tantũ per professionem solennem alicuius de religionibus approbatis, & ideo nullus durante matrimonio nondũ etiam consummato nullum de sacris ordinibus suscipere præsumere debet nisi prout sacris Canonibus nouerit conuenire, alias neque matrimonio soluto in sic suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines prouehi, neq; ad aliquod beneficium, vel officium ecclesiasticum valet promoueri, vt in extrauaganti antiquæ cõcertationi Ioannis XXII. de voto & voti redemp. in principio & in §. 1. incipit, authoritate apostolica, quam in hoc citat Magister sent. in. 4. dist. 27. capit. 5. vbi limitat nisi de consensu vxoris, & gloss. in. d. extrauag. verb. statim ex illa colligit bonum modum formæ ar-

18 gumentandi & dicendi non est ita, quia in re cautum non reperitur, glo. etiam in cap. quemadmodum. verb. tenetur. de iureiur. & in cap. vnico. de voto. libr. 6. Abb. in. c. 1. & capit. ex parte. de conuers. coniugat. ita etiam nullo speciali iure cauetur, vt maritus propter adulteriũ vxoris ordinari possit quanuis religionem intrare ac profiteri valeat, quo fit, vt minimè hoc casu hic ad sacros ordines promoueri licitè possit, remanendo in seculo, sub prædictis pœnis cum hoc non sit iure cautum, & solum id liceat in casibus à iure expressis, vt ibidem expressè probatur: quod magis astringo nam in. d. §. authoritate apostolica illud inhibetur ne quispiam durante matrimonio siue copula consummato siue nõ aliquem ordinem sacrum suscipiat, nisi prout sacris Canonibus nouerit expedire, sed iure Canonico

nonico vxoratus non debet promoueri ad sacros ordines, nisi absolutus ab vxore continentiam profitente, vt in dict. cap. vxoratus. de conuers. coniugat. & hic ob adulterium vxoris liceat marito religionem ingredi ac ibidem profiteri, vt est prædictũ, non tamen eo casu expressum est à iure, vt ad sacros ordines promoueri possit inuita vxore, esset nanque maximum inconueniens, vt supra considerabamus ipsos ambos in seculo remanere marito sacris insignito contra voluntatem vxoris ipsaque continentiam minimè profitente, quòd sic non cõtingit ipso religionem ingresso, vel vxore continentiam profitente, ergo &c. Et quauis per adulterium vxoris liberetur vir ab obligatione reddendi debitum, vinculũ tamen matrimonij adhuc manet, ergo nullo modo dici potest, quòd maritus ob adulterium vxoris iure possit ipsa inuita ad sacros ordines promoueri cum casus exceptus firmet regulam in cõtrarium, vt in. l. nam quod liquidè. ff. de penu legata. ex quibus fit, vt facilius possit quis conuerti ad religionem quàm ad sacros ordines promoueri: vnde rectius procedit argumẽtum negatiuè quàm affirmatiuè: nempe quando religionem intrare non licet, ergo multo minus ad sacros ordines promoueri, non vero semper, quòd licet religionem intrare, licet promoueri ad sacros ordines, vt ex prædictis pater & censuit Sylue. ibi supra. Nec obstat si replicet quis text. in. d. §. authoritate apostolica, argumentumq; ab eo modo sumptum procedere ac loqui in matrimonio absolutè hoc est, quando coniuges simul cohabitant, vel saltim diuortio non facto: at vero nos agimus quando propter adulterium est factum diuortium, atque separatio, quod etsi secundum quid dici matrimonium valeat, nõ tamen absolutè. Nam respondeo in primis text. præfatum. §. authoritate apostolica, generaliter & indistinctè loqui in quocunq; matrimonio, at vero commisso adulterio, verum matrimonium est quoad vinculum, quod minimè ipso adulterio dissoluitur, vt supra latius probatum est, separatio autem tunc fit quoad cohabitationem simultaneam, & thorum ac bona, non vero ex hoc desinit esse verum matrimonium inter eos. Præterea qui prædi. replica contra nos vti velint necesse habent, vt probent hunc esse casum, in quo iure Canonico maritus ob adulterium vxoris ordinari valeat absque licentia vxoris, quod si expressè probauerint statim annuam ipsorum opinioni, sin minus regulam generalem in contrarium constituit. d. §. authoritate apostolica. in hunc modum, vt maritus ordinari non valeat sub pœnis ibi contentis, nisi prout sacris Canonibus nouerit expedire, sed hoc casu non constat neq; probatur, quòd sacris Canonibus id expediat, ergo habemus intentum.

Et in expresso hanc partem negatiuam probauit Innocent. in dict. cap. constitutus. de conuers. coniugat. vbi reddit rationem diuersitatis inter sacros ordines & religionem, sequitur eandem sententiam ibidem Anan. Anchar. nu. 3. Anto. de But. quæst. 2. & Ioan. Andr. sequitur etiam summa Astesana. 2. part. lib. 8. titul. 11. artic. 2. quæst. 9. in eamque inclinat Areti. consil. 59. & quanuis Abb. in dict. cap. constitutus. nu. 5. conetur elidere rationem differentiæ assignatã ab Innocent. vbi supra, inter sacros ordines & religionem, illa tamen coadiuuari potest ex decisione text. in cap. quia sunt. & in cap. sequenti. 28. dist. iuncta glo. fin. ibi circa fin. quam probat Archid. in. c. feriatim. in fine. 32. dist. quòd si adhuc præfatam rationem differentiæ Innocentij veram non esse contendas, dictum tamen ipsius & sic nostra sententia negatiua efficaciter probari videtur ex supradicto. 3. fundamẽto. pro ead. adducto, quam veriorem in puncto iuris, atque securiorem esse existimo ac proinde tenendam præcipuè cum authoritate etiam grauissimorum authorum nõ careat, quanuis contra sit magis recepta, ac proinde non peccaret eam seruans.

Ad primum fundamentum prioris partis respondeo, quòd etsi liceat marito propter adulterium vxoris religionem intrare, non tamen ideo licebit sacros ordines

suscipere

Universidad de Deusto
Biblioteca

suscipere in seculo remanendo, quia vt supra probauimus prædicta cõsequentia Doctorum est falsa, quia non valet argumentum affirmatiuè in proposito, nempe vxoratus quãdo potest intrare religionem potest etiam ordinari: nam illud inuenitur iure expressum, hoc autem minimè, sed potius contrarium, nisi tantum in casibus à sacris Canonibus permissis hic autem nõ est huiusmodi, ergo &c. negatiuè autem rectè procedit, qui non potest religionem intrare neque promoueri, vt prædiximus.

Ad secundum circa eius primã partem eodem modo respondeo & ad cap. coniugatus. de conuers. coniugat. quòd procedit seruatis in ipso requisitis, hoc est, quòd maritus ab vxore continentiam profitente absolutus ad sacros ordines promoueatur, qui casus non est noster, sed multum diuersus: item etiam non obstat illud, quod prædiximus de episcopo, vt in dict. capit. sanè. quia procedit ipsa vxore religionem profitente alias secus, vt ibidem probatur: ad tertium respondeo nihil concludere in proposito quod nobis obsit.

SVMMARIVM.

1 *AEtas singulis ordinibus iure antiquo requisita.*
2 *Prima tonsura & omnes minores ordines à septennio etiã statim suscipi possunt iure nouiori.*
3 *Subdiaconus effici quis potest cum primum decimumoctauum annum fuerit ingressus, diaconus verò postquã inchoauerit vigesimum presbyter dum attigerit vigintiquinque, iuxta Clementinam finalem, de ætate & qualit. itaque sufficit attingere vltimum annum prædictarum ætatum etiam si annus ipse completus non fuerit: & an hoc hodie procedat stante decreto de reformat. Sancti concil. Trident. Sess. 23. c. 12. late agitur nu. 4. & sequen. vbi resoluitur affirmatiuè quamuis ad subdiaconatum nullus promoueri præcipiatur, ibidem ante vigesimumsecundum annum, & ad Diaconatum ante vigesimumtertium.*
6 *Qui ante Calendas proximas stipulatur, similis est ei, qui calendis stipulatur.*
7 *Anniculus non statim, vt natus est, sed trecentesimo sexagesimoquinto die dicitur.*
9 *Qui sacris initiatur in vigesimosecundo anno non promouetur ante vigesimum secundum.*
10 *Verba denotantia tempus, si sint singularis numeri verificãtur in tempore incepto, si verò sint pluralis numeri debet esse tempus completum.*
11 *Significatio propria dictionis, ante, est excludere illud, cui præponitur.*
12 *Illud dicitur ante, quod omnino ante est.*
13 *Vltima dies termini cedit commodo promissoris ad hoc, vt non sit in mora antequam totum tempus labatur.*
14 *L. qui ante calendas. 13. ff. de verb. oblig. intellectus & nu. 15. de concordia, d. l. cum. l. anniculus. la. 1. 132. in ordine. ff. de verbor. significremissiuè.*
16 *L. anniculus. la. 2. 134. in ordine. ff. de verbor. signific. intellectus.*
17 *Conferre aut suscipere ordines citra prædictas ætates crimen est mortale, & ordinator huiusmodi per annum à collatione clericalis tonsuræ ob huiusmodi culpam suspenditur.*
18 *Suscipiens ordines sacros ante ætatem legitimam verum characterem & sacramentum suscipit etiam presbyteratus (etiamsi sit puer) nõ tamen ordinum executionem, imo ipso iure est ab eiusmodi executione suspensus, quousque legitimam ætatem attigerit, & presbyter hoc casu celebrans præter peccatum mortale irregularis sit. nu. 19. hodie per extrauag. Pij II. ipso iure sunt suspensi, qui sine dispensatione canonica, aut legitima licentia siue extra tempora, vel ante ætatem legitimam, vel absque dimissoriis ordinatur. nu. 20.*
21 *Ordinatus extra tempora vel ante ætatem legitimam vel sine dimissorijs suspensus est ipso iure. nu. 20. contra nonnullos relatos. nu. 23.*
22 *Sic suspensus si ministrauerit in ordine irregularitatem incurret à qua à solo Papa absolui potest.*
24 *Ordinans alium sine dimissorijs ordinarij sui per annum est suspensus ab ordinum collatione, ordinatus verò quandiu proprio ordinario videbitur expedire.*
25 *Peccat mortaliter qui se facit ordine insigniri contra Canones Concil. Trid. hic relatos.*

Licentia

26 *Licentia seu facultas ordinandi à quocunque Catholico antistite in propria diœcesi residenti, an ad alium de licentia proprij ibi pontificalia exercente. extendatur & numer. seq.*
30 *Minores ordines & subdiaconatus an eodem die conferri valeant, & nu. 31. & 32.*
33 *Nullus prima tonsura initiatus aut etiam in minoribus ordinibus constitutus ante decimũ quartum annum Beneficium potest obtinere.*
34 *Non omnes habentes ætatem legitimam promouendi sunt ab Episcopis ad sacros ordines, sed digni duntaxat, quorum probata vita senectus sit.*
35 *Caueant Episcopi ab ordinandis pueros in aspectã quamuis vigintiquinque annum attigerint ne forte subrepat i opprobriũ ordinis clericalis.*
36 *Et præterea ne ijs sacri muneris dispensationem committant, qui ob imbecillitatem intellectus atque debitæ considerationis diuina ministeria parui pendant.*
37 *Caueant etiam ne inductos ordinent, atq; eos qui malè legunt, ne ignorantia causet contemptum.*
38 *Regulares quoque nec in minori ætate, nec sine diligenti examine ordinentur, priuilegijs quibuscunque ad hoc penitus exclusis.*
39 *AEtas triginta annorum requiritur ad Episcopatum.*
40 *Pœnitentiarius perpetuus, qui in Ecclesijs Cathedralibus institui debet quadraginta annorum esse debet.*

CAP. XXVI.

De ætate singulis ordinibus Ecclesiasticis requisita.

QVanuis iure diuino quoad substantiam sacramenti nulla sit ætas distincta, Iure tamen Põtificio eiusmodi ætates decretę sunt & prefinitę. 1

Iure etenim antiquo lõgiora ætatis tempora exigebantur, nam vt habetur in cap. in singulis. 77. dist. in. ab infantia (hoc est à primo septennio) poterat quisque nomen Ecclesiasticis ministerijs dare (hoc est) primam tonsuram accipere, sed tres minores ordines non nisi vsque ad annum duodecimum, neque acolytatum vsque ad quatuordecimũ, Subdiaconus vero nemo qui erat minor viginti annis completis fieri poterat, vt patet ex sexta Synodo. Canon. Subdiaconus. 77. distin. & ibi glo. neque Diaconus ante vigesimũquintũ annum, vt in decreto Concilij Carthagin. Canon. placuit, neque vero Presbyteratum obtinere minor triginta ann. vt tota distin. 78. decernitur, ita Dominic. à Soto in. 4. sent. dist. 25. quæst. 1. art. 2. pag. 51. col. 2. in versi. quo autem. tamensi Iacob. Menoch. de arbit. iudi. casu 427. nu. 14. cent. 5. dicat per illum tex. in. d. c. in singulis. quod minores ordines conferuntur habenti duodecim vel septendecim annos & Rebuffus in praxi benefic. in titul. de cleri. ad sacros ordin. malè promot. glo. 2. nu. 1. pag. 436. habenti duodecim vel 13. ann. & num. seq. de ordinibus sacris quod prædictum est probat, sed reuera meo iudicio text. ille rectius, pbat quod ex eo collegit Soto vbi supra videnda est in hoc. l. 27. titul. 6. parti. 1. Iure tamen nouiori non modo prima tonsura verum & omnes minores ordines à septennio statim suscipi possunt iuxta glos. fin. in Clem. fina. de æta. & qualita. per iura, quæ allegat, quam probauit Soto vbi supra, de prima tonsura, quòd septennio conferri possit. Albertus Trotius de vero & perfecto cleric. cap. 17. nu. 1. volu. 2. tract. diuers. docto. fol. 243. & Rebuff. vbi supra. 2

Ad Subdiaconatus verò ordinem ex d. Clem. fin. promoueri quis potest cum primum, decimumoctauum annum fuerit ingressus, & ad Diaconatum postquam inchoauerit vigesimum, & ad Presbyteratũ dum attigerit vigesimumquintum, vt ibidem expressè cauetur. Nam cum text. ille non requirat, quod prædicti ordinãdi sint decem & octo, viginti & vigintiquinque annorum respectiuè, sed tantum quod possit quis liberè in decimo octauo ad Subdiaconatus, in vigesimo ad Diaconatus, & in vigesimoquinto ætatis sue anno ad Presbyteratus ordines promoueri, cõsequitur manifestissimè sufficere attingere vltimũ annum 3

Universidad de Deusto
Biblioteca

num prædictarum ætatum respectiuè. Et si annus ipse completus non fuerit, quod etiam apertè probatur in cap.cum in cunctis.§. inferiora. de elect. vbi sufficit quem attigisse vigesimumquintũ suæ ætatis annum ad Beneficium curatum obtinendũ, &si non est in ordine requisito constitutus debet se facere promoueri præfixo à Canonibus tempore sub pœnis de quibus ibi, qui text. hodie ad literam innouatur in Sacro Concil. Triden. Sess. 24. c. 12.

Neque obstat, quod secundũ Hostien. dispensatur in ætate in.d. §. inferiora propter curam animarum. & secundum Innocent. quia suberat necessitas ex quo vocatus fuerat ad Beneficium quod requirebat ordinem, ideo obseruandi sunt antiqui Canones in hoc supra relati, absurdum nanq; esset quod minor viginti quatuor ann. possit habere curam & sacerdotium, non vero sacerdotium solum, quare ex illo text. rectè probari videtur sufficere attigisse vigesimumquintum annum ad hoc, vt quis in presbyterum ordinari queat, quod vt prædixi, iure nouiori est expeditum in.d. Clemen. fin. ex verbis supra relatis, & in terminis, quod sufficiat attigisse 18. ann. ad subdiaconatum, & 20. ad diaconatum, & 25. ad presbyteratum, tenet glo. in.d. Clemen. fin. in verbo, in decimo octauo sic intelligens tex. illum, quam sequit alios allegans Cardin. ibidem nu. 8. & optimè probat Albert. Troc. vbi supra nu. 2. & Ioan. de Imo. in.d. Clem. fin. super illa glo. & ibi Bonifacius de Vitalin. nu. 19. Felin. in cap. cum vigesimum. nu. 7. de offic. deleg. Dominic. à Soto vbi supra. & illam gl. sequitur Rebuf. in prax. benefic. in titul. de cleric. ad sacros ordin. malè promot. glo. 2. nu. 2.

4 Poterit tamen quis forsan dubitare an præcedens communis sententia quæ profecto verissima & receptissima est, hodie procedat stante decreto de reformat. Sacrosancti concil. Triden. Sessio. 23. c. 12. vbi alia ætas ad prædictos sacros ordines præscribitur, saltem ad subdiaconatum & diaconatum nempe ad illum 22. ann. adhuc vero 23. his verbis, Nullus in posterum ad

5 subdiaconatus ordinem ante vigesimum secundum, ad diaconatus ante vigesimum tertium, ad presbyteratus ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promoueatur, an vero hoc decreto stante corrigatur præfata communis opinio.

6 Et primo videtur ex illo text. non sufficere vltimum annum singulis ordinibus præscriptum esse inceptũ, sed requiri esse completum ex text. in.l. qui ante 13. in ord. ff. de verb. obligat. vbi inquit text. qui ante Calendas proximas stipulatur similis est ei, qui Calendis stipuletur, cum ergo concilium vtatur prædicta præpositione ante cum prohibitione præcedenti videtur requiri, vt annus cõpleatur, arg. d.l. qui ante.

7 Secundo ex text. in.l. anniculus. la. 2. 134. in ordi. ff. de verb. signifi. vbi inquit tex. Anniculus non statim, vt natus est, sed trecentesimo sexagesimoquinto die dicitur incipiente planè non exacto, ergo annus vigesimus secundus, vel vigesimus tertius, vel vigesimus quintus ætatis vniuscuiusq; non dicitur statim, quòd quis eum ingreditur, sed vltimum eius diem, quanuis non completum & in nostris terminis, ita tenet Menoch. de arbit. iudi. cent. 5. casu 427. nu. 25.

8 His tamen non obstantibus cõtraria sententia tenenda est tanquam verior in iudicando & consulendo, imo quòd præfata communis & recepta sententia hodie non corrigatur per prædictum Decretum concil. Tridenti. & sic quod etiam hodie sufficiat ordinando in subdiaconum attigisse ætatem 22. annorum & in Diaconum 23. & in Presbyterum 25. quanuis annus non sit completus. Primo, quia hoc expressè à Concil. Trid. non mutatur ergo quare stare prohibetur, arg. l. præcipimus. C. de appel. & l. sancimus. C. de testam. Secundò quia solum tempus ad Subdiaconatum & Diaconatum augetur à Concilio non vero aliquid innouatur circa nostram quæstionem.

9 Præterea qui sacris initiatur in vigesimo secundo anno non promouetur ante vigesimum secundum iuxta text. in.l. qui filiũ. §. Sabinus. ff. ad Trebel. ex quo text. constituit

tuit differentiã Corne. consil. 213. volu. 1.

10 nu. 7. vtrum verba denotantia tempus, sint singularis numeri, quo casu possunt verificari in tempore incepto, nam in anno vigesimo censetur esse, qui annum vigesimum ingressus est, & similiter verificantur verba ad annum vigesimum, an vero pluralis numeri, & tunc debet esse tempus completum, nempe si vixerit annis viginti, vel si erit viginti annorum vel ascenderit ad viginti annos sed opin. Bald. & Imol. quos refert, ergo cum Concilium in proposito loquatur per verba singularis numeri, nempe ante vigesimum secundum, vigesimũ tertium & vigesimum quintum ætatis suæ annum respectiuè, vt patet, consequitur posse verificari in tempore incepto.

11 Tertiò propria significatio huius dictionis ante est excludere illud cui præponitur, vt docet Aulus Gell. lib. 12. noctiũ Atticarum. c. 13. quem refert & sequitur Alcia. in.d.l. anniculus. nu. 3. vbi id in proprijs terminis. d. Clem. fi. tenet nempe si scriptum sit, vt in vigesimo anno possit quis ad sacros ordines promoueri sufficiat 20. ann. esse ceeptum, idem si intra vigesimũ dicatur vel ante vigesimũ, quia hæc verba magis initium respiciunt quam finem.

Denique si annus adimpletus requireretur non posset quis promoueri ad subdiaconatus ordinem nisi in vigesimotertio anno & ad Diaconarũ in vigesimoquarto, & ad presbyteratum in vigesimosexto, quod manifestè aduersatur Concil. Tridenti. & hoc non esset ante, sed post iuxta ea quæ docent Bald. Alex. & Roma. in.d.l. qui ante. ff. de verb. obligat. Cuma. & Imol. in.l. si qui. ff. de legat. 1. Bald. in.d.l. ex verbis. nu. 2. C. quando dies leg. ced. vbi affirmat illud dici ante, quod omnino ante est, vltimo

12 huic opinioni fauet quod Concilium non dicit nec exprimit completum, prout si vellet expressisset, sed absolutè ante 22. 23. & 25. annum respectiuè innuisse ergo videtur sufficere esse ordinandum in prædictis annis inceptis respectiuè qui enim iam existens in prædictis annis etiam nondum completis ordinatur non dicitur ordinari ante eos, sed in eis & sic satisfacit præcepto concilij. Præmaximè, quia ad minus negari non potest quin hoc sit omissum à Concilio, sicque remanet sub dispositione iuris communis, argum. l. commodissimè. cum similib. ff. de lib. & posth. Iure autem communi nouissimo hoc expeditum est in.d. Clem. fin. de æta. & quali. iuncta glo. fin. & communi, vt sufficiat quòd ordinandus sit in prædictis annis inceptis licet non completis, vt est prædictum, ergo idem etiam locum habet hodie stante dicto decreto Concilij, quod profectò indubium meo iudicio atque proinde tenendum est, & ita in terminis tenet & probat Nauar. in Manuali latin. c. 25. nu. 116. pag. 653. & nouissimè D. Spino in suo Speculo testamentorũ glo. 3. titu. de capellanijs. nu. 47. quæ sententia receptissima est in vsu & praxi prout vidi eam semper obseruari atque iuxta eam consului & pronuntiaui sæpissimè.

13 Non obstant modo fundamenta supra in contrarium adducta, & primo tex. in.d. l. qui ante Calendas. ff. de verb. oblig. quoniam quoties quis stipulatur aliquid dari vel fieri ad hoc, vt promissor sit in mora, atque cõueniri possit requiritur, vt totus terminus prius labatur, vltima enim dies termini cedit commodo promissoris, nec enim prius dicitur esse in mora, quia licet teneatur id soluere in prædicto termino, & sic, etsi ante Calendas dies cedat, non tantũ venit quo peti possit quousq; debitor sit in mora, vt in.d. cedere diem. ff. de verb. signi. & ita debet intelligi. d.l. qui ante Calendas,

14 nam qui ante Calendas proximas stipulatur similis est ei, qui Calendis stipulatur quoad effectum exactionis in hunc sanè sensum, vt qui stipulatus est ante Calendas tanquam à morosõ debitore petere non possit ante Calendas, & ideo non dicit quod est idem, sed similis, omne autem simile non est idem, vt. l. quod Nerua. ff. de posiiti. at vero in terminis nostræ quæstionis, de qua agimus, qui existens in ætate 22. 23. vel 25. annorum ordinatur non dicitur ordinari ante prædictos annos, sed in ipsismet annis ætatis requisitæ à Concilio,

vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

vnde cum ipsum Concilium non expressit completum, non excludit inceptum imo ipsum includere videtur. Præterea cõtra decisio. d. l. qui ante Calendas est. l. anniculus. la. 1. 132. in ordine. dicens, ante diẽ decimum Calendarum, post diem decimum Calendarum, neutro enim sermone decimus dies significatur, pro quarum legum concordia, & vero intellectu, quia inter se distare videntur quanuis quoad nostrum propositũ nihil obstet, vt vidimus, videndus est Lauren. Vala lib. 4. elegan. c. 80. & Alcia. in. d. l. anniculus. la. 1. Ad secũdum, hoc est. l. anniculus. la. 2. 134. ff. de verb. sign. Respondeo verbum seu nomen anniculus perfectionem significare vnius anni, quare statim vt natus est non dicitur anniculus, sed cum dies vltima anni incepit, licet non sit completa, quinimo tex. ille atque ipsius ratio rectè inspecta pro nobis facit, quia si in anniculo, qui est principium numeri annorum non vero numerus, quia est vnius tantum annus, vltimus dies anni incœptus habetur pro completo, ergo in ætate plurium annorum vltimus annus cœptus habetur pro completo. Præterea dictæ. l. anniculus, argumẽtum quanuis alicuius momenti alias esset, generale quidem est in ꝓpositio & ideo nihil obest cum in specie habeamus decisum contrarium in. d. Clem. fin. iuncta sua gloss. communiter approbata, quia generi per speciem derogatur, vt in regula iuris, at opinio Menochij quæ specialis est in nostra quæstione tenentis diem vltimã anni cœptam in proposito, de quo agimus haberi pro completa ad ordines, non excludit, vt annus etiam cœptus non habeatur pro cõpleto, quod si aliud sensit errat vtpote contra. d. Clem. fin. cum communi. de æta. & qualitate.

17 Conferre autem ordines citra prædictas ætates aut suscipere crimen est mortale, quippe qui in re graui transgressio sit ecclesiasticæ præceptionis, vnde huiusmodi ordinator per annum à collatione clericalis tonsuræ ob huiusmodi culpam suspenditur, vt in cap. nullus. de æta. & qual. lib. 6.

18 Qui vero ante easdem ætates ordinis sacramentum suscipit, verum characterem & sacramentum suscipit etiam presbyteratus (etiam si puer ad sacerdotium ordinaretur sed Cardin. in. d. Clem. fin. per glos. in cap. pueri. 1. quæst. 1. Rebuff. vbi supra nume. 8. quinimo puer in cunis potest effici sacerdos & episcopus, omnesque ordines suscipere, vt ex Hugone refert Hostien. in summa de temporib. ordinand. §. sed & præter. in verſi. plus notat Hugo.) Nõ tamen ordinum executionem, imo ipso iure est ab eiusmodi executione suspensus quousque legitimam ætatem attigerit, vt in capit. vel non est compos. de tempor. ordinand. & in cap. dilectus. de æta. & qualit. & presbyter hoc casu celebrans antequam legitimã ætatem attingat præter peccatum mortale
19 irregularis fit, vt notatur in cap. sanè. & in cap. cum quidam consultationi. de tempo. ordin. Et quanuis illic mentio non fiat nisi de ijs qui ordinantur extra quatuor tempora ab Ecclesia statuta, iam idem per extrauagantem cum ex sacrorum. Pij Secundi, & per regulas chancellariæ statutum est, nempe, vt eiusmodi presbyter fiat irregularis si celebret antequam attingat 25. ætatis suæ annum, vt ait Soto vbi supra in. 4. distin. 25. quæst. 1. art. 2. in fi. & Rebuff. vbi supra in glo. 4. refert literam dictæ extrauag.
20 Pij Secundi. vbi reuera plus expresse decidit quam Dominic. à Soto refert, forte eam non viderat. Cauetur enim ibi, quod omnes & singuli qui absque dispensatione Canonica aut legitima licentia, siue extra tempora à iure statuta, siue ante ætatem legitimam vel absque dimissorijs literis, etiã Ditramontani à Citramõtanis (præterquã si in hoc vltimo casu per Cameram Apostolicam iuxta illius stylum ordinati fuerint) ad aliquem ex sacris ordinibus se fecerint promoueri, à suorum ordinum executione ipso iure suspensi sint, etsi huiusmodi suspensione durante in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint eo ipso irregularitatem incurrant, & vltra alias pœnas generaliter à iure inflictas beneficijs ecclesiasticis possunt iure priuari, quam extrauagan-

uagantẽ obseruari iussit Pius V. in suis sanctio. apostolic. & reg. Chãcell. in reg. 22. de male promotis, ex qua litera ita gñrali duo deducuntur expressim, primò, ꝙ qui extra tẽpora vel ante ætatẽ legitimã, vel sine dimissorijs ꝓmotus fuerit ad sacros ordines suspensus est ipso iure, donec absolutionis beneficiũ à Papa fuerit cõsecutus, nõ tantũ vsq; ad ætatẽ legitimã prout de iure existimabat Soto vbi sup. & probatur in. c. cum quidam. & cap. literas. de tẽpor. ordin. sed etiam hodie perpetuo donec absoluatur, vt in dict. extrauag. Pij. II.

22 Secũdò, quod si durãte suspẽsione prædictus sacerdos celebrauerit vel diaconus tãquã diaconus in ecclesia ministrauerit, aut tãquã subdiaconus irregularitatẽ incurrẽt, à qua absolui non poterunt ab alio quam à Papa quanuis Doct. in. c. consultationi. de tẽpor. ordin. cõtrarium dicant ita Syluest. in Summa. verbo irregularitas. §. 10. nu. 12. quẽ refert & sequitur Rebuff. vbi sup. in gl. 1. nu. 16. & iterũ glo. 2. nu. 13. & glo. 4. nu. 3. & 4. Nauar. in Manua. lat. c. 25. nu. 7. & cap. 27. nu. 155. & nu. 242. Ex quo decepti sunt omnes qui prædictã extrauagantẽ nõ nouerãt pꝛtates, nõ suspendi quem ipso iure propterea quod ante legitimã ætatẽ ordi-
23 nẽ sacrũ etiã presbyteratus susciꝑiat, prout sunt S. Anton. in. 3. par. suæ Sũmæ. tit. 14. ca. 16. & Maior in. 4. Sent. dist. 24. q. 5. & Soto vbi sup. ita aduertit Nauar. vbi sup. dict. nu. 70. dicẽs, quod nõ videtur prodesse in hoc fratribus obseruantiæ suum priuilegium.

24 Inordinato sine dimissorijs sui ordinarij hodie sacrũ Cõcil. Trid. sess. 23. in decre. de reform. c. 8. decreuit vt ordinãs à collatione ordinum per annũ, & ordinatus à susceptorũ ordinũ exequutione quãdiu ꝓprio ordinario videbitur expedire sit suspensus, quod ad literã Cõcilio tamẽ nõ relato, sed per Canonẽ Lugdunensis. 9. q. 2. probauit Soto in. 4. d. 25. q. 1. art. 3. pag. 56. col. 1. Itaq; quantũ ad ordinatũ sine literis dimissorijs sui ordinarij rigor ille extrauagãtis Pij. 2. vt remaneret ipso iure perpetuo suspensus, temperatur hodie per prefatum decretum Concil. Triden. Vt quandiu proprio ordinario videbitur expedire suspensus sit, poterit igitur Eps quãdo sibi visum fuerit tollere hanc suspẽsionem, interim vero quòd non tollitur si sic suspensus sacerdos celebret diaconus vel subdiaconus tanquã talis in ecclesia solenniter ministrauerit sit irregularis per supradicta, peccat & mortaliter qui se facit ordine insigniri cõtra canones Cõcil. Trid. sess. 23. c. 4. & seq. & sess. 7. c. 10. & 11. vt docet Nauar. in Manua. c. 25. n. 68.

Dubitatũ tũ fuit circa decisionẽ. d. c. 11. asserẽtis quod facultates depromouẽdo à quocunq; nõ suffragẽtur nisi habẽtibus legitimã causam ob quã à proprijs Epis ordinari nõ possint exprimendã, & tũc nõ ordinẽtur nisi ab Epo in sua diœcesi residente, aut pro eo Põtificalia exercẽte & diligenti præuio examine, quid si in literis dimissorijs tantũ cõcedatur licẽtia & facultas promouẽdi à quocũq; catholico Antistite in propria diœcesi residenti nõ tamẽ additũ sit, vel ab alio pro eo ibi põtificalia exercẽte, an tũc rigore huius facultatis possit promoueri ab Epo in alterius diœcesi de licẽtia Epi illius diœcesis Pontificalia exercente? & videt posse ex. d. c. 11. sess. 7. sacri Concil. Trid. in verbis supra relatis ibi, aut ꝓ eo Põtificalia exercente. Præterea quia nihil interesse videt inter hæc duo, nẽpe quod quis virtute dimissoriarũ sui ordinarij ordinetur ab alio in sua diœcesi residẽte vel ꝓ eo põtificalia exercẽte. Deniq; quia hæc videtur esse intẽtio ordinarij vel nuntij legati cõcedentis prædictas dimissorias, quãuis litera sit aliquantulũ defectuosa. Nihilominus tñ cõtrariũ verius reputauimus, imo ꝙ prædicta specie ordinari hic nõ debeat nisi iuxta tenorẽ dimissoriarũ nẽpe à Catholico Antistite in propria diœcesi Pontificalia exercente non vero ab alio, quanuis de licẽtia proprij Episcopi ibidem ordines celebrãte, alias suspẽsus sit, donec Epo ꝓprio ordinati iustum videbitur iuxta. d. c. 8. Sess. 23. concil. Trid. in decret. de reforma. Primò, quia nemo põt ordinari nisi à proprio Epo vel alio cui ipse licentiam impartitus fuerit, vt in. d. can. 8. & in. d. c. 11. Sess. 7. Sed in hoc casu Eps concedit facultatem subdi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

to ordinando à quocunq; catholico antistite in propria diœcesi, ergo alius etiam de licentia eiusdem ordinare eum non debet. Secundò, quia d.c.11.Sess.7 loquitur in facultate generali de promouendo à quocunq; &c. cuius virtus extenditur ad Epm in aliena diœcesi de licentia proprij ibidē pōtificalia exercentem, imo verba & mens dimittentis hoc casu vtrunq; Epum catholicum tñ comprehendit, & ita merito vt à quolibet ordinari possit, non vero inde sequitur idem esse quoties facultas promouendi ab Epo in sua diœcesi est restricta prout in nostra specie, tuc enim mens proprij Epi ea est tantū alteri proprio Epo in sua diœcesi impartiēdi facultatem ordinā di subditū non vero alij. Tertiò hoc videt expressius probari in quadā declaratione illustrissimorū Cardinaliū ad interptationē dubiorū circa decreta concilij Trid. deputatorū ordine.2. vbi ita cauetur Eps in alte-
28 rius diœcesi de licentia ordinarij loci non pōt ordinare personas quæ non sunt subiectæ illi ordinario nisi habeat dimissorias generales à suis ordinarijs, &c. vt vidi in quodā sumpto è Roma delato, ecce igitur quomodo requiruntur dimissoriæ generales ad hoc, vt Epus in aliena diœcesi exercens pontificalia etiam de licentia proprij posit non subditum illi ordinare. Quartò hoc idem optime probatur in decret. de reform.c.2.Sess.14.d.cōcil. Trid. vbi præcipitur, vt nemo Eporū, qui titulares vocant cum licentia loci ordinarij, pontificalia ibi dem exercens posit alterius subditū promouere ad sacros ordines, aut minores or-
29 dines, vel primam tonsuram absq; sui proprij prælati expresso cōsensu, aut literis dimissorijs ad prædictos ordines suscipiendos, ergo &c. Ex quibus pro cōtraria parte adducta iam sunt sublata, intentio vero cōcedentis prędictas dimissorias restrictas ad Epum proprię diœcesis vbi ordines conferunt, si ea fuerit certa, vt etiam ab alio de licentia proprij posit ordinari proderit quo ad forum cōscientiæ, nō vero quoad con-
30 tentiosum. ¶ Obtulit se in praxi dubitatio an minores ordines & subdiaconatus eodē die cōferri valeant, & videtur id licere, argum. ab speciali per text. c.2. de eo qui ordines furt. suscep. vbi est prohibitū illi qui quatuor minores ordines recepit temerario ausu subdiaconatū etiā recipere, & temerario ausu facere censet qñ sine examine & scientia Epi ad subdiaconatū se intrusit, vt Doc. ibi. dicūt, ergo si deficiat ausus temerarius, & accedat volūtas & scientia expressa Epi,
31 licitū id erit, nihilominus contrariū tenent Doct. vt refert Sylues. in sum. verb. ordo. 2. nu.7. & Do. à Soto vbi supra. pag.56. col.2. vbi q ex eo incurrit suspensio in qua poterit Abbas dispensare si huiusmodi ordinati aliquam religionem ingrediantur, & epus si eam non ingrediantur, si ipsi antequā ordinarentur non fuerant prænoniti sub excōicationis sentētia, ne vllos simul ordines suscipere ēt, aliās solus Papa poterit dispensare in hoc: hęc tñ pęr cedēs sentētia cōis limitatur: nisi cōsuetudo permissiua esset in contrariū: nempe vt prædicti minores ordines & subdiaconatus eodem die conferrentur, quæ valida erit secundū B. Ant. Archiep. Flor. in sua sum. 3. par. tit. 14. c. 16. §. 16. Nauar. in. d. Manu. c. 25. n. 71. & Rebuff. vbi supra gl. 2. n. 17. vbi affirmat cū Cardin. ita seruari dē cōsuetudine, nēpe vt prędicti quatuor minores ordines & subdiaconatus eodē die conferri valeant, essęq; validā cōsuētudinē huiusmodi, cū nō prohibean
32 tur nisi duo aut plures sacri ordines eodē die cōferri sub pœna suspensionis, vt in. c. literas. & in. c. dilectus. de temp. ordi. ergo quatuor minores & subdiaconatus eodem die cōferri & accipi possunt ex cōsuetudine, quā vbi adsit cōciliū non tollit nec improbat, quinimo validā esse innuit, quādo quidē tantū prohibet duos sacros ordines eodem die etiā regularibus cōferri, priuilegijs ac indultis quibusuis cōcessis nō obstā tibus quibuscūq;, quasi velit ac intendat ius commune & cōsuetudinem in hoc casu in suo vigore permanere & omittere respectu quatuor minorū ordinū & subdiaconatus, & q prę d. 4. ordines minores & subdiaconatus, nec etiā 4. minores ordines tantū, debeant vno die conferri nisi de consuetudine

dine esset in aliqua ecclesia, probat. l. 27. prope fin. titul. 6. part. 1.

33 Ad superiora redeūdo quāuis prima tonsura septennio cōferri valeat, nihilominus nullus prima tōsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus ante decimumquartum annum beneficium potest
34 obtinere, vt cauetur in. c. 6. decreti de reformat. Sess. 23. d. concil. Trid. nec omnes qui sunt constituti in prædicta ætate requisita ad sacros ordines ad eos assumere debent episcopi, sed dignos duntaxat & quorum
35 probata vita senectus sit, vt in. d. c. 12. Sessi. 23. d. concil. Caueant igitur ab ordinando pueros in aspectu quanuis vigesimū quintum annum attigerint vel expleuerint, ne fortè id subrepat in opprobriū ordinis cle-
36 ricalis. Et præterea ne ijs sacri muneris dispensationem committant, qui ob imbecillitatem intellectus atque debitæ considera
37 tionis diuina ministeria parui pendant: caueant etiā ne indoctos ordinent, atq; eos, qui malè legunt, ne ignorantia causet con-
38 temptum regulares quoque nec in minori ætate nec sine diligenti episcopi examine ordinentur, priuilegijs quibuscunq; ad hoc penitus exclusis, vt in. d. c. 12. in fine. Sessio. 23. dicti concilij.

39 Ad episcopatum autem inter alia requiritur ætas triginta annorum iam impletorum, vt in. c. episcopus. 77. dist. & in c. cum in cunctis. de electio. & in. d. concil. Trid. in decret. de reforma. c. 2. Sess. 22. vbi innouantur à sacris Canonibus stabilita quo ad ætatē & cætera requisita in ēpo assumēdo.

40 Pœnitentiarius autem qui cum vnione præbendæ proximè vacaturæ in omnibus etiam Cathedralibus ecclesijs vbi id commodè fieri potest ab episcopo per Sanctū cōcil. Trid. instituendus præcipitur Magister vel Doctor aut Licentiatus in Theologia vel iure Canonico annorū quadraginta esse debet, seu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur, vt in. c. 8. decret. de reformat. Sess. 24. eiusdem concilij cauetur.

SVMMARIVM.

1 *An virtute Bullæ Cruciatæ eligi possit in confessorium in hoc episcopatu approbatus in alio non tamen in hoc & num. seq. affirmatiua probatur vsque ad nu. 6. sed eo nu. & seq. cōtraria.*

2 *C. 15. de reform. Sessio. 23. concilij Trid. declaratur. & nu. 3. & 28.*

4 *Quilibet sacerdos licet per sacerdotalē characterem accipiat potestatem & iurisdictionem habitualem ad absoluendum à peccatis, actualem tamen quæ ad id est necessaria non recipit nisi eam habeat ordinariam vel delegatam, vt hic & nu. 5.*

7 *Approbatio confessarij, vt idoneus iudicetur ab ordinario loci vbi confessiones auditurus est, fieri debet.*

8 *Dominus noster Iesus Christus misit discipulos suos in vniuersam terram ad prædicandum suum euangelium.*

9 *Et ad apostolos dixit, Accipite Spiritum sanctum, quorū remiseritis peccata remissa erunt, & quorum retinueritis retenta erunt, quilibet enim habuit principatum sibi à Deo decretum magnæ prouinciæ vel regni.*

10 *Apostoli (vt ex traditione ecclesiæ habemus) post passionem Dñi diuiserunt sibi prouincias & vnusquisque ibat ad prædicandū euangelium Christi in prouinciā quæ sibi sorte obtigerat.*

11 *Non legimus quod nemo Apostolorum in alterius prouinciam se intromitteret præter Paulū quanuis possent ac valerent.*

12 *Omnes Apostoli erant ac fuerunt vniuersales pontifices totius orbis, eandemque potestatem habebant (sub Petro tamen) in vniuersum mūdum, quanuis non haberent successores in eundem præter Petrum, vt hic.*

13 *Ecclesia Catholica diuisit totum orbem per prouincias in Episcopatus & Archiepiscopatus, &c. vnicuiq; præficiens suum episcopum & pastorem atque gubernatorē qui episcopi in locum apostolorum successerunt, vt in nu. 14.*

15 *Approbatio cōfessarij ea tantūmodo fit vt in proprio ēpatu approbatis possit nō vero in alio.*

16 *Extra territorium ius dicenti impunè non paretur quod in proposito approbationis confessarij adducitur.*

17 *Pater familias suis infirmis Medicum meliorē suo arbitrio eligit, non vero extraneus idem in proposito.*

18 *Non quicunque est idoneus ad audiendas con-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

fessiones certæ personæ vel in aliquo loco est idoneus ad alios vel quæcunque loca.

19 *Qui audit confessiones in aliquo vico aut pago rusticorum non tanta indiget scientia quàm ille qui audit in ciuitate &c.*

20 *Iniuria fieret ordinario loci si aliquis absq; sua approbatione & licentia in suo episcopatu audiret confessiones etiam virtute Bullæ.*

21 *Habens beneficium curatum non potest audire alienas oues sine licentia expressa vel interpretatiua proprij parochi.*

22 *Eligi potest in confessarium virtute Bullæ approbatus tantum à suo ordinario ad audiendas confessiones licet facultas, vel iurisdictio absoluendi sibi data non sit ab eodem.*

23 *Differentia assignatur inter licentiam ad confitendum & approbationẽ tantũ, idem nu. 27.*

24 *Proprius sacerdos pœnitentis dicitur parochus parochialis, episcopus & legatus in prouincia, & ipsius pœnitentiarius & Vicarius generalis episcopi, & Archipresbyter cathedralis, & ad quemlibet istorum non petita alterius licentia potest quis recurrere pro pœnitentia.*

25 *Omnes animæ diœcesis sunt commissæ sub potestate episcopi.*

26 *Quilibet de diœcesi dicitur esse parochianus episcopi,*

29 *Quid operetur Bulla cruciatæ in hac parte Vltra ius commune.*

CAP. XXVII.

Approbatus in vno Episcopatu ad audiendas confessiones, an possit virtute Bullæ Cruciatæ in alio Episcopatu eligi in confessarium absque noua approbatione huius episcopatus.

1 HRequenter dubitari contingit an virtute Bullæ Cruciatę qua pœnitenti conceditur facultas eligendi cõfessorem quem velit ex approbatis ab ordinario, possit eligi confessor approbatus à quocunque ordinario, licet ab illo in cuius diœcesi eligitur ad audiendas ibi confessiones non sit approbatus? Verbi gratia, An pœnitens Ciuitatensis, qui hîc confiteri vult possit virtute dictæ Bullæ eligere in confessarium approbatum per ordinarium Salmantinum hic existentem, non tamen per Ciuitatensem approbatum nec reprobatum? 2

Quæstio hæc quanuis prima facie facilis videatur, satis tamen controuersa est apud viros grauissimos in qua ium est per eos in diuersas sententias. Eminentissimi enim Theologi infra referẽdi in ea sunt sententia, vt hoc fieri possit nempe, vt confessor approbatus ab vno ordinario possit eligi virtute dictæ Bullæ in confessarium in alio episcopatu, licet ab ordinario huius episcopatus non sit approbatus, itaque approbatio vnius ordinarij sufficiat, vt eligi quis possit in confessarium virtute Bullę in quibuscunque alijs episcopatibus absq; alia approbatione.

Et hoc primo quia Bulla nõ dicit, quod pœnitens eligere possit confessarium approbatum à suo ordinario, sed approbatũ ab ordinario, ergo sufficit approbatio cuiuscunq; ordinarij, quia lex generaliter loquens generaliter debet intelligi l. non distinguemus. ff. de arbit. l. de pretio. cum similibus. ff. de publi. in rem actio. Præcipuè quia cum fauores debeant ampliari, vt in regul. odia. cum similibus. de reg. iur. in. 6. non est cur restringamus gratiam in Bullis cõcessam ad approbationem ordinarij pœnitentis, cum ipsa generalius loquatur in approbato ab ordinario, sed hic est approbatus ab ordinario Salmantino, ergo poterit eligi in confessarium virtute Bullæ cruciatæ vbicunq; etiam extra Episcopatum Salmantinum, nam vbicunque conueniũt verba legis eius dispositio locum habet, vt in l. 4. §. toues. ff. de dam. infect. hic conueniunt, igitur. &c. ¶ Secundò, quia intentio Concil. Trident. in hac parte fuisse videtur, quod iudicium eligendi confessarium idoneum non relinqueretur iudicio pœnitentium, quorum maior pars illiterati, imperiti, atque idiotæ sunt, ideo statuit, vt iudiciũ hoc discernẽdi, quis sit idoneus ad audiendas confessiones relinqueret episcopis,

pis, hoc est ordinarijs locorum, vt in. c. 15. decreti de reformatione. Sess. 23. vbi sic dicitur, Quanuis presbyteri in sua ordinatione à peccatis absoluendi potestatem accipiant, decernit tamen Sancta synodus, nullum etiam regularem, posse confessiones secularium etiam sacerdotum audire, neque ad id idoneum reputari: nisi aut parochiale beneficiũ, aut ab Episcopis, per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationẽ, quæ gratis detur obtineat: priuilegijs, consuetudine quacunque etiam immemorabili non obstantibus. Colligi igitur videtur quod ad hoc, vt quis possit virtute Bullæ eligi in confessarium sufficiat esse approbatum à quocunque episcopo quanuis proprius non sit diœcesis pœnitentis, quando quidem idoneus declaratus est ad audiendas confessiones ab episcopo, sicque satisfit Concilio & Bullæ, Concilij enim prædictis verbis reprobauit opinionem antiquam receptiorem dicentium, iudicium eligendi confessorem idoneum, esse relin- 5
3 quendum pœnitenti prout ante cõcilium vidi in praxim deduci, & approbauit contrariam text. in cap. omnis vtriusque sexus. de pœniten. & remiss. vt probat Victoria in summa titu. de confessione. quæst. 150.

Tertiò quoniã si aliud diceremus Bulla præfata in hac parte nullum priuilegium concederet pœnitenti, sicque inanis esset, quod minimè est dicendum, patet quia etiam absque Bulla pœnitens idem haberet, quandoquidem quilibet non priuilegiatus possit sibi eligere confessorem approbatum ab ordinario, vt patet in. d. Concilio, quia licet quilibet sacerdos per sacerdotalem characterem accipiat potestatem & iurisdictionem habitualem ad absoluen-
4 dum à peccatis, actualem tamen, quæ ad id est necessaria non recipit, vnde requiritur, quòd eam habeat ordinariam vel delegatam à Summo Pontifice, vel ab episcopo seu eius Vicario, vel à Parocho in suis diœcesibus, vel saltim approbationem, vt ratione bullarum vel propter alias concessiones possit à pœnitente eligi tanquã pro prius sacerdos, vt in cap. 7. de casuum reseruat, Sess. 14. d. concilij, vbi decernitur nullius momenti esse absolutionem quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariã, aut subdelegatam non habet iurisdictionẽ & in. d. c. 15. Sessio. 23. eiusdem concil. & in concil. Florenti. sub Eugen Pap. celebrato. §. 4. vbi habetur, Minister huius sacramenti est sacerdos habens authoritatem absoluendi ordinariam, vel ex commissione superioris, id quod latissimè pluribus corroborat Nauar. in cap. placuit. nu. 5. & seq. de pœniten. distin. 6. idem in Manuali cap. 4. nu. 1. & 2. Vt igitur priuilegium aliquid cõtra ius commune operetur, vt decet, quia inde dicitur priuilegium quasi priuans legem, frustra enim quis præcipuus nititur impetrare quod sibi iure communi conceditur, vt l. vnica. C. de thes. lib. 10. fatendum est virtute Bullæ Cruciatæ eligi nõ solum posse cõfessarium approbatum ab ordinario illius diœcesis vbi quis confiteri vult, sed etiam ab alio quocunq;, cum Summus Pontifex sit omnium pastor atq; prælatus, qui põt hanc facultatem cõcedere, ipsiusq; beneficium latissimè est interpretandum, vt in. l. beneficium. ff. de constitut. princip. cum similib. alioquin nõ diceretur electio quia ea cadit inter plures, vt in. l. vnum ex familia. ff. de lega. 2. Hæc sunt quæ pro hac parte adduci possunt quã ex duobus prioribus fundamentis absque illo tertio, quod adiecimus tenuerunt, atq; propriis nominibus subscripserunt, in primis Doctissimus ille Sacræ Theologiæ professor Primarius Salmantinus Frater Bartholomæus à Medina ordinis Prædicatorum: nec non, & splendidissimum lumen eiusdem facultatis Cathedram Vespertinam Salmanticæ regens iam iubilatione gaudens Frater Ioan. de Guenara ordinis Diui Augustini, nunc meritissimus minister Prouincialis, quorum iudicium huiusmodi penes me habeo suis subscriptionibus roboratum affirmantiũ in calce ipsius sufficere, ęo ita sentiunt homines Doctores huius regni. Deinde idem subscripsit perituissimus ac admodum Reuerend. Pater F. Gaspar de Vzeda

Universidad de Deusto
Biblioteca

ordinis S. Franc. insignis vir, qui omni proculdubio hanc partem probarunt, sed alij plures eiusdem poterũt esse sententiæ prout reuera sunt, vt credo, quæ magis conuinci videtur prædicto tertio fundamẽto quã præcedentibus.

6 Nihilominus salua pace tantorum virorum, ac sub censura & correctione Sacrosanctæ Matris Ecclesiæ Romanæ eiusque Summi præsidis, semper dubitaui de præfata sententia, ac eam à veritate alienã existimaui & tenui, & teneo confessarium approbatum ab vno ordinario non posse eligi à pœnitente, etiam virtute Bullæ in alio episcopatu in confessarium vbi non sit approbatus ab illius ordinario, quia facultas concessa à Bulla eligendi confessarium quemcunque presbyterum secularem vel regularem ex approbatis per ordinarium intelligi debet per ordinarium illius loci vbi pœnitens confessarium eligere vult, vt illic confiteatur, vt reddantur singula singulis. Et hoc primo nam in quam plurimis iuris Canonici partibus & capitibus Sacri Concilij Tridentini, fit mentio simpliciter ordinarij, & nihilominus certissimum est intelligendum fore de ordinario loci nec vllus vnquam dubitauit, nec dubitare potest de hoc, quia in dubio ordinarius loci est, qui aliquid facere debet, non vero ordinarius alterius loci.

7 Præterea approbatio confessarij, vt idoneus iudicetur ab ordinario loci vbi confessiones auditurus est fieri debet, ad illum nanque spectat curare animas sui episcopatus ibidemque commorantium, non vero ad ordinarium alterius diœcesis, qui alias oues habet sub sua cura, vnicuiq; enim cõmissa est cura sui gregis, hoc est existentiũ in sua prouincia, & ita Dominus noster Iesus Christus misit discipulos suos in vni-
8 uersam terram ad prædicandum suum Euangelium iuxta illud Marci 16. Euntes in vniuersum mundum prædicate Euangelium vniuersæ creaturæ, & Lucæ 10. Misit discipulos suos binos ante faciem suam, in omnem ciuitatem, & locum quo erat ipse
9 venturus, & Ioan. 20. ad Apostolos dixit, Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remissa erunt, & quorum retinueritis retenta erunt, quilibet enim habuit principatum sibi à Deo decretum magnæ prouinciæ vel regni, vt latè refert Cassanæus in Cathalogo gloriæ mundi. 3. parte, consideratione 29. vbi principatum & prouinciam vniuscuiusque commemorat. Sic etiam ex traditione Ecclesiæ habemus,
10 quod Apostoli post passionem Domini, diuiserunt sibi per sortes omnes prouincias & vnusquisque ibat ad prædicandũ Euangelium Christi in prouinciam quæ sibi sorte obtigerat, vt author est Nicephorus in histor. Ecclesiast. lib. 3. cap. 1. in prin. & Eusebius Cæsarien. Episcopus libr. 3. hist. eccle-
11 siast. ca. 1. & Socrates lib. 1. hist. eccles. capit. 15. Et tamen non legimus, quod vnus in prouincia alterius prædicaret, nec se intromitteret præter Paulum, quanuis possent ac valerent, Omnes enim Apostoli e-
12 rant, ac fuerunt vniuersales Pontifices totius orbis, eandemq; potestatem habebant (sub Petro tamen) in vniuersum mundũ, quanuis non habuerint successores in eandem præter Diuum Petrum, cui suisq; successoribus tantum nomine Ecclesiæ data est eadem potestas. Iuxta illud Matth. Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiã meam, &c. Et tu es pastor ouium princeps Apostolorum tibi tradidit Deus omnia regna mundi, & ideo traditæ sunt tibi claues regni cœlorum &c. quãuis enim Dominus noster Iesus Christus omnibus Apostolis in communi claues dederit vt habetur Ioã. 20. & Matth. 18. Similiter omnibus discipulis præcepit prædicare Marci vltim. Soli tamen Petro fuit dictum, Pasce oues meas, quòd ipse fuit prælatus Apostolorum, vt latè probat Cassanæ. vbi supra. consideratione. 30. Petro enim primo Pontificatus in Ecclesia Christi datus est, vt constat ex verbis Domini prædictis, Tu es Petrus, &c. hic, ergo ligandi soluendiq; potestatẽ primus accepit à Domino, primusque ad fidem populum suæ prædicationis virtute adduxit, verboq; instituit. Cæteri vero Apostoli cũ eodem pari consortio

sortio honorem & potestatem acceperũt, ipsumque principem eorum esse voluerũt, qui etiam iubente Domino in toto orbe terrarum dispersi Euangelium prædica-
13 uerunt, vt in. c. in nouo. 21. distin. Sic etiam ecclesia catholica diuisit totum orbem per prouincias, in episcopatus, Archiepiscopatus, &c. vnicuiq; præficiens suũ episcopũ, Pastorem & gubernatorem, qui Episcopi in locum Apostolorum successerunt, vt in
14 d. c. in nouo. 21. dist. & docet concil. Trid. Sess. 23. c. 4. de sacram. ordi. in hunc modũ. Proinde sacrosancta Synodus declarat præter cæteros euangelicos gradus, episcopos qui in Apostolorũ locum successerunt ad hunc hierarchicũ ordinem præcipuè pertinere & positos sicut idem Apostolus ait à Spiritu sancto regere ecclesiã Dei, eosq; presbyteris superiores esse, ergo ad vnum quenq; eorũ spectat cura, gubernatio, & regimen totius sui ẽparus, nec vnus siue alter eorum in alterius ecclesiam siue episco-
15 patum ad eam regendam se intromittere debet nec potest, accedit, quòd nec approbatio confessarij ea mente fit ab episcopo, vel eius Prouisore seu Vicario generali, vt in alio episcopatu, sed imo expresse tantũ in illo proprio approbantis prosit, non vero in alio etiã virtute Bullæ Cruciatæ, nec alterius priuilegij. Vlterius hęc secunda, &
16 verior sententia comprobatur, quia extra territorium ius dicenti impune non paretur, vt in l. fin. cum materia. ff. de iurisdict. omn. iudic. Approbatio igitur atque facultas audiendi confessiones facta alicui ab ordinario Salmantino nõ proderit in episcopatu Ciuitatensi vbi Salmantinus non habet iurisdictionem ad hoc vt virtute Bullæ Cruciatæ vel alterius priuilegij eligi possit in confessarium, & è conuerso, & sic de singulis similibus casibus, nec obstat, q̃ per Bullam superioris pœnitenti hoc priuilegium concedatur, quia negamus id in ipsa contineri.

17 Quartò, quia quem approbauit Salmanticus, forte nõ placebit Ciuitatensi, qui maturius in similibus examinibus forte procedet vel è contra, quare non vult confidere in alieno iudicio circa suas oues, sed in proprio cum de eis teneatur Deo rationẽ reddere. Nam quemadmodum patersamilias suis infirmis Medicum suo arbitrio meliorem eligit, non vero eos curat quem mittit extraneus absque licentia & voluntate Domini ita & eodem modo est dicendũ in curandis peccatoribus, sanandisq; eorũ langoribus (quorum curatio & salus spiritualis ad proprium episcopum cui subsunt pertinet, non vero ad alienum) vt ipsis confessarium idoneum præbere atque approbare debeat proprius episcopus, non vero alienus.

18 Quintò corroboratur hæc nostra sentẽtia, quia nõ quicunq; est idoneus ad audiẽdas confessiones alicuius certæ personę vel in aliquo loco certo est idoneus ad audiendas confessiones quorundam aliorum, & in quocunq; loco, quare in oppidis muro accinctis habiliores rectores poni debet, vt in Pragmatic. Sanctio. Gallic. in tit. de collatio. §. in ecclesijs. iuncta glo. in verb. muratis, tradit Nauar. in Manual. c. 4. nu. 4. vbi etiam, quòd qui audit confessiones in ali-
19 quo vico aut pago rusticorum hominum & simplicium non tanta indiget scientia, quanta ille qui audit in ciuitate: nec qui audit in ciuitate mediterranea tanta, quanta, qui in ciuitate mariuma, nec qui in mariti ma tanta, quanta, qui in vniuerso quodam Regno vel India, nec qui audit vbi sunt multi viri literati quos posset consulere, vt vbi nullus est talis, itaq; qui est idoneus in vno loco vel episcopatu, non omnibus erit talis, quare igitur in proposito nostro, de quo agimus ex eo solum q̃ quis approbatus sit in vno episcopatu, in omnibus totius orbis censeri debet approbatus ad hoc, vt virtute Bullæ eligi possit in confessarium nisi in quolibet ab ordinario ꝓprio approbetur. Dum igitur Bulla concedit facultatem eligendi confessarium quemcunque presbyterum secularem, vel regularem ex approbatis ab ordinario, intelligendum est ab ordinario pœnitentis, hoc est illius loci vbi exerceri debet administratio Sacramenti pœnitentiæ, vt vniusquisque

Universidad de Deusto
Biblioteca

prælatus medeatur suis ouibus, alias enim iniuria affici videretur ordinarius loci, si in
20 suo episcopatu, absq; sua licentia & approbatione alius hoc Sacramentum administraret etiam virtute Bullæ. Intentio nanq; Summi Pontificis in prædictis verbis minimè censenda erit præiudicare volentis propriis episcopis, nec suam obligationem atque proprium munus minuendi cum id non exprimat. argum. l. 2. §. si quis à princi pe. ff. ne quid in loc. pub. & præterea totus ecclesiasticus ordo atq; orthodoxa politia peruerteretur, maximaque confusio oriretur, si aliud diceremus, atque forsan ansa præberetur occultè seminādi aliquos errores in animos pœnitentium ab ignotis & exteris cōfessarijs, si ipsi tantum à suo ordinario approbati in alijs prouincijs confessiones audire possent, electi virtute Bullæ vel alterius Iubilei ab ipsis pœnitentibus. atque quandoque falsis literis approbationis vti possent, nonnunquam etiam, qui sacerdotes reuera nō essent idem facerent, vel etiam excommunicati, suspensi, vel irregulares, & à sua diœcesi fugitiui propter crimina, id munus exercerent, adeo uiandum igitur mille huiusce modi fraudibus sanctissime statutum est, vt nullus audiat confessiones, nisi qui beneficium curatum habeat, vel iurisdictionem delegatam, hoc est licentiam & approbationem ab ordinario, intelligendo de ordinario loci, non vero cuiuslibet alieni ordinarij, ne alias locus fiat dictis fraudibus quibus non est credendum Summum Pontificem vllo modo locum dari voluisse.

21 Præterea à Concil. Trident. in proposito æquiparantur habens beneficium curatum vel approbationem ab ordinario, ad audiendas confessiones: sed habens beneficium curatum non potest audire alienas oues sine licentia expressa, vel saltim interpretatiua proprij Parochi, vt est notum & probatur in cap. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remiss. ergo ne habens approbationem ab vno ordinario poterit audire oues alterius episcopatus, fit igitur, vt nec vnus nec alter extra episcopatum vbi curatum vel approbationem obtinet, eligi possit in confessarium virtute Bullæ cruciatæ.

Vltimò hæc sententia cōprobatur per locum ab speciali: nam religiosi societatis Iesus habent priuilegium apostolicum, vt cum iter fecerint possint audire confessiones pœnitentium vbique existentiū, dum modo si ibi ordinarius loci adsit ab eo licentiam ad id obtineant, alias secus, ergo in contrarium est ius commune, nam frustra quis precibus impetrare conatur, quod sibi iure communi conceditur, vt in d. l. vnica. C. de thes. lib. 10.

Quibus sit vt alij etiā grauissimi Theologi cum quibus superiora contuli hanc meam sententiā libenter probauerint, nec contrariam opinionem quāuis insignium virorū, vt vidimus, iudicio munitam consulere vel in praxim deducere vel obseruare auderem: vnde nostra retenta ad primū contrariæ fundamentum respondeo quod quanuis in Bulla nō exprimatur ex approbatis à suis ordinarijs, nihilominus ita intelligendum est, iuxta alia iura, quandoquidē contrarium in ea non caueatur, quia vt prædiximus Concilium Triden. cui cōsonare videtur Bulla in hac parte hoc intendit, nempe improbare seu potius exterminare communem quanuis perniciosam æstimationem existentem eligendi confessorem idoneum arbitrio pœnitentiū, qui tamen, vt suis votis obtemperent, vt plurimū minus idoneos & idiotas eligebant, & approbare satiorem opinionem existimantium id relinquendum arbitrio ordinarij. loci, approbatio igitur ordinarij, de qua in Bulla, proprij intelligenda est non vero alieni, nec generalitas ex approbatis ab ordinario quidquam nocet in proposito quandoquidem iuxta Canonicas traditiones, ac rectum & genuinum sensum intelligenda, atque restringenda est, ne alias absurdum, vel fraudes, quas prædiximus sequantur. Ad secundum respondetur fatendo intentionem Concilij, vt modo dicebamus, negando tamen sequelam, nam verius consequitur approbationem requiri & debere esse à proprio ordinario loci quàm ab alie

no

no tertium quod magis vrgere videbatur pro priori opinione. Non etiā obest, nempe quod secundū hanc nostram sententiā, Bulla præfata nullū in hoc priuilegiū contineret, &c. nam respondeo primo, quod etiam si id fateamur nihil contra nos, nam illa verba ex approbatis ab ordinario potius restringere videntur præcedentem facultatem, quam ius cōmune corrigere vel augere. Secundo potest & rectius respōderi, quod iure cōmuni, vt prædiximus nul-
22 lus potest audire confessiones nisi qui ordinariam aut delegatam iurisdictionem habeat, operabitur, igitur hæc concessio vltrà vel contra ius commune, vt quanuis sacerdos nullam iurisdictionem habeat alias, dū tamen sit expositus, vel approbatus à suo ordinario ad hoc, vt possit eligi virtute Bullæ vel alterius Iubilei in confessorem siue is secularis vel regularis sit possit audire cōfessiones eligentium eum, & in hoc consistit priuilegium, nam absque prædicta approbatione non poterat eligi in confessarium, vtpote carens alterius iurisdictione in actu, virtute tamen Bullæ vel Iubilei potest in confessarium assumi, quia eo ipso, quod approbatus sit ab ordinario, iurisdictio quam in habitu habebat per electionē virtute Bullæ vel Iubilei, quo à Summo Pontifice conceditur facultas absoluendi ab omnibus peccatis & censuris deducitur ad actum & executionem. Pro cuius cla-
23 riori intelligentia distinguendum est inter licentiam confitenti concessam ab episcopo, & approbationē simplicem idoneitatis: qui enim licentiam sufficientem habet audiendi confessiones ab ordinario is absq; dubio id munus explere poterit, quia iam habet iurisdictionem delegatam acsi eam haberet à proprio Parocho, argum. texti in cap. omnis vtriusque sexus. de pœnit. & remiss. iuncta doctrina Abb. recepti ibidem.
24 num. 12. vbi habetur quod proprius sacerdos pœnitentis dicitur & appellatur Presbyter parochialis, item episcopus & legatus in prouincia, & ipsius pœnitentiarius, item & Vicarius generalis episcopi, & Archipresbyter Cathedralis, qui in hoc cen-
setur Vicarius episcopi, vnde ad quemlibet istorum non petita alterius licentia potest quis recurrere pro pœnitentia, quod expressim tenuit prius glo. & Doct. in cap. 2. verb. subdito suo. de pœni. & remiss. in. 6. quæ credit sufficere alterius licentiam, scilicet, vel episcopi, vel parochialis sacerdotis, de quo per Philip. Franc. ibi, nu. 7. & cæteros Doct. & per nos infra in ca. 30. nu. 12.
25 Omnes enim animæ diœcesis sunt commissę sub potestate episcopi, vt probat tex. in cap. quæcunque. 10. quæst. 1. & in. c. præcepimus. 12. quæst. 1. & quiliber de diœcesi
26 dicitur esse parochianus episcopi, vt in ea. licet. de feriis. & in. c. 1. de rapto. & in ca. ad aures. de pœnis. facit bonus text. in Clem. dudum. §. in ecclesijs. de sepultur. qui vero approbationem simplicem tantum habue
27 rit absque licentia & facultate absoluendi, hoc est iurisdictione, is tantum poterit virtute Bullæ vel priuilegij in confessarium eligi, vel ex licentia Parochi proprij audire confessiones, aliās secus cum iurisdictionem in actu non habeat, quanuis raro aut nunquam approbatio prædicta absque iurisdictione concedi soleat, sufficit tamen, quod vnum possit esse sine alio, & de hac approbatione simplici loquuntur Bullæ Cruciatæ, cæteraque priuilegia quæ sic intellecte gratiam vltra ius commune conti-
28 nent atque priuilegium. Prædictis non obstat d. c. 15. Sess. 23. Concil. Trid. vbi videtur probari solam approbationem ordinarij sufficere ad audiendas confessiones: nā intelligi debet per aliud. c. 7. Sessi. 4. eiusdē Concilij, vbi dicitur nullius momenti absolutionem eam esse debere quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatum non habet iurisdictionem, ergo approbatio, de qua in. d. c. 15. intelligi debet cum iurisdictionis concessione, vt vnum cum alio concordet & euitetur correctio eiusdem Concilij, atque iuris communis.
29 Tertiò responderi potest, hoc operari posse Bullam in hac parte vltra ius commune etiam si id non operaretur, quod cō traria sententia vult, vt quanuis iure cōmu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ni alienus sacerdos non possit audire confessiones sibi non subditorum nec absolutio eisdem ab eo præstita valida sit, nisi de licentia proprij Parochi id fiat, vt in.d.cap. omnis vtriusq; sexus, virtute tamen Bullæ vel alterius Iubilei poterit eligere pœnitens quemcunque velit presbyterum secularem vel religiosum ex approbatis ab ordinario, sine licentia Parochi, & quanuis ordinarius sit etiam Parochus in hoc, à communiter tamen accidentibus ordinarius solet prædictas approbationes & licentias cõcedere cum consensu, vel sine præiudicio Parochorum, hoc igitur in casu sola approbatio prædicta vel licẽtia ordinarij tametsi cum prædi. additamento sufficiet ad hoc, vt virtute Bullæ vel Iubilei huiusmodi cõfessarius possit eligi absque alia licentia vel consensu Parochi, cum habeat plenariam facultatem eum eligendi à Summo Parocho, qui est Pontifex Maximus cum sola approbatione ordinarij quam habet.

SVMMARIVM.

1 *Concilium Lateranense spatium sex mensium præfiniuit ad prouidendas præbendas, cæteraq; beneficia ecclesiastica, quo transacto, Capitulum prouidere iussit, & è contra data negligentia Capituli, vt episcopus prouideat.*
2 *Tempus quo electores sunt excõmunicati excommunicatione maiori, vel alio iusto impedimento detenti non cõputatur in præd. semestri.*
3 *Excommunicati non possunt etiam si velint, eligere durante tempore excommunicationis.*
4 *Tempus excommunicationis vel suspensionis non computatur in prædic. semestri.*
5 *Si pendente termino supercueniat impedimentum tota dilatio debet reintegrari, quia Concilium Lateranen. procedit, quando quis distulit per negligentiam, secus si per impotentiam iuris vel facti etiam ex culpa sua prouenientem.*
6 *Præscriptio non currit impedito illius temporis quo fuit impeditus quanuis impedimentum culpæ conferre debentis præcesserit, dummodo non fuerit ordinata ad casum. nu. 8.*
7 *Excommunicato non currit præscriptio non solum quando est excommunicatus pro iuribus suæ ecclesiæ, sed etiam pro rebus proprijs.*
8 *Restitutio non est necessaria ad subducendum illud tempus impedimenti excommunicationis de medio.*
9 *Quando quis directè impeditur seu inhabilitatur à iure ad agendũ ipso facto impeditur præscriptio durante impedimento, secus quãdo extrinsecus venit impedimentum, quia tunc licet currat præscriptio datur restitutio.*
10 *Terminus datus ad eligendum non currit quibuscunque alijs iustè impeditis.*
11 *Tempora quæ prouidentiam ecclesiarum respiciunt quoad quid sunt vtilia, quia impeditis nõ currunt.*
12 *Electio fieri non potest durante lite super iure eligendi, alijsque rebus ad id pertinentibus, &c. nu. 14. & quid in iure præsentandi?*

CAP. XXVIII.

Beneficia vacantia, intra quod tempus prouideri debeant?

1 Concilium Lateranens. statuit vt præbendę ecclesiasticæ, seu quælibet officia vacantia non diu maneant in suspenso, sed intra sex menses personis, quæ dignè administrare valeant conferantur, si autem episcopus vbi ad eum spectat conferre distulerit per Capitulum ordinetur, quod si ad Capitulum pertinuerit & intra præscriptũ terminum hoc non fecerit, episcopus secũdum Deum hoc cum religiosorum virorum consilio exequatur, vel si omnes forte neglexerint Metropolitanus de ipsis secundum Deum absque illorum contradictione disponat.

2 Sed pro intellectu & praxi huius Concilij obseruandum erit quod tempus, quo electores sunt excommunicati excommunicatione maiori vel alio iusto & legitimo detenti impedimento non cõputatur in prædict. termino sex mensium, sed ab illo subducitur, vt ex sequent. facile apparebit.

3 Primò, quia excommunicati huiusmodi non possunt (etiam si velint) eligere durante tempore excõmunicationis, vt probat text. in capit. cum inter. de electio. & in cap. cum dilectus. & ibi Doct. de consuetudi. docet Petrus Abiaxio in suo director. elect. cap. 9. 11. partis. incip. septimo requiritur. volu. 14. tracta. diuers. docto. fol. 64. D. Couar. in cap. alma mater. 1. parte relect. §. 7. nu. 9. de senten. excom. lib. 6. Cæsar Lambert. de iure patro. in. 2. arti. 2. quæst. principalis. 1. partis. 2. lib. nu. 6. vbi nu. 11. affirmat esse magis cõmunem opin. quòd excõicati etiam cum alijs eligere non possunt.

4 Tempus excõmunicationis vel suspensionis non computatur in prædicto semestri cum illa Lateranensis constitutio contra negligentes tantum fuerit promulgata, vt probat expressè text. in proprijs terminis in cap. quia diuersitatem. & ibi notant Doct. de concess. præb. præcipuè Anto. de Butr. nu. 7. vbi expressè dicit, quòd detrahitur de semestri suspensionis tempus, quod idem tener Imol. ibi nu. 4. & Petr. Anchar. nu. 8. versi. si tamen.

5 Et ex illo text. notat idem Anchar. in capit. 2. nu. 13. de concess. præben. quo dispositio. d. cap. 2. procedit quando quis distulit per negligentiam, secus si per impotentiam iuris vel facti etiam ex culpa sua prouenientẽ, quia si pendente termino superueniat impedimentum tota dilatio debet reintegrari. l. ita stipulatus. ff. de verb. obli. notatur in Clem. 1. de restit. in integ. & in. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. ff. ex quibus caus. maio. Matth. de Afflict. decis. Neapol. 50. nu. 6. Et decisio text. in. d. capit. quia diuersitatem ad literam approbatur in. l. 8. titul. 16. part. 1. cuius verba sunt hæc, *E si acaescieſſe que algun prælado fueſſe vedado, o deſcomulgado, o quier por ſu culpa, o no, le deuen contar en los ſeys meſes el tiempo que fue en la ſentencia.* Et text. in. d. cap. quia diuersitatem est multum singularis & peregrinus ad hoc quod quanuis impedimentum culpa cõferre debentis præcesserit nõ tamen currit præscriptio illius tẽporis quo fuit impeditus secundum Ioan. de Anani. & eum referentem Iaſ. in. §. rursus. nu. 26. & ibi Gome. nu. 15. Instit. de actio. & idem Gome. in regula de annali possẽſ. quæſt. 14. versic. tertio quia licet Rochus de Cur. de iure patron. verb. competens. nu. 23. & 24. fol. 38. Balb. de præscript. 1. parte. 6. partis. casu 22. nu. 21. Alexã. consil. 58. nu. 10. volu. 5. Igneus in. l. 2. §. si conditioni. num. 85. ff. ad Syllan. Decius in. l. prima. 1. lectura. nu. 27. C. qui admit. & in. 2. lectura. nu. 68. extollit Paris. cõsil. 104. nu. 146. lib. 1. Pinel. in auth. nisi tricennale. nu. 46. C. de bon. mater. vbi secus si culpa fuisset ordinata ad casum impedimenti, & optimè Menoch. de arbitra. iudic. lib. 2. cent. 2. casu 182. nu. 59. & sequẽ. nec etiam patrono excommunicato currit tempus ad præsentandum, vt cum Rota probauit Rochus vbi supra nu. 24. & verb. honorificum. nu. 58. Paul. de Citadin. in eodem tracta. de iure patro. art. 3. 6. partis. nu. 42. volu. 15. tracta. diuers. doct. fol. 391.

7 Deinde & in terminis, quia excommunicato non currit præscriptio non solum, quando excommunicatus est pro iuribus suæ ecclesię, sed etiam pro iuribus, præmi nentijs, & rebus proprijs ipsius excommunicati, ex text. in. d. cap. quia diuersitatem. tenet Abb. in cap. 1. nu. 8. de præscript. & ibi Felin. nu. 7. idem Abb. in capit. cum interpriorem. nu. 19. de exceptio. vbi Decius allegans alios nu. 23. idem probat, idem intelligens procedere etiam si iustè sit excommunicatus per dict. cap. quia diuersitatem. Franc. Balb. de præscript. 1. parte. 6. partis. princip. casu 22. nu. 24. volu. 8. tract. fol. 64. vbi cum Felin. tenet etiam idem iniustè excommunicato, quia impedito agere nõ currit præscriptio, vt in. l. 1. §. ne autem. cũ similib. C. de annal. except.

8 Præmaximèque superiora procedunt si iniustè quis & absque culpa fuerit excommunicatus quandoquidem etiam si culpa sua id contingat adhuc locũ habeant, dum tamen culpa non fuisset ordinata ad casum vt. d. cap. quia diuersitatem. quia vt ibi inquit Abb. ea quæ proueniunt non immediatè ex culpa, sed ex sententia seu pœna culpæ non imputantur, vt ibi, nõ enim debet quis duplici pœna cõteri, vt in cap. atsi. clerici. de iudic. & sententia suspensionis in d. cap. quia diuersitatem, fuit causa immediata

Universidad de Deusto
Biblioteca

diata impedimenti non autem culpa præcedens, & regulariter inspici debet causa immediata impedimenti, & non mediata, vt in iuribus ab eo allegatis, cum igitur nulla culpa quæ dederit causam excommunicationi præcesserit, à fortiori non erit computandum tempus excõmunicationis in prædicto semestri, dũmodo imputari non possit excõmunicatis culpa aliqua vel negligentia in non petendo absolutionẽ iuxta gloss. in d. cap. quia diuersitatem. verb. suspensionis, quam ibi sequuntur doct.

9 Et supradicta adeo procedunt, vt nõ sit necessaria restitutio ad subducẽdum illud tempus impedimẽti excommunicationis de medio, cum prędictũ tempus non computetur in semestri, & sic nõ cucurrerit in eo præscriptio, vt in d. cap. quia diuersitatem. & præterea tenet Panormit. in cap. ex transmissa. nu. 13. de præscriptio in sua magistrali doctrina, quã ibi constituit dicens:
10 quod quando quis directè impeditur, seu inhabilitatur à iure ad agendum, ipso facto impeditur præscriptio durãte impedimento, siue id acciderit à principio siue post in choatam præscriptionem, vt in filio durante patria potestate, vt in l. i. C. de annali except. & in muliere durante matrimonio in rebus dotalibus, & in præfato excommunicato vel suspenso, alias vero quando extrinsecus venit impedimentum licet currat præscriptio datur restitutio aduersus eã, nisi contrarium, scilicet, quod non currat reperiatur à iure expressum. idem Abb. in cap. ne pro defectu. num. 2. de electio. at in nostra specie sumus in secundo membro Abbatis, quia expressè reperitur cautum in iure in nostro casu quod non currat semestre excommunicatis ad eligendum, vt in dict. cap. quia diuersitatem. & per Doct. supra allegatos, quam Abbatis doctrinam sequitur ibi Felin. nu. 8. Gome. in d. §. rursus nu. 14. Inst. de actio. Balb. vbi supra nu. 17. & est cõmunis secundum Cæsar. Lamberti. vbi infra statim allegabitur.
11 Tertiò & præcipuè, quia terminus datus ad eligendum non currit iustè impeditis non solum in specie proposita impedimenti excommunicationis & suspẽsionis, sed etiam generaliter in quocunque alio impedimento iusto cum sit eadem ratio, vt probant Doct. in dict. capit. quia diuersitatem, præcipuè Ioan. de Imol. ibi, num. 4. & 5. & Anto. de But. in cap. 2. nu. 13. eodem titu. & præterea probatur in terminis in dict. cap. ne pro defectu. de electio. ibi, iusto impedimento cessante, & ibi expressè notat gloss. verb. impedimento asserens, & ita non currit præscriptio contra Canonicos si iusta causa intercueniente non eligant, per tex. in dict. cap. quia diuersitatem. & alia iura quę ibi allegat glo. & notant Doct. in dict. cap. ne pro defectu. tenet etiam gl. 1. in cap. bonæ. 61. distin. dicens, quod licet aliqui intra tempus statutum, iusto impedimento detenti non eligant non priuantur electione per text. in dict. capit. ne pro defectu. idem probat Archid. in dict. cap. bonæ. & Cæsar. Lambert. de iure patro. in. 8. artic. 1. quæst. princip. 2. partis, lib. 2. per totũ art. fol. 117. & probatur expressè in. d. l. 8. titul. 16. par. 1. ibi, *Esso mismo seria, si ouiesse otro algun embargo derecho, porque no pudiesse dar el beneficio que vacasse.* Et inquit elegãter Bald. cõsil. 469. incip. Sanctissimè. in fi. vol. 4. quod tempora quæ prouidentiam ecclesiarum respiciunt, quoad quid vtilia sunt quia impeditis non currunt, refert & sequitur Anchar. in. d. c. 2. num. 17. de concess. præben. Roch. de Cur. vbi supra. verb. honorificũ. nu. 78. & Lambertinus vbi supra.
13 Quo fit vt cum durãte lite super iure eligendi alijsq; rebus ad id pertinentibus electio celebrari non possit tum quia lite pendente nihil est innouandum, tum etiam quia si aliud fieret esset in contemptum iudicis de prædicta causa cognoscentis, ac proinde electio si fieret veniret cassanda, si forte sententia ferretur in fauorem collitigantis, quo spreto fuit facta electio, iuxta tradita per Petrum Abiaxio in suo direct. election. cap. 7. 3. partis. volu. 14. tract. diuers. doct. fol. 74. hoc casu non curret tempus electoribus sic iustè impeditis ad eligendũ sibi à iure concessum per supradict.
14 Et in terminis quod quando contenditur inter electores de potestate eligendi, & non deciditur quæstio intra tempus datũ ad eligendum potestas ordinandi ecclesiã non deuoluatur ad superiorem per text. in cap. 2. de in integr. restit. & alia fundamenta (quicquid alias sit in iure præstandi) tenent Hostien. & Ioan. And. in cap. 3. de iure patro. cum quibus transit Anto. de Butr. & Anchar. ibi nu. 12. quorum opinionem expressè sequitur & probat Abb. ibidem nu. 6. & inquit Ioan. And. vbi supra, se vidisse de facto obseruari hoc casu, vt non prouideatur ecclesijs per superiorem etiã si quæstio mota super iure eligendi per biennium protrahatur. & consuetudo hoc casu etiam in iure præsentandi sufficit, vt non deuoluatur ad superiorem ordinatio ecclesiæ patronatæ, vt supponit Lapus allegatione 78. nu. 11. quem sequitur Lambert. vbi supra, artic. 9. 11 quæst. princip. 2. partis. libri secundi nume. 26. fol. 121.

SVMMARIVM.

1 *Decretum de obseruandis & euitandis in celebratione Missæ, Sacri Concilij Triden. Sess. 22. latè declaratur per totum capitulum.*
2 *Pro spirituali sacramentorum gratia, pecuniã vel quicquid pro ea æstimatur accipere, crimen est sacrilegium simoniæ, atque ideo naturali diuinoque iuri contrarium, vt nulla possit consuetudine excusari.*
3 *Accipere vel dare aliquid pro sustentatione Spiritualia ministrantium licitum est secundũ ordinationem ecclesiæ & consuetudinem approbatam ac episcoporum constitutiones qui taxare possunt quanto stipendio ille dignus sit, qui tali seruitio ecclesiæ mancipatur, dum tamen absit emptionis vel venditionis cogitatio.*
4 *Licitum est dare librum vel aliam supellectilem sacerdoti pro pictatijs & eleemosynis quorundam missarum vsque ad valorem supellectilis siue ipsi offeratur, siue ipse ad id se exponat.*
5 *Sustentationis nomine non tantum venit cibus & potus, sed quicquid est necessarium ad victum & vestitum sui, & eorum, quorum cura sibi incumbit secundum Caiet. nos vero contrarium probamus. nu. 6.*
7 *Stipendium pro necessaria ministri sustentatione an possit licitè ab initio in pactum deduci. & numeris sequent.* 22
8 *Stipendium necessarium pro ministri sustentatione, quando authoritate superioris vel consuetudinis constitutum ac taxatum non est, licitum est in pactum deduci, dummodo moderatè exigatur alias secus.*
9 *Stipendium hoc si necessarium non sit pro sustentatione, Ministri quia ipse aliunde eam cõgruam habebat diuesque sit in pactum deduci non potest, atque ab inuitis exigi per Spiritualium subtractionem ob auaritiam, quæ tunc in foro seculari præsumeretur, secus in conscientia dummodo immoderatum nõ exigatur, & re.*
10 *Stipendium necessarium pro sustentatione ministri si certum statutum ac taxatum sit, potest in pactũ deduci à sacerdote paupere vel diuite.*
11 *Parochus non potest à suis subditis hoc exigere, sibi tamen oblatum bene potest recipere.*
12 *Operæ prorę spirituali an mercede aliqua locari possint? Doctrina bimembris.*
13 *Simonia non est dare, vel accipere temporale alia ratione quàm pro pretio quærendi spirituale, puta pro sustentatione ministri, vel pro liberalitate vel eleemosyna, vel pro solutione obligationis vel alias, vt hic.*
14 *Episcopi, clerici, Monachi & Monachæ, licitè accipere possunt portiones eleemosynas & stipendia quæ pia consuetudine aut lege naturali diuina, aut humana iuxta aliquod tale opus spirituale facientibus debentur, secus si alias ad id tenerentur, vt nu. 15. gratis tamen oblatum accipere possent, vt ibi.*
16 *Parochus licet pro benedictione nuptiarũ non possit aliquid accipere, sponte tamen oblatum recipere potest.*
17 *Parochus si nolit dare licentiam alteri sacerdoti quòd benedicat nuptias, nisi pro pecunia an simoniam committat?*
18 *Etsi pro baptismo adulti pecunia exigi nec dari possit quia per contritionẽ potest saluari, secus tamen est pro puero baptizando quando alius nõ est qui possit eũ baptizare, vt in nu. 19.*
20 *Pecunia dari potest sanctis viris ad impetrandum ordinis suffragia.*
21 *Prædicatoribus etiam Spiritualia seminãtibus tempo-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

temporalia debeantur ad sustentationem, nō autem ad emendum prædicationis verbum.

22 *Celebrantibus diuinas laudes in ecclesiastico officio & processiones facientibus aliquid dari potest & quandoq; annui reditus ad hoc assignantur, non quasi pretium, sed quasi sustentationis stipendium, si autem hæc pacto interueniente fierent, aut cum intentione emptionis, aut venditionis simoniaca essent, vt in nu. 23.*

24 *Illicita esset ordinatio ecclesiæ qua statueretur quod nō fieret processio in funere alicuius nisi solueret certam pecuniæ quantitatē, licita autē magis esset, si statueretur quod omnibus certā eleemosynā dantibus talis honor exhiberetur.*

25 *Locatio operarū locum habet in illis exercitijs spiritualibus, quæ principaliter sunt corporalia vt vicariatus Episcopi, vel parochi, vel Capellani, vel concionatoris, & simil.*

26 *Simoniacum esset soluere aliquid cōbeneficiarijs in electione, præsentatione, vel admissione ad possessionem.*

27 *C. 14. in decreto de reformat. Sessione 24. Sacri Concilij Triden. refertur.*

28 *Non potest capi pro rebus pijs quod consuenit capi pro commodo proprio.*

29 *Noui residentes æquo iure ac antiqui fructus beneficiorum suorum lucrari debent motu proprio Pij Quinti.*

30 *In alma Ecclesia Ciuitaten. aliud obseruatur ex declaratione illustrissimorum Cardinalium & statutis dict. Ecclesiæ.*

31 *Nouiter recepti in prædicta Ecclesia ex consuetudine immemoriali soluunt fabricæ eiusdem duodecim aureos pro singulis præbendis.*

32 *Sacerdos an possit sibi retinere quod superest ex pictantijs sibi datis pro missis dicēdis, si minoribus eas celebrari faciat.*

CAP. XXIX.

An aliquid recipi possit pro administratione spiritualium.

1 EXTAT Sanctissimū decretum de obseruandis & euitandis in celebratione Missæ Sacri Concilij Triden. Sessio. 22. quo decreuit Sancta synodus, vt ordinarij locorum episcopi ea omnia prohibere, atque è medio tollere sedulò curent, ac teneantur, quæ vel auaritia, idolorum seruitus, vel irreuerentia, quæ ab impietate vix seiuncta esse potest, vel superstitio, veræ pietatis falsa imitatrix induxit, atque vt multa paucis comprehendantur, in primis: quod ad auaritiam pertinet, cuiusuis mercedum cōditiones, pacta, & quicquid pro missis nouis celebrandis datur, &c. Cuius decreti meminit Nauar. in Manuali latio. cap. 21. nu. 19. dicens ibi iuberi, vt inhibeāt Episcopi, ne fiat vlla cōuentio super dicendarum missarum mercede, neq; in missis nouis offeratur quicquam magis coactè quàm sponte, idem Nauar. in capit. 25. nu. 68. vbique Episcopi omnino prohibeant ne quid pro missis nouis celebrādis detur.

Sed pro intellectu huius decreti oportet inquirere, quidnam hoc casu antea iure statutum vel à Doctoribus traditum sit, & an eidem in totū vel quoad aliquid censeatur derogatum à prædicto concilio, vt his absolutis lucidus sensus decreti conciliaris appareat. Pro cuius rei expeditione obseruandum est triplici modo rem hanc distingui posse ac deberi pro clariori intelligentia dum quæritur vtrū liceat pro administratione spiritualium aliquid temporale dare seu accipere, nempe respectu pretij spiritualium respectu stipendij ad sustentationē, & respectu mercedis pro operis locatis & labore?

2 Quoad primum est firmissima regula, atque cōclusio pro spirituali sacramentorum gratia pecuniam vel quicquid ea æstimatur accipere, crimen esse sacrilegum simoniæ, vsque adeo naturali diuinoque iuri contrarium, vt nulla possit consuetudine excusari, hæc propositio notissima est atque verissima, eamq; latissimè probant authores infra citandi idem intelligentes in spiritualibus annexis, & in hac prima specie præfatum decretum concilij Trid. si hoc casu loqui intelligatur idem statuit.

3 Quoad secundum respectu stipendij ad sustentationem fit conclusio, accipere vel dare aliquid pro sustentatione spiritualia ministrantium licitum est secundum ordinationem ecclesiæ & consuetudinem approbatam ac episcoporum constitutiones qui taxare possunt quanto stipendio ille dignus sit, qui tali seruitio Ecclesiæ mancipatur, dum tamen absit emptionis vel venditionis cogitatio: eaque probatur Matth. 10. Dignus est mercenarius mercede sua: & secūdū illud. 1. ad Corin. 9. Quis militat suis stipendijs vnquam? quis pascit gregem & de lacte gregis non manducat, & ibi qui altario seruit de altario participat; quibus & illud accedit. 1. ad Timoth. 5. Qui bene præsunt presbyteri duplici honore digni sunt, vbi Diuus August. accipiant inquit sustentationis necessitatem à populo, mercedem dispensationis à Domino, permagno ergo sacerdotes iure pollent, non vt qualitercunque sed pro sua dignitate decenter sustentari, & præterea ratione, quia hoc nō est vēdere spiritualia, nec locare opera pro mercede, sed est velle habere necessaria ad vitam corporalem, sine qua nō possumus spiritualia exercere, probatur etiam ex tex. in cap. iudices. ibi, quia hæc magis insumptum, & ibi glo. verb. insumptum. 1. quæst. 1. hanc conclus. probant ac profitentur S. Tho. in. 2. 2. q. 100. art. 3. & ibi Caiet. latè, idē Caiet. in sua summa. verb. simonia. in. 4. regula. pag. 608. in paruis. Dominic. à Soto lib. 9. de iust. & iure. q. 6. art. 1. in posteriori concl. Ioan. Selua in tract. de benefic. 1. par. quæst. 7. num. 49. volum. 15. tract. diuersorum Doct. folio. 27. Nauar. latè in dict. Manuali latin. cap. 23. num. 100. versi. 4. vbi dicit communem, & numeris sequen. F. Anton. à Cordub. in suo tract. de casos de consciencia. quæst. 27. vbi ex hoc infert licitū esse dare librum vel aliam supellectilem sacerdoti pro pitantijs & eleemosynis quarundam Missarum vsque ad valorem supellecti lis siue ipsi offeratur, siue ipse se ad id exponat.

4 Et sustentationis nomine secūdū Caiet. vbi supra. d. art. 3. in versic. ad euidentiam ibi aduerte, &c. non tantum venit cibus & potus, sed quicquid est necessarium ad victum & vestitum sui, & eorum, quorum

cura sibi incumbit, non enim debet mendicare sacerdos pro sustentatione suorū, aut parentū antiquorū aut paruulorū nepotum suæ curæ, secundū naturæ iura relictorum & huiusmodi. Hæc autem Caietani adnotatio, vera non est, nam si lege vel cōsuetudine certum stipendium missæ taxatum sit, sacerdos vltra id exigere non potest, si verò illud taxatum non sit, non potest sacerdos plura stipendia accipere pro vna Missa, etiam si pauper sit & mercenarius, etiam pro sua decente sustentatione, & multo minus pro suorum, vt cum Medina & Nauar. in Manua. cap. 25. num. 92. aduersus Sotum. lib. 9. de iust. & iure. q. 3. art. 1. & alios, bene probat Anto. à Cordub. lib. 1. quæstionum. quæst. 4. in. 2. dubio. & in hac specie nihil innouat sacrum Conci. Triden. in verbis supra relatis, cum loquatur in conditionibus & pactis mercedum sapientibus auaritiam, hic autem nulla datur auaritia cum aliquid datur ratione stipendij ad sustentationem, ergo non est

7 prohibitum, & supra dict. 2. conclus. vsque adeo procedere videtur, vt hoc stipendiū pro necessaria ministri sustentatione possit licitè ab initio in pactum deduci, quia pactum hoc nō mutat naturam actus, velle nanque stipendium sustentationis non est velle temporale pro spirituali, ergo ex pacto velle tale stipendium non est vendere spiritualia, ita Caiet. dict. 3. art. in prin. sequitur Soto vbi supra. dist. q. 6. art. 1. posteriori conclusione dicēs, quòd potest sacerdos victus indigens cum ad seruitium Capellaniæ aut vicariatus conducitur pacisci de stipēdio sustentationis secūdū loci, tēporisque dispensationem, nam si ex rei natura ad dispensationem ministri tali functioni mancipati moderatio huiusmodi sustentationis necessaria est, tunc ex natura rei nulla emergit simonia: contrarium tamen sentire videtur S. Tho. in loco supra citato dicens, ita demum procedere præfatam conclusionem secundam, de qua agimus, vt ab inutis non exigatur prædictum stipendium pro sustentatione ministrantiū per spiritualium subtractionem, quæ sunt exhi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

exhibenda, hoc enim haberet quandam venditionis speciem, gratis tamen spiritualibus prius exhibitis, licitè possunt statutæ & consuetæ oblationes & quicunque alij prouentus exigi à nolentibus atque valentibus soluere authoritate superioris interueniente, idem prope probare videtur Caiet. in Summa, verbo simonia. in. 4. regula dicens, quod licet hoc licitum sit, quia tamen habet speciem mali & prohibitum est regulariter ex iure positiuo pacisci in huiusmodi, ideo non est faciendum. Et Syluest. verbo simonia. num. 9. versi. tertium.

Hoc autem discrimē fœdere distinctionis componit idem Caietan. super Diuum Thom. vbi sup. in. 2. dubio. in versic. ad euidentiam hoc modo, nempe, quòd sustentationis stipendium, quod superioris authoritate decretum est, potest sacerdos, siue pauper, siue diues percipere, quādo vero eiusmodi stipendium non est lege constitutū, sed priuata conuentione constituendum tūc pauper pacisci de illo potest, diues vero minime: quoniam cum aliunde sibi sustentatio suppetit indicium est conuentionem facere non pro sustentatione, sed pro operarum mercede, atque proinde continuitur quod mendax est, eandem distinctionē probare videtur Nauar. vbi sup. numer. 101. in principio dicens nō esse simoniam dare vel accipere quid pro sustentatione ministri, & quod hoc proculdubio procedit in sustentatione necessaria quoad vtrūque forum, & etiā in non necessaria quoad forum conscientiæ, quia licet diuites accipientes pro illa præsumi possit eam admittere, scilicet, simoniam, verè tamen nō admittunt, si non accipiunt pro pretio vel causa principali & immediata suæ actionis spiritualis per prædicta. Eandem distinctionem Caiet. expressè probauit Cordub. in dict. quæst. 27. suæ Summæ, in versic. Lo tercero, quanuis idem Cordub. in dict. lib. 1. sui quæstionarij. quæst. 4. pag. 69. versic. in omnibus aliter referat Caiet. vbi sup. sed re vera Caiet. tenet quod prædixi, nihilominus tamen Soto vbi supra vt vidimus præcedentem ampliationem, de qua supra num. 7. indistinctè probat aduersus Caiet nempe vt sacerdos, siue pauper, siue diues possit pacisci de illo stipendio sib ipræstando, nam si ex rei natura ad sustentationem ministri, talis sustentationis moderatio necessaria est, tunc vt est prædictum ex natura rei nulla emergit simonia, atq; ideo nec ex qualitate sacerdotis creatur, intentionis nanque Deus solus scrutator est, hæc sunt quæ in præsenti articulo Doct. præfantur, quid tenendum.

8 Ego salua censura sacrosanctæ matris ecclesiæ, meliusquem sentientium existimarem hoc stipendium, quod pro sustentatione ministri necessarium est, quando authoritate superioris, vel consuetudinis constitutum ac taxatum non est licitum esse in pactum deduci, dummodo moderatè exigatur, nam si immoderatè ab inuitis exigeretur, iam exactio huiusmodi saperet auaritiam, quia licet causa, ob quam exigitur licita sit, vt in. 1. conclusione excessus à debito, boni viri arbitrio, iudicando esset iniustus, & hoc casu verificari & habere locum poterunt verba Concilij supra relata ibi, in primis, quod ad auaritiam pertinet, cuiusuis generis mercedum conditiones pacta, &c. nam verba illa cuiusuis generis mercedum conditiones pacta, &c. Et si generalia sint videanturque omnes pactiones cuiusuis generis mercedum comprehēdere vt Episcopi eas prohibere aceè medio tollere teneantur, moderari ac interpretari iure debent, ex verbis præcedentibus, nempe quando in prædictis conuentionibus auaritia intercedit, sicut in præsenti specie, de qua agimus adesse videtur, nēpe cum plus debito in pactum deducitur, quare id minime licebit, quoniam prædicta & similia à simoniaca labe, vel certe turpi quæstu non longe absunt, vt inquit concilium. Non obstat doctrina S. Thom. supra in contrarium relata, quia loquitur quando authoritate Ecclesiæ vel consuetudinis certum stipendium pro sustentatione ministrorum statutum est, nos vero agimus quando nullum. Præterea etiam in casu S. Thom. si desit intentio emendi vel vendendi

vendendi spiritualia si in pactum stipendium debitum deducatur, non erit simonia, sed licitū, vt ex infra dicēdis apparebit.

9 Si verò in hac specie stipendiū non sit necessariū pro sustentatione ministri, quia ipse aliundè congruam habeat sustentationem, diuesque sit, verius esse dijudico non posse in pactum deduci, atq; ab inuitis exigi per spiritualium subtractionem ob auaritiam quæ tunc in foro seculari præsumeretur, & in hac specie videtur etiā loqui & habere locū Concil. Trid. vbi supra, quanuis existimem adhuc simoniam vere non committi hoc casu si aliud fiat à ministris diuiribus, si id nō accipiant pro pretio vel causa principaliter & immediata suæ actionis spiritualis, atq; proinde licitum esse in foro conscientiæ, dummodo immoderatum non exigant, vt resoluunt Nauar. & Cordub. vbi supra, & quod non interueniat simonia hoc casu probatur ex ratione Soti iam supra relata, & præterea id innuit sacrū Concil. Trid. vbi supra: dum loquēs in his pactionibus & similibus iubet eas tollere ac prohiberi ob auaritiam, nō vero ex presse eas simoniacas esse affirmat, quāuis dicat nō longè à simoniaca labe abesse vel certè turpi quæstu quasi certius sit eas non esse simoniacas, quare etsi ex ea parte qua simonia deficit licita videretur prædicta pactio, ex causa tñ auaritię ac proximitate turpis quæstus permittēda nō est; vt sensit Caiet. in d. 4. regul. & in terminis tenet B. Antoni. in. 2. part. suæ sum. tit. 1. c. 5. §. 16. & Syluest. in sum. verb. simonia. n. 9. versi. tertiū. & Selua in tract. de benefi. 1. part. q. 7. n. 56. volu. 15. tract. diuersi. doct. fol. 28. quauis Soto vbi supra, cōsiderans tantū defectum simoniæ, nō vero interuentum auaritiæ & turpis quæstus proximitatē aliud existimauerit, vt est prædictū, ipsius tñ in hoc sententia saluari poterit in exēplo quod ibidē fingit ad quod ipsa restringi videtur, nempe in sacerdote qui ad seruitiū cōducitur Capellaniæ aut vicariatus: hic nanq; siue pauper sine diues sit alia ratione poterit iustè pacisci de iusto stipendio, vt latius infra in tertia conclusione dicetur.

10 Si autem stipendiū sustentationis ministrantiū certū statutū ac taxatū sit authoritate superioris, vel cōsuetudinis, tūc pōt in pactū deduci à sacerdote paupere vel diuite, vt cōstat nūcupatim ex Caiet. vbi supra in. d. 2. dubio. in versi. ad euidentiā, id quod fortius fatetur Soto vbi supra, atque probat Ant. à Cordub. etiā vbi supra, & in foro cō scientiæ tenet Nauar. vbi supra, qñ illud nō accipitur pro pretio vel causa principali & immediata suæ actionis spūalis, quo casu limitāda videt sentētia Sancti Tho. vbi sup. vt ex eodē colligit, loquitur enim qñ ab inuitis exigit prædictū stipendiū per spūaliū subtractionē quæ sunt exhibēda, quia hoc haberet quandā venditiōis speciē, deficiente igitur intentiōe emēdi vel vendēdi, quæ colligit ex inuolūtaria oino prēuia exactione p subtractionē spiritualiū alias expressè obiectam, licitè poterit in pactionem deduci præd. stipendium lege vel consuetudine taxatum siue minister pauper siue diues sit per supradict. ¶ Superiora omnia

11 dicta in hac secunda cōclusione intelligenda sunt in sacerdote, qui ex officio ad id nō est obligatus, secus vero erit in illo qui ad id tenetur vt est Parochus, is nanq; non potest à suis subditis hoc exigere, nec etiā pro sumptu aliquid ab eis accipere sine simonia pro quocunq; spirituali, vt in. c. vendentes. 1. q. 3. ab alijs autem bene potest ita Angel. in summa, verb. simonia. nu. 6. verum hoc subintelligendum est exigendo, quia bene potest recipere quod sibi offertur dū modo non exigat: ita summa Armil. verb. simonia. numer. 9.

Quoad tertium respectu mercedis pro operis locatis & labore dicēdum est quod etsi plures Doctores præcipuè Iuris Canonici professōres teneant quod liceat pro labore administrationis sacramentorum de pretio pacisci iuxta doctrinā Apostoli in superioribus allegatum, cui consonare videtur Canon vltim. 1. quæst. 2. vbi astruitur quod clerici stipendia accipere possint iustis laboribus merita, id quod in Euangelio probari videtur vbi Christus ait, Dignus est mercenarius mercede sua, verior

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen communis & tenenda est doctrina
12 bimembris, nempe quod labores & operę aliæ sunt comitantes sacramentum atque ipsi intrinsecæ, puta Missæ celebratio, aut baptizandi opus, aut quæuis alia sacramenti applicatio, officium diuinum vel mortuorum, prędicatio, olei sancti, vel chrismatis confectio, Benedictio nubentium & similia, pro his enim non est licitum pacisci, quia principale eorum est spirituale, & accessorium temporale hoc est labor, ac proinde quicquid temporale in istis interuenerit æstimatur interuenire ratione spirituali non alias, & ideo est illicitum & de his August. qui supra mercedem dispensationis à domino recipiant, perinde enim esset acsi recipererur pro gratia sacramenti, quia baptizatio & Baptismus pro eodē reputantur, sicut Missa & celebratio missę, quamuis hoc casu oblata pro spiritualibus possit sacerdos acceptare etiam cum intention non prosequendi, nisi talia sibi darentur quibus sustentatur, dummodo nihil paciscatur aut exigat ant spiritualium exhibitionem, vt cum Rayner. tenet Syluester vbi supra.

Aliæ vero sunt operæ antecedentes sacramentum, atq; illi accedentes prout est obligatio ad celebrandum Missam in tali loco toties in Hebdomada tali hora & huiusmodi, vt contingit in Capellanis, vel alijs clericis ad seruitium parœciæ conductis cum obligatione his aut illis diebus celebrandi, confessionesque audiendi, quorū principale respectu laboris est temporale, pro his autem licitum est pacisci atque eas operas locare stato pretio, sicut posset sacerdos pro itineris labore pretium exigere, quoties è longinquo accersitus est vt infirmi audiat confessionem, vel Missam celebret, & in summa illa in quibus principale quæsitum est temporale possunt sub pacto poni, illa autē in quibus principale quę situm est spirituale minimè, quia accessorium sequitur principale, itaq; non æstimatur vtrobiq; accessoriū, sed concurrit concomitanter ad principale, ita tenet & latè probat Caiet. vbi supra, vtrobiq; & Soto. d. lib. 9. de iust. & iur. q. 6. art. 1. Nauar. d. Manual. c. 23. nu. 101. versi. decimo. ibi, idem dicendū, & in versi. addo, & hæc est doctrina cōis verior & securior quam frequentiores sequūtur secundū Ant. de Cord. vbi supra d. q. 27. in versi. lo segundo. & iuxta prædictam distinctione existimo intelligendū esse præfatū Concil. Trid. decretū nempe, vt eas conditiones, atq; pactiones mercedu nō tollat, quæ ratione principalis temporalitatis nempe maioris laboris apponuntur cum hæ licitæ sint, vtpote auaritiam nec simoniam aut turpe lucrum sapiant: sed tantum illas, quæ circa principale spirituale, siue pro labore intrinseco ministrationis sacramentorum, vel pro stipendio immoderato, vt prædiximus iniuntur, in his etenim cuiuscunq; generis sint, simonia aut saltim turpis quæstus vel auaritia intercedit, ideo Episcopi eas tollere ac prohibere tenetur.

13 Ex supradicta resolutione iam clare deducitur non esse simoniam dare vel accipere temporale alia ratione quàm pro premio quærendi spirituale, puta pro sustentatione ministri vel pro liberalitate, vel eleemosyna, vel pro solutione obligationis, legis, vel cōsuetudinis vel ex legato, vt tenet Nauar. vbi supra. d. nu. 100. versi. quarto. & in nu. 101. in versi. nono. vbi q̄ largiri eleemosynam pauperi vel sacrifico pro Missa, vel orationibus non est simonia, nisi pro pretio & animo illa emēdi daretur, & alia huiusmodi addit Cordub. etiam vbi supra.

14 Secundò infertur, quod Epi, clerici, Monachi & monachæ, siue sint pauperes, siue diuites, siue proprij siue alieni, sine peccato accipere possunt portiones, eleemosynas, stipendia, quæ pia cōsuetudine, aut lege naturali diuina, aut humana iusta, ijs qui tale, vel tale opus spirituale faciūt debentur, nō quidem pro pretio & causa principali immediata eorū nec laboris, qui inopere suscipitur, sed tanquam pium debitū, vel ex causa excitativa & minus principali, per supradicta, & per cap. significatum. de præbend. ita Nauar. vbi supra dict. nu. 101. versi. nono. & versi. decimo. in fine.

15 Si autē tenerotur celebrare vel exequias aut alia

aut alia officia facere, non posset pro eis aliquid exigere alias cōmitteret simoniam, vt in. c. vendentes. 1. q. 3. per quem ita tenet Rayner. & eum refert Sylvest. in summa verb. simonia. nu. 9. versi. tertium. & Selua de benef. vbi supra d. n. 56. post Arch. Flo-
16 rent. quem refert, gratis tamen oblatum recipere rectè posset ex supradictis. Et quia ita etiā videmus quod licet parochus pro benedictione nuptiarum prohibeatur aliquid exigere, sponte tamen oblatum recipere potest, vt tenet Selua vbi supra nu. 54. addens cum Guilierm. & Archi. Florenti. quod si sacerdos ad quem spectat Bene-
17 dictio nuptiarum nolit dare licentiam alteri sacerdoti, q̄ benedicat nuptias nisi pro pecunia si quidem nō intendat vendere licentiam benedictionis, sed prouideri sibi de portione oblationis eidem cōtingenti, non est simonia, si tamen ex certa scientia maiorem exigat summā, quam præsumatur debere valere portio eidem cōtingens meritò præsumi potest, quod ipsam licentiam vendere voluit, similiter etiā etsi pro
18 baptismo non sit danda nec exigenda pecunia pro adulto baptizando quia per contritionem potest saluari, vt in cap. baptizandis. 1. q. 1. & in. c. non satis. de simonia. per quæ iura ita tenet Selua vbi supra. num. 55.
19 nisi pro puero quando non est alius qui possit eum baptizare, quia tūc licitè datur petenti, & nō alias volenti baptizare ad redimendam vexationem, vt cum Palud. tenet summa Ang. verb. simonia. 2. nu. 12. & Armil. verb. simonia. nu. 29. tamen si gratis offeratur postea maximè stante consuetudine, credo licitè id recipi posse, non quidem pro pretio, sed gratuito in beneuolentiam ex supradictis.

20 Tertiò infertur quod licet oratio, prædicatio, laus diuina, sint actus maximè spirituales vt constat, nihilominus ad impetrandum orationum suffragia pecunia dari potest sanctis viris, secundum illud Lucæ 16. Facite vobis amicos de mammona iniqui-
21 tatis: prædicatoribus etiam spiritualia seminantibus temporalia debentur secundum Apostolum 1. ad Corinth. c. 9. ad sustentationem prædicantiū non autem ad emendum prædicationis verbū. Celebrantibus etiam diuinas laudes in ecclesiastico offi-
22 cio, & processiones facientibus aliquid dari potest, & quandoque annui redditus ad hoc assignantur, non quasi precium, sed quasi sustentationis stipendium: hæc nanque licent dum tamen desit animus emendi, sed per gratuitam beneficentiam concedātur, prouocando pauperum animos, vt pro eis gratis & ex charitate orent, superiora autē
23 si pacto interueniente fierent, aut etiam cū intentione emptionis vel vendirionis simoniaca essent, vt optimè deducit S. Tho. 2. 2. q. 100. art. 3. ad. 2. idem in. 4. senten. dist. 25. sequitur Selua vbi supra num. 50. 58. & 59. Armil. aurea verbo, simonia. nu. 19. ex quo
24 infert S. Thom. vbi supra illicitam esse ordinationem ecclesiæ qua statueretur q̄ nō fieret processio in funerali cuius nisi solueret certam pecuniæ quantitatem, quia per tale statutum præcluderetur via gratis officium pietatis aliquibus impendendi, licita autem magis esset si statueretur quod omnibus certam eleemosynam dantibus talis honor exhiberetur. Prima enim ordinatio supradicta habet speciem exactionis secunda vero speciem gratuitæ recompensationis, quod sequuntur communiter Doct. vt affirmat Cordub. lib. 1. quæstion. quæst. 4. pag. 68. col. 2. versi. quarto probatur.

25 Quartò infertur quod locatio operarū locum habet in illis exercitijs spiritualibus, quę principaliter sunt corporalia prout est obligatio exercendi munus Vicarij Episcopi, vel Parochi, vel Capellani, vel concionatoris per vnum annum, mensem aut Hebdomadam, secundum Innocent. recentum in cap. quoniam. ne præla. vices suas. tenet etiam Caieta. in sua sum. verb. simonia. in. 6. regula, vbi idem esse asserit in officio iudicis, Doctoris etiam in Theologia, & alijs huiusmodi, quibus debentur certa stipendia, & quod possunt in istis interuenire conuentiones ac pacta de quantitate stipendij, quia de corporali ac venali operę pactio fit non de spirituali iustitia, veritate, &c. & Nauar. d. c. 23. n. 101. versi. 10. ad fin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

26 Quintò infertur simoniacũ esse soluere aliquid cõbeneficiarijs in electione,presentatione,nominatiõe,institutione,cõfirmatione,collatione,vel alia prouisione,seu admissione ad possessionẽ alicuius Cathedralis Ecclesiæ,vel beneficij,Canonicatus, vel præbẽdæ,ad quod tñ non põt cogi,vt in.c. Iacobus. de simon.& in.c. ex multis. 1.q.3. etiã stante consuetudine si dandũ vertit in priuatũ cõmodũ,quale est prandiũ aut pretiũ eius,secus si pro fabrica,pauperibus,vel alio pio opere,vt tradit Holt.& Panor.cõiter receptus in.d.c. Iacobus. de simo.n.2.& 3.& ibi Io.de Anani.n.3.& 4.& AEgid.cõsil.31.Angel.in sum.verb.simonia.2.versic. pone ꝙ statuto.n.5. sum.Armil.verb.simonia.n.24.Sylues.in sum.verb. simonia.n.8. col.1.& nu. 13.col.2. quod intelligit Abb. vbi sup.qñ statutũ imponit onus prebendę in fauorẽ diuini cultus, vt in.c.significatũ. de præbend.& in.c.vnico,vt eccles.benefi. secus si tale onus imponat recepto vel reciendo etiã pro eis,quæ ad Dei cultũ pertinent,nã tunc nõvalet esse sine simonia quãopi.seq.Sũmistæ supra allegati,tametsi cõtrariã nõ damnent,necesse damnandã affirmat Armil.vbi sup. & supradicta indistinctè approbauit Sanct.cõcil.Trid.Sess.24.c. 14.in decret.de reforma.vbi amplius dete-
27 statur atq; prohibet,tollíque iubet ab Epis, cõditiones nempe ad partẽ prouentuũ,seu ad distributiões quotidianas,seu deductiones ex fructibus,solutiones, ꝓuisiones cõpensationes illicitas, autetiã quæ in aliquibus ecclesijs dicũtur turnorũ lucra interponi cõsueta,atq; ingressus eos,qui simoniacę labis,aut sordidæ auaritiæ suspicionem habent,non obstantibus cõstitutionibus, siue cõsuetudinibus super prædictis, illis tantũ, quas vt laudabiles Epi ꝓbauerint exceptis, reliquas, vt prauas ac scandalosas reijciant & aboleant cõtrauenientes aũt cõprehensis in præfato decreto pœnis contra simonia-
28 cos editis teneri decreuit, circa cuius decreti intelligentiã putat Nauar. d.c.23.n. 101. verb.vndecimo. non posse nũc capi pro rebus pijs quod consueuit capi pro cõmodo ꝓprio,quia nõ erat cõsuetudo, vt ꝓ illis caperetur, & id quod pro cõmodo proprio capiebatur sublatum est,& iure communi etiam pro illis non debet capi d.c. ex multis. quod verum videtur.

29 Circa vero consuetudinẽ & consuetudines quarundã ecclesiarũ tam Cathedraliũ quã Collegiatarũ & parochialiũ, vt noui residẽtes nõ lucrent fructus primi, secundi vel aliorũ annorũ,vel certã partẽ eorũ: sed ꝙ cæteris antiquioribus Beneficiatis accrescãt extat nouissimus motus ꝓprius Pij V. ann. 1570 pridie Calend.Iulij,latus in executionẽ & declarationẽ præfati decreti cõcilij Trid. quo sanctissimè reuocant prædictæ cõstitutiones,ac etiã cõsuetudines immemoriales & seuerè præcipitur, vt oẽs tã noui quã antiqui bñficiati residentes æquo iure pariterq; fructus lucrent respectiuè à tẽpore quo ecclesijs inseruire inceperint, quorũ quidẽ decreti cõcil. Trid. & Motus proprij vigore iam vidi in quadam ecclesia Cathedrali huius regni sublatas fuisse à suo Prælato similes cõstitutiones atq; cõsuetudinem immemorialem & præceptũ Capitulo vt Canonici noui residẽtes statim fructus suarũ præbendarũ lucrarentur, sicut antiqui,ita vt nihil eisdem virtute dictæ cõsuetudinis ac constitutionũ dictæ ecclesiæ auferretur, sed integrè persolueretur, cui mandaro se Capitulũ opposuit,atque præfatam consuetudinẽ & constitutiones obseruari solitas à tempore immemoriali deduxit atq; in posterum obseruarentur petiit,nihilominus Eps,quod prædixerat exequi iussit sub pœna excõicationis latæ sententiæ, à quo cum Capitulum appellasset, atq; ad Regiam Cancellariam Vallisoleti per modum violentiæ perduxisset remissa causa fuit ad eundem Episcopũ atq; declaratum eum vim minimè inferre Capitulo in non deferendo suę appellationi,tandem res ad executionem perducta fuit atq; nunc ita obseruatur aduersus præfatas consuetudines & constitutiones dictæ ecclesiæ.

30 At cum in hac alma ecclesia Ciuitatensi,idem penè ꝙ in illa à tẽpore immemoriali per cõstitutiones eiusdem ecclesiæ obseruatũ esset,hoc excepto, ꝙ fructus primi anni,

anni,qui auferunt primis residẽtibus, & inter antiquos distribuunt, reseruant totidẽ eisdẽ primis post mortem eorum pro solutione debitorũ & funeraliũ. Dubitatum tñ vehementer fuit in nostro insigni atq; antiquissimo Capitulo Ciuitatensi vbi insignes literarũ scientia viri sunt præbendati, an cũ bona cõscientia id fieri atq; obseruari posset? resolutũ fuit nõ posse nisi à Summo Põtif. nr̃æ cõstitutiones approbarent, eo ꝙ dici nõ posset auferri quod differtur, sicq; decreuimus vnum è nobis Romam mittendum,vt id impetraret,qui relatione facta Sũmo Põtif.Greg. XIII. atq; supplicatione eidem porrecta negotium remisit ad Reuerend.Cardi.ad declarationem dubiorũ circa decreta Cõcil.Trid. cõtingentiũ deputatorũ,in quorũ congregatione eodem ventilato atq; rectè perspecto vna cũ cõstitutionibus huius ecclesiæ ibidem authenticè productis declaratũ fuit per eosdem Reuerendissimos interpretes præfatum motũ propriũ Pij V. minimè esse cõtrariũ cõstitutionibus huius ecclesiæ Ciuitatensis,ea nempe ratiõe, quia quod differtur nõ aufertur,& ita cũ securitate cõscientiæ virtute dictæ declarationis hodie cõseruamus prædictam consuetudinem & constitutiones huius ecclesiæ.

31 Solent etiam ex cõsuetudine immemoriali & cõstitutionibus eiusdem ecclesiæ, nouiter recepti in eadem, soluere fabricæ illius duodecim aureos pro singularũ præbendarũ receptione,hæc cõsuetudo valida est & seruanda non solum iure cõi de quo in.d.c.Iacobus, sed etiã attento præd. decreto cõcil.Trid.quatenus mandat obseruari consuetudinem,qua aliquid huiusmodi in pios vsus cõuertitur,& ita inuiolabiliter obseruatur & iustissimè,quia fabrica huius ecclesię admodũ egens est ita vti è nostris præbendis quotannis eidem plurimum præstemus,adhuc onera consueta & necessaria supportare vix possit; atq; ob id annuis redditibus onerata est.

32 Vltimo pro cõplemento huius capitis examinãda restat illa quæstio an sacerdos qui aliquã pecuniæ quantitatẽ accepit ꝓ se vel per aliũ pro dicendis missis, vel vt eas faciat dici per alios sacerdotes, si eas celebrari faciat per alios minori pietantia, an possit iustè sibi retinere residuũ eius,quod sibi datũ fuit sine peccato & restitutione? Videtur enim hoc minimè posse quia sibi ob eam causam datur,ergo, quod superest dño restituere tenetur, & ita tenet Maior in.4.sent.d.45.q.3. ¶Contrariũ tñ probauit D.à Soto lib.9.de iusti.& iure.q.3.art.1. vers.sed hoc præterea,dicens,ꝙ pastor qui curã animarũ habet cuiq; subinde ex officio incumbit huiusmodi functio,põt ex pietantijs portiunculam sibi vsurpare, immi nutaq; mercenario porrigere,nam si reuera iustum stipendiũ mercenario relinquitur non fit illi iniuria qñquidẽ pietãtiæ oẽs Parocho conferũtur qui subinde, vt missarum debitor quo potuerit honesto stipendio põt mercenarios ad eas celebrãdas cõducere. ¶Sed in hoc meo iudicio verius videtur tenendũ, ꝙ nec habens curam animarũ nec eam non habẽs residuũ sibi retinere possit, alias peccet,& ad restitutionẽ teneatur,nisi qũ ex lege, vel cõsuetudine, vel ex volũtate,saltim tacita cõmendantiũ missas dannũq; maiora solito stipẽdia taxatum vel ordinatũ est aliquod præmiũ vel aliqua pars illorum pro cura & industria quam ei rei impendit,alias secus,vt in terminis tenet Nauar.in Manual.c.25. nu. 91. & optimè probat Ant.à Cord.lib.1. quæst. q.3.in 5.dub. ¶Quod primo probat,quia curatus pro sua cura in hoc & alijs pertinẽtibus ad salutem subditorũ iam alias sufficiens habet stipendiũ in decimis primitijs & alijs particularibus redditibus sui beneficij,quod si nõ sit proprius beneficiarius, sed substituens idem est iudicium, quia ei curatus decenti stipendio ꝓuidere tenẽr, quod si certo salario sit cõductus,iam nihil amplius ꝓ suo ministerio debito exigere, nec accipere põt sicut nec curatus principalis ad omnia enim supradicta rõne sui muneris tenẽr,ac proinde nihil ꝓ his exigere possunt, secundum omnes Doct.vt tangit S.Thom.2.2.quæst.100.arti. 3.& supra est dictũ, deficiente ergo lege vel consuetudi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne vel saltem tacita voluntate commendãtium missas, vt aliquid pro huiusmodi speciali cura eas faciendi dicere curatus, vel eius substitutus sibi aliquid retineat ex pictantijs sibi datis, cum ipsæ dentur solum pro stipendio sustentationis celebrãtis nullo iusto titulo potest de illo stipendio sibi quicquã accipere vel retinere, quare autẽ tenetur totum dare celebrantibus aut residuũ restituere dantibus, nisi illi omnino liberaliter remiserint quod in dubio nõ præsumitur, vt in l. cũ de indebito. ff. de pbat.

Secundò, quia si aliud diceremus absurdum sequi posset quòd curatus posset ditari innumeras missas congregando, pro quibus abundantia stipendia assignata sunt, faciendo eas celebrari ab alijs pro minutis stipendijs & residuum sibi reseruando ac retinendo, quòd esset turpe lucrum & scandalosum simul atque magna auaritia quã abhorret sacrũ Cõc. Trid. vt sup. vidimus.

SVMMARIVM.

1 *Parochi tenentur in Dominicis & alijs festiuis diebus suis subditis missam celebrare, eisdemque quocunque tempore opus ac petitum fuerit sacramenta ecclesiæ ministrare, & nu. 3. sed in priori dicto standum est consuetudini, vt in nume. 32.*
2 *Ius parochiale in quibus consistat.*
4 *Sicut ecclesia honorat suos parochianos donis cœlestibus eos ditando &c. ita videtur, vt ipsi teneantur in ea diuinis officijs Dominicis & alijs festiuis diebus assistere.*
5 *Alieni parochiani, qui proprio cõtempto parocho ad aliam ecclesiam accedũt ad missam audiendam in Dominicis & alijs festiuis diebus, eijciendi sunt ab ecclesia, & sacerdos admittens eos committit quodammodo furtum & rapinam, vt in nu. 6.*
7 *Decretum de obseruandis, & euitandis, in celebratione missæ in princip. in vers. maneant. Sess. 22. cõcil. Trid. & c. 4. in decret. de refor. Sess. 24. eiusdem concilij allegatur & declaratur. nu. 33. & 34.*
8 *Parochiani an teneãtur in Dominicis & alijs festiuis diebus audire missam in propria parochia & num. sequen.*
12 *Ad ecclesiam Cathedralem licitè potest quis accedere ad rem diuinam audiendam atque id implet præceptum.*
15 *Proprius sacerdos quando dicatur contemni, & num. 8.*
16 *Contemptus in quacunq; præcepti materia mortalem inducit culpam.*
17 *Contemnere idem est, quod alteri indignare, illumque conuitijs afficere.*
18 *Contemnere proximum est peccatum mortale.*
19 *Missam audire non debet quis in oratorio priuato in solennitatibus maximis, sed in ciuitatibus aut parochijs vt hic.*
20 *Præceptum de audiendis missis totis die Dominico refertur, & nu. 21.*
22 *Episcopus sicut non potest tollere aut restringere ius cõmune, ita nec consuetudinẽ generalẽ.*
23 *Audientes missam fratrum ordinum mendicantium in Dominicis & alijs festiuis diebus satisfaciunt præcepto ecclesiæ, vt declarauit Leo X. & Pius Quintus, vt in nu. 34. quinimo consuetudo est vniuersalis de hoc. d. n. 23.*
24 *Episcopi nõ debent pati celebrari diuina in domibus priuatis atq; omnino extra ecclesiam hodie, licet ex causa necessitatis & cum licentia Episcopi, vt in nu. 28. & 29. & oratoria ad diuinum tantum cultum dicata ab eisdem assignanda & visitanda iuxta decretũ Sancti cõcilij Trid. & nu. 25. nisi propter necessitatẽ in casu à iure expresso & nu. 26.*
27 *Ex priuilegio non licet facere sacrum nisi in loco decenti, vt hic.*
30 *Honestum est, vt pareciani in solennitatibus anni præcipuis suis Parochijs interfint missæ audiendæ.*
31 *Sacramenta nullomodo recipi possunt ab extraneo Parocho maximè à fratribus mendicantibus nisi cum licentia proprij Parochi præter sacramentum pœnitentiæ, alias excommunicantur religiosi.*
33 *Parœciani tenentur à Parocho vel alijs scire dies festos ex præcepto, iciunia, cæteraq; necessaria, vt ea obseruent alias peccabunt.*
35 *Feria sexta in parasceue nõ celebratur sub pœna peccati mortalis*
36 *Quid in die Cœnæ Dñi & Sabbathi sancti?*

CAP.

CAP. XXX.

An vnusquisq; teneatur in Dominicis & alijs diebus festiuis in propria Parochia rem diuinam audire hoc est missam.

1 Consentaneum rationique satis conueniens videtur vt quemadmodum Parochi tenentur suis subditis, quorum decimas, oblationesque percipiunt in Dominicis & alijs festiuis diebus missam celebrare, & quocunque tempore eisdem sacramenta ecclesiæ, quoties opus ac petitum fuerit ministrare, vt in capit. 1. & per totum de Paroch. tradit Rebuff. in praxi benefic. in tit. seculare beneficium quotuplex. numero 10. fol. 8. ita etiam subditi in prædictis Dominicis alijsque festiuis diebus ad propriã parochiam accedere pro re diuina audienda debeant, cum correlatiuorum eadem 4 sit disciplina, vt in l. vna. C. de cupress. lib. 11. cum similibus. hoc enim ius parochiale siue ad ecclesiæ parochialis rectorem 2 pertinens septem modis consideratur, in quibus ipsum constitit videlicet in audienda missa in diebus festiuis in parochia, vt in cap. Dominicis. de paroch. in decimis, in oblationibus, in pœnitentijs recipiendis, in exhibitione sacramentorum, in sepulturis, in benedictionibus nubentiũ, sed Abb. & Card. in rub. de paroch. nu. 2. Sum. Ang. in verb. parochia. nu. 1. late Rom. consil. 356. circa primum. col. 1. Octau. Cacheran. decisio. Pedem. 99. nu. 2. nos quoque diximus in. 8. nostra allegatione. numer. 7. & ita parochi qui curam habent animarum 3 sacrum facere tenentur quoties populus audire obligatur, vt docet Soto in. 4. sententiarum. distinctione. 13. quæstione. 2. pagina. 566. colum. 1. Præterea pastor siue prælatus curam debet habere atque ideo rationem reddere ouium suarum, & ideo si lupus oues comedit & pastor nesciat nullam habebit apud Deum excusationẽ propter negligentiam suam, quia ignoran- tia non excusat prælatum in peccatis subditorum, vt in regula quanuis causæ. 10. in ordine de regul. iur. & ibi glos. & Doct. quomodo ergo parochus scire poterit an subditi hoc præceptum ecclesiæ adimpleant atque obseruent, si ipsi pro audienda missa ad alienas parochias vel alias ecclesias prolibito accedere possint? nonne hac facultate abutentes poterunt hoc præceptum violare, tempus, quo se huic diuino officio præsentes, dedirosque se esse oportebat ludis, alijsque otijs consumendo, & sic animam suam perdere, idque nescire pastorem? Si igitur hæc ignorantia parochum non excusat, aut poterit subditos compellere, ipsique tenebuntur rem diuinam in propria parochia audire singulis Dominicis alijsque diebus obseruari solitis in quibus ad id tenentur, aliter enim quomodo gregis sibi commissæ bonam rationem reddere poterit? aut liberum eũ ab hoc iudicare debemus.

Vlterius sicut ecclesia honorat parochianos suos donis cœlestibus eos ditando diuina sacramenta pro tempore ministrando, ita videtur vt parochiani teneantur in prædictis festis eidem debitum honorem tanquam piæ matri præstare corporaliter in ea assistendo diuinis officijs, non vero desertam relinquere. Deniq; si missam conuentualem subditi non tenerentur audire contingere vel facillime poterit ipsos ignorare dies festos de præcepto ecclesiæ obseruandos, ieiunia & excommunicationes, aliaque scitu necessaria quæ in Parochijs Dominicis publicantur, sicque peccarent, quia prædicta necessario tenentur scire.

Præterea superior sententia probata videtur in cap. 2. de parochijs. & alien. paroc. vbi habetur vt Dominicis vel festiuis diebus presbyteri antequam missam celebrent plebem interrogent, si alterius parochianus in Ecclesia sit, qui proprio contempto presbytero ibi velit missam audire, quem si inuenerint statim ab Ecclesia eijciant: quorsum igitur ab Ecclesia eijcien di sunt alieni parochiani, nisi vt in pro- 5

Universidad de Deusto
Biblioteca

pria parochia missam audiant? Tenentur igitur eam ibidem audire in Dominicis & alijs festiuis diebus & oblationem facere, vt ex illo tex.notat Ioan.And.ibidem, qua re ipse sacerdos qui admittit parochianum alienum supradicto casu committit quo-
6 dammodo furtum vel rapinam, argum.c. dudum.el.2. de elect. & tenetur restituere omnes oblationes perceptas ab eo, argumen.cap.cum liberum.& in cap.in vestra. de sepult. prout existimat in proprijs terminis Abb.in.d.c.2. & Nauar. in Manuali materno cap.21.nu.6.

7 Vltimo hæc pars probari videtur in decreto de obseruand.& euitand.in celebratione missæ,in prin.in versi.moneant Sess. 22.Concil. Trid. loquendo ordinarijs locorum Episcopis his verbis, moneant etiam eundem populum, vt frequenter ad suas parochias,saltim diebus Dominicis,& maioribus festiuis accedant: ibique subditur posse Episcopum authoritate apostolica iubere circa hoc opportuna, poterit igitur Episcopus sub pœna excommunicationis omnibus suis subditis, vt singulis Dominicis & alijs festiuis diebus, quibus missam audire iure tenentur in proprijs parochijs eam audiant:& præterea idem caueri videtur in decret.de reform.c.4.Sess.24. eiusdē concil. Trid.his verbis: moneatque episcopus populū diligenter teneri vnumquēq; parochiæ suæ interesse, vbi cōmodè id fieri potest ad audiendum verbum Dei,sicq; ex præfato concil. Trid. sublata videtur cōsuetudo vniuersalis contraria,atque proinde teneri omnes ad audiendam rem diuinam in suis parochijs in Dominicis & præ dictis festiuis diebus, vt in terminis existimauit Nauar.vbi supra in.d.Manua.materno cap.21.nu.6.

8 Rursus Doct.in dict. cap. vt Dominicis in hoc articulo distingunt in hunc modū, quòd aut parochianus hoc omittit ex contemptu proprij presbyteri sine causa legitima & peccat,quia venit contra præceptū superioris & iuris,vt in cap.2.de maiori. & obed.& in cap.qui resistit. 11. quæst. 3. & hoc casu loquitur dict. cap. vt Dominicis. quod est secundum in ordine, de paroch. supra allegat, & quæ circa id prædiximus, & præsumitur contemptus si non habeat licentiam à proprio sacerdote, vel causam legitimam saltem quando propria eccle-
9 sia est vicina;aut vero ex causa legitima cō temnit propriū sacerdotem, puta quia est notorius fornicator vel præcisus ab ecclesia,vel ex alia iusta causa eū relinquit,nempe, quia deuotius & frequentius celebratur vbi accedit ad rem diuinam audiendā, aut illic simul audit Missam & sermonem, aut vtiliorem concionem, tunc non peccat,quia hoc casu non est propriè contemtus, sed iuris authoritate facit, atque bono
10 zelo,argum.cap.præter.& cap.nullus.32.distin.& in c.vestra.de cohabit.cleri.& mul. diximus supra.c.1.huius operis. nu. 44. & sequent. Aut deserit proprium presbyterū sine contemptu & tunc non peccat, vt in dict.capit.vt Dominicis.à contrario sensu,
11 ibi qui proprio cōtempto presbytero &c. ex leui autem causa non debent deseri propriæ parochiæ illis diebus,vt in cap.si quis. de consecr.distin.1. ad ecclesiam autem cathedralem licitè potest populus conueni-
12 re siue accedere ad missam audiendā,quia Episcopus est curator omnium de diœcesi,vnde non possunt dici alieni parochiani, vt in.c.fin.de sepult.facit glo. notab.in.c.2. de pœnit.& remiss.lib.6.verb.subdito suo, quæ asserit quod quilibet de diœcesi potest recurrere pro pœnitentia ad propriū sacerdotem & ad Episcopum, vel Archipresbyterum cathedralis ecclesiæ,qui quo ad hoc est vicarius episcopi Abb. in c.omnis vtriusque sexus.nu.12.de pœniten.& remiss.ergo à fortiori ad audiendam rem diuinam licitè poterit parochianus & absque peccato accedere ad ecclesiam Cathedralem quæ est matrix omnium ecclesiarum episcopatus, & propria potiori significatu episcopi,& in terminis ita tenet Abb. in.d. cap.vt dominicis.nu.1.in fi. & optime Boerius in tract. de authoritate magni concilij-num. 15. dicens quod ecclesia Cathedralis est matrix & communis omnium diœcesanorū, adeo q; ad illam singuli vtriusque sexus

sexus clerici & laici pro sacramentis recipiendis & diuinis officijs audiendis recurrere possunt sine proprij curati iniuria & licentia cum tota diœcesis sit ipsi Episcopo parochia,& Episcopus concurrit cum omnibus curatis suis diœcesanis & cum animarum exercitio licet non in iurium parochialium totali perceptione,sed bene particulari inspecto iure cōmuni quo episcopus habet quartam omnium decimarum & oblationum in suæ diœcesis fines obuenientium per plura iura quæ ibi ad omnia supradicta allegat,quem ad literam sequitur Cassan.in Cathalogo gloriæ mundi.4. part.consider.47.fol.99.

13 Angelus autem in sua sum. verb. missa. nu.59.existimauit quod in maximis festiuitatibus sicut sunt festa Domini nostri, & Beatissimæ virginis Mariæ, & Ioannis Baptistæ,& similia quilibet teneatur audire Missam aut in ecclesia parochiali, aut in publico oratorio facto à populo iuxta glo. in dict.cap.si quis.de consec.dist.1. & à fortiori in ecclesijs mendicantium & religiosorum authoritate sedis apostolicæ ædificatis,in oratorijs autem priuatis audientes non satisfaciunt,sicut est in domibus disciplinatorū quanuis non peccent mortaliter audientes licet non audiant in parochia vel publico oratorio aut ecclesia religiosorum vt ibi probat.

14 Supradictis autem non obstantibus cōtrarium indistincte verius esse existimo atque tenendum;imo,quòd in prædictis Dominicis & alijs festiuis vel non festiuis diebus,satisfaciat quis præcepto ecclesiæ audiendo missam extra parochiam neq; ex hoc peccet mortaliter siue id fiat iusta de causa, quod est indubium, vt in exemplis prædictis & alijs similibus, vel in ecclesia Cathedrali, quod etiam procul dubio esse existimo,siue sine iusta causa,sed pro libito audiat quis missam quocunq; die etiam in prædictis festiuis extra parochiam, ecclesiamque Cathedralem,dummodo sine contemptū parochi id faciat, adeo vt præceptum Episcopi cum excommunicatione in contrarium latum esset nullum, ex sequentibus fundamentis.

Primo ex text.in capit. vt dominicis. de paroch.à cōtrario sensu, vbi tunc demum alienus parochianus ab ecclesia est ejiciendus antequam parochus Missam celebret in prædictis diebus, quando alienus parochianus proprio cōtempto presbytero ibi velit Missam audire,ergo cessante hoc contemptu non erit ejiciendus, sed ibi poterit missam audire,si potest ergo adimpler præceptum nec mortaliter peccat,quia id dicimus posse, quod honestè & iustè possumus.l.nepos proculo.ff.de verb.sign.& ibi glos. & argumentum à contrario sensu est fortissimum in iure,vt in.l.1.§.huius rei.ff. de offic.eius cui mand.est iurisd.cum simi lib.& quanuis Doct.in dict.c.vt dominicis. existiment vt prædiximus,tunc dici id fieri in contemptum proprij parochi,cum fine licentia eius,vel causa legitima id fit, verius tamen arbitror proprius dici posse, cū ob indignationem, vel spretionem ,pprij parochi expressè vel tacitè id fiat, tunc enim si id constet vltra peccatum mortale, ejiciendus est ab aliena parochia in prædictis diebus,si vero non cōstet, verū tamen sit,peccabit mortaliter parochianus eo animo propriam parochiam deserens, & vtroque casu oblationes proprio parocho spreto restitui debent. Cōtemptus etenim
16 in quacunque præcepti materia mortalem culpam inducit, vt in cap. vnum orarium. & ibi glo.25.distin.cap.1.& ibi glosl. verb. contemnat.de senten.excommunic.libr.6. probat latius Couar.in cap. alma mater.eodem tit.& lib.1.parte relect.ad fin. §.7. nu. 5. quia contemnere siue contemptus quatuor modis accipitur vt constat ex late traditis & coniectis ab Alphon.à Castro. libr. 1.de potest.legis pœn. c. 5. documento. 6. & Couar.vbi sup. numer.6. E quibus vnus nobis in proposito conuenit, nempe contemnere idem esse quod alteri indignari, & illum conuitijs afficere,vt docet Altisiodor.lib.2.suæ Summæ Theolog. tract. 19. & late Caiet.in sua Summa,verbo.contemptus,in primo modo, dicēs esse peccatum mortale contemptum,quando aliquis sper

18 nit proximum quia est actus iniuriosus proximo lædens notabiliter eum quatenus in contemnente est, quia contemnere proximum importat affectum deprimentem proximum à sua æstimabilitate quando hoc fit intentione contemnendi, quia qui spernit proximum non vt spernat materialiter, tantum contemnit, nec peccat mortaliter nisi notabiliter offendatur proximus: hoc autem deficiente quia parochianus etiam si amet parochum ipsius, 20 vel saltim eum odio non habeat, magis vult pro libito suo alibi Missam audire, id poterit licite facere, sufficit enim hoc casu voluntas pro causa, dummodo in cõtemptum proprij presbyteri id non fiat, præsertim cum in libito huiusmodi causa aliqua adsit quanuis non vrgens, animus enim & voluntas distinguunt maleficia. Cum ergo Parochianus propriam parochiam non omittat malo animo nec in iure expressum reperiatur quod ad eam accedere indistinctè teneatur in prædictis diebus pro re diuina audienda, consequitur ipsum nõ delinquere hoc casu, præmaximè stante consuetudine vniuersali, de qua infra.

19 Secundò, hæc nostra sententia probatur in cap. si quis etiam. de consecrat. dist. 1. vbi probatur quod & si quis extra parochias in quibus legitimus est ordinariusq; conuentus oratorium habere voluerit reliquis festiuitatibus vt ibi Missam audiat propter fatigationem familiæ iusto ordine permittitur. Attamen Pascha Natalis Domini, Epiphania, Ascensione Domini, Pentecoste, & natali S. Ioannis Baptistæ, & si qui maximi dies in festiuitatibus habentur non nisi in ciuitatibus aut in parochijs audiant, ergo etiam in prædictis solennibus diebus non est præcisum præceptum audiendi Missam in propria parochia, sed sufficit eã audire alibi in ciuitate vel populo, quandoquidem ibidem hoc est in Cõcilio Agatensi vtitur alternatiua aut, in qua sufficit alterum adimpleri, vt in regula iuris vulgarium non obstant illa verba præcedentia text. illius in quibus legitimus est ordinarius que conuentus, scilicet, in parochijs, quia non ex hoc excluditur quod alibi non sit etiam legitimus conuentus, vt infra sequitur nempe in ciuitatibus aut parochijs, ibi enim oratorium priuatum excludere tantum intendit vt in eo Missa non dicatur in prædictis festis solennibus, non vero ecclesias, ciuitatis, vel oppidi, vt in text. nec oratorium publicum à populo factum, secundum glossam ibi quam sequitur Clauas. vbi supra.

20 Tertiò, hæc eadem pars comprobatur ex tex. in cap. Missas. de consecra. dist. 1. vbi cauetur Missas die Dominicõ secularibus totas audire speciali ordine præcipimus, ita vt ante benedictionem sacerdotis egredi populus non præsumat, quod si fecerint ab Episcopo publicè confundantur. Ecce ergo quomodo præceptum ecclesiæ audiendi Missam in Dominicis (adde tu vel alijs festis) non arctat nec restringit eam audire in parochia, sed generaliter promulgatur audiendi Missas totas, ergo in quacunque Ecclesia quis eam audiat, deficiente proprij presbyteri contemptu adimplet 21 præceptum. Et ita videmus quod nostra Sancta mater ecclesia inter alia eius præcepta primum constituit audiendi Missam diebus Dominicis & alijs festis obseruari solitis, nõ vero adiecit in propria parochia, si ergo ecclesia id non expresit quare nos, vel quo iure strictiorem obligationẽ quã ipsa imponere vel inducere debemus? si enim id esset præceptum sub pœna peccati mortalis, ecclesia id exprimeret, & non omitteret, cum ex professo ibi sua præcepta insinuet atque præfigat, non expresit, ergo ad id non tenemur, quia si voluisset expressisset, argumento l. vniuersæ. §. si ad desicientis. C. de cad. toll. cum similibus.

Quartò, quia consuetudo generalis atq; vniuersalis totius orbis scita, tolerata, rationabilis atque præscripta hoc introduxit & obseruat, vt quilibet in prædictis diebus possit licite Missam audire in quacunque ecclesia eoque satisfaciat præcepto ecclesiæ vt communiter videmus fieri, atque referunt & approbant Doct. infra citandi. Si igitur hoc illicitum esset cum hæc consuetudo

suetudo sit antiquissima, & à Summis Pontificibus scita, eam contrario edicto sustulissent, hoc autem minimè est factum quinimo ecclesia Catholica tantum obligat suos fideles filios audire Missam in prædictis diebus, nec ad hoc eis assignat propriã parochiam, ergo vbi voluerint poterunt eam audire deficiente contemptu proprij parochi, quia tunc peccatum esset mortale eam alibi audire propter contemptum, vt in d. c. vt dominicis, & est prædictum.

22 Secundò, quia Episcopus non potest contrarium suis subditis præcipere quia præfata consuetudo est generalis, & sicut Episcopus tollere nec restringere potest ius commune, argum. c. inferior. 21. distin. sic nec generalem totius orbis cõsuetudinem quæ eandem vim habet, vt in l. de quibus. cum similib. ff. de legib. & ita excommunicatio quam contra illam ferret esset nulla, argumen. c. 1. de sententia & re iud. vt in terminis probant & tenent Doct. infra statim citandi & appellando ab ea per viam violentiæ in regalibus auditorijs vis tolletur, & quanuis à me fuit petita similis excommunicatio nolui eã discernere per supradicta.

23 Sextò, hoc idem expresè declaratum est in ecclesijs fratrũ ordinum mendicantium à Leone X. in breui contento in supplemento priuilegiorũ his verbis, Authoritate Apostolica tenore præsentium notũ facimus, omnes Christi fideles vtriusque sexus qui non contempto proprio sacerdote parochiali, in ecclesijs fratrum ordinum mendicantiũ Dominicis & alijs festis diebus Missas audiunt satisfacere præcepto ecclesiæ de Missa audienda, nec in aliquam labem peccati mortalis, pœnãve propter ea incurrere, idem igitur in audientibus Missam in cæteris ecclesijs dicendum est quandoquidẽ, quod modo retulimus non in modum priuilegij concessum videtur, sed potius iure quodam declarationis: & præterea, quia idem potest cõsuetudo vniuersalis, quæ est antiquissima quod priuilegium, vt in capit. præterea. §. super quibusdam. de verb. signi. cum similib. ergo quanuis præfata declaratio contineret priuilegium, idem generaliter obtentũ est prædicta vniuersali cõsuetudine. Et in terminis hãc secundam & nostram sententiam (addentes, quòd prædicta excommunicatio Episcopi in contrarium lata sit nulla, ac proinde ipsius præcepto non sit necessario obediendum) tenent atq; probant Beatus Ant. Archiep. Florent. in. 2. part. suæ summæ titul. 9. capit. 10. §. 2. Sylvest. in summa verb. Missa. 2. nu. 5. Nauar. in Manua. latin. c. 21. nu. 5. Barthol. à Medina in sua instruct. cõfess. lib. 1. §. 40. fol. 200. addens Episcopum peccare mortaliter, qui aliud sub pœna excommunicationis præceperit, & quod nõ sit necessarium, vt Missa audiatur in propria parochia vel alia ecclesia, sed quod vbicunque audiatur satisfiat: tenet Armil. aurea in sua summa verb. Missa. nume. 31. quod idem probauit Sylvest. vbi supra. licet dicat malè facere audientem Missam 24 in domo sine rationabili causa. Quare sanctum concil. Triden. Sess. 22. in decreto de obseruan. & euitan. in celeb. miss. sanctissime statuit, atque decreuit ne ordinarij locorum Episcopi patiantur priuatis in domibus atque omnino extra ecclesiam, & oratoria ad diuinum tantum cultum dicata ab eisdem ordinarijs assignanda & visitanda sanctum sacrificium Missæ à secularibus vel regularibus quibuscunque peragatur, ac nisi prius, qui interfint decenter composito corporis habitu declarauerint se mente etiam ac deuoto cordis affectu non solum corpore adesse: cuius decreti Concilij meminit Nauar. vbi supra nu. 10. & cap. 25. nu. 68. & iterum nu. 81. vbi addit quod quanuis ante Concil. Trid. de licentia Episcopi celebrari poterat extra locum 25 sacrum super ara sacra portatili alijs necessarijs interuenientibus, vt in cap. concedimus. de consecrat. dist. 1. Post concilium tñ non licet Episcopis illud concedere per dictum decretum, nec Papa cõcedit etiam Episcopis in vrbe cõmorantibus nec alijs quàm Cardinalibus: credit tñ quod sicut de licentia d. c. concedimus, poterat ante dictum Concil. celebrari propter necessi-
26 tatem sine licentia Episcopi, ita possit etiã hodie,

Universidad de Deusto
Biblioteca

hodie, quia non videtur quo ad hoc illi derogatum per concilium, argum. l. præcipimus. C. de appel. quod est notandum pro terris in quibus frequentissimè supplicationes fiunt ad aliqua parua Eremitoria præquorum foribus solet dici Missa, vt ab omnibus audiatur, & pro primis missis sacerdotum ad quas maxima multitudo quàm ecclesia capere possit solet conuenire.

27 Obseruandum tamen est, quòd nec ex priuilegio sacrum facere licet nisi in loco decenti, in locis enim vbi vel mensa paratur, vel lectus sternitur, indecentissimum est huiusmodi priuilegijs vti, nisi ob grauem iacentis infirmitatem, vt cõmunem suscipiat, vt docet Soto in. 4. senten. dist. 13. quæst. 2. art. 3. pag. 572. col. 2. addens quod iuxta ipsius sententiam nisi esset perillustris persona mallet, vt cæteri quado exire ad ecclesiam non possent die etiam festo Missam non audiant quam domi audire.

28 Hodie declaratum extat per Reuerendissimos Cardinales declaratione 28. quod in priuatis domibus non debet permitti vt Missæ celebrentur nisi propter necessitatem, & tunc fieri debet in oratorio aut al-
29 tari ad diuinum cultum tantum dedicato, itaque vt ex supradictis patet hodie non licet concedere licentiam Episcopis ad celebrandum extra loca sacra nisi propter necessitatem & in loco decenti per ipsos aut alios per eos nominandos approbato.

30 Superiora tamen circa principalem quæstionem quanuis ita se habeant veraq; sint vt vidimus honestum tamen ac decentissimum est, vt Parochiani in festiuitatibus an ni præcipuis in suis Parochijs intersint Mis-
31 sæ audiendæ non tamen ad id tenentur, sacramenta autem nullo modo possunt recipi ab extraneo Parocho maximè à fratribus mendicantibus sine speciali licentia proprij sacerdotis, vt in cap. omnis vtriusq; sexus. de pœnit. & remiss. & excommunicantur religiosi ipso facto, qui sacramenta conferunt sine speciali licentia proprij sacerdotis, vt in Clem. 1. de priuileg. præter sacramentum pœnitentiæ, nam illud est mendicantibus indultum ex priuilegio, vt in Clem. dudũ. de sepult. idẽ in sacramento Eucharistiæ præter quã in paschate & viatico, vt in suis priuilegijs cauetur, debet tamen hodie regulares esse approbati ab ordinario loci Episcopo ad audiendas confessiones, vt in Decreto de reform. Sess. 23. sacri concil. Triden. c. 15. de quo supra latè diffieruimus.

Superest nunc, vt fundamentis contrariæ partis supra adductis satisfaciamus, & primum quidem non obest, quoniã fatemur, vt prædiximus honestum ac rationi congruum esse, vt Parochiani in proprijs Parochijs in prædictis diebus Missam audiant non tamen id necessarium neque à iure præceptum est, quoniam etsi Parochi teneantur in prædictis diebus Dominicis & alijs festiuis obseruari præceptis, Missam populo dicere, hoc tamen est in fauorem
32 ipsius populi introductum; vnde poterit qui voluerit alibi Missam audire, vt est probatum, ac proinde argumentum à correlatiuis ex diuersitate rationis hic corruit præmaximè, quia circa obligationem parochi in hoc standum est consuetudini aut legi diœcesis, vt existimat Anto. Cordub. lib. 1. sui quæstion. quæst. 4. in 5. dub.

Ad secundum respondeo, quod hoc ea su ignorantia, quia iusta est & inuincibilis excusabit pastorem cum violatio præcepti audiendi Missam à subdito commissa citra culpam pastoris contigerit cum ipse eum non teneatur reducere in propriam parochiam nec subditus ad eam accedere ad audiendam rem diuinam, si igitur eam omiserit in diebus quibus ex præcepto ecclesiæ audire tenetur sibi tantum imputandum erit, non vero parocho qui suas oues admonitas aliàs atque instructas habet de præceptis diuinis ecclesiæ, inter quæ hoc est de audienda Missa in Dominicis & alijs festiuis diebus obseruari præceptis vel solitis.

Tertium ex congruitate atque decentia ex parte subditorum quoad Missam audiendam potius procedit quam ex necessitate vel præcepto.

33 Ad quartum respondeo quod etsi subditi non

teneantur in propria parochia Missam audire in prædictis diebus, tenentur tamen à parocho vel alijs scire dies festos ex
35 præcepto ieiunia cæteraque necessaria, vt ea obseruent, aliàs peccabunt, vt docet Nauar. in Manua. materno. capit. 21. nu. 7. vbi idem esse affirmat si desineret hæc audire cum scandalo, vt docuit idem in. c. & hoc attendendum. de consecra. dist. 1.

Quintum, quod fuit desumptum ex litera dict. cap. vt dominicis. de paroch. non solum eam non probat, sed nostram confirmat à contrario sensu, vt supra diximus in primo fundamẽto huius secũdæ partis.

Vltimum non obstat, ex decreto de obseruand. & euitand. in celebr. miss. Sess. 22. Concil. Trident. quia non ait vt iubeat, nec eos teneri, sed solum vt Episcopi populum moneant, vt frequenter ad suas parochias saltem diebus Dominicis & maioribus festis accedant, neq; quod ibi subditur, posse Episcopum authoritate Apostolica iubere circa hoc opportuna in ꝓposito obest, nã respondeo nõ videri debere opportunum vt cum scandalo tot laicorum & monachorum tam generalis consuetudo quæ etiam in vrbe Rom. seruatur tollatur. Præsertim
34 quod Pius Quintus in Bulla motus proprij lata mense Iulio 1567, declarauit audientes Missas in festis in monasterijs Mendicantium satisfacere huic præcepto, vt tradit ita respondens præfato decreto concilij Triden. Nauar. in Manua. latin. cap. 21. n. 5. Non etiam obest alterum decretum de reforma. c. 4. Sess. 24. d. concilij Trid. supra citatum pro contraria parte, quatenus habet teneri quem ad audiendam concionem in parochia sua si commodè potest, quia ibi non agitur de Missa sed de concione, nec de ea præcise, sed si commodè potest, consequitur igitur manifestissimè Sacrum cõcilium in prædictis decretis minimè tollere præfatam consuetudinem vniuersalem, nec nostram hac de re sententiam improbare, vt rectius ꝓbauit ac tenuit Nauar. in Manual. latin. c. 21. nu. 5. Priore minus vera mutata opinione cõtraria de qua in Manua. materno. d. c. 21. nu. 6. ad finem.

35 Vltimo hic pro supplemẽto adijcere decreui, quod licet omnibus diebus Missa dici possit, vt in cap. visum. de consecr. dist. 1. tamen in feria. 6. in parasceuen, & Sabbatho Hebdomadæ sanctæ non celebratur, vt ex traditione ecclesiæ habemus in cap. Sabbatho. de consecra. dist. 3. Vnde peccatum esset mortale in die Parasceue consecrare, atque adeo priuatim celebrare, nam esset contraire iustissimæ ceremoniæ ecclesiæ, quæ plurimum refert secundũ Dominicum à Soto in. 4. senten. dist. 13. q. 2. artic. 2. pag. 567. col. 1. Vnde nec publicè, nec secreto illo die Missa dici debet, nec dicitur, sed solum suscipitur hostia quæ ex præcedenti die consecrata remansit secũdum Nauar. in Manua. latin. c. 25. nu. 88.

36 In die vero Iouis & Sabbathi sancti licet ritus etiã ecclesiasticus habeat, vt sola vna celebretur Missa non tamen eius obseruãtia tanti refert, quin priuatim, saltem ex facultate prælati præter Missam solennem possit quispiam celebrare secundum Sot. vbi supra, quinimo in die Cœnæ Domini & publicè & secreto dici potest, quia id nullo iure prohibetur, imo dict. cap. Sabbathum, rectè ponderatum hoc permittit secundum Nauarr. vbi supra, vnde non erit necessaria licentia prælati ad hoc præcipuè vbi celebrari illo die vtitur prout hic Ciuitatensi: in aliquibus tamen ecclesijs cathedralibus huius regni consuetudine est introductum, vt illo die publice non celebretur nisi Missa maior, vt omnes clerici illius ecclesiæ in ea publice communicent. Hoc tamen nõ tollit vt in alijs ecclesijs parochialibus, vel in priuatis capellis alij sacerdotes celebrare nõ possint, imo eis hoc erit permissum. In Sabbato sancto idem quoque dicendum esse puto, vt vbi cõmuniter consueuerit omnes sacerdotes celebrare illo die hoc licitè facere possint, si vero contraria adsit consuetudo ipsa seruanda erit, nisi cum licentia prælati celebretur, vt inquit Soto, quinimo etiam absque ea secreto in Capellis celebrari posse existimo absque peccato, quanuis contrarium teneat Nauar. vbi supra, quia etsi per d. cap. Sabbatho.

Sabbatho, ex traditione ecclesiæ referatur, illo die sacramentum non celebrari, non tamen eius obseruatia tanti refert quin priuatim secreto celebrari possit, præcipuè cũ adsit consuetudo celebrandi illo die saltim vnam Missam publicam, vel duas in qualibet ecclesia, quanuis non eiusdem diei, sed noctis resurrectionis, quam paulatim imbecillitas humana tanti iciunij impatiens ad horam reliquarum retraxit, vt significat collecta illa quę incipit, Deus, qui hanc sacratissimam noctem &c. & sicut non obstat caput prædictũ quin illa solennis Missa dicatur, nec etiam obstare dicendũ est, vt dicantur priuatæ præsertim post solennem, si enim illa solennis, vt inquit Nauar. est noctis sequentis, & priuatæ esse poterunt. Præterea ex decreto concil. Trident. est Missa posita in missali pro illo die, neminique interdicitur eam dicere nec apponitur adnotatio, solum pro Missa publica, sed indistinctè assignatur pro illo die. Si igitur Missa publica celebrari potest illo die, cur non priuata publicè si adsit consuetudo, vel licentia prælati, vel ea deficiẽte secreto absq; scandalo, & ita audio fieri in aliquibus ciuitatibus numerosis, quod licitum esse credo.

SVMMARIVM.

1 *Circunstantia temporis festi, in quo peccatum lethale est admissum an sit necessario sacerdoti confitenda? & in num. seq. per totum capit.*
2 *Circunstantia temporis sacri peccati admissi, specialiter rationi repugnare videtur, vt hic, contrarium. nu. 31.*
3 *Qui facit peccatum seruus peccati est, sed quomodo intelligatur. nu. 32.*
4 *Non solum opera seruilia sed peccata in Sabbatho lege veteri fieri prohibentur, & nu. 7. & 8. sed contra in num. seq. & quomodo intelligatur. nume. 34. & 37.*
5 *Per peccatum in loco sacro scienter commissũ fit ei sacrilega iniuria mortalis vel venialis, secundum qualitatem moduinq; peccati ibi commissi, sed quomodo hoc intelligatur. nu. 35.*
6 *Bis peccat, qui diem Dominicum scortis, rixis, & pugnis, aliisque obscœnis agit, vt docet concilium Colonense, sed illud concilium non est generale, sed tantum prouinciale, nec est approbatum à sede Apostolica & in materia iustificationis errauit, vt in nu. 36.*
10 *Nullo speciali præcepto prohibetur fieri peccatum mortale in die festo.*
11 *Finis præcepti extrinsecus & ad quem præceptum ordinatur, scilicet, cultus interior per fidem & charitatem non est id, quod præcipitur, & ideo non cadit sub præcepto, & nu. 15.*
12 *Præcepta non obligant ad intentionem præcipientis, vel ad finem extrinsecũ, sed ad id tantum quod præcipitur.*
13 *Præcepta omnia moralia non in sensu spirituali & metaphorico, sed secundum planam literam intelligenda sunt.*
14 *Vis specialis præcepti est considerandã ad hoc vt necessario sit circunstantia illius confitẽda.*
16 *Finis præcepti quod fertur de virtute aliqua morali charitas est.*
17 *Nemo inuitus fit bonus, vnde supposita necessitate omnes debent cogi ad subeunda media quibus tandem volentes boni fiant.*
18 *Vis præcepti sanctificationis Sabbathi, non ad internam dilectionem, qui est finis præcepti, cum ipse non cadat sub præcepto, sed ad exteriorem cultum spectat.*
19 *Ea solum opera ne in die festo fiant Exod. 20. prohibentur, quæ alijs diebus fieri licebat.*
20 *Peccare mortaliter nunquam licet.*
21 *Clericus nõ bis peccat singulis diebus, quibus semel mortaliter peccat, & nu. 22.*
22 *Clericus contingit peccare, quando alij clerici precibus horarijs incumbunt atque incumbere debent non tamen ob hoc bis ille peccabit.*
23 *Præceptum decolendis festis non est arctius Christianis quam Iudæis præceptum de Sabbatho colendo, imo laxius, vt hic.*
24 *Infectus peccato mortali quo vis die festo non tenetur sub pœna noui peccati ad peccatorum contritionem.*
25 *Circunstantiæ quæ ita peccatum adaugent, vt ex paruo magnum, vel ex magno maius efficiant an sint confitendæ? & nu. 26. & 27.*
28 *Virginitatis circunstantia, si voluntas fornicãdi nõ peruenit ad actũ an sit necessario cõfitẽda?*

Peccata

29 *Peccata voluntatis & operis sunt eiusdem speciei, & solum differunt secũdum diuersos gradus, hoc est secundum maiorem vel minorem malitiam.*
31 *Cap. consideret. in princip. de pœniten. distin. 1. interpretatur.*
33 *Cap. 16 Leuitici quomodo intelligatur.*
38 *Quando aliquid creditur esse verum per legem, rationem & authoritatẽ sufficientem, non censetur res dubia etiam si contrarium maior pars docentium teneat.*
39 *Non semper tutior pars est eligenda, cum satis sit eligere tutam.*
40 *Faciens aliquid dubitans an sit peccatum mortale necne peccat mortaliter.*
41 *Aliud tamen est dubitare an tale quid sit faciendum, aliud vero credere ratione probabili, & authoritate alicuius illustris Doctoris id admonentis,*
Resoluitur esse verissimam sententiam atque communi calculo Doctorum probatam circunstantiam diei festi, quo peccatum admissum est, non esse necessario confitendam, quanuis laudabile sit eam sacerdoti propalare, præterquam si peccatũ commissum ea mente ab aliquo esset vt festum violaret.

CAP. XXXI.

An circunstantia festi, ab eo qui peccatum mortale commisit, eo in die sit necessario confitenda sacerdoti?

VAnuis quæstio hæc satis cõtrouersa & latissimè actitata sit inter sacræ paginæ, ac Iuris Canonici professores adeo vt opus non esset eidem operam vllam dare: attamen quia ex illustrioribus & difficilioribus necnon ex frequentioribus est, breuiori, illustri ac claro stylo, necnon consueto more illam percurram, vt ab eis, qui suis philasteriis verbisque prolixis atque subobscuris eam dilatãt caueat quisquis breuitatem atque ingenij perlucidam claritatem amauerit.

1 Pars igitur affirmatiua, quòd circunstãtia temporis festi in quo peccatum lethale est admissum, sit necessario confitenda, vt pote duplici capite mortali Deus offendatur. Primo ex ipso actu lethali, secundo ex violatione festi sequentibus astruitur fundamentis.

Primò ex text. in c. consideret. in prine. de pœniten. distin. 5. ibi in tempore, & rursus, in tempore orationi constituto, vt festi uitares Sanctorum, & tempora iciunij: vbi expressè cauetur, vt considereturin proposito ac confiteatur circunstantia temporis festi, sicque distinguitur peccatum die festo cõmissum ab in profesto perpetrato.

2 Secundò, quia omnis illa circunstantia est necessario confitenda, quæ specialem cum ratione repugnantiam habet, vt latè probat Nauar. in d. c. consideret. in prin. in prima adnotatione, at circunstantia hæc temporis sacri specialiter rationi repugnare videtur, nempe vt quod tempus Deo laudãdo est dicatum, in ipso offendendo impendatur: vnde visum quibusdam est obligari Christianum ad diligendum Deum super omnia diebus festiuis, & sic ad abstinendum à mortali culpa & peccato ob illud peculiare præceptum de obseruatione festorum, quasi sit nouum peccatum, quod eo tempore mortalem culpam contraxerit: nam cum sit affirmatiuum præceptum de sanctificatione festorum ad famulatum pertinens, famulatus autem Deo gratus sit ille, qui intus in mente exhibetur ad hunc potissimum nos obligare videtur: videtur enim quod extra charitatem non possint impleri præcepta diuina, vel ecclesiæ, nec eorum aliquod, quare violantur, præcipuè si quis eo tempore mortale peccatũ commiserit.

3 Tertiò, quia qui facit peccatum seruus peccati est iuxta illud Ioan. 8. opus autem seruile prohibetur fieri die festo Exod. 20. iuncto cap. 23. Leuiti. ergo per consequens prohibetur fieri peccatum mortale in die festo, quod si secus fiat, necessario confitendum est.

Quartò suffragari videtur text. in. c. 16. Leuiti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Leuiti. vbi dicitur Sabbathum requietionis est, affligetis animas vestras, & ibi ab omnibus peccatis vestris mundabimini, & rursus cap. 23. Afligetis animas vestras, omne opus seruile non facietis in die hac 6
omnis anima, quæ afflicta non fuerit in die hac peribit de populo suo, vt propitietur vobis dominus.

4 Quintò probatur hæc prior opinio authoritate Diui Ambrosij super illud Lucæ 13. Archisynagogus indignans, quòd Iesus Sabbatho curasset &c. qui ait lex in Sabbatho non hominem curare, sed seruilia opera facere, idest peccatis grauari prohibet, vt habetur in glos. ordinaria ibidem: quod ipsum August. tradit in epist. ad Ianuar. 7
119. & consentit Theophyla. super Ioan. capit. 5. Item glossa Matthæi 1. & 3. Si licet Sabbathis benefacere, at opus seruile peccatum est, à quo Christus docet nos Sabbatho abstinere, glossa præterea ordinaria super id Lucæ cap. 14. cuius vestrum Bos, aut Asinus in puteum cadit, &c. ait in festis à malis non à bonis operibus feriandũ esse. idem cõstat ex Luce. 6. Vlterius idem comprobatur ex Diuo August. de decem chordis dicente: Melius faceret Iudæus in agro suo aliquid vtile, quã si in theatro sederet otiosus existeret: & melius fœminæ eorum in die Sabbathi lanam facerẽt quam quod tota die Neomenijs impudicè saltarent.

5 Sextò eadem pars comprobatur, quia validum est argumentum de tempore ad locum & è contra, vt in l. vinum. & ibi Docto. ff. si cert. pet. & in l. fin. & ibi Bart. ff. de triticar. Euerard. loco 40. sed per peccatũ in loco sacro scienter commissum fit ei sacrilega iniuria mortalis vel venialis secundum qualitatem modumque peccati ibi commissi, quod cõmuniter tenent Doct. quãdo locus sacer est obiectum talis actus peccati interioris puta voluntatis furãdi, occidẽdi, vel aliquẽ infamãdi in ecclesia, vel etiã si locus sacer non sit obiectum, sed circũstantia actus peccati exterioris, hoc est, quod actu cõmittitur, vt resoluit post alios Anto à Cordob. lib. 1 sui quæstionar. q. 6. in. 2. oppositi. vers. c. secundo principaliter.

ergo similiter per peccatum mortale in festo commissum fit ei aliqua specialis iniuria & irreuerentia sacrilega maior vel minor secũdum peccati commissi qualitatẽ.

Septimò hæc sententia approbata videtur hodie in concilio Colonienſi Anno domini 1536. celebrato in tracta. de exteriori pœniten. fol. 180. vbi docetur, quod bis peccat qui diem Dominicum scorus, rixis, & pugnis & alijs obscœnis agit.

Octauò & vltimo pro hac parte citari solet doctrina Sancti Thomæ 2.2. q. 122. art. 4. ad 3. quæ in hoc videtur expressa asserentis quod opera seruilia primo & secũdo modo (hoc est) mechanica & peccata 8
contrariantur obseruãtiæ Sabbathi in quantum impediũt applicationem hominis ad diuina, & quia magis homo impeditur à rebus diuinis per opus peccati quam per opus alias licitum corporale, ideo magis contra hoc præceptũ agit, qui peccat mortaliter in die festo, quàm qui aliud corporale opus alias licitum facit, & ibi ad hoc refert illud August. quod prædiximus, ergo circũstantia hæc necessario est confitenda, præcipuè quia in dubio tutior pars est eligenda cap. iuuenis. de sponsal. cap. ad audientiam. de homicid. Confirmatur ex traditis per Sanctum Bonauent. in. 3. sentent. dist. 37. in glossa marginali super text. Magistri. §. 6. & 7. dicentem, quod à fortiori opera carnalia & ebrietates, lites & iurgia, quæ maximè repugnant spiritus libertati ne homo Deo vacet, dicuntur, suntq; opera seruilia & in hoc præcepto sunt prohibita potiusquam opera mechanica, & quàm negotia terrena quæ animum distrahunt ne homo diuinis intẽdat secundũ August.

Et ita in terminis hanc priorem sententiam quæ affirmatiua est expresse tenet atque probat Alexand. Alens. in. 3. parte. q. 32. membro. 5. art. 2. & membro. 1. vbi ait, Eum, qui mortaliter peccat in die festo vnum quidem peccatum peccare quantũ ad actum, duo vero quantum ad reatum, sicut is, qui virginem deflorando necat, & Albert. magn. in. 3. dist. 37. & Nicol. Lyra. hanc partem affirmauit super id Matth. 12.

si licet Sabbatho curare, & Exodi 20. quẽ sequitur D. Anto. in. 3. part. suæ summæ tit. 14. c. 19. §. 7. & tit. 17. c. 17. §. 5. col. 2. & Maior in. 4. sentẽ. dist. 17. q. 4. Adrianus etiã in 4. de confess. q. 4. versi. venio nunc. & in. 8. quolib. arti. 1. Gerson Alphabet. 31. litera 7. Scotus & Gabriel in. 3. dist. 37. & hic etiam in. 4. dist. 17. q. 1. conclus. 4. Angelus in moral. c. 8. de circunst. temp. agens Ioan. à Medina de confess. q. 10. & de oratione. q. 19. præceptorium. Nider. in. 3. præcepto. c. 1. & c. 9. Summa Angel. in verb. confessio. §. 22. & in verb. feriæ. §. 36. & in verb. interrogationes, circa tertium præceptũ. & verb. præceptum. §. 5. & summa Rosel. verb. cõfessio. 2. §. 7. & verb. feriæ. §. 6. & Ambr. Catharin. contra Caiet. lib. 5. vbi de sacramẽt. confess. agit. Abulens. Exod. 20. q. 11. in fin. & q. 12. hanc partẽ neruose & verbose probauit Ant. à Cord. dict. lib. 1 sui quæstion. q. 6. in. 2. opin. per totam vbi eam communem omnibus doctoribus antiquis pluribusque modernis appellat, & ꝙ ideo tanq; verior amplectenda est, contraria vero, vt pote nisi paucis neotericis probata, sed nec satis tuta refutanda videtur.

9 Supra scriptis tũ non obstantibus verior & procul dubio tenenda est contraria sententia, imo ꝙ circunstantia temporis non sit necessario cõfitenda tametsi accidentariè aggrauet, & ideo consilium sit eam cõfiteri ex sequentibus fundamentis. Primò,
10 quia nullo speciali præcepto prohibẽt fieri peccatum mortale in die festo, si enim aliqua talis ꝓhibitio esset maximè foret illa, nõ facies omne opus seruile, quod colligit Exod. 20. iuncto. c. 23. Leuiti. sed per illam solũ prohibẽt opus manuale mechanicũ, quia solũ illud dicitur seruile secũdũ Tho. in. 3. sent. dist, 37. art. 5. q. 2. ad 2. ergo peccata mortalia quæ alioqui nõ sunt opera manualia nõ prohibent per illud præceptũ festo die fieri. Præterea peccatũ mortale nõ cõtrariat præcepto de sanctificatione festorũ, nã illo tantũ præcipit quis facere tũc aliquem cultũ latriæ exteriorẽ indeterminatũ quidẽ lege naturali atq; diuina, determinatũ autẽ nunc per ecclesiã, scilicet dicere vel audire Missam & cessare ab opere seruili realiter & propriè nõ vero mysticè intellecto, nam illud vltimũ quod est huius præcepti finis extrinsecus & ad quẽ præceptũ ordinatur veluti ad finẽ, scilicet, cultus interior per fidem & charitatem nõ est, id, quod præcipitur, & ideo nõ cadit sub præ-
12 cepto secũdum Tho. vbi supra. quia iuxta cõem Theologorũ sententiã præcepta nõ obligãt ad intẽtionẽ præcipiẽtis, vel ad finẽ extrinsecũ, sed ad id tantũ quod præcipit, vt refert & ꝓbat Cordu. vbi sup. in. 1. opin. peccatũ enim in actu vel in reatu nõ impedit auditionẽ Missæ obligatoriã quare cũ ex sacra scriptura minimè colligat argumẽtũ efficax nisi iuxta sensum literalẽ secũdũ Tho. receptũ in. 1. par. q. 1. art. 10. ad 1. vt refert Nauar. in. d. c. cõsideret. in prin. nu. 24. de pœnit. dist. 5. & iuxta literalẽ & propriũ sensum appellatione operũ seruiliũ sola veniant mechanica manualia secundũ Tho. etiam receptum in illa dist. 37. Cõsequitur manifestissimè peccatũ die festo cõmissũ, non contrariari præcepto de sanctificatione festi, ac per cõsequens huiusmodi circũstantiam non esse necessario cõfitendam? quod ex eo iudem cõfirmatur, quia præcepta omnia moralia non in sensu spirituali
13 & metaphorico, sed secundũ planam literam intelligenda sunt, vt cunctis est notissimũ, quia stylus mores instituendi non debet esse translatitius sed planus; peccata vero non dicuntur seruilia opera in sensu literali, sed per metaphorã, vt infra latius dicetur in respõsionibus ad fundamenta contrariæ partis, cum ergo iubemur cessare ab opere seruili, non cohibemur nisi ob operibus, quæ cõi vulgo seruilia nũcupant puta quibus homines hominibus seruiũt, nã vis spe-
14 cialis præcepti est cõsideranda ad hoc, vt necessario sit circũstãtia illius cõfitenda, vt habet cõis Theologorũ sniã sed m Couar. in. c. alma mater. 1. parte. §. 5. nu. 3. ad 1. de sent. excõic. libr. 6. igitur festi circunstantia nõ est cõfitenda cũ speciali præcepto peccatũ in his diebus festis prohibitũ non sit.

15 In idem facit, quia finis extrinsecus præcepti nõ est in præcepto secundũ Thom.

Universidad de Deusto
Biblioteca

receptum 1.2.q.100.art.9. vbi per hoc in-
clodit modum virtutis non cadere sub le-
gis præcepto,& 2.2.q.44.art.1. affirmat fi-
16 nem præcepti quod fertur de virtute ali-
qua morali charitatē esse iuxta illud Paul.
1.ad Timoth.1. Finis præcepti est chari-
tas.facit quia secūdum August.in.c. vides.
17 23.q.6.nemo quidem inuitus fit bonus,vn
de supposita necessitate omnes debent co-
gi ad subeunda ea media quibus tandem
volentes boni fiunt. Tertium igitur decalo
gi præceptum nō præcipit finem illius,sci-
licet,quietem in Deo per gratiam & chari
tatem,sed id quod est medium,quoad illā
perueniamus quietem, nempe corporeā,
& exteriorem quendam cultum quo in in
teriore inducamur: & ita vt receptissimus
ecclesiæ vsus habet præter auditionē Mis-
sæ, qui est cultus externus cum decenti re-
uerentia & attentione, à quo ille actus ex-
ternus proficiscitur & cessationem ab ope-
re seruili, nullus alius cultus est in præce-
pto diebus festiuis, præter illum quem ec-
clesia exprimit: temerariū ergo esset aliud
ligamen superaddere: consequitur igitur
vim prædicti præcepti sanctificationis Sab
18 bathi tertiò loco positi non ad internam
dilectionem, aut cōtritionem,qui est finis
præcepti cum ipse nō cadat sub præcepto,
sed ad exteriorem cultum spectare, vt ad-
uersus Scotum bene probat Soto libr.2. de
iust.& iure.q.4.arti.4.per totum.
19 Secundo in eandem sententiā moueor
p text.Exodi 20.qui habet,Sex diebus ope
raberis & facies omnia opera tua, septimo
autem die Sabbarhum domini Dei tui est,
non facies in eo omne opus &c.Ex quibus
verbis non obscurè ostenditur ea solū ope
ra ibi ne in diem festū fiant prohiberi,quæ
alijs diebus fieri licebat: cum igitur pecca-
re mortaliter nunquām liceat ca. ita ne.32.
quæstione 5.sequitur per illud præceptum
20 quatenus speciale est sola illa opera pro-
hiberi quæ alijs diebus licitè fieri possunt
quod confirmant verba omnia quæ se-
quuntur inter quæ est illud, iumentum
tuum quod etiam repetitur Deutero. 5. c.
additis illis nempe,Bos & Asinus,& omne
iumentum tuum, & postea sequuntur illa
& peregrinus qui est intra portas tuas,vt re
quiescat seruus & ancilla tua sicut & tui,ex
quibus iam facilè intelliges de quiete cor-
poris & nō animę disponere. Fateor tamē,
quod licet vt prædicebam, peccare morta
liter nunquam liceat non tamen hoc pecu
liari præcepto de obseruatione festorum
cauetur,ac proinde peccatum mortale ei-
dem directo non cōtrariatur, quo fit vt cir
cunstantia hæc quanuis grauet, nō tamen
necessario confitenda est, quia non indu-
cit nouum aliud peccatum.
21 Tertiò hæc eadē pars fulcitur, quia quē
admodū omni populo festa sunt ad oran-
dum deputata,ita clericis omnes dies, & ta
men nemo dicet, clericum bis peccare sin
gulis diebus,quibus semel mortaliter pec-
cat,nec obstat si dicatur totum festum po-
pulo ad quietem esse deputatum, non au-
tem omnes dies toti clericis ad orandum,
22 quia non tenemur diebus festiuis in quali-
bet illorum parte orare, & præterea vnus
clericus continget peccare quando alij cle
rici precibus horarijs incumbunt atque in
cumbere debent,non tamen ob hoc bis il-
le peccabit,vt in proposito aduertit & re-
ctè Nauar.vbi supra nu.29.
23 Quartò eadē sententia cōprobatur, quia
præceptū de colendis festis non est arctius
Christianis q̄ Iudæis præceptū de Sabba-
tho colēdo,imo laxius, siquidē multa ope
ra nobis licent diebus festiuis quæ Judæis
minimè licebāt die Sabbathi, vt decoctio
ciborū & similia,vt D.Tho.fatetur in 2.2.
q.122.art.4.ad 4.& tñ Iudæis solus exterior
cultus & quies præcipiebatur externa, vt
docet idem Thom. vbi supra in corpore
quæstionis, Christianis ergo non est præ-
cepta vtraq; quies corporis, scilicet & ani-
mæ.Sequeretur enim alias quenuis morta
li peccato infectum, quouis die festo sub
pœna noui peccati teneri ad peccatorū cō
tritionem,quod tamē irridet Caieta.2.2.q.
122.arti.4. statim in prin. vbi D.Thom. in
responsione dubij statim post conclusio-
nem dixit præceptum illud decalogi de co
lendo Sabbatho, solum de cultu exteriori
fuisse

fuisse editum,non de interiori; quia ad in-
teriorem, qui oratione ac deuotione con-
stat magis inducit homo ex interiori San-
cti spiritus instinctu,& ideo præceptum le
gis dandum fuit de exteriori cultu secun-
dum aliquod sensibile signū, quod idem
probauit ibi Caiet.
Quintò & vltimo nostra hæc negatiua
sententia perspicua fit ex cōmuni alia sen-
tentia quā plurimis allegatis aduersus alios
latissimè probauit Nauar.in.d.c.cōsideret.
in princ.nu.6.& seq.de pœnit.dist.5.idem
in Manua.lati.c.6.nu.7. Vbi dicit commu-
25 niorem & probabiliorem esse, quæ habet,
vt quanuis sit laudabile confiteri circun-
stantias quæ ita peccatum adaugent, vt ex
paruo magnum,vel ex magno maius effi-
ciant, hoc tamen non est necessarium qū
augmentum illud nō est in causa vt venia
le mortale fiat,vel speciem peccati morta-
lis in aliam non mutant, alias secus, quam
sententiam probare videtur concilium Tri-
den.Sess.14.c.5.& cano.7. dum ibi decla-
rat circunstantias quæ mutāt speciem esse
cōfitendas,significat igitur à cōtrario sen
su alias non esse confitendas.argu.l.1.§. hu
ius rei.ff.de offi.eius cui manda. est iurisd.
& in.c.cum apostolica. de his quæ fiunt à
prælsine consc.cap.vt rectè expendit atque
existimauit Nauar.vbi supra. Hæc autem
de qua agitur circūstantia nempe diei fe-
sti in quo commissum est peccatum licet
augeat peccatū non tamen mutat speciem
ipsius, quia nō ex eo efficitur sacrilegium,
igitur quanuis laudabile sit eam confiteri,
non idcirco erit necessarium.
26 Quam communem sentētiam pro hac
secūda parte modo adducta limitari posse
videtur Marsilio in.4.lib.senten.q.12. art.1.
col.3.ne procedat in circunstantijs quæ nō
solum grauius simpliciter reddunt pecca-
tum,sed quadam notabili ac omnibus cui-
denti grauitate longè deformius efficiunt,
cuius rei plura exempla assignat Nauar. in
d.c.cōsideret.nu.13. qui denique cum vi-
deat ex hac eadem limitatione cōsequi oc-
casionem plurimorū scrupulorū in bonis
mentibus oriturorū, quibus trāquillitas ani
mi tota pereat,quando quidem vix etiā do
ctissimus in particulari iudicare possit, quę
grauitas fuerit necessario cōfitenda,& quæ
non,facilius esse arbitratur defendere præ-
fatam cōmunem conclusionē absq; prædi
cta limitatione quā cum ea, ac proinde alijs
rationibus eam explodit ac reijcit, respon-
detq; exemplis supra à se assignatis p præ-
dicta limitatione ipsa non obstare,quia di-
ci potest necessariorum esse in illis terē sem-
per circunstantiā eiusmodi confiteri, non
ideo solum quia grauat, sed quia vt plurī-
mum peccatorum numerū auget, & per il
lius circunstantiæ confessionem explicitè
vel implicitè colligitur numerus verosi-
milis peccatorū, vel auget restituēdi obli-
gationem,& ita vt restitutio iusta præcipia
tur æq; determinata, sit quoq; inquisitio &
manifestatio illius damni, raro nanq; illis
casibus contingit vnum tantum peccatum
committi, & restituendi obligationē non
27 augeri. Non obstat præterea illud exem-
plum eius,qui cum matre coiuit, & ita in-
cestum admisit.c.lex illa.36.q.1.gl. in Au-
then.de incest.nupt.in princ.verb.licuerit,
nam cum incestus hic longè, ac omnibus
euidenti grauitate deformior sit, quam alij
multi, eam circunstantiam confitebitur.
Quoniam respōdetur,huiusmodi circun-
stantiam speciem ab alijs incestibus effice-
re differentem non solum in linea, sed etiā
in gradu cum alia species sit incestus, quæ
in linea & primo gradu cōmittitur ascen-
dentium & alia,quæ in linea & cæteris gra
dibus collateralium,meritò igitur vt ex ea
dem communi sententia absq; prædicta li-
mitatione præfatus,qui matrem propriam
carnaliter cognouit,teneatur eam circun-
stantiam,vtpote in linea & gradu mutan-
tem speciem incestus ab alijs cōfiteri: sicq;
Nauar.quanuis improbet prædictam limi
tationem generalem, admittit tamē casus
exceptos alijs ratiōibus quæ sunt prædictę.
Sed quia difficile est iuxta veram philo
sophiam moralem docere incestum cum
matre admissum differre specie ab incestu
cū sorore,probabilis videtur prædicta limi
tatio, nempe non solum circunstantias mu

Universidad de Deusto
Biblioteca

rantes speciem necessario esse confitendas, sed etia illas, quæ notabiliter aggrauãt, ita vt ex cognitione earum longè aliter iudicet spiritualis index de deformitate, quæ fuit in animo pœnitentis, vt in exemplis supra fictis & similibus, non tamen sic aggrauat circunstantia diei festi.

28 Hinc dubitari iure optimo poterit cuiusdam opinionis Dñici à Soto in. 4. dist. 18. q. 2. art. 4. existimãtis non esse necesse confiteri virginitatis circunstantiã, id est, quod is, qui confitetur est virgo, si volũtas fornicandi nõ peruenit ad actum, quanuis secus sit quando peruenit. Hæc enim sententia falsa videtur, quia peccata voluntatis & operis sunt eiusdem speciei & solum differunt secundũ diuersos gradus peccati, hoc est, secundũ maiorem vel minorẽ malitiam, vt do
29 cet S. Tho. in. 1. 2. q. 72. art. 7. & explicat Nauar. in d. Manua. lati. c. 6. nu. 7. & ca. 16. n. 9. & probatur ex illo, qui viderit mulierẽ ad concupiscendũ eam, iam est mœchatus in corde suo, vnde sit, vt stuprum mentale, quod est volũtas habendi copulam cũ virgine, aut cũ sit virgo, erit eiusdem speciei, cuius stuprum reale, quod est ipsa copula & si quis eam habuit debet confiteri illam circunstantiã, vt ipse Soto fatetur, ergo etiã debet confiteri, qui eam efficaciter voluit habere licet non habuerit, cum alia species luxuriæ sit velle fornicari cum virgine, vel cum sit virgo, & alia velle fornicari cũ corrupta, vel cum sit corruptus vel corrupta, vt in specie rectius quidẽ meo iudicio contra Sot. probauit Nauar. d. c. 6. nu. 7. & F. Ioseph. Angles in suis florib. Theologic. quæstion. q. de confess. in difficult. an circũstantia stupri sit necessario confitenda, vbi dicit contra Sot. esse cõem opin. dist. 17. quã probat statim ibidem in cõclus. limitãs qñ cõfessor statum fœminæ nouerat: ac proinde nobis non nocet præfata Soti opinionis
30 reprobatio, non obstant etiam aliæ plures limitationes, quas eidem cõmuni sententiæ cumulat Nauar. ibidem & nu. seq. quoniã singulæ suam differentiã à nostræ quæstionis termini ratione habent vt videri põt.

His solidissimis fundamẽtis probata nostra hac de re sententia negatiua lucida apparet, quibus prolixæ responsiones Corduben. minimè satisfaciunt, quia potius euasiones dici possunt quàm veræ solutiones, consequens igitur fit, vt eam omnino admittere debeamus, quandoquidem etiam grauissimorum virorum concursu approbata quoque sit. Eam nanque in primis amplectuntur atq; approbant Caiet. 1. 2. q. 7. art. 1. & 2. 2. q. 122. art. 4. & in summa verbo, dies festos. & in Opusc. 27. q. quolib. 10. fol. 55. & ante eum Sylues. in sua summa, verb. circunstantia. q. 3. & verb. confessio. 1. q. 10. & verb. Dominica. q. fin. & Iarus in aurea Rosa casu 93. vbi refert sup. hac quæstione doctissimos quosq; ordinis Dominicani conuenisse, & Iacob. Almain in. 4. sent. dist. 17. q. 1. versi. nec solum. & in libro concordant. oppositionum dictorũ Thomæ Aquina. in dubio 348. Victoria in summa de confess. q. 195. dicens quod licet grauius sit peccare in die festo, non tamen est grauitas necessario confitenda, & quod cõfessores debent de hoc admonere pœnitentes, tum præterea eandem sententiã aduersus priorem ex professo pluribus probauit Dñicus à Soto libr. 2. de iust. & iur. q. 4. art. 4. & latissimè Nauar. in. d. c. consideret. in princ. num. 22. & pluribus seq. Vbi inquit quod inter recẽtiores hæc incipit esse frequẽtior opinio, eandem sequitur idem Nauar. in Manua. lati. c. 6. nu. 9. & absq; dubio probauit Couar. in c. alma mater. 1. parte relect. §. 5. nu. 3. de sententia excommunica. lib. 6. & Armil. aurea. in verb. festum. siue feriæ. num. 12. & nouissimè necnon & breuissimè Ioseph. Angles in suis floribus Theologic. quæstionum. q. 9. de confess. in difficult. an circunstantia diei festi sit necessario confitenda, pag. 288. Posset tamen hæc verissima sententia & tenenda limitari & prior communis saluari, quando ea mente quis peccaret, vt festum ipsum violaret, & idem dicendum est de circunstantia diei qui ieiunio, vel orationi est deputatus ita Nauar. in dict. c. consideret. in princ. num. 32. & 40. & in d. Manuali. d. c. 6. nu. 9. quod nos quoque probamus.

Supereſt

Supereſt modo, vt ad argumenta contrariæ partis reſpondeamus, ex quorum reſponſionibus & noſtra veriſima ſententia corroborabitur.

31 Ad primum nempe. d. c. conſideret. in princ reſpondeo multa in eodem conſilio dicta eſſe, è quorum numero ſunt ea quæ de temporis circunſtantia confitenda colligi poſſunt, quanuis cæteris paribus grauius ſit peccatum die feſto & orationi, vel ieiunio deputato admiſſum propter quandam irreuerentiam, quæ licet præter intentionem & propoſitum conſequitur peccatum, non tamen in aliam transfert ſpeciẽ, & ita verba illa text. omnis iſta varietas cõfitenda eſt, interpretanda ſunt de bono cõſilio, non autem de præcepto, niſi varietas illa talis ſit, quæ peccatũ in aliam ſpeciem lethalem tranſferat, ita exiſtimat intelligẽdũ text. illũ Nauar. ibidem nu. 32. cuius intellectus ex ſuperioribus ſatis cõprobatur.

Ad ſecundum negamus peccatũ mortale in feſto die admiſſum ſpecialem cũ ratione repugnãtiam habere, & propterea ſpeciali præcepto prohibitum eſſe. Præceptum enim de colendis feſtis, qua ex parte ſenſum habet myſticum & cõtinet ab omni peccato abſtinentiam & mentis in Deo quietem ad finem extrinſecum illius præcepti pertinet, at ex parte qua præceptum iſtud iuxta literalem ſenſum eſt accipiendum, & ſecundum id, quod illo præcipitur, prohibẽtur exteriores operationes ſeruiles, non ea ratione quòd ſint peccata, ſed quòd ſint opera ſeruilia exteriora, vt explicat S. Tho. in. d. q. 122. art. 4. Peccata igitur in eo iuxta literalem atq; ſpecialẽ ſenſum non comprehenduntur, ac proinde per ea præceptum ipſum non violatur, quo fit, vt circunſtantia prædicta neceſſario non ſit confitenda ex ſupradictis.

32 Ad tertium Ioannis 8. Qui facit peccatum ſeruus eſt peccati, reſpondemus quod procedit ac intelligitur de ſeruitute metaphorica ac ſimilitudinaria & non vera & propria, at verò peccatum mortale nõ eſt propriè ſeruile opus, ſed metaphoricè. Tertium autem præceptum decalogi de proprio & vero opere ſeruili ac mechanico manuali, & præceptum hoc, omne opus ſeruile non facies ad metaphoricum quale eſt peccatum, extendi non debet: & quod peccatum non ſit opus ſeruile propriè & ad literam intellectum patet Exodi 12. 16. 20. 23. Et Leuit. 23. Vbi nomine operis ſeruilis ibi prohibiti explicantur opera mechanica, ſeu manualia exteriora, nõ autem fornicatio, homicidium, ludus, detractio, nam peccatum, vt peccatum eſt ſolũ myſticè & ſpiritualiter opus ſeruile eſt, ſecundum Thom. in. 3. ſenten. diſt. 17. q. 1. art. 1. quæſtione. 2. & ſuper Matth. 12. & Alexan. Alenſ. 3. part. q. 32. membro. 1. & 4. arti. 1. & membro. 5. artic. 2. & Abulenſ. Exod. 12. q. 24. & 25. vbi inquit, quòd opus ſeruile in hoc præcepto prohibitum mortaliter, eſt operatio laboriosa potentiæ executiuę corporalis nulla vergente cauſa ad humanam vitam opportuna: formaliter autem opus ſeruile eſt prædicta operatio corporalis mercenarij facta propter lucrum: at peccatum, vt eſt peccatum non eſt huiuſmodi, ergo non eſt ad literam intellectũ nec prohibitum in. d. præcepto.

33 Ad quartum reſpondet Melchior Cano in relectione de pœnit. 4. parte ad ſi. Quẽ ſequitur in hoc Couar. vbi ſupra in verſ. ad tertium, nempe quod lex illa vetus abolita eſt nec nos obligat niſi ea parte, qua legis naturæ præcepta continebat: deinde quod lex illa de certo quodam die loquebatur, quod feſtum propiciationis erat, vbi ſacerdos ſemel in anno peculiariter pro peccatis populi orationem fundebat ad Deum, atque hoſtias offerebat, vt quod nunc eccleſia facit ſemel in anno obligans ad pœnitentiæ ſacramentum, tunc in veteri illo populo præſignaretur, nec erat lex, quę ſingulis feſtis & Sabbathis hãc animi afflictionem præſcriberet, ſiquidem & nunc in lege Euãgelica non obligantur ſpeciali præcepto nec diuino nec humano ad agendũ diebus feſtis pœnitentiam.

34 Ad quintũ reſpondeo illa dicta Ambroſij, Auguſt. & Theophyl. procedere ſecundum ſenſum myſticum illius præcepti de

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sabbatho colendo, quoniam secundū sensum literalem intolerabilia essent: nemo enim audebit dicere per illud præceptum, Non facies omne opus seruile in Sabbatho non fuisse opera manualia etiam de se non mala prohibita Iudæis, neq; negare ita eos vbiq; & semper intellexisse & in hunc vsq, diem intelligere: præterea præceptum de Dominico die colendo, quoad prohibitionem operum attinet est conforme præcepto illi diuino de Sabbatho colendo, quanuis parte aliqua sit laxius, vt supra probauimus: & tamen constat per hoc præceptum de Dñico die colendo multa nobis opera manualia & quæ alioqui non sunt peccata esse prohibita, ergo & illis illa prohibebantur, quod videntur prædicti Doct. negare: patet ergo eos secundum sensum mysticū loqui, vt declarat Nauar. in d.c. consideret. in prin. nu. 39. ad fin. & Soto vbi supra ad 1. quicquid in contrariū replicet, non tamen sufficienter Cordub. vbi supra, in 2. opin. in versi. sed certè eius nanq; replica minimè concludit, quia etsi in festo prohibebat peccatū mortale & ita contrarietur fini in quē illud præceptum tendit, aut magis quàm opus seruile mechanicum, non ideo sequitur specialiter hoc prohiberi in prædicto præcepto sicut opus seruile, nam non ita repugnat peccatum mortale præcepto ipsi sicut opus mechanicum quādoquidem hoc ad literam prohibetur, & inter omnes conuenit aliud esse, quod præcipitur, aliud finem in quem præceptum tendit, quia præceptum traditur non de fine, sed de his quę ad illum ordinantur, vt cum S. Thom. probat Nauar. in d.c. consideret. nu. 36. Vnde patres illi volunt magis contra finem præcepti huius peccare, qui peccatū aliquod commiuit in die festo, quam qui opus seruile alias licitum operatur. Præterea illud Diui Augustī. de decem chordis supra citatum verum fatemur, nō tamen nostræ sententiæ repugnat quoniam etsi minus malū sit arare bobus & fodere ligonibus die festo, quam seditionem in populo excitare, & præterea filare aut texere die festo, ponulsquam lasciue saltare, id tamen est, quia magis repugnat fini præcepti, scilicet, vnioni animæ cum Deo, lasciue saltare, quàm arare vel filare &c.

35 Sextum etiam non obest: nam quanuis circunstantia loci sacri omne peccatū grauius reddat secundum accidens, non tamen est necessario confitenda, nisi quādo ipsum opus, vel actus peccati, sanctitati vel immunitati eiusdem loci directè cōtrariatur, idest ei, cui locus est sanctificatus, qualis est humani sanguinis, vel seminis effusio, vel violenta abstractio eorum qui ad ecclesias confugiunt, vel quod fit contra sepulturam, vel contra diuinum cultum, vel libertatem ad illam confugientium, & depositarum rerum & similia, per hæc enim omnia directè & per se loco sacro iniuria fit, & ipse locus sacer violatur, vnde talia sacrilega sunt, secus autem est de his qui non directè & per se violant locum sacrum nec illi per se iniuriam inferunt, vt qui in ecclesia committunt peccatum aliquod superbiæ, periurij, aut gulæ &c. hi nanq; non tenentur necessario confiteri circunstantiam loci sacri, neq; qui in eodem loco existentes desiderant extra illum occidere, ferire, vel fornicari, dummodo non percipiāt id cōmittere in eodem loco sacro, hoc enim casu etiam si extra locum sacrum existeret circunstantia sacrilegij, quod in eo admittunt confiteri tenentur, vt hæc omnia bene probauit Nauar. in d. Manu. c. 6. nu. 9. in fin. & 10. idem in effectu, breuius tamen tenet Victoria in summa de confess. quæst. 176. Ioseph. Angl. vbi supra in difficultate an quodlibet peccatum in loco sacro commissum speciem mutet, sic ergo & pariter procedet argumentum de loco ad tempus & è contra supra pro priori parte formatū, vt non in omni peccato circunstantia festi sit necessario confitenda, sed tāntum in illo, quod speciatim in die festo fieri prohibetur, quale est arare, ferere, & similia opera seruilia manualia.

36 Ad septimum hoc est concilium Colonienſe, respondeo illud concilium nō esse generale, sed tantū prounciale, nec est approbatum à sede Apostolica: imo vero nō solum

solum in hac re deceptum fuit, sed etiam in materia iustificationis errauit.

37 Ad octauum de doctrina Diui Thom. 2. 2. q. 122. artic. 4. ad 3. respondemus quod cum ait peccata aduersari obseruantiæ Sabbathi non intelligit quantum ad substantiā præcepti, sed quantum ad eius finem: refertur enim præceptum hoc ad vacandum Deo & diuinis, cui quidem fini pugnacius obsistit peccatū quàm opus seruile, & ob id peius est fornicari in die festo quàm cauare, non quòd per fornicationem violetur festum, sed quod peius per se peccatū sit, & fini præcepti repugnantius: quod autem ibidem subdit Christianis obseruandum esse Sabbathum spiritualiter, non dicit quasi illa sit substantia præcepti, vt, qui sic non seruauerit transgressor eius sit: sed quòd ille sit modus seruandus ad intentionem præcipientis, vt seruetur in spe futuræ quietis, quam nobis promittit Dominus, & quod ille sit sensus Sancti Doctoris patet, quoniam confert Christianum cum Iudæo dicens, quod Iudæus seruabat illud in figura: nos autem seruare debemus in spiritu, & tñ quantum ad substantiam præcepti eodē modo tenebantur illi sicut nos, ergo sensus ille spiritualis non est de substantia præcepti, vt rectè exponit Soto vbi supra post Caiet. in proprio loco, dum explicat Sanctum Thom. vbi supra, vt loquatur de præcepto Sabbathi colendi iuxta mysticum sensum, aut præcepto illo, quantum ad eius finem, quod & sequitur Couar. vbi supra ad quartum. Eodem modo satisfit authoritati S. Bonauen. supra in præd. octauo fundamento adductæ, & præterea, vt respondimus ad. 5. Nec obstat

38 quod in dubio tutior pars sit eligēda, quia negamus in hoc casu rem esse dubiā, quoniā qñ aliquid creditur esse verū per legē, rationem & authoritatem sufficientē, non censetur res dubia etiam si contrariū maior pars doctorū teneat, vt in. c. Capellanus. de for. iis. & in l. 2. §. sed neq;. C. de vet. iur. enucl. facit tex. in. c. Nicena. 31. dist. Præ-

39 maximè, quia nō semper tutior pars eligēda est, cū satis sit eligere tutā, vt benę declarat B. Ant. in sua summa. 1. par. tit. 2. to. §. 10. col. 6. gl. 2. recepta in d.c. capellanus quam dixit singu. Alex. cōsi. 1. lib. 2. col. 4. quoniā

40 etsi verū sit eū peccare mortaliter qui facit aliquid dubitās an sit peccatū mortale nec ne, iuxta illud Eccles. Qui amat periculū peribit in illo: aliud tamen est dubitare an tale quid sit faciendū, aliud credere ratiōe

41 probabili & authoritate alicuius illustris Doctoris id admonētis secundū Antoni. pulchrè vbi supra. & latius optimēq; Nauar. in. c. si quis autē. de pœnit. dist. 7. super illis verbis tene certū & relinque incertū. nu. 3. & pluribus seq. idē in. c. cōsideret. in princ. nu. 38. de pœniten. dist. in. 5.

Remanet igitur ex omnibus supradictis dilucida, illustris, atq; ab spinis, quæ ea suffocare videbant liberata nostra verissima secunda sententia, atq; cōi recentiorū calculo probata, vt circūstātia diei festi, quo peccatū admissum est, nō sit necessario confitenda, quāuis laudabile sit ea sacerdoti propalare, præterquā si peccatum cōmissum ea mente ab aliquo esset vt festum violaret, quia tunc necessario est confitenda.

SVMMARIVM.

1 *Monasterium capax successionis an excludat substitutum vocatum sub ea conditione si institutus sine liberis legitimis & naturalibus decesserit, vel sine liberis ex se legitimè descendētibus, vel ex suo corpore procreatis? & num. sequen. & per totum capit.*

2 *Monasterium loco filij habetur & num. sequē. contrarium nu. 54. sed procedit per fictionem non vero secundum veritatem, nu. 8. & 55.*

3 *Conditio si sine liberis decesserit, monasterium ingrediente grauato pro inualida & non scripta habetur.*

4 *An hoc procedat in foro conscientiæ?*

5 *Ius pontificium magis sequatur legem Dei, quā seculi.*

6 *Ius Canonicum animas ad Deum dirigit.*

7 *Credendū est talem fuisse testatoris voluntatē sicut lex ipsa cōstituit & interpretatur, tametsi verbis repugnare quodammodo videatur.*

8 *Conditio debet adimpleri in specifica forma, atque ad vnguē obseruari, non vero per fictionē.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

10 *Filius fictus ciuilis & improprius non excludit substitutum sub ea conditione vocatum si grauatus sine liberis decesserit.*

11 *Fictio à lege introducta super eo de quo lex ipsa disponere potest, habetur pro veritate.*

12 *Monasterium excludit substitutum vocatum sub conditione si grauatus sine liberis decesserit, ne scilicet religionis professio impediatur, & ne quis à vita contemplatiua auertatur, sed hoc non est præsumendum, vt in nu. 57.*

13 *Conditio quæ auertit à matrimonio carnali reijcitur.*

14 *Fortiori ratione reijcienda est illa quæ à matrimonio spirituali deterret.*

15 *Legatum factum puellæ de cœtum si nupserit, & quinquaginta si religionem ingrediatur, cõ sequitur mulier, maius etiam si religionem ingrediatur, nisi relinquatur simul ei, qui ducet eam vxorem, addat tamen testator, quod legatum sit pretium doris, ne alias maritus sibi habeat legatum, nu. 16. limitatur etiã si legatũ sit relictum pro dote mulieris, vt nubat certæ personæ nu. 17. fallit quoque si contrariũ expressè testator cauerit nu. 16. item in legato facto pro incertis virginibus maritãdis, vt in nu. 20. sed contra primum dictum in nu. 58. & 60.*

19 *Text. in authent. de sanctiss. episcop. §. sed & hoc præsenti. collatione 9. cum similib. exorbitans est à regalis iuris communis & à mente testatoris, ideo non debet extendi ad alios terminos vel casus.*

21 *Relictum pro causa dotis necessario intelligitur pro matrimonio carnali.*

22 *Simonia an sit exigere & dare dotem pro monialibus recipiendis in monasterio, & nu. 61. & sequentib.*

23 *Relictum mulieri eo adiecto grauamine, vt alteri restituat si nupserit, consequitur ipsa mulier etiam si nubat.*

24 *Plurimi authores referuntur tenentes & testantes esse communem opinionem quod in principali quæstione posita nu. 1. Monasterium excludat substitutum: fallit primo in monasterio in communi incapace bonorum nu. 25. Secundo fallit quoties clarè constaret de expressa voluntate testatoris in contrarium nu. 23. Tertio fallit si in conditione prædicta exprimeretur de veris & naturalibus filijs, non per iuris interpretationem, vel de eorum vero & non ficto matrimonio: aut per alia verba æquipollentia quæ necessario inferant de exclusione monasterij cogitatum nu. 27. & 28. Fallit etiam si appareret testatorem voluisse agnationi consulere, bonaque in familia conseruari nu. 29. Fallit etiam si substitutus sit filius testatoris, vt in nu. 31. 32. & 35. quanuis alij contrarium teneant, vt in nu. 33. & 34.*

30 *Conditio in maioratibus adiecta, vt in eis non succedat monachi nec presbyteri valida est.*

34 *In bonis extra legitimam magis fauetur monasterio & piæ causæ quàm filijs, sed contra nu. 36. vbi de intellecta text. in c. quicũq;. 17. q. 4.*

35 *Melioratus filius in tertia hæreditatis parte cũ grauamine, vt si sine liberis decesserit alteri filio testatoris restituat, si monasterium ingrediatur, nõ succedit monasteriũ in ea parte quo legitima est filiorum, sed alter filius vocatus.*

37 *Monasteriũ non excludit filium testatoris substitutum, si pia causa secundo loco substituta sit, quòd procedit etiam si primus substitutus sit extraneus nu. 38.*

39 *Text. in d. §. sed & hoc præsenti Authenti. de sanctiss. episcopis, non procedit si alia pia causa fuerit substituta, quanuis non sit æquè pia causa ac illud monasterium, vt in nu. 40.*

41 *Monasterium quòd non excludat substitutum sub conditione, si grauatus decesserit sine liberis legitimis & naturalibus, vel sine liberis ex se legitimè descendentibus, vel ex suo corpore procreatis, late probatur & numeris seqnẽ. & nu. 52. referuntur plures authores eam tenentes testantesque communem, & nu. 53. ea eligitur ab authore.*

42 *Sub simplici cõditione non continetur mixta.*

43 *Fauoris ratio attendi non debet cum ius tertij læditur.*

44 *Fauorabilis mere dici non põt ea dispositio, quæ mixtum in se fauorem & odium cõtinet.*

45 *Dispositio dict. §. sed & hoc præsenti non est trahenda nec extendenda ad alios casus & cõditiones, quam in eo expressas nempe nuptiarũ, siue defectus liberorum.*

46 *Text. in d. §. sed & hoc præsenti, non habet locum vbi verba testatoris clara sunt, eiusq; mentem*

tem significantia, ex quibus voluit dispositionẽ suam naturaliter, non autem ciuiliter & per fictionem intelligi.

47 *Communis vsus loquendi semper attẽdi debet.*

48 *Cum manifestus est testatoris sensus, verborũ interpretatio nusquam tantum valet vt melior sensu existat.*

49 *Substitutio, si institutus decesserit sine filijs intelligitur de veris filijs non de fictis: & quomodo hoc intelligatur.*

50 *In potestate instituti esse non debet substitutionem à testatore factã illudere irritãq; reddere.*

51 *Filius adoptiuus non operatur defectum substitutiõis factæ alicui si sine liberis decesserit.*

56 *Monasterium nõ habetur pro filio nisi tantum in casibus à iure expressis & ad alios non extenditur cum hæc sit fictio quædam.*

59 *Doctores nostri plerunque rationes nõ perscrutantur & aues imitantur, quæ quando vna volat aliæ omnes sequuntur, & eorũ opinio nõ attenditur quando alia opinio contra communẽ fundata est melioribus rationibus.*

61 *Vsus receptissimus habet sine scrupulo vt licitè exigatur dos pro moniali.*

62 *Monasterium si egens sit potest acceptare dotem pro alimentis monialis absque simonia.*

63 *Præfectæ monasteriorum monialium etiam si sit expletus numerus earum quæ ali possunt ex redditibus monasterij absq; culpa possunt sufficienter dotatas admittere.*

64 *Moniales plures recipi non debent quam ali possunt ex redditibus monasterij.*

65 *Monasterium monialium egens ex pacto nihil aliud pro dote monialis recipere potest præter illud, quod alendæ monialis sit necessarium.*

66 *Consuetudo & vsus Hispaniæ in recipiendis monialibus.*

67 *Numerus monialium vbi non est impletus monasteriumq; dives sit, illicitum esset dotem ab ingredientibus exigere, hoc autem cessante licet, vt in nu. 68.*

69 *Prodigæ expensæ & prophani apparatus fieri soliti ex pacto tacito vel expresso, dum vel ingrediuntur monasteriũ vel professionem emittunt non sunt liciti.*

70 *Capit. fin. cum similib. de sentent. & re iudi. loquens in matrimonio libertate, dote, seu testamento, locum habet in quacunq; alia causa fauorabili prout est monasterij seu ecclesiæ.*

71 *Sic personis fauorabilibus debitores sumus in iustitia, quod alijs iniustitiam facere non debeamus.*

72 *Dispositionis text. in d. §. sed & hoc præsenti non censetur satisfactum ex sola sacerdotio.*

73 *Limitatur hoc si clericus bona sua dedisset capellæ cuius factus sit sacerdos, vel si omnia bona sua vel saltem hæreditatem sibi relictam expendat in piæ causas.*

CAP. XXXII.

Monasterium an excludat substitutum sub conditione vocatũ si institutus sine liberis legitimis & naturalibus decesserit, vel sine liberis ex se legitimè descendentibus, vel ex suo corpore procreatis?

1 Controuersa in iure plurimum est, ac difficilis quæstio illa insignis an monasterium capax successionis excludat substitutum vocatũ sub ea conditione, si institutus sine liberis legitimis & naturalibus decesserit, vel sine liberis ex se legitimè descendentibus, vel ex suo corpore procreatis?

Qua in re pars affirmatiua sequentibus fortissimis fundamentis & authoritatibus astruitur.

2 Primò, quia monasterium loco filij habetur, vt in capit. in præsentia. de probatio. vbi probatur, quòd substitutio alicui facta, si sine liberis decesserit euanescit per ingressum monasterij, quia non est intelligendum sine hærede decedere, qui monasterium ibi hæredem instituit & ibi communiter Doct. ad hoc notant text. illũ, nempe, quod monasterium habeatur loco filij, quandoquidem ibi facit deficere præfatam conditionem, si sine liberis decesserit,

3 ad idem allegari solet tex. in authen. de sanctiss. episc. §. sed & hoc præsenti. colla. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbi conditio si sine liberis decesserit, grauato ingrediente monasterium, pro inualida & non scripta habetur: idem probat text. in Authenti. nisi rogati. C. ad Trebel. & quanuis Alciat. consil. 53. nu. 6. libr. 9. existimet, dispositionem d. §. sed & hoc præsenti, nõ procedere in foro cõsciẽtiæ, quia huiusmodi lex lata est contra defuncti voluntatem,
4 & ideo Ecclesia quæ est cultrix iustitiæ. c. 1. §. sed diuerso. de aliena. feud. nõ debet eius bonis vti contra illius voluntatem, & quãuis lex præsumat, quòd si testator cogitasset de monasterio talem conditionem nõ apposuisset, huiusmodi tamen præsumptio in foro animæ non est tuta, cum in eo sola veritas spectari debeat, vt not. Ioan. Andr. in cap. is qui fidem. de sponsal. quod Alcia. vbi supra nu. 8. & in. l. quinque pedum. nu. 20. in fin. C. finium regund. latius confirmat. Hæc tamen ipsius sententia admittenda minimè est, cum prædicta lex Iustiniani à iure Pontificio fuerit recepta in. d. c. in
5 præsentia. Ius enim Pontif. magis sequitur legem Dei quàm seculi, vt in cap. filius. de testam. & in cap. cum esses. & in cap. relatum. eod. titul. absit igitur ius Canonicum quicquam constituisse in præiudicium salutis æternæ cap. vltim. cum similib. de cõsuetu. Ius namque Canonicum animas ad
6 Deum dirigit Abb. in Rubri. proœm. decret. nu. 16. versic. item considera. Credendum igitur est talem fuisse testatoris voluntatem sicut lex ipsi constituit & interpretatur, tametsi verbis refragari quandoq; vi-
7 deatur, argum. l. iam hoc iure. cum similib. ff. de vulgar. & pupil. & in terminis per prędicta contra Alciat. tenet & probat Franc. Marcus lib. 11. de coniectu. vltim. volunt. titul. 7. nu. 2. fol. 186. & ita illam sententiam nempe, quòd monasterium loco filij habeatur testatur cõmunem Iaf. eam sequutus in Authen. siqua mulier. nu. 18. C. de sacrosanct. eccles. & Deci. in. d. capit. in præsentia. nu. 61. & Ioan. Bapt. Villalob. ex Iaf. quem refert in suis cõmun. opin. litera. M. nu. 188. & eam videtur probare glos. in. l. si ita quis cõmiserit. §. ea lege. verb. interest. ibi, vt ecclesia quodammodo sit de suis. ff. de verb. oblig. sequitur Alexan. in. l. vtrum. ff. de verb. oblig. quem refert Afflict. decis. 320. nu. 9. congerit plurimos Tiraq. in. l. si vnquam. verb. susceperit liberos. nu. 42. C. de reuoc. dona. & Mench. de success. creat. §. 21. nu. 166. vbi eam probat dicens esse veriorem & receptiorẽ, quia etsi Romanus Pontif. in. d. capit. in præsentia. id expressè non dicat, nempe monasterium haberi loco filij, firmat tamen sine hærede non decessisse, qui monachus decesit, seq; & sua monasterio obtulerit. Hæredis autem appellatione ibi intelligitur planè filius, vt in illo text. iuncta. l. ex facto. §. final. cum similibus. ff. ad Trebel. eandem etiam sententiam cum alijs probauit D. Molin. lib. 2. de primoge. Hispan. cap. 9. nu. 41. Cum igitur monasterium habeatur loco filij, & appellatione filiorum simpliciter facta intelligatur de filijs ex se natis, vt in. l. fideicommissum. ff. de condit. & demonstr. & in. l. si ita quis. §. 1. ff. delegat. 2. Ergo quamuis testator expresserit prædicta verba, de quibus in nostra quæst. idem ẽrit dicendum,
9 vt monasterium excludat substitutum, ac si prædicta verba non fuissent adiecta, quia expressio eorũ quæ tacitè insunt nihil operatur, vt in. l. 3. ff. delegat. 1. l. non rectè. C. de fideiuss. Illis autem non expressis non est dubium ad monasterium bona pertinere, vt in dictis iuribus, ergo & illis expressis. Nec obstat, quod etsi vera esset supra relata communis sententia quæ habet quod monasterium loco filij habeatur, hoc tamen
8 procederet per fictionem non vero secundum veritatem, vt liquet & tenet Bald. in l. cum acutissimi. col. 1. versi. quæro quid si pater. C. de fideicommiss. & probat Felin. in. d. c. in præsentia. nu. 42. de probatio. Afflict. decis. 83. nu. 14. Id quod apertè intelligunt omnes dicentes monasterium haberi loco filij, vt ex alijs affirmat Tiraq. vbi supra nu. 45. Conditio autem debet adimpleri in specifica forma atque ad vnguem obseruari, non vero per fictionem, vt in. l. qui hæredi. & in. l. Mæuius. ff. de condit. & demonstra. Iaf. in. l. Gallus. §. & quid si tantũ. n. 13. ff. de lib. & posth. & cõiter doct. vbiq;

Præterea

10 Præterea filius fictus, ciuilis & improprius non excludit sub ea conditione substitutũ d. l. fideicommissum. ff. de conditio. & demonstra. l. si ita quis. §. is qui in tempus. ff. delegat. 2. l. vltim. C. de his qui ven. ęta. impetra. notat in specie Paul. Castr. in. d. Authenti. nisi rogati. quem refert & sequitur Couar. lib. 1. Variar. resol. c. 19. nu. 6. in fin. Quia respondeo quod ex quo fictio hæc
11 est à lege introducta super actu, de quo lex ipsa disponere potest, vt scilicet, fauore religionis monasterium loco filij habeatur, & vna cum filijs ad successionem admittatur, dicitur lex id facere verè, non autem fictè, vt notat Anto. de Bur. consil. 20. relatus à Iaf. in. l. si is qui pro emptore. nu. 224. ff. de vsucapio. quos citat & sequitur decis. Pedemon. 126. nu. 5. & de eo tanquã de casu vero iudicandum est iuxta. l. qui ad certum. ff. locat. l. lex Cornelia. ff. de vulga. & pupil. substitutione.

12 Secundò eadem pars affirmatiua probatur, quia etsi monasterium loco filij non haberetur, adhuc alia ratione substitutum excluderet in proposito, ac conditio pro non adiecta haberetur, ne scilicet, religionis professio impediatur, ne ve quis à vita monastica & cõtẽplatiua auertatur, quod maximè odiosum est in religione Christiana ita Ricard. de Malubre relatus & sequutus à Bar. cõsi. 1. incip. Parmesis. Doct. communiter in. d. Authenti. nisi rogati. & in. d. c. in præsentia. Couar. vbi supra nu. 7. in princ. est communis secundum Rip. in l. ex facto. §. si quis rogatus. n. 42. ff. ad Trebel. & sicut reijcitur ea conditio quæ auer-
13 tit à matrimonio carnali, vt in. l. sed si hoc. §. vltim. & in. l. quoties. ff. de condit. & demonst. & in Rubri. C. de in dic. viduit. tollen. fortiori ratione conditio illa omnino
14 reijcienda est, quæ à matrimonio spirituali deterret secundum Aret. & Felin. in. d. c. in præsentia. quos refert & sequitur Parisi. ibi nu. 137. & 141. & Rolan. à Valle, cõsil. 35. nu. 20. & 25. lib. 3. forsan enim abstinebit à religione sciens ea bona post eius obitum re mãsura nõ esse penes monasteriũ.

15 Tertiò eadem sententia probari videtur ex eo quod si pater filiæ vel puellæ legauerit centum, amplioremve quantitatem si nupserit, si vero religionem ingressa vel professa fuerit quinquaginta, minoremve, vel aliam quantitatem secundum receptionem sententiam filia vel puella ingrediens religionem habebit, eiusq; monasterium consequetur maiorem summam sib: à testatore relictã, si nupserit, acsi mulier ipsa nuptias cõtraxisset fauore religionis, ne scilicet, quis metu amittendi legatum maius, abstineat ab ingressu religionis ita Bart. & Socin. in. l. 2. ff. de his quæ pœnæ nomine. Ant. de Bur. nu. 27. Areti. 72. Felin. 37. in. d. c. in præsentia. vbi Parisi. nu. 144. eam communem appellat, & ibi etiam Beroius nu. 494. idem fatetur eam sequutus Iaf. in Authen. si qua mulier. col. 3. nu. 11. & 15. C. de sacrosanct. eccles. & Ioan. Crot. in. l. nemo potest. fol. 7. ff. delegat. 1. eandem sententiam probauit Ioan. And. in additio. ad Specula. in. 4. part. sub Rubr. de statu monach. Roma. in. l. stipulatio hoc modo cõcepta. col. 7. in versi. vltimo. ff. de verb. oblig. quę refert additio Abb. in. d. c. in præsentia. in versi. ex his patet decisio, & hanc esse tenẽdam & ab ea non recedendum in iudicando & consulendo testatur Thomas Ferra. cautel. 9. & esse communem affirmat Decius consil. 674. nu. 4. vbi q; ab ea non est recedendum in iudicando & consulendo, communem quoque testatur Ripa in. l. 1. nu. 62. ff. solut. matri. & Viuius in suis communib. opin. verb. filiæ relinquens pater. & est cõmuniter recepta secundũ Octauian. Cacheran. decis. Pedemont. supradict. 126. nu. 6. & ante eum eandem testatur cõmunem & plurimorũ authoritate munitam esse plures allegans Couar. d. libr. 1. Variar. cap. 19. nu. 9. & hanc partem vti communẽ amplectitur Marsil. in Rubri. de fideiusso. nu. 127. vbi idem exemplificat & tenet in legato facto homini de mille si duxerit vxorem, & ducenta si religionem intrauerit, vel habitũ clericalem assumpserit, eandem præcedentem sententiam tenet Paris. consil. 65. col. 4. volu. 2. vbi inquit hanc partem veriorem & communem, quam tanquam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam magis receptam sequitur Socin.consil.249.col.1.lib.2.inquiens ab ea in iudicando nō esse recedendum tanquā magis cōmuni Doctorum virorum secundū quam sæpè consuluit.Rursus consi.241.col.4.nu.3.versi.nec obstat si dicatur.lib.2.Denique articulū hunc latissimè disputat pro vtraq; parte & hanc plurimos referens sequitur & communem appellat dicens firmatam esse pluribus & melioribus authoribus authoritatibus præstantibus,pondere,numero,& mensura, ergo in iudicando amplectenda,Roland.à Valle.d.consi.35.nu.16. & seq.vsque in fin.consilij lib.3.qui nu.29. restatur cum hac esse magis communem scholam scribentium & consulentiū à qua nullatenus in iudicando & consulendo est recedendum secundum ipsum ibidem.

16 Sed adhuc retenta hac cōmuni sententia dari potest cautela si pater velit minus relinquere filiæ nubenti q̄ religionē ingredienti,vt dicat relinquo vel lego filiæ meæ centū & qui ducet,eam in vxorē relinquo mille, quia in hac specie licet monasteriū ingrediatur non poterit petere illa mille, quia non sunt legata mulieri, sed ei, qui ducet eam in vxorem,ita singulariter Bart.in l.2.ff.de his quæ pœn.nomine, consulit tamen hoc addi,vt illud quod relinquit marito sit pretiū dotis, alias ipse sibi haberet: quod & probat Socin.ibidem & Felin.in d.c.in præsentia.nu.37. Ias.in.d. Authen.si qua mulier.col.3.in prin.Ioan.Dilect.de arte test.in titul.delegat.cautel.64.vbi inquit quod hæc cautela adiuuatur naturali æquitate,quia minus sufficit profitentibus religionem quàm in seculo manentibus,& satis est inniti naturali æquitati, vt in.l.scire oportet.§.sufficit.ff.de excusa.tuto.quos refert & sequitur Roland.à Valle vbi supra nu.31.quare idem erit si esset factum legatum pro dote mulieris, vt nubat certæ personæ, nam si illi nubere recusét non poterit absque dubio religionem ingrediendo cōsequi huiusmodi legatum, vt eleganter probauit Bal.Nouel.in tract.de dote.6.parte priuileg.77.num.3.vbi & in numeri seq. quid si illa persona à testatore designata, cui nubere debeat esset mortua? ex his igitur patet prima limitatio ad præfatam magis communem sententiam.

18 Secunda limitatio est & à fortiori quoties expressè testator contrarium caueret adijciendo nempe, quod si religionem filia mea ingrediatur, nolo eam habere nisi tantum centum nempe,aliamve quantitatem,vel se nolle filiam centū vel mille habere,nisi matrimonium contraxerit secundum Viuiū vbi supra, & hoc primo.quia text.in.d.§.sed & hoc præsenti. cum similibus,est exorbitans à regulis iuris communis volentibus cōditionem debere impleri in specifica forma,vt est prædictū & quia est cōtra dispositionem. l. fideicōmissum. ff.de cond.& demonst. &.l. si ita quis. §. is cui.ff.delegat.2.exorbitat etiam à mente testatoris & ideo non debet extendi ad alios terminos vel casus quā ibi positos qui sunt simplicis conditionis nuptiarum vel liberorum,argum.l.ius singulare.&.l.quod vero contra. ff.de legib.& notant in terminis gl.& Doct.in.d.Authen.nisi rogati. & Bal. Nouel. vbi supra nu.4.& August.Bero.q. famil.34.p tot. Ripa in.l.ex facto. §. si quis rogatus.n.37.ff.ad Trebel.decis.Pedemōt. supra citata nu.12.& 13. est verius & receptius secundum Costam in cap. si pater in 1.part.in verb.si absque liberis.nu.70.de testam.in.6.in nostra autem limitatione expressè cauetur contrarium, ergo voluntas testatoris expressa seruanda est. Secundo eadem limitatio probatur quoniā sic etiā, vt infra dicemus,secundum cōem Doctorum sentētiam ob expressam testatoris voluntatem substitutus præfertur monasterio,quod à proprijs bonis iure potuit testator alienare: & ita hanc secundam limitationem aduersus Areti. in.d.c.in præsentia. contrarium tenentem probare videtur Couar. vbi supra nu. 9. & est verisima meo iudicio.

19

20 Tertiò limitari possunt supradicta, vt procedant prout videntur vere loqui in legato facto certæ personæ maritandæ: secus in legato generali relicto pro dote incertarum virginum maritandarum, quia cum in hac

in hac specie posit voluntas testatoris verificari atque impleri in alijs puellis,quæ velint matrimonium carnale contrahere,meritò q̄ non mutetur in alium vsum quamuis pium,quæ ratio cessat in legato relicto certæ virgini maritādæ quæ si religionem ingrediatur adimpleri pia defuncti voluntas præfata non potest, nisi eidem religionem profitenti, hoc est, monasterio ipsius præstetur, quomodo ipsa profecto adimpletur, vt ius interpretatur speciali fauore religionis,vt in.d.§.sed & hoc præsenti. cū similibus, qui cum in hac specie loquatur, non vero in legato generali, & sic exorbitans sit à iure communi & mente tacita testatoris,merito vt extra ipsius casus trahendus non sit vt modo dicebamus. Et in specie nostræ huius limitationis, ita decidit Bal.in.d.Authen.nisi rogati.nu.11.vbi quęrens nunquid monasterium habeatur loco filij in alijs casibus quàm positis in illa Authenti.quæ fuit desumpta.ex.d.§.sed & hoc præsenti.dicit q̄ glos.notabi.determinat ibi quod non,& quod ideo executores deputati ad virgines maritandas non possunt dare hanc quātitatem virgini intranti monasterium,quia non habent in mandatis,& quia maritare pauperes virgines est pia causa quæ nō potest excludi per alium pium vsum ?,vt ibi & in Clem. quia contingit.de religios.domi.& hoc modo hæc doctrina Bal.liberatur à decisione tex. in.d.§. sed & hoc præsenti.& d.Authen. nisi rogati,qui nisi ita intelligerētur,vt prædiximus eidem Bald. illationi supradictæ maximè obstarent, interpretati vero, vt supra nihil eidem contradicunt,& ita potest etiam defendi opin.hæc Bal.à supradicta magis cōmuni sententia,intelligendo vt ipsa procedat in legato relicto certæ virgini maritandæ,secus in legato generali pro certis maritandis virginibus relicto,quo casu limitatur præfata magis cōmunis sententia iuxta dictam doctrinam Bal. quam in terminis referunt & sequuntur Berrachi.in suo Reperto.verb.legatum pium.versi.Vigesimo quinto.Bald.Nouel. vbi supra nu.2. & Baeça alios allegans de non melior.ratione dotis filiab.c.14.nu.9.Palacios Rub.in repeti. Rubric.de donatio.inter vir.& vxo. super verbo,dictus Rodericus. §.12.incip.tertio, propter necessitatem.nu.6. Didacus Perez in.l.1.tit.2.lib.5.ordin.Barba.cōsil.23.col. 2.& 3.lib.1.quamuis Boerius decis.3.nu.15. teneat Bal.in.d.Authenti. nisi rogati, velle maiorem dotem danda esse hoc casu mulieribus maritandis,quam intrantibus religionem.Ego vero contrarium credo nempe Baldū id noluisse, sed potius quod prædiximus,vt ex eius litera supra relata patet, quod etiam tenuimus consil.26.nu.13.& 14. Si igitur non obstante speciali prouisione testatoris, qui de religione cogitauit relinquendo quinquagiota mulieri monasterium ingredienti, ad plenius legatū centum aureorum, monasterium contra mentem testatoris admittitur,multo magis idē statuendum erit vbi nulla facta est prouisio expressa à testatore,prout in quæstione principali,de qua agimus facta non fuit,cū lex præsumat quod si de monasterio cogitasset verisimiliter voluisset substitutū alio excludi, prout hanc rationem sensisse videtur Paul.de Cast.in.d.Authen.nisi rogati.nu.4. quem sequitur Alex.consil.121. ou.12.volu.2.Deci.consil.219.nu.2. Ex tacita igitur mente testatoris à.l. interpretata videtur dicendum locum non esse substitutioni admisso monasterio.

21 Quartò facit pro eadem sententia, quia illud quod relinquitur causa dotis necessario intelligitur pro matrimonio carnali,vt in.l.3.ff.de iur.dot.& in.l.fin.in princ.C.de donatio.ante nupt.Pro matrimonio nanq; spirituali, videlicet pro introitu monaste-
22 rij non potest dos dari,vt in.c.non satis. de simon.melior text.in cap. quoniam.40.in ordine.cod.tit.& in.c.periculoso.de statu regul.lib.6.quod modo innouat cōcil. Tridenti.Sess.25.c.3.de regular.vbi quod non admittantur plures moniales in monaste- Leon
rium quàm ali possint,& quod sit simonia recipere moniales cum dote est Extrauagans Vrbani Quinti,ne in ea,& probat latè Dionysius lib.1.& 2.de simon.licet nihil accipiatur pro ingressu religionis, sed tantum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum sustentationis gratia, nec excusat ab hoc monasterij paupertas, & tamen illa, siue dotis causa remittitur & pro nō scripta habetur aliquo ingrediente monasterium in casu d. §. sed & hoc præsenti, licet non possit dici quod conditio ciuiliter impleatur, ergo in casu proposito licet non possit dici impleta conditio ciuiliter, ita quod filij dicātur ex se nati, monasterio tamen debent remanere dicta bona, sublata dicta cōditione: idemque potest dici de eo quod relinquitur causa donationis propter nuptias, vt in d. §. sed & hoc præsenti.

23 Quintò facit, quia si mulieri relinquatur aliquid & ipsa grauetur onere fideicōmissi si nupserit, ipsum præstare non tenetur etiam si nupserit, vt in. l. quoties. ff. de condit. & demonstr. ne nuptiæ impediantur, timore enim illius grauaminis non nubet, vt in l. hæres meus. §. fin. ff. de condi. & demonst. multo igitur magis non valebit substitutio in proposita specie, quia est impedimentum religionis & vitæ contemplatiuæ, quæ longè melior est quàm actiua, vt in Authen. de monach. in prin. & ibi notatur collat. 1. & dictum est supra. facit text. in l. Titiæ si nupserit. ff. de cond. & demon. vbi si filiæ testator legauerit centum si nubat, & ducenta si non nubat, quamus nubat consequetur plenius legatum, ne mulier retrahatur à matrimonio carnali, ergo idem in nostra quæstione dicendum est: ne retrahatur institutus à matrimonio spirituali de cuius. l. Titiæ intellectu agit Couar. vbi supra num. 9.

24 His & alijs fundamentis hanc sententiā principalē probarūt Dynus in. l. si ita quis. §. fi. ff. delegat. 2. & Ricard. de Malumbre, eosque referens Barto. in. d. l. si ita quis. §. is cui. & ibi Fulgos. & in. l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verb. oblig. & in. d. Authen. nisi rogati. & ibi Cynus, Angel. Alberic. & Paul. idem Bar. in suo consil. 1. per tot. quem sequitur & latissimè octo fundamentis probat Alex. consil. 121. nu. 3. & seq. volu. 2. & consil. 35. super contentis lib. 3. & cōsil. 92. viso themate. lib. 4. vbi testatur quod communis sententia est pro monasterio, & ante eum tenuit Bal. in. d. c. in præsentia. nu. 8. vers. sed quid si testator. de probatio. Paul. Castr. in. d. Authen. nisi rogati. nu. 3. idem Paul. in. d. l. Deo nobis. nu. 4. Ant. de Butr. & Abb. in. d. c. in præsentia. nu. 84. Aretin. & Felin. ibidem nu. 36. vers. & ista denotant difficultatem. & ibi Decius nu. 58. ea latè probat dicens cōmunem cum Alexā. eandem etiam tenet Lapus allegat. 129. factum super quo Angel. in disputatione nobilis quidam & consil. 8. quæstio hæc difficilis est. Idem Decius consi. 259. nu. 1. 2. & 3. expressim loquens in terminis nostris qñ essent apposita illa verba, si sine liberis ex suo corpore procreatis, vel ex se legitimè descendētibus &c. Et clarius in eisdem terminis in consil. 426. col. 1. nu. 1. & 2. vbi q̄ ista est communis opin. Ias. in. d. Authen. si qua mulier. nu. 18. C. de sacrosanct. eccles. Ripa in. l. si vnquam. q. 34. nu. 92. C. de reuocan. dona. vbi plures citat & testatur cōmunem opinionē & latius in. l. ex facto. §. si quis rogatus. n. 37. cum seq. ff. ad Trebel. vbi dicit communem, eamque sequitur dicens, q̄ ex prædictis verbis, si sine liberis decesserit ex suo corpore procreatis nō redditur manifesta voluntas testatoris quod de monasterio cogitauerit, & de eo excludendo à successione senserit, cum potuerit intelligere de exclusione adoptiuorū, & eorum, qui de legitimo matrimonio nati nō sunt. Eandem sententiā bene defendit Parisi. in. d. c. in præsentia. nu. 136. & seq. post Barbat. consil. 20. volu. 1. Bertran. cōsil. 123. incip. thema consultationis. volu. 2. Ruynus consil. 153. in fi. volu. 3. eamque sequutus est, & eōem testatur Aymon Crauet. consil. 152. volu. 1. alios citat Roland. à Valle. d. consil. 35. nu. 14. lib. 3. & hæc est communis opin. Doctorum in. d. c. in præsentia secundum Bald. Nouel. vbi supra. nu. 5. vbi cum ea transit, hanc testatur communem plurimos referes Mencha. de succes. crea. d. §. 21. nu. 167. & hæc opinio est magis communis & pluribus & fortioribus rationibus & authoritatibus munita, & per consequens in iudicando non est recedendum ab ea, vt testatur Alex. d. consil. 121. nu. 11. cuius additio. nu. 3. inquit quod Alex. in hoc habet secundum communem opinionem Legistarum & Canonistarum vsque hodie quia dicunt omnes communiter & nominatim Deci. consi. 426. quod etiam si potuit testator excludere monasterium, tamen non censetur per illa verba si decesserit sine filijs legitimis & naturalibus, monasterium velle excludere, nec de eo cogitasse, imo idem est etiam si dictum fit si decesserit, sine liberis legitimis & naturalibus ex suo corpore procreatis secundū Alex. ibidem, cum quo adhuc opinio videtur stare in hoc, vt inquit eius additio ibidem, eandem etiam sententiam Bar. testatur magis communem plurimos allegans, qui eam sequuntur additio eiusdem Bar. d. consil. 1. litera B. sequuntur etiam plurimi relati à Franc. Mantica de coniect. vlti. volunt. lib. 11. titul. 7. nu. 18. & seq. vbi eam dicit communem & magis cōmunem in fauorem monasterij in conditionibus relatis supra in summario huius cap. eandem communem cum pluribus authoribus refert nouissimè Didac. Perez in. l. 1. titul. 2. libr. 5. ordin. fol. 134. col. 2.

25 Hæc magis communis sententia primo limitatur, vt præd̄at in monasterio, quod in communi esset capax bonorum vt prædiximus, secus si filius ingrederetur monasterium quod in cōmuni non esset capax bonorum, ita Alex. dicens esse cōmunem consil. 13. circa primum volu. 3. prout eum refert additio Bar. d. consil. 1. litera B. ad fi. aduersus Angel. aliter sentientem consil. 80. incip. Ioannes suum condidit testamentum in 2. col. & doct. communiter ita declarāt in. d. c. in præsentia. exēplificantq; in fratribus minoribus, qui omnino incapaces esse dicuntur, & in fratribus mendicātibus, vt in Clem. exiui de paradiso. de verb. sig. eandē limitationē probarunt post alios quos referunt Rip. in. d. l. ex facto. §. si quis rogatus. nu. 42. Paris. consil. 65. nu. 11. lib. 2. Boerius decis. 354. nu. 8. quos refert & sequitur decis. Pedemonta. 126. nu. 26. & 27. vbi testatur cōmunem, est cōmunis etiam secundum Euerard. in sua centuria legali loco 33. de matrim. carnali ad spirituale. & secundum Franc. Mantic. vbi supra de coniectu. vltim. volunt. libr. 11. titul. 7. nu. 8. vbi quod hoc casu substitutus admittitur impleta conditione imo statim facta professione secundum cōmunem quam ibi plures allegans sequitur.

26 Secundo eadem recepta sententia limitatur quoties clare constaret de expressa voluntate testatoris volentis excludere monasterium, substitutumque eidem monasterio præferendum esse, ita in specie opinantur Paul. Castr. & Corn. in. d. Authent. nisi rogati. Alex. d. consil. 121. nu. 13. lib. 2. & ibi eius additio. Decius in. d. c. in præsentia. nu. 58. idem Decius latè consi. 259. col. 2. & consil. 426. idem pluribus rationibus probat Rip. d. §. si quis rogatus. nu. 39. eandem probat, dicens omnes tenere Laurent. Calcan. consil. 7. nu. 24. & Gualdens. de arte testā. tit. de substit. cautela 18. & Couar. libr. 1. Variar. c. 19. nu. 8. & 11. eandem profitetur esse communem opinionem Mencha. vbi supra nu. 186. & est communiter approbata secundum Costam vbi supra nu. 68. eandem plures referens probat Mantica vbi supra nu. 18. & 19. & procul dubio tanquā verissimā & receptissima est tenenda in iudicando & consulendo.

27 Quinimo secundum addit. Alexand. d. consil. 121. nu. 3. litera A. libr. 2. idem erit si in prædicta conditione exprimatur de veris & naturalibus filijs, non per iuris interpretationem secundum Bar. & Paul. in. d. l. Deo nobis. C. de episco. & cler. addit. Bal. in. d. Authen. nisi rogati. nu. 9. litera F. vel de eorum vero & non ficto matrimonio,

28 aut per alia verba æquipollentia, quæ necessario inferant de exclusione monasterij cogitatum secundum Decium consil. 259. & Rip. in. d. l. si vnquā. q. 34. & d. §. si quis rogatus. nu. 38. cum seq. quæ ampliatio huius secundæ limitationis mihi vera videtur & tenenda: & quamuis Rip. vbi supra loquatur quando constat expressè de voluntate testatoris, hoc est in casu huius secundæ limitationis eadem, tamen ratione constat ipsius præfata ampliatio, & ita Decius in. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in.d.consil.259.nu.2.& 3.limitat si certissimis coniecturis deductis ex mente testatoris posit apparere voluisse admitti substitutum aduersus monasterium, vt si testator dicat, si decesserit sine filijs masculis legitimis & naturalibus ac de eorum vero, & non ficto matrimonio & eorũ vero corpore descendentibus, sequitur Couar. vbi supradict.nu. 11. eandem ampliationem sequitur decis.Pedemon.supradi.126.nu.24.

29 Tertiò præfata magis communis sententia limitatur si appareret testatorẽ voluisse agnationi cõsulere, bonaque in familia cõseruari, vt si testator agnitionis nominisq; sui in hoc fideicommisso relinquendo curam aliquam gessisse visus fuerit, maioratũ constituẽdo, nam si ad monasterium hoc casu primogenium vel maioratus deferatur prorsus interibit nomen, ac memoria testatoris. Ita D.Ant.de Padilla in.l. cũ acutissimi.nu.44.C.de fideicõmiss.desumens hoc ex Decio.d. consil.259. adde eundem Deci.d.consil.426. sequitur Couar.vbi supra nu.11.& hæc limitatio est indubia, vt cum alijs probauit Franc. Mantica vbi supra nu.21.& Pelaez de maiorat.2.part.q.3. nu.22.& Mencha.de succes.creat. §.21. nu. 166.in fin.& nu.169. vbi dicit quod hæc videtur communis opin. Ex qua limitatione

30 infertur in primogenijs, maioratibus, & melioratiõnibus, eam conditionem validam, admittendamque esse, ex qua primogeniũ vel melioratio, ita primogenitis deferatur, vt nec monachis, nec presbyteris competere possit, imo eo ipso, quod quis eiusmodi bonorum possessor monachus, aut presbyter factus fuerit ea bona statim sequẽti ex familiæ nomine deferantur. Nõ enim ista conditio ascribitur, vt à religione quis auertatur, sed in familiæ fauorem, ne ea bona extra familiam alienentur, & quia similes institutiones primogeniorũ ipsaque primogenia minimè conueniunt monachis nec presbyteris, quod in specie notat Pala. Rub. in Rubric.de donat.inter vir.& vxor.§.16.nu.14.ex quo, & ex Alex. & Ias.idem probat Couar.d.nu.11.& Ant. de Padilla vbi supra. nu. 45. D. Molina de Hispan.primogen.lib.1.c.13. nu.99.latè & optimè Pelaez de maior.2.parte.q.3.nu.1. & seq.vsque ad num.6.excluſiuè.

31 Quartò supradicta communis sententia monasterio fauorabilis limitatur si substitutus sit filius eiusdem testatoris, tũc enim in præfata specie nostræ quæstionis huiusmodi substitutus in totum excludet monasterium, quod alter filius grauatus sub prædicta conditione ingressus est, quia si testator voluit monasterium excludi à nepotibus, seu filijs nascituris ex filio grauato quos minus dilexit quàm filium substitutum, vt patet, quandoquidem ipsi faciunt deficere conditionem, ergo magis voluit quod excluderetur ab ipso filio substituto argum.l.si viua matre.C.de bon. mater. & l.Publius.ff.de condit.& demonst.Secundo ex text.in.c. quicunque.17.q.4. vbi inquit text.quicunque vult exhæredato filio hæredem facere Ecclesiam, quærat alterũ qui suscipiat non Augustinum, imo Deo propitio neminem inueniat, cuius cap. verba sunt Diui Augustini in serm. de vita clericorum 52. ad fratres in erem. tomo 10. fol. 314. licet Tiraquel. in.l. si vnquam. in prine.nu.60. dubitauerit illius capit. verba esse Diui August. vt curiosè ostendit Couar.vbi supra.nu.5.Præterea in fauorem filij substituti hoc casu trahere nos debet paterna pietas & naturalis ratio secundũ Bal. in.l.Deo nobis. C.de episc.& cler. & in terminis pro filio contra monasterium tenet idem Bal.in.d.Authen. nisi rogati.nu.9.& consuluit idem Bal. consil. 197. testamentum Pychareli lib.1.vbi dicit ita fuisse iudicatum, sequitur Socin.in.l.cum auus.n.42. ff.de condit.& demonst.Rip.in.l.ex facto. §.si quis rogatus.nu.41, Ias.consil. 212. alta & valde profunda.col.2.in.1.part.vbi allegat Bal.Fulgos.& Alex. sequitur etiam Nicol.Boer.decis.314.num.7.vbi allegat Bertrand,& practicam Papiens. Andr. Alciat. in.l.Gallus.§. & quid si tantum.in.2.lectura.nu.7.ff.de liber.& posth. August. Bero. in.d.c.in præsentia.nu.458.de probat. Ioã. dilect.Guald.de arte testan.titul.5. de substitu.cautela.18.nu.4. Deci.in.l.licet.C.de pactis.

pactis. vbi concludit filijs magis hoc casu quam monasterio etiam vltra legitimã fauendum esse,& in consil.419.nu.4. vbi tenet voluntatem testatoris impediri non debere fauore religionis & ecclesiæ, quem sequuntur Moderni Papiens. in adnotation. ad.d.l.licet. & in.d.c. in præsentia. Gratus respons.3.nu. 61.& consil. 11.nu.9.volu.2. Beroi.consi.114.n.21.& seq.volu. 2.& hæc est magis cõmunis opinio secundũ Octania. Cacher.d.decis.126. num.26. qui eam probat etiam nu.17.& 23. loquens etiam in bonis extra legitimam,& in fine decisionis inquit contra monasterium iudicasse senatum, eandem fatetur magis communem Costa in.c.si pater.1.part.verb. si absq; liberis.nu.66.de testam. in 6.& hæc opinio in dubio est apud Mencha. hoc ipsum testantem.d.§.21.nu.170. Cui sententiæ & illa ratio patrocinatur, quod à cõiter accidẽtibus & ex cõiecturata mẽte testatoris videmus patres velle bona ad filios potius q̃ ad ecclesiã peruenire, cũ ipso iure naturali inspecto ad patrum successionem filij vocentur, vt pulchrè notat Oldral.consil.94.nu.8.

32 Quinimo, vt ex plerisq; autoribus supra dictis patet (q̃quidem simpliciter & gñaliter loquũtur in cõditione si sine liberis decesserit) procedit & hæc limitatio etiã si testator nihil de liberis legitimis & naturalibus nec de ex suo corpore natis vel descendentibus expressisset, sed tantũ loqueretur simpliciter, si filius meus sine filijs vel liberis moriatur substituo Martinũ alterum filium meũ, hoc etenim casu & supradictæ rationes pro superiori.4. limitatione adductæ cõcludere, atq; arctare videnẽ, vt filius testatoris substitutus monasteriũ excludat vt cõstat ex omnibus propè authoribus supra citatis, & in his terminis etiã pbat plures referens dicẽs esse cõem opinionem & ab ea non esse recedendũ putans Mantica vbi supra nu.13. ex qua cõi conclusione limitari potest decisio rex.in.d.§. sed & hoc præsenti. cum similib. vt non procedat q̃ filius testatoris fuerit substitutus, ita decis. Pedemont.vbi supra.d.nu.26.

33 Verum cõtrariã omnino sententiã præcedẽti limita.4.pro monasterio cõtra filiũ substitutũ probauit Philip.Dec.cõsil.426. in duobus.n.3, loquens in simplici cõditione, si sine liberis decesserit &c.dicẽs, quod si grauatus fideicõmissum restituere post mortẽ sub vna ex cõditionibus, de quibus in.d.§. sed & hoc præsenti, fiat monachus ruinę monasteriũ succedit & excludit substitutus, quanuis sit filius testatoris, hoc ipsum pro constanti videtur habuisse Parisi. cõsi.65.in.2.part.vbi tribus filiabus hæredibus institutis & reciproco fideicommisso grauatis sub cõditione si sine liberis decederẽt, propositũ est duas ex filiabus prædictis religionẽ fuisse professas,& dubitatum fuit de viribus fideicõmissi & rñdet Paul. Paris.q; reliqua filia succedere debet quoniam monasteriũ erat incapax bonorũ in cõi, quasi secus futurũ fuisset si monasteriũ esset capax bonorũ excludere enim debuisset substituta sororẽ eandẽq; testatoris filiã quã sentẽtiã pbauit Greg.Lop.in.l.1.tit.4. part.6.in gl.de xasse hijos, per illã.l. & per.d. cũ auus.ff.de cõdi.& demõ.eamq; veriorẽ sibi videri ac magis cõgruere intentioni & mẽti Iustiniani in.d.Authẽ.de sanctiss. epis. §.sed & hoc præsenti, testat subtilis Costa in.d.c.si pater.1.par.in verb.si absq; liberis. nu.64.eamq; sequit Mẽcha. vbi supra.d.n. 170.nec tenetibus hãc partẽ obstat.d.c.qui cũq;.17.q.4.quia eũ intelligũt iuxta mentẽ

34 Anchar.consil.46. prima facie videtur nu. 1.vt scilicet, procedat qũ ageretur de exhæredatione filij in totum, secus si de alijs bonis præter legitimã tractaretur, quia in his magis monasterio & piæ causæ fauendum esset quã filijs, vt etiam sentit Aretin. cõsil. 12.in causa Nicolai col.2.& Alexan.consi. 92.nu.8.volu.3.& probat Ias.in Authen. si qua mulier.nu.5.6.& 7. C. de sacrosanctis eccles.& tandem testatur Decius vbi supra num.8.hanc esse communem opinionem quam nititur probare ex dict.§. sed & hoc præsenti, dupliciter inducendo eum, vt ibi per ipsum, sequuntur plures relati ab eodẽ Decio in.d.l.licet.n.5.C.de pactis.sequitur etiam Rod.Xuar.in.l. quoniã in prioribus. in declaratiõe.l.Regiæ.in prin.ante limita-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiones.nu.9. C.de inoff. testam. sequuntur plures congesti per Tiraq.in.l.si vnquam. verb.liberis.nu.85.C.de reuocan.dona.ex quo infert Cost.vbi supra nu.66.quod si in hoc regno Castellæ pater filiũ melioraue-
35 rit in tertia hæreditatis parte, etsi sine liberis decesserit, vt eam partem alteri filio restituat grauauerit, & is filius melioratus in grediatur monasteriũ, certè in his bonis, quæ constituunt filiorũ legitimam potior esset sine dubio causa filij substituti quàm monasterij,& sequendã esse hoc casu primam illã magis cõem sententiã cũ Socin. & alijs supra allegatis. ¶ Quid tenendũ in specie & casu suprad. 4. limitationis? Ego quidẽ omnibus rectè pensatis & põderatis ꝓ mei tenuitate ingenij lõgè veriorẽ existimo præfatã magis cõem sententiã & sic limitationẽ quartã supra assignatã,ad priorẽ opinionẽ quæstionis principalis huius nr̃i capitis,ac proinde tenendã in iudicãdo & cõsulendo ex fundamentis supra adductis pro ea & ijs quidẽ verisimis, atq; volũtati testatoris valde proximis, quæ semper in his casibus spectanda ac obseruãda est, nec obstat,d.l.primæ.10.& d.l.cũ auus à Greg. Lopez pro secũda parte cõsideratę,quia in diuerso casu agunt,quãuis ipse velit cõfundere terminos.d.c.in præsentia. cũ similib. cũ terminis.d.l.cũ auus.& d.l.i. cũ tñ plurimum inter se differant, quoniã in casu.d.l. cũ auus.& d.l.i. si grauatus restituere post mortẽ simpliciter,& absq; vlla conditione ex his quarũ meminit Iustinia. in.d.§. sed & hoc præsenti,ingrediatur monasteriũ cum pax bonorũ in cõi, etiã si grauatus ipse sit descẽdẽs testatoris & etiã si eo viuẽte emolumentũ hæreditatis ad monasteriũ pertineat, post illius tñ mortẽ naturalẽ substitutus debet succedere in fideicõmisso, monasteriumq; excludit iuxta cõem sniam quã pluribus relatis sequitur probat & defendit Costa vbi supra, qui Greg.Lop. mordet ꝙ dicta iura pro se adduxerit, quod secus est in casu.d.c.in præsentia.& d.§. sed & hoc præsenti. vt visum est abundè satis supra.

36 Postremò intellectus cõis supra assignatus ad.d.c. quicũq; mihi verus nõ videtur, nã etsi parentes de bonis vltra legitimã filiorum possint licitè disponere inter extraneos,& a fortiori in fauorem causæ piæ, vt patet ex legibus huius regni permittentibus legare quintũ pro anima & extraneis, quæ absq; dubio tanq̃ iustæ & ab habẽtibus potestatẽ eas cõdendi cõditę plenã securitatẽ etiã in cõscientia iuxta earũ tenorẽ disponẽtibus tribuũt,non tñ hoc vllo modo cõuincit,vt magis fauendũ sit in bonis vltra legitimã monasterio & pię causæ,q̃ filio,quin imo contrariũ potius dicendũ videt, tum quia iura simpliciter statuũt hæreditatem filijs deberi iure naturæ.l.scripto.in fi. ff.vn de lib.cũ similib.& iuxta illud Pauli ad Galatas c.4.filius,ergo hęres,tum ex generalitate.d.c.quicũq;, & volũtate testatoris satis manifestis cõiecturis supradictis elicita:vn de rectius Couar. vbi supra nu. 5. ꝓpe fin. colligit quod excepta legitima portione filijs ex patrimonio parentum debita in reliquis bonis saltem par ius est filijs & ecclesiæ,ita vt ea interpretatio,quæ filijs fauet & ecclesiæ fauere debeat,vt in.d.c.in præsentia.& in Authẽ.si qua mulier. C. de sacrol. eccles.& ideo merito cõtra predictã cõem opinionem quæ habet potius fauendũ esse piæ causæ q̃ filijs in bonis extra legitimã,tenet idẽ Decius sibi contrarius in d.l. licet. nu.5.C.de pact.in.3.notab.vbi cõem opin. supradictã veram tantũ intelligit in relicto pro restitutione malè ablatorum, quia agitur de periculo animæ, secus si non agatur de hoc,& iterũ idẽ Dec.in.l.gñaliter.col.3. versi.retenta tamen.nu.7.C.de insti.& substi.sub cond.fac.& consil.391.in casu proposito.in fi.& additio eiusdem Decij d.cõsil.426.litera.C.Tiraq.in.l.si vnquã.verb.libertis.nu.89.C.de reuoc.donatio.Resoluo igitur receptius,verius,& securius esse, qđ in prædicta.4.limitatione, de qua nũc agimus cũ sua ampliatione prædiximus, quo fit, vt illatio Costæ vbi supra indubia sit
37 atque tenenda. ¶ Quæ nostra ampliatio à fortiori & absque dubio procedet si post filium testatoris substitutũ,si ipse sine liberis quoque decessisset,pia causa secundo loco substituta esset, expressior siquidem hoc casu

casu deprehendi potest testantis voluntas, qui piæ causæ rationem & considerationẽ habuit, & nihilominus priori loco filium posuit atq; grauato substituit & piæ causę prætulit,qua ratione consequenter intelligitur eundem filium substitutum præferri voluisse alteri piæ causæ monasterij,si forte illud ingrederetur filius vel filia grauata, ita vt substitutionẽ filij vel filiæ nõ possit monasteriũ præpedire, vt verisimilẽ & subtilissimè ꝓbauit Cost.vbi supra nu. 67.
38 in terminis.d.cap.si pater.qui propè ijdem sunt cum nostris: & nu.69. idem non sine colore eadem præd. ratione defendi posse cõtendit in his terminis præmissis etiam si extraneus esset substitutus qñquidem pia
39 causa post eum substituta esset. Quinimo decisio tex.in.d.§. sed & hoc præsenti. non procedit si alia pia causa fuerit substituta, vt ex eo in fi.colligitur, nam cum illud fuerit constitutũ in fauorem religionis, atque pietatis non debet locũ obtinere aduersus aliã piam causam expressè à testatore vocatam gl.in.d.Authen.nisi rogati.& in.d.c. in præsentia.glo.fin.& Doct. cõiter in hoc concordãt secundũ Corne.consil.18.nu.8. versi.his tamen omnibus non obstantibus. volu.4.sequitur alios allegãs Mantic.vbi su
40 pra nu.12.vbi refert Tiraq.de priuileg.piæ causæ priuileg.95. idem tenentem & post alios dicentẽ hoc etiam procedere quãuis pia causa substituta non sit æquè pia ac illud monasteriũ. Si hoc igitur verum est, substitutus etiã extraneus in medio adiectus præferri debet monasterio, vt locus detur substitutiõi alterius piæ causæ posteriori loco factæ cõditione substitutiõis euenięte,quo fit,vt ampliatio prædicta Costæ verissima sit & tenenda,vtpote plurimũ adiuuanta ratiõe efficaci atq; cõi opinione modo relata nu.39.pro limitatione.d.§. sed & hoc præsenti. Fix supradictis remanet fundata prima pars cõis & magis cõis vt in specie nostræ quæstiõis principalis, de qua in summario,& in princ. huius cap. monasteriũ excludat substitutũ cum quatuor limitationibus supra enarratis eidem assignatis quæ veræ ac receptæ sunt & tenendæ.

Verũ cũ nihil in nostro iure ita certè definitũ sit quin maximã cõtradictionẽ patiatur,arg.l.omnis diffinitio.ff.de reg.iur. præ maximè articulus hic qui vnus ex controuersioribus sit q̃ vnquã examinauerim, cõ
41 traria snia,imo q̃ in præsenti specie qũ aliquis substitutus est,si institutus vel grauatus sine liberis legitimis & naturalibus decesserit vel sine liberis ex se legitimè descẽdentibus,vel ex suo corpore procreatis huiusmodi substitutus excludat monasteriũ, qđ institutusvel grauatus decedes sine liberis ingressus est sequẽtibus fundamentis & authoritatibus probat.Primò & peremptoriè,quia text. in.d.Authen.de sanct.epis. §. sed & hoc præsenti.col.9.& in Authen.nisi rogati, ab eo desumptus. C. ad Trebel. in quibus prima cõis habet maiorẽ radicem, atq; fortius fundamentũ, est exorbitãs à regulis iuris cõis & à mente testatoris, vt supra resoluimus, atq; probauimus,vnde cũ loquat in simplici cõditione defectus liberorũ trahi nõ debet ad cõditionẽ mixtã in qua addita est illa qualitas,si sine liberis ex suo corpore legitimè procreatis,vel legiti-
42 mis & naturalibus vel à se legitimè descendentibus &c.quia sub simplici cõditione nõ continẽt mixta iuxta notata per Iaf. §. omniũ.n.28.Inst.de actio. maximè in exorbitãtibus & correctorijs, vt notat Aretin.in.l. cũ antiquis.C.de inofficiosis. & licet eius dispositio appellari possit fauorabilis tanq̃ introducta in fauorẽ monasterij & piæ causæ eius tñ fauoris ratio haberi nõ debet, cũ
43 ius tertij hoc est filiorũ ipsorũ lędatur,vt in c.ex tenore.de foro cõpe.c.nuper. de donatio.inter vir.& vxo.Paul.Cast.consi.401.n. 4.volu.1.& eo maximè cũ fauorabilis me-
44 rè dicti non possit ea dispositio quæ mixtũ in se fauorẽ & odiũ continear iuxta notata per Deci.in.l.venia.nu.5. C.de in ius vocã. quare rectè omnes prolatũ dispositionẽ. d.§.sed & hoc præsenti,nõ esse trahendam.
45 nec extendendã ad alios casus & cõditiones quàm in eo expressas, nępe nuptiarũ, siue defectus liberorum, vt constat ex eodem tex.ibi aut sub vna prędictarum conditionum & tenet alios allegãs Tiraquel.in.d.l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

si vnquam.verb.susceperit liberos. nu. 46. estq; receptior opinio, vt supra docuimus: hæc autem nostra species, de qua est præsens controuersia non est ex duobus in.d. §.sed & hoc præsenti contentis, quia diuersa verba & rationem habet, vt inferius dicemus. Ergo nullo modo comprehenditur sub decisione prædictorũ iurium ac proinde per substitutum excludi debet monasterium in casu nostræ quæstionis.

Secundò & potissimũ hęc secunda pars foꝛcitur, quia text.in.d.§. sed & hoc presenti, procedit per interpretationem & fictionem iuris, vt est prædictũ: & patet nam nemo sanæ mentis dicet monasteriũ esse verum filiũ, sed fictum, vt infra quoq; latius dicemus quæ interpretatio legis tunc locũ habet, qñ de mente testatoris constat voluisse voluntatẽ suam subijcere iuris interpretationi, vbi vero verba testatoris clara sunt eiusq; mentem significãtia, ex quibus voluit dispositionẽ suam naturaliter, non autem ciuiliter & per fictionem intelligi,
46 tunc locum habere non debet sæpe allegatus text. in.d.§. sed & hoc præsenti, sed ex verbis præsentis quæstionis, nempe, si sine liberis ex suo corpore procreatis decesserit, vel legitimis & naturalibus vel ex se descendentibus manifesta testatoris intentio colligitur voluisse intelligere de filijs naturaliter genitis, non autem de interpretatis à lege, cum naturalem illorum verborum significationem cõis vsus loquendi suadeat qui semper attendi debet. l. cũ delanionis. §.asinam.ff.de fundo instruct.l.librorum. §.quod tamen Casius.ff.deleg.3. Bar. in.l.
47 omnes populi.nu.59.ff.de iust.& iur. Bal. in.l.fin.q.14.C.de hæred.instit. à qua testatoris dispositione recedendũ non est.l. generaliter.§.fin.cum ibi notatis. C. de institutio.& substitu.&c.l.in conditionibus primum locum.ff.de condit. & demon. cum enim manifestus est testatoris sensus, ver-
48 borũ interpretatio nusquã tantum valet, vt melior sensu existat, vt.l.3. C.de lib. præst. cum nullum maius sit mentis nostræ testimonium quàm qualitas inspecta verborũ. l.Labeo.§. idem. ff. de supellect. legat.c.is autem.22.q.2.Bald.in.l.voluntatis.C.de fideicõmiss.si enim coniecturæ apertissimæ in proposito mentis defuncti volẽris excludere monasterium per substitutum faciũt vt non procedat regula.d.§. sed & hoc præsenti.vt supra resoluimus in.3.&.4. limitationibus prioris sententiæ, quæ nam quæso apertiores esse possunt, nempe, si sine filijs legitimis & naturalibus vel ex suo corpore procreatis vel descendentibus decesserit? Salua enim ratione recti sermonis non aliter possunt intelligi illa verba nisi de liberis ex procreatione naturali genitis, non autem à iure interpretatis: quia si testator voluisser monasterio bona sua conferri, casu, quo alter filiorum ingrederetur monasterium, profecto non per verba naturalia, naturalemq; procreationem importantia loquutus fuisset, sed simpliciter cõditionem, si sine liberis decesserit apposuisset quo casu tantum loquitur.d.§.sed & hoc præsenti, non autem quãdo adiecta essent illa verba ex suo corpore procreatis &c. ex illis enim expressa redditur voluntas testatoris volentis monasterium excludi, alias superfluò starent nihilq; operarentur contra regulam.l.si quando.ff.delegat.1.& c.si papa. de priuileg. libr. 6. cum alijs latè adductis per Aymon Crauet.consil.135.nu.24.

49 Quinimo scribit Paul. Castr.consil. 30. super puncto isto in prin.lib.1.quod substitutio ita facta, si institutus decesserit sine filijs intelligitur de veris filijs nõ de fictis, argu.l.vlti.C.de ijs qui ven.ætat.impetr. &.l. sancimus.C.de nupt.subditq; illos dici veros qui nascuntur secundum naturã, fictos vero qui suscipiuntur secundũ iuris fictionem, quem refert & sequitur Tiraq.in. d.l. si vnquam.verb. susceperit liberos. nu. 45. hinc planè intelligens secundũ omnes de hac re agentes monasterium esse fictum & improprium filiũ: & quanuis prædicta sententia Pauli in simplici conditione, si sine liberis decesserit stare nõ possit propter. d.c.in præsentia.& d.§.sed & hoc præsenti.at tamen in conditione mixta, de qua agimus verisima videtur.

50 Tertiò cõfirmatur præfata opinio, quia in potestate instituti esse non debet substitutionem à testatore factam eludere irritamque reddere, argum.l.ne in potestate. & in.l.si quis rem. ff. de arbit. & eoru quæ tradit Alex.consil.49.nu.2.lib.2. sed si per ingressum monasterij substitutus excluderetur, hoc contingeret contra mentem te-
51 statoris igitur &c. quare merito receptum est filium adoptiuum nõ operari defectũ substitutionis factæ alicui, si sine liberis decesserit, vt in.l.si ita quis testamento.§.fi.ff. delegat.2.Doct.in.l.ex facto.§. si quis rogatus.ff.ad Trebel.hãc rationem visus est sentire Calcan.cõsi.20.nu.11.sed eam expressè declarat atque in proposito adducit decisi. Pedemont.supradict.126.nu.15.& 16.

52 Quibus & alijs fundamentis hanc secũdam partem principalem in fauorem substituti tenet Iacob.de bello Viso in.d.§.sed & hoc præsenti.& Bald.in.d. Authen. nisi rogati.nu.9.& ibi eius additio & Salyc.nu. 6.C. ad Trebel. Practic.Papiens. in forma libelli quo agitur ad substitutionẽ in versi. ex suo corpore, est communis secundum Felin.in.d.c.in præsentia.nu.36. sequuntur plures relati per Rip.in.d.§.si quis rogatus. nu.37. in versi.& ideo pro substituto. Gratus.d.cõsi.111.nu.49. qui alios allegat Boer. d.decisi.354.nu.6.in versi.tamen primæ inhæret, post Calcan.d.consi.20.nu.1. quem refert & ante eum Alex.sibi cõtrarius cõsi. 180.volu.1.& hanc opin. firmant moderni Papiens.consi.15.nu.27. & in additionibus ad Alex.consil.121.libr.2. Astor.de Guido consi.161.à nu.8.vsque ad num.27.exclusiue inter consilia vltimi voluminis, vbi etiã respondet ad aliqua in contrariũ adducta, Nata consil.602.nu.4.post plures per eum citatos, hanc eandem sententiã alios plures allegans sequitur & latè probat decisio. Pedemon.vbi supra nu.11.& sequent. vbi nu. 18. inquit ex supradictis Doctoribus dici posse hanc esse crebriorẽ sententiã, & tandem in fine decisionis inquit secundũ hãc partẽ censuisse Senat.Pedemõt.vbi monasteriũ esset capax & decedens à testatore esset substitutus, eandẽ sententiã in illa nepe cõditione, si sine liberis legitimis & naturalibus ex suo corpore procreatis decesserit, testatẽ cõem aduersus Bar.additio Alex. alios allegans.d.consi.121.nu.4.litera.A.in versi.tamen cõis opinio est in contrarium &c.lib.2. hãc partẽ probauit etiã plurimos referens eamq; cõem testatus Fran.Mãtic. vbi supra, dicens fortasse posse videri frequentiori calculo receptã, essęq; in vsu receptã secundũ alios, quos refert, dicit etiam cõem Felin. in. d.c. in præsentia. nu.36. & Corn.eam sequutus in.d.Authen.nisi rogati.& ibi Salyce.post Cyn.& Fulgos.ibi dicens esse in iudicio sequendã tanquã cõem prout eum refert Mencha.de success.creat. d.§.21.nu.167.versic.contrariã partem vbi alios plures eam tenẽtes citat & probat & dicit veriorem, quia proximior voluntati testatoris,& quia hoc casu non tantum ex vi verborũ, sed etiã ex mente testatoris illa cõditio excludit omnem filium legalem vel interpretatiuũ, veluti adoptiuũ vel monasterium, quia non est cur magis ad filium adoptiuũ quam ad monasteriũ excludendũ adiecta videatur, eandem etiã sententiã plures allegans sequit, & dicit cõem Dida. Perez in.d.l.1.tit.2.lib.5.ordi.fol.134.col.2.

Quid tenendũ in re summè difficili & quidẽ licet vtraq; sua cõis & receptior, atque satis probata sit vt vidimus, ita vt penè dignosci possit quæ sit magis cõis in rei veritate, nihilominus tamẽ hæc secũda supra
53 proximè relata, quæ in fauorem substituti cõtra monasteriũ quæstionẽ decidit, mihi verior videtur & tenenda iudicãdo & cõsulendo per fundamẽta supra pro ea adducta, quæ illã cõuincũt atq; manifestã efficere videntur. Præterea magis accedit veritati ac voluntati testatoris, proximior est, atq; proinde probabilior & securior, præcipuè si descendens testatoris esset substitutus, quo casu etsi controuerso, magis communis sententia absque dubio est in fauorem substituti, vt vidimus supra in quarta limitatione, & præmaximè cuam procederet si pia causa secũdo loco post filiũ aliumve delcẽdentẽ esset substituta, vt prædiximus ibidẽ, idem esset dicendũ etiã in extraneo substituto quanuis pia causa non esset post

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsum substituta, si tamē testator expressè vel per euidentes coniecturas excluſit vel excludere voluit monasterium, veluti si familiæ, vel agnationi consulere voluisset, vt in ea perpetuo bona remanerēt vel etiam his deficientibus, si monasteriū esset incapax successionis in communi, vt in cæteris tribus prioribus limitatiōibus resoluimus.

Obseruandū igitur erit in summa, quod si testator simpliciter adiecit conditionem si sine liberis decesserit, monasterium successionis capax in communi excludet substitutum extraneū absque vllo dubio non vero descendentem ipsius testatoris. Si vero in prædicta conditione adiecit, si sine liberis legitimis & naturalibus ex suo corpore procreatis vel à se descendentibus secundum veriorem & cōmunem sententiam, atque tenendam aduersus alteram cōmunem contrariam, substitutus, præmaximè si sit descendens testatoris monasteriū præfatum excludit: idem à fortiori, si adiecerit veris & naturalibus filijs non per iuris interpretationem, vel de eorum vero & non ficto matrimonio: idem etiam dicendum est in quolibet casu prædictarum quatuor limitationum.

Et cum casus hic principalis quæstionis huius cap. in praxi contigisset in his regnis in lite magnæ quantitatis atque latè dimicatū fuisset super iustitia causæ, tandem in fauorem substituti descendentis testatoris prima sententia decisa fuit, quamuis ab ea appellatum existat, resque adhuc in supremo tribunali indecisa pendet.

Superest, vt respondeamus fundamentis contrariæ partis, vt tandem posterior exrnsionibus prædictis dilucidior appareat.

54 Ad primum nempe, quod monasteriū habeatur loco filij, vt in d.c. in presentia. de probatio. & in d.§. sed & hoc præsenti. respōdeo primo hoc falsum videri, nec vllibi in iure id expressum esse, sed potius inuentum est Doctorum, nam in d.c. in præsentia non dicitur monasterium haberi loco filij, sed hæredis, id, quod est multum diuersum, vt aduertit Barto. in d. Authen. nisi rogati. C. ad Trebel. Præterea, quod habeat loco hæredis, non est dictū à Papa statuente, sed à parte allegante, vt ibi omnes pene recentiores annotarunt & ante eos Angel. consil. 80. hæc quæstio subtilis est, col. 2. versic. confirmatur hoc, ideoque ius non facit vt voluit Ioan. Andr. in c. dilecto. col. 2. in verb. iuramento. & iterum. in verb. quem certum numerum, & ibi quoq; cæteri scriptores. de præben. Præterea d.§. sed & hoc præsenti id non probat ad quod alij eum allegant, sed potius contrarium, dum dicitur ibidem quod conditio liberorum habetur pro non scripta si quis ingrediatur monasterium: si enim monasterium haberetur loco filij, conditio haberetur pro impleta, id, quod etiam adnotat Bart. in d. consil. 1. versi. 4. Salyc. in Authen. si qua mulier. colum. 1. vers. redeo ad quæstionem. C. de sacros. eccles. & alij post eos. Demum si præfata conclusio communis esset vera, quod monasteriū loco filij haberetur sequerentur sex absurda, quæ congerit Felin. in d.c. in præsentia. nu. 42. quare plurimi sunt authores qui cōstanter negant monasteriū vllo casu haberi pro filio, & in his Bart. in d. Authent. si qua mulier. nu. 4. & 19. & ibi Paul. Castrens. nu. 3. idem Bart. in d. Authen. nisi rogati post Ricar. de Malūbre ibi, & vtrobique fere omnes doct. post eum, & rursus idem Bar. in l. si ita quis. §. is cui. ff. de leg. 2. & in d. consil. 1. & Ant. de But. in d.c. in præsentia. col. 13. Rom. in l. stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb. oblig. Calcan. consil. 7. quia à me quæsitum est. col. 13. in versic. imo secundū veram opinionē: vbi alios allegat, & iterū cōsil. 21. ista quæstio habet tria dubia col. 4. versi. modo nō obstat, atq; etiā consil. 68. Magister Thominus col. 3. probat latè Barba. consil. 13. clementissimi. col. 7. versi. præterea facit ad prædicta. lib. 1. Felin. in d.c. in præsentia. nu. 42. & inquit Bald. in l. filiū. in. 1. col. ff. de ijs qui sunt sui vel alien. iur. quod est fatuitas dicere quod monasteriū habeat loco filij, imo istud vulgare dictū procesit à cōi errore secundū Salyce. in d. Authen. si qua mulier, & in. dict. Authen. nisi rogati. eandem etiam sententiam cōtra cōem probare videt Tiraq. in d.l. si vn-

si vnquam. verb. susceperit liberos. nu. 47. C. de reuoc. don. vbi inquit quod ita tenēt fere omnes in d. Authen. si qua mulier. & in d. Authen. nisi rogati. tenet etiam Rip. in d.§. si quis rogatus. nu. 37. in versi. item dicitur quod monasteriū, & in d.l. si vnquā. q. 34. nu. 93. C. de reuoc. don. Couar. libr. 1. Variar. ca. 19. nu. 6. est cōmunis secundum Mencha. d.§. 21. nu. 166. versi. contrariā partem se hanc etiā partem sequitur decis. Pedemon. 126. nu. 20. & Mantic. vbi supra nu. 6. inquit, quod quamuis non discedat à cōi regula quod monasteriū loco filij habeat quicquid alij dixerint nusquam id expressum est, vt ibi ex alijs probat. Sed quia contraria sententia affirmatiua nempe monasterium haberi loco filij est apud nos receptissima, ideoq; difficile sit ab ea recedere, quia licet sit error sic à modo cōiter inoleuit, quod facit ius, vt alias dicitur in l. 1. C. de test. cum similib. & minimè sunt mutāda, quæ certam interpretationem habuerunt, vt in l. minimè. ff. de legib. ita Salyce. in d. Authen. si qua mulier. nu. 1.

55 Secundò modo respōdeo quod etsi monasterium loco filij habeatur erit quidem filius fictus ciuilis & improprius, vt cōstat ex prædictis iuribus, & tenet expressè Bal. in l. cum acutissimi. col. 1. versi. quæro quid si pater. nu. 4. C. de fidei cōmiss. & in l. fidei commissum. ff. de condit. & demonstr. & consil. 127. nu. 2. dubio. nu. 3. libr. 5. Cœpol. consi. ciuil. 36. col. 2. in fin. Ias. in l. si ita quis promiserit. §. ea lege. nu. 14. versi. tertio habes. ff. de verbor. obliga. Felin. vbi supra id, quod apertè præsupponunt atq; volūt omnes qui dicunt monasteriū haberi loco filij, quia hæc verba denotant improprietatem & fictionem, vt aduertit Tiraquel. vbi supra nu. 45. & ideo nō nisi in casibus à iure expressis habeī pro filio prout in d.c. in
56 præsentia. & in dict. §. sed & hoc præsenti: quia cum ista sit quædam fictio non habet locum nisi in casibus à iure expressis ad alioq; non extenditur, ita Bal. in d. Authen. si qua mulier. nu. 3. quem sequitur Ias. ibidē nu. 19. & 20. & Rip. in d.l. si vnquā. q. 34. n. 93. Ant. Abb. Bal. & Felin. in d.c. in præsentia. nu. 42. & ibi Paris. nu. 133. & in consi. 65. nu. 10. & 11. lib. 2. Salyc. in d. Authen. si qua mulier. D. Molina lib. 2. de Hispan. primogen. c. 9. nu. 45. & Pelaez alios allegans de maiorat. 2. part. q. 3. nu. 13. decis. Pedemont. 126. n. 20. hocq; alia ratione procedit nempe quod dispositio. d.§. sed & hoc præsenti sit exorbitans à regulis iuris cōis ideo non trahenda ad alios casus nec ad alias cōditiones q̄ in eo specificatas, vt sup. cōclusimus.

Neq; obstat, quod appellatione filiorū simpliciter facta intelligatur de filijs ex se natis, non vero de fictis & improprijs, vt in d.l. fideicō missum. ff. de condit. & demon. & ideo expressio eorum, quæ tacitè insunt nihil operatur, vt supra pro priori parte dicebamus, nam quamuis illud esset eo iure, attamē ex nouiori authenticorū. d.§. sed & hoc præsenti. &. d.c. in præsentia. aliud est in simplici conditione defectus filiorū, vel nuptiarum fauore religionis vt videmus, quod non est extendendum ad alium casum nec ad aliam conditionē nempe mystam, de qua nos agimus, vt est prædictum atque sufficienter probatum.

Non etiam obest, quod fictio prædicta sit à lege introducta super actu de quo lex ipsa disponere potest, ideo dicitur legem id facere verè nō verotiētè, vt supra quoq; dicebamus; quia id verum est atque procedit in casu expresso in. d.c. in præsentia. & in d.§. sed & hoc præsenti. nempe in conditione simplici, si sine liberis decesserit nō autē qñ adiecta essent illa verba, ex suo corpore procreatis, quia tunc expressa voluntas testatoris volentis excludere monasterium, vt supra dicebamus in fundamentis huius secūdæ partis. Præterea cum decisio dictorum iurium, vt sæpe diximus sit exorbitans à regulis iuris cōis ad aliū casum extendenda nō est præter eū in quo loquitur.

57 Ad secundum respondeo minimè præsumendum esse quenquam hac̄ in specie ab ingressu religionis auertēdum esse, tam futili & leui occasione, quare infirma apparet ratio prædicta Ricard. de Malumbr. quia hic institutus, qui nō susceptis liberis religionem profitetur, idem habiturus est

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex his bonis siue sit locus fideicommisso siue non, quia monasterium eo viuente his bonis non priuatur, nec profecto aliquem vidimus hactenus abstinere ab ingressu religionis, eo, quod non habeat bona quæ in monasterium deferat. Præterea religionē ingrediens parum solicitus est, erga bona temporalia & patrimonium quibus omnino renūtiat, vt in cap. cum ad monasteriū. de stat. regu. ergo nullo pacto verè dici poterit quempiam ex animo veræ religionis ingressum optantem posse ab eo instituto auerti ob id quod eius bona ex fideicommisso ad alium deferantur: ipso religionē profitente, nec item est præsumendum quenquam minus in animum sibi persuadere religionis professionē, quod ob eam propria bona ex voluntate eius, qui ea sibi reliquerat alij competant. Paupertatem enim profiteri volenti hæc impedimento esse non possunt, quo fit vt prædicta conditio minimè deterreat à religione, sicq; nō obest ratio adiecta prædicto secundo fundamento quinimo expressè posset testator excludere in hac specie monasterium, vt supra resoluimus in secūda limitatione ad priorem partem assignata, idemq; poterit tacitè si per apertas coniecturas id constet vt ibidem probauimus. Hæ autem vrgentes sunt in proposito cum dixerit testator ex proprio corpore procreatis, vel legitimè descendentibus, monasterium enim non est filius procreatus ex proprio corpore instituti vel grauari nec ab eo verè descendens, sed tantum filius fictus & impropriùs per iuris interpretationem, eo tantū casu quo adiecta sit simplex illa conditio, si sine liberis decesserit, non vero quando prædicta verba adiecta fuere, vt supra est probatum atque doctum, sicque nō etiam obest ratio pro priori sententia considerata per Rip. nempe quod per prædictā conditionem mixtam, non fuit cogitatum de monasterij exclusione, sed tantum de filij adoptiui, & ad eum effectū adiecta fuisse verba illa, si sine liberis legitimis & naturalibus &c. nam verius est ac voluntati testatoris proximius de vtroque videri cogitatum, non enim est cur magis ad vnū quam ad alium excludendum referēda sint, cum verba præfata, si sine filijs legitimis & naturalibus vel ex proprio corpore procreatis, vel ab eo descendētibus verificari nō possint in monasterio sicut in filio adoptiuo, quia monasterium nō est filius legitimus & naturalis monachi ipsum ingredientis, nec ex proprio eius corpore procreatus, nec ab eo descendens, sicut nec huiusmodi est filius adoptiuus, vtrunque ergo manifestissimè excludere voluit testator per prædicta verba.

58 Ad tertium respondeo quod illa sententia Bart. quam illic retulimus non est omnino vera nec meo iudicio tenenda, vtpote expressæ volūtati defuncti verbis & mēte contraria, qui in vtroque casu prouidit, nempe si filia nuberet relinquendo eidem tunc certam pecuniæ quantitatem, & præterea si religionem ingrederetur, quo casu etiam ei aliud legatum fecit quanuis non ita pingue, volūtas igitur testatoris ita manifesta atq; clara obseruanda erit iuxta vulgaria iuris principia, tempore enim traditionis siue legati rei suæ potest quis imponere cōditionem quam voluerit, præterea vt illic deduximus in limitationibus, quas eidem doctrinæ Bart. adiecimus ipsa non procedit quoties testator contrarium expressè cauisset: at in hoc casu satis expressè id voluisse constat quādoquidem filiæ nubenti certum legatum fecit, & religionem ingredienti aliud, quod si hoc omnino expressum ac manifestum non dixeris eoq; verbis negatiuis vsus non fuerit, sufficit tibi voluntas clara ex verbis ac mente deducta vt constat ex prædicta facti specie in qua Bart. & communis contrarium existimauit, si enim in dubijs voluntas testatoris ex coniecturis ipsius mentis exponenda est, vt in l. voluntatis defuncti. C. de fideicommiss. & ibi Doct. & alibi fæpissimè præcipuè per Mantic. in suo tract. de coniecturis vltim. volūt. per totum, à fortiori idem erit seruandum vbi verba testatoris sunt clara & aperta simul cum mente expressa & voluntate, vt in nostro casu, cui verè & realiter vio-

ter violentia fieret si aliud diceremus, non enim ita omnino in omnibus fauorabiliores debemus esse monasterio, vt ob id contra volūtatem expressam defuncti fiat, cui non solum expressæ, sed etiam ex cōiecturis elicitæ adeo deferri iurisconsulti volūt, vt eam primum locum obtinere præceperint, vt in l. in conditionibus. ff. de condi. & demonstr. docuimus latè in repeti. l. nemo pōt. ff. delegat. 1. in prin. in primis numeris.

Præterea & ratio naturalis & communis obseruantia totius mundi dictat, vt minus præstetur & sufficiat filiabus ingrediē tibus religionem, quàm nubentibus, vt experientia docet, & sufficit allegare naturalem rationem & æquitatem, vt in l. scire oportet. §. sufficit. de excusatoro. & minimè sunt mutanda quæ certam interpretationē habuerunt, vt in l. minimè. ff. de legib. denique & contra supradictam Bart. receptā sententiam facit secūda limitatio etiam cōmunis & præterea vera quam supra assignauimus. nu. 26. & seq. ad primam opinionē principalem cōtra quam nunc imus ac tenemus. Nec obstat quod si contra Bart. in hoc teneamus puella ob hoc auertetur à religione: idem enim si contingat sibi imputet, quoniam non in eum finem à testatore minor quātitas ingredienti religionem relicta fuit, sed quia ea sufficiat potius eidē statui quàm ad nubendum, præcipuè cum vt supra dicebamus nu. 52. non sit præsumendum ob hoc quenquam à religione auersurum, cūetiam si religionem puella ingressa monasterium haberet maiorem quantitatem sibi nihil acquiratur, sed monasterio: communis igitur atque recepta sententia Bartol. vbi supra contraria nullo iure procedere potest, vt ex supradictis patet, nec est curandum de numero, pondere, & mensura authorū, quoties sua doctrina solido iuris fundamento caret, & cō
59 traria expressè eo comprobatur. Doctores enim nostri rationes non perserutantur, & plerunque aues imitantur quæ quādo vna volat aliæ omnes sequuntur, vt alias inquit Deci. consi. 499. nu. 12. vbi etiam post alios tenet quod communis opinio non attendi tur quando alia opinio contra communē, fundata sit melioribus ratiōibus per tex. in l. 1. §. sed neq;. ex multitudine authorum. C. de vete. iur. enucl. c. capellanus. de ferijs, æquius enim est illi sententiæ inhærere quę melioribus rationibus fulcitur etiam si Imperator sit in opinione contraria. l. Æmilius. ff. de minor. ita Angel. consil. 170. quē refert & sequitur Deci. vbi supra. & ita merito contra Bart. doctrinam vbi supra. tenet Bald. in. d. Authen. nisi rogati. col. 8. versic. hac ratione. nu. 11. dicens quod communis obseruantia & naturalis æquitas vult quod
60 filia hoc casu ingrediens religionem non debet habere nisi eam solum quantitatem quam pater eidem nuncupatim legauit, si religionem ingrederetur, idem Bald. in l. Deo nobis. col. 2. in prin. nu. 1. & 2. C. de epi sco. & cler. vbi ait quod ita obseruat cōsuetudo, & Paul. Cast. ibidē nu. 5. dicens, quod ita cōmuniter seruatur. Paul. in. d. Authen. nisi rogati. nu. 3. vbique ita communiter tenetur, idem Paul. in l. Titio centum. §. 1. in fin. ff. de condit. & demon. vbi inquit quod ita videmus seruare per totum mundū, & Fulgos. in. d. l. Deo nobis. & consi. 53. col. 2. Ias. consil. 44. col. 5. volu. 3. Deci. in. d. c. in præsentia. nu. 59. sequitur Crotus in. d. l. nemo potest. num. 71. & veriorem esse censet Couar. vbi supra. d. nu. 9. sequitur Cumanus in l. si ita quis. §. is cui. ff. delegat. 2. vbi asserit hanc esse communem, & Deci. sibi contrarius cōsil. 419. col. 2. vbi sequitur hāc secūdam partem tanquam magis receptā à Doctoribus, est communis etiam vt ex alijs refert decisi. Pedemont. 126. nu. 22. refert alios plures huius sententiæ authores Roland. à Valle vbi supra nu. 13. & seq. qui numeris præcedentibus fundamenta eiusdem etiam retulerat, quāuis eisdem respōdere conetur, vtpote qui priorem sententiam sequutus sit.

61 Ad quartū respondeo quod licet ex prædictis iuribus probetur simoniacum esse recipere moniales dotatas præcipuè ex pactione præcedente, in contrarium tamen est vsus receptissimus sine aliquo scrupulo, id enim crebro fit, consuetudo autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

est optima legum interpres, vt in cap. cum dilectus. de consuet. cum similibus.

62 Præterea si monasterium egens sit, verius est quod possit accipere dotem, p alimentis monialis absque simonia, vt tenet glo. 1. in. d. c. non satis. & in cap. honoratur. 32. q. 2. Bal. in Authen. res quæ. nu. 13. C. cõmunia deleg. Secus si monasteriũ opulentum sit, quia tunc pecuniã accipere ex pactione simoniacum esset secundum Bald. in. l. si quenquam. col. 1. versic. extra quæritur. C. de episc. & cler. Ioan. de Anani. in rubri. de simonia. nu. 8. Sylues. verb. simonia. q. 15. testatur communem ex Victoria quẽ refert eám sequutus Anto. de Padilla in. d. Authen. res quæ. nu. 55. Etsi Dominicus à Soto lib. 9. de iust. & iur. q. 6. art. 2. ad 4. existimet non statim ex hoc simoniam committi quod monasterium opulentum sit, si pro alimentis dos assignetur, sed tantũ prę

63 sumi: & quod præfectæ monasteriorum sine vlla culpa aliquas ad religionem anhelantes & aptas sufficienter dotatas admittere possint etiam vbi sit expletus numerus numerus earum, quæ ali possint ex redditibus monasterij dum tamẽ ab omni simonia caueant moniales, quæ solent aliquod pro suffragijs accipere, probat cum S. Tho. à Caiet. probe expositio. 2. 2. q. 100. art. 3. ad 4. Nauar. de redditibus eccles. 1. q. nu. 100. & 101. & iterum in apologia de eisdem redd. it. q. 1. monito vltimo, quod est 84. per totum, addens quod nunquam aut difficile

64 in Hispanijs approbabitur Dionysij sentẽtia contraria: admonens moniales ne recipiant plures quàm alere possint monasteriorum redditibus annuis etiam indotatas & sine muneribus, quia licet hoc nõ sit malum, oppositum, nempe ne recipiãtur plures &c. est melius: & præterea quod prædicta simonia euitari potest si dos necessaria pauperrimo monasterio detur habentes pro certo, quod si ex pacto aliquid accipiãt vltra id, quod necessariũ sustentationi monialis iudicio cordatorum censeatur esse simoniam, nam ex pacto nihil aliud possunt

65 accipere, præter illud, quod alendæ monialis sit necessarium, idque monasterium præ inopia non potest tribuere. Si ergo aliquid vltra acceperint vel si dotem exegerint, qñ monasterium possit eam alere illicitè recipiunt: hæc ille, cõmuniter in Hispania quãdo in conuentibus monasteriorum monia

66 lium proponitur vel agitur de recipiendis aliquibus nouitijs fit conuentio de dotibus eidem præstandis, nec ita exactè obseruantur, quæ dicit Nauar. vbi supra, sed præfectæ cæteræque antiquæ moniales præoculis exponunt conuentibus ingentes necessitates instantes quo nouitias recipiant amplioresque dotes exposcunt, & consanguineæ recipiendarũ minores offerunt ex causis, quas significant eisdem, sicque in certis quibusdam dotibus conueniũtur: quam consuetudinem & validam esse existimo, & nullam ob id committi simoniam, tum ex supradictis, tum etiã quia communiter monasterium monialiũ quanuis magnos redditus annuos habeant, egent maioribus sumptibus pro monialium sustentatione, atque pro reparatione domorum, ecclesiarum, & fabrica & ornamentis, alijsq; communibus necessitatibus ordinarijs, & præterea quia redditus, vt plurimum & crescere & decrescere possunt, habentq; moniales suos œconomos, aliosque officiales, quibus annua salaria soluunt: pleraque etiam monasteria egena sunt, pauca vero ditiora: rectè igitur poterit à cõiter accidẽtibus dos cõgrua pensatis pensandis, p moniali recipiẽda exigi atq; solui: quod si in aliquibus

67 monasterijs, adeo opulenti redditus sint, vt supfluãt omnibus necessitatibus prædictis & similibus, numerusque monialium non sit impletus, tunc illicitum profecto esset dotem à recipiendis exigere, cum ipsa pro illis sustentandis non sit necessaria monasterio, quia habet aliàs satis commodè vnde suas moniales alat: hoc autem cessante

68 prout plurimum cessat, licitum est moniales dotatas recipere, dummodo ante professionem, excepto victu & vestitu nouitiæ vel nouitij illius temporis, quo in probatione est quocunque prætextu à parentibus vel propinquis aliquid ex bonis eiusdem tribuat, vt iusta ratione hoc præcepit

Sanctum

Sanctum concil. Triden. Sess. 25. c. 16. vers. sed neque, sub anathematis pœna dantibus & recipientibus: à cõtrario igitur sensu post

69 professionem licebit aliquid dare. Prodigæ autem expensæ & prophani apparatus fieri soliti ex pacto tacito vel expresso dum vel ingrediuntur monasteriũ, vel professionem emittunt non erunt liciti, vt exclamat Nauar. vbi supra.

Cum igitur hæc ita se habeant & dos possit dari, atq; exigi pro alimentis monialis, sicut pro matrimonio carnali, consequitur, vt relictum causa dotis intelligi possit per interpretationem, non solum pro matrimonio carnali, sed etiam pro spirituali, atque ideo nimirum si per ingressum religionis deficiat substitutio in casu. d. §. sed & hoc præsenti, at vero in specie nostræ quæstionis salua ratione recti sermonis, nõ potest verificari dispositio in monasterio, quia ipsum non est filius procreatus ex proprio corpore instituti siue grauati, sed tantum fictus & improprius per iuris interpretationem, ergo diuerso iure censeri debet casus nostræ quæstionis, ad quintũ respondeo, vt ad secundum supra respondimus.

Vltimo non obest si obijciatur, articulũ hunc atque quęstionẽ principalem in hoc capite examinatam difficilem, atq; dubiã esse, quandoquidem pro vtraq; parte sunt fundamenta ac rationes satis vrgentes & præterea duæ communes ac magis cõmunes sentẽtiæ cõtrariæ, vt supra est visum: ergo vbi sunt opiniones fauendũ est illi, quæ

70 est pro religione. l. sunt personæ. ff. de religios. & sumpt. funer. & in dubio pro causa pia & sic fauorabili, argum. c. fi. cum similibus. de sententia & re iudic. cuius text. dispositio etsi loquatur in matrimonio, libertate, dote, seu testamento, locum etiam habet in quacũq; alia causa fauorabili (prout est monasterij siue ecclesiæ) vt constat ex eodem text. ibi, nisi in causa fauorabili, vbi ponitur regula, cætera nanque subsequentia gratia exempli ponũtur, puta, matrimonio, libertate, dote, testamento, Exempla autem non solent arctare regulam, vt in. l. damni infecti stipulatio. §. Sabinus. ff. de

71 damn. infect. cum similibus. Et præterea tenet Alex in. l. duo iudices. nu. 9. ff. de re iudic. nam respondeo quod sic personis fauorabilibus debitores sumus in iustitia, quod alijs iniustitiam facere non debeamus, vt inquit Summus Pontif. in ca. ex tenore. de foro compet. & in. c. nuper. in versic. quod autem. de donatio. inter vir. & vx. licet ergo monasterio in dubio fauendũ sit, quia pia causa, attamen in proposito fauor hic locum non habet, cum alias fieret iniuria substituto, qui habet pro se voluntatem testatoris apertam in præsenti specie, quare potius pro ipso iudicãdum esse existimo: si enim hoc fiat scrupulo iure carebit iudex vel consultor, quia probabilior ac magis cõmunis sententia id habet, si vero pro monasterio quis causam decideret, profecto animus nõ ita securus esset, eo quod voluntas testatoris satis clara & aperta colligatur ex prædictis verbis præferendi substitutum monasterio, quandoquidem in ipso verificari salua ratione recti sermonis minimè possint: in hac igitur re difficili, certius, rectius & securius est iudicare pro substituto: idque præmaximè erit verum, vt prædixi, si ipse substitutus ex descendentibus testatoris sit, vel causa pia posteriori loco sit substituta: quanuis adhuc his cessantibus idem verius existimarem, atque existimo, teneo & iudico.

72 Illud tandem prænotare libuit ex solo sacerdotio non intelligi satisfactum dispositioni text. in dict. §. sed & hoc præsenti. est communis secundum Alciatum consi. 90. num. 11. libr. 9. & Boer. decisi. 354. num. 11. & eos referens Mantic. vbi supra nu. 22. vbi

73 hoc limitat si clericus bona sua dedisset capellæ cuius factus sit sacerdos, vel si omnia bona sua vel saltem hæreditatem sibi relictam expendat in pias causas, dicens hunc intellectum congruere verbis illius text. secundum Felin. in. d. c. in præsentia. nu. 58. vbi Decius nu. 58. in fin. dicit magis cõem, ibique refert alios præcipuè Carol. Ruyn. consil. 153. nu. 1. & 2. volu. 3. & Deci. consil. 259. nu. 5. versic. & stante. & num. 6. versic. præterea quod dicitur de clerico.

SVM-

Universidad de Deusto
Biblioteca

SVMMARIVM.

1 *Fructus beneficiorum vltimi anni quomodo diuidendi sunt inter hæredes defuncti & nouum beneficij successorem? & num. seq. præcipuè nu. 9. & seq. vbiquod pro rata diuidantur.*
2 *Fructus qui post acquisitũ ex causa fideicommissi dominium ex terra percipiuntur ad fideicommissarium pertinent, quanuis maior pars anni ante diẽ, quo fideicõmissũ cessit præterita sit.*
3 *Antecessor ecclesiæ parochialis, qui eius omnes fructus percepit debet soluere successori seruienti congruam sustentationem.*
4 *Fructus separati à fundo licet nõ sint recõditi tẽpore obitus bõificiati, ad hæredes eius pertinẽt.*
5 *Pensiones annuæ ex agris, domibus, alijsue prædijs beneficij, mortuo eius possessore ad eũ pertinẽt iuxta distinctionẽ l. defuncta. ff. de vsufr.*
6 *Quid in pensionibus ecclesiasticis illius anni quo pensionarius decessit? Idem quod in vsufructu nu. 8. sed contra nu. 9. & seq. nempe pro rata, idem si pensi- quotæ partis fructuum sit, vt in nu. 34. sed de stylo Curiæ Rom. non soluitur rata pensionis, vt in nu. 36.*
7 *Pensio ecclesiastica vsufructui similis est, quia ea morte extinguitur sicut vsusfructus.*
10 *Pensionarius fructus beneficij nõ percipit, sed is qui titulum habet, qui tamen adhuc non est vsufructuario similis.*
11 *Pensio ecclesiastica, vt frequentius contingit certæ pecuniæ non fructuum quantitas est, à possessore beneficij soluenda.*
12 *Fructus beneficiorũ (præter ecclesiæ cathedralis) episcopatus Ciuitaten. diuiduntur pro rata inter hæredes defuncti & nouum successorem vltimi anni quo prædecessor decessit, annusque incipit à die S. Martini mensis Nouembris.*
13 *Idem obseruari solitum est in diuisiõe fructuũ Commendatorũ S. Iacobi, Calatrauæ, & Alcãtaræ, ex constitutionibus eorundem ordinum.*
14 *Fructus dotis vltimi anni quo duravit matrimonium diuiduntur pro rata inter partes.*
15 *Hic annus quomodo debeat computari?*
16 *Diuisio fructuum dotis vltimi anni quo matrimonium duravit an hodie locum habeat?*
17 *L. 10. titul. 4. de los Labores y particiones lib. 3. fori obseruatur in his regnis.*
18 *Pensiones locationis vel venditæ ad quem pertineant? & nume. 19. & 20.*
21 *Pensio fundi antea locati & postea venditi ante messium & vindemiarum tempus, ad emptorem integrè spectat.*
22 *Idẽ est in pensione exacta vel cedente post venditionẽ factã tũ antequã fructus colligerẽtur.*
23 *Secus est si fundus vendatur post fructus ipsius perceptos ante tamen diem pensionis soluendæ nam pensio hæc ad venditorem pertinet nisi vẽditio ea lege fiat vt venditor expellere nõ possit colonos vel inquilinos, vt in nu. 24.*
25 *Emptor fisci percipit pensionẽ cedentẽ post ipsam venditionẽ etiã si ea soluatur pro fructibus ante vẽditionẽ perceptis & hoc speciali fisci fauore, quia hoc priuilegiũ emptori fisci datur in cõpẽsationẽ dãni quod cogit stare colono fisci.*
26 *Pensio domus locatæ & postea vẽditæ indistinctè pro rata ad emptorem pertinet.*
27 *Diuisio fructuum prædy venditi ad vitã pendẽtium fit pro rata temporis, quo vixerit emptor.*
28 *Secus est in legato fructuũ alicuius fundi alicui facto quotannis dum viueret, vel dũ esset vidua vel duraverit in aliquo ministerio, hi enim vltimi anni integri ad legatarium pertinent.*
29 *L. Iulianus. §. si fructibus. ff. de actio. emp. procedit etiam in eo, qui ex pacto de retrouendendo rem retraxit.*
30 *Fructus ad maioratus successorem à die delati maioratus indistinctè pertinere debent.*
31 *Sed verius est & tenendũ, vt pro rata diuidant ĩter hæredes vltimi possess. & nouũ successorẽ.*
32 *A quo tẽpore hoc casu numerandum sit anni principium? mos regionis obseruandus.*
33 *Fructus beneficij renunciati an inter renunciãtem & successorem diuidantur pro rata?*
35 *Pensionis ecclesiasticæ rata non soluitur secũdum consuetudinẽ & stylum Romanæ curiæ.*
36 *Cõsuetudo Romæ ĩ Hispania ĩ causis ecclesiasticis spectãda est, siue specialis siue generalis sit.*

CAP. XXXIII.

De pensione ecclesiastica an debeatur pro rata tẽporis necne?

FRVCTVS Beneficiorum ecclesiasticorũ eius anni, quo mortuus fuit, qui Beneficium habebat,

bat, qualiter diuidendi sint inter hæredes defuncti atque nouum beneficij successorem, celebris ac perutilis quæstio est, & in-
1 ter nostrates non satis constituta. Quidam beneficium habentem vsufructuario adæquantes censent fructus ante obitum collectos ad hæredes defuncti, pendentes vero ad ecclesiam vel successorem integrè pertinere existimant, argum. text. in l. si vsufructuãrius. ff. quib. mod. vsusfruct. amit. l. si in singulos. in fi. ff. de ann. legat. §. is vero. Inst. de rerum diuis. text. in l. si fur. & in l. defuncta. ff. de vsufruct. & quemad. quis vta. per quem text. in præbenda clerici iam percepta hoc probat gl. fi. in fi. in l. 1. C. de anno. ciuili. lib. 11. quam dicit ordinariam loquẽs in beneficiato, Paul. Castr. in l. diuortio. §. non solum. nu. 5. ff. solut. matri. & ibi eius additio, idem tenuit glo. & ibi Doct. in c. si propter. de rescript. in 6. verb. primi anni. & in c. præsenti. de offic. ordi. in 6. verb. reseruari. ad fi. & Doct. in cap. vlti. de pecul. cler. probat text. in pragmatic. Sanctio. Gallic. titul. de annatis. §. item quod si ecclesia. & ibi glo. ordin. Cosme Guimier in glo. ac quisitos. circa fine, iunctis glosis teneatur, idem notat attenta generali consuetudine Franciæ, quod fructus ecclesiastici acquisiti transmittũtur ad hæredes, quæ etiam est Hispaniæ, vt in l. fin. titul. 8. lib. 5. nouæ collect. regi. vbi latè diximus, & hanc opinionem fatetur communem esse Alber. in. d. l. diuortio. nu. 12. vt refert alios allegans Couar. libr. 1. Variar. c. 15. nu. 12. eandem testatur communem latè defendens & probãs D. Nauar. in sua apologia de reddit. eccles. quæst. 2. monito 13. per totum, vbi inquit esse credendũ non solum in theorica à Doctoribus, sed etiam in praxi à iudicibus & partibus eam seruatam esse, præterquã in Episcopis, Abbatibus, & Prioribus conuentualibus, in quibus à paucis ante hac annis constitutionibus Synodalibus aliud statu-
2 tum est, idem videmus in fideicommisso, nam omnes fructus, qui post acquisitũ ex causa fideicõmissi dominium ex terra percipiuntur ad fideicommissarium pertinet, quanuis maior pars anni ante diem, quo si deicõmissum cessit præterita sit, vt in l. Hærennius Modestinus. ff. de vsuris. & Doct. vbiq; per eãvtiq; in hoc expressam id tenet & notant vt affirmat Nauar. in. d. apolog. de reddit. eccles. q. 2. monito 15. in prin.

Ex quo text. videtur veram nõ esse opinionem Barthol. Socin. consil. 42. nu. 6 vo. lu. 3. quem refert & sequitur Auendan. resp. 5. nu. 4. existimantis in hac specie fideicommissarij, quod etsi pensiones locationum & libellorũ debitæ pro fructibus iam perceptis pertineant ad hæredem grauatum, argum. d. l. defuncta. ff. de vsufruct. vbi ita determinatur in vsufructuario, qui minus iuris habet quàm hæredes fideicõmisso grauati, & in hoc rectè dicit, tamen pensiones ciuiles debitæ pro fructibus naturalibus non perceptis pro rata anni fructus esse diuidendos, quia hæres restituit ex necessitate, sicut maritus dotem soluto matrimonio, & tamen inter eos & hæredes mulieris fit diuisio fructuum pro rata anni, vt in l. diuortio. ff. solut. matri. de quo infra dicemus. Hæc nanq; sententia Socin. & Auendani apertè cõfundi videtur ex. d. l. Hærennius. la. 1. & contra eos etiam est glo. magna in l. in fideicommissi. verb. nõ lucrum. ff. eodem tit. de vsur. ex quibus cõstat fructus percepros post acquisitũ fideicommissi dominium ad fideicommissarium pertinere.

Et quanuis retenta præfata cõmuni sententia, quæ inter hæredes beneficiati defuncti & successorem in beneficio loquitur, posset contingere, vt beneficiatus seruiret beneficio semiannum absque vllo emolumento, puta si iam vindemia facta Septembri acciperet Calend. Octobris beneficiũ,
3 eique seruiret vsque ad Calendas Aprilis, quo in tempore nihil fructuum percipitur quod esset absurdum, attamen hoc in casu anteceſſor in ecclesia parochiali debet soluere illi tantum quantum ad honestam sustentationem in seruiendo indiguit, etiam iure naturali, vt ex pluribus in terminis cõprobat atq; pro certo sibi affirmat Nauar. vbi supra in fin. d. moniti 13. sicque cessabit supra dictum inconueniens.

Eadem

Universidad de Deusto
Biblioteca

4 Eadem autem communis sententia procedit nō solum in fructibus perceptis tempore obitus, sed etiam si non sint recondit, si tamen à fundo fuerint separati, ita Cardinal. Imol. & Barba. in d. c. vlti. ad fin. Alber. vbi supra Dominicus in d. c. si propter. Franc. in d. c. præsenti. Salycet. in l. si pater. C. de vsufruct. quorum opinio communis est secundum Tiraquel. libr. 2. de retract. §. 5. glo. 4. in prin. vt refert eam sequutus tanquam veriorem Couar. vbi supra aduersus glos. contrarias in d. c. præsenti. & in d. c. si propter. & in l. si fur. in princ. ff. de vsufru. & in l. ex diuerso. in prin. ff. de rei vēdi.

5 Quæ cōmunis traditio procedit etiam in pensiōe annua ex agris, domibus aliisve prædijs ad beneficiū ecclesiasticū spectantibus sub prædicta annua pensione locatis, nam mortuo possessore beneficij pensiones eius anni ad eum pertinebunt iuxta distinctionē. d. l. defuncta quæ in simili pensione respectu vsufructuarij & proprietarij loquitur, quam refert Couar. vbi supra nu. 3. vt in hac specie probauit Angel. cōs. 245. nu. 7. versi. sexto. & Cardin. consi. 110. quos refert Couar. vbi supra. nu. 12.

6 Ex qua recepta sententia infertur ad decisionem alterius frequentissimæ quæstionis quid dicendum sit in pensione ecclesiastica super fructibus alicuius beneficij authoritate apostolica constituta, decedente pensionario ante diem solutioni pensionis

7 constitutam? nam cum pensio hæc ecclesiastica vsui fructui similis sit quia ea morte extinguitur sicut ipse vsusfructus, vt probat Cardin. in Clem. 1. §. eadem. n. 4. & ibi Imol. nu. 26. de supplen. negli. prælat. Ioan. Bapt. de S. Seuer. in tracta. de pens. q. 25. Gigas in eodē tracta. de pens. q. 49. 52. 53. versu. 15. tract. diuers. doct. Idem dicēdum erit in hac specie in pensiōe ecclesiastica, quod

8 in vsufructu decisum extat in d. l. defuncta. ff. de vsufruct. iuxta cuius text. distinctionem hæc etiam quæstio decidēda erit quemadmodum & illa præcedens de fructibus beneficij inter hæredes prædefuncti beneficiati & successorem in eodem beneficio diuidendis ita Alex. consil. 15. lib. 2. Ioan. Bapt. d. q. 25. Gigas. d. q. 53. dicens, ita à viris iuris vtriusq; peritissimis resp̄sum fuisse lite mota apud sedis Apostolicę iudices: itaque secundum eos, mortuo pensionario fructibus iam perceptis ante diem solutioni pensionis constitutam integra pensio eius hæredibus debebitur: si verò decedat post diem pensionis soluendę antequā fructus, super quibus constituta est colligantur, pensio eius hæredibus nō debetur, etiam quæ præd. die cesserit, imo etiam soluta repeti poterit, quod si fructus partim collecti ante obitum pensionarij, partim post eius mortem percepti fuerint, pensio debebitur pro rata fructuum ante obitum perceptorū, cui sententię plurimum patrocinatur communis, atque recepta sententia præcedens, ex qua hoc deduximus.

9 Nihilominus in vtraque specie, nempe in fructibus diuidendis inter hæredes beneficiati mortui & successorem in beneficio, & præterea in pensione inter illos pensionarij prædefuncti hæredes atque possessorem beneficij contrarium verius videtur, imo quòd fructus eius anni quo mortem clericus obierit indistinctè & pensio inter supradictos respectiuè pro rata temporis diuidantur: quoniam vt Dominic. à S. Geminia. ex eo text. notat in d. c. præsenti. §. porro. fructus agrorum & prædiorum ecclesiastici beneficij eiusque redditus à canonibus sunt cōstituti ac designati pro oneribus sustinendis totius anni, donec noui fructus collecti fuerint, atque inter alia ecclesiæ onera connumerātur stipendia ipsis ministrātibus debita, vt cauetur in d. §. porro. rationi igitur congruit, vt pro rata temporis fructus ecclesiastici beneficij diuidātur inter defuncti hæredes & successorem, aut ipsam ecclesiā. Præterea pensionarius

10 fructus beneficij non percipit, sed is qui ecclesiæ titulum habet, qui tamen adhuc nō est vsufructuario similis: pensio vero vt frequentius contingit certæ pecuniæ non fructuum quantitas est, à possessore beneficij

11 soluenda, nec ea soluitur pensionario tanquam pretium ipsorum fructuum: nam in d. l. defuncta agitur de pensione quæ pro ipsis

ipsis fructibus in eorum pretium, pro ipso denique vsu rei soluitur, ideo ea decisio nō rectè congruit pensionibus ecclesiasticis: quare pensio ecclesiastica pro rata temporis hæredibus pensionarij debebitur, cum

12 ea à Summis Pontif. constituatur in alimēta pensionarij, atque in stipendium eorum qui ministeriū aliquod exhibent vel exhibuerunt ecclesiæ, ecclesiasticoue ordini, si quidem pensio ipsa ecclesiastica cedere videtur in alimentorum causam secundum Roman. consil. 388. Gigant. de pensio. q. 51. & 52. alios adducentem: quibus fundamentis hanc sententiam in vtroque casu aduersus communem æquiore & veriorem esse existimat, atq; probat Couar. vbi supra nu. 12. & 13. allegans Alber. in d. l. diuortio. nu. 12. ff. solu. matri. eam expressè tenentem in priori specie, nempe respectu fructuum beneficij inter hæredes beneficiati prædefuncti & successorem pro rata diuidēdorum, & idem ipse Couar. audacter probat respectu pensionis ecclesiasticæ, eandē opinionem in priori casu probauit Auenda. d. responsi. 5. nu. 1. in prima cōclusione, & etiam D. Sarmiento de redditib. ecclesiast. 4. parte cap. 6. nu. 13. dicens, quòd in Hispania nostra consuetudine hoc est receptum, eandem opinionem in vtroq; probauit aduersus communem insignis D. Molin. de Hispan. primoge. lib. 3. c. 11. nu. 4. dicens eam vidisse receptam frequentissimè in forensibus controuersijs & quanuis Nauar. vbi supra, defendens communem sententiam nostram hanc respectu fructuum inter hæredes beneficiati defuncti & successorem expresim improbet, atq; Doctorem Sarmiētō increpet, eo quod affirmauerit in Hispania cōsuetudine aliud receptum esse, quia secundū ipsum Nauar. contrarium par est credere nisi in episcopis, Abbatibus & prioribus conuentualibus, tamen re vera & in puncto iuris verior est hæc secunda sententia & æquior per supradicta, atque in praxi recepta & proinde tenenda, vt præter Sarmient. asserit se vidisse frequentissimè D. Molin. vbi supra. Habemus igitur maximos Iurisconsultos, ac summos practicos id affirmantes, quibus credendum est, præmaximè cum rationes supra adductæ pro eorum opinione maximè vrgeant, & efficaces sint aduersus communem.

12 In hoc Episcopatu Ciuitaten. idem indiscriminatim consuetudine immemoriali obseruatur in fructibus omniū beneficiorum atque episcopatus ipsius (præter præbendas ecclesiæ Cathedralis ac præstimonia eisdem annexa in quibus singulare ius ex constitutionibus dictæ Ecclesiæ aliud obtinet propter personalem earundem residentiam requisitam) in cæteris tamen beneficijs fructus diuiduntur pro rata anni quo decessit prædecessor, inter eiusdē hæ-

13 redes & nouum successorem, annusque ad hoc incipit à die Sancti Martini mēsis Nouembris, atque idem obseruari solitum est in diuisione fructuum Commendatarum Sancti Iacobi, Calatrauæ, & Alcantaræ, ex eorundem ordinū constitutionibus secundum D. Molin. vbi supra nu. 5. Verum vt superior sententia aduersus communē verior appareat confirmari poterit ex sequentibus.

14 Primò, quoniam ita etiam fructus dotis, quæ datur pro matrimonij carnalis oneribus sustinendis, vt in l. pro oneribus. cum similibus. C. de iur. dot. sunt pro rata temporis, quo matrimonium durauit illo anno inter maritum & hæredes vxoris vel è cōuerso diuidendi deductis expensis à marito factis illo anno, vt in. dict. l. diuortio. in prin. ff. solu. mat. & in l. 26. tit. 11. par. 4. Ant. Gom. in l. 53. Taur. n. 33. versi. hodie. Capecius de dote. 2. part. q. 19. & seq. Vbi q̄ hic

15 annus debet cōputari à die quo matrimonium per verba de præsenti fuit celebratū, & dos marito tradita, quoties contigerit, vt eodem anno, quo matrimonium contractum fuit solueretur, quod si pluribus alijs annis durauit matrimonium diuisio fieri debet pro rata temporis vltimi anni, quo durauit matrimonium cuius rei rationem eam communiter scribentes assignare solent in. d. l. diuortio, quod cum fructus dotis marito propter onera matrimonij sustinenda, vt prædiximus præstentur, conse-

quens

Universidad de Deusto
Biblioteca

quens est, vt illis integris frui debeat, pro rata illius temporis quo onera matrimonij sustinuit, merito ergo, vt eadem ratione idem dicendum sit in redditibus ecclesiasticis, qui à Canonibus sunt constituti pro oneribus sustinendis totius anni, vt in.d.§. porro, & in pensionibus ecclesiasticis cum à Summis Pontifi. constituantur in stipendium eorum qui obsequiũ aliquod exhibent, vel exhibuerunt ecclesiæ, vt prædicebamus. Verum dict.l. 26. regia limitat d.l. diuortio. quãdo bona illa è quibus fructus percipiuntur fuerunt data marito æstimata in dotem tunc enim æstimatio tantum est vxoris & non plus.

16 Hæc tamen diuisio fructuum inter virũ & vxorem, & materia. d.l. diuortio. & d.l. 26. si credimus Gregor. Lopez in eadem.l. 26. glos. fi. cessat hodie in isto regno per ll. fori disponentes, fructus & alia lucra diuidenda esse inter virum & vxorem, solutis capitalibus tam viri quàm vxoris, de quo est hodie.l.4.tit.9.lib.9.lib.5.nouæ collect. reg. præterquam Cordubæ vbi non seruãtur. d.ll.fori, vel si renunciatum esset lucris acquisitis constante matrimonio, nã tunc procederet prædictæ.l. materia secundum ipsum, idem nouissimè probauit Ayora Granatens. in tracta. de partition. 1. parte. c. 9. nu. 1. & 14. sed meo iudicio hæc sententia Gregorij vera non videtur, siquidem quod fructus & alia lucra sint communia inter virum & vxorem procedit in acquisitis durante matrimonio, vt ex eisdem legibus Regijs manifestissimè constat, estque verissimum. At verò materia. d.l. diuortio. & dict.l. 26. versatur circa diuisionem fructuum doris illius anni quo solutũ fuit matrimoniũ. Pars igitur quæ hæredibus mulieris vel ipsi mulieri contigerit pro sua rata temporis, quo illo anno solutum fuit matrimonium non cõmunicabitur viro, nec eius hæredibus, quandoquidem non constante matrimonio, sed potius illo soluto censentur acquisiti. Altera vero pars quæ pro rata temporis, quo illo anno constitit siue durauit matrimonium quæ attento illo iure communi marito competebat, hodie per leges Regias diuidi debet inter virum & vxorem eiusque hæredes: ad scien dum igitur quota pars fructuum hæredibus mulieris vel potius ipsi mulieri adiudicanda erit præcipuè pro tempore quo fuit solutum matrimonium illo vltimo anno, necessario materia. d.l. diuortio. & d.l. 26. Regiæ in praxim deducenda erit. Tunc autem opinio noua Grego. Lopez procedere, atque locum obtinere posset, cum omnes fructus illius anni diuidi æqualiter deberent inter maritum & vxorem eiusque hæredes, tunc enim non esset necessaria altera diuisio, de qua in.d.l. diuortio. & d.l. 26. verum cum per ll. Regias fori allegatas à Gregorio quibus suam opinionem fundare nititur, tantum cõmunicentur æqualiter inter virum & vxorem fructus & lucra constante matrimonio acquisita, & illo vltimo anno quo matrimonium duraverit pars fructuum cõstanti matrimonio tribuatur, ac pars soluto, consequens est, vt ad exquirendum, quæ pars cuique tempori conueniat necessaria sit etiam hodie materia. d.l. diuortio. &. d.l. Partitæ, nõ solum Cordubæ & alibi vbi dictæ leges fori non seruentur, & vbi renunciatum sit prædictis lucris. Sed etiam vbi fructus & lucra constante matrimonio acquisita communiter diuidenda sunt inter coniuges ipsiusq; hæredes, quandoquidem fructus soluto matrimonio illo vltimo anno cõtingentes diuidendi minimè sint, sed præcipui ad hæredes vxoris pertineãt per supradicta. Verum adest in proposito specialis alterius. l. 17 fori noua prouisio, atq; forma tradita quæ in præsata specie obseruanda erit nempe. l. 18. titul. 4. de las labores y particiones. lib. 3. fori quæ est huiusmodi. *Porque acaesce muchas vezes que ante que los fructos son cogidos de las heredades, o muriere el marido, o muriere la muger, establecemos, que si los fructos paresçen en la heredad ỽ la sazon de la muerte, que se partan por medio entre el ỽiuo y los herederos del muerto. E si no aparesçen, aya los fructos cuya fuere la vayz, e de las missiones que fueren fechas en la labor al que la labro, y esto sea si la labor fuere ỽiña, o arboles.*

Casi

Casi fuere tierra y fuere sembrada, maguer que no aparezca el fructo a la sazõ dela muerte parte se por medio quanto ende oniere, e sino fuere sembrada, e fuere barbecho, el que no hauia en la heredad aya la mitad de las missiones que fueren fechas en el barbecho, cuius.l. distinctionem inquit seruari Montal. in.l. fin. glo. 1. in fi. titul. 3. eod. lib. 3. for. eamque refert Bonifacius in peregrina legum Partitarum in parte dos, versic. tertiodecimo quæro. in glo. soluti, & inquit ita practicari Pala. Rub. in repet. Rubri. §. 62. n. 10. de donat. inter vir. & vxor. eandem.l. fori. refert etiam Ant. Gom. in.l. 53. Tau. nu. 33. versi. hodie tamen. dicens eam singularẽ quãuis de praxi eius nihil dicat, sed eius.l. fori distinctionem seruari in hoc regno affirmat Matienç. in.l.4. glo. 1. nu. 4. tit. 9. lib. 5. nouæ collect. reg. & cõmuniter seruari in practica testatur Ayora vbi supra. nu. 2. quid in ea su conuerso nempe cum vir vel vxor duxit ad matrimonium fundum vel vineam cum fructibus pendentibus & tempore soluti matrimonij erant sine fructibus. Quare cum tot viri tam illustres atq; in vsu forensi versati hoc dicant, credendũ est illis ac proinde obseruanda erit in praxi distinctio. d.l. 10. iuxta tradita per Bar. in.l. de quibus. nu. 21. ff. de legib. & ibi doct. præmaximè vsu. d.l. fori probato, quanuis sufficere existimo ad probationẽ eiusdem testimonium prædictorũ virorũ, & ita nos quoq; secundũ d.l. fori consulere soliti eramus.

18 Secundò, quia etsi fructus pendentes rei venditæ tempore venditionis ad emptorẽ pertineant nisi aliud conueniat: pensiones vero ei cedunt, qui locauerat hoc est venditori, vt in.l. Iulianus. §. si fructibus. ff. de actio. empt. l. 11. titul. 15. part. 5. quasi velit Vlpianus aliud esse in fructibus perceptis ex agro vendito post venditionem perfectam, aliud in pensionibus ex ipsa re vendita post venditionem cedentibus ex locatione ante venditionẽ celebrata, vt in hoc posteriori casu pensiones ad venditorem pertineant, attamen glossa ibi, verbo, ei cedat hoc intelligit in hunc sanè sensum, vt hæ pensiones cedant vẽditori ad eum esse 19 ctum, vt eas emptori restituat, vel actiones pro his sibi competentes emptori cedat ad eas quidem pensiones quæ respiciunt tempus elapsum à die perfectæ venditionis & sic pro rata temporis anni, & ibi idem notant & sequuntur Bart. Alber. & communiter Doct. vt asserit D. Molin. vbi supra nu. 8. in hoc nanque videntur conuenire omnes secundum Coũar. d.libr. 1. capit. 15. nu. 3. quod etiam si pensiones debeantur emptori, eique sint restituendæ, actio tamen personalis ei nequaquam competit ad eas exigendas à colono vel inquilinis, quia cũ eis emptor minimè contraxit, sed à venditore conduxerunt: vnde vel venditor cedet emptori actiones contra colonos, vel venditor aget ad pensiones & eas semel exactas emptori reddere tenebit omnino.

Quare pro vera & perspicua resolutione huius articuli, vt præcedentia contra cõmunem dicta circa diuisionem fructuum beneficij pro rata fienda inter hæredes beneficiati prædefuncti & successorem confirmentur, obseruandum est in pensionibus rei venditæ inter emptorem & venditorem diuidendis, pensiones agrorum ad 20 eum pertinere, nempe emptorem aut venditorem ad quem fructus pro quibus soluendæ sunt iure & ratione spectant, siue de integra pensione, siue de eius parte pro rata temporis agatur, ita quidem, vt in distributione pensionum cõsideremus tempus, quo percipiuntur fructus quorum ratione pensiones soluuntur text. est expressus in dict.l. defuncta. & ibi Alberic. & alij Doct. & in dict. §. si fructibus. Paul. Castr, consil. 214. libr. secundo. Anchar. consilio 193. incip. subtiliter. Aretinus consil. 160. versicul. circa quintum. Alexand. consilio 28. numer. secundo. libr. primo. & consilio 82. numer. 16. libr. secundo. Iaf. consil. 231. libr. secundo. Carolus Molinæus in consuetud. Parisien. §. 1. glossa. 8. nume. 11. sequitur plures referens Couar. vbi supra, dict. numer. 3. & Molinæus vbi supra, libr. 3. capit. 3. num. 17. estque communis recepta ac vera sententia, vt ex supradictis patet.

21 Ex qua primo infertur qđ vẽdito fundo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex quo certo tpe fructus percipiunt, vt puta messiũ, aut vindemię, & tũ is locatus fuerat ante venditionẽ ad certã annuã pensionẽ statuto die soluendã, si vẽditio facta fuerit ante messiũ & vindemiarũ tẽpus & ante diem solutiõis pẽsionis, pensio prædicta ad emptorem integrè spectabit vẽditorq; eidẽ tenebit cedere actionẽ, vel si pẽsione
22 exegerit eã restituere. ¶ Secũdò infert idẽ esse dicendũ in vẽditione fundi, quæ facta fuerit post diem soluẽdæ pẽsionis aut post exactã à vẽditore pensionẽ prius tñ q̃ fructus colligerent, hoc est anticipati solutione, nã & tenebit venditor restituere prædictã pensionẽ emptori, aut ei actionẽ cede-
23 re. Tertiò infert secus esse si fundus vendat post fructus ipsius perceptos ante tñ diem pensionis soluẽdæ pro qua locatus fuerat à vẽditore, nã pensio prædicta in hac specie integrè cedit cõmodo & vtilitati vẽditoris vt prædicti Doct. cõiter adnotarũt: tametsi Dyn. & Alber. in. l. fin. §. fin. ff. de iure fis. & Rom. cõsil. 10. Angel. in. d. l. diuortio. col. 3. ff. solu. matr. cõtrariũ iure verius esse respõderint ex. d. §. vlt. Nihilominus tñ cõis modo relata sntia verior est & tenenda in vẽditiõe inter priuatos facta, nisi ea lege fiat, vt emptor nõ possit expellere colonos aut in
24 quilinos, qua stante nihilominus emptor quãuis colonos expellere non possit, ab eis tñ mercedẽ ac pẽsiões exigere poterit, iuxta text. optimũ in. l. si mercedẽ. §. vlti. ff. de actio. emp. vbi hoc animaduerterũt Doct. nã in casu. d. l. fi. §. fi. ff. de iur. fis. speciale est
25 fauore fisci iure vendita ab eodẽ, quo casu emptor percipit pensionẽ cedentẽ post ipsam venditionẽ etiã si ea soluat pro fructibus ante emptionẽ perceptis, quia hoc priuilegiũ emptori datur in cõpensationẽ dãni q̃d patitur ex eo q̃d cogitur stare colono fisci, ita intelligit tex. illũ Bar. ibidẽ, Alber. & Fulgos in. d. l. defuncta. & alios allegãs Couar. vbi sup. nu. 4. & 5. qui suprad. re-
26 solutionẽ sequit. Vltimò infert q̃ domovẽ dita quæ prius locata erat p̃ annua pensione, siue vẽditio præcesserit diem solutionis pẽsionis, siue eam fuerit subsequuta p̃ rata tẽporis, pẽsio ad emptorẽ pertinebit, siqui dem pẽsio in prædio vrbano soluit pro fructibus, qui quotidie percipiuntur, scilicet, pro eius vsu & habitatione, q̃d in terminis probauit Couar. vbi sup. n. 3. vers. sic etiã. Hæc meo iudicio sunt verisima cõia & tenẽda quicq̃d aliter in prædictis pẽsionibus distinxerit Ant. Gom. in. 2. tom. c. 2. de em-
27 ptio. & vẽd. n. 11. ¶ Sic etiã videmus in emptore prędij ad vitã, quia fit diuisio fructuũ pendentiũ pro rata temporis, quod vixerit emptor, quoniã hic habet plus iuris q̃ vsu fructuarius, ille enim habet dominiũ iuxta notata per gl. in. l. Titia. §. fi. ff. deleg. 2. vt in quit Socin. d. cons. 42. n. 7. volu. 3. Vnde cũ restitutio fiat de necessitate de æquitate fructus restituũtur, eadẽ ratione qua cũ marito fit diuisio fructuũ pro rata, quia maritus etiã habet dominiũ rei dotalis cõstãte matrimonio. vt in. l. doce ancillam. cũ similib. C. de rei vẽd. & ita inquit Soci. vbi sup. n. 8.
28 Seruatũ vidisse in ciuitate Senarũ: licet secus esset in legato fructuum alicuius fundi alicui facto quotãnis dũ viueret, vel dũ esset vidua, vel durauerit in aliquo ministerio, nã licet persona hæc cui fit huiusmodi legatũ nõ vixerit per totũ annũ, sed aliquo tepore ipsius anni, vel nõ nupserit statim, vel post tres vel quatuor mẽses debet integrum legatum illorum fructuum cõsequi per text. aureũ in. l. à vobis. ff. de ann. legat. per quem text. ita tenet Signorol. de Homodeis consil. 53. quem refert & sequitur Ias. in. l. diuortio. n. 7. ff. solu. matr. & Auend. respõ. 5. nu. 5. vers. ic. quæ supradicta sunt.
29 Et dispositio. d. §. si fructus procedit etiã in eo qui ex pacto de retrouendendo rem retraxit, postquam is soleniter & opportune pretium ei obtulerit, vt in. l. 2. & in. l. cũ te fundum. C. de pact. inter empt. & c. vt ex pluribus resoluit Tiraquel. de retract. conuent. §. 5. gloss. 4. nu. 5. & 6. cum seq. & est communis opinio secundum Couar. vbi supra nu. 6. qui bene id declarat, refert etiã plures Molin. vbi supra nu. 9.
30 Quarto & præcipuè superiora confirmantur, quia etsi iuxta quorundã opinionẽ fructus maioratus, successori à die delati maioratus successionis indistinctè pertinere

nere debeant, arg. fideicommissarij in quo hoc disponitur expresẽ in. d. l. Herennius Modestinus. ff. de vsur. nam fideicõmissario potius quã alij maioratus successor æquiparatur, ex his, quæ D. Molin. libr. 1. de Hisp. primog. c. 1. n. 7. latè adduxit, & in terminis hanc partẽ tanq̃ veriorẽ sequuti sunt Ant. Gom. in. l. 40. Tau. n. 74. Eman. Cost. in tract. de patruo & nepot. pag. 144. qui vltimus inquit secũdũ hãc opinin̄ senatu Regio Lusitano pronũciatũ fuisse à viris grauissimis se accepisse refert D. Molin. d. li. 3. c. 11. n. 11. Hoc adiecto vt maioratus successor solueret hæredibus vltimi maioratus possessoris expensas causa fructuũ ab ipso vltimo possessore factas, ex doctrina Bal. in l. si pater. n. 5. C. de vsufruct. & ex his quę latè cõgerit Tiraq. de retrac. cõuẽ. §. 5. gl. 4. n. 7. & Auẽd. vbi sup. d. Resp. 5. in. 4. cõclu. q̃ etiã sniam Ant. Gom. & Costæ sequit Ioã. Garcia Gallecus in trac. de expẽs. & melioratio. c. 16. nu. 6. & 7. fol. 146. & Nauar. in apologia de reddit. eccles. q. 2. monito. 15. p totũ dicẽs, in princ. hãc videri cõem aduersus Couar. vbi eã cõtra ipsum probat & placet Pelaez de maiorat. 4. par. q. 24. n. 1. & 2. fol. 501. vbi alias quæst. in simili adducit.
31 Verior tñ longè est in hoc cõtraria opinio, nẽpe, vt fructus rerũ maioratus pro rata diuidãtur inter hæredes vltimi eiusdem possessoris & nouũ successorẽ, arg. d. l. diuortio. in prin. ff. solut. matri. & alijs quæ supra adduximus in marito cum hæredibus vxoris circa fructus vltimi anni, quę matrimoniũ durauit ac solutũ fuit inter eos pro rata diuidẽdos, ea nãq; maximè cõueniũt maioratuũ Hispanorũ possessoribus, & ita ex his latius tñ expensis hanc partẽ contra priorẽ p̃bauit Couar. d. lib. 1. Variar. c. 16. nu. 4. dicẽs, ita in Regio Granatensi prætorio per sniam decisum fuisse, sequit & probat Auend. d. Resp. 5. in. 6. concl. Pala. Rub. in repet. rubri. de donat. inter vir. & vxor. §. 62. n. 10. Eandem etiã latè probat & defendit nedũ in fructibus rerum maioratus, sed etiã in pensionibus per supra à nobis dicta de pẽsionib. nu. 20. in vers. quare pro vera D. Molin. d. lib. 3. de Hisp. primog. c. 11. nu. 11. 12. & 13. & seq. adijciens quod etiã interdũ sic responsum ac etiã executũ vidit, eandem sententiã visus est tenere Greg. Lop. in. d. l. 26. in glo. quantos meses. in vers. ex istis etiam colliges. tit. 11. par. 4. & Burg. de Paz in procem. legũ Taur. nu. 74. vers. præterea, secundũ quã sniam sæpè consului & cõsultũ vidi per graues viros. Quã etiã sequitur nouissimè Ayora vbi supra, de partitio. 1. part. c. 9. nu. 6. vbi eã limitat in primo successore maioratus, qui primo vocatus est per fundatorẽ, hic nanq; fructus pendẽtes primi anni, quo prædi. bona acquisiuit integros habere debet, nec diuiduntur cũ hæredibus eiusdem primi fundatoris ex. d. l. Herennius. Quæ satis hoc casu vrget, & ex alijs rõnibus ab eo ibi adductis, quibus assentiri vr̃ D. Molin. vbi supra. eius nãq; dicta solũ procedũt atq; militant respectu cæterorũ successorũ maioratus præter primũ: fundator enim maioratus cũ solũ sibi reseruauerit vsum fructũ eiusdẽ pro tpe vitę suę meritò, vt fructus nõ perceptos suos nõ efficiat, vt in. d. l. si fur. in princ. & in. l. defuncta. ff. de vsufruct. mihiq; hæc nõ displicẽt.
32 A quo autẽ tpe numerandũ sit anni principiũ, vt fructus ac pẽsiones rerũ maioratus pro rata sint diuidendi inter hæredes vltimi maioratus possessoris & sequentẽ successorem exponit D. Molin. vbi supra nu. 18. vbi tandem inquit, quod quoniam in his diuersæ prouincię varias obseruationes habere solent, in huiusmodi diuisionibus faciendis, quoad anni initium mos regionis obseruãdus erit quod verisimum iudico, de quo ante eũ agit Andr. de Isern. in. c. 1. §. his cõsequẽter hic finit lex i vsib. feud. adquẽ se refert Auẽd. vbi sup. circa fi. Addit tñ Ayora vbi sup. cõtra D. Molin. d. n. 18. q̃ qñ res maioratus sunt locatæ annus nõ cõputat̃ nec incipit à die locationis, sed à collectiõe fructuũ sicut qñ nõ sunt locatæ: sed quoties fructus maioratus p̃ rata diuidẽdi sunt, vt prædiximus deducẽdæ sunt expensæ à prædecessore factæ in colendo fundo, itẽ & factæ à successore in colligẽdis fructibus, vt in terminis p̃bat Ayora vbi sup. n. 8.
33 9. & 10. Ex superioribus igit̃ satis superq; cõ

Universidad de Deusto
Biblioteca

firmata manet verior opinio contra cõem nempe, vt fructus beneficiorũ illius anni, quo beneficium vacauit per mortem beneficiati inter ipsius hæredes & nouũ successorem diuidantur pro rata. Ex quibus idem conuincitur esse in renũciante beneficio ecclesiastico ob eandem rationẽ præcipuè illam, de qua supra nu. 9. vt aduersus Alberi. hoc casu existimantem cõem superiorem sententiam veram esse constanter arbitrãt D. Couar. vbi supra. nu. 12. tametsi Auend. vbi supra cõclus. 3. etiam existimauerit clericum renuntiantem Capellaniæ vel præbendæ, in cuius dote & redditibus sunt fructus pendẽtes, nihil habere debere in huiusmodi fructibus, sed quod omnes transeant in successorem, sed nihilominus opinionẽ Couar. in hoc veriorem esse existimo atque tenendam nisi consuetudine legitimè præscripta, aut cõstitutionibus ecclesiæ obseruari solitis aliud interdictũ fuerit, quibus in hoc standum esse censeo præcipuè si eisdem caueretur, vt diuisio fructuum hac in specie fieret pro rata temporis iuxta præfatã veriorem opinionẽ, quod si aliud caueretur id obseruandũ etiã esset.

Ex præcedentibus etiam deducitur verius esse aduersus cõem pensionem ecclesiasticam vltimi anni quo decessit pensionarius pro rata soluendam esse ipsius hæredibus eius temporis, quo defunctus illo anno vixerit, quod ne dum ꝓcedere videtur in pensionario certæ annuæ quantitatis pecuniç, de quo loquuti sumus, puta centum
34 aureorum minoris vel amplioris quantitatis annuæ: sed etiã in pensionario ecclesiastico quotæ partis fructuum nempe dimidiæ, tertiæ vel quartę partis fructuum loco annuæ pensionis sibi authoritate apostolica reseruatæ, quia & si tunc non pro rata, sed iuxta distinctionẽ in vsufructuario supra factam nu. 1. ex decisione. l. defuncta. ff. de vsufruct. & quẽadmo. quis vta. fructus diuidendi esse videãtur inter hæredes pensionarij quotæ partis fructuũ & possessorẽ beneficij eo quod huiusmodi pẽsionarius beneficiato, seu saltem vsufructuario æquiparari debeat ac possit, in quo videnr cessare rationes Couar. vt ex ipsomet colligi videtur nu. 13. nihilominus adhuc etiã in hac specie verius existimo idem seruandũ esse quod in simplici pensionario quãtitatis annuæ pecuniæ prædiximus, nempe pensionem diuidendã esse pro rata illius reꝑoris vltimi anni, quo vixit pensionarius defunctus, tum quia reuera rationes supra expensæ pro priori pensionario contra cõem ad huc & in hoc secundo pensionario militare videntur, tum quia & huiusmodi pensio quotæ partis fructus loco annuæ pensionis constituitur, ac proinde eiusdẽ naturæ debet esse, tum etiam quia si inter hæredes beneficiati proprij prædefuncti qui habuit titulum & dominiũ beneficij, ac nouũ successorem in eodem beneficio resoluimus supra iuxta veriorem & tenendã ac in praxi obseruari solitam sententiam fructus diuidendos esse pro rata absque dubio, cur idem dicendũ non erit in hoc casu? Non enim magis vsufructuario æquiparandus est pensionarius quotæ, quàm proprius beneficiatus prædefunctus, & in hoc resoluimus diuisionem fructuũ pro rata fiendam esse, ergo & in illo idem concludendũ est. Præterea & vltimo ad verba Bullæ apostolicæ constitutionis pensionis aduertendũ est, ipsaq; ad vnguem obseruanda sunt, ea autẽ solent cauere, quod pensionarius quotæ lucretur dimidiam vel aliam partẽ omnium, quæ Beneficiatus residens lucretur seu lucratũ habeat, ergo si beneficiatus iuxta constitutiones eiusdem ecclesiæ, vel Episcopatus consuetudinem lucretur pro rata temporis residentię, vel quo vixerit, prout in hac ecclesia Cathedrali, & in toto hoc episcopatu Ciuitaten. lucratur fructus & eadem est cõsuetudo ac praxis Hispaniæ generalis, vt supra nu. 11. deduximus, pensionarius huiusmodi quotæ partis pro rata similiter suam partem lucrari debet iuxta tenorem & cõtinentiam suæ Bullæ. Deniq; his rationibus procliuior fuit in hanc sententiam, alias fortiores ac meliores in contrarium adducentes libenter auditurus ac eisdem crediturus.

35 Hæc tamen licet rectè ita se habeant, vt prædi-

prædiximus in pensionibus ecclesiasticis saltem per stylum Curiæ Roma. contrarium, non procedũt siquidem rata pensionis non soluitur, si decesserit is, cui debetur antequã dies solutionis venerit, vt testatur Nauar. in sua apolog. de reddit. eccles. q. 2. monito. 16. vbi eam addit rationem, quia licet, vt ait Lud. Rom. consi. 388. & cõstat ex literis ipsius Papæ, pensiones cõstituantur ad cõmodiorem sustentationẽ eorum, & quasi in alimentũ, non tñ sunt vera alimenta illius naturæ cuius sunt ea, de quibus in tit. de aliment. & cibar. leg. quæ dantur sub modo expresso vel tacito, vt cedẽte die ad id præstituto accipiant illa siue maior siue minor pars anni transierit, & nõ percipiãt illa si antequã dies cedat finiãtur, quod expressius in terminis nrĩs tenet D. Sarmient. in sua defensione libell. de reddit. eccles. 2. part. in 16. monito, dicens, nõ dixisse quod soluatur rata pensionis hoc casu prout sibi à Nauar. imponitur, nec id dicere poterat, cùm sciat Rotam in qua per duodecim annos auditor extitit cõtrarium seruare, quia sunt de hac re manu scriptæ nouissimæ decisiones, quibus obseruatũ est, vt nõ soluatur rata pensionis si decesserit is, cui debetur, antequã dies solutionis venerit: idemq; audiui ab alijs curialibus de huiusmodi stylo notitiam habentibus, quare cum prædicti duo viri grauissimi de prædicto stylo, praxi, ac vsu in curia Roma. obseruato deponant eis standum omnino videtur iuxta tradita à fortiori per Bar. in. l. de quibus. nu. 21. ff. de legib. nec obstant contrariæ circa hoc sententiæ duæ supra relatæ, hæ enim de iure cõi procedere possent, quod vero modo asseri mus de stylo obseruato in Romana curia, cui est standũ iuxta tradita per Ioan. Oroſc. in. l. de quibus. nu. 27. ff. de legibus. vbi tenet quod consuetudo Romæ in Hispania in causis ecclesiasticis spectanda est siue generalis siue specialis sit.

36 Non etiã obest quod Molin. vbi supra nu. 4. dixerit illam opinionẽ veriorẽ quod fructus inter pensionariũ & prælatum siue beneficiatum pro rata diuidendi sint frequentissimè in forensibus controuersijs receptam vidisse, nam inuoluit hanc opinionem simul cũ priori de fructibus inter hæredes prælati, siue bñficiati mortui & successorem pro rata diuidendis, eamq; dicit frequentissimè in forensibus controuersijs receptam vidisse, quare id intelligo respectu prioris partis nempe inter hæredes beneficiati defuncti & nouum successorem in beneficio, idque patet quoniam citat in id Couar. d. c. 15. nu. 12. & Auend. d. respõs. 5. nu. 1. vbi tñ de illa quam modo prædiximus tantum loquuntur, non vero de pensione ecclesiastica, nã de hac agit Couar. nu. 13. Ergo cum dictum Doctoris debeat intelligi secundum cotam, quam allegat secundũ Bart. in. l. non solum. §. si liberationis verba. nu. 7. ff. de liber. legat. Consequitur Molinã dum testatur de vsu illius opinionis quæ duas partes habet citans authores loquentes tantum in priori specie, in eadem ipsa intelligendum fore non vero de hac secunda nempe de pensione ecclesiastica, præmaximè quia Couar. nec Molin. præd. styli Curiæ Romanæ meminerunt, vnde si ipsum agnoscerent ac intelligerent seruandum esse omnino credendum est ipsos dicturos.

SVMMARIVM.

1 *Remedio Canonis reintegrãda. 3. q. 1. pinguius est prouisum Spoliatis ad recuperandam suam possessionem, & est plenissimum remediũ, generaliusque, & vtilius inter omnia remedia possessoria, & cum alijs omnibus concurrit.*
2 *Remedium. d. c. reintegrãda producit specificũ ius agendi & est nouum & competit vbi quis iniustè & sine culpa cecidit à possessione sua.*
3 *Remedio cap. reintegranda est agẽdum coram iudice ordinario rei.*
4 *Remedium. d. c. reintegranda, competit etiã laicis pro rebus prophanis recuperandis.*
5 *Spoliator conueniendus est coram suo iudice laico, vel ecclesiastico respectiue, & etiam potest conueniri coram iudice ordinario competenti illius loci vbi commissum spolium est.*
6 *Episcopus vel alius clericus Spoliatus per laicum an coram iudice ecclesiastico agere possit remedio. d. c. reintegranda? & num. seq.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

7 *Laicus conuentus rvindicatione pro re eccle siastica, si probabiliter neget esse rem ecclesiæ, iudex secularis adeundus est.*

8 *Restitutio in integrum peti debet coram iudice illius contra quem petitur.*

9 *In loco contractus si ibi quis inueniatur an con ueniri possit ad rescissionẽ eiusdem cõtractus?*

10 *Ecclesia si lædatur in contractu potest petere restitutionem in integrum contra laicum co ram iudice ecclesiastico.*

11 *Priuilegia concessa bonis ecclesiasticis nõ com petunt clericis, pro bonis suis patrimonialibus, ac proinde si clerici minores 25. annorũ lædan tur coram iudice seculari petere debent restitu tionem in integrũ aduersus laicum. & nu. 12.*

13 *Ecclesia vel clericus agentes de rebus suis, a ctione reali, vel personali possunt cõuenire lai cum coram iudice seculari vel ecclesiastico.*

14 *Laicus ratione sacrilegij conueniri potest co ram iudice ecclesiastico.*

15 *Spoliator ex occupatione rei ecclesiasticæ sacri legium committere dicitur si certum sit eũ spo liasse, secus si dubitetur, nã tunc super illa qua litate tribuente iurisdictione est cognoscendũ.*

16 *An coram iudice laico agi possit remedio. d. c. reintegranda quando spoliator & spoliatus es sent clerici, vel si tantum spoliator esset cleri cus super causa beneficiaria. & num. seq.*

17 *Quæstio facti etsi de rebus spiritualibus à laico diffini ri potest.*

18 *Causa possessoria rei spiritualis vel quasi spiri tualis temporalis est.*

19 *Iudex secularis etiam inter clericos est iudex competens ad cognoscendum de causa possessio nis rei spiritualis.*

20 *Iudicis cuiuslibet etiã secularis interest ne vio lentiæ & spolia fiant inter clericos & laicos.*

21 *Iudex laicus potest compellere clericum rem apud se depositam restituere.*

22 *Iudices seculares apud Gallos secundum vsum forensem & ex priuilegio Martini Quinti, & Leonis Secundi, cognoscunt etiam inter cleri cos de possessorio cuiuslibet causæ spiritualis: sed contraria sententia verior est de iure & in iudicando & consulendo tenenda.*

23 *Consuetudo vt clericus possit conueniri coram iudice laico non valet.*

24 *Causa possessoria in beneficijs ecclesiasticis spi ritualis dicitur ac proinde ad iudicem ecclesia sticum pertinet.*

25 *Causæ ecclesiasticæ de rebus spiritualibus vel quasi, spirituales censentur ac proinde tractan dæ & examinandæ sunt apud iudices ecclesia sticos, non vero apud seculares.*

26 *Causa beneficialis habens admixtam proprie tatis rationẽ procul dubio tractari nõ põt apud iudicẽ secularẽ, sed omnino apud ecclesiasticũ.*

27 *Cap. petimus. 11. quæst. 1. intellectus.*

28 *C. causam quæ. el 2. qui filij sint legit. intellect.*

29 *Cap. Vltimis. de iudic. intellectus.*

30 *Causa proprietatis & possessionis nihil commu ne habet, intelligitur quoad acquisitionẽ & in quisitionem, non vero, quoad cognitionem.*

31 *Clericus an citari possit per edictum generale, si sua interesse putauerit? & num. seq.*

32 *Clericus cõparens virtute dictæ citationis dici tur cõparere vt actor, nõ vt reus sicq; sua cõpari tio est voluntaria non vero necessaria.*

33 *Clericus citatus à iudice seculari per edictum non cogitur comparere.*

34 *Quando constat quis possideat, is vt certa per sona nominatim citandus est, non per edictum & proclama.*

35 *Quod præmaximè procedit cum agitur de trãs ferenda possessione de vno in alterum.*

36 *Citatio per edictum præsumptiuam scientiam inducit, quæ non sufficit quando vera notitia exigitur.*

37 *Clericus citatus per edictum iudicis secularis si compareat & se possidere alleget, poterit etiã priuilegium fori deducere declinareq; iurisdi ctionem iudicis, & ad suum ecclesiasticum re mitti petere.*

38 *Iudex laicus põt cognoscere de causis possesso rijs bñficialibus ex priuilegio & cõcessione Su mi Pontificis, prout in regno Franciæ fit.*

39 *Posset etiam laicus idem facere qñ iudex eccle siasticus esset negligens in administranda iu stitia ipsi laico turbato à clerico.*

40 *Iudex laicus idem etiam potest quando ipse re quiritur in auxilium iudicis ecclesiastici.*

41 *Iudex laicus in adipiscenda possessione benefi cij inter clericos minimè ius dicere potest.*

42 *Iudex secularis an possit cognoscere de causa spolij*

spolij possessionis beneficialis inter laicos, vel quando spoliator, seu turbator tantum est lai cus? & num. sequen.

43 *Iudex ecclesiasticus in prædict. casu erit com petens.*

44 *Iudex secularis non cognescit de causa pos sessoria beneficiali, quoties in ea principaliter agendum est de titulo simul.*

45 *Secus si de titulo incidenter cognoscendum sit.*

46 *Iudex secularis potest de causa spirituali co gnoscere, cum incidenter de ea agitur in causa seculari.*

47 *Iudex secularis absque dubio poterit de causa possessionis beneficiali cognoscere quando inci denter de titulo agendũ est, si de eo euidenter constaret, vt puta per confessionem aduersarij.*

48 *Idem est si notoriè exactis constaret de titulo, vel si aduersarius conuentus nihil obijceret.*

49 *Laicus conductor decimarum non potest apud iudicem ecclesiasticum conueniri actione per sonali ex locato ad mercedem.*

50 *Conductores decimarum, eas petere possunt ad uersus decimare debentes coram iudice eccle siastico virtute cessionis sibi factæ, hoc est, del arrendamento, o recudimiento.*

51 *Remedium c. reintegrãda. 3. quæst. 1. an detur contra singularem successorem titulo & bona fide possidentem, qui causam habuit à bonæ fi dei authore? & num. seq.*

52 *Probata antiquiori possessione noua & recens præsumitur clandestina.*

53 *Hoc procedit nisi constaret antiquum posses sorem iustè possessionem amisisse.*

54 *In dubio non præsumitur quem iustè possessio nem amisisse, sed potius contrarium.*

55 *Possessio noua præsumitur clandestina, præci puè si hoc fuerit allegatum.*

56 *Imo allegari & articulari debet quòd aduer sarius clam possidet respectu antiquioris pos sessionis, & quomodo probetur bona fides iu nionis possessoris.*

57 *Dictio hæc, quibuscunque, vel quacunq;, cum sit valde generalis comprehendit omnes casus etiam priuilegiatos.*

58 *Spoliatus ante omnia est restituendus interdi cto vnde vi.*

59 *Referuntur plurimi authores vltra quadragin ta numero tenentes partem affirmatiuam reme dium nempe. d. c. reintegranda, dari contra ti tulo, & bona fide possidentem iuxta magis cõ munem opin. Canonistarum.*

60 *In publicum ex duobus titulum à diuersis do minis habentibus præfertur ille, qui de præsenti possidere reperitur.*

61 *Remedium. d. c. reintegrãda, est inductũ, ne is, qui aliena occupauit i peccato mortuus iaceat.*

62 *Remedium. d. c. reintegranda, non est inuentũ ad iustos possessores perpetuo inquietandos con tra nonnullos Doct. aliud volentes.*

63 *Referuntur alij quadraginta authores plus aut minus negatiuam sententiam probantes, nem pe remedium. d. Canonis reintegrãda non dari contra titulo, & bona fide possidentem, estque magis cõis Legistarum verior & tenenda.*

64 *Quæ sententia magis cõis Legistarũ absque du bio proceder si tertius hic singularis possessor cum titulo & bona fide per tantũ temporis spa tiũ rem possedisset, vt legitimè eã præscripsisset.*

65 *Referuntur duæ concordiæ inter præd. magis cõ munes sententias contrarias.*

66 *Vitium clandestinitatis tollitur per interuen tum tituli & bonæ fidei. & nu. 79.*

67 *Cap. reintegranda. 3. q. 1. non tollit legitimam præscriptionem, sed loquitur in fauorem bonæ fidei possessoris contra malæ fidei possessorem.*

68 *Malæ fidei possessor nullo tempore etiam im memorialis præscribit.*

69 *Malæ fidei possessor in æternum ex Pontificijs constitutionibus præscribit.*

70 *Possessor bonæ fidei etiam re vitio reali affecta potest præscribere longissimo tempore nempe quadraginta annorum.*

71 *Sicque intelligenda est communis sententia, quæ habet quod remedium. d. c. reintegrandæ durat perpetuo vsque ad triginta annos.*

72 *Possessor bonæ fidei & cum titulo absque vi tio reali habens causam à bonæ fidei authore ti tulato potest præscribere tempore ordinario de cem inter præsentes & viginti ann. inter ab sentes, & contra eum non competit remedium dict. cap. reintegranda.*

73 *Hoc non procedit in casibus in quibus ratione & personarũ priuilegio maius tempus ad præ scribendum requiritur vt in ecclesia.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

74 *Annales & triennales possessores post annũ & triennium sunt tuti in beneficialibus per regulas cancellariæ.*

75 *Cap. episcopi. 3. quæst. 1. & cap. ecclesia. 3. q. 2. in illis verbis, & à quibuscunque &c. intelliguntur de malæ fidei possessoribus.*

76 *Remedium capit. reintegranda. 3. quæst. 1. non datur malæ fidei possessoribus.*

77 *Interdicto vti possidetis nouus possessor cum titulo, antiquiori sine titulo præfertur.*

78 *Non est bona cõsequentia, tituli exceptio non impedit possessionis restitutionem, ergo agi potest contra singularem successorem habentem titulum & bonam fidem, idem in exceptione dominij, vt in nu. 80.*

81 *In regno Neapolitano Regia constitutione est prouisum contra millesimum etiam successorẽ in quem possessio semel vitio affecta transit.*

82 *Remedium. d. c. reintegranda conceditur contra singularem successorem cum bona fide, sed tamen sine titulo.*

83 *Remedium. d. c. reintegranda, conceditur contra singularem successorem, cum titulo & bona fide, quando titulus fuit habitus post possessionem.*

84 *Remedium dict. cap. reintegranda, datur contra singularem successorem cum titulo & bona fide causam habentem ab authore vitioso, vel malæ fidei.*

85 *Remedium. d. c. reintegranda datur contra singularem successorem cum titulo & bona fide quoties res est affecta vitio reali, vel ob furtũ commissum, vel ob vim impulsiuam, quia tunc præscriptio ordinaria locum non habet, secus longissimi temporis quadragintæ annorum.*

86 *Appellare an liceat à sententia lata in remedio. d. cap. reintegranda? & num. seq. præcipuè nu. 89. 93. 94. & 95.*

87 *Appellare licet de iure canonico à quacunque sententia in possessorio lata.*

88 *Fallit in interdicto retinendæ, si notoriè constat de possessione actoris, reusque nihil peremptorium alleget contra eam.*

90 *Appellari valet à sententia lata in remedio. si quis in tantam. C. Vnde vi.*

91 *Appellari non potest de iure ciuili à sententia in possessorio lata quoad effectum suspensiuũ, sed tantum quoad deuolutiuum: quare non dicetur attentatum hoc casu si sententia prima in possessorio lata, appellatione non obstante exequatur. nu. 92.*

94 *De nullitate sententiæ bene dici potest in possessorio etiam de iure ciuili, quinimo & appellari ratione inordinati processus, & restitutio in integrum peti contra præd. sententiam.*

95 *Notorius spoliator etiam attenta benignitate iuris canonici appellare non potest.*

96 *Appellare non licet etiam de iure canonico in possessorio extraordinario.*

97 *Appellare licet à prima sententia lata in possessorio de iure nostro Regio, ac proinde pendẽte appellatione, non est mandanda executioni numero 98.*

99 *Appellare non licet Iure ciuili nec canonico à sententia missionis in possessionem, ex l. fina. C. de edict. Diui Adrian. tollend. nisi constet de notoria iniustitia, vt in nu. 101.*

100 *Appellatione pendente à sententia lata super missione in possessionem bonorum in fauorem hæredis, non fit reuocatio attentatorum in Regijs prætorijs Hispaniæ secundum vsum forensem receptum.*

102 *Supplicatio bene admittitur in casu l. fina. C. de edict. Diui Adrian. tollend.*

103 *De remedio, quod Hispani, interim, vocant.*

104 *Remedium interim est præparatorium iudicij possessorij principalis atque plenarij.*

105 *Remedium interim est iudicium summarissimum possessorium, vt nonnulli ita nominant.*

106 *Galli, recredentiam vel casum nouitatis vocant.*

107 *Hispani appellant hoc iudicium del interim.*

108 *Appellare non licet à sentencia lata in hoc remedio de iure ciuili.*

109 *Appellare non licet hoc casu etiam de iure canonico.*

110 *Appellare licet hoc casu de iure nostro Regio, nisi constaret de notoria iustitia, appellati & malitia præsumpta appellantis.*

111 *Appellare nõ licet hoc casu si periculum esset in mora, & sic causa celeritatem desiderante, tunc enim ne partes ad arma & cõtentionem accedant iudicis officio incumbit componere ne id fiat.*

112 *Supplicatio locum habet à sentẽtia lata in hoc remedio del interim.*

113 *Sententia interlocutoria del interim durat vsquequo feratur diffinitiua super possessorio ordinario.*

114 *Quid si fuerit appellatum à sententia lata super possessorio ordinario contra eum, pro quo fuit in hoc iudicio summario pronuntiatum.*

CAP. XXXIIII.

De remedio cap. reintegranda. 3. quæst. 1. coram quo iudice sit proponendum, & an competat contra bona fide & titulo possidentem, & an in iudicijs possessorijs appellatio locum habeat?

EXTAT Ioannis vrbis Romæ Episcopi ad Zachariam Archiepiscopũ singulare responsum sic dicens: Reintegranda sunt omnia spoliatis, vel eiectis episcopis præsentialiter ordinatione Pontificum: & in eo loco vnde abcesserant funditus reuocanda: quacunque cõditione temporis, aut captiuitate, aut dolo, aut violentia maiorum, & per quascunque iniustas causas res ecclesiæ, vel proprias, id est, suas substantias perdidisse noscuntur, cuius canonis remedio pinguius est, prouisum & 1
consultum spoliatis ad suam recuperandã possessionem, vt affirmant omnes in cap. sæpè. de restit. spoliat. & in l. rem, quæ nobis. ff. de acquir. possess. & Lanfrãcus in Rubri. de causa possess. & proprietat. col. 3. in tertia cõclusione. vbique est planissimum remedium & magis generale & vtilius inter omnia remedia possessoria, & quòd concurrit cum omnibus alijs remedijs, quod vltimum probauit etiam Alex. consil. 94. col. fin. volu. 5. nu. 22. dicens, communiter teneri, Abb. in capit. cum ad sedem. col. 10. in princ. de restit. spoliat. Marant. de ordin. iudic. 4. part. in. 7. distin. nu. 50. fol. 179. Pro ducitq; specificum ius agendi & competit vbicunque quis iniustè, & sine culpa cecidit possessione sua, vt exemplificat Lapus allegatione 52. nu. 7. & est communis sententia doct. in praxi obseruata à qua nõ est recedendum secundum Corneum consil. 18. litera A. libr. 1. id quod est apud omnes receptissimum & procedit, siue detinens contra quem agitur habeat bonam fidem siue malam, vt alios allegans testatur Alexan. vbi supra. & in consil. 51. nu. 1. volu. 1. Corne. consil. 56. lib. 2. litera Z. vbi dicit cõmunem, & cõsil. 247. litera E. eodem lib. 2. quanuis reuera text. loquatur contra malæ fidei possessorem, vt infra dicemus, non verò contra bonæ fidei possessorem secundũ Corneum consil. 18. litera F. lib. 1. Est q; nouum remedium secundum magis cõmunem & receptiorem sententiam, quam refert Menoch. in rem. l. 15. recuperan. possess. nu. 5. & seq. licet ipse contrariam, vt veriorem cum Innocent. Bart. Rip. & Ruheo late probet, & quòd pinguius non sit hoc remedium cæteris, nisi quatenus est extensiuum interdicti, vnde vi & aliarum constitutionum iuris ciuilis certis in casibus, tandem relinquit cogitandum: eandem contra communem bene fundat D. Sarmient. de reddit. ecclesiast. 1. parte, cap. 4. nu. 11. Nihilominus quam prædixi est receptissima sententia in praxi sine dubio, nempe q prouideat de nouo, vbi non erat alias consultum, adeo, quod pinguius & generalius prouideat, quàm alia remedia secundum Corneum consil. 329. litera F. lib. 2. libr. 1. & consil. 56. litera T. & liter. V. lib. 2. & consi. 282. litera L. lib. 3. Et hæc est magis cõmunis conclusio secundum Socin. consil. 39. nu. 5. volu. 3. Sed vt vberius est cæteris hoc remedium, atque nouum, ita abundantius Doct. vbique id declarant atque interpretantur præcipuè in. d. capit. cum ad sedem. & in cap. sæpè. de restit. spoli. 1. & latissimè Socin. in. l. l. rem, quæ nobis. ff. de acquir. possess. & Anto. Gabriel per regul. ampliationes & Fallent. 5. lib. 5. commun. opin. cõclusione 5. per totam. & longissimis commentarijs plus quàm sexcentos & quadra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ginta numeros in eius theorica ac praxi cõ
sumens Menoch.remedio.15.recuperand.
possess.per totum:quare ne videar transcri-
ptor alieni laboris potius quàm inuentor
proprij,duobus vel tribus tantum articulis
hic examinatis ab eo me expediam. Pri-
mus est coram quo iudice agi possit hoc
remedio?Secundus an idem detur aduer-
sus titulo & bona fide possidentẽ,qui cau-
sam habuit à bonæ fidei possessore? Ter-
tius an à sententia lata in hoc remedio Ca-
nonis reintegranda & in cæteris possesso-
rijs habeat locum appellatio?Circa primũ
coram quo iudice agi debeat remedio hu
ius cap.reintegranda.Resoluo obseruandũ
3 esse regulariter in præsenti specie,iudicem
competentem esse ordinarium rei conuen
ti iudicem , cum actor teneatur sequi forũ
rei,vt in.l.iuris ordinem.C.de iurisd.omn.
iudic.& in.l.fin.C.vbi in rem act.l.32. vers.
la.7.titu.2.part.3.text. in cap. cum sit gene-
rale.& in cap.si quis contra clericum.de fo
ro compet.& in terminis ita tenet Socin.in
d.l.rem,quæ nobis.nu.11.quem refert & se
quitur Menoch.vbi supra.nu.204.& Ant.
Gabriel vbi supra.nu.113.& seq.

4 Ex quo infertur, quòd cum hoc reme-
dium.d.c.reintegranda. ita laicis pro rebus
prophanis mobilibus siue immobilibus re
cuperandis,quàm clericis pro rebus eccle-
siæ concedatur,vt tenent Lanfranc.& Ale-
xan.vbi supra.d.consil.94.nu.21.vbi q̃ hęc
est communis opinio & obseruãtia , idem
Alex.consil.91.nu.3.lib.5.idem Alex. con-
sil.51.in princip.volu.1.vbi quòd est magis
communis & quòd in practica seruaretur,
& est communis conclusio , quæ seruatur
in practica , vt testatur alios allegans Ma-
rant.vbi supra.d.nu.50.& est magis com-
munis sententia vt testatur Rip. in.d.c. sæ-
pè.nu.21. de restit. spoliat.& Socin.in.d.l.
rem,quæ nobis.nu.4.& ibi Ias.nu.20. Ro-
land.à Valle consil.50.nu.3.libr.2.sequun-
tur etiam plurimi alij relati à Menoch. vbi
supra nu.13. vbi dicit esse crebriorem no-
strorum sentẽtiam , & quòd eam ipse iam
sæpissimè seruari vidit , & nu.20. inquit se
non inficias ire,vix esse , quòd in praxi ab
hac receptiori sententia recedatur , quæ in
foro quotidiana est : eandem fatetur ma-
gis communem esse Ant. Gomez in.l.45.
Taur. nu.192. fol.220. col.2.& cõmunem
esse testatur plurimos citans Anto.Gabriel
vbi supra.nu.1.pag.288. Quanuis contra-
riam sententiam negatiuam in hoc volue-
rit glo.in.d.c.cum ad sedem. de restit. spo-
liat.verb. interdictum , ibi,videtur tamen,
Abb.& alij, quos retulit & sequutus est Ri
pa in.d.c.sæpè.nu.21.& ibi Bellamer.nu.6.
& latè idem probauit Corneus consil.18.
nu.6.litera F.& consil.35.nu.31.& consil.
329.nu.30.litera F.la.2.libr.1.& consil.56.
nu.20.litera Z.lib.2.qui alios citat.idem cõ
sil.247.nu.3.litera E.eodem lib.& latè con
sil.282.nu.7.litera I.libr.3.& Alciat.in.d.l.
rem,quæ nobis.nu.6.ff.de acquir.possess.&
Ant.Gomez vbi supra, latissimè Menoch.
vbi supra num.16.& seq.& D.Sarmient.de
reddit.eccle.1.part.c.4.nu.11. quorum opi
nio fortè iure communi attento verior est
vt per supradictos, iure tamen Regio ma-
gis communis sententia supradicta proba
ta est per.l.30.in princ.titul.2.part.3. in illis
verbis, *Forçado seyendo algun ome de cosa,
que quisiesse despues de mandar en juyzio, en
su escogencia es de fazer esta demãda a aquel
que la fallaren,o al otro que la forço por si, o
mando a otro forçarla,o a aquel que la recibio
del que fabia que la auia forçado.* Ecce igitur
legem expressam prædictum remedium
concedentem omnibus spoliatis pro qua-
cunque re generaliter,non enim lex loqui
tur,nec requirit, quòd spolium contingat
in rebus ecclesiasticis,& ita Grego. Lopez
ibidem in gloss.fallaren. ex eo verbo notat
approbari ibidem præfatam magis com-
munem sententiam Antonij in.d.cap.cum
ad sedem,quę est magis cõmunis vt etiam
in rebus prophanis habeat locum reme-
dium d.c.reintegranda : neque obstabit si
replices,in illa.l.tantum agi de remedio.d.
c. sæpè , nempe contra possessorem rei in
qua contingit spolium scienter, vt patet ex
illis verbis, *O a aquel que la recibio del que sa
bia que la auia forçado.* Nam respondeo,
prius loquutam fuisse legem illam de quo
cunque

cunque possessore,vt cõstat ex verbis præ-
cedentibus dictæ legis ibi, *a aquel que la fa-
llaren* , prout loquitur. d.c. reintegranda,
quod procedit etiam in ignorante , vt per
Doct.vbi supra,præcipuè Ant.Gomez,re-
ctè igitur.l.illa Regia probasse videtur su-
pradict.magis communem sententiam,&
sublata est dubitatio,vt aduertit Greg.Lo-
5 pez ibidem. Si laicus fuerit spoliator corã
iudice proprio illius conueniendus erit il-
lo remedio : quòd si fuerit clericus coram
suo ecclesiastico , vt ex supradictis patet,
poterit etiam conueniri spoliator coram
iudice competenti laico vel ecclesiastico
respectiuè,illius territorij, atq; iurisdictio-
nis,vbi vis per spoliationem illata fuerit e-
tiam in loco spoliati, si ibidem spolium cõ
missum fuerit, etiam si ille iudex non esset
alias ordinarius spoliatoris,vt probat gl. in
l.2.in fine.vbi Bald.C.de interd. Tiraquel.
de vtroque retract.titul.1.§.8.glo.3. nu.10.
Menoch.vbi supra. nu. 209. id probãs quo
niam ratione rei & ob commissam violen
tiam duæ actiones possunt moueri, realis
& personalis, vt suam vnusquisque iudex
tueatur iurisdictionem.

6 Dubitari tamen contingit in casu.d.c.re
integranda,quoties episcopus vel ecclesia
suis rebus est spoliatus vel spoliata per lai-
cum an coram iudice ecclesiastico ordina
rio agi possit pro recuperatione earundẽ,
an vero coram laico spoliatoris iudice agi
debeat?& ex supradictis manifestum vide
tur coram iudice competenti rei experien
7 dum esse.Secũdò,quia sic etiam videmus,
quòd reus laicus conuentus reuendicatio
ne pro re ecclesiastica , si probabiliter ne-
get esse dictam rem ecclesiæ,iudex secula-
ris adeundus est , hæc est communis opi-
nio secundum Felin.in cap. cum sit gene-
rale ante nu.1.col.2.& melius in cap.si cle-
ricus laicum.per totum. de foro compet.

Nihilominus tamen in præfata nostra
specie contraria opinio verior & tenenda
est,imo , quòd fauore ecclesiæ, rerumque
ecclesiasticarum agi possit remedio. d. ca.
reintegranda , coram iudice ecclesiastico.

8 Primò , quoniam etsi restitutio in inte-
grum petenda sit coram iudice illius con-
tra quem petitur , sicq; eam petens debeat
sequi forum rei iuxta regulam iuris ordina
riam,quam supra retulimus,& probat ex-
pressius tex.in.l.2.C. vbi & apud quem,vbi
omnes Doct.id notant, quod adeo procede-
re videtur , vt in loco contractus , etiam
si ibi reus inueniatur conueniri minimè 9
possit ad restitutionem in integrum aduer
sus ipsum contractum , quia ibidem tantũ
agi potest cùm tractatur de contractus ip-
sius executione,secus si de rescissione secũ
dum Guil.de Cugn.Bald.& Paulum in.d.
l.2. quos in hoc sequitur Ias. in.l. qui certo
loco.ff.de cõdict.indebi.inquiens hoc pro
bari in.d.l.2. idem placet Decio in Rubric.
col.2.de iudic.sequitur Greg.Lopez in.l.8.
titul.19.part.6.in gl.1. Verum contra hanc
ampliationem est tex.in.l.in contractibus.
§.vltimo.C.de non numer.pecun.vbi ex-
pressim probatur, posse quempiam in lo-
co contractus apud eius iudicẽ intra bien-
nium conqueri sibi non fuisse pecuniã nu-
meratam,hancque querelam deducere, si
ibi aduersarius inueniatur , atque ita agere
ad ipsius contractus dissolutionem , quem
text.ad hoc in specie notat Alex. in addit.
ad Bart.in.l.hæres absens.§.1.litera E.ff.de
iudic.Roman.singul.490.Felin.in cap.fin.
nu.24.de iudic.dicens, ex hoc absolutionẽ
à iuramento in cõtractu præstito posse pe
ti coram iudice ipsius loci contractus,si ibi
aduersarius inueniatur,vt citetur idem Fe-
lin.in capit.1.col.vlti.n. post Gardin.ibi de
iur.iur. (quanuis secunda veriorem & cõ-
munem sententiam,atque in praxi receptã
ad concedendam absolutionem à iuramẽ
to ad effectum agendi non sit necessaria ci
tatio partis aduersæ , vt latè deduximus in
repet.Authenti. sacramenta puberum. nu.
112. C. si aduers. vendit.) eandem opin. in
terminis contra prædampliationem tenet
Bart.in.d.l.qui certo loco.nu.2. vbi Paulus
sibi contrarius nu. etiam 2. eam dicit esse
veram & communem, quam plures alle-
gans probauit D.Couar.lib.1.Variar.resol.
cap.4.nu.1. respondens ex eisdem ad.d.l.
secundam.intelligendam esse eo casu, quo

reus

reus non adest in loco contractus, quòd si ibi adsit non negat lex illa posse peti restitutionem coram iudice illius loci, atq; ita tenendum esse verius existimo aduersus præfatam ampliationem.

10 Hæc tamen, quanuis ita se habeant si ecclesia lædatur in contractu, iure quodam speciali restitutionem in integrum petere poterit etiam aduersus laicum coram iudice ecclesiastico & proprio ipsius ecclesiæ ex doctrina Innocentij in d.c.cum sit generale.de for.compet.vbi inquit, quòd quando ecclesia aliquo speciali beneficio iuuatur in ea causa etiam contra laicũ, iudicem ecclesiasticũ adire potest: ad idem est bonus text.in.c.1.de in integr.restit.vbi Abb. nu.18.idem Abb.in capit.constitutus.el.1. eodem titul. text. ex quo ita colligit idem Abb.in cap.penult.de reb.eccles. non alienand. Roma.sing.112. idem tenens in clerico Abb.nu.19. Felin. col.2. Marian.Socin. nu.13.in.d.c.cum sit generale. Aufrerius in Clem.1.de offic.ordi.& in tract. de potest. eccles.nu.48.volu.14.tract.diuers.doct.qui omnes probant ecclesiam posse petere restitutionem in integrũ etiam aduersus laicum coram iudice ordinario ecclesiastico, sequitur etiam Marant. de ordin. iudic. 6. parte,in versic. secundus actus principalis. nu.101.pag.569.& Bernard.Diaz de Luco plures referens in Regul.89. in secunda limitatione.Didac.Perez in.l.1.tit.4.lib.3. ordina.col.883.ad fin.versi.item fallit. eamq; sequitur Auendan.1.parte.c.4.præt.nu.42. versi.& quia talis, quanuis tutius dicat esse agere contra habentem titulum licet inualidum coram iudice seculari: & esse hanc receptam sententiã testatur D. Couar. vbi supra nu.2.& communem profitetur Caldas Lusitanus in.l.curatorem habens verbo,implorandum.nu.32. C.de in integr.restitu. quanuis hi duo vltimi authores insinuent eam veram non esse, atque contrarium velint tenere,cum hic non agatur de violentia illata ecclesiæ nec eius patrimonio, nec de sacrilegio, nec de fraude, aut dolo ex proposito aduersus ecclesiam in contractum deducto: qua forsan ratione contra communem in præsenti specie fuit iudicatum in regali Cancellaria Vallisoletana in causa huius ecclesiæ Ciuitatens. in qua probata fuit sufficientissimè læsio vltra dimidiũ in contractu alienationis quorundam bonorum immobilium eiusdem ecclesiæ in fauorem laicorum factæ,atque contra eam petita in integrũ restitutio coram ordinario ecclesiastico huius episcopatus,& præterea allegata nullitas contractus ob defectum tractatuum aliarumque solennitatum, & nihilominus ea ad prædi. cancellariam per modum violentiæ delata decreuit Regius senatus omnia gesta coram pred.iudice ecclesiastico esse nulla,ac reum conueniendũ esse coram iudice, qui de causa posset & deberet cognoscere ad quem eam remiserunt. Nihilominus à cõmuni præfata sententia non cõsulerem recedendum esse in praxi,non solum quãdo ecclesia ipsa læditur in bonis suæ fabricæ, sed etiam in contractu bonorũ mensæ capitularis,cum illa bona sint etiam ecclesiastica:& capitulum ecclesiæ Cathedralis in iure dicitur ecclesia,vt in capit.apostolica. 56.dist.& ibi notat glo.text.expressus in.c. cum clerici.& ibi glo.de verb.signifi. text. in pragm.Sanct. gallican.§.quanta autem. fol.75. col.1. in fine.vbi canonici dicuntur ecclesia, & ibi notat Cosmas Guinner. in glo.ecclesia Altamiran.in tract.de visitatione,in verbis patriarc.& primi.nu.17.& 18. fol.8.ergo canonici ecclesiæ Cathedralis si lædantur in contractu bonorum suæ mensæ capitularis poterunt in integrum restitutionem petere aduersus laicum coram iudice ecclesiastico iuxta præfatam communem sententiam loquentem in ecclesia,cũ à iure capitulum ecclesiæ Cathedralis dicatur & sit ecclesia, vt est prædictũ ac probatum.

11 In rebus autem patrimonialibus clericorum expeditum est,ipsis priuilegium, ecclesijs concessum minimè competere, ac proinde aduersus laicum restitutionem in integrum coram iudice seculari petere debent,si lędantur,non vero coram iudice ecclesiastico, vt resoluit D. Couar. vbi supra nu.3.

nu.3.qui id audacter asserit,quanuis adhuc hoc casu idem priuilegium ecclesiæ competens, quod prædiximus cum communi ad clericum extendant Roman. & Felin. vbi supra. & Marant. & Aufrerius etiã vbi supra.sed, quod prædiximus ex Couar. ve
12 rius est,cum sit iure expeditum,priuilegia concessa ecclesijs earumq; rebus,bonis patrimonialibus clericorum non competere nisi in casibus à iure expressis, vt cõstat ex adductis per Mench.de succes.creat.§.10. nu.659.&.§.22.nu.42. vbi testatur alios allegans hanc esse communem resolutionẽ.

13 Superior communis,de qua primũ hoc fundamentum fecimus cõprobatur ex doctrina eiusdem Innocentij, quem sequitur Abb.in cap.si clericus laicum in.1. notabil. & col.4.de foro compet. vbi tenent ecclesiam vel clericum cum agunt de rebus suis siue actione reali vel personali posse conuenire laicum coram iudice seculari vel ecclesiastico, estque communis magis opinio,vt plures referens testatur decis. Pedemont.32.nu.6.qui nu.3.eam probauit.

14 Secundò & præcipuè supradicta secunda pars principalis in specie.d.c.reintegranda,probari videtur, quoniam spoliator ex occupatione rei ecclesiasticæ sacrilegium commisisse dicitur: sed ratione sacrilegij laicus conueniri potest coram ecclesiastico iudice text.in cap.exposita.de arbit. vbi in terminis nostris notat Abb. & quanuis superiora fundamenta non satis astringãt, prius siquidẽ non omnino tutum est, tum præterea, quia in proposito & specie.d.c. reintegranda, nõ est speciale priuilegium clerici siue ecclesiæ,quandoquidem & laici spoliati omnibus in casibus,vt clerici restituuntur,atque remedio.d.c.reintegranda.vti possunt iuxta magis commune sententiam lege Regia probatã,vt supra ostẽ-
15 dimus.Secundum etiam procedere posset secũdum Socin.in.d.l.rem,quæ nobis. nu. 11.quando certum esset, commissum esse spolium, non verò si dubitetur, nam tunc super illa qualitate tribuente iurisdictiõnẽ est cognoscendum, vt declarat Abb. in.d. c.si clericus laicum.nu.8.de for.compe.Deeius in cap.cæterum.nu.18.de iudic.& in cap.ad audientiam.nu.4.eodem titul.Menoch.vbi supra.nu.208.

Nihilominus tamen hæc secunda opinio principalis nempe,quòd quando clericus spoliatur re,seu possessione rei ecclesiasticæ possu spoliatorem laicum conuenire coram iudice ecclesiastico verior in se est & tenenda,prout tenet glo.in cap.cum dilectus.quod met.caus.Calder. in cap.sæpè. de restit.spoliat. Abb.in.d.c. cum sit generale.n.10.& Felin.ibidem col.2.& Marian. Socin.nu.14.idem consil.18.nu.32.vers. tertium remedium.lib.1. inter cõsilia Barth. Socin.quos sequitur D.Couar.vbi supra.d. nu.2.& Menoch.etiam vbi supra. nu.205. & Anton.Gabriel. vbi supra.nu.103.& 117. & Stephanus Aufrer. de potesta.eccles.super laicos.versi.121.nu.54.volu.14.tract.diuers.doct. vbi idem probat si ageretur condictione c.sæpè.de restitut.spoliat. aut alijs condictionibus à iure competentibus pro recuperanda possessione.

Non obstat primum fundamentũ contrariæ partis nempe regula iuris generalis, quòd actor debeat sequi forum Dei, quoniã fallit hoc casu fauore ecclesiæ propter violentiã,atque spolium sibi illatum: non etiam secundum, quia Felinus non loquitur in nostris terminis,sed in reiuendicatione ordinaria & quando probabiliter dubitatur an sit res ecclesiæ nos verò agimus quando spolium præcessit & agitur speciali & fauorabili iudicio restitutionis in quo constat rem esse ecclesiæ,ac de prædi.spolio,quòd si de hoc dubitatur tunc, vt prædixi super ea qualitate tribuente iurisdictionem erit cognoscendum.

16 Sed an coram iudice seculari hoc casu agi possit quando spoliator & spoliatus essent clerici, vel reus tantum esset clericus, & contentio de re beneficiaria esset,non leuis inter nostros iuris interpretes cõtentio est:nam etsi,is iudex ordinarius clericis nõ sit,attamen,quia causa possessorij beneficij non dicitur spiritualis, sed temporalis,is videtur iudex competes,agitur enim solum, an is agens spoliatus fuerit necne: vt priori casu

casu restituatur, posteriori vero minimè:
27 quare quæstio facti etsi de re spirituali alias à laico definiri potest, vt docuit Barto. in l. quoties. vbi Ias. nu. 6. C. de iudic. idem in l. Titia. nu. 6. & 7. vbi Alex. ff. solut. matr. Felin. in cap. cum sit generale. de for. compet. Capici. decis. 7. nu. 2. & 4. Alciat. in l. omni nouatione. C. de sacrosanct. eccle. Aymon Grauet. consil. 255. nu. 2. est communis secundum Couar. in 4. de sponsal. 2. par. c. 8. §. 11. nu. 13. & in pract. quæst. c. 35. nu. 1. ver sic. 2. conclus. Menoch. de retin. possess. remed. 3. nu. 336. & seq. & remed. 15. de recu
28 peran. possess. nu. 212. Et quòd causa possessoria rei spiritualis, vel quasi spiritualis, téporalis sit tenet gl. in. c. literas. de iuramẽto calumniæ notat Vincent. in capit. vltim. de iudic. Bald. in. c. 1. apud quem vel quos controuersia debeat dici glo. & Doct. in. c. cum dilectus. verb. iuramento. de electio. Cardin. in Clem. dispendiosam. oppositi. 3.
29 quæst. 10. de iudic. Secùdò eadẽ pars coadiuuari potest ex text. in cap. petimus. 11. q. 1. & in capit. causam quæ in secundo. qui filij sint legitim. & in cap. vlti. de iudic. quibus constat iudicem secularem etiam inter clericos esse competentem ad cognoscendũ
30 de causa possessionis rei spiritualis. Tertio facit argumentum à Matthæo de Afflictis adductum decis. Neapol. 24. nu. 3. nempe, quòd iudicis cuiuslibet secularis interest ne
31 violẽtiæ & spolia fiant inter clericos & laicos. Hinc videmus iudicem laicum posse compellere clericum rem apud se depositam restituere, vt in l. vltima. §. penultri. C. de bonis auth. iud. possid. Ias. in l. si fideiussor. §. penult. nu. 6. ff. qui satisd. cog. Capella Tholosan. quæst. 167. Menoch. de recuperan. possess. remed. 15. nu. 214.

Quartò, quia causa possessionis & proprietatis nihil commune habent. l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acquir. possess. Sed causa proprietatis beneficiaria spiritualis est, ergo causa possessionis erit temporalis tractarique poterit apud laicum: ex qui
32 bus fundamẽtis quam plures Doct. defendere conantur vsum Galliæ forensem, qui iam diu obtinuit, & Martin. V. & Leon. II. literis extat comprobatus, quòd iudices seculares cognoscant etiam inter clericos de possessorio cuiuslibet causæ spiritualis, vt sunt Guido Papæ quæst. 1. & 71. & 85. Francisc. Marchis quæst. 190. & quæst. 512. vbi testatur curiam illam sic semper seruasse, idem censuit Curia Burdegal. vt testatur Boerius quæst. 69. nu. 23. idem probat Guilierm. Bened. in cap. Raynutius. de testam. verb. & vxorem. in secunda decis. nu. 331. Aufrerius in Clem. 1. de off. ordin. regul. 2. Fallent. 24. volu. 14. tracta. diuers. doct. fol. 394. & sic seruasse Curiam Neapoli. refert Matthæus de Afflict. decis. 2. num. 10. & 11. vbi Grammatic. in addit. idem Afflict. decisio. 24. nu. 9. Grammatic. decis. 78. optimè Ioan. Gallus quæst. 155. scribens iudicẽ secularem apud Gallos inhibere & prohibere iudicium peritorium donec fuerit lis finita super possessorio: huius etiam cõsuetudinis & priuilegij meminit Carolus de Grassalis lib. 2. regal. Franciæ iure. 5. & Selua de benefi. 1. part. quæst. 7. nu. 16. volu. 15. tract. diuersor. docto. fol. 26. vbi idem iure probare nititur: eandem sententiam proba uit Alciat. Respons. 24. nu. 1. qui sic in excellentissimo Mediolanens. senatu seruari affirmat, & eam veram atque communem affirmat Ripa in Rubric. de iudic. nu. 90. post glos. & Abb. in. d. c. literis. nu. 7. & 8. de iuramẽt. calum. & hanc vniuersam Galliam seruare testatur Rebuff. in commentarijs ad consuetudi. siue ll. regias Franciæ in. 3. Tom. in titul. de caus. benefic. possess. artic. 8. glos. 2. pag. 301. eandem nouissimè veram esse sententiam affirmat Roland. à Valle consil. 23. col. 1. & 2. libr. 2. & fusissimè rem hanc in quolibet possess. disputat Ioan. Igneus in l. necessario. §. non aliás. 2. part. col. 1. 2. & 3. ff. ad Senat. consul. Syllan. & hanc obseruatam fuisse in senatu Pedemont. affirmat vidisse Menoch. d. remed. 15. de recup. possess. nu. 211. vbi nu. 223. eam receptiorẽ vocat: eandem opin. in possessorio recuperandæ & retinendæ probauit August. Beroius in Rubri. de iudic. nu. 51. eandem sequitur plures referens veram & communem appellans ex Ripa vbi supra Anto.

Anto. Gabriel vbi supra nu. 115. & eam latè iure probat plures allegans Aymõ Graue. consil. 258. statim in prin. & nu. 1. & seq.

Contrariam tamen sententiam imo, q in specie præmissa de qua agimus, iudex secularis nullo modo possit cognoscere de causa possessoria beneficiorum ecclesiasticorum inter laicos (vel quando reus tantum, clericus esset, quia de non iure laici turbati constat, cùm laicus non possit possi derevel quasi res ecclesiæ, vt est clari iuris) in nullo interdictorum adipiscendæ, retinendæ, aut recuperandæ possessionis, verior est & absq; dubio tenenda in iudicando & consulendo. Primò, quia cum actor in proposito debeat sequi forum rei, vt in principio diximus, ad iudicem ecclesiasticum erit causa deferenda iuxta cõmunes vtriusque iuris traditiones, licet causa possessoria nihil haberet admixtum proprie-
23 tatis, nec esset in ea quid spirituale imo tota esset omnino temporalis: nec valet consuetudo in contrarium, vt clericus nempe possit coram iudice laico conueniri, vt censuit Rota antiqua 840. quæ est in titul. de consuetud. decis. 10. in antiquis, cuius meminit Nauar. in. c. cum contingat. pag. 154. & Couar. in præcti. quæst. cap. 31. nu. 5. & c. 35. nu. 1. & inquit singulariter Socin. alios referens in cap. fanæ. nu. 9. versi. nona declaratio. de foro compe. non solum inspiciendũ esse locum rei sitæ, verum etiam ipsius rei conueniendi qualitatem, & ideo si conueniendus ratione rei sitæ est clericus conuenitur coram ecclesiastico in loco rei sitæ, si vero laicus coram laico, atque ita mutatur locus non qualitas personæ, & attenditur res in loco sita tanquam accessoriũ ad qualitatem personæ, sequitur Menoch. de retinend. possess. remed. 3. num. 326. 351. &
24 seq. Secundò, quia causa possessoria beneficijs ecclesiasticis beneficialis dicitur ac proinde ad forum ecclesiasticum pertinet, vt in Clem. 1. de causa possess. & propriet. & in Clemen. vnic. de sequestrat. possess. &
25 fruct. Causæ enim ecclesiasticæ de rebus spiritualibus vel quasi, spirituales censentur, ac proinde tractandæ & examinandæ sunt apud iudices ecclesiasticos, non vero apud seculares, vt in cap. 2. de iudic. per quem ita tenet D. Couar. in pract. quæst. cap. 35. n. 1. versic. verum si diligenter. Tertiò eadem sententia probatur, nã & si causa ipsa possessionis contineat temporalitatem, ita vt à laicis tractari posset iuxta Bart. sententiam & communem in. d. l. quoties. C. de iudic. & in. d. l. Titia. cum cæteris supra allegatis, ratione tamen personarum, in quibus non potest laicus quouis modo ius dicere, vt in Authen. statuimus. C. de episc. & cleric. & in cap. 2. de iudic. secularis iudex huius causæ competens esse non potest: quomodo enim poterit clericum spoliatore citare & cogere vt restituat, quod sustulit?

Quartò quoniam pleriq; ex tenentibus priorem sententiã, quam recepriorem appellant non eam ex iuris communis dispositione affirmare audent esse veram, sed q Summorum Pontificum supra relatorum indultis id concessum sit regno Franciæ: ergo in contrarium est ius cõmune, quia frustra concessa forent, si iure communi hoc laicis iudicibus liceret, vt nouissimè aduertit Roland. à Valle. d. consil. 23. nu. 12. lib. 2. vbi ergo huiusmodi priuilegium non fuerit, prout in Hispania credo non esse, quia huiusmodi causæ minimè tractantur corã iudicibus secularibus, sed tantũ coram ecclesiasticis, eo excepto q per modum violentiæ causæ omnes ecclesiasticæ ad Regia tribunalia deferũtur, vbi quando ea fit à iudicibus ecclesiasticis à Regia curia aufertur, ius commune erit seruandum, vt laici minimè de his cognoscant: fit igitur ex supradictis forensem vsum contrariũ Galliæ non iure procedere, sed potius ex priuilegio & consuetudine.

26 Quinto & vltimo hæc eadem pars probatur, quoniam, vt plurimum causa hæc possessoria beneficialis habet admixtam proprietatis rationem, quo casu proculdubio secularis de ea cognoscere non potest, sed omnino ecclesiasticus iudex cum non sit iudicium temporale absolutè, sed habeat admixtam cognitionem iuris spiritualis, argum. text. in cap. tuam. de ordin. cogni. c.

causam

Universidad de Deusto
Biblioteca

causam quæ.in.2.qui filij sint legit.atq; ita in hac specie hanc partem probauit absq; dubio Abb.in.d.c.literas.de iuram.calūn. & illic Ant.de Butrio & alij & Berous in d.Rubri.de iudic.nu.51. quos refert & sequitur Couar.vbi supra. in.1.conclu. inferens ex eo laicum non posse secundum iuris rigorem cognoscere de causa possessoria beneficij ecclesiastici, cum ad iusti ficādam possessionem in hoc casu sit necessaria probatio alicuius tituli apparentis, nec aliter possit possessio obtineri etiam quo ad interdicta possessoria vt ibi probat.

Et in terminis de quibus agimus hanc secundam partem veriorem de iure tuentur probāt atque defendunt Ant. de Butr. in cap.vltim.de iudic.Ligni.& alij nōnulli in Clem.dispēdiosam.de iudic. in qua sententia verē fuit Gud.Papæ cōsi.149. eamq; sequuti sunt Berous vbi supra.n. 55. & Aymon Crauet. consil. 258.nu. 8. Bellamer. consil.40.col.16.versi.nec valet.& latissimē & optimè D.Couar. d.cap.35. num.1. in.1.conclusione.versi.quam ob rem.& in 2.conclusione.in vers.verum si diligenter. & Roland.à Valle consil. 23. nu.17.libr.2. & Menoch.de recuper. possess.remed.15. nu.218.in versi.contrariam & nu.seq.præcipuè.nu.223.& 234. idem de adipiscend. possess.remed.4.num.476.& seq. idem loquens tam in remedio recuperandæ quā retinēdæ. de recup.possess.rem.3.nu. 349. & seq.qui nu.346. & seq.& d.rem. 15. nu. 234.idem probauerat cum laicus turbatur à clerico in quasi possessione illa rei ecclesiasticæ,quod & nūcupatim probauit Couar.vbi supra in.2.conclusi.nu.1. in versic. verum si diligenter.&c.qui in.1.conclusione. loquitur in omnibus remedijs possessorijs adipiscendæ,retinendæ & recuperādę.

Et retenta hac secūda opinione quæ sanè verior est,vt prædiximus, non obstant adducta pro priori parte: & non quidem Bart. doctrina communiter approbata in d.l.quoties.de iudic.& in.d.l.Titia. ff.solu. matr.tum quia ipsa non est sine dubio, vt constat ex locis Couar.quæ pro ipsius approbatione supra adduximus, tum etiam quoniam ibi præterquam quòd causa possessoria facti tantū est, reus & etiam actor sunt laici, vt in causa matrimoniali vsuraria & similibus à Bart.signatis,ac proinde non idem esse rectè infertur vbi vterq; clericus sit,vel reus tantū, vt in nostra quæstione.glo.præterea.in.d.c.literas.de iuramen.calumn. non obstat quia communiter reprobatur,vt asseuerat Aufrerius in decisio.capel. Tholos.470. & Couar.d.nu.1. in.2.conclusione.versic.non oberit, vbi & præterea priuatam non publicam authoritatem habet gloss.illa.

27 Ad secundum respōdeo nempe ad cap. perimus.11.quæst.1. iudicium ibi seculare potius esse in auxilium temporalis, quàm ad cognitionem principalem causæ ecclesiasticæ,vt aduertit Menoch.d. remed. 15. nu.213.nec obstat.d.c.causam quę.el.2.qui filij sint legit.quia ibi nulla causa spiritualis
28 nec ratione rei nec personarum, nec iuris, nec facti erat apud regē illum Angliæ, sed solum mera temporalis cōtrouersia cum de bonorū successione contentio esset,vt rectè aduertit Couar.vbi sup.nu.1.vers.2.secūda conclusio.ibi sic. & in.d.c.causam.& Menoch.d.remed.15.num.212.Non etiam
29 ob est text.in.d.c.vltim.de iudic. quia illic agitur de officio & dignitate seculari, & electione ad eandem cōstituenda, vt inibi glo.& Doct. communiter admonent secūdum Bero.in Rubri.de iudic.nu.61.& Couar.vbi supra proximè, atque Menoch.d. remed.15.nu.216. Tertium non obest quoniam Marth.de Affiict.vbi supra.qui eo argumento vsus est in proposito, nō tantum nititur dispositioni iuris cōmunis quā capitulis illius regni, vt ex eo patet. Ad primū respondeo retorquendo fundamentū: causa possessionis & causa proprietatis,vt duo connexa apud eundē iudicem tractari debent,ne continentia causæ diuidatur, vt in capit.1.de caus.possess.& proprieta. & in.l. nulli.C.de iudic.At causa proprietatis non potest in proposito tractari apud laicum, sed apud ecclesiasticum agenda est secundum omnes,ergo & causa possessoria.Præ
30 terea,quod dicitur,causam proprietaris & possessionis nihil commune habere, procedit quoad acquisitionem & inquisitionem, non quoad cognitionem secundum Bero.in.d.Rubri.de iudic.nu. 58. in versic. non obstat,quod comprobat & confirmat defendens ab impugnatione Ignei, Menoch.vbi supra.d.remed.15.nu. 218. ex supradictis igitur manifestè constat priorem atque receptissimam sententiam nullo solido fulciri fundamento,nec veram esse,sed potius contrariam,quam prædiximus atq;
31 probauimus.Superest vt videamus an cautela Marant.de ordin.iudic.4.parte.7. dist. in fine.nu.54.ad hoc vt hoc casu agi possit coram iudice laico contra clericum spoliatorē sit valida necne? Is enim in loco præcitato inquit, & in eo regno per tria capita eiusdem est nouiter inductum, & quando clericus vel alia ecclesiastica persona spoliaret aliquem laicum sua possessione, potest ille laicus adire iudicem secularem & implorare officium suum super eius defensione, qui iudex faciet citationem per edictum, vt quicunque sua putauerit interesse compareat infra talem terminum visurus iurare ita testium & allegaturus, quicquid velit, quare ille spoliatus non debeat restitui, & sic capiet informationem de iuribus spoliati per quādam viam extraiudicialem & summariam, & si compererit qualiter fuit indebitè spoliatus restituet eum in sua pristina possessione,nec potest dici, quòd
32 clericus citatur coram iudice seculari,quia quando citatur si sua putauerit interesse, si compareat dicitur comparere vt actor, nō vt reus, & sic sua comparitio est voluntaria non necessaria iuxta doctrinam Bald. nu.4. & 5. Alex.in fine. Pauli Castren. nu. 7.in fine. & reliquorū in.l.testamenta omnia. C.de testamentis. quos sequuntur Affli.& decis.Neapol.24.nu.7.in fine. Decius consil.187.nu.3.versi. non obstat quòd citatio: Neuizanis consil.20. nu.19. Roland.à Valle consil.29.nu.9.& 12.libr.2.vbi loquētes in insinuatione & publicatione testamenti idem tenent quando pars ad eam faciendam citanda est clericus: quod si prædict.doctrina Bald. & cæterorum est vera

consequitur, vt idem dicendum sit in proposito seclusis etiam dictis capitibus regni Neapolit. cum præfati Doct. præsupponant. dict. citationem generalem prædict. modò conceptam sufficientem esse atque validam clerico reo nō comparente,quòd si ipse compareat, teneri tāquam actorem de suo iure docere coram iudice seculari præueniente causam per citationem. Ni-
33 hilominus tamen præcedens cautela & leuis est, & eludi facilè potest: primo quoniam is clericus per edictum citatus non cogitur comparere, vt in his terminis declarat Matth.de Afflict.decis.2. num.9. dicens,& si cogatur clericus comparere & citatio & iudicium esset nullum: quare parū prodesse poterit cautela hæc spoliato,si spoliator diligens sit & calidus non comparendo,nec enim omnes tenentur comparere, vt in.l.si eo tempore.C.de distract.pignor. Marian.Socin.senior in tractatu citat.artic. 22.in fine.

34 Secundò,quia quādo constat,quis possideat, is vt certa persona nominatim citandus est,non per edictum & proclama.l.1. §.penultimo.ff.de ventr.inspic.and. Barto. in extrauagan. ad reprimendum.verb. per edictum.in fine. Alexan.consilio 107.nu.1. libr.5.Felin.in cap. secundo.num. octauo. de constitut. Ias.consil.86.nume.12. libr.3. Paris.consil.31.num.29.libr.quarto.et ęque recepta sententia & ab omnibus approbata,vt plures referens resoluit Menoch.de recuperand.possessione. remedio.8.nu. 102.
35 quod præmaximè procedit in proposito vbi agitur de transferenda possessione de vno in alterum,tunc enim non sufficit generalis citatio, sed nominatim possessor citandus est, qui si ignoretur,vti debet diligentia non leui actor vt cognoscat, quis nam is possessor sit vt eum citari curet, ita Anchar.in capit.vltimo. de elect. per text. ibi Alexan.consil.5.nume.1.& 2.lib. 2.latè Crauet. consil.225. num. 1.& 5. vbi plures alios allegat citantque omnes in hanc sententiam. l. meminerint. C. vnde vi. Menoch.de recuperan.possessio. remed.8.nu.
36 102.& remed.15.nu.233. Quare eleganter

Universidad de Deusto
Biblioteca

respondet Ruynus consil.62.nu.20.in fine. libr.5.quem refert & sequitur Menoch.d. remed.5.nu.230.citationem hanc per edictum præsumptã scientiam inducere, quæ non sufficit, quando vera notitia exigitur, ergo præd.citatio per edictum nullius erit momenti contra clericũ possessorem, qui suo iure per solam citationem per edictũ priuari non poterit, sed nominatim citandus erit secundum Abb.in cap.fina.de vita & honest.cleric.Marsil.singul.259. generalis &c.Menoch.vbi supra.

37 Tertiò contra supradictã cautelam facit quia si clericus huiusmodi sic citatus per edictum cõpareat & se posidere alleget, poterit etiam fori priuilegium in iudiciũ deducere,iurisdictionemque iudicis secularis declinare & remissionem ad suum iudicem petere, eritque ea concedenda, vt egregiè in his terminis citationis tradit Capitius decis.Neapolit.8.nu.3.post Anchar. in cap.ea,quæ.quæst.17.de regul.iur.sequitur Menoch.vbi supra.nu.232.& Roland.à Valle.d.consil.29.nu.16.& seq.lib.2.ex quibus fundamentis meritò contra prædi.cautelam Marantæ tanquã non veram & inutilem in terminis nostris tenet Menoch.d. remed.15.nu. 228. & seq. ad quem locum se remittit idem Menoch. de adipiscend. possess.remed.4.nu.477.

Supradicta tamen nostra & verior sententia aduersus receptiorem limitatur tribus in casibus,vt per Menoch. latissimè de retin.possess.remed.3.nu.352.& seq. vsque
38 ad num.360.inclusiue. Primò,vt non procedat quando iudex laicus ex priuilegio & cessione Pontificis maximi posset de his causis possessorijs contra clericum cognoscere & iudicare,vt in regno Franciæ iuxta supradictam receptiorem sententiam. Se-
39 cundo quãdo iudex ecclesiasticus esset negligens in administranda iustitia ipsi laico
40 turbato à clerico. Tertiò quando iudex laicus requiritur in auxilium iudicis ecclesiastici,vt ibi per eum. In adipiscenda autem
41 possessione apud neminem ferè dubitatur laicũ iudicem inter clericos ius dicere minimè posse, cum de possessione rei spiritualis,seu bñficiariæ disceptetur, vt cõmunem esse testatur plures referens aduersus Igneum Menoch.d.remed.15.nu.235.

Superiora omnia circa primum punctum adducta loquuntur, ac rectè procedunt quando ambæ partes,vel spoliator siue turbator tantum,sunt clerici, vel perso-
42 na ecclesiastica,tunc enim meritò,vt actor debeat sequi forum rei. Si vero spoliator, vel turbator & sic reus, vel vterque tam actor quam reus sint laici,& si Couar.vbi supra in.2.conclusione.in versi. verum si diligenter adhuc velit corã iudice seculari huiusmodi causam, cum sit spiritualis agi nõ posse, quanuis non aperiat hoc procedere etiam si spoliator sit laicus.Nihilominus tamen secundum veriorem & magis receptam sententiã, iudex secularis poterit de hac causa possessoria beneficiali cognoscere,siquidem possessio hæc non dicitur spiritualis, vt proprietas ipsa sed potius temporalis, quemadmodum in specie affirmarunt Guid. Papæ quæst.1. qui & in remedio retinendæ possessionis loquitur & alij permulti ita vt hæc sit magis cõmunis sententia, vt refert eam sequutus Menoch. de retin.possess.remed.3.nu.327.& seq. vbi se alio loco refert,& etiam in numeris præcedentibus à 314. & nu.348. quam etiam in rerminis tenuit & probauit Socin. ab eo allegatus in cap.sanè.nu.9. de for.compet. & Aufrer.de potesta.secul. super personis eccles.regul.2.Fallentia 24.& Cravet.consil. 258.col.1.& 2. præcipuè nu.4. qui in iudicio retinendę loquũtur,& decis.Pedemõr. 116.nu.1.idem Menoch.de recup. posse.d. remed.15.nume.223.& 234.& hæc est crebrior opinio Legistarum & Canonistarũ, quos refert Couar. vbi supra secundum decisio.Pedemont. vbi supra qui loquitur in
43 remedijs possessorijs præcipuè retinendæ, & recuperandæ,quam etiam probat Ferretus consil.1.nu. 15. Sed & hoc casu iudex ecclesiasticus erit competens, vt resoluit cum alijs tripliciter limitans Menoch. de retinend.possessione.remed.3.à num.361. cum sequentib.

44 Hæc tamen modo relata cõmunis sententia

tentia limitatur,quoties simul cum possessione beneficij cognoscendũ sit vna de titulo principaliter,tunc enim cum causa non sit mere temporalis, sed mixta cum spirituali,cuius capax non est laicus,iudex secularis de ea cognoscere minimè poterit, sed per ecclesiasticum examinanda est ex rationibus adductis per Couar. vbi supra. in 1.conclus.quæ hoc casu vere militãt,etiam si reus sit laicus,& à fortiori si sit clericus, & in terminis ita tenet Menoch. de retin. possess.d.remed.3.nu.328.& seq.

45 Maior autem dubitatio contingit in hac specie vbi de titulo incidenter tractandum est in hoc iudicio possessorio?quo casu iudicem secularem posse cognoscere tradũt Rip.libr.2.responsi.c.vltim.nu.1. & Nauar. in.c.cum contingat.pag.149.in versi. quarto ideo non obstat. de rescript. qui in specie iudicij retinendæ loquitur, quos refert & sequitur Menoch.vbi supra.num.331.& seq.& latius num.463.& seq.quia non ideo causa spiritualis redditur, q̃ de titulo incidenter cognoscitur, principaliter verò de quasi possessione,cum enim hoc casu de titulo fiat fides, & de eo tractetur summatim,id fieri solet,quia sufficit ostendere titulum coloratum, nec aduersarius potest contra illum quicquam obijcere, vt ibi cũ alijs,quos refert probat, inter quos decisio. Pedemont.vbi supra nu.7. Cum igitur tũc summatim & incidenter agatur de titulo, iure potest laicus cognoscere iuxta doctrinã Bald.in.l.2.C.de Carbon.edict.docen-
46 tis,laicum posse de causa spirituali cognoscere cum incidenter de ea agitur in causa seculari,idem Bald.in Authen.ei,qui iurat. nu.26.versi.tu cõiunge.C.de bon.auth.iudic.possid. quæ Baldi doctrina est vera & magis cõmuniter approbata,vt plures referens aduersus Ioan. Andr. Roman.& Decium testatur Menoch. qui supra nu. 336. quam sententiam probo,tametsi contrariũ adhuc hoc casu velit Couar. vbi supra in d.1.cõcl. versi.ex quo apparet,dũ maximè id probat, quia in hac specie non solet controuersia cõtingere nisi inter clericos,quasi idem velit q̃ contra laicum spoliatorem, vel turbatorem ageretur: sed cum re vera hic agatur principaliter cõtra laicũ de causa possessoria beneficiali, quæ est temporalis, licet incidenter summariè dicendũ sit de titulo colorato,cõsequitur,iudicē principalis causæ temporalis esse etiã iudicem ad expeditionem necessariã eiusdem, quæ incidit in eam quãuis spiritualis nempe de titulo,cum non principaliter veniat in causa illa,sed incidenter,nec plene,sed summatim coloratus probandus is est per supradi-
47 cta arg.d.l.quoties. cũ similib. C.de iudic. Cessabit tamen omnino in hac specie difficultas, q̃ de titulo euidenter constaret, vt puta per cõfessionem aduersarij,vt probarunt Cravet.d.consil.258.nu.4. versi. confirmatur ista ratio,decis.Pedemõr.116.nu. 3.& Nauar.vbi supra. pag.148.vers.5,facit. & testatur eam receptam Menoch. vbi su-
48 pra.nu.338.plures alios referẽs,qui nu.seq. idem cum Nauar.& alijs probat, q̃ notoriè ex actis constaret de titulo, & nu. 343. idem etiam tener quando aduersarius conuentus nihil obijceret.

49 Ex superioribus plura deducuntur,quæ congerit in praxi saris vtilia D. Couar.d.c. 35.pract.quæst.n.2.& seq.quæ apud ipsum sunt videndaillud tantũ referã,nempe laicum decimarũ conductorem nõ posse eõ ueniri apud iudicem ecclesiasticũ actione personali ex locato ad mercedem,quia tũc nõ agitur de restitutione rei ecclesiasticæ, nec de decimis soluendis, sed de soluendo pretio locationis conuento, conueniendus igitur est apud iudicem laicũ: q̃ si apud ecclesiasticũ citetur, poterit iudicũ ipsius declinare, vt rectè probauit Couar. ibidem nu.2.versi.quinto.& post eum alios allegãs in conductore fructuũ præbendæ loquens decisio Pedemont.32.per totam. Hoc tamen limitandũ erit, quoties conductores prædicti in cõductionis cõtractibus se submiserint iurisdictioni ecclesiasticæ,cẽsuris & alijs canonicis legibus, aut iuramentum præstiterint, vt possunt iuxta l.n.tit.1. libr. 4.nouæ collectionis Regiæ, vt in terminis probat Couar.vbi supra, aliàs enim iudex ecclesiasticus non cognoscit de his bonis

Universidad de Deusto
Biblioteca

decimalibus alienatis (hoc est de eorũ pretio) nisi cum sunt ecclesiæ, vel ecclesiastic-
æ personæ. Nam per alienationem perdunt nomen ac priuilegium, quia mutatione personæ mutant naturã, quia ea non transmittitur, ita latè probat D. Castellus in l. 6. Taur. in gloss. de qualquier qualidad. in versi. & quod dixi, inquiens hoc habuisse in facto & obtinuisse contra quendam conductorem vel emptorem reddituum ecclesiasticorum, qui conueniebat emptores fructuũ coram ecclesiastico iudice postquam fructus effecti fuerant sui, & instabat vt punirentur in amissione causæ iuxta formam l. Regiæ. idem Castell. in l. 13. Taur. in gloss. veynte y quatro horas.

50 in versic. ex quo infertur: conductores autem prædictarum decimarum, eas rectè exigere poterunt virtute cessionis sibi factæ (hoc est *del arrendamiento, o recudimiento*) aduersus laicos decimare debentes coram iudice ecclesiastico, qui competens est causę decimalis, hocq; iure vtimur cum laicus incapax sit cognitionis huiusmodi causæ præd. spiritualis, argument. c. causam quæ. de præscript. præterquam si agatur an decimæ sint solutæ, vel an teneatur ille soluere, vel alius, quo casu non tantum laicus conductor, sed ipsi clerici poterunt apud iudicem secularem petere laicum solutionem decimarum recusantem compelli ad eas soluendas: secus si agatur de iure decimandi, vel de exceptione, aut priuilegio ab earum solutione liberante, vt probare vult Federic. de Senis consil. 245. quem refert & sequitur Couar. vbi supra nume. secundo. in princip. eum tamen reprobat, dum existimauit, quòd vbi tractatur tantum de quæstione facti super decimis, non de quæstione iuris causa contra laicum solum pertineat ad iudicem secularem: nam contrarium ibi probat, dicens esse cõmunem opinionem, & legibus Regijs ibidem ab eo relatis probatam.

51 Circa secundũ articulum principalem, an scilicet remedium dict. cap. reintegranda, detur contra singularem successorem cum titulo & bona fide possidentem, qui causam habuit à bonæ fidei authore? Quæstio hęc est de difficilioribus, ac in foro magis quotidiana cæteris, quæ in hac materia adduci possunt: in qua Doct. maximè inter se, sibiq; ipsis plures contrarij sunt, adeo vt vix discerni possit quæ sit in ea magis communis & tenenda sentẽtia: & ideo fundamenta & omnes authores, quos inuenerim sigillatim referam pro vtraq; parte, vt ex hoc facilius dignosci possit: & in primis.

52 Pars affirmatiua probatur, quoniam probata antiquiori possessione, noua & recens præsumitur clandestina, vt in capit. licet causam. de probationib. per quem tex. hęc est communis omnium sententia, vt plurimos referens testatur Roland. à Valle consilio 72. num. 1. lib. 2. sequitur plurimos referens Anton. Gabriel vbi supra nume. 56. quod procedit, nisi constaret antiquum possessorem iustè possessionem amisisse secundum Roland. à Valle vbi supra. estq; communis limitatio, vt plurimos referens testatur Anto. Gabriel vbi supra. num. 21. vbi num. 22. & 23. idem tenet cum magis cõmuni sententia in eo, qui caderet à possessione propter negligentiam per spatiũ decem annorum, præterquam in minore

54 absente & ecclesia, vt ibi per ipsum nume. 24. in dubio autem nõ præsumitur, quem iustè possessionem amisisse, sed potius cõtrarium nisi aliud constet secundum Innocent. & communiter Doct. in capit. post electionem. de concessio. præbend. vt refert Roland. à Valle vbi supra num. secun

55 do. & communis opinio supra relata nu. 52. per. d. c. licet causam. tunc procedit præsertim cum ipsa clandestinitas est allegata & deducta iuxta doctrinam Bart. in l. si de eo. §. si fortè. in fine. ff. de acquiren. possessi. quam sequuntur Ruynus consi. 56. in fine.

56 lib. 4. & Ias. consil. 21. col. 2. lib. 3. Aduertendum igitur est in præxi, si veram esse tenea mus hanc primam opinionem, vt allegetur & articuletur, quòd aduersarius clam possidet respectu possessionis antiquioris, aliàs enim non articulando actor succumberet secundum Speculat. in titul. de petit. & pos-

& possess. §. 1. num. 32. & Alex. consil. 118. nu. 2. volu. 2. & cõsil. 89. nu. 9. volu. 5. Socin. in l. rem, quæ nobis. nu. 12. in fine. ff. de acquir. possess. Paris. consil. 1. nu. 167. volu. 1. & consil. 98. nu. 26. volu. 2. Bertrand. consil. 54. nu. 5. volumi. 1. Decius consil. 57. nu. 6. Ias. consil. 6. col. 2. volu. 1. Craueta consil. 258. nu. 22. & 23. Curt. Iun. cõsil. 17. col. fin. Roland. à Valle consil. 72. nu. 18. volumi. 2. Brunus consil. 21. col. 2. decis. Pedemonta. 90. nu. 3. alios allegans & referens ex Bruno vbi supra. hoc esse articulandum & probandum: quod in dubio (vt prædiximus) probatur, eo ipso, quòd aduersarius, suam antiquiorem esse non probat: allegari igitur debet ad minus qualitas clandestinitatis alias possessio antiquior nihil profuit prout est cõmunis opinio Doctorum nemine reluctante circa necessitatem istius allegationis, vt profitetur Crauet. d. nu. 22. quomodo aute probetur bona fides iunioris possessoris tradit Craue. vbi supra. n. 21.

Secundò eadem sententia probari videtur in dict. cap. reintegranda, dum generaliter & impersonaliter loquitur, ergo generaliter debet intelligi, vt in l. de pretio. de public. in rem act. & in l. 1. §. & generaliter. ff. de legat. præstand. præcipuè dum inquit text. quacunque conditione temporis &c. sicque cõprehendere videtur præscriptionem: quæ cõsideratio confirmatur ex text. in canone episcopi. 3. quæst. 1. & in capit. ecclesia. 3. quæst. 2. vbi ab æmulis possessio recuperatur & à quibuscunque &c.

57 Dictio nanque hæc, quibuscunque, vel quacunque, cum sit valde generalis cõprehendit omnes casus etiam priuilegiatos, argum. l. in fraudem. §. vlti. ff. de testam. milit. l. 1. §. quod autem. ff. de aleat. l. vnica. in verb. sponsam. C. de rapt. virgin. Crauet. in respons. pro republi. Sauil. nu. 60. & 62. latissimè Tiraquel. in l. si vnquam. in præfatione. nu. 116. C. de reuocand. donat.

Tertiò, quia vt argumentantur nonnulli Doct. remedium hoc reintegrandæ possessionis, est magis priuilegiatum, quàm interdictum vti possidetis, sed in eo interdicto exceptio tituli non obstat agenti & de antiquiori possessione probanti, vt in dict. capit. licet causam. de probat. multo igitur minus obstare debet hoc in casu.

Quartò, quia vt alij etiam deducunt, remedium hoc reintegrandæ est introductũ ad instar & exemplum interdicti vnde vi:

58 sed in eo nulla habetur ratio tituli, vt in capit. fina. de ordine cognit. cum in eo spoliatus ante omnia sit restituendus, vt in l. si quis ad se fundum. C. ad legem Iuliam. de vi. l. si coloni. C. de agricol. & censit. libr. 11. l. si quis emptionis. §. sed hæc super illis. C. de annal. except. text. in capit. nullus. 2. quæstione. 2. capit. literis. capit. conquerente. de restitutione spoliat. Ripa in l. naturaliter. §. nihil commune. nume. 47. & ibidem Rubeus nu. 142. ff. de acquir. possess. ergo idem in hoc casu dicendum est.

59 Et in terminis hanc partem affirmatiuã tenet & probat glos. in cap. cum ad sedem. verb. interdictum, ibi, videtur tamen, de restitut. spoliat. loquens in possessione rei ecclesiasticæ, & ibi Hostiens. in versi. secundum Canones vero. Innocent. in. d. c. sæpè. de restitut. spoliat. & ibi Abb. post Archid. Hostiens. Calder. Anto. de Butrio, & Ioan. de Lignian. & inquit Abb. ibidem ab hac sententia tanquam à communi & vera nõ esse recedendum, ibiq; in eandem refert Gosfred. & Lapum allegatione 52. est in nu. 7. & hanc communem opinionem esse concludit (quanuis duram) & ab ea iniudicando & consulendo non esse recedendũ, eandem probarunt Geminian. Lignia. & Archi. in hoc capit. reintegranda. Ludoui. Roman. in dict. l. rem, quæ nobis. col. 3. & 4. nu. 8. & ibidem Ias. nu. 19. vbi plures allegans magis communem testatur, refertq; sæpius sic consuluisse, vt verè consuluit cõsil. 72. col. 1. lib. 4. sequitur Aretin. in dict. l. rem quæ nobis. & ibi Alexan. col. 4. ad fin. nu. 8. ad fin. vbi dicit se vidisse sæpius in iudicijs iudicari secundum eam & ipsum obtinuisse pro hac parte, & hanc opinionem sequutus est plerunque consulendo idem Alex. vt in cõsil. 51. col. 1. volu. 1. nu. 1. versi. quinimo tenuit. & consil. 117. nu. 3. in fine. & nu. 4. & consil. 200. num. secundo. 3. & 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

volu.2.& consi.6.nu.5.& 11.& seq.volu.3. & consil.91.nu.6.dicens magis communé esse contra Bart. præfatam sententiam & in consil.92.nu.8.& seq.volu.5.idem respondit Anchar.consil.42.circa medium, Corneus consil.56.litera R.lib.2. qui communem esse affirmat & in consil.35.nu.18.litera X.libr.1.vbi quòd secundum Imol. & Abb.est communis,& in practica seruatur secundum Lapum vbi supra dicit communem Socin.Senior.consil.89.in fine. libr.1. & consil.18.versic. tertium remedium.nu. 32.eodem lib.1.Dec.consi.57.nu.3.& 5.vbi refert esse cõmunem ex Alex. contra Bart. & consil.252.nu.4. concludens istam videri esse magis cõmunem conclusionem Ripa in.d.c.sæpè.nu.18.versic.quid tenendũ. de restitutio. spoliator. vbi plures allegans refert esse cõem Canonistarum, & inquit non videri ab ea esse recedendum , quauis non audeat eam omnino affirmare, & lib. 1.respons.c.1. nu.43.Matth.de Afflict. decisio.Neapol.361.nu.33.vbi dicit communé, & ita decisum fuisse per dominos de consilio & in commentarijs ad constitutiones Neapol.lib.1.Rubri.25.contra quem de restitutione agatur.num.30.& 31.dicit magis communem eam sequutus Guilierm.Cassad.de restit.spoliat.decis.7.Barba.cõsi.42. col.penult.vbi communem testatur lib.2. & consil.24.col.2.lib.4. Ioan. Maria Riminald.consil.67.nu.7.& consi.98.nu.76.lib. 1.& cõsil.428.nu.10.lib.3. & ibi Hippolyt. Riminald.in addit. Lucas de Penna in.d.l. si coloni. quæst.21. & eam esse communẽ testatur Marant.de ordin.iudic.4.parte, in 7.dist.nu. 50. probat Bertrand. consil.121. & consil.213.libr.2.Boer.quæst.238. col.6. Socin.Iunior consil.34.nu.12. lib.3. vbi sæpè repetit hanc esse receptiorem & ab ea non esse recedendũ in iudicando & consulendo.Claudius Sayssel.in.d.l.rem,quæ nobis.col.2.Ioan.de Amic. consil.97. nu.2.4. & 5.Ruyn.consil.48.& 49.volu.4. Philip. Franc.in sua disputat. petitor. col.5. Neuizan.consil.78.nu.4. Petrus bene intend.cõclus.33.Alciat.Responsi.388.num.2.Berous in c.in literis.nu.19.de resti.spoliat. Plotus in.l.si quando.nu.66.C.vnde vi.nouissimè Roland.à Valle consil.50.nu. 11.& consil. 72.nu.7.lib.2. vbi dicit esse cõem & magis cõem eam sequutus plurimos allegans , & hanc dicit crebriorem Vivius in suis communib.opin. in verb.remedium. c. reintegranda.3.qnæst.1.non conceditur &c. Berous consil.61.nu.17. & consil.63.nu.19.& 30.volu.3. & hæc est magis recepta à Canonistis secundum decisio.Pedemont.95. nu.6.qui plures ex supradictis refert, & inquit iuxta eam iudicasse ac censuisse Senatum Pedemont.eadem dicit æquiorem & tenendam in practica Anton. Gomez in.l. 45. Taur. nu.192. versic. secundo.non obstat text.in capit. reintegranda &c. in fine. quanuis ibidem fateatur , quòd in puncto iuris contraria videtur verior opinio : eandem refert esse communem aliorum testimonio plures citans in eam authores testatus, quòd hodie ista videtur magis cõmunis opinio Anton.Gabriel vbi supra nu.31. qui eam videtur sequi , quandoquidem ex eadem constituit primam ampliationem ad regul.d.c.reintegranda.& hanc opinionem,quòd remed.d.c. reintegranda,competat cõtra omnem possessorem Rota cõplexa est,vt per Cassiador.decis.7.de restitu.spoliat. vt refert & probat cum communi nouissimè Puteus libr.2.decis.176. nu.2. & seq. Habes igitur in supra citatis authoribus plus quã quadraginta hanc partem tenentes.

60 Contraria tamen sententia & sic negatiua sequentibus astruitur fundamẽtis.Primo ex text.in.l.siue autem. §. si duobus.ff. de public. in rem actio. vbi si duo titulum à diuersis dominis venditoribus consequuti sint,& in bona fide vterque sit,ille in publiciana præfertur, qui de præsenti possidere reperitur,ea nanque ratio,qua publiciana non conceditur contra illum sic possidentem facit, vt nec detur hoc remedium reintegrãdæ. Nec obstat Abb.rñsio in.d.c. sæpè, dicetis in casu d.§. si duobus,actũ nõ fuisse de solo possessorio,vt in nra questiõe sed etiã de petitorio, in quo nõ cõstabat de iure alterius , quare in dubio ,p possessore fuit

fuit iudicatum:in nostra autem specie solũ agitur,vt spoliatus ante omnia restituatur, obidq; antiquior possessio præfertur , non inquam obest hæc responsio : quoniam si in casu.d.§. si duobus , antiquior possessor cum titulo non præfertur nouo possessori cum titulo , quanto fortius in casu nostro non preferetur,in quo antiquior possessor, qui vt spoliatus agit nititur obtinere ex sola antiquiori possessione ? Proderit igitur noui possessoris titulus ad iustificandam possessionem, & ad tollendum omne clandestinitatis vitium:vnde minimè æquum esse videtur vt actor,qui nititur ex sola antiquiori possessione obtineat contra nouũ possessorem,qui suam possessionem ex titulo iustificat:non etiam obest Antonij de Butrio responsio , quam diluit Alex. in.d. l.rem,quæ nobis.& ibi Rip.nu.27. & in.d. c.sæpe.nu. 28.versi.circa secũdum casum. & Rubeus in.d.§.nihil commune.nu.70.

61 Secundò loco hanc sententiam confirmat ratio,quam contrariæ partis authores pro ea adducunt , nempe remedium hoc reintegrandæ esse inductũ,ne is, qui aliena occupauit , in peccato mortuus iaceat , nã cum hæc ratio in specie de qua agimus cesset,quia nouus hic possessor, non potest dici spoliator , non vitiosus possessor ac per consequens nõ sit in peccato cum titulum & bonam fidem habeat , consequitur , vt cessare quoq; debeat dispositio nostri text. argum.l.adigere.§.quanuis.ff. de iure. patrona.cum similib.

Tertiò & quidem , vt videtur , peremptoriè eadem sententia comprobatur ex decisione text.in dict.cap.sæpè.de restitut. spoliat.cuius constitutio edita fuit per annos quinquaginta post promulgationem huius canonis reintegranda : ibi nanq; constitutum est agi solum tunc posse contra singularem successorem scienter in vitiosa possessione succedentem : si ex dict. capit. reintegranda,spoliato succurrum esset contra singularem successorem cum titulo & bona fide possidentem , frustratoria & inutilis esset dict.cap.sæpè,promulgatio, nec de dubio seruiret contra.l.quod l.abeo.ff. de Carbon. edict. nam si certum erat dari remedium cõtra possessorem cum titulo & bona fide,ex dict.cap.reintegrãda,à fortiori daretur contra illum , qui scienter in vitio successisset, ne igitur frustra edita fit constitutio dict.capit.sæpè, fatendum est, eiusdem decretalis authorem satis intellexisse non esse succursum contra singularẽ successorem quouis etiam modo possidentem ex dict.cap.reintegranda,quæ sanè cõsideratio,quam nõnulli ex supra citatis authoribus perpendunt, omnem videtur tollere dubitationem.

62 Quartò & præcipuè eadem sententia negatiua probatur , quoniam si aliud diceremus sequeretur maximũ absurdum:nempe quòd remedium dict.cap.reintegranda esset inuentum ad omnes iustos possessores spoliandos & inquietandos non solum ad tempus , sed & perpetuò prout aliqui ex doctoribus supra allegatis , concedunt quos refert nuncupatim Menoch.dict. remed.15.de recuperand. possess.nu.421. & quos Rota aliquando sequuta fuit, vt testatur D.Sarmient. de reddit.eccles.1.parte,capit.4.numer.11.in principio. & constat ex Cassiad.de restitutio. spoliat.decis.5. & 6. vbi dicit Rotam affirmare esse hanc communem opinionem:& refert Ant.Gabriel vbi supra num.54.nempe,quòd etiam per spatium immemorabilis temporis nõ præscribitur huic remedio,& numer. 55. nititur hanc opinionem & obseruantiam dominorum de Rota defendere ab authoribus tenentibus contrarium , & etiam per mille annos secũdum eundem Sarmient. & nouissimè esse communem , & in Rota iuxta eam pronuntiatu à maiori parte contra minorem testatur Puteus lib.1. decisio. 115.in fine.& num.22. qui per totam illam decisionẽ refert fundamenta & authores vtriusq; partis. Ac proinde hoc remedio admisso, oes leges & canones, qui de præscriptiõe loquũtur,hoc casu cessarent,quod minimè est dicendum,cum sint posteriores illo cap.reintegranda : nemo præterea dicet ex eo textu præscriptiones, aliaq; iuris remedia esse sublata cum verba eius sint

Universidad de Deusto
Biblioteca

generalia, ideoque nihil possunt in ijs, quæ specialem habent constitutionem, argu. l. doli clausula. cum similib. ff. de verb. obli. Non enim verisimile est, vno verbo omnem præscriptionum materiam subuertere velle: ideoq; secundum alios Canones debet ille text. interpretari.

63 Et in terminis ex prædictis fundamentis hanc partem probauit Bart. in. d. l. rem quæ nobis. nu. 2. ff. de acqui. poss. & in. l. fin. §. sed cum in secunda. nu. 5. C. de furt. vbi limitat in habente possessionem & titulū ab authore vitioso, & quando res erat vitiosa nempe qñ emit à malè fidei possessore, vt à fure: & Bart. sequuti sunt Aug. & Imol. in. d. l. rem, quæ nobis, vt ibidem refert Socin. nu. 12. in versic. aliquando. Quinto, ac vltimo, qui in hoc parum sibi constās eandem tenet sententiam, & idem consil. 266. nu. 15. 16. & 18. lib. 2. vbi eam probat dicēs videri magis communem, & melius esse eam tenere quàm contrariam, & multos eiusdem opin. etiam refert authores, nempe Nicol. de Mathar. Iacob. Butric. & Bal. in. l. 2. C. de furt. & alios. Idem Socin. consi. 39. col. 2. nu. 5. versic. circa secundam. volu. 3. dicens istam esse magis cōmunem opin. Legistarum, idem tenet Angel. in. l. siue autem. §. si duobus. versi. & per hanc literam. ff. de public. in rem act. & consil. 116. in versic. si autem ignorauerit. & consil. 157. col. 2. voluit Paul. Castr. in. l. & ideo. §. Neratius. nu. 5. ff. de condi. furt. Andr. de Barul. Angel. & Ioan. de Platea in. l. si coloni. col. 2. C. de agric. & censi. lib. 11. Alex. sibi dissidens consi. 118. libr. 1. & consil. 89. nu. 7. lib. 5. latissimè Corneus dicens videri esse de mente communiter Doctorum consil. 18. litera F. & seq. & consi. 23. col. penul. & fin. & consil. 62. nu. 10. litera L versi. tamen præfertur, & consil. 329. per totum. volu. 1. & latè consil. 282. nu. 7. litera I. libr. 3. quos sequitur Paris. consil. 1. nu. 166. volu. 1. dicens hāc esse magis communem Legistarum Brunus consil. 19. nu. 25. & consil. 21. nu. 5. & 6. Calcan. consil. 116. num. 3. Bertrand. consi. 54. nu. 4. & 5. volu. 1. & consil. 323. in fine. 1. parte, lib. 2. latissimè Rub. consil. 4. vbi respondet ad multa, quæ in contrarium adducuntur, & consil. vltim. nu. 9. Ruyn. consil. 49. nu, 11. libr. 4. Anchar. consil. 310. col. vltim. versi. ista enim iura. nu. 7. in fin. Practic. Papiens. in forma libelli, quo agitur in causa spoliat. possess. glos. 1. nu. 8. in fine. dicens, quòd hæc est cōmunis opinio apud Legistas, contraria apud Canonistas Ioan. Crotus consil. 47. nu. 20. sequitur Soci. Iun. sibi contrarius consil. 47. num. 25. & consil. 48. in fine. nu. 13. libr. 2. vbi dicit istam veriorem & magis cōmunem Gozadin. consil. 28. nu. 36. Franç. Turza breuiter in suis communibus conclus. cap. 50. Zabarel. cōsil. 114. col. 1. Ias. sibi contrarius consil. 21. colum. 1. versi. secundo respondetur. lib. 3. vbi eiusdem sententiæ citat Ioan. Fab. in. §. sed iste. Instit. de actio. Ioan. Maria Riminald. consil. 238. nu. 10. lib. 2. & Hippolyt. in addit. ad eundem consil. 67. nu. 7. lib. 1. amborum sibi constantes, idem sibi cōtrarius tenuit Rip. in. d. l. rem, quæ nobis. nu. 27. & in respons. 1. alias 45. in. 2. libr. decret. nu. 7. hanc semper probauit Rub. in. d. §. nihil cōmune. nu. 71. & 72. & in consil. 4. col. 2. & in consil. 167. nu. 9. hanc sequitur sibi contrarius Alciat. in. d. l. rem, quæ nobis. nu. 8. & eam probasse videtur Molin. ad Alex. consil. 6. nu. 5, in verb. non satis. libr. 3. dum citando Anchar. subdit non practicari Paris. in cap. si diligenti. num. 23. de præscript. Mantua. consil. 99. nu. 2. lib. 2. Anto. Matth. in. d. §. nihil cōmune. ampliatione 20. eandem sequuti sunt Nathan cōsil. 188. in fin. libr. 1. & Ioan. Cephalus consil. 4. num. 1. & consil. 109. nu. 22. libr. 1. & hæc est vera & magis communis conclusio secundū Marant. de ordin. iudic. 4. parte princip. 7. dist. nu. 50. fol. 179. hanc latissimè agens ad partes, ac plurimos ex suprad. ictis referens sequitur & probat & cōmunem magis esse affirmat Menoch. d. remed. 15. de recuper. poss. nu. 89. hanc dicit magis communem Legistarum decis. Pedemont. supradi. 93. nu. 6. qui etiam plures refert quanuis eam non probet, sed concordiam, quam latius referam, hanc secūdam partem intrepide, audaciter & neruosè probat D. Sarmient. de red-

de red. dit. eccles. 1. parte. cap. 4. nu. 11. per totum sequitur & communem dicit nonnullos allegans D. Molin. de Hispan. primog. lib. 3. cap. 13. nu. 53. vbi contrariæ opin. non meminit, eandem communem & magis communem Legistarum ex Corneo dict. consil. 23. & Paris. d. consil. 166. & Soci. consil. 31. col. 2 in fine. nu. 3. affirmat Roland. à Valle consil. 50. nu. 11. & consil. 72. nu. 7. volumi. 2. vbi alios eiusdem opin. authores refert, quanuis eam non probet, eandem sequuntur plures relati per Ant. Gabriel vbi supra. d. nu. 31. vbi ꝙ est magis cōis, licet vt prædixi priorem videatur sequutus.

Habemus igitur si bene memini quadraginta plus, aut minus authores huius sententię negatiuę sequaces, & quāuis alios quadraginta aut plures supra enumerauerimus pro parte affirmatiua eā tamen non probant indistinctè, sed tantū in rebus ecclesiasticis & quoad earum possessionem, non vero quoad bona laicorū prout sunt glo. d. c. cum ad sedem. Ant. de Butr. Abb. Cald. Lap. & Lignia. vt animaduertit Rub. in. d. consil. 4. item & Cassiad. in eisdem bonis ecclesiasticis loquitur, Hostiēs. vero & Innocent. in. d. c. cum ad sedem. col. 2. nec vnam nec alteram affirmare videtur, sed tantum asserere remedium huius canonis non esse nouum, idem Innocent. in dict. c. sæpè dubitatiuè tantum loquitur, nec audet sententiam affirmatiuā probare, vt refert Menoch. vbi supra nu. 90.

Quid tenendum in articulo perquam difficili & valde controuerso? ego vnam ex supradictis opin. electurus hanc secundam sententiam negatiuam veriorem & magis communem Legistarum & tenendam in iudicando & cōsulendo existimo, atque dijudico ex fundamentis supra pro ea adductis, quæ meo iudicio vt fortiora, ita & meliora cæteris contrariæ partis sunt: satis enim plus vrgent pro hac parte q̄ prio ra pro affirmatiua ad quod potius in præsenti specie aduertendū cēseo quàm ad numerum authorum, quandoquidem, vt videmus non solum inter se dissident in ea vtriusque iuris interpretes, sed, quod peius est, quàm plures ex eis sibi ipsis parum cōstantes, atque cōtrarij sunt: non igitur multum est fidendum in eis, sed in rationibus & fundamentis quæ meliora ac graviora fuerint, prout esse existimo adducta supra pro hac eadem parte negatiua, præterquā ꝙ eam probarunt magis communiter Le-
64 gistæ: quæ proculdubio procedet si tertius hic singularis possessor cum. titulo & bona fide per tantum temporis spatium possederit cum cæteris iuris requisitis, vt legitimè præscripserit rem ipsam super qua controuertitur, tunc enim indubium est, ipsum nec possessorio, nec petitorio conueniri posse, quinimo absoluendus & liberandus est omnino in totū, non enim sublatæ sunt præscriptiones legitimæ ac canonicæ per remedium. d. c. reintegranda, in præsenti specie, vt modo dicebamus in quarto fundamento huius sententiæ negatiuæ, quicquid perperam & absque vllo iuris colore alij existiment. Quod si tempus legitimæ præscriptionis adhuc completum non fuerit, nihilominus existimo in nostræ quæstionis terminis nō habere locum illud remedium possessorium, sed tantum iudiciū petitorium, quo agi tunc oportet vt clarius apparebit inferius ex responsione, quā assi-
65 gnabimus ad nostrum text. ne obsit huic negatiuæ sententiæ. Neque obstat ꝙ grauissimus Senatus Pedemont. iuxta affirmatiuam iudicauerit, in casu, de quo per Octauianum Cacher. vbi supra, quoniam in illo possessores cum titul. & bona fide nōdum præscripserant, & præterea res habuerunt ab eo, qui sine titul. possidebat, vt constat ex præd. decisione in principio & in fine: at verò nos agimus in singulari successore eū titul. & bona fide, qui causam habuit ab authore bonæ fidei titulato: quomodo suprad ict. duas communes contrarias sententias conciliauit rectè Ioan. Crotus. d. consil. 47. nu. 20. & plenius consil. 75, num. 10. & Ripa vbi supra, quam concordiam probare videtur Octauian. vbi supra. d. nu. 6. qui aliam etiam refert, nempe, vt prior opinio sit sequenda in terris ecclesiæ. Secunda verò in terris non subiectis ecclesiæ in temporali-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus: verum hæc concordia mihi non arridet existimanti in vtrisq; terris negatiuam sententiam esse sequendam vti communiorem & veriorem, dummodo iste conuentus habeat titulum à bonæ fidei authore titulato vt prædiximus, aliàs secus: quod etiam voluit ac expresè sensit Menoch. vbi supra nu.89. versic. contrariam etiam. Fateor tamen, quòd si Senatus Pedemontan. vel alius in terminis nostris eandē priorem sententiam elegisset nihilominus non multum erraret quandoquidem illa sit etiam magis communis opinio Canonistarum, quæ iudicio plurimorum virorū grauissimorum & verior etiam censetur, quanuis nobis, quam prædiximus, communior, verior & probabilior videatur iuxta quam iudicaremus si casus contingeret, nec æquitas nos mouere debet, vt spoliato succurramus hoc casu, quandoquidem huiusmodi possessor expers sit huius vitij; actorique remaneat ius suum saluum quoad petitorium, quod in iudicium deducere poterit, resque suas in eo vendicare ac recuperare.

66 Superest, vt ad argumenta & rationes contrariæ partis respondeamus, ex quorū responsionibus dilucidior ac magis roborata apparebit nostra hæc tenenda sententia: & ad primum de clandestinitatis vitio &c. Respondeo hoc minimè procedere, quinimo ipsum vitium tolli interuentu tituli & bonæ fidei, vt in.l. clam possidere. in princip. ff. de acquir. possess. ita respondet Socin. in.d.l.rem, quæ nobis. nu.12. vers. ali quando quinto & vltimo, & ibi Rip. n.27. idem in cap. sæpè. nu.28. versi. secundo confunditur &c. de restitut. spoliat. & ante eos Alex. consil.118. nu.2. versic. & dato. libr.2. vbi nu.8. subdit actori hoc nihil prodesse, si possessor titulum ostendat, vt refert Menoch. vbi supra nu.81. idem probans, adijcienſque cum Parisio consil.12. nu.9. lib.4. post Curt. Iun. consil.17. col. vltima. versic. duodecimo, quòd, cum contra hunc nouum possessorem, nō militet illa qualitas clandestinitatis nec contra eum hoc remedio agi poterit: quòd cùm apparet de titulo vitium clandestinitatis à possessione tollatur probat. l. sine autem. §. si duobus. ff. de publi. in rem act. tenet plures referens Menoch. vbi supra nu.70.

67 Ad secundum nempe, quod ex nostro cap. reintegranda, supra adduximus in illis verbis, quacunq; conditione temporis &c. quibus sublata videtur præscriptio in proposito, Respōdeo hoc non ita esse, vt supra probauimus in quarto fundamento partis negatiuæ. Quare respondere oportet illi text. in præfatis verbis, minimè illis tolli legitimam præscriptionem si bona fides & cætera requisita concurrant, vt in.l. final. in fine. C. de edict. Diui Adrian. tollend. vt in terminis dicit ac respondet Paul. Castrēns. consil.105. col. fin. lib.1. in secundo intellectu ad dict. capit. reintegranda: quid igitur est, quod text. dicit quacunque conditione temporis &c? nam etiam si hæc verba ad illa, perdidisse noscantur, referantur, vt est verum adhuc non euacuant inductionem text. illius prædictam, vt excludi per ea videatur præscriptio, vt rectè obseruauit D. Sarmient. vbi supra.

Sed vt omnino hoc cesset contrarium, animaduertere oportebit secundum Sarmient. text. illum loqui in fauorem bonæ fidei possessoris contra malæ fidei possessorem & prædonem, vt patet ex litera d. text. in principio huius capit. relata. Nam dum dicit, res ecclesiæ, vel proprias, id est suas substantias, præsupponit bonam fidem episcoporum spoliatorū. Dum vero dicit spoliatis vel ejectis episcopis, & ibi, captiuitate aut dolo, aut violentia maiorum per quascunq; iniustas causas &c. insinuat possessorem modernum esse malæ fidei: quo casu verum est etiam nullo temporis spatio obstante præscriptionem tolli, quia cum violentia sit vitium reale, prædoque sit verus & manifestus malæ fidei possessor, quia ipse fuit primus spoliator & occupator impeditur iure communi præscriptio, vt in.l. Pomponius. §. cum quis. ff. de acqui. poss. ein. §. furtiuæ. cum similib. Instit. de vsucap.

68 quòd si violentia non intercesserit, mala tamen fides adsit, vt adesse videtur in cæteris casibus dict. cap. reintegranda, nullo tempore

pore præscribitur, vt in c. fin. de præscript. etiam immemorabili, vt resoluit Balb. de præscript. 2. parte, tertiæ part. quæst. 6. nu. 20. latè Crauet. consil. 146. nu. 2. & de antiquit. temp. 4. particul. quartæ part. princip. nu. 19. & 20. vbi refert Angel. Areti. dicen-

69 tem malæ fidei possessorem in æternum ex Pontificijs constitutionibus præscribere, hoc enim casu non poterit conuentus obijcere hāc exceptionem præscriptionis secundum Bero. in cap. sollicitè. nu. 39. de restit. spoliat. Menoch. d. remed. 15. de recuperand. possess. nu. 417.

70 Quod si quis sit bonæ fidei possessor etiam re vitio reali affecta, procedet saltim longissimi temporis quadragenaria præscriptio, vt in.l.1. §. ad hæc. C. de annal. except. & notat glo. in.l. sicut. in fin. C. de præscript. triginta vel quadraginta annorum,

71 sicque intelligenda est cōmunis interpretum sententia habens, quòd remedium. d. cap. reintegranda, durat perpetuò vsque ad triginta annos, quam refert plurimos allegans Ant. Gabr. vbi supra nu. 53. & probat Puteus. d. libr. 1. decis. 115. nu. 14. & seq. aduersus Rotam. Sicque eam interpretatur Menoch. vbi supra num. 418. & ante eum Roland. à Valle cōsil. 72. nu. 19. & 21. lib. 2. vbi ambo eam intelligunt, vt procedat regulariter vbi bonæ fidei possessor non haberet titulum, vel quando res esset affecta vitio reali.

72 Si verò vis, vel vitium reale non fuerit illatum, & quis iusto titulo, & bona fide possideat, habeatque causam à bonæ fidei authore titulato, nō video cur præscriptio impediatur decem annorum inter præsentes & viginti inter absentes, nec quomodo contra eum competat remedium. d. c. reintegranda, cum eo casu minimè ipsum loquatur, nec de eo cogitauerit. Poterit igitur actori hoc casu agenti remedio. d. c. reintegranda opponi exceptio legitimæ supradictæ præscriptionis, & in terminis ita tenet Balb. de præscript. 4. parte, quartæ partis principa. q. 24. circa fin. versic. quinimo videtur, & sensit Ruyn. consil. 6. nu. 14. lib. 1. & expresè affirmauit Roland. à Valle. d. consil. 72. nu. 21. & Menoch. vbi supra nu. 425. Sarmient. dict. nu. 11.

73 Declaratur tamen hic casus, vt non procedat in illis casibus in quibus ratione & priuilegio personarum maius tempus ad præscribendū requiritur, vt in ecclesia, contra quam regulariter sola præscriptio quadraginta annorum currit secundum Balb. vbi supra. in versi. sed quoad ecclesiā. Paul. Castr. consil. 105. in fine. in. 1. parte, consil. Bertrand. consil. 44. nu. 8 in. 1. parte, libr. 3. Menoch. vbi supra. nu. 427. vbi in nu. seq. exemplificat etiam in fisco cōtra quem solo spatio centum annorum præscribitur secundum Angel. Alexand. Guid. Papæ & Ruyn. quos refert, & ita est intelligenda hæc materia.

74 In beneficialibus autem illud hodie constitutum est ex rego. cancellar. de annal. possess. vt pacifici possessores per annum & ex reg. de triennali possess. per triennium sint tuti quoad possessionem, quæ regulæ & spoliatorem adiuuant dummodo non sit violentus, vt declarat Gomec. in priori illa reg. de annal. possess. quæst. 64. quem sequitur Carolus Molin. in eadem, quam simul iunxit cum reg. de verisimil. notitia. num. 122. & Menoch. vbi supra nu. 430.

75 Non etiam obest altera consideratio supradicta ex generalitate supradicti nostri cap. reintegranda, in illis verbis, quacunq; conditione temporis, &c. & text. etiam in canone episcopi. 3. quæst. 1. & in cap. ecclesia. 3. quæst. 2. in illis verbis, & à quibuscūq; &c. quia intelliguntur à quibuscunque malæ fidei possessoribus, hoc est, de ipsismet occupatoribus immediatis, cum sic ratio, & subiecta materia suadeat, nā verba quantumcunque vniuersaliter prolata restringuntur de habilitate, vt in.l.1. & ibi glos. & Doct. C. de sacrosanct. eccles. & in.l. vt gradatim. §. 1. ff. de muner. & honor. ita declarat Rub. in dict. §. nihil commune. nu. 72. & latè comprobat Menoch. vbi supra nu. 82. & duob. seq. & paulo supra nu. 72. in fi.

76 Ex superioribus præcipuè dictis nu. 67. in versi. sed vt omnino. infertur veram esse receptiorem sententiam doctorum, quam refert

refert Rip.in dict.c.sæpè.nu.23. de restitut. spoliato.& alios plures citans Menoch.vbi supra nu.62. & eam probauit Socin. in.d.l. rem,quæ nobis.nu.7.idem consil.39.nu.5. volu.3.dicens communem,tenentium remediũ.d.c.reintegranda, non concedi malæ fidei possessori sua possessione deiecto, tametsi Ant.de Butrio,Aret.Roma.& Alexand.quos refert & probat Ripa vbi supra. & Marant. de ordin. iudic. 4.parte. 7.dist. nu.50. & Menoch.d.nu.62. & præcedenti contrariam sententiam teneant,quæ in alijs remedijs iuris recuperãdæ possessionis,præterquam in eo de quo agimus huius capit. reintegrãda, cum sint alia plura,locum habere poterit ex iuribus per eos allegatis, in isto tamen de quo præsens est sermo minimè,tum ex supradictis,tum etiã ex ijs,quæ latius pro magis recepta præd. sentẽtia adducunt Doct.vbi supra.

77 Ad tertium respondeo non esse verum, quòd in interdicto vti possidetis antiquiori possessione probata nouus possessor cum titulo succumbat, sed imo contrarium, vt probat text.in.l.si duo.in princi.vbi Bart.ff. vti possid.Rubeus ita respondens in.d.§. nihil commune.nu.72. idem consil.4. nu.2. Curt.Iun.consil.108.nu.25. Menoch.d. remed.15.de recuperand.possess.quæst.11.& quæst. 13.nu.89. vbi etiam alio modo re-
78 spondet præd.tertio fundamento, cum Socin.nempe non esse bonã eam consequentiam,tituli exceptio non impedit possessionis restitutionem,ergo agi potest cõtra singularem successorem habentem titulũ &
79 bonam fidem, nec hic titulus alium respicit effectum,quàm vt clandestinitatis vitiũ tollatur,quod declarat Rub.d.consi.4. nu. 11.vbi nu.14.versi. nõ obstat rõdet ad.d.c. licet causam. vt refert Menoch. vbi supra.

Ad quartum respondetur eodem modo, nempe non esse bonam consequentiã dominij exceptio non impedit possessionis restitutionem, ergo conceditur contra possidentem titulo, vt patet in ipsomet interdicto vnde vi,in quo spoliatus ante omnia restituitur,& tamen contra singularem possessorem non datur,vt in.l.cum à te. ff. de vi & vi armat. sic in cap. sæpè, spoliatus ante omnia restituitur, & tamen non conceditur contra singularem hunc successorem, nisi scienter in vitio successerit: quare potius retorquetur fundamentum,si est instar interdicti vnde vi, illud non conceditur cõtra singularem successorem, vt in.d. l.cum à te.ergo nec hoc de quo in.d. capit. reintegranda: remanet igitur ex supradictis satis probata nostra hac de re sententia magis cõis negatiua in quæstione præfata.

81 Quam limitat Marant. de ordin. iudic. 4.parte,in.7. dist.nu.53. non procedere in regno Neapolitano ex Regia illa constitutione circa violentiarum &c.qua est prouisum contra millesimum etiam successorẽ, in quem possessio hæc semel vitio spolij affecta transijt,sequitur Menoch.d. remed. 15. numer.94.

Disseruimus hactenus an remedium.d. cap.reintegranda,detur contra singularem successorem cum titulo,& bona fide possidentem causamque habentem à bonæ fidei possessore,& hic est primus casus.

82 Secũdus casus est, quoties nouus hic singularis successor est cum bona fide,sed tamen sine titulo, & tunc contra eum concedi remedium.d.cap.reintegranda,est communis conclusio, vt testatur Socin.in.d.l. rem,quæ nobis.nu.12.in princ. ff.de acqui. possess.sequitur & probat alios allegãs Menoch.vbi supra.nu.68.& seq.dicens, quòd ita affirmant vno ore interpretes.

83 Tertius casus est, quoties nouus successor & possessor hic est cum bona fide & titulo,sed titulus superuenit post possessionem illam antiquiorem, sicque per fraudẽ titulus ille est inductus,& tunc cum sit nullus,vt fraude quæsitus dabitur aduersus eũ præd.remedium, ita Bald. in disputatione accusatus de vi turbatiua, versi. tertio modo. quem sequitur Alex. consil.88. nu. 12. versic. plus dicit.libr.5. Decius consil.302. num.11.Gozadin. consil.86.nu.19.Bellon. consil.11.nu.4.hi tamen authores minus rectè facti speciem huius limitationis fingere videntur,quandoquidem loquimur de possessione recentiori titulata,sicque semper

per præsupponimus & possessionem & titulum postillã aduersarij antiquiorem superuenisse:quare rectius intellexit supradictam limitationem Curt. Iun. consil. 108. nu.25. in fine. quem sequuti sunt Aymon Craueta consil.158.nu.21.in fine.versic.secundo igitur. & Menoch.vbi supra nu.72. quando nouus hic possessor post adeptam possessionem assequutus est titulum, quia tunc fraudis suspicione titulus hic non caret,cum facile fuerit,amicum à quo emere fingeretur supponere, eoque cauillo & dolo antiquiorem possessorem fallere: & quãuis adhuc Menoch.in puncto iuris dubitet de hac tertia limitatio. ex subtili ratione de qua ibi per eum nihilominus tamen fatetur obseruandã esse in foro (hoc est in praxi) quia eam plurimi ausi sunt affirmare.

84 Quartus erit denique casus quando nouus possessor cum titulo, & bona fide causam habuit ab authore vitioso, sicque res est affecta vitio personali: & tunc datur cõtra eum prædi. remedium canonis reintegranda,secundum Socin. in.d.l.rem, quæ nobis.nu.12.in versi. aliquando & secũdo. & ibi Alciat.nu.8.quorum sententiã in hoc probauit Menoch. vbi supra nu. 73. & seq. eamq; defendit à Bart.doctrina qui in publiciana,tenet contrarium in.l.3.§. opus.ff. de alien.iud.mut.caus.fact.nam Bartol.illa sententia crebrius reijcitur secundum Menoch.ibidem nu.75.Sed an idem procedat quando res nõ est vitiosa, sed possessor hic cum titulo & bona fide causam habuit ab authore malæ fidei & vitioso? dubium est, de quo videdus Menoch.vbi supra nu. 78. vbi contra Socin.hoc casu probat non dari remedium dict. c. reintegranda, aduersus præd.possessorem cum titulo,& bona fide, qui rem non vitiosam habuit à vitioso authore verum sententia Socin. in hoc comprobatur atque verior sit ex cõcordia, quã supra retulimus,atque probauimus.nu.65. inter præfatas duas magis cões sententias.

85 Quintus erit casus quando res est affecta vitio reali vel ob furtum commissum, vel ob vim impulsiuam,& tunc etiam cõtra successorem singularem cum titulo & bona fide dabitur prædic.remedium,cum tunc temporis nec præscriptio locum habeat,vt supra dicebamus, ita in terminis tenet Socin.in dict.l.rem, quæ nobis. nu.12. versi.aliquando & tertio.& clarius ibi Aretin.col.vltima.in princ. versi. vnde miror. Corneus consi.18.nu.11.& consil.62.nu.10. versi.tamen præfertur, quos refert & sequitur Menoch.vbi supra nu.77.estque hæc limitatio verisima atque sine dubio meo iudicio:limitatur tamen hic quintus casus, vt procedat in præscriptiõe ordinaria decem vel viginti annorũ, secus in longissimi temporis quadraginta annorum præscriptione,quia tertius singularis possessor bonæ fidei rei vitio reali affectæ ea præscribit prædict.spatio quadraginta annorum,vt supra nu.70.prædiximus.

86 Circa tertium obseruandum erit appellare licere à lata in hoc remedio sententia cum in foro ecclesiastico intentatum fuerit. Quoniam iure canonico à quacunque sentẽtia in possessorio lata appellare licet, vt in cap.1.de caus.possess.& proprie. & in Clemen.vnica.de sequestrat.poss. & fruct. vbi expresè deciditur,non esse quem priuandum possessione sua post vnam sententiam in iudicio possessorio contra eum latã,& in dict.c.cũ ad sedem. vbi omnes præcipuè Bellamer.nu. 10. qui latè rem hanc explicat & Bero.quæst.52.text. in Clem.1. de re iudic. Bald. in.l.1. C. si de moment. possess.fuerit appell.decisio vltim.Capellę Tholosan. estque indubium, vt in terminis nostris testatur Menoch.de recuperãd. possess.remed.15.nu.641. qui alios allegat, & ante eum, quòd iure Pontificio à sententia lata in iudicio possessorio appellario admittenda sit ad vtrunque effectum suspensionis & deuolutionis testatur cõmunem Abb. in.d.c.cum ad sedem.col.3.& Matth. de Afflict.decis.Neapol.269.nu.2.vbi dicit ita fuisse per totum Neapolit.Senatum decisum & quòd communiter tenetur secundum Abb.vbi supra.idem probat plures referens Couar.in lib.pract.quæst.cap.23.nu. 8. in prima conclusione. & Marant. de ordin.iudic.6.parte princip.in titul.de appel. nu.295.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nu.295.& Roland.à Valle consil.38.nu.13. lib.2. Ant.Gomez in l.45. Taur. num. 194. Ignatius Salzed.in addit. ad regu.Bernardi Diaz in reg.36.in.2.limit. testatur communem plures referens Mencha. lib.2. controuers.vsu frequent.c.38.nu.1.& d.c.40.nu.3. & Ant.Gabriel lib.5. commun. opin.conclus.5.n.124.loquens generaliter, quòd sit permissa hoc casu appellatio de iure canonico idem latè probat,& ampliat vt reuocentur attentata hoc casu secundum communem Lancelot.in tract. de atten.2.part. c.12.ampliat.25.nu.18.& seq. Quare audiẽdi non sunt Gozadin.consil.50.nu.4.& Aufrerius in decis.Capel.Tholosa.quæst. vlti. existimantes, iure Pontificio appellationẽ à sententia lata in iudicio possessorio non habere effectum suspensiuum, sed tantum deuolutiuum, hoc enim est contra text. in d.Clem.vnica. & communem opin.supra relatam, neque authores ab eis citati id tenent,quod ipsis ascribitur, ideo merito Gozadin.& Aufrer. in hac specie nuncupatim reprobant Couar.& Salzed. vbi supra.

88 Superiora de iure canonico in interdicto recuperandæ & adipiscendæ rectè & indubiè procedere videntur: verum in interdicto retinendæ, si notoriè constaret de possessione actoris,reusq; nihil peremptorium alleget contra eam, videtur appellationi locum non esse à prima sententia in eo lata, qua actor in sua possessione tueretur, & ne in ea à reo perturbetur præcipitur,vt in casu cap.querelam. de elect. & similibus: & ita in praxi obseruatum vidi in vna Salmantin.in qua fuit actum prædict.interdicto retinendæ pro certo quodam annuo censu & pensione à capellano cuiusdam capellaniæ aduersos quosdam laicos tanquam possessores cuiusdã fundi super quo asserebatur constituta olim fuisse prædict.annuam pensionem in fauorem dictæ capellaniæ,qui se eximere prætendebant à solutione prædict.annuæ pensionis, eo quòd sibi nõ ostendebatur nec in iudicio producebatur instrumentum aliquod constitutionis dictæ pensionis, at vero actor suspendit petitoriũ, & super possessorio tantũ agi voluit atque protestatus est, iudex ecclesiasticus Salmantin.probata prædi. possessione soluendi quotãnis. d. annuã pensionem ex prædict.fundo capellanis eiusdem capellaniæ,quod nõ diffitebatur reus, nec aliquid peremptorium in iudicio possessorio deduxit,suam protulit sententiam diffinitiuã aduersus reos super possessorio, reseruato iure super petitorio,eamque, appellatione reorum non obstante executioni tradendã iussit,à quo & ab executione prædict. sententiæ,quia vna tantum erat & quia lata à iudice ecclesiastico cõtra laicos,opposita prius declinatoria,cum appellatũ fuisset & causa ad Regiam cancellariam Pincianã per modum violentiæ delata ad eundem iudicem ecclesiasticum nõ semel decretis curiæ remissa fuit,qui postea ad vlteriorem executionem processit prout vidi in actis processus eiusdem causæ.

Quinimo quod prediximus nu.86. ampliatur, vt procedat etiam cum laicus in foro seculari hoc remedium canonis reintegranda mouerit, nam adhuc appellari posse consuluit Bald.consil.321. ad euidentiam præmittendum est, quòd aliquando col.1 in versic.si enim dicimus ciuile lib.3. sequitur Practic.Papiens. in forma libel.in causa spoliat.possess. in verbo per nostram diffinitiuam nu.3.Ripa in cap. sæpè.in fin. de restit.spoliat.Natha consil.566.libr.3.sequitur Menoch.vbi supra nu.642. aduersus Baldi restrictionem in.d.c. querelam. col.4.versi. sed nunquid à lata.de elect.intelligentis solum procedere cum hoc remediũ succedit loco actionis de dolo, vel quod metus causa :idem in remedio recuperandæ.l.si quis in tantam.C.vnde vi, q; à sententia lata eo casu appellari valeat tenet & communem esse profitetur ex alijs Menoch. de recuperand. possess.nono remedio.nu.316.& seq. 90

91 Verum hoc quòd in foro seculari appellari possit à sententia in possessorio lata cõtra communes traditiones esse videtur,quibus cautum est,quòd de iure ciuili appellari nõ liceat à sententia lata super possessorio quoad effectum suspensiuũ iuxta text. in.l.quisquis.C.de appell.non recip.& in.l. vnica.C.si de moment.possess.fuerit appel. & in cap.vnico.§.de possessione.2.quæst.6. Decius consil.28.nu.5. vbi in quolibet possessorio loquitur, ex quo hanc testatur cõmunem opin. Mencha. vbi supra nu.3.& iterum cap.40.num.2. licet admitti debeat hoc casu appellatio quoad causæ deuolutionem,vt probant Bartol.in.l.2.nu.9. ff.de appel.recip. & Abb. in.d.c.cum ad sedem. nu.30.& in consil.55.libr.2.incip.in causa. in versi.aliam limitationem.Angel.consil. 107.& Aufrer.vbi supra.& fuisse hãc opin. seruatam in consil.Neapolit. testatur eam sequutus, pluresque referens Afflict.vbi supra nu.3.& 4.sequitur etiam Rebuff. super ll.regi.Galliæ in tract.de sentent. execut.artic.5.glo.3.Paris.consil.108.nu.20.libr.1.& Marant. de ordin.iudic. 6. parte in titul.de appel.num.294.Roland.à Valle consil.38. nu.13.libr.2. Petrus Dueñas in regul.44.sequitur & communem esse affirmat plures referens Couar.d.nu.8.in princ.qui in.2.cõclusione. addit hoc frequentiori consensu post Bart.receptũ esse,idem fatentur Ignatius vbi supra. & Menoch. de adipiscend. possess.remed.4.nu.828.& de recupe.possess. remed.9.num.322. plurimos referens & de retin.possess.remed.3.nu.843.vbi loquitur in remedio retinendæ referens se priori loco supradicto, & magis communem esse post alios testatur Petrus de bene intend. in decis.Bononiens.17.nu.5.& plures referens Lancelot.de attent.2.part.c.12.ampliatione 25.nu.3.& seq.& in tract.de appel. in possess.prohib. vel permiss.in.2. relatione. 92 secũdæ opin.Mench.vbi supra nu.4. Quo fit vt non dicatur attentatũ, si hoc casu sententia prima in possessorio exequatur appellatione non obstante,vt firmat nouissimè Manfred.in practic.cõclus.super,attentat.conclusione 131.quem refert & sequitur Lancelot.vbi supra.de attentat.nu.8.vbi numeris seq. ampliat & limitat pluribus modis:& quanuis veteres quidam(quorũ opinio apud iuris ciuilis professores communis olim fuit & adhuc esse quibusdam videtur & vera vt per Mencha.d.c.40. nu.1.)

tenuerint neque quoad effectum deuolutiuum appellationem in iudicio possessorio vllum effectum habere,& Ripa post alios, quos refert in cap.sæpè. nu.3.de restit.spol. contra cõem præfatam existimet esse veriorem opin.nempe,vt iure ciuili possit appellari à sententia lata in possessorio.Præcedens tamen sententia verior ac magis rece- 93 pta est & tenenda:ex qua idem videtur cõcludendum in hoc remedio canonis reintegranda,cum sit possessorium, vt in eo appellatio non suspendat effectum sententiæ in fauorem spoliati latæ,quãuis quoad effectum deuolutiuum ipsa appellatio locum habeat : & quod hoc in interdicto recuperandæ(prout est remedium d.c.reintegrãda)procedat,fatetur magis communis ipsa sententia modo relata loquẽs in omni possessorio adipiscendæ nempe, retinendæ & recuperandæ, vt constat ex ipsius authoribus,& præcipuè ex Bart.in.l.1.C. si de moment. possess. fuerit appel. Couar. Menochio, Dueñas, & Marant.vbi supra. & alijs & extat decisum in vltima decis. Capellæ Tholosanæ,vbi Aufrerius plurimis modis limitat: quo fit vt eadem præfata magis cõmunis sententia seruãda etiam sit in specie d.c.reintegranda : nam, quod prius retuli- 94 mus in laico in foro seculari remedium d. canonis deducente,vt tunc appellari possit iuxta Bald.sententiam d.consil.321. Pract. Papiens.Rip.ac Menoch. iuxta aliam communem sententiam,quę habet vt in specie d.l.si quisin tantam. appellari valeat intelligenda sunt quoad effectum deuolutionis, secus vero respectu suspensionis, quoniam per appellationem in prædict. remedijs possessorijs minimè de iure ciuili suspenditur executio iuxta supradict. magis receptam & tenendam sententiam,vt constat ex prædict.authoribus:de nullitate tamen sententiæ bene dici potest in possessorio etiã de iure ciuili communis secũdum Curt. Iun. consil.163.nu.9.refert & sequitur Mencha. vbi supra.nu.2. Quinimo & ratione inordinati processus bene admittitur appellatio à sententia lata in possessorio communis secũdum Curt.vbi supra. Minor etiam restitui

Universidad de Deusto
Biblioteca

restitui potest in possessorio iuxta gloss. in d.l.vnica.est communis,vt plures referens testatur Mencha.vbi supra nu.3.

96 Iure tamen Pontificio quoad vtrunque effectum & suspensiuum & deuolutiuum vt prædiximus appellatio locũ habet. Præterquàm si essemus in notorio spoliatore, qui nec etiam attenta benignitate iuris canonici potest appellare,vt in capit. cum sit Romana.§. præterea. de appellat. vt tenet Roman.consil.324. in proposita Rip. in c. fæpè.nu.3. de restit.spoliat.Lancelot.vbi supra.nu.25. Secundò nõ procedit in possessorio extra ordinario in quo nec etiam de iure canonico permittit appellatio, vt per Cagnol.in.l.in pari. ff.de regul.iur. & post alios latè tuetur Petr.de bene inted.vbi supra.in decis.Rotæ Bononiẽs.79.n.2.& seq. dummodo in iudicio fuerit pars citata & adhibita causę cognitio,vt post alios tradit Alciat.consil.37.sub nu.8.libr.6. Lancelot. vbi supra de attentatis.nu.26.

97 Sed iure nostro Regio Hispanico post duas sententias latas in possessorio non admittitur supplicatio *con las mil y quinientas doblas*,de qua in.l.28.de Madrid consequi-
98 tur igitur inde manifestissimè iure Regio posse appellari ab vna sententia lata in iudicio possessorio ac proinde ipsam pendente appellatione vel supplicatione minimè mandandam esse executioni, & ita in terminis ex.d.l.28.deducunt ac tenent D. Couar.vbi supra.d.nu.8.in.1. conclus. & Ant. Gomez in.d.l.45.Tauri. nu.104.in fine. & Ignatius Salzed. vbi supra in.14. limitatione.idem ex Pragmatic. 42.c.31. probat & tenet Mench.vbi supra.d.c.40.nu.3.

99 In casu tamen speciali.l.fin. C. de edict. Diui Adria. tollen.iure ciuili non tantum, sed & Põtificio appellatio admittenda nõ est quoad suspensionis effectum ab ea sententia missionis in possessionem, quæ fertur in iudicio possessorio in fauorem hæredis scripti,vt tenet Bald. consil. 141. nu. 1. lib.1.& consil.203.lib.4. hanc alios allegãs probauit D.Couar.vbi supra.in.3. conclus.. vbi de iure ciuili esse communem profitetur cum gl.verb.missus Bartholo. & communiter Doct.in.d.l.fin.& Tiraquel. in tract. *Le mort saysit le vif.*6.part.declaratiõe 6. nu.2.text.in.d.l.quisquis. & in cap.vltimo. §.si quis.2.quæst.6. & de iure canonico ex eo probat,quia nullibi sit eo iure contrariũ statutũ,& præterea, quia fauore testamentorum & hæreditatum vacantium hoc iudicium possessorium summariè debet expediri,nec omnino sequitur aliorum conditionem iudiciorum,quæ de possessione tractantur & de iure canonico hoc etiam probatur in.d.§. si quis. vbi Archid.2. q.6. Berous quæst.44.Innocent.in cap.pastoralis.nu.3.versi.ad hoc ibi, quid si sine vlla iusta causa &c.de offic.delegat. Aufrerius in decis.vltim.Capell.Tholosa.ad fin. Lancelot.vbi supra nu. 27. vbi nu. 28. cum Manfred.vbi supra conclus.140.tenet, quòd attentata hoc casu non sunt reuocanda. Considerandũ præterea est quòd facile sit iniquis appellationibus legitimos ac veros hęredes defunctorum possessione rerum hæreditariarum interim iniustissimè defraudare:eandem sententiam sequitur ac probat Ignatius Salzed.vbi supra, in sublimitatione.2.limitatio. & decis. Pedemonta.25. nu.9.estque recepta omnium opinio q; ab huiusmodi sententia appellari non possit secundum Menoch. de adipiscend. possess. remed.4.nu.826.& 840. quod quoad effectum suspensiuum præfati authores intelligunt, secus quoad deuolutiuum.

100 Hinc est vt in regijs prætorijs Hispaniæ vsu forensi receptum sit, vt minimè fiat reuocatio attentatorum appellatione pendente à sententia lata super missione in possessionem bonorũ in fauorẽ hæredis iuxta d.l.fin.C.de edict.Diui Adrian. tollend.vt referunt D.Couar.& Salzed.vbi supra.

101 Hæc tamen recepta sententia non procedit cum iusta & apparens causa appellationis extat, vt puta manifesta iniustitia, tunc enim appellatio vtcunque effectum & suspensiuum & deuolutiuum operatur secundum Bald.vtrobiq; vbi supra, id explificantem,quem sequitur Couar. vbi supra, & Menoch.d.nu.840.& 844. qui numeris seq.sex declarationes ponit ad præd. receptam

receptam sententiam: sed & alias limitationes ad præd.regulam generalem, quæ habet, vt à sniа lata in iudicio possessorio nõ liceat appellare cõgerit Ignatius vbi supra.

102 Supplicatio tamen in hoc casu & remedio.d.l.fin.C.de edict.Diui Adrian.toll.bene admittitur,vt scribit Decius in.d.l.fin.n. 50.quem sequuntur permulti relati à Menoch.de arbit.iudic.quæst.70.nu. 21. & de adipiscend.possess.remed.4. nu.903. & de retin. possess.remed.vltim.nu.53.

Vltimo restat hîc examinanda quæstio illa an à sententia lata super remedio,quod Hispani del interim vocant,quod quidem possessoriũ est locum habeat appellatio? pro cuius rei intelligentia aduertendũ est.

103 Quod apud nos vsus forensis obtinuit, vt pendẽte lite & expositõ principali libello iudiciq; oblato petatur ab eodem iudice,q; dum ipsa causa & controuersia diffinitur, & interim pendet,actor vel reus defendatur,minimèq; turbetur in possessione,quã tempore motæ litis obtinebat, atq, ita frequenter pronũtiatur præsertim apud suprema Castellanæ Reipublicæ tribunalia:cuius interdictum & eius vsus meminere Paul.de Castro consil. 4. incip. in causa, quæ vertitur &c.lib.2.Capicius decis. Neapol.13.55.189.& 209. & apud Gallos Ma-
104 suerius in sua practic.tit.de possessorio:& hoc iudicis genus præparatorium iudicij possessorij principalis atq; plenarij rectè appellat Berous cõsil.11.nu.1.lib.1. cuius sententia probat text.in.l.liberis.§.vltim. ff.de
105 liberal.caus. Alij iudicium summarissimũ possessorium nominãt,ita Neuizan. consi. 81.nu.7.Alciat.Responsa.386.nu.1.Cagnol. in.l.in pari.nu.6.ff.de regul.iur. Galli recre-
106 dentiam, vel casum nouitatis vocant, ita Masuer.vbi supra Guido Papæ.quæst.552. in materia Tiraquel. latè in tract. *Le mort saysit le vif.* parte. 6. declaratione 9. ad fin. Rebuff.in comment.ad Regias const.Galliæ tom.3.titul.de materijs possess.artic.1.gl. 1.nu.4. idem in cõcordat. Regijs Franciæ
107 titul.de annat.versi.quinta tameh.Hispani appellãt hoc iudicium del interim,de quo latissimè ac vtilissimè plura differit D.Couar.in practic.quæst.cap.17. per totum. & Anto.Gom.in.l.45.Taur.n.126.& latè Menoch.de retinend.possessio.remed.vltim. per totum,breuiter D.Sarmiento lib.2.Select.interpret.c.13.nu.9. & sequen. Burgos de Paz cõsi. 36. per totũ. Et in forma huius interdicti Hispani his vtuntur verbis in decreto tuitionis in possessione:nempe,*Entre tanto que esta pleyto se vee y determina difinitiuamente,sin perjuyzio del derecho de las partes en possession y en propriedad &c.* Secundum Couar.vbi supra num.2.& D.Molin. de primogen.Hispan.lib.3.capit.13.nu. 70. & numer. 71. agit an idem locum habeat in casu.l.45.Taur.quibus etiã verbis vtuntur Neapolitani,vt refert Capitius.d. decisione 55.colum.vltim.& 189.nu.11.Modò
108 quæro an à prima sententia lata in hoc remedio,atque interdicto locum habeat appellatio?& de iure ciuili cum sit hoc remedium summarissimum indubium est ipsam locum non habere, vt in.l.vnica. C.si de moment.possess.fuer.appel. cum simil. supra adductis,& in terminis ita tenet Neuizanis. d.consil. 81. nu.4. post Pureum in tracta.syndicat.in versic.negligentia, quibus accedit Brunus cõsil.98.nu.9. Boerius in consuet.Bituricens.§.4.de iurisdict.omnium iudic.Rebuff.vbi supra. in cõmenta. ad Regias constitu.Gallica.numer.23.Alciat.Responsa.386.nume.2.versic.tertio videtur.& copiosè Petrus Beneintend. conclusio.79. Primo dubio qui eam pluribus probat,& supradictos sequitur Menoch. vbi supra dict.remed.vltimo. de retinend. possess.nume.48.vbi nume.50.cum Petro de Beneintend. d. conclus.79. In secundo dubio eam extendit non solum quoad effectum suspensiuum,sed etiam quoad deuolutiuum, nisi cum iudex sequestrũ emi sit contra possessorem,vt respondit Angel.
109 cõsi.107.Iacobellus,imo nec iure canonico hoc casu locum habere videtur appellatio cũ lata sit sententia in iudicio extraordinario,vt probat Beneintend.d.conclus.79. nu. 6. in fine. quem sequitur Menoch. vbi supra nu.49.& dictum est supra nu.96.

110 Hæc tamen sententia de iure nostro Regio

Universidad de Deusto
Biblioteca

gio procedere non videtur, quo duæ sentẽtiæ conformes debent esse in iudicio possessorio ad hoc, vt appellatio ab eo nõ admittatur, vt supra deduximus præterq; si euidenter & absque controuersia cõstaret de possessione eius in cuius fauorẽ fuerit lata præd. prima sntia tũc enim nõ est admittẽda appellatio quoad effectum suspensionis ppter notoriã iustitiã appellati, & malitiã præsumptam appellantis: limitari hoc etiã debet cũ periculũ esset in mora & sic cau-
111 sa celeritatẽ desideraret ne partes ad arma & contentionẽ priuatã accedant, quo casu iudicis officio incũbit, ita rem cõponere inter litigantes, vt ad rixas & arma non deueniant, arg. l. æquissimũ. ff. de vsufruct. à quo Iurisconsulti responso huius praxis origo exisse videtur secũdũ Couar. vbi supra. n. 1. Menoch. 12. cuius tex. rõne multa tradiderunt Curt. Senior consil. 60. Parisi. cõsi. 168. lib. 4. Gratus consi. 10. nu. 9. Cũ ergo res celeritatẽ desideret cõsequitur non esse recipiendã appellationem iuxta. l. quisquis. C. quorũ appel. non recip. cũ simil. & in terminis probat Menoch. d. num. 49. cuius in hac specie sententia vera videtur etiã attento iure nostro Regio, præmaximè si euidẽter cõstaret de possessione eius, cuius fauore lata fuerit sententia del interim.

112 Sed an à sentẽtia lata in hoc summarissimo interdicto in supremis tribunalibus locũ habeat supplicatio? & in hoc Menoch. vbi supra nu. 53. refert obseruari q̃ supplicatio nõ cõcedatur ex Couar. vbi supra. n. 8. quem ipse sequitur: verum meo iudicio Menoch. nõ rectè perpendit verba nec sensum Couar. vbi supra. Is siquidem contrarium sensisse ac tenuisse videtur eius, quod Menoch. existimauit: inquit nanq; Couar. Octauo ad huius rei faciliorem diffinitionem & vt quietè ac tranquillè litigãtes ius suum prosequantur, praxis obtinuit in hoc Regio ac supremo tribunali, q̃ si ab interlocutione huius interdicti causa pronũtiata fuerit supplicatũ nulla detur in hoc supplicationis iudicio ad probandũ dilatio, satis enim est ad summariam cognitionem data tam fuisse dilationem ad probandũ, alioqui esset huius causæ examen omnino plenariũ & ordinariæ cognitioni simile: non igitur his verbis tenet Couar. supplicationẽ non concedi, sed potius contrariũ, quanuis affirmet non cõcedi dilationem ad probãdum in eo supplicationis iudicio ex praxi obtenta: cõsequitur igitur ex his admittendam esse supplicationem, quanuis ex eisdẽ actis absque nouis probationibus, causa in gradu supplicatiõis decidẽda veniat: & ita etiã ipse testis sum vidisse me idem obseruatũ in praxi in eadem Regia cancellaria.

113 Quæ sententia interloquutoria durat vsq; quo lata erit sententia diffinitiua super possessorio ordinario secundũ Paul. de Castro cõsil. 3. col. 2. versic. secundo, quia. libr. 2. idem scribũt Neuizan. consil. 30. nu. 7. & Petrus ben. intend. d. cõclus. 79. nu. 4. quos refert & sequitur Menoch. vbi supra. n. 58. quia iudiciũ hoc est solum quoddã præparatorium iudicij ordinarij, vt prædiximus. Sed an si à sententia lata super possessorio ordinario contra eum pro quo fuit hoc in hoc iudicio summario pronuntiatũ, fuerit appellatum vel supplicatũ, vel in integrũ restitutio petita proderit eidem illa interlocutoria sententia, del interim appellatione vel supplicatione vel in integrum restitutione pendente? & in hoc nihil ei profuturam, sed exequendam esse statim sententiam latam in plenario possessorio respondet ex facto Consultus Menoch. vbi supra nu. 59. & 60. cuius in hoc sententia in his regnis nõ procedit, cũ in eis iure Regio à prima sententia lata in causa possessoria etiam si momentanea habeat locũ appellatio & supplicatio, vt supra probauimus: appellando igitur, vel supplicando à prima illa sententia in possessorio plenario lata, executio ipsius suspendit quousq; causa iterũ decidatur, duęq; snię cõformes i possessorio plenario latæ fuerint, interim ergo durare debet virtus ac effectus. d. sententiæ del interim, q̃nquidem per appellationem, vel supplicationẽ causa reducitur ad eũ statũ in quo erat ante ipsam sententiam, ea nanque per appellationem suspenditur, vt in. l. 1. §. fina. ff. ad Turpil. iuncta communi resolutione doctorũ: alioqui in secunda instantia possessorij plenarij esset opus iterũ interloqui super eadem re, quod est superuacaneum, cum iam sit super eo pronũtiatum, nullaq; causa noua superuenerit data suspensione primæ sententiæ in iudicio plenario possessorio ob quam suspendi quoque debeat interloquutio prædi. del interim, adhuc enim hoc casu rectè dicitur esse interim, quousq; sententia principalis in secunda instantia cõfirmet̃, & ita existimo tenendũ.

SVMMARIVM.

1 *Confraternitates disciplinatorum aliæque similes, cum ad bonum finem tendant sunt licitæ & permissæ.*
2 *Cõfraternitates huiusmodi an sint pia loca & religiosa, ita vt leges & aliæ dispositiones loquẽtes in pijs locis habeãt locũ in eis? & n. seq.*
3 *Legatum piæ causæ factum, huic confraternitati concedi potest, sed contra nu. 11.*
4 *In prædict. confratrijs opera multa pietatis & misericordiæ exercentur.*
5 *Statutum, quo cauetur, vt quilibet de collegio & confraternitate teneatur soluere singulis annis aliquid pro seruitio diuino valdum est, dummodo hoc fiat propter honestam causam & nõ dicatur in statuto ne quis recipiatur nisi soluat decem, aliamve quantitatem.*
6 *Episcopus potest & debet visitare omnia hospitalia & curare, vt ad eum vsum teneantur ad quem sunt instituta,*
7 *Quæra ẽpa debetur ex relictis huiusmodi confraterijs tãquã relictis pijs locis sed cõtra. n. 13.*
10 *Confratres disciplinatorũ sunt laici, vxores ducunt, & de se domi viuunt, mercaturasq; exercent ac proinde nõ coram iudice ecclesiastico, sed coram seculari conueniuntur.*
12 *Trebellianica deducenda est ex relictis huiusmodi confraterijs.*
14 *Confraternitates huiusmodi non gaudent beneficio restitutionis in integrum.*
15 *Doctor publice profitens, vel scholaris sicut potest expellere fabrum, ita & hos disciplinatos ne alta & inconcinna voce eorũ impediatur.*
26 *Bona harum confraternitatum possunt ad libitum alienari per corpus eiusdẽ absq; solennitate requisita à iure Canonico in alienatione rerum ecclesiasticarũ, vide dicta nu. 22. & 23.*
17 *Episcopus non potest se intromittere super bonis hospitalis pauperum infirmorum, nec super redditibus ipsorum, nec aliquid habet agere cũ administratoribus dictorum locorum, nec eos cogere ad reddendam rationem.*
18 *Hoc fallit quando pia loca essent cõstructa authoritate episcopi, vel quando essemus in dubio & dicta loca haberent aliqua signa per quæ ostenderetur ea esse constructa authoritate episcopi, vel quando essemus in dubio, & dicta loca haberent campanile &c. vide nu. 20.*
19 *Hodie attento Sancto concil. Triden. indistinctè episcopus potest visitare omnia pia loca, vt latius hic, & in nu. 26.*
21 *Confratres possunt renuntiare confratriæ dum tamen nihil retineant de bonis illius.*
24 *Si de bonis confratriæ ab episcopo approbatæ agatur, vel de recipiendis vel excludendis confratribus, coram iudice ecclesiastico, non vero coram seculari discutiendum erit, & nu. 25.*
27 *Episcopus in visitatione hospitalis, aliorumque piorum locorum, quid facere possit.*
28 *Episcopus visitare põt deposita publica frumẽti nempe, las Alhondigas, ac rationes reuidere.*
29 *Hospitalia an dicantur loca pia?*
30 *Exercentes ius patronatus confratrijs, communitatibus, vel hospitalibus competens an dicantur patroni ecclesiastici.*

CAP. XXXV.

De confraternitatibus disciplinatorum, seu cõfrarijs an sint loca religiosa necne? deque alijs in proposito.

1 Congregationes disciplinatorũ vel confraternitates, seu confratriæ, aliæq; similes cum ad bonum finem tendant sunt licitæ ac permissæ, vt docuit Barto. in. l. vlti. nu. 6. ff. de colleg. illicit. & in. l. cum senatus. n. 4. ff. de reb. dub. latè Parisi. cõsi. 34. n. 39. lib. 4. nec est qui dissentiat secundũ Menoch. de recup. poss. remed. 15. n. 25. hocq; præcipuè

Universidad de Deusto
Biblioteca

procedit si ab ordinario loci approbatę sint prout debent, quæ ad pias causas & spirituales fiunt, vt in l.3.titul.14.lib.8. nouę collect. regiæ. Iure autem cõi approbatæ sunt quando ad licitum tendunt, vt pote ad Dei seruitium. c. si qui clericorum. 11. quæst. 1. vbi glo. & cap. sanè. 16. quæst. 7. Rebuff. in tract. de confratrijs. nu. 1. in. 2. Tomo cõstit. ad ll. regias Galliæ pag. 329. vbi nu. 4. tenet q̃ iudex potest cõpellere hæc collegia & fraternitates vt ostendant sibi collegij statuta, quod etia tenet Montalu. & eum refe rens Auiles nu. 13. in loco statim citando: sed adhuc iure etiam communi requiritur licentia principis vel prælati licet fiant causa pietatis, vt post alios tenet Auiles cap. 2. Præto. in glo. ni confederacion. nu. 10.

2 Maximè tamen concertatum est an huiusmodi confraternitates seu cõfrariæ sint pia loca siue religiosa, vt leges, aliæque dispositiones, quæ loquuntur de pijs locis habeant locum in dictis confraternitatibus? Et prima pars affirmatiua ex eo vera vide

3 tur: quoniam legatum piæ causæ factum, huic confraternitati cõcedi potest vt Consultus respondit Paulus Castrens. consil. 5. libr. 2. quem sequutus est Alex. consil. 102. nu. 3. libr. 7. & Decius plures citans consil. 72. col. 3. versi. tertio principaliter. Rebuff. vbi supra nu. 3. & alij plures quos refert Tiraquel. de priuileg. causæ piæ in præfatione. pag. 4. idem refert Parisius. d. consil. 34. nu. 5. lib. 4. & sentit Bart. in l. 1. §. sed religiosis. ff. de colleg. illic. Abb. consil. 31. volu. 1. Ioan. Andr. in capit. Ioannes. de testament. Capra consil. 115.

4 Secundò, quoniam in prædi. confrarijs opera multa pietatis & misericordiæ exercentur, vt cum Speculat. Abb. & Felin. tradit Paris. vbi supra nu. 4. & Capra consil. 54. nu. 10. & ideo confraternitates dicuntur piæ & legatũ illis relictum dicitur in piam causam glo. in pragmatic. Sancti. Gallican. titul. de annat. verb. beneficiorum. sequitur Alexan. d. consil. 102. & Dec. consil. 72. ipso

5 puncto. col. 2. versic. tertio principaliter. & eos referens Rebuff. vbi supra nu. 3. vbi nu. 4. post alios, quos refert ex hoc resoluit nõ esse prohibitũ statutũ quo caueatur q̃ quilibet collegio & cõfraternitati se adiungẽs teneatur in singulis annis soluere pro seruitio diuino aliquid, dummodo hoc fiat propter honestã causam & non dicatur in statuto, ne quis recipiatur nisi soluat decem, quia excludit pietatem & sic communionem bene tamen potest statui, vt receptus soluat tantundem pro missis & ornamentis alijsque rebus necessari s confratriæ.

6 Tertiò, quia episcopus potest & debet visitare omnia hospitalia & curare, vt ad eum vsum teneantur ad quem sunt instituta, & inquirere an illud fiat propter quod constructum est hospitale, quia talia loca censentur ecclesiastica vel quasi, vt probauit Federic. de Senis consil. 111. quæstio talis est &c. in princip. de quo latius agemus infra, in. 7. fundamento contrariæ partis.

7 Quartò, quoniam ex relictis huiusmodi confraternitatibus tanqua relictis pijs locis quarta episcopo debetur, vt latissimè consuluit Barbat. cõsil. 1. nu. 4. & tenuit Petr. de Vbald. vt refert Alex. d. cõsil. 102. n. 5. lib 7.

8 Et in terminis, q̃ fraternitas disciplinatorum dicatur locus pius sentit Speculat. in titu. de instrument. edition. §. nunc aliqua. nu. 62. versi. & scias. qui ait q̃ loca pia dicũtur vbi exercentur opera charitatis, idem dicit Ioan. Andreas in cap. Ioannes. versic. vnum est, quod refragatur. de testamẽ. vbi per istã rationem concludit hospitale etiã non erectum authoritate superioris esse locum pium. & ibi Cardin. in. 7. quæst. idem tenet & Abb. in capit. fin. in. 2. notabil. eod. titul. de testamen. Paulus Castrens. consil. 167. nu. 4. in. 2. parte, consil. Alexan. consil. 219. volu. 2. & q̃ confraternitates dicantur piæ, tenet Rebuffus vbi supra nu. 3. quãuis numeris sequen. alia adijciat, quæ videntur contraria, idem etiam probarunt alij relati ab Anto. Gabriel vbi supra nu. 4. & 5.

9 Nihilominus tamen contraria sententia & sic negatiua, imo, quòd confraternitates disciplinatorũ & similiũ personarum nõ dicant loca pia nec pro talibus habeant verior & magis cõis videtur. Primò, quia singuli cõfratres laici sunt, vxores ducunt, habent,

habent, vel ducere possunt, & de se domi viuunt, mercaturas, cæteraque negotia huiusmodi exercent atq; exercere valent, quare non sub iudice ecclesiastico tanquam religiosi, sed coram laico conueniuntur, atque conueniri debent, vt tenet Bart. in l. vltima. numer. 15. ff. de colleg. illic, quem sequitur Ias. consil. 218. col. 2. versi. ad prædicta etiam libr. secundo. Marant. de ordin. iudic. 4. part. 11. distinct. numer. 23. pag. 219. idem voluit Cardinal. consil. 13. Paris. dict. consil. 34. nu. 28. vbi quòd episcopus nullam habet in eos, nec in his confraternitatibus iurisdictionem sequitur etiam Rebuff. vbi supra nume. 8. & Menoch. d. remed. 15. de recuperand. possess. nume. 31. Anto. Gabriel lib. 6. commun. opin. de caus. pia. conclusione 9. numer. 14 & 16. pag. 384. col. 2. & Auiles vbi supra. d. num. 10. vbi ampliat etiam si conueniatur ipsa fraternitas, nam

11 si singulariter non est dubium. Secundò, quia crebrior est sententia relictum loco pio vel religioso, non deberi soluique non posse confraternitati, vt probauit Bald. consil. 162. quidam Franciscus colum. 1. versi. quarto quæritur. lib. 5 idem Bald. in l. iubemus. & in Authen. hoc ius porrectum. colu m. 2. versic. secundo quæro. C. de sacro sanct. eccles. & alios plures citat Tiraquel. vbi supra. idem sequitur Calcaneus consil. 21. colum. 2. versic. modo reuertendo. Iaso. dict. consil. 228. nu. 1. Capra dict. consil. 54. nume. 11. qui nu. 14. id limitat. cum Bald. quando confrãria haberet annexum hospitale Paulus Paris. vbi supra nume. 20. & sequen. & hanc esse crebriorem sententiam affirmat Menoch. vbi supra dict. nu. 31. & magis communem esse plures allegans dicit Anto. Gabriel vbi supra num. 18. atque proinde erit tenenda aduersus modo pro

12 contraria relatos sententia tenentes contrarium. Quo fit vt ex relictis dictis confrarijs deducenda sit Trebellianica quasi non sint relicta pijs locis ita expresè concludit Bald. consil. 160. incip. in dicto testamento. quem & alios refert & sequitur Corneus consil. 119. numer. 27. volu. 2. & consil. 18. nu. 5. volu. 4. & consil. 307. in fine. eo dem volumi. Paris. d. consil. 34. nu. 24. volu. 4. & consil. 50. libr. 2. Sed in hoc contrarium est verius, quia licet nõ sit locus pius relicta tamen ei videntur relicta ad pios vsus, & in piam causam, ac propterea cessare tunc debet Trebellianica, vt concludit Paul. Castren. consi. 167. præsupposita. nu. 3. lib. 2. quem refert & sequitur Socin. consil. 82. volu. 4. sentit Bald. in authent. similiter. versi. & nota. C. ad l. Falcid. sequitur & ex alijs probat Anto. Gabriel vbi supra numero 10. & 11.

13 Tertiò, quia ita etiã similiter quàm plures authores tenent ex relictis huiusmodi confraternitatibus quartam episcopo non deberi, vt eos referentes probarunt Paris. vbi supra nume. 29. Menoch. dict. nu. 31. & Anto. Gabriel nu. 13. vbi supra. ex quorum authorum numero. patet hanc esse magis communem sententiam, quam latè probat Abb. d. consil. 31. nu. 1. 2. & 3. in. 2. parte, consil. & Auiles vbi supra. d. nu. 10.

14 Quartò, quia huiusmodi confraternitates non gaudent beneficio restitutionis in integrum prout alia pia loca, vt tenet Petrus de Anchar. in cap. auditis. in 11. quæst. de in integr. restit. sequitur Paris. vbi supra nu. 22. & Ant. Gabriel etiã vbi supra nu. 21.

15 Quintò, quia quemadmodũ doctor publice profitens præsertim, vel scholaris preueniens fabrum ferrarium in habitatione potest eum expellere & similes, qui ob artem, quam exercent eisdem impedimento sunt, sic etiam hos disciplinatos potest expellere ne alta, atq; incocinna voce eorum impediatur secundum Ias. dict. consi. 228. quem refert & sequitur Menoch. vbi supra numer. 32.

16 Sextò quoniam bona harum confraternitatum possunt alienari per corpus earundem ad libitum absque solennitate requisita à iure canonico in alienatione rerum ecclesiarum, piorumque locorum, quia confraternitas non est pium collegium, sed prophanum & seculare, & non priuilegiatum, vnde potest de bonis suis disponere sicut de secularibus, ita in specie tenuit, ac consuluit Baldus in dicta

Universidad de Deusto
Biblioteca

Authent.hoc ius porrectum.nume.3. & in dict.l. id, quod pauperibus. quæstione 21. numer.34. C. de episcopis & cleric.Felin. in cap. de quarta.col.1. nu.3. de præscript. Rebuff.in compend.alien.rerum eccles.n. 56.idem Felin. & Franc.Balbus & eos referens Auiles cap.2 Prætor.in glos. ni confederacion.nu.10.& Auend.in cap.4.nu.42. lib.1.Paul.Paris.vbi supra nu.19.& 25.sequitur alios allegans Anto. Gabriel vbi supra nu.12.& iuxta hanc sententiam ipse quoq; iam diu consului,ac tenenda est intellecta, vt infra licet cõtrarium cum Angel. teneat Fabi. de Monte in tract.de emptione.& vẽditione.numer.28.volumi.5.tracta.diuers. doct.fol.474.

17 Septimò, quia episcopus non potest se intromittere super bonis hospitalis pauperum infirmorũ, nec super redditibus ipsorum, nec etiam habet aliquid agere cum administratoribus & gubernatoribus dictorum locorum, adeo vt eos cogere non possit ad reddendam rationem & si ageret contra illos, processus esset nullus, ita Federic.de Senis consil.130. & Petrus de Perus. in tractatu de quarta canonica, quos & alios referens idem probat latissimè Paul. Paris.dict. consil.34.nu.30. & seq. addens, quòd dicti administratores possunt distribuere prout eis videbitur,& quòd cura episcopalis dicitur esse remota à tali fraternitate laicorum & administris ipsius, & quòd episcopus non poterit prædictos administratores molestare, neque ab eis tale regimen auferre, nec nouos administratores ad gubernandum dict.locum & ipsius bona,& ad dispensanda legata relicta dict.fraternitati deputare, nec habet ius visitandi dict.locum,nec exigendi procurationem, nec etiam si episcopus esset dominus temporalis loci in prædictis se posset intromittere, vt ibidem latè probat:& quòd episcopus non possit prædict.loca visitare probat etiam Anton.Gabriel vbi supra nume. 15. vbi refert Paris.vbi supra. & Decium consil.148. adde etiam Troilum Maluetium in tractatu de oblat.4.parte.nu.14.& Barbat.in cap.de his nu.6.de testament.

Hoc tamen fundamentum non multum pro hac parte astringit quia Federic. de Senis in dict.consil.130. loquitur in Hospitali, in quo non sunt clerici, altare, nec campanile, nec episcopus est in possessione exercendicõ muniter in eo iura episco-
18 palia, ex quo præsumitur locum esse prophanũ, aliâs enim quando pia loca essent constructa authoritate episcopi, vel quando essemus in dubio & dicta loca haberẽt aliqua signa,per quæ ostenderetur esse ẽdificata authoritate episcopi,vt sunt altare & campanile & similia episcopus posset visitare dicta loca ad effectum inquirendi & videndi an ibidem fiat illud propter quod locus ille constructus est, & exerceantur ea secundum voluntatem illorum, qui ea reliquerunt, vt in terminis probauit idem Federic.consil.111.supra allegatus pro fundamento contrariæ partis,quod est verum & iure procedit per text.in Authen.de eccles.iast.titul.§.si quis ædificationem & Federicum in hoc sequitur Abb. in capit. inter dilectos.in fine. de donat. & alij plures, quos congerit Paris. vbi supra nume.8.43. & 46. sequitur etiam Anchar.in capit.1.de censib.libr.6.colum.3.in.10.notabil. & ibi Geminian. & Philippus Francus, Bald. in l.si quis ad declinandam.versic.nec tamen est negandum. C. de episcopis & clericis. Antonius Gabriel vbi supra numero 17. & Ioan.Lupius Segouiens.in tracta. de libert. ecclesiastic.quæstione 16.num.9. Altamiran.in tracta. de visitatione, in verb.etiam testamentorum.nume.19.& seq.fol.251.& quid facere & prouidere debeat episcopus in visitatione hospitalis pauperũ latè Frias in tracta.de visitatione cap.19.

19 Tum etiam,quia hodie attento decreto de reformatione sacri concil. Trid. Sess. 22. c. 9. indistinctè cauetur, q̃ administratores,tam ecclesiastici,quàm laici fabricæ cuiusuis ecclesiæ, etiã cathedralis, hospitalis, confraternitatis,eleemosynæ,montis pietatis, & quorumcunq; piorum locorum singulis annis teneant reddere rationẽ administrationis ordinario,consuetudinibus,& priuilegijs quibuscũq; in cõtrariũ sublatis: nisi

nisi secus forte in institutione & ordinatione talis ecclesiæ, seu fabricæ cautum esset: quòd si ex consuetudine aut priuilegio aut ex constitutione aliqua loci ad id deputatis ratio reddenda esset,tunc cum his adhiberi debet ordinarius: & aliter factæ liberationes dictis administratoribus minimè suffragentur.Ex quo probatur sententia Federici de Senis.d.consi.111. & sequacium, & cessant euasiones siue intellectus eidem sententiæ Federici assignatæ per Paris. vbi supra nu.44. & seq. ne obsit ijs, quæ supra in illo consilio tradiderat.& verba illa concilij Triden.d.c.9. supra relata,nisi secus in institutione &c. intelliguntur etiam habere locum in hospitali,quod cum tali conditione constitutum est,scilicet,vt non teneãtur administratores ratione ordinario reddere,vt cauetur in declaratione 159.Reuerendis.Cardinal.ad interpretationem dubiorum Sacri Concilij deputatorum, vt ex quod à sumpto earum deduxi.

Hæc tamen procedunt quoad visitationem & rationem reddendam singulis annis ordinario, quo respectu confraternitates & hospitalia pijs locis æquiparantur à præd.cõcilio: quoad reliqua tamen de quibus nos agimus,extra id,quod nominatim continetur in præfato decreto, Concilium nihil definiuit, & sic remanet sub dispositione iuris communis de quo nunc disputamus.

Fit in terminis quòd præd.confraternitates non sint pia loca,nec pro talibus habeãtur sed prophana,notat Bald.in.l.illud. versic.quid de eo. C.de sacrosanct.eccle. idem in.d.Authen.hoc ius porrectum.d.nume.3. probat latè Paris.d.consil.34.nu.9.& seq.& sequuntur alij plures relati per Anton.Gabriel vbi supra nu.1. vbi quod nec etiã sint loca religiosa secũdum Abb.& Felin. quos refert, quam sententiam ipse videtur tenere nu.7.4.licens, quòd videtur magis communis opinio,eadem,quòd fraternitas laicorum non sit priuilegiata, tenet Cornens consil.260.in fin.nu.19.lib.1.& consil.308. litera L.nu.9.lib.3.& consil.297. nu.3. volu.4.& alij relati à Tiraquel.in præfatione.de priuileg.causæ piæ.pag.4. adde Auendan. 2.parte.cap.14.Prætor.nu.32. vbi idem tenet quoties bona & fructus confraternitatis consumerentur in conuiuijs, vel in agitandis tauris,quem refert & sequitur Altamira.vbi supra nu.81.fol.270.

20 Et procedit hæc sententia,etiam si in his locis & cõfraternitatibus sit campanela & altare portatile vbi celebrentur Missæ in diebus festiuis,nam adhuc ista non faciunt locum religiosum & sacrum, sed remanet priuatus & prophanus secũdum Paris. vbi supra nu.15.plures ad hoc referentem, tenuit Cardinal.consil.13. & Decius consil. 148. loquens in oratorio indotato & priuato & à laicis gubernato & pro tali ab episcopo visitato,& sic concludit non esse locum pium,sed priuatum: quid tenendum in hoc articulo?

21 Resoluo cõsiderando aliquos casus: Primus est respectu singularum personarum confraternitatum, in quo dico ipsas nõ ita esse adeo religioni addictas, vt ab ea non possint ad libitum recedere, ideo possunt renuntiare confratriæ,dum tamen nihil retineant de bonis illius, alioqui antequam renuntient ea reddere debent, vt docet Iacob.Rebuff.in.l.nemo.col.vltim.C. de spect.col.lib.10. quem refert & sequitur Petrus Rebuff. vbi supra nu. 12. & sunt merè & propriè seculares & laici, quadoquidem vxores ducunt & negotia exercent, quæ à religiosis & personis ecclesiasticis exerceri non possunt obidque nulla est episcopi iurisdictio,sed iudicis tantum secularis, sicq; intelligenda est sententia Bart.in.d.l.vltim. num.15.ff.de colleg.illic.& sequaciũ, quos supra retulimus.& eiusdem in.d.cum senatus.nu.4.ff.de reb. dub. quem refert & sequitur Roch.de Curt.de iure patron.verb. ius.col.2.versi. tertia quæstio. tradũt Doct. præcipuè Felin.nu.8.in capit. secundo. de foro competenti. qui hoc modo sunt intelligendi.

22 Secundus casus est,quoad bona, quæ illius vniuersitatis & confratriæ sunt,& tunc si ea mente & animo illa fuerunt simul cõgesta,vt confratriæ deseruiant & possit illa

Universidad de Deusto
Biblioteca

confraternitas ad libitum de illis disponere & tractare, illa non habentur vt bona loci religiosi, sed prophani, & ad libitum distrahi & redditus alienari possunt, & sic intelligendus est Bald. in.d. Authen. hoc ius porrectum.nu.3.& cæteri qui eum sequuntur supra relati, tenentes posse corpus confraternitatis alienare eius bona, de eisq; disponere sicut cætera collegia secularia, quia hoc non est pium collegiũ sed prophanũ, nec restitutio in integrum tunc competit.

23 Tertius casus est quando confraternitas vel locus pius, vel oratorium est extructũ principaliter vt sacrum sit, & Deo optimo maximo dicatũ, & bona sunt eo animo simul congesta, vt ad opera oratorij necessaria nẽpe pro missis dicendis & cæteris illis concernentibus, & ad pauperes subleuandos perpetuo sint: & tunc bona illa, isq; locus religiosa ac pia sunt iudicanda etiam si episcopi consensus non accesserit, ideoque ad libitum illa bona distrahi non poterũt, nisi accedente totius confraternitatis consensu ac authoritate episcopi in illis casibus in quibus bona aliorum locorum piorum & religiosorum distrahi conceditur: restitutioque hoc casu prædi. locis competet in integrum si lædantur, & iuxta hanc distinctionem intelligenda sunt omnia supra adducta pro vtraque sententia: & in terminis prædictos casus ita distinxit, atque consideravit Menoch. vbi supra nu. 34. & seq. & inquit Cæsar Lambert. de iure patron. art. 10. primæ quæst. princip. primæ partis. libr. 1. nu. 4. fol. 9. quòd quando præd. confraternitates laicorum non sunt affixæ alicui ecclesiæ, vt laici censentur, aliâs secus, quando ipsæ sunt affixæ alicui ecclesiæ, vt ibi per eum.

24 Quò fit vt in hoc tertio casu si de rebus ipsius cõmunitatis agatur, vel de recipiendis vel excludendis confratribus cõtrouersia oriatur coram iudice ecclesiastico, non verò laico pertractãda erit, & ita videmus hodie obseruari secundum Cæsar. Lambert. vbi supra nu. 6. quòd tales confraternitates pro rebus cõibus ipsius confraternitatis conueniuntur coram iudice ecclesiasti co, quia fraternitas ipsa est annexa ecclesiæ, & ideo non coram iudice seculari, licet de alijs eorum rebus & delictis conueniantur coram iudice seculari.

25 Quinimo idem existimo in omnibus confraternitatibus pijs ab ordinario ecclesiastico approbatis, ex eius nanque approbatione, iam pietas causæ clarius elucescit præcipuè, quia nunquam ad ordinarium huiusmodi pro confirmatione confraternitatis eiusque cõstitutionibus occurritur, nisi cum ad pietatem principaliter inducũtur, nempe pro missis dicẽdis & defunctorum corporibus sepeliendis &c. ex quo locus religiosus efficitur, vt in titulo. ff. de religios. & sumpt. fun. & intentio fundatorũ manifesta colligitur volentium principaliter ad cultum diuinum ea inducere.

26 Quartum casum ipse considero respectu visitandi ac inquirendi an bona prædicta confraternitatum expendantur in eum vsum in quem relicta sunt & iuxta voluntatem eorum, qui ea reliquerunt, & respectu etiam rationes accipiendi: ex tunc quãdo sunt fundatæ vel approbatæ per ordinarium, vel in dubio, si in eis adsint campanela & altare in quo soleat celebrari, aliaue signa sacrum indicentia, hæc omnia fatere poterit episcopus iuxta doctrinam Federic. de Senis. d. consil. 111. & sequacium supra relatorum, alias secus: hodie indistinctè in vtroque casu rationes sunt reddendę

27 episcopo singulis annis, vt in.d. decreto Sacri concilij Triden. & iuxta illius contextum & formam: quare cum episcopus hoc ius habeat à concilio, vt sibi rationes reddendæ sint singulis annis, vt in.d. decreto Sacri concilij liquet, ipsum posse reformare, quæ non iuxta voluntatem testatoris siue fundatorum, atque ipsorum piorum locorum cõstitutiones approbatas, geri perspexerit ex præd. rationibus, atque in pristinum & debitum statum reducere, præcepta salubria faciendo, vt ea in posterũ obseruentur, dummodo non excedat nec resiliat à fundatorum voluntatibus & potestate sibi ad hoc concessa expressè & tacitè per consequentiã à sancto cõcilio Triden.

poterit

poterit præterea & debebit malè consumpta non admittere, ad hũc enim effectum sibi rationes reddendæ sunt, vt praua reformet, & dilapsa restauret, atque omnia ad rectæ rationis modum reducat, alias enim si hoc facere nõ posset, verbalis, non fructuosa, atq; inutilis esset rationum redditio eidem facienda, potius quam realis, nec eisdem locis pijs vtilis contra mentem concilij sanctissimam, quæ ea est vt piæ fundatorum voluntates ad vnguem obseruẽtur, atque ab eis relicta in eum vsum omnino expendantur ad quem legata seu præstita vel donata fuerunt: vt igitur hæc ista adimpleantur præcipit præd. concilium (vt conijcio) vt rationes præd. singulis annis episcopo reddãtur vt videat ac intelligat an quid contra fiat, & quod fundatorum voluntates præterierit ac à debita ratione deuiauerit tollat & disipet, & ad eas reducat: poterit igitur malè consumpta non admittere, abusus & prauas cõsuetudines è medio sufferre, & quæ puriori voluntatis fundatoris executioni conueniant præcepta facere vt in posterum omnia rectius gerantur.

28 Ex quibus idem forsan teneri posset in depositis publicis frumenti. nempe, *Albondigas*, quæ in republicis rectè constitutis pro pauperum alimonia relicta à testatoribus vel aliâs fundata sunt, vt rationes eorundem exposcere posit episcopus, atque eisdem præstandæ sint, vel saltem, quę fuerint acceptæ à publicis administratoribus reuidere & inquirere an rectè redditę sint, atque iuxta fundationũ constitutiones expensum & distributum, vt si hoc ita benefactum ei constiterit approbet, sin vero aliquid secus actũ repererit reformet, ac omnino curet & præcipiat, vt omnia in posterum iuxta constitutiones & statuta depositorum huiusmodi obseruentur: quæ illatio sanè probari potest ex eo, q hæc deposita publica pro sustentatione pauperum, communisque reipublicæ, in qua maior pauperum pars, vt plurimum existit inducta, atque fundata sunt, sicque causa pia iudicantur vt colligitur ex Bal. in.d.l.id, quod pauperibus quæst. 21. C. de epis. & cleric. & ex alijs plurimis authoribus, quare verũ meo iudicio ac tenendum videtur, quod modo prædiximus.

29 Hospitalia an dicantur loca pia (vltra sit pradicta) videndus est in specie latissimè id differens Ant. Gabriel vbi supra. conclusione 2. per totum. Vbi distinguit an hospitale sit authoritate superioris erectum, vel id præsumatur, prout præsumitur, quã do in eis est campana & publice celebrantur diuina, & tunc dicantur pia loca, & gaudeant priuilegijs ecclesiarum, & requirantur tunc in alienatione bonorũ eorundem solennitates aliâs requisitæ in alienatione rei ecclesiæ, ac proinde restituantur in integrum si lædantur: aliâs secus, iuxta quam distinctionem intelligendus est Euerard. in cent. legal. loco 32. ab ecclesia ad pia loca partem affirmatiuã in his hospitalibus simpliciter tenens: rationes tamen bonorum dictorum hospitalium, sicut & confraternitatum, & quorumcunque piorum locorũ indistinctè singulis annis episcopo reddendæ sunt iuxta formam decreti concilij Triden. supracitati, quod in eisdem eorũq; administratoribus itidem loquitur: quare, quæ nu. 27. supradiximus respectu redditionis rationum bonorum confraternitatũ circa interpretationem. d. decreti concilij Triden. hic erunt in memoriam reducenda ac dicenda.

30 De iure patronatus, his confraternitatibus, vel locis pijs, aut hospitalibus competente, an earum personæ illud exercentes dicantur patroni ecclesiastici vel laici videndus est id agens Cæsar Lambert. vbi supra nu. 4. & seq. vsque in fin.

SVMMARIVM.

1 *Successor debet fauorabiliter prosequi, quas notuit suo prædecessori fideliter paruisse.*
2 *Ecclesia in cõtractibus suis nullam debet fraudem adhibere.*
Precarium morte concedentis non finitur.
3 *Reges, Duces, Marchiones, & similes, qui habent dignitatem non per electionem sed successionem tenentur seruare omnem contractũ*

Universidad de Deusto
Biblioteca

& cõuentionẽ, sicut quilibet successor priuati.

4 *Successor prælati, vel rectoris non tenetur stare locationi prædecessoris, imo ipsius morte, ipso iure extinguitur locatio etiam si prælatus vel rector nomine ecclesiæ fructus, vel redditus ad se tantum spectantes locauerit.*

6 *Successor rectoris, qui beneficio renũtiauit ante finitam locationem nõ tenetur eidem stare.*

7 *Idem est in canonico optante alteram præbendam ex vi statuti vel priuilegij.*

8 *Successor maioratus non tenetur stare locationi prædecessoris, sed poterit denuo locare.*

9 *Hæres vsufructuarij locantis fundum in quinquennium & ante decedentis, non tenetur vti frui præstare, nec sumptus, quos fecit cõductor in fundo tanquam quinquennio fruiturus.*

10 *Si filius primogenitus consensit locationi à patre factæ de rebus maioratus, tenebitur postea in eo succedens eidem locationi stare.*

11 *Successor primus maioratus tenebitur stare locationi à fundatore ipsius factæ, ac eius debita pro rata persoluere.*

12 *Conductor nõ tenebitur similiter locationi prælati, tutoris, vel maioratus possessoris stare, quinimo poterit locatore mortuo ab ea libere resilire.*

13 *Successor beneficij vel maioratus recipiẽs pensionem vnius anni, nõ censetur pro ceteris nondum decursis contractum approbare: idem erit in ipso conductore è conuerso, vt in nu. 14.*

15 *Sed an hoc procedat si fructus omnium annorum post mortem locatoris decurrentium non sint pares?*

16 *Heredes, vel fideiussores prælati, rectoris, vel alterius beneficiati, vel etiam possessoris maioratus, qui locauerat ad certum tempus ante adimpletum decedentis an teneantur de obiectione? & numer. sequen. vbi & in nu. 27. & 28. l. 9. titu. 17. part. 1. expenditur & nu. 24. quid in optante alteram præbendam: & num. 25. in resignante beneficium ante tempus locationis expletum, & etiam nu. 28.*

22 *Hæres vniuersalis non admittitur contra factum defuncti, quando ille actus fuit validus & efficax, secus si nullus.*

26 *Emptor licet non teneatur stare colono, venditor tamen tenetur eidem reddere partem pensionis, quam acceperat pro tempore residuo locationis non impleto & ad interesse præterea eidem tenetur.*

29 *Cautela necessaria erit pro clericis locantibus vt excipiãt casum, quo desinant beneficia possidere, vt in eo de eiectione, nec ad vllũ interesse teneantur.*

30 *Successor maioratus etiam si sit hæres eiusdem non tenetur stare locationi iuxta veriorem opinionem.*

CAP. XXXV.

An successor prælati alteriusve beneficiati vel maioratus teneatur stare locationi prædecessoris nomine proprio & in sui vtilitatem factæ?

QVæstio hæc quanuis indubia pluribus videri possit existimantibus omnino extingui locationem per mortẽ prælati, alteriusve beneficiati, vel maioratus possessoris locantiũ: aliis tamen adhuc forsan cõtrarium videbitur, præmaximè si prælatus vel possessor maioratus pro se & successoribus suis locationem fecerit: quia successor debet fauorabiliter prosequi, quos nouit suo prædecessori fideliter paruisse, vt in cap. hoc huius placiti. 12. quæst. 2. c. literis. de rescript. c. final. de pact. in. 6. ecclesia enim in cõtractibus suis nullã debet fraudem adhibere. c. per tuas. de donat. nec precarium morte concedentis finitur, nec ante tempus cõstitutum, & si sit factum de possessionibus & rebus ecclesiarum reuocatur. capit. fina. de precar. quare honestum & decens est, si tempus locationis non sit finitum (vt in præsenti quæstione præsupponimus) vt successor locationem factam obseruet ac finem termini spectet: quare inquit Ias. in. l. 1. nu. 14. ff. de constit. princip. Quod Reges, Duces, Marchiones & similes qui habent dignitatem non per electionem, sed prætextu successionis tenentur seruare omnem contractum,

ctum, & omnem conuentionẽ, sicut quilibet successor priuati per regulam. l. cum à matre. C. de rei vendic.

4 Nihilominus contrarium de iure verissimum est ac tenendum. nempe q̃ si prælatus vel rector ad tempus iure permissum res locauerit nomine tamen proprio & ad propriam vtilitatem successor non teneatur stare huiusmodi locationi, imo ipso iure morte locatis extinguatur, quia vltra vitam suam non potuit successorem obligare per tex. in. c. fin. ne prælat. vices suas, facit c. fin. de præscript. in. 6. & cap. significauit. de censib. gl. communiter approbata in. d. cap. fin. ne prælat. vic. suas. & hoc communiter tenetur secundum Abb. in quæst. sua 3. nu. 16. in solutione 5. dubij, sequitur Paulus Castrens. consil. 2. lib. 1. nu. 3. & 5. vbi la rẽ fundat, quòd locatio in hac specie extincta est ipso iure absque declaratione successoris ex defectu potestatis locantis, quia non potuit locare ad maius tempus quàm ipse esset vsurus, & finito iure locatoris finitur ius conductoris, quem in hoc refert & sequitur Greg. Lopez in. l. 2. tit. 8. parti. 5. in glos. El heredero. & hanc partem tenuit maior pars dominorum de Rota decisi. 1. de locat. & conduct. aliâs 232. in nouis: est communis vt plures allegans testatur D. Couar. eam sequutus lib. 2. Variar. resolut. c. 15. nu. 6. ex Socin. consil. 34. libr. 3. & alijs, quos refert Petr. Dueñas in regul. 240. ampliatione 3. & post eum Mencha. lib. 3. controuers. vsu frequent. c. 53. nu. 7. Quare merito inquit Abb. in. c. 2. nu. 6. de decim. non licere canonico suam præbendam obligare vltra tempus vitæ suæ idem tenet Roman. in. l. si filio. §. si vir in quinquennium. nu. 22. ff. solut. matrim. & D. Ant. de Padill. in. l. vnum ex familia. §. si de Falcidia. nu. 12. ff. delegat. 2. inferens ex hoc non transire locationis obligationem hoc casu in hæredem, quanuis regulariter sit contrarium vt in. l. sed addes. §. penult. versi. hæredem. vt in. l. sed addes. §. penult. ff. locat. §. fin. Instit. de locat. & conduct. D. Molin. de Hispan. primog. lib. 1. c. 21. nu. 2. regulare enim est, vt resoluto iure dantis, resoluatur etiam ius accipientis, vt in. l. lex vectigali cum simil. ff. de pignor. & vltra eos eandem supradictam communem sententiam latissimè ꝓbat & sequitur Petrus Anchar. cõsil. 116. per totum, præcipuè nu. 2. & seq. vbi ampliat etiamsi in locatione interuenerit authoritas episcopi ex vi constitutionis synodalis: & supra dicta communis sententia receptissima est ab omnibus & lege Regia expressè probata, nempe. l. 9. titul. 17. part. 1. in illis verbis: *E si algun clerigo arrendasse los fructos de sus beneficios por cierto tiempo e se muriesse ante de aquel plazo, el arrendador no puede auer aquellas rentas por mas tiempo de quanto las auia de auer el clerigo cuyos eran los beneficios: ni puede demandar que le de la Iglesia las despensas que auia fecho por razon de aquel arrendamiento, ni aun los maraudis que oui esse dado de mas:* Quinimo secundum Couar. vbi supra in fin. licet prælatus vel rector nomine ecclesiæ suæ fructus ac redditus ad se tũm spectantes ratione dignitatis, vel beneficij non vero ad ecclesiam locauerit, ad huc idem erit, quandoquidem reuera non fructus ecclesiæ sed suos locauerit, nec ad vtilitatem ecclesiæ, sed suam propriam idfecerit: adiectio igitur illa quod nomine ecclesiæ id facit, cum sit verbalis tantum, nec alterat naturam nec qualitatem cõtractus, cum de veritate constet: idemque erit vbi rector ecclesiæ, qui locauit fructus suos beneficio renuntiauit ante finitam locationẽ, nam eius successor non tenebitur stare locationi ita Paulus de Castro consil. 4. lib. 1. cuius in hoc sententiam probauit Couar. vbi supradict. nu. 6 versi. idem erit; estque verissimum. Quinimo idem erit in canonico optante alteram præbendam ex vi cõsuetudinis statuti & priuilegij, vt tenet Anchar. vbi sup. qui in his terminis loquitur.

Idẽ est in maioratus successore vt quanuis possessor maioratus posit proculdubio rem maioratus ad modicum tempus locare, cum hæc locatio nullam alienationis speciem contineat vt omnes probant: successor tamen ipsius stare locationi non tenetur, sed poterit rem maioratus denuo locare, quia cum maioratus possessor non

habeat

Universidad de Deusto
Biblioteca

habeat dominium perpetuum sed temporale, non poterit locare libere, sed cum sua qualitate temporali, vt dixit Bald. in l. fin. §. sed quia. nu. 7. C. commu. delegat. quod in fideicommissario probatur ex l. peto. §. prædium. ff. delegat. 2. & in fructuario ex l. si quis domum. §. 1. ff. locat. his verbis: Si fructuarius locauerit fundum in quinquennium, & decesserit, hæredem eius non teneri, vt frui præstet non magis quàm insula exusta teneretur locator cõductori: imo nec sumptus, quos fecit in fundum tanquã quinquennio fruiturus nõ recipit, quia hoc euenire posse prospicere debuit: ex quo textu in maioratus successore probat D. Ant. Gomez in l. 40. Taur. n. 84. vers. iuxta quod tamen: & latius idem probat Grego. Lopez in d. l. 2. titul. 18. part. 5. in gl. El heredero. & Arias Pinel. in l. 1. C. de bon. mat. 3. parte, nu. 71. & D. Ant. de Padill. vbi supra nu. 12. & est communis & vera resolutio à qua nemo vnquam discrepauit, vt cũ prædictis affirmat D. Molin. vbi supra nu. 3. & sequitur Pelaez de maiorat. 4. parte. q. 25. num. 2. & seq. vbi in idem citat Mench. vbi supra. ex quibus stare non posse existimo, quòd Ias. vbi supra. in contrarium censuit: nec obstat. d. l. cum à matre ab eo allegata, quoniam loquitur, locumque habet in successore vniuersali & sic in hærede, de quo postea modo agemus, an in specie nostra teneatur conductori ad interesse.

10 Supradicta tamen communis sententia limitari, primo debet, si filius primogenitus consensum suum præstaret huiusmodi locationi, quia ex iure superueniente tenebitur, mortuo parente, locationi stare, arg. l. cum vir. ff. de vsucap. hocque esset vtile remedium ac consilium conductori, vt tenet D. Anto. de Padill. vbi supra nu. 13. & D. Molin. num. 5.

11 Secundo limitat dictam communem sententiam Pelaez vbi supra nu. 7. in successore primo maioratus quoties proximus antecessor illius, qui maioratum fecit locauerat bona maioratus, hic nanque successor tenebitur eidem locationi stare ex rationibus, de quibus ibi per eum, cui addo aliam, nempe, q̃ huiusmodi primus successor maioratus teneatur ad debita fundatoris maioratus pro rata, vt resoluimus in lib. 2. practicarum quæst. quæstio. 84. nu. 2. Eadem igitur ratione tenebitur stare locationi sui fundatoris: quod tamẽ intelligendum censeo, quoties prius quam fieret maioratus irreuocabilis locatio præcesserat, secus si maioratum irreuocabilem subsequatur, nisi maioratus constitutio præcedens fuisset reuocabilis & cum hoc temperamento veram esse existimo prefatam secundam limitationem.

Obseruandũ tamen est, quòd sicut successor prælati rectoris, alteriusve beneficiati, vel maioratus non tenetur stare locationi à prædecessore factæ etsi conductor illi
12 velit stare. Ita nec etiam ipse conductor tenebitur eidem stare, quinimo poterit ab ea libere si placuerit resilire inuito etiam successore, vt æqualitas inter partes seruetur & ne contractus claudicare videatur, argu. l. Iulianus. §. si à pupillo. ff. de action. empt. ita in prælato, seu beneficiato tenuit Abb. vbi supra in d. 3. quæst. nu. 16. vbi q̃ etiam si vellet successor non potest conductore contradicente ratificare, quem sequitur alios allegans D. Couar. vbi supra. & in maioratus successore loquens idem probat D. Ant. de Padill. vbi supra. d. nu. 13. & in vtroque idem sequitur D. Molin. vbi supra nu. 4. estque verissimum meo iudicio.

Dubitari tamen solet, quid si successor in beneficio, vel maioratu post mortẽ vlti
13 mi possessoris, qui rem locauit, pretium locationis præteritæ recipiat, an censeatur eo ipso cõtractum à prædecessore factum ratum habere & approbare, ita vt aduersus eam venire postea non possit? quod videtur ex his, quæ latè tradit Bald. consil. 184. lib. 2. per. l. si præteritus. ff. de bonor. possess. cõtra tab. & in l. si proponas. §. 1. ff. de inoff. testam. & plura adducit in proposito Dec. in l. semper, qui non prohibet nu. 9. ff. de regul. iuris. Nihilominus tamen contrarium verius est & tenendum, imo quòd in hac specie successor tantũ videatur habere ratum contractũ pro eo anno, vel annis pro quibus

quibus pensionem locationis recipit, non prosequẽtibus, etsi per plures alios annos cõtractus locationis à prædecessore factus fuerit, si pretium ipsum in singulos annos distinctũ sit, ita censuerunt domini de Rota in prælato successore alterius, qui certa bona dignitatis suæ locauerat ad decem annos, & duorum, quibus vixit exegerat pensionem locationis, & aliorum duorum recepit successor in decis. 2. de locat. & conduct. olim. 233. in nouis. sequitur Bellamera decis. 748. Anania in cap. querelam. nu. 15. ne prælat. vices suas: & in vtroque successore tam beneficij quã maioratus idem probauit D. Molin. vbi supra nu. 7.

14 Quare idem censendum esse existimo in ipso conductore, vt quãuis vno vel duobus annis post mortẽ locantis steterit locationi, atque pensionem successori persolue
rit non videatur ex hoc pro reliquis annis locationis contractũ approbare, quin possit pro futuris annis eidem contradicere atque non stare, ratione eiusdem æqualitatis seruandæ, de qua supra nec enim inter hũc casum & illum congrua ratio differentiæ posse assignari videtur.

15 Limitanda forsan quibusdam videbitur proximè dicta sententia nu. 13. & 14. eo casu quo fructus beneficij vel maioratus pinguiores, aut exiguiores sperentur esse, vel forte fuerint vltimorum annorum pro quibus locationi non statur, quàm præcedentium, quibus statum fuit locationi: contendente in primo casu conductore sibi non esse auferendos, quandoquidem soluit pensionem præcedentium annorum, quibus minores fructus collecti fuerunt, cum crederet, successorem staturum reliquis annis locationi vsque in finem temporis contractus. Et in secundo casu contendente successore per contrarium locationem duraturam item toto tempore contractus, quia si recepit pensionem præcedentibus annis, quibus ampliores fructus fuerunt id fecit credens etiam pro reliquis annis locationi eidem standum esse: aut forte alij dicent in his duabus speciebus, quòd pensio soluta in priori moderetur, ad iustumq; valorem fructuum præcedentium reducatur, residuum vero restituatur conductori. In secunda vero maior pensio persoluatur successori pro modo fructuum perceptorũ. Sed adhuc ratione litium sufferendarum verius esse credo, vt in casibus suprædictis partes super huiusmodi querelis minimè audiantur, ea potissimum ratione, q̃ ipsæ possent à principio, statim post mortẽ locatoris hoc sibi præcauere, ac super huiusmodi controuersijs, quæ contingere poterant dimicare, easque inter se componere promittendo stare locationi per totũ eius tempus, vel alio modo se componendo: cum igitur hoc non fecerint, sibi imputandum est, ac per cõsequens seruandũ, quod prædiximus dictis numeris 13. & 14.

16 Cõtrouerti autem solet an hæredes prælati, rectoris, vel alterius beneficiati, aut possessoris maioratus, qui locationem fecit, decedentis ante impletum tempus locationis teneantur de euictione locationis? & hæredes ac fideiussores clerici ad hoc teneri probat expresse d. l. 9. titul. 17. part. 1. in illis verbis: *Mas el arrendador puede demandar a los herederos y a sus fiadores del clerigo que le den aquello q̃ auia de auer, demas, e las despensas que auia fecho, por razon de aquel arrendamiento: si el clerigo auia otras riquezas de que se pudiessen pagar que no fuessen de la yglesia*: per quam. l. ita tenet D. Anto. de Padilla vbi supra nu. 12. vbi ex hoc idem probat in successore maioratus, vt teneatur stare locationi si alia bona habuisset à defuncto, hæc nanque maximè si essent hypothecæ subiecta pro securitate cõtractus, obligatum reddunt ipsum successorem, arg. num. text. in l. cum à matre. C. de rei vendic. & in l. ex qua persona. ff. de regul. iuris. quam sententiam in ijsdem terminis successoris maioratus hæredis simul prædecessoris, vt teneatur stare locationi tenet atque probat Pelaez vbi supra nu. 5. idem vo luit Ant. Gomez vbi supra. dum resoluit, quòd successor maioratus nõ teneatur stare locationis contractui, si non esset successor eius vniuersalis.

17 In contrarium tamen vrget: nam locatio

hæc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæc facta à prælato vel rectore, aliove beneficiato intelligitur sub ea conditione si ipse prælatus vel beneficiatus vixerit, & vt effectum habeat dum ipse prælatus ius habuerit percipiendi redditus illos, vt dictat materia subiecta, nõ igitur hæredes ipsius tenebuntur de euictione, cum contractus locationis morte locantis hoc casu ipso iure absque declaratione successoris extinguatur, ac sit resolutus, vt supra pbauimus, & in terminis, de quibus agimus, ita voluit Anchar. vbi supra nu. 6. versi. ex prædictis, in fortioribus terminis, nempe in Canonico optante alteram præbendam, dicens, q licet successor non teneatur stare præd. locationi, canonicus tamen optans, qui locauerat remanet cõductoribus obligatus nisi se defendere valeat ratione nullitatis cõtractus, vel ratione resolutionis iuris sui in rebus locatis ab obligatione interesse vltra mercedẽ & afflictus, quæ percepit, ab ista enim mercede, quòd restituat conductoribus pro tempore, quo non possunt frui facto suo, proculdubio obligatus est: ecce igitur quomodo expresse sentit ac tenet, canonicum locatorem, alteram præbendam optando, licet facto suo desinat priorem, posse liberari ab obligatione soluendi interesse conductoribus ratione nullitatis cõtractus & resolutionis sui iuris, quanuis facto suo proprio id consequat, à fortiori igitur idem erit quando morte locantis extinguitur locatio vt in specie nostra. Secundo facit, quia locatio prædicta ex natura rei finita fuit morte locantis, nõ aliter quã si res locata periisset, vt inquit alias Iurisconsultus in d.l.si quis domũ. §. 1. ff. locat. vbi omnes scribentes id notant: ergo hæredes locantis de euictione non tenebũtur: cogitare enim debuit conductor euenire posse vt ante finitam locationem locans posset mori, cuius morte cõtractus resolueretur,
13 vt in d.§. 1. ex quo tex. hanc opinionem in hæredibus possessoris maioratus locantis, quòd non teneantur de euictione nuncupatim probauit ac tenuit D. Molin. vbi supra nu. 8. & 9. vbi nu. seq. Id dupliciter limitat, primo nisi maioratus possessor bona maioratus tanquam bona libera locauerit. Secundo quando simpliciter locauerit nõ exprimens ea bona esse libera vel maiora-
19 tui subiecta. Idemque eadem ratione responderi poterit in prælato vel beneficiato eisdem modis bona suæ dignitatis vel beneficij locante, vt in præd. casibus hæredes ipsius de euictione quoque teneantur.
20 Tertio ipse limito quoties conductor rei, vel fructuum dignitatis, præbendæ vel beneficij aut maioratus pro securitate vitæ locantis & valore totius temporis cõtractus locationis sibi precaueret obligatiõe & hypotheca expressa speciali vel generali bonorum locantis, vel fideiussoribus præstitis pro solutionibus anticipatis aut pro interesse locationis totius temporis cõuenit: tunc enim conuentio seruanda esset, quia contractus ex cõuentione partium legem accipiunt, vt in l. 1. §. si cõueniat. ff. deposit. & in l. semper in stipulationibus. ff. de reg. iur. cum simil. Tum etiam, quia venditio rei alienæ in eum sensum valet, vt si euincatur emptori ignoranti venditor teneatur eidem ad interesse, vt in l. rem alienam. ff. de contrahend. empt. & in l. 19. tit. 5. part. 5. de quo per Matth. de Afflict. decis. 369. & Methimn. in suo C. de restit. quæst. 37. per totam. Roland. à Valle cõsil. 60. nu. 5. & 6. & sequen. libr. 1. Præterea licet vendens rẽ alienam scienti non teneatur de euictione, si tamen eam promittat, tenebitur quidem ad interesse, vt in l. si fundum. C. de euict. & ibi gl. ordin. & communiter Doct. l. 19. titul. 5. parti. 5. tradit latè Ant. Gomez 2. tomo Variar. resolu. C. de emptio. & vendit. nu. 42. Roland. à Valle consil. 67. per totũ. lib. 4. ergo ita & eodem modo dicendum est in casu huius 3. limitationis, vt si clericus vel possessor maioratus locans rem beneficij vel maioratus ad certum modicum tempus promittat euictionem, & se suaq; bona obliget vel fideiussores præstet pro securitate suæ vitæ ac totius temporis locationis & interesse ipsius, hæredes ac bona eius ad id teneantur per supradicta. Regulariter vero extra hos casus minimè, nec
21 hypotheca vel obligatio generalis, vel specialis

cialis bonorũ, vel fideiussores præstiti simpliciter pro securitate locationis, nec promissio, quòd ipse nec alij eidem contrauenient sub pœna solutionis interesse aliquid in proposito operari videtur, omnia enim hæc sunt accessoria contractus, quo resoluto & extincto ex natura ipsius, per consequens & accessoria prædicta ad nihilũ rediguntur, quia cum principale non subsistit plerunque nec ea, quæ sequuntur locũ habent, vt in regul. iuris vulgar. ad corruptionem enim principalis sequitur corruptio accessorij, vt in l. si homo mortuus. ff. de verb. obli. & in terminis sensit Anchar. vbi supra nu. 6. hæc nanq; adiecta accessoria intelliguntur locum habere durante vita ipsius locationis, at ipsa finita finiũtur & reliqua. Non obstat etiam regul. illa iuris pro contraria parte adducta, nempe, quòd hæres vniuersalis non admittitur contra fa-
22 ctum defuncti, vt in d.l. cum à matre. C. de rei vendica. & in l. ex qua persona. ff. de regul. iur. quoniam illa procedit in actu valido & efficaci, secus si esset nullus, nã sicut faciens, contra eum venire posset, ita etiam & ipsius hæres admittendus esset, vt sentiũt glo. Bald. & alij in d.l. cũ à matre. per text. in l. quemadmodum. C. de agric. & censit. lib. 11. & tenet plures allegans Arias Pinel. in l. 1. C. de bon. mat. in 3. parte, nu. 83. limitatione 10. C. de bon. mat. at in proposito licet locatio supradicta facta ad modicum tempus valida sit durante vita prælati, clerici, vel possessoris maioratus, eo tamẽ mortuo statim finitur, extinguitur atque annullatur ipso iure in posterum, vt supra resoluimus: ergo quanuis locans pro tempore contractus currente in vita sua contraenire non possit eidem, pro tempore tamen reliquo post mortem ipsius, cũ statim extinguatur & annulletur locatio poterũt ei contrauenire hæredes iure permittente ac proinde ad nullã tenebuntur euictionem.
23 Quid tenendum in articulo valde difficili? & quidem in puncto iuris & rationis viuæ & efficacis, existimo verius esse hæredes vniuersales nec fideiussores prælati, rectoris, alteriusve beneficiati prædefuncti teneri de euictione prędictæ locationis in futurum, nec ad aliquod interesse conducto ribus soluendum, quia ex natura rei morte
24 locantis finita & extincta fuit locatio ipso iure per supradicta. Quinimo idem existimo esse in ipsomet clerico optante alterã præbendam, & dimittente, quem locauit is enim quanuis facto suo videatur priorẽ dimittere atque in causa esse, vt contractus non adimpleatur in totum: nihilominus, quia tempore locationis sibi competebat illud ius optandi, ad præbendam vacaturã, & cõductor id sciens potuit de eo cogitare ac sibi in eum casum præcauere, & nõ præcauit, sibi imputare debet, arg. l. si quis domum. §. 1. ff. locat. Cautus igitur erit si in eũ casum sibi prouiderit conductor. Secus ta-
25 men erit in prælato promoto ad aliũ episcopatum, quia is sibi volenti & acceptanti ex gratia potius, quàm ex iure conceditur: vel in alio clerico libere renuntiante aut dimittente suum beneficium aut præbendã simpliciter, aut ex causa resignationis vel permutationis, cũ enim hoc casu suo proprio facto & volũtate episcopatum vel beneficium dimittant ad interesse eos teneri videtur præcipuè cum se suaq; bona pro securitate locationis obligauerint. Sicut vi-
26 demus regulariter, quòd licet emptor non teneatur stare colono, venditor tamen tenetur eidem reddere partem pensiõis, quã acceperat pro residuo tempore locationis non impleto, vt in l. emptorem. C. locat. & l. 19. titul. 8. parti. 5. & ad interesse præterea tenetur, arg. l. si merces. §. 1. ff. locat. & l. nihil. §. fin. ff. delegat. 1. & tenent in terminis Alberic. & Bart. in d.l. emptorem. Alex. in l. si filiofamil. §. si vir in quinquennium. ff. solut. mat. & Grego. Lopez eos referens in d.l. 19. in gloss. del loguero. Præterea cessat hoc casu ratio ac comparatio. dict. §. 1. l. si quis domum, inter mortem vsufructuarij locantis & exustionem insulæ ibi non magis quam insula exusta &c. multum enim differt ac distat in proposito inter mortem beneficiati & eius voluntariã dimissionem beneficij, illa siquidem voluntate Dei contingit, hæc verò partis facto: quãuis adhuc in spe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

in specie nostra, de qua agimus consultius fit cõductoribus euictionem, seu interesse sibi stipulari in casum nempe promotionis aut dimissionis cuiuscunq;: hæc autem procedunt attento iure communi verum
27 attento iure Regio, in praxi contrarium tenendum esse existimo in clericis locantibus res suorum beneficiorũ ad tempus decedẽtibus ante ipsum impletum per.d.l.9. titul.17.part.1.in versi.supra relato, quæ expressa est in hoc:nempe, *Que el arrendador puede demandar a los herederos e a sus fiadores del clerigo que le den aquello que auia de auer demas, e las despensas que auia fecho por razon de aquel arrendamiento.* Hoc tamen verum est, vt ipsamet lex statim subdit, *si el clerigo auia otras riquezas de que se pudiessen pagar que no fuessen de la yglesia.* Ergo si bona, quæ clericus reliquit suis hæredibus non erant patrimonialia, sed acquisita intuitu ecclesiæ, insinuat lex illa, quòd tunc hæredes, vel fideiussores eiusdem ad id minimè teneãtur, quasi velit lex solum bona aliundè quæsita quàm intuitu ecclesiæ ad euictionem locationis fundi vel fructuum ecclesiasticorum locatorum teneri, non verò, quæ ex ecclesia processerunt: & cum lex hæc sit singularis in proposito, quia nulla alia ante vel post id induxerit, ac propterea deuians à iure communi ad vnguem obseruanda erit in suo casu tantũ quo loquitur quare alijs bonis deficientibus, videtur quòd hæredes, vel fideiussores ex bonis clerici acquisitis intuitu ecclesiæ non teneãtur id soluere, sed quòd liberi sint, præcipuè cum id indistinctè iure communi sit verius vt prædiximus. Nihilominus tamen verus sensus. d.l. 9. non est hic, quia ipsa non loquitur de bonis clerici acquisitis intuitu ecclesiæ siue beneficij in.d. versic. *Si el clerigo auia otras riquezas de que se pudiessen pagar que no fuessen de la yglesia.* Ad hoc, vt ex ipsis solis existentibus prædicta solui non debeant, sed tantum de bonis patrimonialibus: sed quod propriè & verè lex decidit est, *Que el arrendador puede demandar a los herederos, e a los fiadores del clerigo que le den aquello que auia de auer demas y las despensas que auia fecho por razon de aquel arrendamiento: si el clerigo auia otras riquezas de que se pudiessen pagar, que no fuessen de la yglesia:* Ex quibuscunque igitur bonis quæ clericus reliquerit siue patrimonialibus, siue acquisitis intuitu ecclesiæ vel aliàs hæredes ipsius tenentur soluere prædicta vt patet ibi, *si el clerigo auia otras riquezas de que se pudiessen pagar,* dum generaliter & indistinctè loquitur in alijs diuitijs, siue bonis, neque quòd sint intuitu ecclesiæ acquisita aliquid interest cũ omnia ad hæredes clerici pertineant, præcipuè hodie attenta.l. fin. titul.8. libr.5. nouæ collect. regi. quod autè postea subdit eadem.l. ibi, *que no fuessen de la yglesia* intelligendũ est planè prout iacet, nempe ex bonis siue fructibus ecclesiæ, hoc est, beneficij locati, post mortem clerici locantis cedentibus, & ad successorem in eodem beneficio spectantes, non vero de bonis eiusdem clerici ad eumque pertinentibus etiam intuitu ecclesiæ acquisitis: hocque perspicuũ fit ex præcedentibus, ibi: *Nin puede demandar que le de la yglesia las despensas que auia fecho por razon de aquel arrendamiento: ni aun los maruedis que auiesse dado demas: Ca si como el clerigo, nin los que heredassen lo suyo non podrian auer las rentas de la yglesia despues de su muerte: Otrosi no las deue aquel auer aquien las arrendasse:* & ex sequentibus ibi: *Esso mismo seria, si non ouiesse heredero el clerigo que heredasse lo suyo, e la yglesia lo ouiesse de heredar: ca estonce ella seria tenuda de lo pagar,* ecce ergo quomodo si ecclesia succedat in bonis clerici locatoris indistinctè tenetur ad prædicta soluenda, idem ergo erit imo à fortiori in quocunque alio hærede eiusdem clerici: sed quod lex illa excepit est quoties clericus bona non reliquit, tũc enim ecclesia ex suis bonis, hoc est, beneficium ipsum nec in eo succedens tenebitur ad solutionem prædictorũ ex supradictis ab eadem.l. in verbis iam relatis ibi, *ca si como el clerigo, &c.* & hic est verus sensus & literalis. d.l. Regiæ iuxta quem hæredes clerici in nostra specie quæcunq; bona relinquentis tenebuntur de euictione, vt in d.l. ex-

d.l. expressè decidit, atq; cauet, nõ vero ecclesia hoc est: bñficiũ ipsum nec successor in eo etiã in subsidiũ bonis clerici deficiẽtibus: fideiussor aũt clerici locatoris tenet etiã soluere cõductori interesse atq; expẽsas factas rõne dictę locationis id exposcẽti, vt
28 cad.lex nũcupatim definiuit. ¶ Qua.l. Regia attẽta à fortiori idẽ erit dicendũ in prælato promoto, vel alio clerico optãte vel dimittẽte suũ beneficiũ ex quacunq; causa: si enim hæredes & fideiussores clerici prædefuncti tenentur ad interesse & expẽsas cõductori alijs bonis, q̃ ecclesię existẽtibus, quo casu nulla culpa imputari põt clerico locãti in nõ adimplẽdo cõtractũ, à fortiori idẽ erit dicẽdũ in clerico dimittẽte sua volũtate beneficiũ vel præbendã & ita iudicatũ fuit in vna Ciuitaten. contra quendam canonicum, resignãtem suum canonicatum ante tẽpus impletæ locatiõis, quã prius ipse
29 fẽcerat eiusdẽ sui canonicatus. Oportet igit hodie imo necessariũ existimo, si clerici locantes velint in his casibus sibi præcauere, cũ redditus suorũ bñficiorũ locant ad modicũ tẽpus triũ annorũ (quia ad lõgius eos locare nõ possunt) eã in locatione adijcere conditionẽ, vt si ante illud tempus locationis decesserint, promoti ve fuerint, aut aliò quocũq; modo contingat eos desinere possidere bñficia illa, ad nihilũ ex tũc teneant ratione euictionis vel interesse, sed imo liberos se & sua bona, hæredes & fideiussores rẽmanere, & ita solicus fui obseruare in similibus locationibus, quas facio, atq; obseruari solitum accepi D. Simancas episcopũ Ciuitatens. & postea Zamorens. in locationibus sui episcopatus.

In successore autem maioratus, quanuis lex illa Partitæ loquens in clericis posset adduci in argumentum, vt idem videatur esse dicendum in eo prout tenet D. Anto. de Padilla vbi supra. cum tamen lex illa solum loquatur in clericis, nec habeamus aliam.l. in successore maioratus idem disponentem, imo iure communi attento vetus sit, successorem maioratus etiam si sit hæres vltimi possessoris, eiusdem non teneri stare colono, quia ex natura contractus ipse morte locatoris resoluitur, & correctio iuris non sit inducenda nisi in casibus à iure expressis, vt in.l. sancimus. C. de testam. & in.l. præcipimus. C. de appellationib. adhuc tenẽdũ esse existimo, quod iure communi probauimus supra, nempe successorẽ maioratus, qui simul hæres sit prædefuncti antecessoris, nõ tamen fundatoris maioratus, minimè quidem teneri stare locationi sui prædecessoris, vt tenuit egregius D. Molin. vbi supra, cuius in hoc sententiã probo aduersus cæteros supra in contrariũ allegatos saluo meliori iudicio.

SVMMARIVM.

1 *Seducens Virginem, dormiensque cum ea tenetur eam ducere in vxorem atque dotare.*
2 *Stuprum in proposito proprie est Virginum defloratio.*
3 *Clericus Virginem stuprans deponi debet.*
4 *Iudex ecclesiasticus potest clerico stuprum cõmittenti imponere pœnam pecuniariam arbitrio suo vltra alias spirituales, quando illæ non sufficiunt, quam si non soluerit luet in corpus.*
5 *Sicut iura cæsarea grauiori pœna puniunt vi corrumpentem virginem, quam sponte, ita iudex ecclesiasticus id seruare debet vt hic.*
6 *Dispositio ca. 1. de adult. in nostro regno de cõi stylo & consuetudine seruatur in practica.*
7 *Seducens & corrumpens Virginem an ad prædicta duo copulatiuè teneatur, hoc est, ducere & dotare eam, vel adimplere dotando?*
8 *Stuprator non ducens stupratam debet tanto plus ei dare, quantum oporteret dare propter defloration em virginitatis.*
9 *Praxis refertur vt minor dos dari debeat cõtrahendo cũ stuprata, quàm non contrahẽdo cũ ea.*
10 *Corrumpens virginem si nec ducere eam possit nec dotare, pot puniri iuxta pœnas iuris ciuilis.*
11 *Quinimo ita præd. casu si forte nolit cõtrahere cum ea debet eã dotare & præterea capitalibit.*
12 *Corrumpens virginem seductam, vel importunis & magnis precibus illectã tenetur eidem damnum illatum resarcire vt hic.*
13 *Verba illa rex in c. 22. Exodi & ca. 1. de adult. dormierit que cum ea, quomodo intelligantur.*
14 *Peccans mortaliter dicitur dormire in diuinis literis, & peccans venialiter dormitare.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

15 *Virgo quando dicatur seducta.*
16 *Importunæ preces metui æquiparantur.*
17 *Contractus ab vxore gestus propter nimias preces mariti rescindi potest, ac si metu esset celebratus.*
18 *Sicut is, qui vi aliquem trahit ad ludendum tenetur eidem ad restitutionem lucratorum ita is, qui nimia prece & importunitate impellit collusorem.*
19 *Mulier, quæ precibus pecunias magnas extorquet à suo amasio an & quando teneatur eas eidem restituere.*
20 *Impediens seu prohibẽs testatorem ne aliquod legatum vel hæreditatem alteri relinquat quãdo teneatur eidem ad restitutionem?*
21 *L.1.titul.9.part.7. verba optima referuntur.*
22 *Si quis corruperit virginem volentem absque seductione an teneatur eam dotare? & nu.23. referuntur tres casus pro resolutione.*
24 *Voluntas libera puellæ hoc casu an liberet stupratorem ab actione parentibus vel curatoribus sub quorum cura est pro dote & iniuria sibi illata competente?*
25 *Quando stuprum ita occultum est quòd non sit infamata mulier, nec aliquam iacturam patiatur stuprans sponte volentem ad nihilum patri etiam, vel curatori puellæ tenetur.*
26 *Idem est si parens vel curator de lenocinio conuinceretur.*
27 *Quid si stuprans promisit verè vel fictè seductum virginem?*
28 *Dos quæ danda sit mulieri stuprum passæ, quãdo ipsa & pater suus recusant matrimonium cum stupratore?*

CAP. XXXVII.

De stuprante virginem ad quid teneatur?

1 EXodi cap.22. ita cauetur, si seduxerit, quis virginem necdũ despõsatam dormieritq; cum ea dotabit eam, & habebit eam in vxorem: si pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam iuxta modum dotis, quam virgines accipere consueuerunt, habetur transumptiuè in ca.primo.de adulte. Sed antequã dilucidemus text. hunc ac eius materiam disseramus, operæpretiũ duxi præmittere: stuprũ in proposito esse virginum illicitam defloration em, vt in.c.lex illa.36.q.1.l.stuprũ.ff.ad l.Iuliam.de adult. l.inter liberas.§.lex Iulia.eod.tit. & in.l.inter stuprũ.ff.de verbo.signifi. vbi Alciat.& Bracheus & in.l.eum, qui duas.C.ad.l. Iuliam.de adult.& in.l.qui adulteriũ eod.tit. cõmittitur etiã stuprũ cũ vidua & cũ puero, vt ex dictis iuribus Doct. infra citandi tenent. ¶ Pœna autem stupri sine vi commissi iure cõi est in honesta persona & indignitate constituta publicatio medietatis bonorũ, & in vili persona coertio corporalis arbitraria cum relegatione text.in.§.item lex Iulia.de adulteriis. Inst.de publi.iud.& ibi cõiter Doct.l.2.tit.19.part.7. Si vero stuprum cum vi cõmittatur habet locum pœna imposita pro raptu de qua in.l.vnic. cũ simil.C. de raptu virgin. nempe mortis & publicationis omnium bonorum, vt in.l.r. §.fin.ff. de extraordin.criminib. tradit latè Greg. Lopez in.d.l.2.in gl.deue perder.& Ant.Gom.in.l.80. Taur.nu.5.& 41. plures Doct.allegantes & Iulius Clarus in practic.crimin.§.stuprum.vers.sed quæro.ibi, de iure autem ciuili,& Menoch.de arbitr.iudic.lib.2.cent.3.casu 288.nu.7.& seq.

2

3 Clericus virginem stuprans deponi debet, vt notat Abb.in c. ati clerici.col.12. de iudicijs idem Abb. in.c.2. de adult.vbi etiã credit clericum posse cogi ad dotandam virginem ab eo corruptam:& quòd pœna stupri in clerico sit depositio est communis opinio secundum Paulum Grilandum in tractatu, de pœnis omnifariam coitus in cap.septimo videndum. vbi etiam sequitur doctrinam Abbatis in capit.vt clericorum. de vita & honestate clericor. tenentis quòd iudex ecclesiasticus possit imponere pœnam pecuniariam clerico pro arbitrio suo vltra alias pœnas spirituales, quando illæ non sufficerent, quia illas non timeret, quas si non soluerit luet in corpus: quia non sufficit dotare mulierem stupratam, sed vltra dotem tenetur soluere pecuniariam vel corporalem pœnam secundum eum

4

eum post Abb.in.d.c.2.nu.4.de adulter.& prædicta sequitur Bernard. Diaz de Luco in practic.crimin.canoni.cap.77, nu.2. vbi addit.nu.3.quòd cum iura cæsarea (vt vidimus) grauiori pœna puniant vi corrũpentem virginem quàm sponte, eodem modo iudex ecclesiasticus seuerius punire debet vi perpetrantem tale facinus, vt sic vltra depositionem, in arctum monasterium vel carcerẽ trudat delinquentẽ & opin. Abb. vbi supra, quòd arbitrio iudicis possit puniri huiusmodi clericus & quòd ipse pro stupro deponatur testatur cõmunem cum Paulo Griland.vbi supra. Iulius Clarus vbi supra. sequitur etiã Menoch. vbi supra.n.5. Ego vtroq; casu hodie pœnam arbitrariã imponendam esse existimo, quanuis grauiorem pro stupro vi commisso, quàm sine vi. Et qua pœna puniatur stuprans virginem nondũ viri potentem, videndi sunt Iulius Clarus vbi supra, in vers. fuit aliquã do. & Menoch.d.libr.2.casu 294. per totũ.

5

6 Modo accedo ad interpretationem tex. in.d.c.22.Exodi,& dict.c.1.de adult. Et primo obseruandum est, q̃ quanuis eius pœna videatur intelligenda solum de iure canonico & in terris Papæ non verò in terris Regis vel alterius domini tẽporalis in quibus ius cõmune ciuile & Regium, de quo supra seruandum esset, vt tenet Salic.in.d.l. eum, qui duas.nu.3. & August. Arimin. in addit.ad Angel. de malef. in parte, *Quæ me ha adulter.* col.16.vers. tu autem in hac materia. Abb. & magis communis opinio in c.2.de adult.de communi tamen stylo & consuetudine in nostro Regno semper seruatur in practica dispositio.d.c.1.de adulte. & eius pœna, tam in foro ciuili quã canonico secundum Ant.Gom.in.d.l.80. Taur. nu.7.& 8.in prin. cuius praxis ego etiam testis sum, & vbique ita seruatur, vt credit Iulius Clarus vbi supra, in vers. sed quæro. ibi, sed quicquid sit de iure.

7 Secundo obseruandum est, q̃ quanuis iuxta literam.d.c.1.de adult. videatur probari, q̃ qui seducens virginem eam corruperit præcisè & copulatiuè teneatur ad illa duo scilicet ducere eam in vxorem & insu-

per eam dotare per quem tex. ita tenent ibi Innoc. Hosti. Ioan. Andr. Ant. de Butrio & Gardi. verius tamen est huiusmodi stupratorem ad alterum tantum teneri, vel ducere eam in vxorẽ, vel dotare, quod probat text.in.c.2.eiusdem tituli, ibi aut quam stupr.auit vxorem habeat, aut si renuendã putauit corporaliter castigatus excommunicatusq; in monasterium, in quo agat pœnitentiam, detrudatur: nec obstant verba.d.c. 1. dum copulatiuè loquuntur, quia illa nõ est præcisa coactio, sed causatiua si recusat eam dotare, dotando enim videtur ab ista obligatione liberari, vt declaratur statim in.d.c.2.eod.titul. & in terminis ita tenent Abb.nu.4.Anchar.nu.5.Ioan.de Anania nu.4. in.d.c.1.& ita practicatur secundum Anto.Gom. vbi supra.nu.8.& Iul.Clar.vbi supra, qui idem sequitur: addit Abb. q̃ hoc casu si stuprator nõ contrahat cum illa debet tanto plus dare quantum oporteret dare propter defloration em cũ virginitas sit secũda dos, vt ibi dicunt cõiter Doct. sequitur Ant.Gomez vbi supra nu.8. intelligens Abbatem dicere, q̃ si non ducit eam, tenetur eam bene dotare taliter, q̃ debet plus dare quàm eo casu, quo eam duceret: sed re vera Abbas hoc non dicit, nisi, quod prædiximus: verum est tamen q̃ in praxi seruatur, quod Ant.Gomez præfati, solet nãq; mulier hæc accusans criminaliter stuprãtẽ petere eum puniri grauiter iuxta iuris pœnas, ac præterea incidere ex iudicis officio implorato, vt condemnetur, ac cõpellatur eam ducere in vxorem, atq; vt eam dotet incerta quadam quantitate pecuniarũ (moderata tamen) quam lucri facit mulier soluto matrimonio propter delictum viri secũdum Abb.in.d.c.2.nu.3.& in euentũ, quòd hoc recuser, vt eã dotet in alia maiori quantitate quã eget propter defloration em inueniendum cum ea virum idõneum, cui nubere possit, qualem inueniret antea ã corrupta non fuisset: sicque iudices vtroque casu solent condemnare reũ ad huiusmodi mulierẽ dotandã ampliori quantitate in hoc vltimo, quo recusã matrimoniũ, q̃ prior, quo cui ipsa cõtrahit: q̃ si nec

8

9

10

Universidad de Deusto
Biblioteca

ducere eam posit nec dotare, quia vxoratus & adeo pauper sit, vt non posit dotem aliquã mulieri soluere tunc poterit per iudicem puniri pœna supradicta iuris ciuilis, ita Anto. Gomez vbi supra nu. 9. dicens, ita apertè colligi ex mente glossæ & Doct. in dict. c. 1. & in locis supra citatis.

11 Quinimo ille, qui virginem vel prout tali reputatam corruperit, seducendo eam, tenetur ipsam ducere atq; dotare, q̃ si fortè nolit cõtrahere cum ea debet eam dotare & etiam corporaliter castigari, pœna nempe flagellationis & in hoc debet cõdemnari in foro exteriori, vt tenet Abb. in. d. c. 2. nu. 3. de adult. per tex. ibi, cõm. in. d. c. 1. & 2. vt testatur Nauar. in manual. c. 16. n. 16. vbi q̃ in dubio præsumitur virgo licet id neget ur à viro, & seducta, quod omnes de hac re agentes fatentur: hoc tamen de pœna corporali nõ videtur placere Ant. Gomez vbi supra. d. nu. 9. existimãti hoc casu, quo nolit eã accipere in vxorem, sed tantũ dotare debere adhuc puniri aliqua leui pœna, qđ benignius est, & in praxi receptius nempe, vt in ea specie condemnetur in aliqua pœna exilij & pecuniaria fisco applicãda, quicquid Iulius Clarus vbi supra, ex alijs referat, q̃ hodie etiam in Hispania contra stuprãtes virgines sine vi non sit in vsu alia pœna quàm vt illas ducant in vxores, vel condecenter dotent.

12 In foro autem conscientiæ corrumpens virginem decipiendo eam, vel importunis & magnis precibus, falsíve persuasionibus tenetur tantum, damnum illatum resarcire, nempe ducere eam in vxorem, vel dotem eidem constituendo damno illo satisfaciendo condignam, scilicet quãto pluris egeat ad inueniendũ virum sibi coæqualem, quàm indigeret si esset virgo iuxta arbitrium boni viri: non tamen integram dotem, quia hoc ad pœnam criminis spectat, quæ in foro conscientiæ non debetur ante condemnationẽ: aut alio modo eidem satisfacere, atque contentũ præstare, vt probat Archiep. Florent. in summa in. 2. parte, tit. 5. c. 6. §. 1. & Bernard. Diaz vbi supra. & Couar. in quarto. 2. parte. c. 6. §. 8. nu. 15. vbi dicit cõem, & in Reg. peccatum. 1. par. §. 3. nu. 7. ad fin. & Nauar. vbi supra. num. 17. & Mexia in pragmatic. taxæ panis. conclu. 6. nu. 117. cum seq. & latè F. Ant. de Cordub. lib. 1. sui quæstion. q. 13. in versi. & notetur, pag. 132. quinimo, vt addit Nauar. vbi supra. aliquid plus debet ei dare propter verecundiam, quam semper patietur & conuitia quæ ob id audiet à marito.

13 Tertiò obseruandum erit verba illa tex. dormieritque cum ea intelligenda esse, id est peccauerit mortaliter cum ea (hoc est) cognoscedo eam carnaliter, alias enim absurdum videretur dicere esse necessarium præter seductionẽ ad hoc, vt dispositio. d. c. 1. de adult. pcederet, q̃ vir dormiat actualiter cum ea, cum etiam si extra dormitionem eam corruperit teneatur ad id, quod dictus text. decidit, vt omnes tam Theologi quã Iuristæ de hac re agentes fatentur: quare verba supradicta intelligenda sunt, vt prædixi, peccans enim mortaliter cum muliere dicitur cum ea dormire quasi extractus à contemplatione Dei eiusq; præ-
14 ceptis: vnde in scriptura diuina, peccans mortaliter dicitur dormire, venialiter verò dormitare, iuxta illud Matthæi 25. Dormitauerunt omnes & dormierunt in sensu allegorico: ad dispositionem igitur. d. c. 1. non exigitur dormitio, sed ipsa defloratio virginitatis, vt in terminis tenent ibidem Doct. præcipuè Abb. nu. 2. & Anania nu. 3. & cæteri, vbi q̃ nec sufficit sola seductio sine corruptione.

15 Quarto sciendum est, quòd in proposito virgo dicitur seducta vel coacta quando promissionibus, donis, aut vehementibus sollicitationibus ad opus stupri inducta est, quæ alias nolebat & repugnabat secundum Abulens. super Exod. dict. capit. 22. quæstione 12. Nicol. de Lyra ibidem, est communis opinio Doctorum, vt plures referens testatur Anton. à Cordub. vbi supra in. 7. dicto bonus text. in cap. 2. ibi stupro decepit, de adult. quod enim vehemẽtibus precibus & solicitationibus extorquetur ab eo; qui non aliter vellet, dicitur quodammodo coactè fieri, & non omnino voluntariè, quia importunæ preces metui æquiparantur, vt in. l. 1. iuncta glo. verb. extorta. C. ne filius p patre, vbi extortum dicitur quod suasionibus fit. Quare scribit elegãter Innocent. in cap. petitio. in princ. de iureiurand. contractum ab vxore gestum
17 ppter nimias preces mariti rescindi posse, ac si metu esset celebratus; quam sententiã sequitur Matthæus de Afflict. decis. Neapolin. 69. nu. 5. Ias. in. §. quadrupli. num. 66. Instit. de action. Palac. Rub. in repetit. Rubricæ, de donat. inter vir. & vxo. §. 81. n. 10. & D. Couarr. in quarto, de sponsal. 2. parte. cap. 3. §. 6. in fine. & alios allegans D. Anton. de Padil. in. 1. interpositas. nu. 32. capit. de
18 transact. Sic eadem ratione, sicut is, qui alterum vi trahit ad ludendum, tenetur illi eo ludo acquisita restituere, ita etiam, qui nimia prece, vel importunitate impulit collusorem, vt tenet Innoc. in cap. quia plerique. nu. 4. de im̃un. eccles. Palac. Rub. vbi supra nu. 6. est communis secundum Couar. alios allegantem in regul. peccatũ. de regul. iur. m. 6. secunda parte. §. 4. nu. 7. & Padilla vbi supra. sequitur Medin. in suo Codice tit. q. 20. & Ant. à Cordub. vbi supra. col. fin. fidei etiam inquit Medin. & Cordub. vbi supra. rather, quæ precibus pecunias magnas extorsit à suo fornicatore eas tenetur eidem restituere, quia non omnino voluntarias, dare sunt, quod cum S. Thom. intelligit Soto lib. 4. de iust. & iur. quæst. 7. art. 2. ad secundum. in versi. a decie tamen. pag. 350. ad finem, quoties mulier superfluum per fraudem & dolũ extorsit, tunc enim tenetur id amasio restituere aliàs secus, nempe si neque fraus nec dolus adsit: fraus autem est, si, verbi gratia, mulier diceret se esse virginem incognitam, aut non nisi semel, idque à magnate, qua fraude plus extorqueret, nam hoc casu restituere profecto teneretur: sed si falsò dicat se perditè illum de amare, aut factis, & illecta mentis quippiam extorserit, fraus illa nõ obligat ad restitutionem quoniam probe omnes norũt illas esse meretricum technas.

20 no Sic etiam, qui per fraudem, timorẽ vel

falsitatem, aut importunis precibus, quæ vi atque metui æquiparantur prohibuerit, aut impedierit testatorem aliquod legatum vel hæreditatem alteri relinquere, quod ei alias relicturus erat tenetur eidem ad restitutionem, quanuis secus sit, si blando sermone & leuibus precibus, id fiat, vt in. l. fin. iuncta glo. verb. maritali sermone. C. si quis aliquem test. prohib. Sanct. Antonin. in 3. parte suæ summ. tit. 1. c. 2. §. 2. Palac. Rub. vbi supra. num. 11. vbi illud de blandis verbis limitat nisi prius esset res donata, vel hæreditas relicta alteri & vxori vel alius blandis verbis induceret maritũ vel alium ad reuocandum & ei relinquendum, nam tũc primus donatarius vel hæres auocabit à secundo illa bona per actionem de dolo vel in factũ: & Matthæus de Afflict. dicta decis. 69. nu. 4. vbi loquitur in marito nimia importunitate & fraude rogante vxorem, vt sibi relinqueret domum ob quod fuit reuocatum dictum legatum; & Nauar. in manual. cap. 17. num. 72. & 73. & cap. 23. nu. 36. Antonũ Cordub. in sua summa de casos de cõsciencia, &c. in prin. Medina in sua instruct. de confessionarios. 1. §. 31. in princ. fol. 163. & cæteri communiter Doctor. Si in proposito dicitur puella seducta, quia prædictis nandis extraplonam libertatem quodammodo ducta & non à senecta sua concupiscentia inducta est. Pro quo vltimo considero optimã l. Regiam in proposito mirè loquentem in. l. tit. 19. partit. 4. in illis verbis, *Otrosi dezimos que fazen gran maldad aquellos que fazen con engaño, o falago, o de otra manera las mugeres virgines, o las biudas que son de buena fama, e biuen honestamente, e mayormente quando son huespedes en la casa de sus padres, o de ellas, o de los otros que fazen esto viuiendo en casa de sus amigos. Ca no se puede escusar que el que yoguiere con alguna muger destas que no fizo muy gran yerro, maguer diga que lo fizo con su plazer de ella, ca le fazia la fuerça e la sin razon, segun dizen los sabios antiguos, como en manera de fuerça es, sofacar e falagar las mugeres sobredichas con promesimientos vanos, fazendoles fazer maldad de sus cuerpos,*

Universidad de Deusto
Biblioteca

c aquellos que traen esta manera mas yerran
22 *que si lo fiziessen por fuerça.* Nunc verò iam nobis obuiam exit quæstio illa satis cõtrouersa, quid si quis non seduxerit virginem, sed illa sponte acquieuerit, an tunc eam stupro prans teneatur eam ducere & dotare, nec ne? Quæstio profecto celebris est & in praxi quotidiana, in qua videtur primo dicendum idem esse ac si eam seduxisset, & sic in ea specie habere adhuc locum dispositionem dict. c. 1. & 2. de adult. cum suprà adduct. tũ quia vt omnes fatentur virgo in dubio præsumitur seducta atque decepta argumento. l. vnicæ. C. de raptu virg. circa fin. vbi quòd pœna illius. l. habet locum siue volentibus, siue nolentibus virginibus illud facinus perpetretur, quia hoc ipsum velle mulierum ab insidijs iniquissimi hominis, qui meditatur rapinam inducitur, nisi enim eam solicitauerit, nisi odiosis artibus circumuenerit non faceret illam velle in tantum dedecus se prodere: tum etiam quia nemo est dominus membrorum suorum vt in. l. liber homo cum similibus. ff. ad. l. Aquil. Ergo cum virgo hæc non sit domina suæ integritatis, sicut nec membrorum suorum, non poterit in sui violationem atque corruptionem consentire. tum & tertio. ex. l. 3. §. si quis volentem. ff. de lib. homine exhib. & in. l. 1. §. persuadere ex professo. ff. de seruo corrup. vbi habetur ꝙ dolosa persuasio plus est quàm violenta correctio. Quarto denique ex d. l. partitæ in verbis suprà relatis, quæ in hoc expressa videtur, & in terminis ex prædictis hanc sententiam tenent ac ex professo probant Abb. in dict. c. 1. num. 2. & ibi Anto. num. 1. inquiens quòd hoc inquiunt doctores, eandem sentẽtiam tenet maximè probata violentia, dolo, vel persuasione viri & etiam in dubio quando de his non constat Anto. Gomez in l. 80. Tauri. num. 10. & indistincte eam probat F. Bartholom. à Medina in d. sua summa de instruct. de Confess. lib. 1. *en la declaracion del sexto mandamiẽto.* §. 18. fol. 122. & iterum del septimo. §. 30. fol. 160.

Sed pro contraria parte & sic negatiua imo quòd hoc casu corrumpens virginem volentem nõ teneatur eam ducere nec dotare facit text. in dict. cap. 1. & 2. de adulter. cũ supra adductis pro eius intellectu dum loquitur & procedere diximus in seducente virginem, hoc est, eam stupro decipiente per fraudem vel dolum, sed corrumpens virginem volentem absque fraude & dolo non dicitur eam seduxisse nec decepisse, vt in regula scienti & consentienti, de regul. iur. in. 6. & ibi gloss. ergo in eo non habebit locum dispositio dict. capit. 1. & 2. de adult. quia vbi non conueniunt verba legis, ibi dispositio eius locum non habet, vt in. l. 4. §. toties. cum similib. ff. de damn. infect. Præterea, cuius per errorem dati repetitio est, eiusdem Consulto dati donatio est, vt in regula iuris vulgar. quanuis ergo hæc mulier coacta & omnino inuoluntariè corrupta posset corrumpentem in virum suum, atque dotem ab eo poscere vel ipso iure postulante, Consulto tamen acquiescens absque coactione fraude vel dolo, suique volens copiam faciens viro, videtur iuris sui donationem ac remissionem facere ac proinde id petere minimè poterit nec tenendo hanc partem obstant fundamenta pro contraria suprà adducta, & non quidem primum, ꝙ in dubio præsumatur seducta, ex. d. l. vnica. C. de raptu virgi. nam ratio illa procedit quãdo sumus in dubio: sed quando constat de libera volũtate absque seductione aliud videtur dicendũm non etiam obest, ꝙ d. l. vnic. procedat etiam in rapiente virginem volentem, quia non sequitur, pœna contra raptores procedit etiã volentibus virginibus, ergo eodem modo procedit pœna, de qua in. d. c. 1. & 2. de adulter. quia text. in dict. c. 1. & 2. loquuntur per verbum, seduxerit, & stupro deceperit, debet igitur hoc aliquid operari, ita vt deficiente deceptione & dolo, quinimo consentiente libera ipsa virgine non habeat locum dispositio dictorum capitul. præterea text. in. d. l. vnica. loquitur in raptore per insidias & dolum, & ideo meritò, quòd tunc voluntas virginis nõ attendatur cum fuerit extorta per insidias & circumuentionem iniquissimi hominis, sicque non est libera, sed coacta atque seducta: nõ obstat & secũdum quia licet in corporis abusu & membrorũ plenũ ius illa nõ habeat cõtra legem id prohibentem, vt sine peccato eis possit abuti, habet tamen in eis & in tẽporalibus in quibus damnificata est ius politicum & actionem, ideo illi scienti & cõsentienti nulla iniuria nec iniustitia facta est, & eo ipso quòd libere consensit omne suum damnum remittere cesetur illa, quæ sui iuris est, sicut post commissum stuprũ idem ius remittere posset: tertium & quartum non obsunt quia aguut de dolosa persuasione, nos autem de simplici petitione, cui voluntarie acquieuit mulier; & ideo hanc partem probauit libenter Bernard. Diaz in dict. pract. criminal. canon. cap. 77. in prima quæstio. dicens videri quòd sicut clericus stupraror de quo ibi loquitur est liberà præstatione dotis in foro conscientiæ ex sententia doctorum, quos ibi allegat, ita etiam videtur absoluendus in foro contentioso per iudicem ecclesiasticum, quem decet semper sequi veritatem: aduertit tamen quòd licet ista conclusio possit sustineri, multùm tamen debent iudices aduertere antequàm illam ad praxim adducant in isto casu propter difficultatem sufficientis probationis, quæ in hoc requirenda est vt vere constet virginem non seductã, sed voluntarie fuisse defloratam, quia facile possent decipi per stuprantem clericum in priuatione voluntatis, sed & eiusde opinionis sunt alij authores, quos refert Anto. Gomez vbi suprà & etiam summa Victoriæ in tit. de Bigamis. q. 267. quid tenendũ?

23 Ego vt veritatem meo iudicio in hoc articulo resoluam, tres casus considero ac distingo, quorum duo priores absque difficultate procedere videntur, tertius vero cõ cordia planus efficietur.

Primus igitur casus est quandoquis virginem seduxerit dolo vel fraude, vanisve promissis, vel vehementibus persuasionibus, ac importunis precibus eam vitiauerit, tunc enim etiam si ipsa consentiat vt ex omnibus supradictis patet, tenetur in vtroque foro eam ducere vel dotare, quia

hoc velle mulieris ab insidijs nequissimi hominis inducitur, & in hac proprie specie loquuntur dicta capita. 1. & 2. de adulter. præsupponunt enim necessario voluntatem mulieris quanuis non liberã quandoquidem non loquuntur de stupro vi commisso, sed per deceptionem & fraudem cui æquiparatur is, qui per importunas preces committitur vt vidimus supra, & hic casus est absque dubio & in eo concordant communiter scribẽtes tam Theologi quàm Canonistæ, quos citauimus: quod procedit primo ne dũ quando propter id mulier infamata & in nuptijs damnificata est, sed etiam si nupserit alij viro decenter, si tamen is postea id sentiens vel sciens ideo eam relinquat abiens ad regiones longinquas, vel eam odit vel male tractat, nam propter hoc stuprator ille tenetur etiam et ad arbitrium boni viri aliquid satisfacere: secus si ita occultum stuprum sit quòd vltra læsionem signaculi virginalis nihil detrimenti propter hoc in persona, honore vel rebus illa passa est, tunc enim ad nihilum tenetur vt ex Nauarro vbi suprà dicto capitul. 16. numero. 17. & 19. probat latè Cordub. in dicta quæstione. 13. in. 4. dicto. Idem erit si propter stuprum mulier nupsit viro deterioris conditionis, veluti pauperioris, vel ignobiliori, nam tunc arbitrio iudicis erit satisfaciendum ei secundum Bernar. Diaz vbi suprà in. 2. quæstione. num. 7. & ita obtinui hoc casu in praxi. Secundo procedit eadem conclusio atque casus primus hic non solum in seducente & corrumpente virginem, sed etiam iam corruptam, quæ tamen in æstimatione & fama virginis erat & ob hoc infamata est, quia quanuis in foro conscientiæ ratione ablatæ virginitatis, quæ non erat ad nihilum teneatur, ratione tamen damnificationis in fama cuius causa ipse fuit tenebitur ad arbitrium boni viri prædictæ muliert satisfacere ac si tunc temporis, cum eam cognouerit esset virgo vt communiter doctores tenent præcipuè Nauar. vbi suprà. num. 16. & 19. & alij vt testatur Cordub. vbi suprà in. 5. dicto.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Secundus casus est quãdo aperte constat & probatur quòd ipsa mulier se ingessit & consensit absque aliqua violentia, dolo, vel persuasione ex parte viri, vtputa quia ipsa attraxit illum ad concubitum, veniendo ad lectum eius eo illam repellẽte vel aliud simile, & tunc indubium est stuprantẽ ad nihil eidem teneri in vtroq; foro, quia ipsa eum prouocauit atque induxit, hanc sententiam præsupponunt apertè omnes, qui in tertio casu magis dubio statim sequenti idem probant in foro conscientiæ & nuncupatim in specie probat Nauar. dict. c. 16. num. 16. Bernard. Diez. d. c. 77. numer. 4. & Anton. Gomez. in. d. l. 80. Tauri nu. 10. ad fin. pro quo est bona. l. vltim. titul. 7. lib. 4. fori vbi disponitur quòd si aliqua mulier nullo compulsa matrimonio domum alterius libidinis causa intrauerit nulli pœnæ in hoc casu locus est, & ita est tenendũ quanuis F. Bartolomæus à Medina vbi suprà ex rationibus, quibus iam satisfecimus contrarium minus bene in his etiam terminis existimauerit.

Tertius casus est quando mulier virgo vel pro tali communiter reputata, deficiẽte seductione, dolo, fraude, atq; nimia persuasione, vel prece, sed verbis blandis leuiter rogata libere stupro consensit: & tunc versatur proprie nostra quęstio in qua sunt pvtaq; parte rationes & authores vt suprà vidimus: sed pro vera resolutione dicendũ est quòd prima opinio affirmatiua, quam tenent Abb. Anania & cæteri procedat in foro exteriori tantum in quo iudicatur ex præsumptionibus à iure inductis, ex quo enim vir incepit virginem rogare atq; verbis quanuis blandis & leuibus eam ad actũ copulæ attrahere, præsumitur eam decipere atque seducere, quandoquidem idem in dubio communi omnium consensu receptum est, atque ideo merito vt huiusmodi stuprator in foro exteriori iudiciali sententia condemnetur vt eam ducat in vxorem, vel eidem dotem congruentem arbitrio boni viri constituat iuxta decisionẽ dictor. cc. 1. & 2. de adult. & cõmunes traditiones doctorum suprà dictas: at verò secũda opinio negatiua præfata procedat in foro interiori animæ in quo iudicatur non quidem per præsumptiones sed secũdum veritatem vt compertum est; cum igitur constiterit mulierem huiusmodi leuibus & blandis verbis absque aliqua coactione fraude vel deceptione libere stupro cõsensisse attendendum nõ est ad præsumptionẽ iuris, sed stando rei veritati iudicare debemus in foro interiori immunem virum à prædicto obligatione de rigore iustitiæ attenta libera voluntate, qua stupro acquieuit, scienti enim & consentienti non fit iniuria nec dolus vt in regula iuris, & in terminis ita voluit Summa Astens. lib. 2. tit. 46. in. c. incipienti, sequitur videre de tertio, allegãdo Rodonensem dicentem quòd si deflores quis voluntariam non tenetur, & tenet Guilierm. quem refert Florent. in sua summa in secunda parte. tit. 5. cap. 6. §. 1. & Angel. in summa verb. stuprũ in vers. quòd si non seduxit eam, vbi post quàm retulit opĩnionem Abbatis contrariam inquit, sed in conscientia sufficit quod quærat eam in bono statu reducere quantum in ipso est, & expresse eandem concordiam probauit Sylvest. in summa verb. luxuria vers. quinto quæritur, & summa Tabien. in verb. restituo. §. 22. incip. quid de eo, vbi vterq; allegat Bonamuenturam hoc tenẽtem, & optime Nauar. in. d. c. 16. num. 16. Dominic. à Soto lib. 4. de iust. & iur. quæst. 7. articul. 1. ad secundum vers. an vero & Anto. à Cordub. vbi suprà. dist. 13. quęst. in. 6. dicto Speculi coniug. in appendic. de impedimen. raptus. num. 4. pag. 84. Sylua nupt. lib. 3. numero. 23. volum. 6. tract. diuers. doct. folio 38. itaque hæc est communis resolutio & tenenda quanuis Medina vbi suprà indistincte teneat primam affirmatiuam, & licet Bernard. Diaz etiam vbi suprà in foro exteriori iudiciali etiam velit tenere secundam negatiuam: nihilominus tamen æquitas honestatis est vt si ob illam causam mulier sic leuiter rogata cõsentiens nuptui tradi non posset aliquid eidem elargiatur secund. Dominic. à Soto vbi suprà, & præterea si aliquid illi mulieri promisisset tenerẽtur quidem omni iure hoc illi persoluere.

24 Dubitari etiam solet circa prædicta, quid si puella ipsa sic volens corrupta habeat parentes, vel curatores sub quorum cura sit an eo casu superiora proxime dicta procedant, nempè vt stuprator eam dotare minimè teneatur quia sponte acquieuerit? & in hoc Domini. à Soto vbi suprà adhuc idem tenet & Specul. coniug. 3. parte. artic. 19. in fine: sed contrarium verius existimo & tenendum, imo quòd hoc casu si pater vel curator puellæ accusaret stupratorem debeatur illi æstimatio damni sibi proueniẽtis, quia maiori æget pecunia ad dotandum eam & etiam iniuriæ, quæ sibi illata est, quod firmat Florent. vbi suprà sic limitando prædictam conclusionem & Bernard. Diaz vbi suprà num. 6. & Syluanus vbi supra nu. 24. Remissio igitur puellæ sufficiẽs non est, quia secundum Beat. Thomam 2. 2. quæst. 154. artic. 6. & ibi Caieta. iniuria non solũ puellæ, sed etiam parentibus vel tutoribus habentibus custodiam puellæ & signaculi virginalis facta est, ergo hi habẽt ius & actionem ad prædictam dotem petendã, quandoquidem sunt offensi & damnificati in eo, ergo eis satisfaciendum est, si iacturam aliquam inde puella pateretur, quia infamata sit, vt rectè etiam probauit Cordub. vbi supra. in. 6. dicto, in versic. vbi & isti &c.

25 Posset tamen procedere opinio Soti & Speculi coniugior. primo, quando ita occultè mulier volens stuprata sit, vt propter id nullam iacturam in fama, rebus, vel nuptijs passa sit, maximè quia quantum ad iustitiam attinet quoad actus naturales præcipuè occultos puella cẽseretur domina suorum membrorum dum nullũ aliud damnum inde redundat exterius, vt ait Soto in 4. distinct. 18. quæst. 2. artũ. 4. licet Caiet. op
26 positum significet, ita resoluit Cordub. vbi supra. Secũdo posset procedere opinio Soti vbi supra. si ipse pater vel curator de lenocinio cõuinceretur, quia tunc id ius perderent, vt probat Bernard. diaz vbi supra nu. 6. & sentit Cordub. vbi supra. ibi, dum modo in fraudem contra puellã nihil agatur: ex quibus infertur, q; si de pretio stupri conuentum esset cum virgine vel parentibus tunc sola pretij præstatione liberaretur stuprator ab onere dotandi respectu eius cum quo conuentionem fecit: conuentio tamen hæc solius filiæ, parentibus non noceret nec è conuerso secundum Bernard. Diaz vbi supra, qui nu. 8. agit qualiter iudex arbitrabitur dotis æstimationem in hac materia.

27 Superiora omnia procedunt quãdo stuprator expresse non promisit mulieri se eã ducturum: quid autem si ei promiserit verè vel fictè se eam ducturũ? tradunt Doct. vbi supra. præcipuè Angel. & Sylvest. & Nauar. sed latius omnibus Specul. coniug. dict. artic. 19. vbi procedit per sex conclusiones & Ant. à Cordub. d. quæst. 13. & idẽ in sua Summa de casos de cõscient. quæst. 50. ad eos me remitto.

28 Vltimo circa finalem partem. d. c. 1. de adult. in illis verbis, si pater virginis dare noluerit reddet pecuniam iuxta modum dotis, quam virgines accipere consueuerunt restat sciendum an vltra hoc (si pater vel ipsa puella iungi matrimonio stupratori recusset) teneatur ipse dare illud, quo plus indiget corrupta ad inueniendum virum æqualem sibi, necne? nam si text. prout iacet intelligendus est, sequeretur inde quòd huic corruptæ totum damnum ex corruptione sibi proueniens minimè satisfiet, nam cum ipsa sit corrupta, patet quòd eũ dote, quam virgines accipere consueuerũt non inueniet virum sibi coæqualem, cum ipsa iam non sit virgo sed corrupta, ergo sibi præstãdum insuper est illud quo plus indiget corrupta propter defloration̄em ad dict. effectum inueniendi sibi virũ coæqualẽ, & ita in terminis tenent Ioan. Andr. Abb. num. 4. & alij ibidem. Rursus Ioan. de Anania. ibi colum. 2. nume. 4. contrarium existimat, nempe text. illum intelligẽdum esse simpliciter prout iacet sine vlla additione quando corruptor vult contrahere matrimonium, ipsa vero vel pater hoc recusant, vtpote eo casu illis sit imputãdum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& text. nihil aliud præstandum decidat, quàm dotem solitam à virginibus accipi: quid tenèdum? & profecto vbi corruptor est vir conueniens ipsi virgini ad matrimonium & iniuste recusatur, opinio Ananiæ est verior & tenenda iuxta literam illius text. alioqui Abbatis, quia cum puella & pater culpa stupratoris sint offensi ac damnificati, non solum in hoc, sed etiam in ampliori dote quàm virgines accipere consueuerint, non tenentur aliam simul iniuriam pati nubendo filiam indigno: textus igitur noster in dict. cap. 1. in finali parte intelligi debet quando corrupta cum dote consueta dari virginibus consequi potest, aut consequitur maritum sibi æqualem, parem, atque conuenientem, aliâs secus ex supradictis, & ita in terminis rectè probat ac concordat prædictas opiniones D. Couar. in quarto. 2. parte. c. 6. §. 8. nu. 15.

SVMMARIVM.

1 *Vxor, quæ falso sibi partũ alienum supposuit, & adultera, quæ filiũ ex adulterio inscio marito concepit ad quid teneantur in foro conscientiæ? & num. sequen.*

2 *Damnificans omni iure naturali & diuino tenetur damnificatis satisfacere & fur rem furtiuam vero domino restituere.*

3 *Scandalum vtilius nasci permittitur quã quòd veritas relinquatur, & sic scandalum fratris postponendum est veritati vitæ.*

4 *Falsum testimonium si quis in iudicio contra aliquem insontem & innocentem dixerit tenetur quidem in iudicio dictum suum retractare & innocenti suam famam restituere etiam cum damno propriæ famæ & vitæ.*

5 *Læsus huiusmodi, siue creditor, potest famam, siue rem suam, quam alius furto abstulit in iudicio sibi restitui petere, quanuis ex huiusmodi repetitione sit mors furi verisimiliter sequutura, & nume. 24.*

6 *Principes possunt terras suas & iura sua ab vsurpatoribus auferre, eosque per bellum compellere, vt quæ iniuriosè retinent reddãt etiam si sit verisimile multorũ mortẽ inde sequuturã.*

7 *Prædicator tenetur veritatem impio prædicare, quanuis certo sciat illum minimè crediturum.*

8 *Qui cum pluribus alijs infamauit innocentem tenetur palinodiam cantare, vt pro sua parte eidem famam restituat, quanuis sciat sibi non esse præstandam fidem.*

9 *Mulier adultera vel quæ falsum partum sibi supposuit non tenetur cum iactura vitæ aut famæ crimen prodere, nec hoc modo fraudatis satisfacere, etiam si id aliter fieri non possit.*

10 *Restituere nemo tenetur cum maiori damno, quod minoris est, nec rem inferioris ordinis cũ detrimento superioris, quinimo hoc casu creditor seu dominus rei rationabiliter id velle non debet & num. 18.*

11 *Petens ensem vel gladium suum ab alio custoditum obligatur velle vt non sibi reddatur ad percutiendum innocentem.*

12 *Constitutus in extrema necessitate vitæ potest pro vita seruanda alienum capere atque detinere & num. 19.*

13 *E duobus malis minimum in dubio est eligendum vt vitetur maius.*

14 *Sicut magis teneor me ipsum quàm proximum diligere, ita magis debeo famam meam, quàm proximi illæsam seruare.*

15 *C. officij de pœnitent. & remission. intellectus.*

16 *Procedit ille text. etiam si periculum mortis instet ex malitia cognatorum mariti.*

17 *Idem est in adultera iam facta vidua quia adhuc non tenetur adulterium suum detegere cũ grauissima famæ iactura.*

20 *Scandalum quid sit, & quid significet, & est duplex datum & acceptum, hoc est, actiuum & passiuum.*

21 *Regulæ, qui scandalizauerit &c. de regul. iur. in. 6. intellectus & num. 22. & 23.*

25 *Cautela Alciati, qua vsa fuit quædam Viduæ Auenionens. in casu dict. cap. officij. de pœnit. & remiss. improbatur.*

26 *Mulier iam diffamata adulterij vel suppositionis partus credens se sine periculo corporis & animæ id reuelare posse ac quòd sibi maritus & filius credent, tenetur ipsis reuelare.*

27 *Sed an idem sit si maius sit damnum, quod restituti prætenditur ex huiusmodi reuelatione quã fama mulieris, nempe cum magnum patrimonium vel illustris maioratus est, at mulier non est nobilis nec tanti nominis?*

28 *Adultera habens patrimonium ex quo valeat damnificatis damnum resarcire tenetur id omnino facere.*

29 *Adultera quid facere debeat, si alia bona non habet ex quibus læsis satisfacere possit?*

30 *Filius non tenetur credere matri sibi dicenti esse adulterinum nec hæreditatem restituere si non habet conscientiam læsam, aliâs secus.*

31 *Stultus fuit quidam regis filius, qui nimis credulus matri credidit se non esse regis sed militis filium & ob id regno renuntiauit quod procedit etiam in foro conscientiæ, nisi tam vehemens esset matris persuasio vt adulterinus filius credere intus mente conuincatur num. 32. & 33. & numer. 35. ponitur alia limitatio. & numer. 38. quando filius haberet conscientiam læsam.*

34 *Ponitur alius casus in quo filius matri in hoc credere tenetur.*

37 *Adulter an teneatur ad restitutionem integrã faciendam hoc casu læsis? & num. 38.*

39 *Damnum legitimo hæredi totum integrum restituendum est, quoties filius putatiuus iam successit in hæreditate patris putatiui, secus vero antequam ei succedat si pœnitens sit in mortis articulo ratione dubij an succedet vel non ille filius putatiuus in bonis mariti sui matris.*

atque expensis alimentorum, quæ supposito, vel adulterino filio tangere possunt nõ obstante, quòd mulier huiusmodi se proiciens exponat se periculo probabili mortis, vel infamiæ? Qua in re videtur primò dicendum quòd si mulier hæc alio modo satisfacere non possit teneatur quidem factum prodere, nec aliter releuanda sit à debito satisfaciendi.

Primò, quia omni iure naturali & diuino tenetur damnificans satisfacere læsis, & fur rem furtiuã vero domino reddere, atq; restituere, vt patet, atque præterea probatur in regula peccatum, de regul. iur. in. 6. Sed, quod iure naturali & diuino agendũ est, non est propter timorem mortis omittendum vt etiam patet: pro vitanda enim morte aut scandalo non est licitum furari à diuite vt pauperibus subueniamus, etiam si pauperes ipsi alioqui parati sint furta vel homicidia aut alia peiora mala cõmittere, igitur nec filij legitimi sunt defraudandi vt spurio prouideatur, prout cõtingeret si mater hæc suum crimen manifestare non teneretur.

Secundo, quia vt inquit Venerabilis Beda, cuius dictũ refertur in regula iuris, qui scandalizauerit, vt ilius scandalũ nasci permittitur quàm q veritas relinquatur; sed restitutio rei alienę est necessaria ad salutem, vt in regula, peccatum, de regul. iur. in. 6. atque ita ad veritatem pertinet, ergo quanuis timeatur scandalum mariti, & sic perditio vitæ, vel famę huiusmodi mulieris, vel peccatum mariti ex præd. proditione, non ob id omittenda est reuelatio atque restitutio, quæ marito eiusque hæredibus per prædi. reuelationem fit; præterea scandalũ fratris postponendum est veritati vitæ, quæ ineſt satisfactioni læsionis, ergo & fortiori ratione fama & mors pro eadem vitæ veritate post habenda sunt, cum ea pro scandalo vitando sint offerenda & nihil faciendũ, ergo mulier adultera iustè excusari non valet si ob vitandam mortem aut ob effugiẽdam infamiam, missam faciat damni per illam illati satisfactionem, quæ aliq; mortalis culpæ labe omitti non potest.

Tertiò,

CAP. XXXVIII.

De vxore, quæ falso, sibi partum alienum suppositi, & de adultera, quæ filium ex adulterio insciomarito cõcepit ad quid teneatur in foro conscientiæ?

1 QVAESTIO profectò insignis (quæ tametsi vulgaris, atque pertrita, difficilis satis ac controuersa existit) est illa, an mulier nupta, falso, sibi partum alienum supponens, vel, quæ ex adulterio filium insciomarito concepit teneatur se marito, vel filio alieno supposito, aut proprio adulterino prodere, ne filij legitimi & maritus bonis suis atque hæreditate propria defraudentur pro illa parte

4 Tertiò, quia si quis falsum testimoniũ contra aliquem infontem seu innocentem in iudicio dixerit, tenetur quidem in iudicio suum dictum retractare, innocentiq; suam famam restituere non obstante, q; ex tali restitutione ipse maneat infamatus, quinimo & q; pœna talionis eidem veniat imponenda, vt probant omnes Theologi præcipuè Medin. vbi infra citabitur & Dominic. à Soto lib. 4. de iust. & iur. quæst. 6. art. 3. ad quartum: in versi. idem censerem de vita, pag. 334. Mercad. in suo tract. de tratos y contractos. lib. 6. ca. 10. ad fin. Igitur infamia & mors, quæ ex restitutione euenturæ timentur non liberant debitorem quo
5 minus satisfacere non teneatur. Quinimo læsus, siue creditor potest famam suam, vel rem, quam alius furto abstulit in iudicio sibi restitui petere quanuis ex huiusmodi re petitione sit mors furis verisimiliter sequtura. Principes etiam possunt terras suas &
6 iura sua ab vsurpatoribus auferre eosq; per bellum cõpellere, vt quæ iniustè retinent reddant, etiãsi sit verisimile multorum mortem inde sequuturam, vt patet, à fortiori igitur mulier præfata in speciè proposita potest & tenetur suum crimen prodere ad satisfaciendum læsis.

7 Quartò huic simile esse videtur, quod in prædicatore Doct. tradunt dicentes teneri quidem eum veritatem impio prædicare, quanuis certo sciat illum minimè credituru: & præterea, qui cum pluribus alijs
8 infamauit innocentem obligatur se infamare, & palinodiam cantare, vt pro sua parte famam innocenti restituat quanuis sciat sibi non esse præstandam fidem propterea q; videt alios, qui secum illum infamauerunt in sua priori sententia persistere: ergo mulier hæc, de qua agimus obligata est ad reuelandum crimen marito & filio suo, vt hac via illum ab hæreditate reuocet, quanuis certò sciat eum minimè creditorum, & à fortiori si de hoc dubitet: & in terminis quando aliter debita restitutio & satisfactio fieri non potest & periculum mortis non timetur, licet famæ timeatur, hanc partem tenuit Adrianus de restit. quæst. 11. dubio. 1. & in 1. quodlib. art. 3. in respons. ad 2. argum. principal. & Paludan. in 4. distin. 27. quæst. 2. artic. 1. idem voluit Maior in 4. dist. 15. quæst. 13. & alij plures, quorũ partes latè agit, defendit ac probat dicens, q; hæc opinio quanuis rigida verior apparet F. Ant. à Cordub. libr. 1. sui quæstionarij, quæst. 31. per totam præcipuè in primis columnis, & fol. 250. col. 2. illius folij, versi. igitur hoc idem iudicium.

9 His tamen omnibus nõ obstantibus cõtraria sententia negatiua, imo quòd mulier hæc non teneatur cum iactura vitæ aut famæ suæ crimen prodere, nec hoc modo fraudatis satisfacere, etiam si aliter id facere non possit verior est proculdubio & ab omnibus alijs Theologis & Canonistis receptissima ac proinde tenenda absque aliquo scrupulo ex sequentibus.

10 Primò quoniam in materia restitutionis regula hæc verissima est, atq; communiter per omnes Theologos tradita: nempe nunquam aliquem teneri ad restitutionem alicui certæ personæ faciendam quãdo multò maius damnũ pateretur ille pro rei restitutione, quam valere posset res ipsa illi, cui est restituenda, eo enim euentu dominus rei debet velle ne res sua, quæ modica est, cum maximo damno alterius sibi restituatur: debet enim quilibet velle, vt inquit Scotus in 4. senten. dist. 15. quæst. 2. art. 4. quòd vitetur magnum incommodum proximi restituentis, potius quam modicum incommodum suum, quam regulã sequitur ibidem cõmuniter Theologi & alibi sæpissimè. Nemo enim tenetur restituere rem inferioris ordinis, vt pecuniam cum detrimento famæ seu honoris, nec famam vel honorem cum detrimento vitæ, ita Cajet. 2. 2. quæst. 62. art. 6. quem innumeri nonnulli sequuntur, vt inquit D. Soto lib. 4. de iust. & iure. quæst. 6. artic. 3. ad 4. pag. 333. col. 2. sequitur & latè probat Nauar. in manualic. 17. nu. 87. & seq. vbi tamẽ ait q; si quis hoc vltro faceret liceret, & creditor hoc casu tenetur ex lege charitatis magis velle se re illa carere, quàm cum cõsanto damno sibi restitui. q; si aliud vellet, profectò id esset contra ordinem charitatis, itaque creditor hoc casu non est rationabiliter inuitus si sibi ea in specie non satisfiat: ergo ita & eodem modo mulier de qua agimus in proposito nõ tenebitur suũ crimen reuelare marito nec filio suppositio vel adulterino, aliter enim faciens exponeret se periculo manifesto amissionis vitæ, vel famæ, tacendo autem solum versatur iactura rei temporalis, puta hæreditatis in qua alij hæredes remanebunt defraudati, & maritus in expensis & alimentis, quod est minus damnum, maius nanq; sequeretur restituenti, quàm commodũ ipsis, quibus restitutio fieret: hoc autem ipsi velle
11 non debent nec possunt iuxta rectum ordinem charitatis, vt est prædictum, ergo ad id mulier minimè tenetur. Sic etiam videmus, quòd petens ensem vel gladium suũ ab alio custoditum obligatur velle, vt non sibi reddatur ad percutiendũ innocentem, vt in c. ne quis arbitretur. versi. illud 22. q. 2.

12 Secundò hæc eadem sententia probatur quia constitutus in extrema vitæ necessitate potest pro vita seruãda alienum capere, atque retinere, vt in cap. si quis propter. de furt. adeo vt iuxta cõmunem sententiã perueniẽs postea ad pinguiorem fortunam restituere id minimè teneatur quanuis contrarium probet Nauar. in manual. c. 17. nu. 60. & 61. & nu. 118. & 119. ergo mulier adultera constituta in periculo famæ vel mortis poterit tacere proprium crimen & permittere, quòd mariti hæreditas à legitimis hæredibus in extraneos deferatur aduersus mariti voluntatem sicut enim pauperes & rei alienæ retentione ad cõseruationem vitæ, ita mulier adultera pro sua vita & fama seruandis indiget omissione ac taciturnitate reuelationis adulterij ac per consequens omissione restitutionis & compensationis damni illati.

13 Tertiò, quia quando aliquis sic est perplexus, vt necessarium sit illi duorum malorum alterum eligere, semper debet eligere minus, vt euitetur maius, vt in c. duo mala. 13. dist. cuius rationem expendit Couar. in 4. de sponsal. 1. parte. c. 4. nu. 2. & 2. parte. c. 7. §. 2. nu. 9. At mulier hæc hac necessitate constringitur, vt quocunq; se vertat in alterum duorum malorum incidat: si enim adulterium suum celat eo ipso est causa, quòd filius suus adulterinus vel suppositus alienam hæreditatem capiat, si illud reuelat marito, mortem aut saltem infamiam patietur, quorum vtrunq; est maius malum, quàm alieni retentio, ergo hoc potius eligendũ est quàm illud, quia si maius malum est rapere famam proximi quã illius diuitias, multo maius malum erit famam propriam rapere, quàm alienas diuitias retinere; sicut enim magis teneor me
14 ipsum quam proximum diligere, ita magis debeo famam meam quam proximi illesam seruare: nec valet responsio atq; euasio Adrian. contrariam opin. tenentis, ea si quidem satis diluitur in proposito per Methymnam & F. Alphonsi. à Castro vbi statim infra citabuntur, nec responsio Anto. à Cordub. vbi supra, in respons. ad primum argu. vim argumenti omnino euacuauit, quinimo fortius id reddit.

15 Quartò hæc pars satis apertam pro se habet decisionem ecclesiæ in. c. officij. de pœnit. & remiss. vbi Papa scribit non esse negãdam pœnitentiam mulieri adulteræ, aut, quæ falsum supposuit partum, sed dicit cõpetentem satisfactionem esse illi iniungendã: & quanuis glo. ibi miretur, quo modo mulier illa verè pœnitere possit cũ semper retineat alienum, vt in c. si res. 14. quæst. 6. non perpendit causam & rationẽ radicalem illius diffinitionis, quæ est illa, quam prædiximus, nempe, quia etsi alienum retineat, dominus tamen iuxta rectæ rationis iudiciũ deberet velle ne cum tam graui damno quale est famæ vel vitæ dispendium illud sibi reddatur, quare dum textus definit mulierem illam esse ad pœnitentiam admittendam, intelligendus est ad pœnitentiã sacramentalem etiam si marito id non reueleat, quia id facere iusto timore non audet, sicque absoluenda est sacramentaliter, quæ absoluta nõ remanet in peccato non reuelando crimen suum marito, si enim peccaret ad pœnitentiam admitti

Universidad de Deusto
Biblioteca

mitti non deberet, nec sibi prodesset, pœni tentiam satisfactoriam pro peccatis iniungere, hæc nanque locum habere non potest antequam culpa sit quoad Deum remissa, vt rectè text. illum sic interpretatur Methymna in suo Cod. de restit. quæst. 3. causa 4. in vers. his non obstãtibus: pro quo faciunt verba text. ibi, hac fraude durante, &c. nec illud de competenti satisfactione iniungenda, quod text. ille in fine præcipit intelligendum est de reuelatione nec proditione sui, marito facienda, nam si ad id teneretur ad finem satisfaciendi defraudatis, certè hoc illi esset necessario per confessorem & Papam iniungendum ac præcipiendum ad hoc, vt admitti posset ad sacramẽtum pœnitentiæ, sicque text. prætendit illã excusare à debito reuelandi crimen suum marito ob iustum timorem secundũ Methymnam vbi supra. Nec obstat si dicatur text. illum tantum loqui in casu, quo mors adulteræ iustè timetur ex reuelatione prædicta, quo casu Adrianus & cæteri prioris opinionis authores fatentur ipsam ad id non teneri, non verò quando solum famæ detrimentum passura est mulier quasi hoc cũ in eo textus minimè loquatur, mulier opportunè reuelare teneatur. Hoc siquidé verum non est (quandoquidem, vt dixit Salomon Prouerb. cap. 22. melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ, hoc enim magis permanebit tibi quàm mille thesauri pretiosi & magni: & Eccles. iast. 41. curã habe de bono nomine) ergo cũ fama præualeat cunctis rebus, vt latè probat Nauar. in repet. c. inter verba. 11. quæst. 3. nu. 217. & 86. ipsa eis præferenda est, ac proinde non debet nec tenetur mulier cum tã graui suo dãno restituere, quod minus est, nẽpe hæreditatem ex præsumpta seu potius elicita voluntate fraudatorum iuxta rectæ rationis charitatem, vt prædicebamus in primo fundamento huius partis. Tum etiam, quia bonis personis maior iste metus esse debet quam rerum arguun. l. isti quidem. ff. quod met. caus. nec tex. in d. c. officij obest in proposito, quia tantum loquitur quãdo mulier iustè timet reuelare marito crimẽ suum, timor tamen amittendi famam talis est, ergo itidem procedit iniusto timore amittendi famã, sicut vitam: ex quibus omnibus fit adulteram vel partum alienũ supponentem nõ teneri in hac specie cum periculo mortis vel famæ seipsam prodere, etiam si certo sciat (non solum & dubitet) futuram vtilem eius criminis proditionẽ ad reparationẽ damni illati, nec filius spurius iniq; patrimonium mariti habet: & in terminis hanc secundam partem tenent & intrepide probant Innoc. & Abb. nu. 5. & cæteri Doct. communiter in dict. c. officij. Anto. Gomez in. d. l. 80. Taur. nu. 75. & quanuis ipsi loquãtur in periculo & timore mortis idem est in periculo famæ, vt prædiximus, & tenet Scotus in. 4. dist. 15. quæst. 2. Caiet. in 2. 2. quæst. 62. art. 6. super responsio. ad 2. idem in opere. 16. quæstionum, quæst. 14. & latè & optimè Ioan. à Methymna vbi supra, & Alphonsus à Castro libr. 2. de potesta. leg. pœnal. cap. 11. in vers. ob hãc causam. vbi inquit, q; fere omnes Theologi cõcorditer hoc sentiunt, Syluest. in sua summa, verb. adulterium. quæstione. 1. & D. Couar. in. d. regul. peccatũ. in princip. nu. 3. & seq. præcipuè nu. 6. vers. quartum. vbi q; ita creberrimo omnium consensu responsum & receptũ est: & Nauar. optime in manual. c. 16. nu. 43. & 44. & c. 17. nu. 89. & 90. & hanc opin. tenent communiter Canonistæ & Theologi secundũ Ant. à Cordub. vbi supra. in. 2. opinione. in vers. hanc opin. quanuis ipse cõtrariam veriorem esse existimet, ad quem locum se idem author refert in sua summa de casos de conscientia, quæst. 102. Idem erit si periculum mortis instet ex malitia cognatorũ ipsius mariti, qui eũ forte minimè iracundum ad vxoris occisionem commouebũt, cũ parũ referat q; periculũ adulteræ imminet ex ira mariti vel ex eius consanguineorum malitia & persuasionibus cum semper adsit periculum mortis & sic ipsa causa, quæ adulteram à reuelatione excusat, vt aduersus Adrian. & Methymnam rectè docet D. Couar. vbi supra. vbi idem etiam existimat aduersus Maior. in. 4. distin. 15. quæst. 17. quæst. 17. & in. 3. dist. 37. quæst. 34. in adultera iam vida, vt quanuis sit liberata à pe-
17 riculo mortis, nihilominus non teneatur adulterium suum detegere cum grauissima famæ iactura, quia quanuis maius sit vitæ quàm famæ dispendium, attamen frequentissimo omnium consensu receptum est, vt vidimus, satis sufficiens esse periculũ aut discrimen famæ ad hoc, vt adultera interim excusetur à proprij delicti reuelatione, & ita est tenendũ. Ad fundamẽta cõtrariæ partis respondetur: ad primũ est dicendum in nostro casu, ius naturale nec diuinum obligare huiusmodi mulierem cum præfatis damnis vitæ vel famæ satisfacere
18 læsis: tunc nanque ius naturale & diuinum obligat ad restituendum alienum & læsis satisfaciendum quãdo iniustè seu iniuriosè alienum retinetur: quando autem ex consensu domini elicito aut debito res eius detinetur non est iniusta nec iniuriosa detentio, ideo tunc cessat obligatio restituendi, vt prædiximus: nemo enim vt plurimum tenetur rem inferioris ordinis restituere cũ rerum superioris ordinis detrimento, puta non pecuniam cum detrimento famæ, vel honorem cum iactura vitæ, sed rem cuiuscunque ordinis cum detrimento rei eiusdem ordinis vel minoris, ita Caieta. in 2. 2. quæst. 62. art. 6. Nauar. & Cordub. vbi supra. & cæteri communiter Theologi: sed in præsenti nostro casu maritus nec hæredes ipsius velle non debent nec possunt, vt cũ maiori detrimẽto restituatur sibi, quod minus est, vt est prædictum, igitur non est iniusta nec iniuriosa retentio vxoris quæ tenus occultat nec prodit crimen suum: præterea illud, quod in primo fundamento
19 prioris partis diximus nempe non licere à diuite furari, vt pauperibus subueniamus pro vitanda morte aut scandalo non omnino procedit: nam si pauper sit in extrema necessitate constitutus, ita quòd verisimile est eum moriturum nisi illi prouideatur licitum est mihi propria vnde subueniam nõ habenti aliena à diuite accipere, vt indigentiæ extremæ illius pauperis subueniã, nec in hoc erit dies ille rationabiliter inui-

tus, cum id de suis bonis ingam, quod ipse facere debuisset, & à fortiori hoc casu id ipsum poterit facere ille pauper, vt propria mortem euitaret, vt in. d. cap. si propter. de furt. secus si non sit in extrema necessitate.
20 Ad secundum, hoc est ad regulam iuris vtilius scandalum nasci permittitur quàm veritas relinquatur, omisso intellectu Innocent. Hostiens. & Abb. in. d. c. officij. q; illud procedit in iudice & in teste, quem reprobant Adrian. & Alphons. à Castro vbi supra. vbi rectè probat. d. regulam procedere etiam in iudice & in teste, accusatore & denuntiatore, vt ibi per eum. Respondeo, præsupponendo prius quòd scandalũ est dictio græca, hoc est, iuxta latinam traductionem offendiculũ: & significat quandam mali occasionem, quæ ruinæ causam dat, quasi cadendi occasio si quid obstet eunti. & impactio pedis vt in. c. diffinimus. 18. quæst. 2. & explicat Diuus Hieronymus Matthæi. c. 15. duplex autem est scandalum, datum & acceptum, hoc est actiuũ & passiuum: datum autem, hoc est actiuũ authore eodem Diuo Hieronymo est dictum vel factum minus rectum, quod ex se alteri occasionem præbet ruinæ, & semper est peccatum in eo, qui scandalizat, eũ ipsum opus sit peccatum, vel habens speciem peccati: scandalũ acceptum, seu passiuum est peccatum proueniens ex bono alterius opere vel saltem ex facto, quod mali speciem non habet contingitq; propriè scandalum hoc in eo, qui scandalizatur, vt constat ex latè traditis per Felin. in. c. nihil de præscript. & alijs Doctoribus & Diuo Thoma 2. 2. quæst. 43. art. 1. & 2. & quando quodlibet scandalum sit vitandum latissimè agit D. Couar. in. d. regul. peccatum. in princ. nu. 4. Nunc verò præfata regula vti-
21 lius, &c. quæ de hoc scandalo passiuo intelligitur, omnino accipienda in eum sensum est, vt de triplici veritate eã intelligamus nempe, vitæ, iustitiæ, & doctrinæ, non enim veritas vitæ, doctrinæ, nec iustitiæ omittenda est propter proximi scandalum vitandũ, ita interpretantur regulam illam glo. & Canonistæ in. d. c. qui scãdalizauerit. Thomas

Universidad de Deusto
Biblioteca

in 4. quæst. 43. art. 7. & 8. Alexand. Halens. 2 part. quæst. 189. mem br. 6. Adria. quodlib. 1. artic. 1. & 3. Alphonsi à Castro libr. 1. de iusta hæretic. punit. ca p. 20. & dict. lib. 2. de potest. leg. pœnal. cap. 11. quod latius declarat atque exemplificat multa inde infe-
22 rens Couar. vbi supra. Præterea regula illa est intelligenda non de omni veritate, sed de sola illa, quæ est ad salutem necessaria, siue illa sit veritas vitæ, siue iustitiæ, siue doctrinæ, vt ijdem nouissimi authores præfantur: aliàs enim sequeretur ex eadem regula, quòd interrogatus de crimine suo occulto de quo nulla habetur suspicio obligaretur fateri illud & dicere veritatem, quod tamen est falsum, quia nemo tenetur se ipsum prodere, quando crimen est potius occultum & omni suspicione carens, vt resoluimus supra cap. 11. nu. 39. & 42. sequeretur etiam confessorem de crimine pœnitentis interrogatum teneri illud propalare, quod nullus catholicus concederet, vt ibidem docuimus. nu. 49. & seq. quia veritatem illam dicere non est sacerdoti necessarium, imo necessarium est illi eam tegere: quando igitur veritas aut doctrinæ, aut vitæ est ad salutem necessaria nunquam est illa relinquenda, quanuis inde scandalum nasci timeatur: at mulierem adulteram reuelare suum crimen non est de huiusmodi necessarijs veritatibus, & ideo ad tollendum scandalum mariti, hoc est vxoris ipsius necem, non est incõueniens veritatem illam omittere, quia non est necessarium ad salutem eam propalare cum periculo mortis vel infamiæ.

23 Deinde regula illa est intelligenda de scandalo aliorum, & non de scandalo proprio, quia si ex prolatione veritatis doctrinæ oritur mihi scandalum, hoc est necessitas alterius maioris peccati debeo relinquere veritatem ad quam non est tanta obligatio, vt cuitem aliud maius peccatum, quod mihi inde necessario paratur: hoc cõtingit in hac muliere adultera, vt Castro vbi supra, ostendit, igitur &c. Ex quibus patet regulã illam receptissimæ præfatæ sententiæ minimè obstare.

Ad tertium respõdeo, nimirum si testis falsarius ad id teneatur cum sit necessariũ ad liberandũ innocentem, quem falso infamauit, à pœna mortis vel infamiæ, secus est in nostro casu in quo id, quod debetur non est fama, sed res, seu patrimonium, quod læsis ad vitam vt supponitur necessarium non est: damnum autem, quod ex restitutione huiusmodi fieret est longè maius, nempe infamia restituentis & mortis probabile periculum, vt patet, ergo nõ con-
24 currit hoc casu eadem ratio. Præterea non obest, quod de repetente in iudicio rem sibi furto subtractam diximus. Nam respõdeo illud licitum esse, quia quanuis inde mors sit euentura, quando iustè euentura est, hoc est iudicis authoritate interuenien-
25 te, secus esset, si aliundè esset mors lædentis iniustè euentura, vt ex indignatione, odio, vel ignorantia occidentis, tunc enim illicitum esset debitum cum tanta iactura debitoris petere: sed in casu presenti, si vxor crimen proprium marito reuelet timetur mors ex indignatione mariti euentura ergo cessat argumentum: idem dicendũ est in principibus bellum contra rerum suarũ vsurpatores mouentibus data iustitia belli, vt probat Methymna vbi supra. Nec obstat si replices, quòd ad minus præsumi debeat, quòd maritus non de facto nec iniustè occidet vxorem, ex præd. reuelatione, sed iuridice contra eam in iudicio procedet vsque ad condemnationem iuridicam & quòd tunc eadem ratione debet crimen reuelare, vt læsis satisfaciat, quia negatur consequentia cum reus minimè ad hoc teneatur, nempe, sponte se prodere antequã contra eum agatur, nec etiam si contra eũ agatur si crimen occultum sit vt prædiximus.

Ad quartum respondeo, valde dissimile esse à nostro casu, nam auditor prædicatoris veritatem prædicantis, tenetur prædicatori credere, & ita prædicator obligatur ad prædicandum, quòd si aliquis non crediderit nullum ex tali prædicatione sequitur damnum prædicatori: filius vero spurius, vt infra dicemus, non obligatur credere ma-

re matri, & mater ex tali reuelatione magnum pateretur damnũ, vt videmus. Præterea, is qui se infamat reuocando dictum suum, vt alteri famam, quam ab eo abstulit restituat, non infert sibi maius damnum quàm valet res, quam alteri reddit, sed tantum ipse perdit quantum alteri reddit, hoc est famam, & ideo siue speret alios credituros, siue non obligatur famam illi restituere, & pro illa quantum potuerit laborare, quòd si alios in sua sententia persistere viderit debet considere illos aliquando eam mutaturos, & sic ipse facit, quod potest & tenetur: remanet igitur ex supradictis satis probata, ac defensata nostra magis communis, & receptissima sententia negatiua in fauorem mulieris adulteræ, vt ipsa quidem minimè debeat, nec teneatur se prodere hac in specie propter periculum vitæ, aut famæ, etiam si credat suam reuelationem, vtilem fore ad satisfaciendum læsis, quia probari id possit.

Nec mihi tuta videtur cautela, qua vsam fuisse quandam viduam Auenionensem, refert Alciatus libro præsumptionum, Regula tertia. præsumptione trigesima septima. numero quarto. Et idem parergon iuris, capitul. duodecimo. numero sexto. quæ cum plures liberos haberet, quorum vnus erat ex adulterio conceptus eis morions accersitis, ita loquuta est: filij mei vnus vestrum est natus ex adulterio, & ideo bona mei mariti detinet indebite, ego eum antequam moriar nuncupare, ac indicare intendo, nisi vos inuicem remiseritis omne ius, quod habet alter aduersus alterum: tunc filij, cum quilibet de se ipso dubitaret mutuoſe ipsos ab eo onere absoluerunt, & liberauerunt, iusque inuicem sibi remiserunt: per hanc enim cautelam minimè tollitur damnum ex adulterio, nec fit liberatio sufficiens, si quidem præfata mutua absolutio spontanea non est, sed coacta, quia is filius qui legitimus est nullum ex ea commodum habet, sed damnum patitur, nec id remisisset si certo sciret alterum fratrem ex adulterio conceptum fuisse, imo coactus metu ne forsan ipse à matre spurius manifestaretur, eidem liberationi à matre inductus consensit. Tunc enim liberatio creditoris valida est præcipuè in foro conscientiæ cum ea spõte, & ex animo libere, ac veritate plene narrata bona fide fit alias vero inuoluntaria & subreptitia atque extorta iudicatur, ac proinde nulla, & ita merito prædictam cautelam reprehendit Couarruuias vbi supra numer. sexto. ad finem. versicul. nec mihi placet. & Menoch. libr. secundo. de arbitrar. iudic. centur. prima. casu 89. numer. vigesimonono. & trigesimo. & Antonius à Cordub. dicta quæstione trigesimaprima. in prima opinione. in versi. notandum est.

26 Supradicta tamen magis communis sententia multas patitur declarationes, prima est, vt non procedat, si hæc mulier erat iam diffamata adulterij, vel suppositionis partus, & præterea credat se sine periculo corporis, & animæ id reuelare posse, ac quòd sibi maritus & filius credent: tunc enim id reuelare ipsis tenetur pro satisfactione competenti, de qua in dicto capitul. officij, vt ibidem probauit Innocentius & cæteri omnes communiter, vt testatur Nauar. in dicto capit. decimosexto. numer. 45. & Couarruuias etiam vbi supra numer. sexto. versic. tertium quinimo idem erit si mulier crederet huiusmodi filium præ eius virtute, ac nimia, quam de matre fidem habet sibi omnino secreto reuelanti crediturum, atque hæreditatem alijs relicturum: tunc enim tenetur eidem secreto reuelare secundum Nauarrum vbi supra dicto numero quadragesimoquinto. & Cordub. in dicta sua summa quæst. 102.

27 Secunda declaratio est, vt procedat cõis sententia, quando damnum, quod restitui prætendit ex reuelatione, nempe hæreditas patris est minus q̃ dispendium, quod ex reuelatione mulieri sequeretur in quibus terminis ipsa cõis loquitur, tunc enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

merito, vt ipsa committatur propter periculum mortis, aut famæ cum hæc sint maioris valoris, at vero semoto vitæ periculo etiam cum famæ iactura teneretur mulier hæc suum crimen detegere si sciat vtilem futurã hanc reuelationem & ei creditum iri nempe cum tantum, ac tam ingens est patrimonium mariti, quod à legitimo successore inique aufertur adulterio vxoris & spurio filio traditur, vt rectitudine pensatâ arbitrio discretissimi viri maius sit eius quàm famæ ipsius adulteræ dispendium, vt existimat Couar. vbi supra nu. 6. versic. sed si adamussim, dicens, hoc matura & diligenter esse considerandum, idem videtur voluisse Dominic. à Soto lib. quarto de iustitia & iure. quæstione septima. artic. tertio. in responsione ad primum. & quæstione sexta. artic. tertio. in responsione ad quartum. argumentũ dicens per prudentiam librandam esse tunc adulteræ famam, cum iactura, quam verus hæres facit, si enim pretiosior est multo fama mulieris alias nobilis & honestæ quàm hæreditas, quæ fortè tenuis est cõsulendum est illi vt taceat, si autem hæreditas contra maioris æstimatur, nempe si est illustris maioratus & illa non est tanti nominis derege re se teneatur saltem sub mortis articulum, vt periculum homicidij non subeat, cæteris tamen paribus melior est conditio legitimi hæredis, idem erit secundum ipsum si regnum aliquod aut præclarissima domus silente adultera ad alienos deberet transire: nam tũc vix posset aut deberet eiusdem adulteræ conscientia pacari si res esset certa quòd esset omnino suo testimonio profutura nisi se etiam cum periculo vitæ proderet: dummodo prius tale periculum caueatur, nam peccatum mariti ipsa non tenetur cum tanta iniuria veri hæredis euitare.

Hæc tamen declaratio indubia non est, quia text. in dict. capit. officij. indistinctè & generaliter loquitur ac illud decidit ob timorem iustum mulieris reuelandi suum 29 crimen qualis est vitæ, vel famæ nec nuncupatim loquitur in periculo mortis, ergo indistinctè est intelligendus, & ita contra hanc secundam declarationem improbãs Sotum optimè tenet, & pluribus rectè probat cum Caieta. quem refert Nauar. in manual. cap. 17. nu. 89. & seq. cui assentio indistinctè absque moderatione Cordubæ vbi supra. in tertia opinione. & sic hæc secũda declaratio non videtur tenenda.

28 Tertia declaratio verisima communis, atque sine controuersia est apud omnes Theologos & Canonistas, nempe, quòd adultera habens patrimonium, ex quo valeat commode legitimis mariti hæredibus atque ipsi marito damnum resarcire tenea tur id omnino facere cum ea restitutio satisfieri posset absq; iactura vitæ, famæ, vel honoris ipsius adulteræ, ita indiscriminatim omnes supra citati fatentur, ex quibus nonnulli in nostris regnis Hispaniæ exemplificant & bene in tertio & quinto bonorum in quibus parens filium vel filios, aut filias meliorare potest iuxta. ll. Regias ita Nauar. vbi supra nu. 47. & Alphons. à Castro dict. c. 11. in versi. si religio monachatus, addens, quòd suadeat etiam marito, vt idem faciat, quòd si ab eo impetrauerit minimum erit aut fortè nihil in quo reliquos filios lædat, in regno autem Aragoniæ in quo parentes etiam ditissimi non cõguntur vnicuique filio relinquere vltra quinque argenteos solidos, qui vix constituunt quartam vnius ducati partem facillimum esset remedium: quod apud illos ideo constitutum est, vt hac via filij cogãtur parentibus magis obedire & idem fieri potest in ea Cantabriæ parte quæ nunc Vizcaya dicitur quoniam illic ferè similem habent parentes testandi facultatem, vt fertur & hæc est competens satisfactio quam discretus confessor huic mulieri confitenti imponere debet, de qua in dict. capit. officij. in fine. Sed si maritus vxoris adulteræ nullum habeat filium cui sit facienda restitutio videndus est hoc casu Alphons. à Cast. vbi supra, in versi. si maritus.

29 Quarta declaratio est, vt quoties mulier hæc alia bona non habeat ex quibus læsis satisfacere possit tunc debeat filium persuadere

suadere atque prò suis viribus inducere, vt religionem ordinis incapacis honorum in communi ingrediatur, vel clericus efficiatur beneficiumque ecclesiasticum recipiat, quo se contentum reputet, & hæreditatem fratribus relinquat, quòd si hoc facere filius noluerit, tunc mulier conteratur & peccati pœniteat cum voluntate satisfaciendi quando potuerit, & cum hoc sufficit ad ampliusque non tenetur, ni si ad plus laborandum multiplicandumque bona mariti quam ratione matrimonij alias tenetur minores sumptus faciendo in vestibus, & alimentis quàm honestè facere possit, ita quòd hoc cum damno adæquet si possibile sit, quòd si adhuc hoc non sufficiat orationibus & bonis operibus cum prædicta pœnitentia & animo restituendi quando potuerit satis faciat, & hæc est etiam competens satisfactio, de qua loquitur dict. capitul. officij. in fine. quam discretus confessor debet iniungere prædictæ mulieri, ita colligitur ex pluribus simul iunctis supra citatis authoribus præcipuè Scoto vbi supra, Innocent. Abbate, & cæteris in dicto capitul. officij. Antonius Gomez vbi supra. Medina, & Nauar. Alphonsus à Castro & Cordub. dicta quæstione 101. & in dicto quæstionario, quæstione trigesima prima in princip. versicul. secundo etiam quamuis Sot. dicta quæstione septima in responsione. ad primum: existimet de iustitia non teneri mulierem inducere ad religionem huiusmodi filium, sed eum in hoc improbat Cordub. dicta quæstione trigesima prima. in princip. tenens cum Scoto & cæteris, quòd prædiximus, nam de iustitia tenetur facere quantum potest vt hæredes legitimi sint indemnes, si ergo per hunc vel illum modum, & non per alium id efficere potest vtique de iustitia, vel quouis alio iure tenetur: & hæc respectu mulieris dicta sufficiant.

30 Respectu autem ipsius filij supposito, vel ex adulterio cõcepti dicendum est ipsum matri hoc asserenti sibique reuelanti non teneri credere nec hæreditatem restitue-

re ita Abb. in dict. cap. officij. num. 4. tenuit prius gloss. in l. etiam. ff. de probationibus. Bartol. in l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. Gozadinus consilio 12. nonagesimoseptimo. Alciat. in dict. regul. tertia. præsumptione 37. numer. quarto. Cæterum vbi supra numer. sexto. in versic. secundo. vbi ampliat etiam si filius sciat matrem adulterium commisisse affirmans, quòd id omnes fatentur in capit. per tuas. de probationib. & in dicta. l. filium Methymna vbi supra in versicul. an autem filius. Dominic. à Soto vbi supra. in responsione ad primum. & Alphons. à Castro etiam vbi supra. in versicul. filius tamen. Menoch. de arbitrar. iudic. libr. secundo. centuria prima. casu 89. numero 27. Ex quo inferunt omnes
31 stultè egisse illum Regis filium qui nimis credulus matri credidit se non Regis, sed militis filium esse, & ob id regno renunciauit, vt referunt Cinus & Bartolus in dicta. l. filium. & ibi Bald. & consilio 74. libr. primo. & Neuizanis libr. primo Syluæ nuptiali. numero 50. Barbat. consilio 98. numero secundo. libr. primo. Corneus consilio 294. in fine. libr. quarto. post Alds. in dicto capit. officij. in fine. & alij etiam idem pro-
32 bant, quod procedit etiam in foro conscientiæ secundum Corneum vbi supra, quem in hoc sequitur Andreas ab Exea in capit. primo. numero 336. de constitutio. idem probat Methymna vbi supra. & Molina de tractos y contractos libro sexto. capit. decimotertio. ad finem. *de la restitucion en los bienes temporales.* quod verum existimo præterquam, si tam vehemens esset matris persuasio, vt adulterinus filius credere
33 intus mente conuinceretur, quia licet tunc in foro exteriori sibi adiudicetur hæreditas nihilominus in conscientia teneretur illam à se abdicare, quia ea sententia fundatur in falsa præsumptione, at Dominicus à Soto vbi supra, in versicul. numero quem refert & sequitur Menoch. vbi supra numer. vigesimo octauo. & huic erit prima limitatio.

34 Secundo limita Methymna vbi supra, si mater benigne & amanter filium mone-

Universidad de Deusto
Biblioteca

uerit ipsaque sit moribus reformata timoratæ conscientiæ & propriæ famæ amica nec mentiri solita, maximè si in articulo mortis sit aut tempore sacro puta in hebdomada Sancta quando factum filio spurio reuelat, nam tunc videtur quòd filius debeat illi fidem adhibere cum causam ad oppositum credendum non habeat efficaciorem, secus si illa dure filium tractauerit odio, quòd eum habuerit, è contra vero legitimos amanter prosequitur, illisque signa dilectionis ostendit, cum tunc spurius audita matris narratione possit præsumere ex odio potius, & vt cæteris filijs proficiat quàm ex veritate id velit filio spurio persuadere.

35 Tertiò limitatur nisi veritas tam euidenter probetur, vt nulla possit tergiuersatione celari, tunc enim licet in foro exteriori posset filius iuxta præsumptionem iuris agere in conscientia tamen obligaretur agere secundum veritatem sibi euidenter probatam, quia veritas semper est præferenda præsumptioni, ita Alphonsus à Castro vbi supra.

36 Quartò limitatur si filius hic ex reuelatione matris haberet conscientiam læsam, quia tunc deberet eidem credere, & omnia bona restituere, alias enim si faceret contra conscientiam ædificaret ad gehennam, vt in capitul. literas. de restitutione spoliatorum. & in capitul. per tuas. de simon. secundum Abb. in dict. cap. officij. nume. 4. quas limitationes veras esse & tenendas existimo.

37 Postremo reliquum est videre de ipso adultero, qui ex aliena vxore prolem sustulit an teneatur marito restituere quæ in alenda educandaque illa prole expendit, & legitimo hæredi eam, qua defraudatur hæreditatem sicut ipsa mulier adultera tenetur, vt prædiximus necne? & quidem si ipse certus non sit nec credat, nec credere debeat prolem esse suam, quia mulier illa cum alijs adulterium commisit, vel si illa quoque dubitet an filius ex adulterio conceptus fuerit, vel ex matrimonio, aut quia iustè credit mulierem mentiri ad eum obligandum ad nihilum, tenetur, argument. capitul. graue. vndecima quæstione tertia. & capit. dominus. de secundis nuptijs. ita Florentinus in secunda parte, suæ summæ titul. secundo. capit. septimo. sub finem, quem refert & sequitur Nauar. vbi supra numer. quadragesimonono. & Anton. à Cordub. dict. quæstione trigesimaprima. in quarto dicto in fine. Sic si soluta mulier cum duobus conuersetur neuter eorum tenetur credere ex se habuisse in vtero: imo licet Petrus suum esse credat, & Paulus eum suscipiat nutriat & ditet non tenetur Petrus rem detegere quandoquidem alter, vel sua leuitate, vel mulieris impostura deceptus est, nec ipse eum decepit, vt inquit Sot. vbi supra in versi. ad hoc igitur.

38 Si vero adulter rationabiliter credat aut credere teneatur filium esse suum videtur etiam ad nihilum eum teneri, tum quia non sit causa propinqua damni, vnde etiam si de facie, aut alia via ei constiterit prolem esse suam, tamen illum non suppposuit marito, tum etiam quia non scit an alium secum ipsa admiserit, quæ enim vnum recepit absque iniuria credi potest alium pariter admittere, quocirca iure definitur filiationem esse difficilis probationis, vt in. l. Lucius. ff. de conditionibus & demonstrationibus. Menoch. latè dicto casu 89. libr. secundo. & in terminis hanc partem probauit Dominicus à Soto vbi supra, addens re vera se non videre cur adulter ad aliquam de iustitia teneatur restitutionem, quanuis ob honestatem & decentiam ad id teneatur.

Sed his non obstantibus contrarium in hac specie tenendum est, nempe, vt adulter credens filium ex adulterio à se commisso conceptum esse suum teneatur de iustitia ad prædictam restitutionem faciendam, tam marito illius mulieris adulteræ, quàm vero hæredi. Primo, quia qui causam damni dat damnum dedisse videtur. l. qui occidit. §. in hac. ff. ad legem Aquiliam. cum similibus. Secundò, quia adultera ad idem tenetur, vt est prædictum

ctum quanuis non sit causa proxima damni, quod non sequitur immediatè ex suo adulterio nec ex partu, sed ex vita ipsius filij. Tertiò, quia adulter satis causa propinqua est damni, quanuis non proxima & non oportet esse proximam ad hoc, vt de damno quis teneatur extra notata in cas. fina. de iniur. & damno dat. maximè cum partus sit effectus sequutus ex adulterio quo casu etiam causa remota nocet. c. fin. de homicid. libr. 6. nec enim dum de alio non constat est, præsumendum mulierem illam alteri sui copiam feciſſe cum factum non debeat præsumi nisi probetur, vt in. l. in bello. §. fictæ. ff. de captiuis & postlimin. reuer. l. si emancipati. C. de collatio. & si adhuc id præsumi posset incertum & generale esset ac proinde leuis præsumptio, at vero illa qua credit filium suum esse fortior est, atque specialis quãdo quidem certus est cum illa muliere cõcubuisse alijsq; rationibus credit filiũ suum esse ac proinde standum potius huic est, q̃ contrariæ, & ita ex supradictis hanc parte tenent & probant Florent. vbi supra. & Syluest. in summa, verb. adulterium. quæst. 5. estq; communis opinio & tenenda aduersus Sot. secundum Nauar. vbi supra nu. 49. & Ant. à Cordub. d. quæst. 31. in. 4. dicto, & in d. suã summa quæst. 102. circa fin.

39 Damnum autem hæredi legitimo totũ integrum restituendum est, quoties filius putatiuus iam successit in hæreditate patris putatiui: antequã verò succedat si pœnitens sit in articulo mortis ratione dubij an succedet, vel non, tanto minus restituere potest quantum bonus, ac prudens vir arbitrabitur, vt cum Scoto vbi supra, rectè probat Nauar. d. nu. 49.

SVMMARIVM.

1 *Capit. in ciuitate. & capit. nauiganti. de vsuris referuntur.*

2 *Intellectus & concordia dictorum iurium. & nnmer. 5. reijcitur alius nouissimus Magistri Palatio.*

3 *Qui suas non erat merces venditurus vsque ad tempus, quo pretium auctum iri coniicitur, potest rogatus pluris vendere quam tempore venditionis valeant deductis expensis laboribus & periculis, & nu. 2.*

4 *Qui vsq; ad mensem Maij erat seruaturus frumentum potest sub natalem domini carius quã tunc valeat vendere, si dubium verisimile sit quòd illo tempore plus minus ve sit valiturum.*

6 *Potest quis vendere frumentum pretio, quo valebit hebdomada, mense, vel die ad quem vsque erat seruaturus, non tamen exigere debet pretium maius illius diei vel mensis, sed mediocre vel commune.*

7 *Venditor, qui merces suas erat alioqui seruaturus potest eas vendere ea conditione, vt cum ei libuerit eligat pretium commune, modo semel eo constituto & electo variare non possit.*

8 *Venditor merces seruaturus ad Calendas Martias non potest eas vendere Calendis Octobris pretio, quo valebunt Calendis Maij.*

9 *Illicitus est contractus, quo res venditur pretio, quo pluris valebit à tempore contractus vsque ad mensem Maij.*

10 *Pactum vt soluatur medium pretium rei venditæ quod magis aut minus esset valitura à die contractus vsque ad tempus, quod eam venditor esset seruaturus siue excresceret, siue cresceret eius valor nõ continet vsuram nec peccatũ.*

11 *Non licet ratione credit i prorogatique pretij rem carius vltra latitudinem iusti pretij vendere quàm in præsenti valet: nec vilius emere infimo pretio iustæ rationi anticipatæ solutionis, nisi verisimiliter dubitetur tempore solutionis plus vel minus valituram rem illam.*

12 *Lesor in casu precedenti tenetur in conscientia restituere lesio excessum iusti pretij vltra latitudinem, vel supplere defectum vsque ad iustum infimum pretium.*

13 *Quando in dissolutione nundinarum mercium pretia decrescunt non potest mercator vendere credito, quanti præsenti numo vendidisset in emptorum feruore.*

14 *In foro exteriori non est contractus vsurarius indicandus quoties res carius venditur ad credentem quàm in prompeu valet, vel vilius anticipata solutione nisi constiterit ob eam rationẽ carius vel vilius venditam fuisse, & nu. 16.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

15 ...ebus & alij simpliciter aliud dicentes supplentur ac intelliguntur iuxta supradicta.

17 An idem sit in domo vel prædio vendito cæterisque rebus, quæ in pondere numero & mensura non consistunt? & num. seq.

18 Pretium commune alicuius rei in promptu soluendum debet considerari omnibus suis partibus ac qualitatibus perpensis & æstimatis, vt latius hic.

19 L. curabit. C. de action. empt. non procedit re vendita & tradita habita fide de pretio.

20 Interesse in recompensatione fructuum interim perceptorum, de quo in. d.l. curabit. C. de actio. empti. est licitum etiam attento iure canonico.

21 Vendens carius ad creditum mulos pecora & alia animalia ob dilatam solationem quã pretio communi præsenti valeãt vsuram cõmittit.

22 Vsura licet proprie committatur in his rebus, quæ pondere numero & mensura consistunt, hoc verum est quoad formam, sed quoad intentionem deprauatam potest etiam committi in cæteris rebus.

23 Mercatores an ratione lucri cessantis, vel etiã damni emergentis possint carius vendere rem ad creditum quam in promptu? & nume. seq. præcipuè nu. 26. 27. & 28.

24 Licitum est mutuanti stipulari se indemnem seruari tam in lucro cessante, quàm in damno emergente.

25 Casus in quo mercatores vel quiuis alij possunt carius rem aliquam vendere ad creditũ quàm pretio communi de præsenti valeat ratione lucri cessantis & à fortiori damni emergentis tribus concurrentibus, & nu. 29.

30 Mercatores an possint merces suas carius ad creditum vendere quàm præsenti pecunia valeant ratione periculi cui venditor ad emptoris instantiam se exponit tam respectu capitalis quàm expensarum pro eius recuperatione?

31 Creditor potest à debitore exigere quicquid in recipiendo debitum dispendit.

32 Pactum de certo salario conuentum pro expensis & laboribus inter creditorẽ & debitorem initum quoties debitor ab vrbe loco distat in casu moræ retardatæ solutionis licitum est.

33 Licitum est emere debitum minori pretio, quod exposítum est periculo, vel cum expensis exigi speratur.

34 Pactum in contractibus censuum redimibiliũ continens morosum census debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad cambiũ, seu certas expensas, aut certa salaria iuramẽto creditorum liquidandas est nullum propter suspicionem fraudis vsuræ.

35 Vendere an liceat merces aliquas ad creditum carius quàm præsenti pecunia valeant, quoties eius sint conditionis merces illæ, vt communiter illo pretio soleant vendi ad creditum, quia raro nisi parua pecunia venduntur in promptu? & num. seq.

36 Vendere non licet carius merces ad creditum etiam ob gratiam & commoditatem emptorũ.

37 Nulla res publica totius orbis diuersa pretia in quã cõstituit mercibus à suis ciuibus vendẽdis præsenti pecunia, & ad creditum, sed semper taxatur idem pretium soluendum de præsenti vel ad creditum soluendum.

38 Merx venditioni exposita si non inueniat emptores nisi parua pecunia emere volentes, paruo pretio æstimatur, sicut è contra.

39 In venditionibus grossis (hoc est, de por junto) non etiam licet carius vendere ad creditũ quàm pecunia præsenti, infra latitudinem tamen pretij ab infimo vsque ad rigorosum bene licet, vt in nu. 40. dummodo non sumatur pretium quo minutatim prædic. merces venduntur, quanuis in promptu, quia hoc modo carius licet eas iuste vendere ratione laboris & administrationis, item & diminutionis mercium, non vero si simul omnes vendantur, vt ibidem, & nu. 42.

41 Merces maritimæ an carius vendi possint ad creditum, quàm pecunia præsenti valeant? & numer. 42.

43 Lanæ non possunt vendi in diem carius quàm in promptu valeant vltra latitudinẽ iusti pretij: nisi verosimile dubium sit plus vel minus valituras tempore traditionis, vel ratione veri damni emergentis vel lucri cessantis, vt in nu. 46. & nu. 47. quid si emptor suscipiat in se periculum?

44 Lanæ an anticipata solutione vilius infimo pretio communi in promptu emi possint? & numeris sequent.

45 Emptio

45 Emptio frumenti vini vel olei anticipata solutione ita demum permittitur minori pretio quã valeat quando dubium est verisimile vtrũ plus vel minus tempore traditionis sit valiturum.

48 Frumentum futurum anticipata solutione quo pretio in his regnis emi possit?

49 Frumentum vetus an licitè mutuari possit ad renouandum, hoc est, vt nouum soluatur? & numeris sequen.

50 Frumentum vetus ad renouandum dari potest bona intentione ne frumentum pereat, & vt recipienti gratia fiat, si granum vetus tantum vel plus valet tempore quo traditur, vel quo reddendum est quantum nouum cum redditur, vel saltem id sit verisimile: vel dubium sit plus vel minus valiturum, vt in nu. 53.

51 Quinimo & in casu precedenti licitũ est plus expetere de nouo grano, si vetus melius existimaretur, vel plus valere quàm nouum tempore traditionis.

52 Si tempore mutuationis frumenti valet faneca octo regalia & tunc est verisimile, quòd tempore solutionis valebit quatuor, & infra. poterit mutuator conuenire, vt pro singulis fanecis duplices reddantur, dum modo verisimile dubiũ sit, plus minusve duas fanecas tunc valituras quàm tempore mutuationis valeat vna.

54 Mutuans granum vetus principaliter, vt melius seu prævalens recipiat committit vsuram.

55 Quod procedit nedum quãdo scitur nouum melius & pretiosius futurum, sed etiam si verisimiliter credatur plus frumentum valiturum tempore traditionis & non erat vsque ad illud tempus seruaturus.

56 Quando granum quod mutuatur est iam putre factum, vel corruptioni proximũ aut submarcidum (aut eadem ratione impurum) pro alio nouo (vel etiam veteri, meliori tamen) non est licitus contractus sed potius vsurarius.

57 Quod prædictum est in grano dato ad renouandum procedit etiam in vino, oleo, & alijs similibus.

58 Tempore egestatis frumenti licitum est id estimatum, vt tunc communiter valet alteri mutuare in frumento reddendũ eo pretio, quo tempore solutionis valuerit.

59 Non licet mutuare frumentum appretiatum, vt tunc valet soluendum tamen tempore constituto inter partes in frumento vel in. d. pretio prout mutuãs maluerit & elegerit, secus si electio mutuatario detur.

60 Emens frumentum, vinum vel oleum, &c. extendatur, vt in nu. 60.

61 Conductiues reddituum ecclesiasticorum vili pretio anticipata solutione an sint securi? & num. seq. plura de dubio eventu & incertitudine fructuum.

70 Vendere merces oppressis aliqua egestate ad creditum carius vltra pretium rigorosum, vt ab eodem statim recedant vilioni pretio statim soluendo impium, atque illicitum est, quod vulgo dicitur, mohatra.

72 Fallit si infra latitudinem pretij ambo contractus caderent.

CAP. XXXIX.

De vendentibus carius ad creditũ quàm in promptu res cõmuniter valeat, & de minori emẽtibus anticipata solutione.

1 HAbent de hac re duæ decretales, Prima quidem Alexandri Genuensi Archiepiscopo, Secunda Gregorij Noni, Fratri R. Summorum Pontificum in tit. de vsuris. Illa in hunc modum: In ciuitate tua dicis sæpe contingere, quod cum quidam Piper, seu cinnamomum, seu alias merces comparant, quæ tunc vltra quinque libras non valent, & promittunt se illis, à quibus illas merces accipiunt sex libras statuto termino soluturos, licet autem contractus huiusmodi ex tali forma non possit censeri nomine vsurarum, nihilominus tamen venditores peccatum incurrunt, niti dubium sit merces illas plus, minusve solutionis tempore valituras, & ideo ciues tui saluti suæ bene consulent si à tali contractu cessarent, cum cogitationes hominum omnipotenti Deo nequeãt occultari.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ista nauiganti vel eunti ad nũdinas certam mutuans pecuniæ quantitatem eo, q̃ suscipit in se periculum recepturus aliquid vltra sortem vsurarius est censendus. Ille quoque, qui dat decem solidos, vt alio tempore totidem sibi grani, vini vel olei mensuræ reddantur, quę licet nunc plus valeãt, vtrum plus vel minus solutionis tempore fuerint valituræ verosimiliter dubitatur: non debet ex hoc vsurarius reputari: ratione huius dubij etiam excusatur, qui pannos, granum, vinum, oleum, vel alias merces vendit, vt amplius quàm tunc valeant in certo tempore recipiat pro eisdem, si tamen ea tempore contractus nõ fuerat venditurus.

2 In primis obseruandum est priorem illam decretalem ibi, nisi dubium sit &c. Intelligendam esse per secũdam ibi, si tamen ea tempore contractus non fuerat venditurus: itaque solum dubium merces, nempe, plus minusve valituras tempore solutionis non sufficit, sed copulatiuè & simul requiritur & hoc, quòd venditor eas tempore contractus non fuerat venditurus, aliàs enim vnum sine altero non sufficit, vt in.d. cap. nauiganti. hoc expresè probatur in.3. eius parte, hoc est finali, quæ in eodem casu dict.cap. in ciuitate loquitur illud declarans prædicto modo, vt tenet glo. ibi, verb. venditores & communiter Doct. & probat latissimè optimèque Ioan. à Medin. de restit. quæst. 38. causa 5. vbi dicit communem Dominic. à Soto libr. 6. de iusti. & iure. quæst. 4. art. vltim. versi. posterior conclusio. Nauar. in manual. cap. 17 nu. 241. & latè D. Couar. lib. 2. Variar. resolut. capit. 3. nu. 6. per totum. vbi testatur hoc esse frequentissimo omnium consensu receptum aduersus Caiet. in 2.2. quæst. 78. arti. 2. ad. 7. contrariũ tenentem, nempe sufficere priorem conditionẽ absq; posteriori ad ipsius contractus iustificationem, atque ita satis esse merces vendi pecunia credita maiori pretio quàm valeant tempore contractus quando adest dubium an tempore solutionis sint pluris minorisve valituræ tametsi non foret venditor eas seruaturus in tempus destinatæ solutionis: sed Caietanum in hoc improbant communiter omnes post eum existimãtes necessariam esse hanc secundam conditionem, nec sufficere priorem. Iuxta quam receptissimam sententiã, 3 qui suas non erat merces venditurus vsque ad tempus, quo pretium auctum iri coniicitur potest rogatus pluris vendere, quàm tempore venditionis valeant expensis deductis, quæ in prædictis mercibus seruandis aut custodiẽdis esset venditor expensurus arbitrio boni viri, laboribus ac periculis & sic, qui vsq; ad mensem maij erat seruaturus frumentum poterit sub naralẽ domini carius quàm tũc valet, vendere, si dubium verosimile sit illo tempore plus minusve valiturum, vt probant præfati authores ex supradictis iuribus post Sylvest. in summa verb. vsura. 2. §. 2. & Maior in. 4. distin. 15. quæst. 32. Et ita est tenendum quicquid alias ediſſerat nouiter contra præfatam communem sententiam, atque contra 5 Methymnam Magister Palac. lib. 4. de cõtract. cap. 3. fol. 150. & seq. nisus probare in diuersis contractibus loqui dict. c. in ciuitate. & cap. nauiganti. de vsur. Nempe, quòd in dict. c. in ciuitate. exhibeatur res emptori & non soluitur pecunia, sed eius solutio differtur, in cap. vero nauiganti, vtrunque fit, & frumenta traduntur & pecunia soluitur, solum est anticipatio in magnitudine pretij, quod soluitur pro ratione temporis venturi: hoc tamen de solutione pecuniæ, quòd statim interuenerit in casu. d. c. nauiganti, non ibi constat, ac proinde diuinat: quinimo pretium non erat ibi soluendum nisi ad terminum cõstitutum, vt patet ibi, in certo tempore recipiat pro eisdem. Nec obstat si dicatur hoc referri ad magnitudinem pretij, vt videtur probari ibi, vt amplius: hoc nanq; est ipsum pretium carius q̃ tunc valeant, non enim rationi congruit diuidere in pretium iustum ex vna parte, & hoc diuinare esse traditum, & in excessum ex altera, & hoc solum esse soluendũ in termino: vnum igitur cum sit pretiũ, licet excessiuum, hoc idem ad terminũ constitutum fuit dilatum & nihilominus excusatur

satur venditor ratione dicti dubij, &c. Et sic est idem casus cum casu. d. c. in ciuitate, super addita illa conditione si alias erat seruaturus, vt communis rectè habet.

6 Ex quibus primo infertur posse quem vendere frumentum pretio, quo valebit hebdomada, mense, vel die ad quem vsq; erat seruaturus, non tñ exigere debet pretiũ, maius illius diei, vel mensis, sed medio ere vel cõmune secundum Bernardin. sermone 34. art. 1. col. 3. Sylvest. vbi supra. d. §. 2. versic. tertium. Nauar. vbi supra. nu. 241. & Couar. d. n. 6. in versi. Item secundo. Debent tamen hoc casu deduci ex dicto pretio expensæ prædictæ, & quod merx debebat minui illo medio tempore iudicio expertorum, aliàs, vel si nõ esset ad illud tempus seruaturus esset vsura cum obligatione restituendi, vt in. d. c. nauiganti. de vsur. & expresè Nauar. vbi supra. d. nu. 241.

7 Secundò, infertur hunc venditorem, qui merces esset alioqui seruaturus posse eas vendere ea conditione, vt cum ei libuerit eligat pretium commune, modo semel eo constituto & electo variare non possit ita Sylvest. & Couar. vbi supra.

8 Tertiò infertur eodem iure venditorẽ, qui merces est seruaturus ad Calend. Martias non posse eas vendere Calendis Octobris pretio, quo valebũt Calendis Maij, ita Scotus. d. dist. 15. quæst. 2. arti. 2. in fine. quẽ refert & sequitur Couar. vbi supra.

9 Postremo adnotandum erit, illicitum esse illum contractũ, quo res venditur pretio, quo pluris valebit à tempore contractus vsque ad mensem Maij aut Iulij: constituitur siquidem tunc in tuto venditor, qui frumentũ aut alias merces vendit pretio, quo iustè valent tempore contractus, & deinde, quo pluris valebunt ad diem dilatæ solutionis, quod iniquum est secundũ Hostiens. & alios plures, quos refert & sequitur Couar. vbi supra. versi. cæterum. & Armilla aurea, verb. vsura. nu. 12. sequitur

10 Nauar. in manual. ca. 17. nu. 242. vbi infert non esse vsuram nec peccatum, pactum vt soluatur medium pretij rei venditæ, quod magis aut minus esset valitura à die cõtractus vsque ad tempus in quod eam esset seruaturus siue excresceret, siue cresceret eius valor.

11 Ex quibus decretalibus manifestè probatur nullatenus ratione creditu prorogatiõ; pretij licere rem carius vendere vltra latitudinem iusti pretij (intra eam enim licitum est) quàm in præsenti valeat: nec vilius emere iusto pretio infimo ratione anticipatæ solutionis, nisi verisimiliter dubitetur tempore solutionis plus vel minus valituram rem illam. Perinde quippe est rem decem valentem, credito vendere duodecim, ac si decem statim connumerata emptori mutuo darentur sub duorum fœnore, vt dicit Ioan. Andr. in. d. c. in ciuitate. in fine. Abb. & cæteri cõmuniter idem sequuntur, item Decius consil. 111. nu. 1. Dominic. à Soto lib. 6. de iust. & iur. quæst. 4. art. 1. versi. secũdo id patefit: eandem sententiam latissimè probat ac defendit communem dicens plures eam tenentes allegans loquens etiã in mercatoribus paratis ad vendẽdum ad creditum Anto. à Cordub. in sua summa, quæst. 84. in. 2. opinione. & ideo Summus Pontifex ibi, ciues Genuenses admonet, vt ab huiusmodi contractibus abstineãt si eorum saluti consulere velint. Idem probatur in cap. consuluit. eodem tit. de vsuris. licet enim talis contractus ex forma eius nõ censeatur vsurarius quãdo non constat propter dilatam vel anticipatam pretij solutionem carius vel vilius respectiuè merces vẽditas fuisse, ex mente tamen & praua intentione illicitus iudicatur, vt dicitur in. d. c. in

12 ciuitate. & ideo in conscientia tenetur læsor restituere læso excessum iusti pretij vltra latitudinem eius, vt est text. de hoc expressius in. d. c. consuluit, in finali parte. & ibi, expresè notant & tenent Abb. nu. 5. & cæteri scribentes, vel supplere defectũ vsq; ad iustum pretium infimum, cum in eo foro iuxta crebriorem sententiam non sit licita læsio etiam intra dimidium iusti pretij, ac proinde restitutio fieri debebit, nemo enim locupletari debet cum iactura aliena, præcipuè cum contractus hic sit cũ peccato ac proinde illicitus & malesapiens, &

Universidad de Deusto Biblioteca

sasse n negari non potest quia contineat vsuram mentalem, & vsurarius mentalis tenetur ad restitutionem vsuræ, vt in dict. cap. consuluit. vbi Abb. nu. 5. testatur communem, & ibi cæteri Doct. & in c. fin. de simon. Nauar. in c. 1. 14. quæst. 3. nu. 13.

13 Quare quando in dissolutione nundinarum mercium pretia decrescunt non potest mercator vendere credito quanti præsenti numo vendidisset in emptorum feruore, quia res tunc, hoc est in dissolutione nundinarum minoris estimatur, ita Dom. à Soto vbi supra. quod verissimum puto.

14 In foro tamen exteriori nisi constiterit ob dilatam pretij solutionem carius merces venditas fuisse (quàm in promptu valerent) vltra latitudinem iusti pretij, vel nisi confiteatur venditor, quòd alias esset venditurus tempore contractus pro iusto pretio, vel ob anticipatã solutionẽ vilius fuisse venditas non esset contractus vsurarius iudicandus ex forma ipsius, vt in d. c. in ciuitate, quia vsura committitur regulariter in mutuo ita Abb. ibidem nu. 5. Ananias. 5. & 6. & cæteri. & ita in praxi hoc iure solent se venditores defendere quoties ratione vsuræ in præd. casibus apud iudicem ecclesiasticum deferuntur ac denuntiantur, & testes quanuis deponant de excessiuo pretio ad creditum, vel de viliori ob anticipatam solutionem non tamen solent concludere in suis depositionibus, id ob dilatã, vel anticipatam solutionem pretij factum fuisse, nec pactum vsurarium de eo interceßisse (cum ab hoc soleant huiusmodi venditores præcaueri ne probari possit, quanuis aliud in mente habeant) causidici namque statim allegant cõtractum huiusmodi minimè esse vsurarium iudicandum per prædicta ac proinde reos esse absoluendos, & ita fit ac seruatur, & solum propter malũ odorem cõtractus, ac peccatũ in eo commissum in expensis condemnantur cum præd. monitione, vt à similibus contractibus in posterum se abstineat, quæ praxis originem duxit à capit. in ciuitate. & hoc nisi ipsi venditores contrarium in sui defensionem probent, nempe pretium credi tum esse iustum & commune, quod in promptu currebat tempore illius contractus tunc enim absolui omnino debẽt tam à principali denũtiatione quàm ab expensis nulla monitione eisdem facta, quia esset indebite eos infamare: quòd si iudex ordinarius aliud iudicet in iudicio appellationis reuocabitur sua sententia, & ita sæpissimè obtinui & pronuntiatum vidi, imo, & in expensis condemnari fiscalem ecclesiasticum hac in specie à sententia, omnino li
15 beratoria appellantem. Ex quibus intelligendus est Abb. in dict. c. in ciuitate. nu. 5. & in cap. nauiganti. nu. 7. dum superiora limitat si certum sit, quòd plus non valet res tempore solutionis pretij, quia tunc in casu dict. cap. in ciuitate, esset contractus vsurarius, vt procedat quando ob dilatam pretij solutionem carius venditur quàm præsenti pecunia res valeat, & eodem modo supplendus est etiam Modernus Mercado de tractos y contract. libr. 2. cap. 13. fol. 73. existimans vendentem ad creditũ carius quã in promptu esse vsurarium: alias enim nisi ita, vt prædiximus intelligamus præfatos authores eorum dicta non videntur rectè procedere posse, quia etsi tunc in specie qui ipsiloquuntur contractus sit illicitus, ac cum peccato, vt vult exceptiua illa dictio, nisi dubium sit, &c. d. c. in ciuitate. à contrario sensu, non tamen ideo probatur in illo text. esse alias cõtractum vsurarium in foro exteriori deficiente prædict. pacto nempe, vt carius vendatur ob dilatam pretij solutionem, quinimo cõtrarium, sed habebit locum tunc remedium. l. 2. C. de rescind. vend. & cap. cum dilectus. & c. cum causa. de emptio. & vendit. si læsio vltra dimidiam contigerit: & ita Sylvest. in summa, verb. vsura. 2. nu. 2. quãuis idem, quod Abb. vbi supra, teneat: in ratione tamen, quam assignat hoc insinuat dicens, cũ hoc casu habeatur respectus ad terminũ, nam cum id fit patet esse vsuram, vt statim dicemus, aliàs sola præsumptio mentalis, quòd habitus fuerit respectus ad terminum, si de hoc non constat in foro exteriori non sufficiet ad iudicadum huiusmodi contractũ vsura-

rium ex sua forma, vt in dict. capit. in ciuitate, quanuis in foro interiori animæ propter deprauatã intentionem huiusmodi venditoris iudicandus sit malè agere & ad restitutionem teneatur, vt in dict. capit. consuluit. & ibi gloss. verb. malè agere & Doct. præcipuè Laurentius de Rodulph. in. 4. oppositione. & quòd in casu Abbatis contractus non sit vsurarius ex forma, vt in dict. cap. in ciuitate, sed ex effectu declarat Anania ibi, nu. 6. acsi diceret, quod intendimus saluando & intelligendo Abb. vt prædiximus.

16 Vendens autem carius ad creditum vltra latitudinem iusti pretij quàm in promptu res valeat ob dilatam pretij solutionẽ, aut vilius emens ob anticipatam solutionem minus infimo pretio non existente præd. dubio, de quo supra nu. 11. si de hoc constiterit, vsuram committit etiam in foro exteriori, quandoquidem vsuræ vitium est vẽdere tempus, ac proinde peccat mortaliter huiusmodi venditor & ad restitutionem tenetur, vt in dict. c. consuluit, & omnes de hac re agentes profitentur præcipuè Sanct. Thom. in opusc. 67. & in 2. 2. quæst. 78. art. 2. ad 7. & ibi Caiet. & Florenti. in. 2. parte suæ summæ, titul. 1. cap. 8. §. 3. & 4. & Sylvest. verb. vsura. 2. §. 1. & F. Barth. à Methymn. in sua summa instruct. cõfess. lib. 1. fol. 134. dicens esse vsuram palliatam & ante hos vltimos idem probauit Abb. in dict. cap. in ciuitate, in vltim. notabil. & in d. c. consuluit. post Hostiens. & ibi cæteri scribentes Decius d. consil. 111. nu. 2. vbi, quòd de istis idem iudicatur, quod de vsurarijs manifestis ac proinde non possunt testari nisi præstita cautione iuxta text. in c. quanquam. de vsur. in. 6. secundum Abb. in cap. ad nostram. de empt. & vendit. vbi inquit se ita consuluisse: idem Decius consil. 119. nu. 13. & Dominic. à Soto vbi supra, & latius Nauar. in dict. cap. 17. nu. 228. vbi in terminis cum Bernardino in suis sermonibus tenet quòd text. in d. c. in ciuitate. & ca. fin. de vsur. intelligantur in eo, qui ratione dilationis lucrum immoderatũ accepit, idem Nauar. in commenta. de vsur. nu. 4. & alijs pluribus num. melius in comment. de cambijs. nu. 71. vbi quòd hæc conclusio est constitutissima Sanct. Thomę, Scoti & aliorũ, quos ibi allegat. & D. Couar. vbi supra. nu. 7. itaque hæc est indubia, atque receptissima omnium Canonistarum & Theologorum sententia, quam etiã profitentur summa Armil. aurea, verb. vsura nu. 11. & Magist. Palatio lib. 4. de contract. & restitu. capit. 3. pag. 244.

17 Hæc tamen receptissima sententia vera est & procedit quando res, quæ venditur consistit in pondere numero vel mensura, quia in his tantum rebus vsura committitur, secus si vendatur domus vel prædium, præsertim cũ emptor interim percipit vtilitatem, vt in. l. curabit. C. de action. empt. ita Bald. in Rubrica nu. 4. C. de vsur. quem defendit Ant. Burgen. in c. ad nostram. nu. 18. de empt. & vendit. & eius meminit. D. Couar. vbi supra nu. 7. ad fin. nec approbãs nec reprobans, sed asserens quòd alibi examinabitur ad interpretationem. l. curabit. C. de action. empt. quam facit lib. 3. c. 4. per totum. vbi hoc in specie non tangit: sed opinionem præfatam Baldi expresse sequitur Menchac. lib. 3. controuers. vsu frequent. c. 50. nu. 5. & c. 60. nu. 19. allegans alios.

Hæc tamen sententia Baldi verã nõ est nec tenenda meo iudicio, sed potius indistinctè supradicta magis communis sententia in venditione cuiuscunque rei licet non consistat in pondere numero & mensura. Primò, quia in proposito non videtur considerãda res ipsa, quæ venditur, sed pretium, quod essem habiturus de præsenti, quasi, illud plus, quod ex vi pactionis ratione dilationis in futurum sum habiturus, sit vsura pretij, quod de præsenti fuissem habiturus, quia vt prædiximus secundum omnes, proinde est rem decem valentem credito vẽdere duodecim, acsi decem statim cõnumerata emptori mutuo darentur sub duorum fœnore: hæc autem ratio ita concurrit ac militat in rebus ad creditũ carius venditis non consistentibus in pondere numero & mensura, sicut in his cõsistentibus, ergo in vtrisque locum habet communis opinio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

opinio. Præterea cõtingit sæpissimè, quòd prædium venditum interim vtilitatem nõ habeat quia tempus colligendi fructus nõdum venit & tamen adhuc hoc casu vult Bald. vsuram nõ committi etiam si carius propter prorogationem temporis vendantur, vt patet ex his verbis ibi, præsertim tamen cùm emptor interim percipiat vtilitatem, nã manifestè præsupponit idem esse si interim illã non percipiat, quia ea est natura dictionis, presertim, vt explicet casum minus dubium & implicet magis dubiũ, vt diximus supra.c.20.nu.6.& 7.

Secundò, quia pretium commune alicuius rei, veluti domus, vel prædij de præsenti, hoc est in promptu debet considerari ac consideratur omnibus sui partibus ac qualitatibus perpẽsis & æstimatis, ac proinde si domus vel prædium fructiferum vendatur, secundum valorem cõmunem proprietatis cum fructibus percipiendis vsque ad terminum solutionis pretij consideratur: si igitur vltra hoc, propter pretij solutionem dilatam conuenitur, vt amplius præstetur, nihil interest ad excusationem vsuræ, quòd emptor interim percipiat aliquã vtilitatem, quia etiam huius vtilitatis ratio fuit habita in æstimatione iusti & communis pretij de præsenti, & adhuc ea attenta excessum est à iusto pretio ratione temporis prorogati ad solutionem totius pretij, & sic committitur iniustitia & vsura. Tertiò, quia licet emptor interim percipiat vtilitatem, vt in.d.l.curabit. C.de acti.empt. hoc 19 operatur, vt pretium conuentum, vel partem ipsius insolutã restituere teneatur venditori cum vsuris, quas & perceptorum fructuum ratio, & minoris ætatis fauor (licet nulla mora intercesserit) generauit: qui est proprius casus.d.l.curabit. Attamen re tradita à venditore emptori data dilatione ad soluendum habitaque fide de pretio, & sic nulla existente mora regulari nec irregulari emptoris ex qua constitutio.dict.l.curabit, rationem habet cessat ipsius dispositio, ac proinde si ad terminum solutioni pretij constitutum solutio fiat non debentur eius vsuræ, hoc est, interesse licitum in recompensationem fructuum, vt tenet gl. in c.conquestus. de vsuris.verb. de feudo.dũ asserit, vsuras à venditore peti posse loco eius, quod interest si pretium conuentum ad terminum & diem constitutum solutũ non fuerit, igitur pretio soluto eo die, quo pactum est, vsuræ licitè peti non possunt: idem probarunt Socin.consil.76.lib.2.col. final.Barthol.Socin.consil.88.lib.4.& 103. in fin.& 139.eodem lib.4.Decius.d.consil. 119.nu.7.& 13.Anto.Rubeus consil.88.& Aymon Crauet consil. 139. col.3. quos sequitur D.Couar.lib.3.Variar.resol.c.4.nu. 5.quanuis cum alijs plurimis, quos refert probet posse eo casu venditorem paciscivsuras pretij non soluti eo tempore, quo dies cõstituta expectatur, hoc tamẽ differt à nostra specie. Quarto, quia etsi hoc pactum fieri posset eoque inito, vel absq; eo post moram pretium cum vsuris soluendum sit in casu.d.l.curabit, hoc tamen locum habet tantum in vsuris pretij non soluti ratione eius, quod licitè interest in recompensationem fructuum interim perceptorum, vt in.d.l.curabit: quod etiã attento iure canonico, est licitum ac permissum 20 iuxta.d.gloss.C.conquestus, quam omnes sequuntur, quorum plurimos tam Iuristas quàm Theologos congerit Couar.d.lib.3. Variar.resolut.capit.4.nu.1. eam latè probans omni iure in nume. sequen.& Domi. à Soto lib.6.de iusti.& iur.quæst.2.art.1.colum.penult.latè nos de iuramẽt.confirm. 1.parte, capit.2.nu.3. quicquid in contrariũ pluribus fundamentis, sed non rectè meo iudicio probare nitat nouissimè F.Ioannes Garsia de contract.1.parte.c.23.fol.620.& pluribus seq. & iterum in.2.parte, c.4.fol. 138. allegans pro se Sylvest.verb.vsura.2. nume.2. qui in diuerso casu loqui videtur: quod autem idem sit in pretio principali rei immobilis ad creditum venditæ, vt ob dilatam pretij solutionem possit carius vendi vltra latitudinem iusti pretij nullo iure cauetur, quinimo contradicit menti ac rationi summorum Pontificum in dictis capitulis in ciuitate, consuluit, & nauiganti, de vsur. & ideo minimè tenendum, præcipuè

cùm prædicti contractus sint periculosissimi à quibus vniuersalis pastor animarum consulit abstinendum. Quinto, quia
21 si sententia & limitatio Baldi vera esset, sequeretur inde, idem dicendũ esse in equis, mulis, pecoribus, & alijs animalibus carius venditis ob dilatam pretij solutionem ad tempus, quandoquidem hæc non constãt pondere numero, vel mensura, nec functionem recipiunt in suo genere, vt in.l.1.tit.1. part.5.& ibi Greg.Lopez in glos.1. tametsi aliquem vsum & vtilitatem ex eis emptor percipere possit ac valeat, quod esset absurdum & absonum & contra praxim communem ecclesiæ, punit enim & merito similia committentes, & in edictis publicis visitationis præcipitur, vt hæc ad dictum effectum denũtientur. Sextò, quia licet vsura propriè committatur in his, quæ consistunt pondere numero & mensura, & sic in mutuo, hoc verum est, quoad sui formam, vt in.d.c.in ciuitate: sed potest etiam
22 committi quoad intentionem deprauatã prout in specie nostra contingit, vbi fingitur pretiũ solutũ ab emptore & sibi postea mutuatum cum aliquo lucro, vt est prædictum: sicque in casu Baldi committitur etiam vsura respectu dicti ficti mutui: & ita merito contra Bald.in hoc visus est tenere Salyc.in dict.Authen.ad hæc.num.8.C.de vsur.& additio eiusdem Bald. super eo litera.C.& expressè Laurent.de Rodulph. dicens non videri verum dictum Baldi tracta.de vsur.2.parte; hoc est in repetitione dict.c.consuluit.in.4.oppositione.num.9. volumi.16.tract.diuers.doct.fol.mihi 121. & Decius consil.111.nu.1. in fine. & iterũ consil.119.nu.13.Socin.d.consil.88.nu.12. & 15.vbi alios allegat, dicens esse sequendã hanc secundam opinionem contra Bald. Anchar.& alios quos ibi prius retulerat numer.5. Tum quia videtur magis communis, tum quia tutior, quam etiam & nos sequuti sumus in nostro titul. de iuramẽto confirmat.1.parte, cap.2.nu.6. vbi notauimus Menchacam malè in priorem partẽ Baldi allegasse Socin.& Dec. vbi supra. cũ potius in resolutione hanc secundam teneant: ibique etiam resoluimus veram æstimationem considerandam esse secundum valorem proprietatis fundi cum fructibus percipiendis tempore quo nondum solutionis dies venerit.

23 Reliquum est, vt iam videamus an communis & inueterata consuetudo mercatorum vendentiũ merces suas carius ad creditum quàm præsente pecunia valeat eos excusetseu potius causa ob quam sibi esse permissum omnes hi existimant, nempe ob lucrum cessans? & quidem pars affirmati-
24 ua eo videtur solidari fundamento: quòd etiam ex causa mutui possit creditor ab initio contractus pactum inire cum debitore de repetendo eo quod creditoris interierit siue in damno siue in lucro pendente dilatione data ad mutui solutionem etiam ante moram quia iustè potest quis stipulari se indemnem seruari, tam in lucro quàm in damno: ita tenent Hostien.& Abb.nu.3. in cap.salubriter.de vsur. probat latè Ioan. à Methymna de rebus per vsuram acquisitis fol.137.& sequen. & est communis opinio frequentiori calculo recepta & obseruanda vt plurimos allegans aduersus alios affirmat D.Couar.d.lib.3.Variar.cap.4.nume.5. resoluens veram esse præfatam communem opinionem etiam quoad lucrum cessans vbi fraus absit & verisimilis sit lucri cessantis certitudo, ac verè sit lucrum cessans, nam si hoc vel tantum damni passum creditorem fuisse post moram verè constet absque dubio etiam in animæ iudicio tenetur debitor id ei resarcire: quod & nos latè quoque probauimus allegantes alios in dict.c.2. nu.3. & sequent. vsque ad nu.9. exclusiuè, & in terminis nostræ quæstionis, quòd liceat mercatoribus rem, vel merces suas vendere carius ad creditum & sic pretiũ augere ratione interesse lucri cessantis tenent Conrad.de contract. q.59. conclusione 3.Abb.nu.15.Anan.nu.16. in dict. cap.nauiganti.& Caiet.2.2.quæst.78.art.2. & Methymna latius de restitutione.d.quæstione 38.in.2. causa. & iterum in.4. causa. versi.est itaque resolutio. Dec.d.consil.111. nu.9.12.& 13. & simpliciter idem pro constituto

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtituro habet in damno emergenti & lucro ceſſante M. Palacio vbi ſupra.

Sed partem negatiuam contrariã in noſtra ſpecie aduerſus Conrad. & Caiet. latè probat Dominic. à Sot. lib. 6. de iuſti. & iure. quæſt. 4. artic. 1. ad primum poſt Florent. quam refert. 2. parte. ſuæ ſumæ. titu. 1. cap. 8 §. 2. dicens egerrimè in priorem ſententiam trahi poſſe eo ſanè argumento du ctus quòd neque lucrum ei ceſſat qui vendere non cogitur neque vltro abſque vi & fraude cogitur neque vllus abſque vi, & fraude cogitur, nam qui rogatus tantũ vendit vltro vendit & re vera ex iſto capite lucri ceſſantis frequentiores crebreſcerẽt vſuræ in mercatura, quàm in mutuo qui etſi non vſque adeo aſſueuerant, audeat opinionem Conradi & Caiet. refutare permanet tamen in ſua formidine, vt ipſe ait, ex quo ſatis colligitur ſibi non placere præfatam priorem ſententiam verum eam intrepidè improbat hanc ſecundam latiſsimè comprobant & ſequens Mercado in ſuo titul. de tractos y contractos libr. 2. ca. 13. *del mercar y vender al fiado*, per totum. & latè eandem probat non ſolum in lucro ceſſante, ſed etiam in damnis emergentibus, quia ſunt friuola in mercatoribus cum maiori ex parte vendant in diem & recuperent ſibi debita nullis expenſis M. Palacios. d. lib. 4. de cõtract. c. 4. in quinto dubio. pag. 267. & ſeq. quid tenendum? mihi hæc ſecunda pars verior & tenenda videtur regulariter ne alias anſam & occaſionem demus mercatoribus animas ſuas perdendi præ nimia cupiditate, qua maior eorum pars ſemper ardet.

25 Nihilominus tamen eſt dare caſum vbi in noſtra ſpecie licitum ſit carius ad creditum vendere ratione intereſſe lucri ceſſantis & à fortiori damni emergentis quanuis raro inter prædictos mercatores omnimodo & præciſe obſeruetur: nempe tribus cõcurrentibus. Primò quòd mercator vel alius vellet & poſſet & ſtatim merces ſuas vendere præſente pecunia, quia erant emptores, qui eas in promptu ſoluendas emere volebant & præterea ſtatim cum prædicta pecunia præmanibus haberet aliã negotiationem, ex qua certum, vel veriſimile eſſet ſibi lucrum. Secundo, quòd precibus & importunitate alterius id omitteret, vt alii ad creditum venderet, ex quo certè ac veriſimiliter omiſit lucrari certam quãtitatem pecuniæ. Tertio, quòd hoc caſu nõ exigat totum q̃ ex illa negotiatione lucrari poteſſet, ſed id minus quo æſtimantur expenſæ, labores & incertitudo dicti lucri hoc eſt, quanto valet minus lucrum nõ habitum licet ſperatum ob eius incertitudinem quàm valeat actu habitũ? quibus omnibus interuenientibus, vel ſi tunc nõ erat merces venditorus, ſed eas ſeruaturus in tẽpus quo plus eſſent valiturę & rogatus vendat licitè poteſt haberi conſideratio totius damni verè emergentis, & intereſſe lucri ceſſantis detractis ſumptibus, laboribus & aliquid amplius ratione incertitudinis illius lucri, vt augeatur pretium ſecundum hoc in his venditionibus ad creditum aliàs
26 his deficientibus, vtpotè, quia mercator mercibus non venditis eſſet eas reuecturus nec emptores earum haberet prętio ſtatim numerato, vel ſi erat paratus ad vendendũ omnibus ita pecunia præſente ſicut ad creditum aut ſi habebat plures merces ad vendendum tam in promptu hoc eſt pecunia præſenti ſicut ad creditum, quia non ſunt emptores ad comparandas eas omnes, pecunia præſente prout communiter contingit in his mercatoribus vulgo, *ditus traperos*, & alijs huiuſmodi tunc nullo modo ſiceret pretium ad creditum augere ratione d. intereſſe lucri ceſſantis: hæc reſolutio colligitur ex Syluestro verb. vſura. 2. nũ. 1. ibi, & q. dicit Magiſter & in verſic. & quidem quem in propoſito refert & ſequitur ſic declarans & intelligens priorem ſententiam Conradi, Caietani & ſequacium, de qua ſupra Couar. d. libr. 2. Variar. reſol. c. 5. nu. 4. verſi. tertio, & non contradicit Ioan. à Methymna quando quidem in fin. d. ſecundæ cauſæ ſuam opinionem affirmatiuam admittendam eſſe dicit ſuppoſito q̃ conditiones certæ cõcurrant quæ neceſſariæ ſunt ad hoc, quòd licitè poſsit loco intereſſe aliquid

quid recipi, de quibus in ſuo titu. de rebus per vſur. acquiſit. fol. 138. & ſeq. vbi latè de eis agit, & ex profeſſo eandem reſolutionẽ probat & ſequitur Mercado vbi ſupra. & optimè Ant. à Cordub. in ſua ſumma de caſos de conſcien. quæſt. 84. in ſecunda opinione. in verſi. tampoco juſtifica. vbi quòd communiter Doct. dicunt requiri prædictas tres conditiones, q̃ ibi bene & latè pro
27 bat: quinimo deficiente aliqua ex prædictis duobus conditionibus prioribus præcipuè prima idem exiſtimo eſſe in damno emergente quãdoquidem ex huiuſmodi venditione ad creditum eo caſu nõ prouenit prædictum damnum, ſed aliundè in mercatoribus: igitur prædictis cum, vt
28 plurimum & propè ſemper ceſſent præfatæ conditiones, quia non vendunt ad creditum rogati nec mori vt bene faciant proximo, ſed ipſi ob ſui gratiam lucrum ac intereſſe quærunt cupiuntque habere emptores quinimo ad id ſunt expoſiti atque parati ad vendendum omnibus vtroque modo, haberi non debet nec poteſt iuſtè reſpectus ad dictum intereſſe lucri ceſſantis, & ideo ipſi non poſſunt licitè pretiũ commune quo merces in promptu valent cõmuniter, ad creditum augere vltra latitudinem. d. iuſti, ac communis pretij ſub reatu peccati mortalis, ac reſtitutionis exceſſus ſaltem in foro animæ & in intereſſe lucri ceſſantis & damni emergentis hoc probat Magiſter Palacio vbi ſupra. d. c. 4. in quin-
29 to dub. Si tamen in ipſis, vel alijs venditoribus re vera & abſque vlla fraude & fictione prædictæ tres conditiones aliquo caſu concurrerent, tunc locum habere poſſet, quod prædiximus, nempe augeri licitè poſſe pretium ob prædictũ intereſſe damni emergentis & lucri ceſſantis dummodo magna cura & moderatione id fiat.

30 Præter ſuperiorem cauſam damni emergentis & lucri ceſſantis aliam addit Ioan. à Methymna vbi ſupra. cauſa. 3. & 4. ob quã vendenti ad terminum licitum eſt paciſci de maiori pretio quàm ſit in promptu cõmuniter tunc currens nempe ratione periculi cui venditor ad emptoris inſtantiam rem ſuam exponit illi forte egeno, vel forenſi vendendo item & ratione dubij, ſeu timoris iuſti & probabilis cui ipſe emptor cauſam præſtat de litigando & expenſas faciendo pro capitalis recuperatione non vero de timore leui, vel ficto hocque latè probat quanuis aſſerat eã cauſam cõiter Doct. non admittere: eandem opinionem Methymnæ ſequitur Nauar. in manual. c. 17. numer. 239. & 240. eo additamento quòd huiuſmodi venditor in præfata ſpecie det chirographum ſua manu ſubſcriptum emptori, q̃ ſi tempore conſtituto ſoluerit ſine litigio remittet ei tantũ ex ſolutione: hoc tamen non tollit malitiam cõtractus, ſi qua ineſt, & præterea non videtur decens: quare potius probo indiſtinctè contrarium aduerſus Methymnam cum cõmuni quam ipſe fatetur, nempe, vt his caſibus minimè liceat carius ad creditum vendere prædictis rationibus, vt melius, atque efficacius pluribus probauit reſpondens fundamentis contrarijs Methymnæ, Dominic à Soto d. lib. 6. de iuſti. & iur. quæſt. 4. art. 1. ad primum. cuius opin. videtur ſequi Cordub.
31 vbi ſupra, in verſi. tãpoco ſe juſtifica: fatentur tamen ſupradicti authores præcipuè Soto, id quod verum eſt, nempe, q̃ quicquid creditor in recipiendo debitum diſpendit, poſsit à debitore exigere quanuis multo tutius ſit dum hominis vafricies & infidelitas timetur nihil ei mutuare neq; credito vendere, vel ſi hoc fiat expectare ſolutionis terminum, nam expenſarum anticipatæ conuentiones vix vſuræ ſuſpicione vacant.

32 Quanuis nihilo ſecius vbi omni proculfraude bonis coniecturis timentur expenſæ, nempe vbi debitor ab vrbe loco diſtat nulla eſt iniquitas de expenſis & laboribus pactum cum illo inire conſtitutumq; pretium recipere etiam ſi nullos ſit poſtea facturus, nam etiam ſi eſſet plura expenſurus non poſſet amplius recipere quàm fuit cõuentione firmatum, quod nos quoquè probauimus in noſtro titul. de iuramen. con-
33 firma. 1. parte. cap. 36. nu. 10. Similiter licitum eſt emere debitũ minori pretio quod expoſitum eſt periculo; vel quod cum expenſis

pensis exigi speratur, vt fatetur ipse Sot. vbi supra, & probat Palacio. d.c.4.pag.269. vbi limitat si vendens actionem à se curet integrum debitum emptori.

In contractibus autem censuum redimibilium propter suspicionem fraudis vsuræ pacta continentia morosum census debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad cambium seu certas expensas, aut certa salaria, seu expensas medio iuramento creditoris liquidãdas sunt nulla, vt cauetur nouissimè in Motu proprio Pij Quinti, de Ioscensos Anno 1569. lato 14. Calend. Febr.

35 Sed quid si aliquæ merces communiter & frequentius in aliqua ciuitate vel oppido ob pecuniæ penuriam, vel ob consuetudinem patriæ venditur ad creditum, quia rarò nisi parua pecunia venditur in prompru (non enim sunt ementes nisi ad terminum) an tunc liceat ad creditum cariori vltra latitudinem iusti pretij eas vendere, vel an tunc etiam pretium, quo in prompru solent vendi considerari debeat saltem supremum vt illud ad creditum non excedatur? in hoc Salyc. in. d. Authenti. ad hæc. 9. quæst. nu. 8. versi. considerandum est. C. de vsur. tenet hoc casu non videri vsuram committi, quia pecunia non potest videri ab his tradita, & postea illis numerata, quia illam promptam solutioni pretij non habuerunt; quem refert & sequitur Ioan. de Anania in. d.c. in ciuitate. 1. col. n. 3. de vsur. & ex professo Decius dict. consil. 111. numer. 8. & 12.

Hæc tamen sententia omnino falsa est meo iudicio, qui in hac specie existimo, ad huc inspiciendum esse pretium commune in prompru, saltem supremum hoc est rigorosum licet rarò merces sic vendantur. Primo quia text. in. d.c. in ciuitate. &. d. c. consuluit. &. d.c. naviganti, indistinctè prohibent vendi ad creditum merces carius quàm præsenti pecunia valeant, nisi solum quando dubium esset verisimile ꝙ tempore solutionis illæ plus aut minus essent valituræ, & venditor eas ad illud tempus esset seruaturus, pretium igitur cõmune de præsenti currens inspiciendum est regulariter, non verò quod in diem soluendum solet constitui, vendere enim tempus vitium habet vsuræ, vt prædiximus. Præterea illud, quo plus venditur ad creditum ex auaritia & praua potius intentione mercatorum videtur extortum, qui malunt ad creditum vendere, vt plus exigant, quàm præsenti pecunia moderata, hoc est pretio currenti, tẽpus enim cito currit, pecunia autem non crescit, ideo ampliorem potius volunt ad terminum, quàm paruam statim: trahendum igitur hoc igitur minimè est ad consequentiã quandoquidem consuetudo prava & contra ius naturale & diuinum neminem excusat. Tertiò, quia licet hi mercatores rectè possint inducere consuetudinem vendendi ad creditum præcipuè, quia hoc est in fauorem emptorum, nõ tamen possunt securè grauius ex hoc pretium exigere & habere quàm merces suæ præsenti pecunia valeant, atq; venduntur. Imo etiam 36 si ob gratiam, commoditatem & necessitatem emptorum illum terminum constituant soluendi pretium ad hoc nempe, vt illas res venales habeant & per hunc modum negotientur, atque victum quærant, non ob hoc carius eis eas vendere possunt quàm præsenti pecunia valeant vltra latitudinem iusti pretij, cum sit ita dispositum præd. iure canonico excepto dubio euentu, non enim pretio vendere possum commoditatem vel necessitatem emptorũ, vt frequentius Doct. probant & tenent Sanct. Thom. & Scotus recepti secũdum Nauar. in cap. fin. de vsur. nu. 58. quia huiusmodi contractus non sunt pendendi ex vtilitate accidentali proueniente vel emptoribus, vel venditoribus vel Reipublicæ, sed ex natura ipsorum quicquid contrarium teneat Salyc. & Decius vbi supra. d. consil. 111. nu. 8. & 12. sic limitantes & malè dicta nostra iura. Quarto, quia nullam rem publicam 37 totius orbis legimus diuersa pretia constituisse mercibus à suis ciuibus vendẽdis præsenti pecunia & ad creditum, sed semper taxat idem pretium de præsenti vel ad creditum soluendum, non igitur licebit aliud seruare in illis mercibus, quibus pretium à Repu-

Republica vel Rege taxatũ non est. Quinto, quia eadem ratio prohibitionis militat hoc casu, quæ in reliquis, nempe quando merces cõmuniter etiam venduntur pecunia præsenti sicut ad creditũ, fingitur enim solutum pretium & postea numeratũ emptori sub vsuris, illius pluris, quo carius ad creditũ sibi venditæ fuerunt, quia licet illã in promptu non haberent, fingitur tamen habuisse cum possent eam habere, præcipuè moderatiorem, qua in promptu licet raro illæ merces vendantur in illa ciuitate, vel oppido, ficque ratio cui nititur Salyc. contrariũ tenens est nullius vigoris & momenti, non enim ad præd. fictionẽ & fraudem vsurarum inspiciendũ est, ꝙ emptores pecuniam non habeant in promptu ad soluendum quia hoc ferè semper contingit in ementibus ad creditum, siue, reperiãtur pecunia præsenti ementes, siue non, sed ꝙ carius multo ad creditum merces vendantur quàm in promptu, vt cõiter Doct. concludunt, quare licet verum sit in specie nostræ quæstionis emptores non reperiri qui præd. merces velint emere pecunia statim soluenda, hoc verum est illo pretio cariori, quo ipsi mercatores eas ad creditum vendunt vltra latitudinem iusti pretij: moderato tamen pretio, hoc est iusto & communi infra latitudinem ipsius fortè plures erũt, qui sibi coemere velint: sed quia venditores maius multo pretium desiderant, atque exposcunt, emptores præsentis pecuniæ non inueniunt: culpa igitur adest ex parte mercatorum vendentium, imo potius nimia auaritia, qua propter hoc eis nõ 38 licet. Sexto & vltimo, quia si merx venditioni exponitur & nõ reperiuntur emptores nisi paruo & infimo pretio eam emere volentes, consequitur inde in illa Republica, mercem iusmodi paruipendi: sicut è cõtra si multi reperiantur emptores, qui magno pretio illam emerent, signum esset eã mercem pluris æstimari, sicut ergo in hoc casu, iustũ pretiũ illius mercis esset maius, illudq; posset iustè venditor pro ea recipere, ita in illo parua pecunia dicetur iustum pretiũ eiusdẽ mercis ac proinde eo debet esse cõtentus si illam vendere velit siue in promptu siue ad creditum: & in terminis hãc partem tenet Ioan. à Methymna de restit. d.q.38. causa. 6. & Ant. à Corduba. d.q. 84. in. 2. opinione. in versi. lo tercero. & D. Soto lib. 6. de iusti. & iur. q. 4. art. in. 3. argu. & simul in responsione, ad 4. idem in venditionibus grosis, hoc est, *de por junto en gruessas partidas*, probat Mercad. vbi supra.

39 d. libr. 2. c. 13. fol. 76. vbi infra latitudinem iusti pretij vsque ad rigorosum pretiũ permittit vendi quanuis ad creditũ infimo, eo

40 dem modo, hoc est, *de por junto*, in prõpru vendantur, nempe, *a quatro, o cinco por ciento auiendolo de fiar*, non tamen est sumendum pretium quo minutatim venduntur quanuis in promptu, quia hoc modo, scilicet minutatim, carius licet eas iustè vendere ratione laboris & administratiõis, item & diminutionis mercium, non vero si simul omnes vendantur.

41 Hoc tamen limitat Soto vbi supra quẽ refert & sequitur Cordub. etiam vbi supra in mercibus maritimis, quæ nisi in magna copia aduehi non possunt, quia cum totã nauis onus vendi simul nequeat præsenti pecunia, sed expectandum sit tempus, quo emptores easdem valeant merces minutatim distrahere, iustum pretium erit, quod in futurũ hoc est in creditum promittitur, quanuis maius illo sit, quod statim numeratur, qua ratione idem esse videri dicit in similibus mercibus, quæ sine graui præiudicio Reipublicæ vendi nõ possunt nisi in magna quãtitate ad creditũ, veluti in piscatu marino in portu maris, nam vt inquit Soto, qui naues eiusmodi mercibus onerant necesse est, vt partim credito coemant ob idque & sperare eis licet etiã in portu alijs mercatoribus eo simul pretio vendere, qđ ex ipsis minutatim venditis cõficiendũ est.

Hæc autem limitatio quanuis æqua videatur mihi non arridet, non enim video vllum vrgens fundamentum, quo probetur quinimo, priora sex, quæ iecimus aduersus opin. Salyc. & sequacium consimilem, quanuis in diuerso casu loquentem maximè contra præfatam, de qua agimus

Universidad de Deusto
Biblioteca

limitationem astringunt: præterea nulla recta ratio differentiæ constitui potest inter merces maritimas & alias, si enim illæ in magna quantitate sunt, vel vendãtur simul eodem pretio quanuis rigoroso ad creditum, quo præsenti pecunia quanuis viliori pretio venduntur sic simul iunctæ, & sic intra latitudinem iusti pretij quãdoquidem negari non potest, imo fatetur Soto, solere etiam vendi in promptu quanuis rarò, aut in partes iusto pretio distrahantur. Sume-
42 re autem pretium iustum similium mercium minutatim venditarum ad venditas omnes simul ad creditum, cum hæc dissimilia sint, & ideo diuersa pretia iusta singulæ habeant non videtur licitum nec tenendum, vt rectius meo iudicio probauit Mercad. vbi supra. & iterum. c. 14. fol. 79. in versic. ay otros mas humanos. Loquens generaliter in mercibus, *de por junto* vendi tis, licet non exprimat de maritimis, hoc tamen, q̃ maritimæ sint diuersum ius in rigore iustitiæ non cõstituit, quare verius in distinctè reputo tenendum contra Salyc. & Decium vbi supra per supradicta: non miror Decium contrarium tenuisse, quia id fecit consulendo in fauorem suæ partis vbi etiam alia concurrebant, vt ibi per eũ: Salycetus autem in fine quæstionis dicit, intentio tamen eorum (scilicet venditorũ huiusmodi) multum attenditur propter fraudes: hæc nanq; intentio, vt ex superioribus patet in vendentibus carius ad creditum deprauata est, atque ideo peccant & ad restitutionem in foro animæ tenentur, vt vidimus & probant d. c. in ciuitate. & c. consuluit. & c. nauiganti. de vsur. quare nescio, quo spiritu potuit dicere Salyc. videri sibi procedere à se dicta de mente. c. nauiganti. de vsuris. cum potius verba & mens d. text. in finali parte sint contraria, & apertius in dict. capit. in ciuitate. & in dict. cap. consuluit. nunquam igitur est fidenduim in verbis & opinionibus periculosis Doctorum, sed in solidis iuris fundamentis ac rationibus radicalibus Legislatorum.

43 Ex quibus omnibus infertur idem esse dicendum in lanis, quas in Hispania mercatores emunt anticipata solutione, eas in Italiam vel Flandriam venditurí, nõ enim eas fas erit carius in diem, quàm numerata pecunia vendere vltra latitudinem iusti pretij, vt habet communis omnium sententia, vt testatur Cordub. in sua summa, quæst. 85. in responsione, ad secundum dubium, quanuis ipse magis in assertionem inclinans fluctuet, relinquens prælatis ac doctioribus iudicandum, sed res est expedita ac clara in partem negatiuam cũ communi ex dictis capit. in ciuitate, consuluit, & nauiganti, quod enim contra adducitur à prædicto authore nihil valet.

44 Ex superioribus etiam dubia redditur sententia eiusdem Dominici à Soto libr. sexto de iustitia & iure, quæstione quarta. artic. primo. colum. final. tenentis posse licitè absque labe vsuræ emi lanas à pastoribus, vel dominis gregum anticipata solutione vilius quàm cum traduntur valeãt dumodò non anticipetur solutio nisi per duos aut tres menses, quãdo solet fieri herbarum solutio, aut plurimum intra eundem annum, quo sunt lanæ recipiendæ, secus si in alterum annum, veratione tam longè dilationis minoris emantur, quia tunc esset manifesta vsura & ratio prædictę permissionis est, quòd merces ipsæ natura sua hoc exigunt, nempe quòd fructus pascendi, tam numerosos greges, eorum domini ferre nequeunt nisi ex ipsa nutrienda lana præseos sibi subsidium communiant, & præterea quia forma huiusmodi fori adeo iam & vsu percrebuit, vt ipsi etiam pastores in quos grauamen tendit renuant aliter vendere, quam sententiam latissimè ex pluribus nititur probare ac defendit nimis prolixè satis friuolis rationibus Ant. à Cordub. d. quæst. 85. per totam & prius simpliciter quæstione 84. in fine. hoc nanque videtur expressè repugnare Pontificiæ decisioni tex. in dict. capit. nauiganti. in secunda parte, in versic. ille quoque. Vbi ita demum permittitur emptio
45 fruméti, vini vel olei minori pretio quàm valeat, quando dubium est verisimile vtrum plus vel minus tempore traditionis pretij

pretij sit valiturũ: ergo cessante hoc dubio prout verè cessare præsupponimus in præsenti specie lanarum minimè erit permissa nec licita emptio minorisfacta quã infimo pretio anticipata solutione, sicut nec frumenti, vini, vel olei, vt in his idem met Soto vbi supra, fatetur & probat latè in frumẽto Mercad. vbi supra. c. 15. fol. 82. nisi in casu liciti interesse lucri cessantis vel dãni emergentis concurrentibus his, quæ supradiximus, estq; cõis omniũ sententia, nec ratio differentiæ à Soto assignata inter emptionem lanarum ex vna parte, & frumenti & aliorũ huiusmodi ex alia anticipata solutione factam cõcludens est nec vrgens: quare sicut non licet ab agricola anticipata solutione minoris infimo pretio emere frumẽtum ex sua proxima frumenti collectione, nisi existente prædicto dubio vel licito interesse, de quo supra, ita nec etiã lanas, nec enim ratio cõmoditatis aut necessitatis vendentis est causa augendi pretiũ, nec iuxta eam est pendendus huiusmodi contractus sed ex natura ipsius, quæ est (vt nisi in exceptis casibus nempe existentiæ dubij euentus præd. & interesse licito, de quo supra) sit illicitus & vsurarius. Præterea distinctio Soti in anticipata solutiõe duorum vel triũ mensium, vel ad summũ eiusdem anni, vt hoc casu liceat emere lanas minori pretio, secus quando anticipatur solutio in alterũ annũ non est essentialis, si enim hoc non licet nec illud, cum habeat suam rationem prohibitionis respectiuè sicut hoc, quare aduersus præfatos authores indistinctè est tenendum, minimè licere emere lanas anticipata solutione minori pretio quàm infimo, quod ipsæ habent & cõstat habituras tempore detonsionis & traditionis eorum.

46 Præterquã primo si verosimile dubium sit plus vel minus valituras tempore traditionis. Secundo ratione veri damni emergentis vel lucri cessantis cõcurrentibus tunc supradictis nu. 25. vt latissimè cõprobat, atq; resoluit respondens fundamentis cõtrarijs Cordubæ eumq; increpans Magister Palacio vbi supra. d. c. 3. pag. 245. & seq. Vbi li-
47 mitat & tertio si emptor suscipiat in se periculum lanarũ futurarũ, quia cum hoc præsens sit certius quàm quod abest licitũ est, eo casu diminuere de pretio iusto quando emuntur ad præd. rationem ex anticipata pecunia, siquidem latet emptorem an prouenient lanę necne, & ideo, si solum dubiũ verisimile an valebunt plus vel minus tempore traditionis est iusta causa diminuendi pretium, idem erit censendũ de dubio prouentus, Hæc tamen tertia limitatio dubia & non vera videtur, quinimo impropria est in proposito, cum experientia doceat certum esse lanam prouenturam ex gregibus præterea lanæ semper emũtur ad pondus, vel ad numerum vellerum, singulis ponderibus vel velleribus certo quodã pretio conuento, & ita nemo suscipit in se periculum lanarum, cum etsi contingere posset (quod diffiteor) nullam lanam prouenire, nisi omnis grex periret intensa, tunc cum cõtractus fuerit factus ad pondus, vel ad numerum, hoc deficiente nihil emptũ videtur, si vero aliquæ lanæ prouenient pro illis tantũ soluet emptor & non plus, quod secus est in valore, qui non semper certus est, ideo malo hanc tertiam limitationem, non amplecti in præfata specie: in alijs autem quorum prouentus incertus est, atque in contingenti posset forte procedere non vero in lanis prædicta ratione: eandé principalem conclusionem contra Sot. & Cordub. licet eos non referat firmissimè tenet Albornoz in sua arte, de los contractos lib. 2. titul. 16. del precio y comprador. fol. 83. col. 1. & Medina in sua instructione confessorum. lib. 1. fol. 134. col. 2. dicens cõmitti in hoc euidenter vsuram palliatam.

48 Circa emptionem futuri frumenti anticipata solutione hodie. l. Regia 17. titul. 11. lib. 5. nouæ collect. Regi. iustissimè ad euitandas fraudes & vsuras cautum est: *Que quien mercare pan adelantado, lo pague al precio que valiere comunmente en la cabeça del lugar do comprare quinze dias antes, o despues de nuestra Señora de Septiembre, no embargante que lo ayan comprado a menos precio.* Vt intelligendum est de pretio, quod magis durauerit illo tempore, quia hoc est gene-

rale & commune pretium, vt tenet Mercado vbi supra dict. capit. decimoquinto. fol. 82.

49 Postremo in calce huius capituli illa quæstio examinanda se nobis offert cuius casus frequenter in hoc episcopatu contingit an absque vsura liceat tempore abundantiæ frumenti, quo minoris venditur nec illo pretio sunt emptores qui magnam quantitatem eiusdem velint simul emere, possint habentes frumentum vetus illud dare in permutationem noui recipiendi tempore colligendarum messium, quod vulgo dicitur, *darlo a renouar?* Et videtur id minimè licere, nam petitur frumentum melioris qualitatis quàm traditur præcipuè si haberet intentionem deprauatam mutuans, vt tenet Abbas in dicto capit. nauiganti. numer. 20. in fine. & Dominicus à Soto libr. sexto. de iustitia & iure. quæstione prima. arti. secundo. pag. 504. colum. 1. versic. at vero, addens non referre vtrum nouum vilius vendatur, & quòd ideo isti reconditores frumenti caritatem exoptantes renouatorum nomine infamantur: mutuant enim frumentum submarcidum, & corruptioni proximum, vt reddatur eis nouum, atque idem in oleo & vino, & alijs censet, vt si sub acidum vinum mutuetur, vt dulcius reddatur: quòd si quis ductus bona intentione mutuauit suum frumentum licet tempore solutionis varietur pretium videtur quòd secura conscientia recipere illud possit, vt tenet Abb. vbi supra in princip. dicti numeri 20. Sed nihilominus pro vera & clara huius quæstionis dilucidatione, atque resolutione sunt considerandi, ac distinguendi sequentes casus.

50 Primus est quando mutuatur seu datur granum vetus ad renouandum, seu vt nouum recipiatur ne frumentum pereat, & vt recipienti gratia fiat, & sic bona intentione, & tunc non est vsura si granum vetus tantum, vel plus valet tempore quo traditur, vel quo reddendum est, quantum nouum cum redditur, vel saltim id sit verisimile, quia licitum est vnicuique vitare damnum suum sine damno alterius, ita tenent Raymund. Goffred. & Hosti. eosque referens Sylvest. in summa, verbo, vsura, primo. quæstione 17. Idem probat Ioan. à Methymna de restitut. quæstione 38. statim post sextam causam carius vendendi in capit. incipienti. est itaque in summa tenendum colum. antepenultima. versi. erit igitur, &c. & colum. penultima. fol. 132. in versicul. si denique datur, &c. & Nauar. in
51 manual. capit. 17. numer. 224. Ampliatur iste casus, vt etiam in eo licitum sit plus expetere de nouo grano si vetus melius existimaretur, vel plus valeret quàm nouum tempore redditionis secundum Sylvestrũ vbi supra. idem probat Nauar. dict. nume. 224. dummodo verisimiliter plus non valeret nouum reddendum, quàm valeat vetus tempore mutui, vel quando erat vendendum, quia nihil hoc casu lucratur mutuans ex mutuo nec perdit recipiens iuxta mentem communis in dict. capit. nauiganti. & in dict. cap. in ciuitate.

52 Quinimo amplius existimat eadem ratione Methymna vbi supra. in versic. inde sequitur, nempe quòd si tempore mutuationis valet faneca octo regalia, & tunc est verisimile quòd tempore solutionis valebit quatuor & infra, poterit mutuator conuenire, vt pro singulis fanecis duplices reddantur dummodo verisimile dubium sit plus minusve duas fanecas, tunc valituras quàm tempore mutuationis valeat vna, quia perinde est, acsi mutuator daret octo regalia mutuatario p duabus fanecis post ea quando duplo minus valebunt soluen-
53 dis. Secundo ampliatur prædictus primus casus, vt procedat etiam non solum quando constat, vel est verisimile, quòd prædict. granum vetus tantum, vel plus valebit tempore quo reddendum est quantum nouum cum redditur, sed etiam si id non constet modo dubium sit an frumentum nouum sit plus, vel minus valiturum, quã vetus, vel quando qui dat frumentum vetus esset illud seruaturus in tempus messium colligendarum habita ratione eius quo pluris eo tempore solet æstimari frumentum nouum, quam vetus, vt probauit Couar. lib. secundo Variarum resolutio. capit. tertio. nume. sexto. propè finem. in versi. sic etiam, dicens, hoc deduci commode posse ex prædictis constitutionibus, nec dissentit Methymna vbi supra. in duobus locis allegatis sequitur vtrunque Nauar. d. capit. 17. numer. 219. addens ad secundum, scilicet quando erat seruaturus, &c. dummodo libertas liberandi se intra terminũ, debitori non sit sublata secundum Angel. in sua summa, verb. vsura. 1. §. 36. dicentem secus esse alias, nempe si prædicta libertas sufferatur, quia tunc erit vsura, etiã si alias esset seruaturus.

54 Secundus casus principalis est, quoties mutuans granum vetus id facit principaliter, vt melius seu prævalens recipiat, & tũc est vsura, quia intenditur vtilitas ex mutuo, ita tenent verius communiter Doct. secundum Sylvestr. vbi supra. quem in hoc sequitur Nauar. dict. num. 224. dicens esse peccatum mortale cum obligatione restituendi præmaximè secundum ipsum si auferret mutuatario libertatem soluendi quando voluerit obligans eum ad nouum red-
55 dendum. Ampliatur, vt procedat non solum quando scitur nouum melius & pretiosius futurum, vt in casu prædicto, sed etiam si verisimiliter creditur plus frumentum valiturum tempore redditionis & nõ erat vsque ad illud tempus seruaturus, quia aliquid ex mutuo lucratur: secus, si verisimiliter dubitabat plus, vel minus illo tempore valiturum, vel si vsque ad illud tempus erat seruaturus, & libertatem non auferat intra terminum soluendi secundum Nauar. dict. capit. 17. numer. 219. & ante eum Methymna prædictã ampliationem simpliciter tenuit, vbi supra. versi. secus.

56 Tertius casus principalis est, quãdo granum quod mutuatur est iam putrefactũ, vel corruptioni proximum aut submarcidum (vel eadem ratione impurum) pro alio nouo (vel etiam veteri meliori tamẽ) & tũc, quia huiusmodi frumentum, quod mutuatur parum valet, quia habet in se vitium patens & intenditur vtilitas ex mutuo non est licitus contractus, sed potius vsurarius, ac proinde peccatur mortaliter cum obligatione restituendi, quòd plus valet nouum soluendum: & in hoc casu & sensu rectè procedit, quod ex Abbate & Dominico à Sot. in princ. huius quæstionis supra retulimus, quod & tenuit Ioã. de Lign.
57 vt refert Sylvest. vbi supra. Et quod prædictum est in grano dato ad renouandũ procedit etiam in vino, oleo, & alijs similibus eisdẽ rationibus in suo casu expressis, quod tenet Dominic. à Sot. vbi supra. & idem in reliquis respectiuè dicendum est.

58 Ex quibus omnibus infertur tempore egestatis frumenti licitum esse id æstimatum, vt tunc communiter valet alteri mutuare in frumento reddendum eo pretio, quo tempore solutionis valuerit iuxta mentem Doctorum in dictis Pontificijs constitutionibus dummodo circa valorem frumenti reddendi attendatur ad decisionem l. 17. titul. 11. libr. 5. nouæ collect. regiæ. de qua supra vbi habetur, vt nõ possit emi frumentum ante tempus collectionis ipsius nisi eo pretio, quo cõmuniter valuerit quindecim diebus ante, vel post Natiuitatem, beatæ Mariæ virginis, ita Nauar. d. cap. 17. nu. 224. quod probo.

59 Non autem meo iudicio liceret mutuare frumentum appretiatum, vt tunc valet soluendum tamen tempore constituto inter partes in frumento, vel in dicto pretio, prout mutuans maluerit & elegerit: hoc enim casu creditor ius suum totum ac securum facit periculoque futuri euentus non submittitur, debitor vero eidem subijcitur quare cum non seruetur æqualitas inter vtrunque illicitus erit huiusmodi contractus, vt ex mente omnium hac de re agentium colligitur. Secus erit si per cõtrarium electio mutuatario detur, quia tunc ei non fit iniuria, sed potius gratia.

60 Deducitur etiã ex superioribus, q̃ emẽs frumentũ, vinũ, vel oleum alicuius fundi, anteq̃ fructus essent maturi viliori pretio q̃ infimo quo valitura verisimiliter tempore collectionis esse speratur ratione anticipatæ solutionis committit vsuram mortalem cum obligatione restituendi secundũ

Universidad de Deusto
Biblioteca

Abb. in dict. capit. nauiganti. numer. sexto. illum textum. de vsuris. Caieta. in summa, verb. vsura, in quarto casu sequitur Nauar. dict. cap. 17. nu. 227. dicens secus esse si pretio honesto ea emisset diminuto, eo quod rationi congruat ob periculum cui similia subsunt non vero ratione anticipatæ solutionis: nec differre, quòd ematur frumentum, vinum vel oleum, determinatum ex tali fundo, agro, vel vinea vel cum facultate eligendi, ex fundo agro, vel vinea quo maluerit emptor dummodo ratione illius facultatis eligendi soluatur plus, quod iustum fuerit,

61 Infertur præterea ex supradictis ad decisionem illius quæstionis an licitum sit, & ab vsuræ vitio semotum conducere reditus ecclesiasticos alicuius præbendæ, beneficij vel præstimonij anticipata solutione multo viliori pretio quàm reuera valeant tempore perceptionis eorundem paulò vel post terminis quibus solutio fiat locari soliorum prout frequenter fit in hoc episcopatu Ciuitatensi, necne? & in primis videtur id licere ratione dubij euentus, vt in dicto cap. nauiganti. in. 2. parte, ibi quæ licet plus tunc valeant vtrum plus vel minus solutionis tempore fuerint valituræ verisimiliter dubitatur: non debet ex hoc vsurarius reputari: cum ergo verisimiliter dubitari possit vtrum redditus prædicti ecclesiastici plus, vel minus valituri sint nullam in hoc vsuram committi videtur: conductor enim periculo, quod in se suscipit, se exponit ac proinde si modicum postea percepisset nihil repetere posset ex pretio, quod soluit. Secundo ex text. in. l. si ea lege. C. de vsur. vbi pactum inter debitorem & creditorem cui fundus fuit obligatus, vt creditor ipse fructus fundi consequeretur inuicem vsurarum nõ rescinditur etiam si maius emolumentum ex dictis fructibus proueniat quàm sit quantitas vsurarum debita & hoc propter incertum fructuum euentum: est igitur ibi text. secundum Bald. &

62 omnes ad hoc, quòd ratione incertitudinis fructuum futurorum aliquid dicatur iustum quod alias si appareret certum esset iniustum, idem probat text. in. l. si ea pactione. C. eodem titul. de vsur. & ibi gloss. Cynus & alij, quo fit, vt incertitudo & dubius euentus causet tolerantiam contractus & ab eo vsuram excludat, vt in dict. iuribus, & tenet Abb. in dict. cap. in ciuitate. n. 7. & in cap. conquestus. nu. 8. versic. nonus est ratione dubij. de vsur. Roman. consilio 302. versic. quarto considerandum. Paul. de Castr. in. l. de fideicommisso. num. 3. C. de transactioni. latè Tiraquel. in. l. si vnquam. verb. donatione largitus. num. 131. C. de reuocand. donatio. & de vtroque retract. tit. 2. ad finem. rituli, num. 126. & 133. vbi plures allegat, & inter alios Alberic. Bartol. & Bald. in dict. l. si ea lege dicentes. id procedere in foro conscientiæ. Hinc infert Hippolyt. de Marsil. in rubric. de probationib. nume. 408. quòd si emo ab aliquo fructus, fundi certo pretio ad vitam meã licet possibile sit, quòd ego viuam tantũ, vt ex longa vita plus percipiam ex dict. fructibus, quàm sit pretium à me datum attamen, quia etiam possibile est, quòd moriar in modico tempore, ideo propter istam incertitudinem valet talis contractus nec dicitur vsurarius: hinc etiam deducitur licitam esse emptionem annuorum reddituũ

64 ad vitam ementis imo iustiorẽ cæteris esse hunc contractum propter incertitudinem lucri & damni, vt in d. iuribus, mortuo si quidem emptore non est reddenda sors ipsa quæ in pretium data fuerit, vt probant Innocent. & Doct. in dict. capit. in ciuitate. Oldrald. consil. 207. Abb. disputatio. 5. col. penult. Florent. 2. part. suæ summæ, titul. 1. cap. 8. §. 11. Ioan. à Medi. de restitut. cap. de censu temporali. Conrad. de contract. quæstione 81. sequitur Roman. vbi supra. & Ant. Capicius decisio. Neapolita. 159. nu. 16. est communis secundum Couarru. qui alios refert libr. 5. Variar. resol. c. 7. nu. 3. vbi eam probat aduersus Henricum Gandauensem, qui eum contractum vsurarium esse censet, & ita est tenendũ modo pretio

65 iusto emptio fiat. Infertur etiam ex dict. iuribus, quòd si aliquis ex pacto inito cum monasterio, vel priuato dederit certam pecuniæ

cuniæ quantitatem, vt eum alat toto tempore vitæ suæ si huiusmodi alendus cito moriatur antequam sit consumpta pecunia data, vel promissa monasterium, vel priuatus poterit eam retinere, atque exigere in solutam propter incertitudinem poterat enim ille viuere parum & multum, ita tenet Marsil. vbi supra nu. 409. dicens, id velle scribentes in. d. cap. nauiganti, & alios quos ibi refert: cum igitur hæc ita se habeant & fructus siue redditus prebendæ, beneficij, vel præstimonij ecclesiastici futuri in specie nostra tempore conductionis sint incerti præcipuè si ipsi, tunc non apparebant, quia verisimiliter dubitatur an plures, vel pauci nascentur ratione huius incertitudinis contractus huiusmodi locatio nis & si paruo pretio anticipato factus validus & licitus erit.

His tamen omnibus non obstantibus in casu nostræ quæstionis contrarium existimo verius tenendum, imo quòd huiusmodi contractus in foro animæ: sit illicitus & cum peccato fiat ac proinde conductor in conscientia teneatur ad restitutionem, & supplementum iustæ mercedis, ac pretij honesti, locationis etiam si non constet ob anticipatam solutionem multo minoris cõduxisse, sed tantum factum ipsum cum in modica læsione clerici locatoris, vt patet ex dict. cap. in ciuitate. & cap. consuluit. de vsur. & ex supra latius traditis in proposito. In foro autem exteriore contractus huiusmodi ex sui forma non iudicabitur vsurarius quanuis abstinendum sit à similibus contractibus, vt ex supradictis apparet, & præterea prope in terminis probat Roman. consilio 423. versicul. tertio dubitatur, loquens in oliueria locata pro pensione nouem annuorum florenorum, quæ communiter reddebat summam 100. flo

66 renorum, & inquit D. Anton. de Padilla in. l. secunda. C. de rescind. vendit. numer. 15. quòd cum locatio dependeat à viribus fortunæ non habet locum beneficium dicte. l. secundæ. vt in conductione fructuum beneficij, vel præstimonij, vel quartarum Regiarum, vel episcopalium (non tamen agit de solutione anticipata, sed simpliciter loquitur in locatione alicuius præstimonij, vel beneficij) quia tunc sola spes empta videtur quæ quidem vendi potest, vt in. l. nec emptio. ff. de contrahend. empt. & in. l. si iactum retis. ff. de actio. empt. quod duobus modis limitat primo, vt non procedat si spes illa æstimata à principio excedat dimidiam partem iusti pretij, nam hoc casu habebit locum legis illius beneficium secundum Cremen. ibidem numero 119. Secundo, vt intelligatur si fructus parui aut diminuti nascantur, secus si propter casum fortuitum inopinatum omnino non nascerentur per. l. ex conducto. §. 1. l. si merces. §. vis maior. ff. locati intellige nisi casibus fortuitis opinatis, & inopinatis renuntiatum fuerit iuxta latè tradita per Pinellum in. l. secunda. 1. parte, capit. tertio. nu. 26. & seq. C. de rescind. vend.

Si vero constiterit ob anticipatam solutionem multo minori pretio quàm redditus communiter valerent pretio iusto debito tempore soluendo conductos fuisse, tunc proculdubio erit contractus vsurarius iuxta receptissimam omnium sententiam, de qua supra numer. 16. agimus.

Præterea superiora probãtur, quoniam etsi huiusmodi locationes fructuum, siue reddituum Ecclesiasticorũ incertitudinẽ cõtinere videantur ratione futuri euentus, vt prædiximus nihilominus tamen singulæ præbendæ ac beneficia ecclesiastica, & sic spes ipsa fructuum suum communem valorem à communiter accidentibus habent ex præteritis annis, ex quibus in futurum iudicatur, & ita communiter scitur atque refertur, quòd præbendæ talis ecclesiæ Cathedralis reddunt singulis annis tantum, & sic de cæteris, quo fit vt ad sciendũ

67 quæ dicatur iusta rei locatæ pẽsio seu merces in dubio consuetudo præterita inspicitur, scilicet quãti ea res seu sibi similis locari solita est iuxta glo. per text. ibi in. l. excepto. gl. fin. C. locati. & ibi cõmuniter Doct. & Platea in. §. actionum. colum. 4. ad finẽ. nu. 18. de actionib. & ibi Ias. nu. 190. idem Ias. in. l. in summa. §. in frumento. nu. 2. in fi.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ff. de condict. indeb. est communis secundum Ari. Pinel. in repet. Rubri. C. de rescind. vend. 2. part. c. 3. nu. 4. & tenet Rom. d. consil. 423. in princ. sic etiam alias valor beneficij expressus in impetratione ipsius
68 secundum stylum Rotæ ita probari debet nempe, quòd beneficiū, de quo agitur tempore prouisionis & oneribus deductis valet in portatis centum, & quòd per quinque nos ante & post, anno sterili cum fertili computato communi æstimatione tantum valuit, & ita testis de tali beneficio notitiam habens dicit se scire, & si plus vel minus valeret, ipse non ignoraret, vt probat latè Gomec. in regul. de valor. exprimend. in impet. benef. quæst. fin. pag. 950. cum igitur beneficiorum ecclesiasticorū redditus æstimari à communiter accidentibus possint, clerici autem eorum possessio res egestate oppressi multo minoris ob anticipatam solutionem eos locant, consequitur illicitos esse huiusmodi contractus ex parte conductorum iuxta distinctionem præfatam: nec scientia eorum veri valoris conductores excusat quandoquidem non ex libera voluntate id faciāt clerici, sed potius inopia coacti.

Supereſt modo respondere ad fundamenta contraria verisimilis dubij, atque in certitudinis fructuum nascitur orum, quod videbatur contractum licitum facere & à labe vsuræ purum, sed his vnico verbo peremptorie respondeo, procedere nempe quando tempore contractus probabiliter poterat dubitari de eo, quod venturū esset, quia status præcedens inconstans erat, se-
69 cus verò si tempore contractus communi opinione quodammodo certum erat, & indubitabile videbatur aliquid esse venturum, quia tunc admittitur petitio & rescinditur cōtractus etiam si aliter euenire posset iuxta glossam notabilem in. d. l. si ea lege. C. de vsur. glo. fina. & ibi Bald. in princ. Alber. Salyc. & Paul. de Castr. in. d. l. si ea pactione. decis. Pedemont. 95. nu. 52. in fin. cū igitur beneficia hæc ecclesiastica habeant suum communem propè valorem annuū, consequitur, vt in eorum locationibus minori multo pretio anticipata solutione celebratis minimè supradicta locū habeant.

Accedit præterea, q̄ prædicti conducto res reddituū ecclesiasticorum nisi pro certo haberent & veluti præ manibus lucrū magnum sibi ex huiusmodi locationibus obuenturum ob anticipatam solutionem, quam faciunt, minimè vellent pecuniam suam periculo alicui subijcere præcipuè anticipatis solutionibus, quasi tempus illud, q̄ ea præueniunt ampliori valore fructuum commutent, & quanuis contractus huiusmodi (nisi ob anticipatā solutionem is fiat) in sua forma non sit iudicandus vsurarius, vt prædiximus, continet tamen peccatum & ideo ad restitutionem in cōscientia obligat: nemo enim eo in foro negabit, quin ob prædi. præuentionem temporis in soluendo pretium seu mercedem locationis minoris multo emit prædict. fructus q̄ aliās esset empturus, & nisi eo exiguo pretio sibi darentur pecuniam suam minimè præsolueret: constat igitur in animæ iudicio de deprauata intentione, quanuis in foro exteriori aliter iudicandum sit nisi constet ob anticipatā solutionem minoris multo locationem celebratam fuisse. Postremo euidentia res hæc claret: nam si incertitudo illa fructuum futurorum in proposito sufficeret ad efficiendum contractum purum, licitum ac iustum, idem esset dicendum quanuis præbenda vel beneficiū quotannis communiter mille aureos reddere solita vel solitum, ducentis & sic in quinta tantum parte pensionis solitæ locaretur, quandoquidem ita potest esse incertitudo respectu quatuor partium sicut respectu duarum vel trium: præmaximè cū eam incertitudinem conductores ipsi præauaritia insatiabili fingant ac commentiantur absque alicuius boni viri arbitrio, consequens est falsum manifestè, igitur & antecedens: resoluo igitur, conductores prædictos minimè turos esse in cōscientia, sed peccare mortaliter & ad restitutionem teneri: quinimo & in iustitia & foro exteriori, si constiterit ob anticipatam solutionem multo viliori conduxisse præd. redditus ecclesiasticos contractus erit vsurarius iudicandus, & etiam si hoc non constet, si tamen læsio vltra dimidiam iusti pretij excedat, æstimata spe illa à principio iuxta cōmunem valorem præcedentium annorū, vt prędiximus habebit locum rescisio contractus.

70 Nihilominus tamen non sunt ita amare ac strictè intelligenda supradicta, nam ratione periculi verisimilis, cui similia subsunt, non verò ratione anticipatæ solutionis diminui posset de honesto pretio, quod rationi & arbitrio boni viri congrueret iuxta tradita per Nauar. in manual. cap. 17. numer. 227. in emptione frumenti, vini vel olei alicuius fundi antequam fructus essent maturi, quæ in hac specie conuenire ac conducere etiam videntur, dum tamen cautè & moderatè id fiat: sed quia auaritia atque obcæcata cupiditas rectum arbitriū plerunque habere nō sinit consulo pro animarum salute, vt fideles Christiani ab huiusmodi contractibus se abstineant nisi iusto ac honesto pretio ij fiant.

71 Illud profectò latrocinij genus maximè execrandum est, quo mercatores vruntur, qui pecunia credita vendunt indigentibus & aliqua egestate oppressis merces carius vltra rigorosum, ac supremum pretium, quod in promptu valeant, pacto vel proposito principali, vt statim ab eo emant per se vel alium viliori pretio de præsenti soluendo, hoc nanque impium atque contra charitatem christianam est & iustis pœnis vindicandum: appellatur nanque vulgo, *Mohatra*: ita tenet Caiet. in sua summa verbo, vsura in 7. casu. circa finem. dicens esse vsuram palliatam & D. Couar. lib. 2. Variarum resol. cap. 3. nu. 6. ad fin. & Nauar. d. c. 17. nume. 242. vbi limitat quoties venditio
72 prædi. ad creditum fieret pretio rigoroso, emptio vero infimo, & sic ambo contractus caderent infra latitudinem iusti pretij, quia hoc casu non auderet condemnare mercatorem huiusmodi, vt asserit Florent. in 2. parte suæ summæ, titul. 1. capit. 8. quinimo laudādus esset si hoc faceret, prospiciens, q̄ nemo tantundem ei reddet pro illa merce, præcipuèque si eam emeret iusto mediocri pretio cessanti in omnibus, omni fraude vsuræ, & iniustitia pretij, quā uis hoc periculosum esset famæ mercatoris id facientis, quinimo & conscientiæ eiusdem vendendo ad creditum illi, quem scit eo genere emendi & vendendi vti velle hoc est, *mohatrar* ad malos & vanos vsus.

SVMMARIVM.

1 *Restitutio ablati vel debiti necessario statim facienda est vel dilatio petenda ab eo qui vsum rei concedere potest.*
2 *Possunt tamen species & casus aliqui constitui, in quibus boni viri arbitrio restitutio differri potest.*
3 *A restitutione excusatur quis propter inopiā.*
4 *Non tenetur quis ad restitutionem, quoties re aliena indiget ad subleuandam propriam necessitatem in casu extremæ necessitatis.*
5 *Constitutus in extrema necessitate potest rem alienam inuito domino capere & retinere nisi creditor sit in eodem articulo extremæ necessitatis.*
6 *Debitor, qui habita ratione status & dignitatis grauissimam pateretur ex restitutione iactu ram an teneatur statim restituere, vel possit restitutionem differre, si modo leue detrimentum ex ea dilatione immineret creditori? & num. seq. tres opiniones referuntur eligitur nu. 7. negatiua, dummodo debitor hoc casu parsimonia vtatur in viuendo, vt in nu. 8. limitatur secundo si creditor vel is cui est facienda restitutio sit in æquali necessitate vel incommodo rei suæ, vt in nu. 10. & nu. 11. agitur an id procedat in debitore bonæ fidei, & de re aliena extante nu. 12.*
9 *Confessarius non debet secundo absoluere pœnitentem, qui tenetur ad restitutionem statim faciendam & eam primo iussus omisit nisi actualiter nunc satisfaciat præterquam in casu hic relato.*
13 *Debitor, qui inducti non potest ad restituendum cum possit, an sit absoluendus cum cautione, quòd certo tempore restituet?*
14 *Differentes restitutionem vsque ad mortis articulum cum possint & teneantur eam in vita facere versantur in aperto periculo & nonnum-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam in manifesto iacent peccato.

15 *Idem est dicendum de illis, qui ambigentes an id, quod habent alteri debeant nolunt in sua vita id iudicio decernere.*

16 *Idem est de illis iudicandum, qui sub mortis articulum cum ipsi possint per se restitutionẽ facere id renuunt: arbitrantes sat esse id hæredibus iubere.*

17 *Hoc potissimum periculum in magnatibus imminet, quorum testamenta nunquam aut vix hæredes complent, sed satis se fecisse arbitrantur, vt quam restitutionem auus patri & pater sibi testamento præcepit eandem ipse alijs recentibus onustam filio iubeat, quam ipse postea committat nepoti.*

18 *Limitatur nisi debitor credat vere & pro certo quòd detentio talis non sit contra voluntatem domini vel etiam contra ipsam inordinatam.*

19 *Limitatur secundo nisi moriens omiserit restitutionem in vita faciendam sciens eam suum hæredem melius facturum, proponens quòd si aliud crederet ipse statim restitueret.*

CAPVT. XL.

De restitutione an differri possit vbi debitor habita ratione status & dignitatis grauissimã pateretur ex restitutione iactu ram?

1 VM restitutio ablati vel alias debiti necessario statim facienda sit vel peteda dilatio ab eo, qui vsum rei cõcedere potest, quia nunquam licet, nec momento temporis rem alienam domino inuito detinere: siquidem ea detentio peccatum est & nunquam peccare licet & præterea Leuitic. ca. 19. cauetur, non morabitur opus mercenarij apud te vsque mane, quare hanc doctrinam tenet Sanct. Thom. 2.2. quæst. 62. arti. vltim. & Florent. 2. parte suæ summæ, tit. 2. cap. 8. in prin. Sylvest. verb. restitutio. 5. §. 1. D. Couar. in reg. peccatum. 1. parte relect.

2 in princ. nu. 1. quanuis nihilominus adhuc non semper sit necessaria precise restitutio alieni ad missionem peccati, possunt enim species & casus aliqui constitui quibus boni viri arbitrio ipsa differri possit secũdum Sanct. Thom. & Caiet. d. quæst. 62. art. vlti. quorum sententia cõmuni omniũ Theologorum consensu recepta est, vt ex infra citandis patet.

3 Species certior atque præcipua est propter inopiam & paupertatem debitoris ob quam quidem excusatur à restitutiõe, quia non tenetur quis restituere eo casu, quo nõ potest restitutionem animo deliberatã exe cutioni mandare secũdum Diuum Augustin. in epist. 54. & probatur in c. quanquã. de vsur. in. 6. vbi glos. etiam in. d. regul. peccatum. & ibi Dynus & Anchar. col. 9. text. in cap. breui. & in cap. querelam. de iur. iur. Diuus Thomas vbi supra.

4 Imo non tenetur quis ad restitutionem, quoties re aliena indiget ad subleuandam propriam necessitatem data ipsius debitoris extrema necessitate, siquidem eo casu posset rem alienam inuito domino capere. ca. si quis propter necessitatem. de furt. vt tenet Scoto in. 4. dist. 15. & Sylvest. verbo, restitutio. 5. n. 2. & Couar. vbi supra. n. 2. & omnes communiter id fatentur: nisi creditor sit in eodem articulo extremæ necessitatis: nam tunc saltem cum agitur de specie aliena dominium semper remansit penes creditorem secundum Nauar. in manual. cap. 17. nu. 60. aduersus summam Tabienam, verb. restitutio. §. 4.

5

6 Supereſt videre an idem sit censendum vbi necessitas extrema non sit, sed tamen debitor habita ratione status & dignitatis grauissimam pateretur ex restitutione iacturam si modo leue detrimentum ex ea dilatione immineat creditori? Quæstio profecto sæpe contingens in praxi, atque difficilis & controuersa: in qua Adrian. in 4. senten. de bello. c. incipient. Aggredior. quæst. 6. & Ioan. à Methymna de restit. q. 5. latè pluribus probant negatiuam sententiam nempe in hac specie non idem esse, quod in illa extremæ necessitatis, quinimo hoc casu teneri debitorem omnino statim restituere cum possit licet cadat à suo decenti statu, tantum enim videntur excipere ab obligatione statim restituendi extremam inopiam, quæ cogeret ad eleemosynam creditorem, vel alium quemcunque hominem diuitem iuxta tradita per D. Couar. lib. 3. Variar. resol. c. 14. nu. 5. hãc etiam partem, vt in hac specie non habeatur respectus ne egeat, etiam si oporteret illum mendicare, & quòd nihil possit retinere ni si ea, sine quibus moreretur tuentur Ricardus, Raymund. Hostiens. Innocent. & alij, quos pro ea refert Sylvest. vbi supra nu. 1.

7 Sed contrarium imo, q̃ iustè in foro animæ differatur restitutio si ea fieri nequeat absque maximo debitoris damno vero, vt quia oporteret res proprias ad restitutionẽ vili pretio vendere, vel instrumẽta, quibus viuit, aut artem relinquere si modo creditor ex hoc non patiatur detrimentũ graue saltim, cum animo tamen & proposito restituendi cum primum possit probat Archid. in capit. si res. 14. quæst. 6. & Ioan. de Neapol. quodlibet. 9. quæst. 22. Scotus & alij in. 4. dist. 15. Florent. in. 2. part. suæ summæ. titu. 2. c. 8. Angel. verb. restitutio. 3. nu. 4. Sylvest. latè verb. restitutio. 5. nu. 2. & 3. vbi refert alios plures casus, in quibus is, qui decenter viuit non tenetur statim restituere in foro animæ, etiam si dilationem continere non possit, modo habeat firmũ propositum restituendi in totum, & paulatim secundum posse restituat in parte temporibus suis: eandem sententiam sequũtur, ac probant Caiet. d. quæst. 62. arti. 8. quæst. vltim. & Anchar. in. d. reg. peccatum. col. 9. & Palac. Rub. in repet. rubr. de donat. inter vir. & vxo. §. 65. nu. 51. Nauar. in man. c. 17. nu. 56. & seq. præcipuè nu. 62. & Couar. in d. reg. peccatum. 1. part. in princi. nu. 2. non

8 diffitens opus esse sincero acerrimoq; iudicio ad discernendum hoc grauissimum debitoris nocumentũ à leui creditoris iactura, vt hinc licita iudicetur debitoris dilatio, & inordinata censeatur creditoris petitio. Et hæc sententia humanior est, & tenenda meo iudicio ex fundamentis adductis per supradictos: quia creditor hoc casu rationabiliter debet velle debitorẽ excusari, alias inordinata esset ipsius petitio, & præterea, quia huiusmodi debitor ratione impotentiæ etiã hoc casu iustè excusatur, non enim dicitur honestè posse, qui cum tanto detrimẽto suo potest, vt probat Caiet. vbi supra. vbi amplius tenet, debitorem nempe hũc minimè teneri ad satisfaciendum creditori in hac specie illud modicum interesse, si ue præiudicium eidem subsequuto ex eo, q̃ sibi solutio illo tempore facta non fuerit quandoquidem ratione dict. impotentiæ, ac magni detrimenti debitor excusationẽ iustam habuit ac proinde nõ fuit in mora.

Intelligenda tamen est hæc sententia dũ modo debitor hoc casu parsimonia vtatur in viuendo intra vltimum gradum decentiæ sui status, quia non debet laute, opipare & splendidè viuere, & pompose vestiri, filiasque nuptui magnis dotibus tradere sicut si nõ esset obligatus ad restitutionem, sed in omnibus moderatè procedere resecando superflua, et si nõ potest filias æqualibus nuptui tradere, alijs tradat quibus minores dotes sufficiunt: faciendo enim huiusmodi debitores cum effectu quod possunt ad restituendum, & in alijs bene & cũ timore Dei se habentes possunt absolui per confessarium & communicari sacramentaliter. Illi vero, qui de eo, quod possunt semper procrastinant & annuatim restitutionem promittũt idq; non adimplent nõ videntur absoluendi nisi prius restituant, vel efficaciter negotium disponant, vt executionem habeat, nec etiam communicandi quatenus ad iudicium confessoris spectat, ita Sylvest. vbi supra nu. 4. & Nauar. d. ca. 17. nu. 62. Ant. à Cordub. in sua summa, quæst. 68. in. 2. opin. & alij ex supra citatis.

9 Quod adeo verum est & procedit, vt confessarius non debeat secundo absoluere pœnitentem, qui tenetur ad restitutionem statim faciendam & eam primo iussus omisit nisi actualiter nunc eam faciat, prouidendum est enim, ne sicut semel defecit in hoc, iterum quoque deficiat in creditoris detrimentum, ita Caiet. in summa, verb. restitutio. cap. 6. & Florent. in. 2. parte titul. 2. cap. 8. col. 8. nisi talis esset pœnitens, & cau-

& causa ob quam restitutionem omitteret & præterea tempus & locus, vbi confessio fit, ꝙ absolutionem impartiendam indicarent arbitrio prudentis confessoris cum vero proposito restituendi, quandoquidem erga Deum hoc sufficit, si opportunitas ad aliud non adsit secundum Nauar. d.ca.17. nu.59. & à fortiori erit deneganda absolutio debitori, qui sæpè restituere promisit, & non restituit, vt probat Frater Angles in suis florib. Theologi. quæstionar. in quæst. de restit. pag.157. Secundo supradicta prin
10 cipalis sententia limitatur eo casu quo creditor vel dominus cui est facienda restitutio sit in æquali vel prope æquali necessitate vel incommodo rei quàm debitor, quia tunc integre statim ei est facienda restitutio quanuis debitor omnino pauper remaneat, quia non licet alicui in re aliena incõmodare dominũ, vt se ipsum commodet, & hoc casu rationabiliter & ordinate creditor vel dominus statim vellet rem suam, quia charitas bene ordinata incipit à se ipso, vt in.c.non satis.cum similib.86.dist. ita Doct. supra citati, præcipuè Caieta. & Angel. verb. restitutio.3.nu.4. Sylvest. & Cordub. & fatentur cæteri. Hoc tamen sublimitat Frater Angles vbi supra, fol.159. in versic. debitor &c. in debitore bonæ fidei,
11 nam is cũ mutatione status restituere non tenebitur, quanuis creditor ex dilatione solutionis statum quoque mutare compellatur, quia in pari causa necessitatis melior est conditio possidentis, obligatur tamen debitor resarcire creditori damnum, quod ex illa dilatione solutionis patitur, hæc tamen sublimitatio vera non est meo iudicio nec tenenda, quia cum sit debitor etiã si habeat bonam fidem, hoc est, debitum bona fide cõtraxerit tenetur restituere creditor, etiam cum mutatione status quando creditor est in æquali vel prope necessitate, nec in pari causa melior est conditio debitoris, nisi tantum in causa extremæ necessitatis qui non est iste, vt est prædictum & probatum, loquitur igitur iste author sine vero fundamento contra communes traditiones.

12 Tertiò limitatur prædicta secunda opinio principalis secundum eundem Angles vbi supra fol.158. & rectius quando res obnoxia restitutioni extat, & debitor non laborat in extrema necessitate, tunc nanq; illam statim restituere tenetur, etiam si statũ mutare cogatur, vt si detineat redditus alienos, quia tunc potest restitutio differri quãdo quis damnum in re propria patitur, secus si in re aliena quando ipsa extat, quia nemo cũ aliena iactura locupletandus est, quare nobiles, qui detinent oppida & alienas possessiones, ne à magnitudine status, & familiæ cadant, & eorum confessores facti conscij in statu damnationis esse dicuntur, nisi ignorantia alicuius Doctoris opinione excusarentur secundum ipsum, cuius illa ratio, ne quis, scilicet cum aliena iactura locupletetur, & si in cæteris debitis, etiam militet, & tamen adhuc in eis non admittitur, fortius tamen vrget in proposita specie ad præd. limitationem fundandã, præcipuè cum ipsa alia fortiori præd. ratione probetur, & ideo mihi placet quæ colligitur etiam ex Caiet. vbi supra. d. quæst.62. art.8. quæst. vltim. imo etiam si debitor sit in extrema necessitate tenetur restituere rem alienam extantem creditori in eadem necessitate cõstituto, vt supra diximus nu.5. aduersus Talienam.

Non desunt tamen qui distingant inter has duas opiniones, vt si acceptio ob quam debetur restitutio fuerit iniusta, nempe ex furto, vsuris, alijsve iniurijs, debitor in hac specie, qualecunq; citra extremam necessitatem patiatur detrimentum, teneatur illis restituere etiam si statũ perdat, hoc enim non est de statu suo cadere, imo in suum ab illo descendere, qui non erat suus, & in hoc casu procedat. 1. opinio supra posita. Si vero quis per acceptionem iustam debita contraxit, & citra suam culpam in paupertatem inciderit facilius illi sit indulgenda restitutionis prorogatio si creditor dilationẽ ferre possit, aliùs secus, nam citra extremã necessitatem melior est multo creditoris conditio quam debitoris, & in hoc secundo casu procedat secunda opinio principalis su-

pra posita: hanc concordiam videtur tenere Caieta. d.q.62. artic.3. & eam probat Domi. à Soto lib.4. de iust. & iur. q.7. art.4. in vers. quin vero. pag.369. quem sequitur pluribus comprobans Cordub. vbi supra, in.3. opinione. & Frater Angles fol.158. & seq. hæc tamen concordia vera mihi nõ videtur, sed potius secunda sententia supra. d. indistinctè in vtroq; casu, quia ad præd. excusationem nõ attenditur, ꝙ quis teneatur restituere ratiõe delicti, sed ꝙ egestate grauetur, quæ apud Deum sufficiens est excusatio, dum ipse debitor ab animo aliena detinendi vere abstinuerit secundũ August. d. epist.54. & restituere proponat cum primum posit, ergo idem erit in impotentia restituendi mediocri, vt mediocriter excusset, vt sentit Sanct. Antoni. 2. parte. tit.2. c.8. col.4. & Couar. vbi supra nu.2. circa fin. ibi, nec enim ad hanc excusationem &c. & ex professo Nauar. d. cap.17. num.58. & ita est tenendum.

13 Dominicus autem à Soto vbi supra, carpit Sylvest. verb. restitutio. 5. §.5. directorium sequutum, affirmantem, ꝙ si creditor non vult restitutionem expectare, & debitor induci non potest ad restituendum statim, tunc sacerdos potest eum absoluere si cautionem capiat, ꝙ certo post tempore soluat, quia tunc vtiliter gerit creditoris negotiũ: si enim pœnitens non absolueretur, forsan ille nunquam debitum suum recuperaret, hoc nanq; inquit Soto procederet in foro exteriori, non tamen in cõscientia, sacerdos nanq; nõ est inter creditorem ac debitorem sequester, aut creditoris procurator, sed nomine Dei conscientiarum expurgator, & ideo in hoc tantum debet esse intentus, vt secundum causas & merita perpendat an debitor sit soluendo necne: nam si soluendo est nullatenus inuito creditore est absoluendus nisi restituat, quanuis periculum immineat, vt nunquam sit restitutio facienda: ipse enim pœnitens sibi viderit, potest tamen accidere, vt satisfaciat si per partes statis temporibus restituat: quod vltimum intelligendum est quãdo aliud commode, iuxta supradicta, fieri non potest vel alio casu excusetur ex traditis ꝑ Sylvest. vbi supra. & per Ant. de Cordub. d.q.68. in primis folijs: at verò si debitor, cũ possit nolit simul, seu integre debita creditori soluere, sed annuatim aut paulatim confessarius non poterit eidem prædictam dilationem concedere nulla iusta & probabili causa existente ex relatis à supra citatis authoribus, nec eum absoluere, nisi cum effectu fiat restitutio statim, vel tempore quo commode fieri potest respectu supradictorum, vt latius probauit Methymna. d.q.5. circa fin. in vers. nunc ad id. & Frater Angles in suis floribus Theologicarum quæstio. in quæst. de restitut. pag. 156. Sed quoad reprobationem Sylvest. factam à Soto attinet credo Sylvestrum nõ id simpliciter tenuisse, quod Soto eidem attribuit, sed illud refert ex directorio & Angelo in verb. restitutio. vlt. q.5. quinimo ipsemet Sylvest. inquit illud ꝓcedere quo ad forum causarum, sed quoad Deum id intelligit quando peccator est taliter voluntate & conscientia dispositus, quòd non habet animum perseuerãdi in mortali. qui de attrito virtute clauium possit effici contritus, puta, quia credit se non posse cum posit aut non teneri statim cum teneatur, alias non esset absoluendus nec capax absolutionis. Ego vero quoad veritatem huius dicti attinet existimo standum esse facti veritati in hac specie, vt si secundum causas, & merita confessarius perpenderit, ꝙ debitor sit soluendo statim, eum non absoluat quousque restituat nisi verisimiliter credat creditorem permissurum si cordis intima debitoris penetrasset, vt ipse confessarius & præterea debitor animo decerneret statim soluere, si sibi nõ videretur cum eo adimplere quãuis sibi graue nimis id esset, vt rectè declarat Nauar. d.c.17. nu.65. Si vero contrarium intelligat confessarius, vel sit dubius dilationem rationabilem eidem præstare potest recepta cautione ꝙ prædicto tempore satisfaciet, & cum hoc eum absoluat, vt in effectu sentit ac exprimit Soto vbi supra. & ita intelligo hanc materiã.

14 Ex quibus facilè colligitur in quam aper-

to ver-

Universidad de Deusto
Biblioteca

to versentur periculo & nonnunquam manifesto iaceant peccato, quirestitutionem vsque ad mortis articulum differunt cum possint & teneantur eam in vita facere: certum nanq; est, quòd quicunque scit se ære alieno grauari & nõ habet propositum restituendi vsque ad mortem cum tamen antea possit licet firmissimum illud habeat, tunc restituendi aut restitutionem in testamento præcipiendi perdurat in peccato mortali, nec est absoluendus, quia habita opportunitate per nullum tempus licet retinere alienum inuito domino: quare si subita fuerit morte correptus, vt pluries accidere solet in statu descendit damnationis, ita Soto vbi supra pag. 370. Frater Angles vbi supra, in quæst. de restitut. pag. 154. & inquit Soto, idem esse censendum de illis
15 qui ambigentes, an id quod habent alteri debeant nolunt in sua vita id iudicio decernere, sed satis ducunt si proponant in testamento id hæredi suo demandare, quod expresim sequitur Cordub. vbi supra d. q. 68. versi. y de lo suso dicho.

16 Idem est omnino iudicandum de illis, qui sub mortis articulum cum ipsi possint per se restitutionem facere id renuunt arbitrantes satis esse id hæredibus iubere quoniam illi reuera non habent sincerum animum restituendi, nam qui tunc non restituunt indicant, quòd neque si vixerint restituent, vt contingit sæpissimè, ac proinde videtur illis intentionem puram restituendi deficere, sed tantum esse conditionalem scilicet, si moriantur quæ profecto ad pœ-
17 nitentiam non sufficit, & hoc potissimum periculum in magnatibus imminet quorum testamenta nunquam, aut vix hæredes complent, sed satis se fecisse arbitrantur, vt quam restitutionem auus patri & pater sibi testamento præcepit eandem ipse alijs recentibus onustam filio iubeat quam ipse postea committat nepoti, sicque restitutio omittitur, quia si primus hæres & secundus eam non fecerunt, nec posteriores facere volunt aut possunt, aut tenentur si bona libera à parentibus non habuerunt, & ita omnino prætermittitur, aut plenaria non fit, nec debito tempore, vt tenent Dominic. à Soto, & Frater Angles vbi supra. quod intelligit verum Archid. post Ioan. de Neapol. & eos referens Sylvest. verb. restitutio. 5. nu. 7. nisi debitor credat verè &
18 pro certo, quòd detentio talis non sit contra voluntatem domini, vel etiam contra ipsam inordinatam, tamen vt in secunda opinione principali supradicta.

19 Secundò intelligendũ est, nisi moriens omiserit restitutionem in vita faciendam sciens eam suum hæredem melius facturũ proponens, quòd si aliud crederet ipse statim restitueret secundum Angelum in verb. restitutio. 3. §. 2. quem refert & sequitur Nauar. d. cap. 17. nu. 68. versic. lo decimotercio. & Cordub. d. quæst. 68. versic. lo segundo. dicens alios plures hoc tenere. Et cum his imposita est vltima huic operi manus, ad laudem, & gloriam Dei omnipotentis, & intemeratę virginis Mariæ matris eius, omniumque Sanctorum. In quo quicquid dictum est, censuræ Sacrosanctæ matris Ecclesiæ, iudicioq; meliùs sentientis submittimus.

LAVS DEO.

SALMANTICAE,
Apud Ioannem, & Andræam Renaut fratres.
M D LXXXVII.

de cauſ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

E.

Ecclesia vacans super cuius fructibus est apposita annua pensio tenetur ad solutionem eius eamque soluere tenetur œconomus eius qui pro ea conueniri potest. cap. 1. num. 116. pag. 41.

Idem est in solutione charitatiui subsidij. ibid. num. 117.

Ecclesia vtrum habeat potestatem super actus animæ pure interiores? negatiua eligitur. cap. 13. num. 4. pag. 143.

Ecclesia catholica diuisit totum orbem per prouincias in Episcopatus & Archiepiscopatus, &c. vnicuique præficiens suum Episcopum & pastorem atque gubernatorem, qui Episcopi in locum Apostolorum successerunt. cap. 27. nu. 13. & 14. pag. 247.

Ecclesiæ ordinatio esset illicita, qua statueretur quòd non fieret processio in funere alicuius nisi solueret certam pecuniæ quantitatem licita autem magis esset si statueretur quòd omnibus certam eleemosynam dantibus talis honor exhiberetur. cap. 29. numero. 24. pagina. 259.

Ecclesia sicut honorat suos parochianos donis cœlestibus eos ditando, &c. ita videtur vt ipsi teneantur in ea officijs diuinis Dominicis & alijs festiuis diebus assistere. cap. 30. nu. 4. pag. 263. sed hoc late per totum cap.

Ecclesia si lædatur in contractu potest petere restitutionem in integrum contra laicum coram iudice ecclesiastico. cap. 34. numero. 10. pag. 316.

Ecclesia vel clericus agentes de rebus suis actione reali vel personali possunt conuenire laicum coram iudice seculari vel ecclesiastico. cap. 34. nu. 13. pag. 317.

Ecclesia in contractibus suis nullam habet fraudem adhibere. c. 36. nu. 2. pag. 346.

Edicta quę leguntur in visitationibus circa peccata manifestanda intelliguntur de publicis non vero de occultis. cap. 11. numero. 75. pag. 132.

Electio fieri non potest durante lite super iure eligendi alijsq; rebus ad id pertinentibus. cap. 28. nu. 13. & 14. pag. 252. & quid in iure præsentandi?

Emere debitum minori pretio licet quod expositum est periculo, vel quod cum expensis exigi spectatur. caput. 39. numero. 33. pagina 383.

Emens ad vitam suam annuum redditum certo pretio non facit contractum vsurarium, quia principio percepto d. annui redditus est incerta. cap. 39. nu. 64. pag. 390.

Emptio ad vitam fructuum alicuius fundi certo pretio licita est propter incertitudinem euentis, licet ille viuat tantum quòd ex longa vita plus percipiatur ex dictis fructibus quam sit pretium quia etiam possibile fuit mori in modico tempore. cap. 39. nu. 63. pag. 390.

Emptor licet non teneatur stare colono, venditor tamen tenetur eidem reddere partem pensionis quam acceperat pro tempore residuo locationis non impleto & ad interesse præterea idem tenetur. cap. 36. numero. 26. pagina 351.

Et erit cautela necessaria pro clericis locantibus vt excipiant casum, quo desinant beneficia possidere, vt in eo de eunctione nec ad vllum interesse teneantur vt ibidem. num. 29.

Emptor fisci percipit pensionem cedentem post ipsam venditionem etiam si ea soluatur pro fructibus ante venditionem perceptis, & hoc speciali fisci fauore, quia hoc priuilegium emptori fisci datur in compensationem damni quòd cogitur stare colono fisci. cap. 33. num. 25. pag. 306.

Enormis læsio circa manuum iniectionem in clericum quæ dicatur? excessus notorius quando dicatur enormis læsio. cap. 5. nume. 16. & 17. pag. 76. & 77.

Episcopus publicè excommunicatus non potest iudicem aliquem instituere, quinimo nec ipse episcopus excommunicatus nec eius vicarius institutus de causa cognoscent, sed adiri debet Papa vt prouideat. cap. 1. numero. 83. pagina. 34.

Secus est in delegato nam ipsius iurisdictio non suspenditur per excommunicationem delegantis. ibidem. num. 84.

Episcopo existente suspecto censetur etiam in consequentiam suspectus eius officialis. cap. 1. num. 86. pag. 35.

Episcopo absoluto ab excommunicatione ipsius vicarius poterit iurisdictionem exercere sicut ante excommunicationem. cap. 1. numero. 87. pagina. 35.

Episcopus duos canonicos in suo seruitio habere occupareque potest ad idque eos compellere. cap. 1. nu. 149. pag. 49.

Episcopus potest dispensare in irregularitate occulta. cap. 3. nu. 8. pag. 59.

Secus si sit publica vel deducta in iudicium, vt ibidem. numero. 9. & numero. 16. casus practicatus.

Episcopus siue eius vicarius generalis potest absoluere subditum à sententia excommunicationis lata à iure nulli tamen reseruata. cap. 5. num. 1. pag. 74.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Idem est in excommunicatione lata per constitutionem inferioris confirmata tamen à Romano Pontifice.ibi num.2.atque in suspensione lata ob contumaciam & non in pœnam sine termino & reseruatione.ibi num.3.
Episcopus non potest absoluere à suspensione temporaria intra tempus.cap.5.nu.6.pag.75.
Episcopi nequeunt contra concilia dispensare. cap.5.nu.10.pag.75.
Episcopus non potest absoluere à suspensione lata in pœnam alicuius delicti etiam à iure, siue temporalis siue perpetua sit.cap.5.numero.4. pag.74.
Nisi in suspensione imposita ob adulterium, vel alia minora delicta.ibi num.5.pag.75.
Episcopus non potest dispensare circa suspensionem triennij, quam incurrit parochus, qui interfuit matrimonio clādestino.cap.5.nume.9. pag.75.
Episcopus potest absoluere à sententia excōmunicationis,quæ ob manuum violentarum iniectionem in clericum ob leuem & modicam iniuriam incurritur.cap.5.nu.11.pag.75.
Et quæ dicatur iniuria leuis in proposito relinquitur arbitrio episcopi.ibi nu.14.& 15.pag. 76.Colaphus est leuis percussio in proposito. ibi num.18.pag.77.
Episcopus Salmantinus recte procedere potest virtute brevis Sixti V. P. maximi aduersus clericos & præceptores contra præfatam constitutionem & literas apostolicas facientes, docentes, vel asserentes, monitione præmissa. cap.7.nu.40.pag.99.
Episcopus tempore cessationis à diuinis potest celebrare vt quilibet sacerdos tempore interdicti.cap.10.nu.6.pag.112.
Episcopus potest concedere monitorias generales,hoc est,Cartas de excommunion,ad instantiam cuiuscunque eas petentis. cap.11.nume. 1.pag.116.
Sed solus episcopus eas decernere potest, alij vero inferiores minime.ibidem.nu.3.
Episcopus an dispensare possit cum homicida occulto.cap.13.nu.16.& seq.pag.146.
Episcopi non vero eorum vicarij possunt absoluere ab hæresi occulta attento Concil.Triden. cap.13.nu.26.pag.150.
Hodie secus per Bullam in Cœna Domini.ibidem.num.31.
Episcopus potest post contractum matrimonium ante illius consummationem si ita expedire iudicauerit ex aliqua causa remittere denuntiationes & si non sit suspicio quòd matrimoniū malitiosè impediretur.cap.19.numero.11.pagina.191.
Non tamen id facere potest sine aliqua causa ibidem.num.12.
Episcopus ex rationabili causa potest dispensare ne denuntiationes alias ad matrimonia contrahenda requisitæ fiant vt in exemplis hic positis.cap.20.nu.20.pag.198.
Episcopus potest dispensare cum incestuoso, vt contrahat cum illa muliere, quæ sibi ratione incestus affinis effecta non est, & ita se habet consuetudo.cap.23.numero.10.& 12.pagina 221.
Episcopus potest contra canonem Papæ aut concilij pure pœnalem dispensare quando ei specialiter hoc non prohibetur.cap.23.nume.11. pag.222.
Episcopus an possit dispensare cum incestuoso ad exigendum debitum ab vxore sua. cap. 23. num.15.& 20 pag.223.& 225.
Et quid si incestus sceleratissimus vt puta cōmissus cum sorore vxoris aut cum socru? num. 16.pag.224.
Episcopus an possit dispensare cum contrahente matrimonium contra votum simplex ad exigendum debitum?cap.23.numero.17.pag. 224.
Episcopus licet regulariter non possit condere statuta aut dispensare contra canones fallit tamen ex causa euidenti & necessaria. cap. 23. num.18.pag.225.
Episcopi in locum Apostolorum successerunt in eo quòd sunt pastores non vero in ordine,quo Apostoli fuerunt religiosi. cap.25.numer.12. pag.232.
Episcopus,qui confert ordines aut subditus, qui eas recipit citra ætates statutas à Concilio Triden.peccat mortaliter & ordinator huiusmodi per annum à collatione clericalis tonsuræ ob huiusmodi culpam suspenditur. cap.26. num.17.pag.240.
Episcopi debent cauere ab ordinando pueros in aspectu quamuis vigesimum quintum annum attigerint ne forte subrepat in opprobrium ordinis clericalis. caput.26. numero.35. pagina 243.
Et præterea ne ijs sacri muneris dispensationem committant, qui ob imbecillitatem intellectus, atque debitę considerationis diuina ministeria parui pendant.ibi num.36.
Caueant etiam ne indoctos ordinent atque eos,qui male legunt ne ignorantia causet contemptum.num.37.
Episcopi taxare possunt quanto stipendio ille dignus sit,qui tali seruitio ecclesiæ mancipatur, dum tamen absit emptionis vel venditionis cogitatio.cap.29.num.3.pag.254.

Epis-

Episcopi,clerici,monachi,& monachæ licitè accipere possunt portiones,eleemosynas, & stipendia,quæ pia consuetudine aut lege naturali diuina aut humana iuxta aliquod tale opus spiritale facientibus debentur. cap.29.nu.14. pag.258.Secus si alias ad id tenerent? vt in nu. 15.Gratis tamen oblatum accipere possent, vt ibi.
Episcopus sicut non potest tollere aut restringere ius commune,ita nec consuetudinem generalem.cap.30.nu.22.pag.267.
Episcopi non debent pati celebrari diuina in domibus priuatis atque omnino extra ecclesiam & oratoria ad diuinum tantum cultum dicata ab eisdem ordinarijs assignanda & visitanda est.cap.30.nu.24.pag.267.
Hodie licet ex causa necessitatis & cum licentia episcopi.vt ibi num.28.& 29.pag.168.
Episcopus potest & debet visitare omnia hospitalia & curare vt ad eum vtium teneantur in quē sunt instituta.cap.35.nu.6.pag.340.
Episcopus non potest se intromittere super bonis hospitalis pauperum infirmorum, neque super redditibus ipsorum neque aliquid debet agere cum administratoribus dictorum locorum neque eos cogere ad reddendam rationē. cap.35.nu.17.pag.342.
Hoc fallit quando pia loca essent constructa authoritate episcopi, vel quando essemus in dubio & dicta loca haberent aliqua signa per quæ ostenderetur ea esse constructa authoritate episcopi,vel quando essemus in dubio & dicta loca haberent campanile, &c. ibidem nu. 18.& 20.pag.342.& 343.
Hodie attento sancto Concil.Triden.indistincte potest episcopus visitare omnia pia loca cap.35.nu.19.pag.342. & nu.26 pag.344.
Episcopus in visitatione hospitalis aliorumque piorum locorum quid possit facere.cap.35.nu. 27.pag.344.
Episcopus visitare potest deposita publica frumenti nempe,*Las albondigas*,ac rationes reuidere.cap.35.num.28.pag.345.
Episcopo quarta an debeatur ex relictis confratrijs?cap.35.nu.7.pag.334.& nu.13.pag.341.
Eunuchi quid distent à spadonibus.cap.16.num. 1.pag.167.
Exceptio tituli vel dominij non impedit possessionis restitutionem, ergo agi potest cōtra singularem possessorem habētem titulum & bonam fidem non est bona consequentia. cap. 34.nu.78.& 80.pag.332.
Excommunicatio hæresi cohæret sicut lepra leproso,& homini vmbra.cap.1.nu.9.pag.12.
Excommunicatus occultè hodie nullo modo vitandus est,nec etiam ante denuntiationem cuius excommunicatio duobus etiam testibus probari posset.cap.1.nu.24.pag.18.
Excommunicationis fama publica non sufficit ad hoc vt teneamur aliquem vitare ante denūtiationem.cap.1.num.25.pag.19.
Excommunicatio quotuplex sit in proposito ad sciendum an excommunicatus vitandus sit, vel non.cap.1.num.26.pag.19.
Excommunicatus nominatim dicitur,qui nomine proprij officij vel dignitatis aut aliquibus positis signis indubitatis excommunicatur vt hic, quamuis vitandus non sit etiam à sciente quousque fuerit declaratus & denuntiatus per iudicem.cap.1.nu.28.pag.19.
Excommunicatus nominatim non est,quicunq; fecerit aliquid contra canonem id ipsum facientem excommunicantē. c.1.nu.27.pag.19.
Excommunicatus nominatim & declaratus per iudicis sententiam, quæ illum denuntiat mandatque denuntiandum publicum excommunicatum vitandus est, antea vero non. cap. 1. num.29.pag.19.
Atque vsus, communisque interpretatio Christiani orbis in hunc sensum accepit constitutionem Concilij Constantiensis per quā nunc non negatur sepultura ijs,qui excommunicati moriuntur nisi sint denuntiati,ibid.nume.30. pag.20.
Et an superiora procedant in interdictis,vel suspensis nominatim, &c. ibidem. numero.43. pag.22.
Excommunicationis publicatio vbi fiat. cap.1. num.32.pag.20.
Excommunicationis publicatio facta in consistorio iudicis coram paucis non sufficit.cap.1. num.33.& 34.pag.20.
Excommunicatio non est necessarium vt omnibus de ciuitate sit manifesta, sed satis est quod transeat in notitiam viciniæ, seu maioris partis in qua actus geritur sicut de notorio dicitur.cap.1.num.34.pag.20.
Excommunicatorum denuntiationes quomodo fiant.cap.1.nu.35.pag.20.
Excommunicationis pœna ipso iure affligit & inhabilitat quoad omnes suas potentias illum, qui in eam incidit absque alia declaratione trahit nanque secum executionem paratam. cap. 1.num.37.pag.21.
Excommunicatus regulariter peccat alijs cōmunicando etiā ante denuntiationem & magis quā alij eidē cōmunicantes post denuntiationem quo fit vt ipse excommunicatus ante denuntiationē teneatur se abstinere à cōmunicatione fidelū & à diuinis.cap.1.nu.38.pag.21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Excōmunicatus occulte tenetur se vitare à cōmunione fidelium & à diuinis abstinere ante denuntiationem.cap.1.nu.39.pag.21.
Et an id procedat quando ex hac euitatione occultum eius crimen occultaque excommunicatio proderetur cum graui scandalo? ibi.numero.40.
Excommunicatus occultus,si habet alias ius compellendi sacerdotē, vt habet parochianus eius, petit autem Eucharistiam in publico tenetur ei parochus ministrare sicut occulto peccatori:secus si occultè petatur,vel in publico & notorio excommunicato etiam si non sit denuntiatus.cap.1.num.50.pag.24.
Excommunicato cuicunq; non est exhibendum sacramentum pœnitentiæ.cap.1.numero.51. pagina.25.
Excommunicatis dubijs(hoc est)occultis licitum est porrigere eucharistiam etiam cessante scandalo si nō porrigeretur.cap.1.nu.52.pag.25.
Excōmunicatus absoluendus est in articulo mortis à quolibet sacerdote nullaq; reseruatio est in illo articulo.cap.1.num.58.pag.28.
Excommunicatus tunc dicitur nominatim declaratus quando in sua parochia publicatur illum esse excommunicatum vel in concione publica & alias vt hic.cap.1.nu.77.pag.33.
Excō municationis sentētia publicè lata intelligitur si iudex eam tulerit in loco,vbi publice iudicare consueuit hoc tamen hodie non procedit.cap.1.nu.78.pag.33.
Excommunicati occulti omnes actus gesti siue sint ciuiles, siue spirituales sunt validi.cap.1. num.82.pag.34.
Excommunicatus iudex occultè ac proinde toleratus ab ecclesia,an possit alterum excommunicare.cap.1.nu.82.pag.34.
Excommunicatio lata à iudice excommunicato tolerato ab ecclesia operatur omnes suos effectus.cap.1.nu.88.pag.35.
Excommunicatus occultè licitè saltem valide potest alteri facultatem concedere audiendi confessiones publicè autem excommunicatus minime.cap.1.num.89.pag.36.
Excommunicatus non lucratur fructus sui beneficij,vel præbēdæ dum excommunicatus existit licet à sententia excommunicationis appellauerit,cap.1.nu.90.pag.36.
Excommunicatus durante excommunicatione non facit fructus beneficij suos & si quos percepit tenetur ad eorum restitutionem.cap.1. num.92.pag.36.
Nec requiritur ad hoc quòd sit denuntiatus. ibidem.nu.93.
Excommunicatus ipso iure amittit fructus sui beneficij absque eo quòd in sententia hoc exprimatur.cap.1.num.94.pag.36.
Excommunicatus fortius priuatur distributionibus quotidianis.cap.1.num.95.pag.37.
Excommunicatus iuste etiam ante denuntiationem non lucratur fructus redditus neque distributiones quotidianas sui beneficij vel præbendæ.cap.1.num.103.pag.38.
Excommunicatis & reipublicæ hostibus sunt beneficia subtrahenda in quantum propter hoc arcentur à culpa.cap.1.num.104. pag.38.
Excommunicatus vel suspensus iuste, & si sua culpa tenetur soluere pensionem si beneficij retinet possessionem,idem si iniuste sit excōmunicatus eum non amittat fructus sui beneficij.cap.1.num.124.& seq.pag.43.
Idem est in charitatiuo subsidio. ibid.nu.125.
Excommunicatus iuste lucratur fructus sui beneficij si hoc in sententia Papæ declaretur.cap.1. num.133.pag.45.
Excommunicato in casu extremæ necessitatis subueniendum est de fructibus sui beneficij ne fame pereat.cap.1.nu.134.pag.46.
Excommunicatus iniustè non amittit fructus sui beneficij vel præbendæ quos tunc recuperabit per viam iustitiæ principaliter querelando vel super hoc agendo non vero per viam attentatorum.cap.1.num.135.& 136.pag.46.
Excommunicatus iniuste non amittit distributiones quotidianas,quas etiam percipiet ita de mum.&c.vt hic cap.1.nu.137.pag.46.
Excommunicatus ob causam suæ ecclesiæ etiam iuste lucratur fructus suæ præbendæ.cap.1. num.149.pag.49.
Excommunicatus à iudice an possit per confessarium absolui virtute Bullæ cruciatæ vel Iubilei satisfactā parte in vtroque foro. cap.2.nu. 1.& seq.pag.50.præcipuè nu.10.& 11.& 12.
Excommunicationis sententia pro futuris culpis non est in quemquam infligenda. cap.4.numer.2.pag.62.
Excōmunicationis sententia lata nō præcedente trina monitione non est nulla sed iniusta. cap. 4.num.4.pag.62.
Excommunicatio generalis potest in hunc modum ferri,quisquis furtum fecerit sit excommunicatus.cap.4.num.5.pag.62.
Excommunicatio generalis à canone vel statuto ferri potest tam pro præteritis quam pro futuris culpis.cap.4.num.6.pag.62.
Excommunicationis sententia generalis ferri potest ab homine in eos,qui tale crimen commiserint quoties illud in aliqua vrbe, oppido vel prouincia,ita frequens sit vt merito pro quiete & securitate ac bono regimine reipublicæ generalis monitio atque animaduersio requiritur.cap.4.num.10.pag.64.
Idem erit quoties ob præcedentem causæ cognitionem vel aliud iudex futuram contumaciam coniectura verosimili præsumit, vt in exemplo de quo hic.cap.4. numero.11.pagina.64.
Excommunicari quis potest ea conditione si intra certum terminum non satisfecerit huiusmodi tunc sententia appellatione medio tempore interposita suspenditur. cap.4.nume.19. pag.66.
Quod procedit etiam si in sententia excommunicationis dicatur,nisi satisfeceris creditori intra mensem ex tunc excommunicatus sit. ibi.num.20.
In hac sententia excommunicationis cōditionalis adueniente die, vel conditione ipsa excommunicatio statim locum habet absque alia denuntiatione.ibi num.22.
Non tamen retrahitur ad diem pronuntiationis.ibi num.23.sed appellatio medio tempore interposita eam suspendit.ibi num.24.
Et satis est quòd appellatio prædicto casu interponatur ante conditionis vel diei euentum etiam post lapsum decem dierum datorum ad appellandum alias regulariter.ibi numero.25. pag.67.
Excommunicatio generalis vt feratur aduersus participantes cum excommunicato quā monitionem requirat.cap.4.num.32.pag.70.
Et num.43.pag.73.praxis excommunicandi nominatim participantes cum excommunicato, vt iuridica sit.
Excommunicatus iniuste respectu causæ non est priuatus communibus & generalibus suffragijs ecclesiæ catholicæ.cap.4.nu.34.pag.71.
Si tamen sit iniuste excommunicatus ex defectu notabilis ordinis iuris ligat in vtroque foro. ibi num.35.pag.72.
Excommunicationis sententia iniusta respectu causæ non priuat communibus & generalibus suffragijs ecclesiæ catholicæ, secus si sit nulla ex defectu notabilis ordinis iuris.cap.4. num.34.& 35.pag.71.& 72.
Excōmunicationis sententia nulla nō est timenda nullitatis causa publicata.cap.4. numer.36. pag.72.
Excommunicatio nulla neque in animæ iudicio nec in exteriori vllum effectum habet si constet eam esse nullam.cap.4.nu.37.pag.72.
Quomodo autem non sit seruanda docetur.numero.38.
Excommunicationis nullitas si sapientibus nota sit vulgus autem ignorat potest excommunicatus corā illis sapientibus eam non seruare in publico vero eam seruare debet quousq; scandalū rationabiliter sedauerit.c.4.nu.41.pa.73.
Excommunicatus publice nulliter denuntiatus publicet sufficientem causam nullitatis ad euitandum scandalum, quo facto si aliquis tunc scandalizetur non erit scandalum pusillorum, sed Pharisæorum.cap.4.nu.42.pag.73.
Excommunicatio est meri imperij.cap.5. nume. 25.pag.79.
Excommunicatio gladius censetur spiritualis. cap.7.num.26.pag.94.
Excommunicatio non incurritur vbi quis certus est propter aliquam circunstantiam neque peccall'e mortaliter.cap.7.nu.29.& 30.pa.94.
Excōmunicatio infligi potest pro re futura prohibenda etiam si alias non esset peccatum.cap. 7.nu.31.pag.95.& declaratur.num.32.
Excommunicationis nullitas quibus ex causis contingat.cap.4.nu.40.pag.73.
Excommunicatio est maior pœna quæ est in ecclesia.cap.9.nu.5.pag.107.
Excommunicatio dicitur mucro episcopi, & est maxima pœna sicque non debet infligi pro leuibus criminib⁹,sed pro peccato mortali. cap. 9.nu.6.pag.107.
Excommunicatio generalis lata in scientes furtum & nō reuelantes non obligat eum,qui aliquid accepit sine scandalo in recōpensam certi debiti liquidi sibi ex iustitia quod alio modo non poterat recuperari, neque etiam obligat id scientes modo pro cōperto habeant pro debito legali res illas fuisse subtractas, secus tamē si dubitaret licet subripiens id affirmet,nisi tāta fide & virtute apud eos polleret vt merito propter eius dictum certi efficerentur: quod procedit etiam si episcopus iuberet reuelare eos,qui rem illam pro recuperatione sui debiti acceperint:quia huiusmodi monitoriæ continerent errorem intolerabilem ac proinde non valerent.cap.11.num.67.pag.130.
Vbi num.68.ampliatur in vxore aliquid furripiente de bonis mariti prædicto modo.nume. 69.vbi quòd debet cauere ne nerum sibi debitum soluatur.
Excommunicatio regulatur ab intentione excōmunicatoris idem est in excommunicatione generali.cap.11.nu.78.& 79.pag.132.
Excommunicati impœnitentes per principem secularem puniuntur.cap.12.nu.1.pag.136.
Excommunicati de quibus in.l.1.tit.5. *de los defcomulgados*.lib.8.nouæ collect.reg.possunt puniri à iudice ecclesiastico.cap.12.nu.5.pag.137.
Excommunicatus punitus in vno foro pœnis dictæ. l. regiæ non poterunt in altero amplius

Universidad de Deusto
Biblioteca

eisdem puniri.cap.12.num.7.pag.137.
Excommunicatio incurritur propter crimen occultum per accidens, & propter penè occultum alias à iure imposita.cap.13.nu.6.pa.144.
Excommunicati non possunt etiam si velint eligere durante tempore excommunicationis. cap.28.nu.3.pag.250.
Excommunicato non currit præscriptio non solum quando est excommunicatus pro iuribus suę ecclesiæ,sed etiam pro rebus proprijs. cap. 28.nu.7.pag.251.
Nec tunc est necessaria restitutio ad subducendum illud tempus, impedimenti excommunicationis de medio.ibid.num.9.
Excusatur à reuelatione facienda aliquid sciens si is,à quo id sciuit denuntiet.cap.11.numer.72. pag.131.
Executiua via agi potest contra illum, cui literæ pensionis intimatæ fuerunt secus aduersus illum cui intimatæ non fuerunt sed via ordinaria tunc procedendum erit.cap.1.numer.133. pag.39.
Exhæredari possunt filij non solum vna ex quatuordecim causis à iure expressis,sed etiam ex similibusidem in donatione, quæ non solum ob causas à iure expressas reuocari potest, sed etiam obsimiles.cap.14.num.4.pag.153. & vide ibidem.num.6.
Expensæ prodigæ & prophani apparatus fieri soliti ex pacto tacito vel expresso dum vel ingrediuntur monasterium vel professionem emittunt nõ sunt liciti. cap.32.nu.69.pa.299.
Expensæ factæ in affigendis edictis & alijs pro electione facienda magistralium & doctoralium præbendarum vnde soluendæ?cap.1.nu. 129.pag.44.
Et quid in expensis factis in electione prælati. ibidem.num.130.
Exponens se periculo probabili peccandi peccat tale peccatum quale periculum est. cap. 1.nu. 69.pag.31.
Exercens in arena operas suas cum bestia detenta peccat mortaliter & aspiciens est infamis. cap.7.num.5.pag.87.
Extrauagans, quæ Ioanni. 22. tribuitur quamuis male,refertur declarans,quę percussio dicatur leuis ad hoc vt episcopus absoluere possit à sententia excommunicationis ob eam incursam.cap.5.num.15.pag.76.
Extrauagans ambitiose de rebus ecclesiæ non alien.Pauli Veneti est seruanda vbi fuit à principio recepta.cap.8.num.4.pag.100.
Extrauagãs ambitiose de rebus ecclesiæ nõ alien. an sit in vsu.cap.8.nu.6.&.7.pag.101.
Extrauagans ambitiose an habeat locum & procedat non solum in bonis ecclesiarum,sed etiã in locatione fructuum siue reddituum beneficiorum.cap.8.nu.14.& 15.pag.103.
Extrauaganti ambitiose de rebus ecclesiæ dubiũ est an sit apud Hispanos derogandum,quandoque enim admissa est quandoque neglecta,cap.8.num.8.pag.102.

F.

FActum iudicis reputatur factum partis. cap. 2.num.2.pag.50.& quomodo hoc intelligatur.ibidem.num.16.
Facto diuortio quoad thorum ob culpã viri vxori restituenda est dos & medietas lucrorum ante quæsitorum idem est in lucris post separationem quæsitis. ca.24.nu.14.& 15.pag.229.
Neque hoc casu vxor aliquid viro acquirit, nec communicat,vt in num.16.
Secus si culpa vxoris non viri fiat diuortium, quia tunc quicquid ipsa acquirit viro communicare tenetur.num.17.
Nec in hac specie vxor aliquid habebit ex bonis antea per maritũ quæsitis vel postea quærendis.num.18.pag.229.
Facultas in diplomate cruciatæ concessa ad absoluendum ab excõmunicatione satisfacta parte non est amplior quam verba sonant, vnde absolui non poterit virtute bullæ qui ob impotentiam soluere non possit quamuis hic quoad Deum sit absolutus.cap.5.num.29.pag.80.
Et nomine partis in proposito non intelligitur iudex,vt in exemplo hic posito cum sua limitatione.ibidem.num.30.pag.80.
Neque hoc casu excommunicatus non data rebellione tenetur soluere iura iudici nec tabellioni ad hoc vt possit absolui.ibid. num.31.
Falsitas aut subreptio causæ impulsiuæ quæ principem mouet aut moueret ad difficilius concedendum quod ab eo petitum est principis gratiam inualidam efficit.cap.15.numero.23.pagina.161.
Fallium testimonium contra aliquem innocentẽ in iudicio si quis dixerit ad quid teneatur?cap. 38.num.4.pag.364.
Fama publica excõicationis non sufficit ad hoc vt teneamur aliquem vitare ante denuntiationem.cap.1.nu.25.pag.19.
Fama sola impedimenti duobus testibus probata sufficit ad impediendum matrimonium contrahendum.cap.11.nu.33.pag.122.
Fauoris ratio attendi non debet cum ius tertij lædatur.cap.32.num.43.pag.291.
Fauorabilis merè dici non potest ea dispositio, quæ mixtum in se fauorem & odium cõtinet. cap.32.num.44.pag.291.

Fauorabilibus personis sic debitores sumus ex iustitia quòd alijs iniustitiam facere non debeamus.cap.32.nu.71.pag.299.
Fictio à lege introducta super eo de quo lex ipsa disponere potest habetur pro veritate.cap.32. num.11.pag.283.
Filius patrem hæreticum occultum accusare aut iudicibus indicare non tenetur duobus casibus exceptis, de quibus hic cap.11.numer.57. pag.128.
Filius presbyteri ex matre coniugata genitus, si sciat secretè per vtriusque parentis relationẽ se non esse legitimum sed filium presbyteri, dummodo hoc sit omnino occultum poterit sine dispensatione ad sacros ordines promoueri, & beneficium curatũ recipere. cap. 13. nu. 12.pag.145. sed contra ibi num.20. pag.148.
Filius matrimonium contrahere potest sine patris consensu, idem in filia de iure canonico. cap.20.nu.1.&.2.pag.194.
Filius nihilominus cum consilio patris vxorem ducere debet quod à sancto Concil. Trident. non reijcitur.cap.20.num.3.&.4.pag.194. & nu.7.eadem pag.ratio huius assignatur.
Filius etsi sine patris consensu possit matrimonium contrahere non tamen sine peccato potest patris consilium spernere. cap.20.numer. 8.pag.194.
Filiusfamilias ducens vxorem indignam patre inuito vel inscio lædit ius patriæ potestatis, ac proinde ei iniuriam facit. cap.20.n.13.p.195.
Filij communes facto diuortio inter coniuges apud quem eorum morari ac nutriri debent. cap.24.nu.19.pag.229.
Filius fictus ciuilis & improprius non excludit substitutum sub ea conditione vocatum si grauus sine liberis decesserit.cap.32.nume. 10. pag.283.
Filius melioratus in tertia hæreditatis parte cum grauamine, vt si sine liberis decesserit alteri filio testatoris restituat, si monasterium ingrediatur non succedit monasterium in ea parte, quæ legitima est filiorum, sed alter filius vocatus.cap.32.num.55.pag.290.
Filius adoptiuus non operatur defectum substitutionis factę alicui si sine liberis decesserit.cap. 32.num.51.pag.293.
Filius primogenitus si consensit locationi à patre factæ de rebus maioratus tenebitur postea in eo succedens eidem locationi stare. cap.36. num.10.pag.348.
Filius adulterinus vel suppositus non tenetur credere matri id sibi reuelanti, neque hæreditatẽ restituere stulteque egisse filium Regis quendam,qui nimis credulus matri credidit sibi dicenti se non Regis sed militis filium esse,& ob id regno renuntiauit.cap.38.numer.30.& 31. pag.371.
Quod procedit in foro etiam conscientiæ,vt ibi numer.32. Nisi tam vehemens esset matris persuasio vt talis filius credere intus mente conuincatur,vt ibidem.num.33.
Fallit secundò,si mater filium benigne & amanter tractauerit ipsaque sit moribus reformata, &c.vt in num.34.
Fallit tertiò,nisi veritas tam euidenter probetur vt nulla possit tergiuersatione celari,tũc enim in conscientiæ foro tenetur ei credere, vt in num.35.
Fallit quartò, si filius hic ex reuelatione matris haberet conscientiam læsam. vt in numer.36. pag.372.
Finis præcepti extrinsecus, & ad quem præceptum ordinatur,scilicet,cultus interior per fidem & charitatem non est id, quod præcipitur,& ideo non cadit sub præcepto. cap.31. num.11.& 15.pag.273.
Finis præcepti quod fertur de virtute aliqua morali charitas est.cap.31.nu.16.pag.274.
Fundi & res ecclesiæ si eius sint conditionis vt ex eisdem quolibet triennio vnicus tantum fructus percipiatur poterunt in nouem annos locari.cap.8.nu.13.pag.102.
Fructus præbendæ durante excommunicatione vel suspensione contingentes in vtilitatem ecclesiæ conuertuntur distributiones vero quotidianæ præsentibus accrescunt, & quomodo hoc intelligatur.cap.1.nu.105.& seq.pag.38.
Fructus principales præbendæ durante excommunicatione præbendati accrescunt vbi patrimonium ecclesiasticum in duas est diuisum partes distinctas,quarum vna ad fabricam pertineat,altera vero ad ministrorum victa & laboris mercedem sit destinata.ca.1.num.107. pag.39.
Fructus beneficij siue præbendæ super quibus ecclesiastica pensio Apostolica authoritate est reseruata sunt obligati atque hypothecati pro solutione pensionis ideoque agi potest contra quemcunque illorum possessorem siue sit vniuersalis siue particularis successor.c. 1.num.115.pag.41.
Fructus percipiens ex priuilegio Apostolico beneficiorum vacantium primi vel aliorum. annorum tenetur suis sumptibus adimplere onera beneficijs ipsis cohærentia.cap. 1.numero 127.pag.44.
Iniqueque & contra ius expensæ siue salaria horum onerum successori imponuntur non obstante cõsuetudine contraria.ibid. nu. 128.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Fructus beneficiorum vltimi anni quo modo dividendi sint inter hæredes defuncti & nouũ beneficij successorem.cap.33. nu.1. pag.301. & num.sequen.vbi quòd pro rata diuidantur.
Fructus qui post acquisitum ex causa fideicommissi dominium ex terra percipiũtur ad fideicommissarium pertinent quantuis maior pars anni ante diem quo fideicomissium cessit præterita sit.cap.33.num.2.pag.31.
Fructus separati à fundo licet non sint recondjti tempore obitus beneficiati ad hæredes eius pertinent.cap.33.nu.4.pag.302.
Fructus beneficiorum(præter ecclesiæ cathedralis)episcopatus Ciuitatens.diuiduntur pro rata inter hæredes defuncti & nouum successorem vltimi anni,quo præcessor decesit,annuſque incipit à die Sancti Martini mẽsis Nouembris.cap.33.nũ.12.pag.303.
Idem obseruari solitum est in diuisione fructuum Commendatorum Sancti Iacobi & Calatrauæ ex constitutionibus eorundem ordinum.cap.33.nu.13.pag.303.
Fructus dotis vltimi anni,quod durauit matrimonium diuiduntur pro rata inter partes. cap. 33. nu.14.pag.303.& ibidem num.15. Hic annus quomodo debeat computari?
Fructuum diuisio dotis vltimi anni, quo matrimonium durauit an hodie locum habeat? cap. 33.num.16.pag.304.
Fructuum diuisio prædij venditi ad vitam pendentium fit pro rata temporis quo vixerit emptor.cap.33.nu.17.pag.306.
Fructus integri vltimi anni(legatis fructibus alicuius fundi quotannis dũ viueret legatarius, vel dum vxor esset vidua, vel durauerit in ali quo ministerio) ad legatarium pertinent. cap. 33.num.28.pag.306.
Fructus ad maioratus successorem à die delati maioratus indistinctè pertinere debent. cap. 33. num.30.pag.306. Sed verius est tenendum vt pro rata diuidantur inter hæredes vltimi possessoris & nouum successorem,vt ibid.nu.31. Et à quo tempore hoc casu numerandũ sit anni principium. num.32. vbi quòd mors regionis obseruandus.
Fructus beneficij renuntiati an inter renuntiantem & successorem diuidantur pro rata? cap. 33.num.33.pag.307.
Frumentum anticipata solutione quo pretio emi possit hodie attenta.l.regia.c.39.n.48.p.387.
Frumentum vetus an permutari possit cum nouo recipiendo tempore colligendorum messium, quod vulgo dicitur, *Dar lo a renouar.* cap. 39.nu.49.& seq.pag.388.
Frumenti granum vetus quando mutuatur ad renouandum, seu vt nouum recipiatur ne illud vetus pereat,& vt recipiẽti gratia fiat,& sic bona intẽtione nõ est vsura,si granum vetus tantum vel plus valet tẽpore quo traditur, vel quo reddendũ est,quantũ nouũ cum redditur, vel saltẽ id sit verisimile.c.39.nu.50.pag.388. Quod adeo procedit & ampliatur primo, vt in præd.casu etiã sit licitũ plus expetere de nouo grano si vetus melius existimaretur, vel plus valere quam nouum tẽpore redditionis, dum verisimiliter plus non valeret nouũ reddendum quam valeat vetus tempore mutui, vel quãdo erat vendendũ, vt ibidem.num.51. Quinimo si tẽpore mutuationis valet faneca frumẽti octo regalia,& tũc est verisimile quòd tẽpore solutionis valebit quatuor, & infra poterit mutuator conuenire,vt pro singulis fanecis duplices reddantur, dũ tamẽ verosimile dubiũ sit plus,minusve duas fanecas tũc valituras quã tẽpore mutuationis valeat vna. ibi.nu.52. Secundò ampliatur vt procedat etiã, nõ solum quãdo cõstat, vel est verisimile q granũ vetus tantũ vel plus valebit,tẽpore quo reddendum est,quantũ uouũ cum redditur, sed etiã si id nõ cõstet,modo dubiũ sit an frumentũ nouum sit plus vel minus valiturũ quã vetus,vel quando qui dat frumentũ vetus esset illud seruaturus in tempus messium colligendarum habita ratione eius,quo pluris eo tempore solet æstimari frumentũ nouũ quã vetus.ibi.n.53.pag.388.
Frumentũ vetus mutuans ad renouandum vt melius seu prævalens recipiatur est vsura. cap.39. nu.54.pag.389. Præmaxime si auferatur mutuatario libertas soluẽdi quando voluerit obligans eum ad nouum reddendum, vt ibi,quod. Ampliatur vt procedat non solum quando scitur nouũ melius & pretiosius futurũ,sed etiam si verisimiliter credatur plus frumentum valiturũ tempore redditionis, & non erat vsq; ad illud tempus seruaturus, secus si verisimiliter dubitabatur plus vel minus illo tempore valiturum,vel si vsque ad illud tempus erat seruaturus,& libertas non auferatur soluendi intra triennium.cap.39.nu.55.pag.389.
Frumentũ putrefactũ vel corruptũ corruptioni ve proximũ,aut submarcidum aut impurum, pro nouo,vel etiã veteri meliori tamen mutuari non potest,alias mutuans peccat mortaliter cum obligatione restituendi quod plus valet nouum soluendum.cap.39.nu.56.pag.389.
Frumentum mutuari potest tempore egestatis ipsius æstimatum, vt tunc communiter valet in frumento reddendum eo pretio, quo tempore solutionis valuerit, modo circa valorem frumenti attendatur ad decisionem l.17. l.17.tit.11.lib.5.nouæ collect.reg. cap.39.numero.58.pag.389.
Frumentum, vinum, vel oleum emens alicuius fundi antequam fructus essent maturi viliori pretio quam infimo, quo valiturum verisimiliter tempore collectionis esse speratur ratione anticipatæ solutionis committit vsuram mottalem cum obligatione restituendi. cap. 39.num.60.pag.389.

G.

Gratia facta à principe ex aliqua causa finali,an & quando valeat & duret cessante causa prędicta. cap.15.nu.22.pag.161.

H.

Herminigildus Rex,filius Leouigildi Regis olim Hispaniæ, qui ob catholicæ fidei professionem ab hæreticis in carcerẽ coniectus sunt maluit oppetere mortem,quam communionem sacram è manibus episcopi Arriani sumere.cap.1.nu.72.pag.32.
Hæreticum ante condemnationem nõ tenemur vitare, & si sciamus illum esse hęreticum.cap. 1.num.8.pag.12.
Hæreticus notorius cur non sit vitandus ante cõdemnationem?cap.1.nu.13.pag.14.
Hæretici schismatici & apostatæ,si sint hæresis, apostasiæ aut schismatis condemnati veniunt nomine excommunicatorum nominatim atque etiam simoniaci,& omnes,qui per sententiam fuerint pronuntiati & condemnati alicuius criminis,cui annexa sit excommunicatio, & præterea quicunque proprio nomine propter aliquod aliud delictum fuerit pronuntiatus excommunicatus.c.1.nu.42.pag.22.
Hæreticus moriens si episcopus & Inquisitores desint absolui potest à quolibet sacerdote.cap. 1.num.59.pag.28.
Hæreticus verè de ecclesia non est:non potest erga homines esse fidelis,qui Deo exitit infidelis.cap.1.nu.70.pag.31.
Hæreticus & schismaticus est qui putat Ecclesiã alibi esse vel esse posse quam penes Petri successorem.cap.1.nu.72.pag.32.
Hæreticus occultus interrogatus ab inquisitoribus vtrum sciat aliquem hæreticum esse, an teneatur se prodere. cap.12.numero.40. pagina 125.
Hæretici occulti protinus sunt iudicibus apostolicis, hoc est Inquisitoribus indicandi nulla præcedente correctione fraterna,etiam si fere compertum sit quòd per solam correctionem resipiscet quia eidem non est fidendum. cap. 11.num.53.pag.127.
Hæreticus mentalis solum non incurrit excommunionem nec aliam pœnam.cap.13.num.5. pag.144.
Hæreticus occultus per accidens si secreto confiteatur Inquisitori crimen istud & pœniteat eiusdem erit ab eodem Inquisitore absolubilis quo ad pœnitẽtiæ iudiciũ.cap.13.n.7.pa.144.
Hæreticus puremẽtalis si coram Inquisitoribus occultissimam hæresim confiteatur, vel cum amico reuelet petens ab eo consilium non incidit in excommunicationem. cap.13.num.9. pag.144.
Hæres vsufructuarij locantis fundum in quinquennium,& ante decedentis non tenetur vti frui præstare,neque sumptus quos fecit conductor in fundo tanquam quinquennio fruiturus.cap.36.nu.9.pag.348.
Hæredes vel fideiussores,prælati,rectoris,vel alterius beneficiati,vel etiam possessoris maioratus,qui locauerat ad certum tempus ante id impletum decedentis, an teneatur de obiectione.cap.36.num.16.pag.349. & num. sequen. vbi & numer.27. & 28.l.9.titul.17.par.1.expenditur.
Quid in obstante alteram præbendam. ibid. num.24.
Et in resignante beneficium ante tempus locationis impletum.ibid num.28.
Hæres vniuersalis non admittitur contra factum defuncti quando ille actus fuit validus & efficax secus si fuit nullus.cap.36.nu.22.pag.351.
Homicida occultus per accidens an incurrat irregularitatem?cap.13.nu.11.& seq.pag.145.
Homicida occultus an possit celebrare quando alias probabiliter timeretur reuelatio delicti? cap.13.num.21.pag.148.
Hospitalia an visitare possit & debeat episcopus & quid debeat facere in visitatione.cap.35.numer.17.& seq.pag.342.& seq.
Et an hospitalia dicantur loca pia? ibidem. numero.29.

I.

Ioannem Euangelistam an Christus Iesus à nuptijs ad castitatis professionem vocauerit. cap.17.nu.13.& 14.pag.171.& seq.
Ioannes Segura Ouetensis carpitur. cap.18.nu. 10.pag.186.
Iudex ad petitionem partis læsæ potest authorẽ damni occultum generaliter excommunicare,quinimo si illud sciat in confessione potest eum indeterminate arguere, non vero nominatim,sed in genere à communione remouere,quia nec Christus Iudam à communione removit.cap.11.nu.16.pag.119.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudex dicitur procedere ex officio suo puro & mero quando nemo petit seu defert. cap. 11. nu. 19. pag. 120.
Iudex requisitus omnino tenetur impartiri officium suum etiam nobile cõsistens in ipsomet iudice. cap. 11. nu. 17. pag. 120.
Iudex caueat ne non rite procedat interrogando reum illicitè & nõ legitimè, quia alias damnaret animam suam. cap. 11. numero. 45. pagina. 126.
Iudex ecclesiasticus tenetur remittere laicum excuntem ad monitorias & allegantem rem tenere iusto titulo ad suum iudicem si hoc petatur cognoscit tamen iudex ecclesiasticus an legitimè propalauerit vel non. cap. 11. numer. 84. & 85. & sequen. pag. 133.
Iudex ecclesiasticus potest cognoscere contra laicum perseuerantem in excommunicatione ipsumque mulctare & temporaliter punire. cap. 12. num. 6. pag. 137.
Iudex secularis etiam inter clericos est iudex cõpetens ad cognoscendum de causa possessionis rei spiritualis. cap. 34. nu. 19. pag. 318.
Iudicis cuiuslibet etiam secularis interest ne violentiæ & spolia fiant inter clericos & laicos. cap. 34. nu. 20. pag. 318.
Iudices seculares apud Gallos secundum vsum forensem, & ex priuilegio Martini V. & Leonis II. cognoscunt etiam inter clericos de possessorio cuiuslibet causæ spiritualis, sed contraria sententia verior est de iure & in iudicando & consulendo tenenda. cap. 34. nu. 22. pag. 318.
Iudex laicus potest cognoscere de causis possessorijs beneficialibus ex priuilegio & concessione Summi Pontificis prout in regno Franciæ fit item & quando iudex ecclesiasticus esset negligens in administranda iustitia ipsi laico turbato à clerico. cap. 34. num. 38. & 39. pag. 322.
Iudex laicus potest cognoscere de causis possessorijs beneficialibus, quando ipse requiritur in auxiliũ iudicis ecclesiastici. cap. 34. nu. 40. pag. 322.
Iudex laicus in adipiscenda possessione beneficij inter clericos minime ius dicere potest. capit. 34. nu. 41. pag. 322.
Iudex secularis an possit cognoscere de causa spolij possessionis beneficialis inter laicos, vel quando spoliator, seu turbator tantum est laicus? cap. 34. nu. 42. pag. 322.
Iudex ecclesiasticus in præd. casu erit competẽs. dict. c. 34. nu. 43. pag. 322.
Iudex secularis non cognoscit de causa possessoria beneficiali, quoties in ea principaliter agẽdum est de titulo simul. cap. 34. nume. 44. pag. 322. Secus si de titulo incidenter cognoscendum sit. cap. 34. nu. 45. pag. 323.
Iudex secularis potest de causa spirituali cognoscere cum incidenter de ea agitur in causa seculari. cap. 34. num. 46. pag. 323.
Iudex secularis absque dubio poterit de causa possessionis beneficiali cognoscere, quando incidenter de titulo agendum est, si de eo euidenter constaret vt puta per cõfessionem aduersarij. cap. 34. nu. 47. pag. 323.
Idem est si notoriè exactis constaret de titulo vel si aduersarius conuentus nihil obijceret. ibidem. num. 48.
Iudex ecclesiasticus potest clerico stuprum committenti imponere pœnam pecuniariam arbitrio suo vltra alias spirituales quando illę non sufficiunt, quam si non soluerit luet in corpus. cap. 37. nu. 4. pag. 354.
Iudex ecclesiasticus sicut iura Cæsarea grauiori pœna puniunt vi corrumpentem virginem quam spontaneã, ita idem seruare debet. capi 37. num. 5. pag. 355.
Iudex occultè excommunicatus bene potest suo officio vti validaq; erunt ab ipso gesta & pronuntiata fauore iuris publici publicæque vtilitatis. cap. 1. nu. 79. pag. 33.
Iudex in arbitrarijs requiri non debet vt rationẽ reddat cur ita egerit. cap. 19. nu. 10. pag. 190.
Iudex occultè excommunicatus ac proinde toleratus ab ecclesia an possit alterum excommunicare? cap. 1. nu. 82. pag. 34.
Iudici excommunicanti præiudiciũ infertur si absq; ipsius licentia cum satisfactione partis absolutio fieret in vtroq; foro. c. 2. n. 15. pa. 53.
Iura inter dubias opiniones vnam eligere indiscriminatim bona tamen fide concedunt. cap. 13. nu. 25. pag. 149.
Ius eligendi doctorem vel magistrum in ecclesijs cathedralibus horum regnorum ad præbẽdas doctorales & magistrales competit episcopis & capitulis ex indulto sedis apostolicæ. cap. 1. nu. 31. pag. 45.
Ius eligendi prælatum fuit concessum capitulo in priuilegium cum olim spectaret ad superiorem. cap. 1. nu. 31. pag. 45.
Ius parochiale in quibus cõsistat. c. 30. n. 2. p. 263.
Ius Pontificum magis sequitur legem Dei quã seculi. cap. 32. nu. 5. pag. 282.
Ius canonicum animas ad Deum dirigit. cap. 32. num. 6. pag. 282.
Ius naturale & diuinum tunc obligat ad restituendum alienum quando iniuste seu iniuriose illud detinetur, secus quando ex consensu domini elicito aut debitoris eius detinetur. cap. 38. num. 18. pag. 367.
Ius dicenti extra territorium impune non paretur quod circa approbationem confessarij adducitur. cap. 27. num. 16. pag. 247.
Iuuenis incestuosus, qui est in ea ætate, qua de iure de eius, incontinentia timeatur poterit absque dispensatione cum legitima alias vxore contrahere & ab ea debitum petere, quæ sibi per incestum affinis effecta non est, & nuenis in proposito dicitur qui sexagesimum ætatis suæ annum non attigerit. cap. 23. num. 13. pag. 222.
Et an quilibet incestuosus idem facere possit, vide ibi. num. 14. pag. 222.
Id quod à voluntate principis pendet reputatur quasi impossibile, hoc tamen fallit in eo, quod princeps solet faciliter concedere. cap. 22. nu. 9. & 10. pag. 212.
Incarcerati propter hæresim priusquam pro talibus declarentur deuitari solent, neque diuina officia, neque alijs sacramentis ecclesiæ vti, neque tradantur ecclesiasticæ sepulturæ donec causa peragatur. cap. 1. nu. 10. pag. 13.
Incertitudo & dubius euentus causat tolerantiã contractus & ab eo vsuram excludit. cap. 39. num. 62. pag. 390.
Incestus impedit matrimonium contrahendum. cap. 15. nu. 5. pag. 158.
Consuetudine tamen obtentum est vt hoc casu non petatur dispensatio ab episcopo. ibid. num. 8.
Incestus mentio facienda est vbi cum eadem, cum qua incestus commissus est contrahi prætenditur. cap. 15. nu. 24. pag. 162.
Incestus punibilis propter affinitatem an hodie committatur ex illicita copula in. 3. & 4. gradibus? cap. 23. num. 3. pag. 220.
Indicare furem iure ciuili tenetur quis, quando iudex procedit ex officio suo consistente in ipsomet, quod habet vt debeat purgare prouinciam malis hominibus: secus quando procederet ad instantiam partis, seu ex officio cõsistente in parte, sed de iure canonico & attenta praxi communi ecclesiæ indistinctè indicare tenetur. cap. 11. nume. 11. & 13. & sequent. pag. 118.
Indicandi sunt hi, qui occultè iniuriam irrogauerunt aut damnum dederunt ad monitorias generales. cap. 11. nu. 14. pag. 119.
Indissolubilitas matrimonij etiam rati est immediate de iure naturali & diuino absoluto. cap. 17. nu. 13. pag. 171. & seq.
Indissolubilitas matrimonij nõ sumitur ex significatione sed ex sui natura & institutione diuina. cap. 17. nu. 35. pag. 177.
Inducere aliquem ad contrahendum matrimonium plus est quam eum inducere ad non contrahendum cum vna. cap. 20. nu. 11. pag. 195.
Infamans cum alijs innocentem tenetur palinodiam recantare etiam se infamando vt pro parte sua famam innocenti restituat quamuis sciat sibi non esse præstandam fidem, propterea quòd videt alios, qui secum illum infamauerunt in sua priori sententia perstitere. cap. 38. num. 8. pag. 364.
Inferior potest absoluere à sententia excommunicationis lata per constitutiones episcoporũ & aliorum inferiorum, quando alteri non est reseruata. cap. 5. nu. 21. pag. 79.
Infirmus ita demum distributiones quotidianas habere debet si tempore rectæ valetudinis solitus erat residere alias secus. cap. 1. nume. 138. pag. 47.
Item hoc procedit vbi infirmus est præsens in loco vbi est ecclesia alias secus nisi aliud sit consuetum. ibidem nu. 139.
Infirmus præsens in loco vbi est ecclesia iure communi, semota consuetudine lucratur distributiones quotidianas, si solitus erat antea residere, nisi aliud habeat cõsuetudo, quia hoc casu ipsa est seruanda: idem est in excõmunicato iniuste stante consuetudine, vt etiã absens à loco ipsas lucret. c. 1. nu. 140. & seq. pag. 47.
Iniuria ita leuis potest esse ex iniectione manũ violentarum proiectarum in clericum, vt non perueniat ad peccatum mortale, sed veniale. cap. 5. num. 12. pag. 75. quo casu non incurritur sententia excommunicationis cum ea non incurratur nisi ob peccatum mortale. capit. 5. nu. 13. pag. 76.
Iniuria leuis quæ dicatur vt episcopus à sententia excommunicationis ob eã absoluere possit relinquitur arbitrio episcopi. c. 5. n. 14. pa. 76.
Inimicus Dei & ecclesiæ non debet de patrimonio Iesu Christi viuere. cap. 1. nu. 91. pag. 36.
Impediens seu prohibens testatorem ne aliquod legatum vel hæreditatem alteri relinquat, quãdo teneatur eidem ad restitutionem. cap. 37. num. 20. pag. 357.
Impedimentum sciens subesse inter volentes cõtrahere matrimonium si iussus sub pœna excommunicationis, vt denuntiet id non denuntiauerit peccat mortaliter. cap. 11. nu. 26. pag. 121. & nu. 27. modus denuntiandi præfigitur.
Impedimentum ex illicita copula proueniens hodie per Concilium Trident. restricta est ad primum & secũdum gradum, in tertio autem & quarto non impedit neque dirimit. cap. 15. num. 1. pag. 159.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Impedimenta vbi plura obstant difficilius solet concedi dispensationes & rescripta.ca.15.nu.14.pag.159.
Impedimentum publicæ honestatis iustitiq nullum oritur ex sponsalibus conditionalibus ante conditionis euentum.cap.22.num.3.pagina.211.
Impedimentum quod propter affinitatem ex illicita copula contrahitur hodie per Sanctum Concil.Tridentin.ad primũ & secundum gradum restrictum est, in vlterioribus vero gradibus neque impedit neque dirimit vt Pius V. suo motu proprio declarauit.cap.23.num.1.& 2.pag.220.
Impedimentum contractum ex illicita copula.in 3.& 4.gradu affinitatis ante confirmationem Concil. Trident. est hodie dispensatum motu proprio Pij V.cap.23.num.4.pag.221.
Impedimentum si incestus occultus sit an aliquod sit cum alia legitima contrahendi,ca.23. num.8.pag.221.
Impotentia ad actum generationis est, quæ impedit matrimonium contrahendum & contractum dirimit;secus vero impotentia ad generationis effectum. cap. 16. numero.13. pag. 166.
Impuberes,qui sponsalia contraxerunt facti puberes possunt pœnitere. cap. 18. numero. 10. pag.190.
Irregularitas duplex est, vna, quæ in pœnam peccati est imposita,altera, quæ incurritur citra culpam, sed est alia species irregularitatis, quæ ex homicidio vel membri mutilatione contrahitur ob dolum vel culpam,à priori absolui potest virtute bullæ cruciatæ à posterioribus minime.cap.3.num.6.pag.57.
Irregularitas non contrahitur nisi in casibus à iure expressis.cap.10.nu.9.pag.113.
Irregularitas induci potest humana Pontificia constitutione in pœnam criminis exterioris etiam occulti.cap.13.num.14.pag.146.
Institutio filij spurij simpliciter facta pro non scripta habetur nisi fiat sub conditione si princeps eum legitimauerit.cap.22.numero.6. pagina.211.
Instituti in potestate esse non debent substitutionem à testatore factam illudere irritamque reddere.cap.32.nu.50.pag.292.
Intentio legislatoris ecclesiastici ytentis in sua.l. verbo præceptiuo aut prohibitiuo est obligare transgressorem ad culpam mortalem, nisi aliquo signo vel verbo significetur,aut exprimatur contrarium.capitul. 7. numero 21. pagina. 93.
Interdictum ad tempus latũ lapso tempore cessat.c.5.nu.8.pag.75.
Interdictum generale relaxatur in quibusdam festiuitatibus hic expressis,non sic cessatio à diuinis,sed contrarium est verius,vt in nu. 12.c. 10.nu. 10.pag.113.
Interesse in recompensationem fructuum ex re vendita perceptorum interim dum pretium, non soluitur etiam attento iure canonico est licitum aut permissum. capitul. 39. numero 20. pagina.380.
Inuentus dicitur, qui est inuentus & captus & re præsentatus curiæ. capitul. 12. numero nono. pagina 138.
Inuitus nemo fit bonus vnde supposita necessitate omnes debent cogi ad subeunda media, quibus tandem volentes boni fiant. capit. 31. nu. 17.pag.274.

L.

LAicus conuentus rei vendicatione pro re ecclesiastica si probabiliter neget esse rem ecclesiæ iudex secularis adeundus est.cap.34.num.7.pag.315.
Laicus ratione sacrilegij conueniri potest coram iudice ecclesiastico.cap.34.numero.14.pagina.317.
Laicus potest diffinire quæstionem facti, etsi de re spirituali.cap.34.num.17.pag.318.
Laicus conductor decimarum non potest apud iudicem ecclesiasticum conueniri actione personali ex locato ad mercedem. cap.34. nu. 49. pag.323.
Lanas non est licitum reuendere carius in diem quam numerata pecunia vlra latitudinem iusti pretij.cap.39.nu.43.pag.386.
Lanæ an emi possint vilius ad creditum quam cum traduntur valeant?cap.39.num.44.& 45. vbi quid in frumento,vino, & oleo. pag.386. negatiue resoluitur præterquam primo si verisimile dubium sit plus vel minus lanas valituras tempore traditionis.Secundo ratione veri damni emergentis, vel lucri cessantis certis quibusdam concurrentibus,vt in nume.46.& num.47.quid si emptor suscipiat in se periculum lanarum futurarum?
Legatus à latere potest dispensare in omnibus casibus in quibus quilibet ordinarius suæ prouinciæ.cap.11.nu.6.pag.116.
Legatus à latere omnia videtur posse, quæ Papa sibi specialiter non reseruauit, quia eius vices gerit.ibidem.num.7.
Legati à latere officium non expirat per mortem Papæ cum mittentis. cap. 11. numero. 5. pag.116.

Legatum

Legatum factum puellæ decentum, si nupserit & quinquaginta si religionem ingrediatur cõsequitur mulier,mains etiam si religionem ingrediatur nisi relinquatur simul ei, qui ducet eam vxorem addat tamen testator quod legatum sit pretium dotis, ne alias maritus sibi habeat legatum. capit. 32. numero. 15. pagina 283.
Et num.16. limitatur etiam si legatum sit relictum pro dote mulieris vt nubat certæ personæ,vt num.17.
Fallit quoque si contrarium expresse testator caueri.num.16.
Item in legato facto pro incertis virginibus maritandis, vt in numero. 20. Sed contra primum dictum in numero. 58. & 60. pagina 296.
LEgatum piæ causæ factum an confraternitati disciplinatorum, vel similibus concedi possit. cap.35.nu.3.pag.340.
Lex humana iusta & de re graui aliquid statuens quando obliget transgressorem ad culpã mortalem, vel venialem. cap.7. numero.20. pagina.92.
Lex ad hoc vt valeat atque liget necessarium est vt ab initio fuerit recepta. cap. 8. numero. 2. pag.100.
Lex naturalis & diuina de defendenda fama propria præstat legi humanæ de abstinendo à sacro in irregularitate.cap.13.numero.22.pagina.149.
Lege lata,cui adiecta sit excommunicationis pœna euidenter colligitur intentionẽ fuisse obligandi ad mortalem culpam quod procedit licet non sit latæ sententiæ, sed comminatoria, vt in nu.28.cap.7.nu.25.pag.93.
Legem tunc dicitur non fuisse recepeam quando Principe sciente per aliquos actus contrarios excluditur, eo autem ignorante vbi per decennium lex negligitur nec vllo pacto admissa fuerit.cap.8.nu.3.pag.100.
Leges Cæsarum in decretorum libro relatæ tunc censentur canonizatæ cum in ipsomet canone ab aliquo Pontifice edito incorporatæ aut insertæ fuerint.cap.21.nu.33.pag.208.
Legis vel constitutionis licita est extensio ad casum omissum ex ratione expressa in lege vbi eadem ratio concurrit ac militat etiam in correctoris præcipue fauore animæ. cap.10. nu. 3.pag.111.
Lege.2.tit.5. De los descomulgados. libr.8.nouæ collect.reg.interpretatur. capit.12.nume. 17. pag.140.
Lege.1.tit.5.De los descomulgados. lib.8.nouæ collect.reg. merito stabilita Sciustissima est. cap.12.nu.3.&4.pag.136.& 137.
Lege si ferua.§.ff.de iur.dot. intellectus. cap. 16. nu.7.pag.165.
Lege qui ante calendas.13.de verb. oblig. intellectus.cap.26.nu.14.pag.239.
Et nu.15.de concordia dict.l.cum. Iamniculus la.1.132.in ordine.ff.de verb. sign. remissiuè.
Lege anniculus.la.2.134. in ordine. ff. de verbo. signific.intellectus.capit.26. numero. 16. pagina 240.
Lege.10.tit.4.de las labores y particiones.lib.3. fori obseruatur in his regnis.cap.33. num. 17 pag.304.
Lege Iulianus.§.fructibus.ff.de actio.empt.procedit etiam in eo,qui ex pacto retrouendendi rẽ retraxit.cap.33.num.29.pag.306.
Lege.9.tit.17.partita.1.expenditur.cap.36.num. 16.pag.349.
Lege.1.tit.19.partita.7.verba optima referuntur. cap.37.num.21.pag.357.
Lege curauit.C.de actio.empt.non procedit si ad terminum solutioni pretij constitutum solutio fiat,nam tunc nõ debentur eius vsuræ, hoc est,interesse licitum in recompensationẽ fructuum.cap.39.nu.19.pag.380.
Lege.2.C. de resciud. vendit. cum simil. beneficium non habet locum,cum locatio dependet à viribus fortunæ, nempe in cõductionibus fructuum alicuius præstimonij, seu beneficij, vel quartarum regiarum vel episcopalium,nisi spes illa æstimata à principio excedat dimidiam partem iusti pretij,vel nisi fructus propter fortuitum casum inopinatum omnino non nascerentur. capit.39. numero. 66. pagina.391.
Læsio enormis circa manuum iniectionem in clericum quæ dicatur?excessus notorius quando dicatur enormis læsio? cap.5.numer.16.& 17.pag.76.
Licentia seu facultas ordinandi à quocunque catholico antistite in propria diœcesi residenti, an ad alium de licentia proprij ibi pontificalia exercente extendatur.cap.26.numero.16.pagina.241.
Licitum est secundum ordinationem ecclesiæ & consuetudinem approbatam ac episcoporum cõstitutiones dare vel accipere aliquid pro sustentatione spiritualia ministrantium, & episcopi taxare possunt quanto stipendio ille dignus sit,qui tali seruitio ecclesiæ mancipatur,dum tamen absit emptionis & venditionis cogitatio.cap.29.nu.3.pag.254.
Licitum est dare librum,vel aliam supellectilem sacerdoti pro pictantijs & eleemosynis quarundam missarũ vsq; ad valorem supellectilis

 siue

siue ipsi offeratur, siue ipse ad id se exponat. cap.29.nu.4.pag.255.
Locatio rerum ecclesiæ vltra triennium est prohibita sub varijs pœnis per Paulum Venetum Pontificem maximum.cap.8.nu.1.pag.100.
Locatio operarum spiritualium locum habet in illis exercitijs spiritualibus, quæ principaliter sunt corporalia vt vicariatus Episcopi, vel parochi, vel capellani, vel concionatoris & similium.cap.29.nu.25.pag.259.
Ludi sunt illiciti in quibus vt plurimum occasiones & magna vulnera contingunt. cap.7.nu.4.pag.86.

M.

MAlę fidei possessor nullo tempore etiã immemoriali præscribit. cap.34.nu.68.pag.330.
Malæ fidei possessor in æternum ex Pontificijs constitutionibus præscribit.cap.34.nume.69.pag.331.
Malitiosè fieri dicitur, quod iniuria fit, dolo adhibito, cum malitia sit calumnia.cap.20.num.12.pag.195.
Malitiosè is aliquid facere dicitur, qui salua conscientia facere non potest.cap.20.numero.14.pag.195.
Malum minus est eligendum ex duobus malis vt euitetur maius.cap.38.numero.13.pagina 365.
Manifestatio authoritatiua requiritur etiam si facti euidentia sit vt quod authoritas publica inchoauit lege, authoritas publica perficiat iudice.cap.17.pag.16.
Maritus licite potest ex causa mulierem castigare atque iuxta qualitatem culpæ corrigere ita quòd non procedat ad sæua, illa enim sunt iudici relinquenda, etiam in seruis proprijs. cap.24.nu.12.pag.229.
Maritus propter publicum adulterium vxoris an possit ipsa viuente clericus in sacris effici? cap.25.nu.1.& seq.vbi num.12.ponitur affirmatiua, sed nu.13.& seq. negatiua, quæ eligitur. pag.231.& sequen.
Maritus propter adulterium vxoris potest intrare religionem ibique solenniter profiteri, & in ea perseuerare inuita vxore.cap.25.nu.2.pag.232.
Marito non licet vxore adultera viuente aliam ducere.cap.25.nu.4.pag.231.
Marito quotiescunque post consummatum matrimonium licet transire ad religionem, licet etiam eidem transire ad sacros ordines remanendo in seculo. capit.25.numero.5. pagina 232.
Maritus etiam matrimonio copula consummato potest de licentia vxoris conuerti ad religionẽ ipsa vxore in seculo remanente si non sit suspecta de incontinentia ac castitatem promittente alias tenetur etiam profiteri.cap.25.numer.6.pag.232.
Maritus vxore religionem profitente potest ordinari.cap.25.nu.7.pag.232.
Maritus etiam ignorans cognoscens carnaliter vxorem suam adulteram bigamiam contrahit.cap.25.nu.15.pag.234.
Maritus, qui vxorem adulteram post pœnitentiam sibi reconciliatam cognouerit irregularis est.cap.25.nu.16.pag.234.
Maritus quòd propter adulterium vxoris possit ordinari nullo iure speciali cauetur, quamus religionem intrare ac profiteri valeat. cap.25.num.18.pag.234.
Matthæi.19.verba illa, quos Deus cõjunxit, &c. intelliguntur etiam de matrimonio rato tantum.cap.17.nu.15.pag.172.
Et num.16.quòd nullus homo separare possit coniuges, quia hoc soli Deo est reseruatum, declaratur etiam caput.24.numero.20.pagina 230.
Matthæi.19.verba illa, qui dimiserit vxorem suam, &c. Quo modo intelligantur.cap.17.nu.36.pag.178.
Matthæi illud, quod Deus coniunxit homo non separet declaratur.cap.24.numero.20.pagina 230.
Matrimonium contractum à muliere, quæ seminare non potest cum viro, qui seminare potest tenet cap.16.nu.16.pag.167. secus est è conuerso.ibidem.nu.18.
Matrimonium ratum & non consummatũ dissoluitur quoad vinculum per religionis ingressum & solennem professionem. cap.17.nu.2.&.3.pag.169.
Et numero.18.pagina.173. ratio differentiæ assignatur inter votum solenne & simplex.
Matrimonium ratum significat coniunctionem spiritualem inter Christum & animam, & hæc est solubilis, ideo religionis ingressus soluit sacramentum. cap.17.numero.4.pagina.169.
Matrimonium inter infideles contractum dissoluitur si alter eorum ad fidem conuertatur & alter nolit cohabitare sine iniuria creatoris propter periculum fidelis coniugis. caput.17.num.6.pag.170.
Matrimonium consummatum inter infideles est de iure diuino & naturali.cap.17.numero.10.pag.170.
Matrimonij etiam rati indissolubilitas est immediatè de iure naturali & diuino absoluto, nam matrimonium est maris & fœminæ coniunctio indiuiduam vitæ consuetudinem retinens.cap.17.nu.13.& 14.pag.171.& seq.
Matrimonium etiam ante copulam carnalem significat coniunctionem Christi & ecclesiæ, atque ideo est vinculum indiuiduum. cap.17.num.23.pag.174.
Matrimonium ratum soluere ille tantum potest, qui dedit legem de eius indissolubilitate. cap.17.nu.17.pag.173.
Matrimonium ratum & non consumminatũ quod per professionem legitimam dissoluitur diuina non humana authoritate sit vt nobis mater ecclesia exemplis declarauit. cap.17.num.26.pag.175.
Matrimonium ratum & non consummatum nõ dirimitur per sacri ordinis susceptionem nisi promotio facta sit cum consensu vxoris, & an hæc limitatio sit vera.cap.17.numero.29.pagina.177.
Matrimonium non dissoluitur per episcopalem dignitatem.cap.17.nu.30.pag.177.
Matrimonium ratum & consummatum nõ dissoluitur quoad vinculum etiam per solenne votum seu religionis ingressum & professionem.cap.17.nu.31.pag.177.
Matrimonium ratum tantum soluit votum solenne religionis non quòd sit fortius vinculũ, sed quòd sit mors quædam ciuilis. cap.17.nu.33.pag.177.
Matrimonij indissolubilitas non sumitur ex significatione, sed ex sui natura & institutione diuina.cap.17.nu.35.pag.177.
Matrimonium ex causa fornicationis separatur quoad thorum non autem dissoluitur quoad vinculum matrimonij.cap.17.numero.37.pagina.178.
Matrimonio contracto ab impuberibus, vel à pubere & impubere seruata forma sacrosancti Concilij Trident. an postea adueniente pubertate debeat ratificari expresse eadem forma re petita, an vero tacitè ratificetur interueniente copula, mutua cohabitatione, osculis, vel amplexibus? ante vel post Concil. Tridẽt.cap.18. per totum.pag.180.& sequen.
Matrimonio contracto de facto in facie ecclesiæ & consummato si alter coniux sit conscius impedimenti secreti ipsum dirimentis & obtenta dispensatione contrahere iterum velit, tunc absque testibus sufficit contrahere ad euitandum scandalum secundum Caieta.& communem: sed post Concil. Trident. nõ procedit.cap.18.num.3.pag.182.
Quid hoc casu faciendum sit ibi. nume.7.&.8. pagina.184.
Matrimonij contrahendi solẽnitas requisita per sanctum Concil. Trident, cap.19. numero.1. pag.187.
Matrimonium per verba de præsenti contractũ ab impuberibus resoluitur iuris interpretatione in sponsalia de futuro: & ideo si cum alia factus pubes contrahat de præsenti in facie ecclesiæ validum esset & seruandum hoc secundum matrimonium.cap.18.numero.9.pagina 185.
Matrimonium de præsenti hodie attento sacro Concil. Trident. contrahi non potest nisi coram parocho, vel alio sacerdote de ipsius vel ordinarij licentia & duobus vel tribus testibus.cap.21.nu.11.pag.203.
Matrimonium iure communi contrahitur his verbis, contraho matrimonium & non cum alia nisi tecum. cap.21.nu.19.pag.204.
Matrimonium contractum non videtur si puella iuuenis se interpellanti respondeat, nolo vt me cognoscas nisi honestè atque ita se facturum recipiet, vitietque. cap.21.numero.22.pagina.205.
Matrimonium an præsumatur ex traditione ad domum? cap.21.nu.34.pag.209.
Matrimonium vel sponsalia inter cõsanguineos vel affines sub conditione si Papa dispensauerit an sint valida ita vt Papa dispensante locus non sit pœnitentiæ necne? cap.22.nume.1.& seq.pagi.210.& præcipuè nu.15.vbi referuntur authores affirmatiuæ sentẽtiæ,& num.16. negatiuæ &.n.17.sententia authoris ponitur.
Matrimonium per verba de præsenti contractũ sub aliqua conditione licita & honesta adueniente conditione statim perficitur, & est verum matrimonium absque nouo consensu secundum communem opinionem canonistarum, sed secundum veriorem & communem etiam Theologorum secus est. caput.22.numero.2.pagina.211.& numero.21.& sequen. pag.217.
Matrimonium contrahentes per verba de præsenti sub aliqua conditione licita & honesta non possunt pendente conditione dictum consensum reuocare, sed tenentur conditionem expectare, si tamen interim aliud matrimonium contrahant tenebit. cap.22.nu.4. pag.211.
Matrimonium contractum inter consanguineos vel affines absque conditione si Papa dispensauerit est illicitus & contrahentes incidunt in pœnam excommunicationis.cap.22.nume.5. pag.211.
Matrimonium ratum & non consummatum q̃

Universidad de Deusto
Biblioteca

dissoluatur per sacri ordinis susceptionē nullo iure cauetur, quinimo vxoratus nullum sacrū ordinem susciepere præsumere debet durante matrimonio nisi prout sacris canonibus nouerit expedire, alias neque matrimonio soluto in sic suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines promoueri, neque ad aliquod beneficium, vel officium ecclesiasticum promoueri valet. cap. 25. num. 17. pag. 234.

Melioratus filius in tertia hæreditatis parte cum grauamine vt si sine liberis decesserit alteri filio testatoris restituat si monasterium ingrediatur non succedit monasterium in ea parte, quæ legitima est filiorum, sed alter filius vocatus. cap. 32. nu. 35. pag. 290.

Mensa capitularis redditusque ipsius, mensæ inquamuis ad comedendum sedent assimilatur. cap. 1. nu. 108. pag. 39.

Mercatores vulgo dicti *traperos*, & alij similes, cū vt plurimum & prope semper non vendant ad creditum merces suas rogati neque moti vt bene faciant proximo, sed ipsi ob sui gratiam lucrumque interesse quærunt ac cupiunt emptores, quinimo ad id sunt expositi atque parati ad vendendum omnibus vtroque modo habere non debent neque possunt respectum ad interesse lucri cessantis, nec damni emergentis sub pœna peccati mortalis & restitutionis. cap. 29. nu. 28. pag. 383.

Præterquam si concurrant tres conditiones, de quibus ibidem nu. 25. re vera & absque vlla fraude & fictione. ibid. num. 29.

Mercatores an possint merces suas carius ad tempus vendere ratione periculi, cui venditor ad emptoris instantiam rem suam exponit vel ratione dubij, seu timoris iusti & probabilis, cui ipse emptor causam præstat de litigando & expensas faciendo pro capitali recuperatione. cap. 39. nu. 30. pag. 383.

Mercatores qui pecunia credita vendunt merces indigentibus carius vltra pretium rigorosum quam in promptu valeant, eo pacto vel proposito principali, vt statim ab eisdē emāt, per se vel alium viliori pretio de præsenti soluendo impie agunt quod vulgo *mobatra* dicitur. cap. 39. nu. 71. pag. 393.

Præterquam si venditio prædicta fieret ad creditum pretio rigoroso, emptio vero pretio infimo. vt ibidem nu. 72.

Merces si dubium sit plus, minusve valituras tempore solutionis non sufficit ad hoc vt carius vendi possint tempore venditionis nisi simul & copulatiuè concurrat, quòd venditor tempore contractus eas non fuerat venditurus, vnum enim sine altero non sufficit. cap. 39. num. 2. pag. 376. & alia de mercibus, vide numeris sequen.

Merx paruo pretio æstimatur in republica quando non reperiuntur emptores parua pecunia eam emere volentes sic è contra si multi reperiantur emptores, qui magno pretio illam emant signum est eam mercem plus valere. cap. 39. nu. 38. pag. 385.

Minores ordines & subdiaconatus an eodem die conferri valeant. cap. 26. numer. 30. 31. & 32. pag. 242.

Missam audiens in ecclesia cathedrali adimplet præceptum. cap. 30. nu. 12. pag. 264.

Missam audire non debet quis in oratorio priuato in solennitatibus maximis, sed in ciuitatibus aut parochijs. cap. 30. numero. 19. pagina 266.

Missas totas audiri præceptum est. cap. 30. num. 20. & 21. pag. 266.

Missam celebrare non licet ex priuilegio nisi in loco decenti. caput. 30. numero. 27. pagina 268.

Missa, feria sexta in Parasceue non celebratur sub pœna peccati mortalis. cap. 30. numer. 35. pag. 269. & nume. 36. Quid in die cœnæ Domini & Sabbathi sancti.

Missam iure communi attento non est licitum audire neque suscipere sacramenta ecclesiastica à clerico notorio concubinario etiam sine monitione superioris. cap. 1. numero. 44. pagina. 22.

Hodie secus est nisi clericus publicus concubinarius fuerit nominatim publice denuntiatus per prælatum, vel suspensus, vt cuiretur. cap. 1. num. 45. pag. 23.

Missam audiens à sacerdote existente in alio crimine notorio non peccat mortaliter. cap. 1. numer. 46. pag. 23.

Mixta conditio non continetur sub simplici. cap. 32. nu. 42. pag. 291.

Modicum dicitur respectu personarum. cap. 11. num. 64. pag. 130.

Monasterium non habetur pro filio nisi tantum in casibus à iure expressis, & ad alios non extenditur, cum hæc sit fictio quædam. cap. 32. nu. 56. pag. 295.

Monasterium si egens sit potest acceptare dotē pro alimentis monialis absque simonia. cap. 32. nu. 62. pag. 298.

Monasteriorum monialium præfectæ etiam si sit expletus numerus earum quæ ali possunt ex redditibus monasterij absque culpa possunt sufficienter dotatas admittere. cap. 32. nume. 63. pag. 298.

Monasterium monialium egens ex pacto nihil aliud pro dote monialis recipere potest præter illud quod alendæ moniali sit necessarium. cap. 32. num. 65. pag. 298.

Et num. 66. consuetudo & vsus Hispaniæ in recipiendis monialibus refertur.

Monasterium capax successionis an excludat substitutum vocatum sub ea conditione si institutus sine liberis legitimis & naturalibus decesserit, vel sine liberis ex se legitime descēdentibus, vel ex suo corpore procreatis? cap. 32. per totum. pag. 281.

Monasterium loco filij habetur. cap. 32. nu. 2. & seq. pag. 281.

Sed contrarium num. 54. pag. 294. sed procedit per fictionem non vero secundum veritatem, ibidem nu. 8. pag. 282. & nu. 55. pag. 295.

Monasterium excludit substitutum vocatū sub conditione si grauatus sine liberis decesserit, ne scilicet religionis professio impediatur, & ne quis à vita contemplatiua auertatur. cap. 32. num. 12. pag. 283. Sed hoc non est præsumendum. vt in nu. 57. pag. 295.

Monasterium capax successionis quòd excludat substitutum vocatum sub ea conditione si institutus sine liberis legitimis & naturalibus decesserit, vel sine liberis ex se legitime descēdentibus, vel ex suo corpore procreatis, plurimi authores referuntur tenentes & testantes esse communem opinionem. cap. 32. num. 24. pag. 286.

Fallit primo in monasterio in communi incapace bonorum. num. 25.

Secundò fallit quoties clare constaret de expressa voluntate testatoris in contrariū. nu. 23.

Tertiò fallit, si in conditione prædicta exprimeretur de veris & naturalibus filijs non per iuris interpretationem, vel de eorum vero & nō ficto matrimonio, aut per alia verba æquipollentia, quæ necessario inferant de exclusione monasterij cogitatum. nu. 27. & 28.

Fallit etiam si appareret testatorem voluisse agnationi consulere bonaque in familia conseruari. num. 29.

Fallit etiam si substitutus sit filius testatoris, vt in num. 31. 32. & 35. quamuis alij contrarium teneant, vt in num. 33. & 34.

Monasterio & piæ causæ magis fauetur in bonis extra legitimam quam filijs. cap. 32. nume. 34. pag. 289.

Sed contra nume. 36. vbi de intellectu text. in cap. quicunque. 17. quæst. 4.

Monasterium non excludit filiū testatoris substituum si pia causa secundo loco substituta sit, quod procedit etiā si primus substitutus sit extraneus. c. 32. nu. 37. & 38. pag. 290.

Monasterium quòd non excludat substitutum sub conditione si grauatus decesserit sine liberis legitimis & naturalibus, vel sine liberis ex se legitime descendentibus, vel ex suo corpore procreatis late probatur. cap. 32. numer. 41. pag. 291.

Et num. seq. & num. 52. referuntur plures authores eam tenentes testantesque communē, & nu. 53. ea eligitur ab authore.

Moniales nullo modo debent exire à suis monasterijs nisi ex causa magni incēdij, vel infirmitatis leprę aut epidemiæ. cap. 14. n. 1. pa. 152. Sed an ex alijs infirmitatibus grauibus ex quibus iudicio medicorū mors timeatur id liceat late discutitur, ibi num. 2. & sequen.

Monialium exitus, à suis monasterijs licitus est ob iustum timorem belli. cap. 14. numero. 9. pag. 155.

Monialis exire potest à monasterio electa in abbatissam alterius vt illic præsit. cap. 14. num. 10. pag. 156.

Moniales plures recipi nō debent quam ali possunt ex redditibus monasterij. cap. 32. nu. 64. pag. 298. Si tamen recipiantur bene dotatæ absque culpa id fiet. ibid. num. 63.

Monialium numerus vbi non est impletus monasteriumque dines sit illicitum esset dotem ab ingredientibus exigere. cap. 32. nume. 67. pag. 298. Hoc autem cessante licet, vt in num. 68. ibidem.

Moniales possunt per prælatos monasteriorum ex causa vtilitatis ipsorum concernente mutari de vno in aliud ad inhabitandum. cap. 14. num. 11. pag. 156.

Monitio generalis sufficit ad excommunicationem generalem ferendam, hoc tamen fallit vbi excommunicatio ferenda est aduersus participantes cum excommunicato, quia tunc necessaria est monitio, specialis nominatim eorum, qui monendi sunt, nec generalis sufficit, alias erit nulla ipso iure. cap. 4. nu. 31. pag. 70. Quod intelligendum est quoties quis excommunicat participantes cum excommunicato à se ipso, secus si cum excommunicato ab alio vel à iure. ibidem nu. 32.

Monitoriæ generales concedi possunt etiam cōtra testes, qui veritatem sciunt de aliquo negotio & eorum nomina ignorantur. cap. 11. nu. 35. & 37. pag. 123.

Monitoriæ generales concedi possunt in omnes impedientes testes produci in causa mota. cap. 11. nu. 36. pag. 123.

Monitoriæ generales discerni possunt cōtra habentes, vel scientes quis habeat has vel illas scripturas, limitatur vt hic. cap. 11. n. 38. pag. 124.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Monitoriæ generales concedi debent pro occultis in quibus alias non apparet probatio secus pro notis.cap.11.nu.59.pag.128.
Monitoriæ generales concedi non debent pro re leui & an latæ pro ea ligent.cap.11. nume. 60.& 61.pag.129.
Monitoriæ generales facilius pro pauperibus, pro re parua quam pro diuitibus concedendæ sunt.cap.11.nu.63.pag.130.
Monitoria specialia contra certas personas pro minori summa concedi solent. cap.11.nu.66. pag.130.
Monitorijs criminosis respondendum non est, nec quando præcesit pactum in contrarium. cap.11.nu.76.&77.pag.132.
Monitoriæ generales intelligi debent ciuili modo, ita quod non quis arctetur ad impossibile & excommunicatio fieri non debet pro debito contra eum,qui soluere non potest. cap.11. num.80.& 81.pag.132.& 133.
Monitoriarum reliqua, vide in dict. cap.11. per totum
Mohatra vulgo dicta, hoc est vendere aliquid indigentibus carius vltra pretium rigorosum quam in promptu valeant eo pacto,vel proposito principali vt statim ab eisdem emant per se vel alium viliori pretio de præsenti soluendo illicita est.cap.39.nu.71.pag.393.
Præterquam si venditio prædicta fieret ad creditum pretio rigoroso emptio vero pretio infimo.vt ibidem.num.72.
Morbus talis & tantus ex quo euidenter constat non posse monialem cum alijs absque graui periculo commorari est sufficiens causa attento iure communi & Concilio Trident. vt monialis exire possit à monasterio. cap.14.nu.3. pag.152.
Moriens alio legitimo confessario deficiente tenetur excommunicato sacerdoti confiteri, licet sit præcisus ab ecclesia ipseque minister sic administrando non peccat si tamen resipiscat & animo decernat iam ecclesiæ parere mandatis vt excommunicationem excutiat à se ipso.cap.1.nu.65.pag.30.
Quod est speciale in sacramento baptismi & pœnitentiæ in cæteris vero id non licet, vt in num.66.
Motus proprius Pij V. anno 1568. 15. Calend. Decembris, latus circa absolutionem à censuris ad effectum consequendi Iubileum declaratur.cap.2.nu.18.pag.54.
Motus proprius Sixti V. super agitatione taurorum Episcopo Salmantino directus cõtra præceptores docentes non peccare clericos interessentes taurorum agitationibus & contra ipsos clericos.cap.7.nu.36.pag.97.
Hodieque non est dubitandum de obseruantia Motus proprij Pij V. & Greg. XIII. super prohibitione agitationis taurorum lati. ibidẽ num.37.
Motus proprius Pij V. super clausura monialiũ expenditur.cap.14.nu.8.pag.154.
Motus proprius Pij V. declaratur in quo noui resident es æquo iure ac antiqui fructus beneficiorum suorum lucrari debent. cap.29.nu.29. pag.160.
Quod secus obseruatur in alma ecclesia Ciuitatensi ex declaratione illustrissimorum Cardinalium & statutis dictæ ecclesiæ.ibid.nu.36.
Et nouiter recepti in dicta Ecclesia ex constitutione immemoriali soluunt fabricæ eiusdem duodecim aureos pro singulis præbendis.dict. cap.29.nu.31.pag.261.
Mulier, quæ precibus pecunias magnas extorquet à sito amasio an & quando teneatur eas eidem restituere.cap.37.nu.19.pag.357.
Mulier nupta, quæ falso sibi partum supposuit, vel quæ ex adulterio inscio marito filium concepit,an teneatur se prodere,vel marito seu filio reuelare?cap.38.num.1.& sequent. per totum.pag.363.
Vbi num. 25.cautela, qua vsa fuit in proposito vidua quædam Auenionensis tuta non videtur.pag.369.
Mulier iam diffamata adulterij vel suppositionis partus,credens se sine periculo corporis & animæ id reuelare posse, ac quod sibi maritus & filius credent tenetur ipsis reuelare.cap.38.nume.26.pag.369.
Mulier in quæst.principali supra dicta,an teneatur id reuelare secluso vitæ periculo, quando ingens esset patrimonium,quod alias auferretur regnum aut præclarissima domus.cap.38. num.27.pag.369.
Mulier in præfata quæstione si patrimonium habeat ex quo valeat commode damnum resarcire marito siue eius hæredibus tenetur id omnino facere, & quid debeat facere si bona non habeat ex quibus læsis satisfacere possit. cap. 38.nu.28.& 29.pag.370.

N.

Necessitatis causa multa fieri possunt, quæ alias non licerent. cap.23. numero.19. pag.225.
Nemo inuitus fit bonus vnde suppositæ necessitate omnes debent cogi ad subeunda media, quibus tandem volentes boni faciant. cap.31. num.17.pag.274.
Nemo potest aegui de temeritate si sequitur maiorum iorum sensum.cap.9.nu.13.pag.108.
Nemini priuato,nec etiam iudici seculari licet iudicare aliquem hæreticum etiam si notorius talis appareat,quousque ab Ecclesia id iudicetur,aut per sententiam declaretur,idque procedit indistincte,vt in cap.1.nu.22.pag.17.
Nominatim excommunicatus dicitur, qui nomine proprio officij vel dignitatis, aut aliquibus positis signis indubitatis excommunicatur vt hic quanuis vitandus non sit etiam à sciente, quousque fuerit declaratus & denuntiatus per iudicem.cap.1.nu.28.pag.19.
Nominatim excommunicatus non est, quicunq; fecerit aliquid contra canonem id ipsum facientem excommunicantem.cap.1.nume.27. pag.19.
Nominatim excommunicatus & declaratus per iudicis sententiam,quæ illum denuntiat mandatque denuntiandum publicum excommunicatum vitandus est, antea vero non. cap.1. num.29.pag.19.
Atque vsus, communisque interpretatio Christiani orbis in hunc sensum accepit constitutionem Concilij Constantiensis,per quã nunc non denegatur sepultura his,qui excommunicati moriuntur,nisi sint denuntiati. ibid. num. 30.pag.20.
Non debet fieri aliquid ex solo zelo iustitiæ,nisi subsit iudicium rationis. cap.11. numero.46. pag.126.
Notorie excommunicatus ita quòd ipsius factũ, nulla tergiuersatione celari possit vitandus est ante denuntiationem secundum literam Concilij Basilien sis,& citantur authores huius sententiæ.cap.1.nu.6.pag.8.
Sed contrarium late probatur rationibus & authoritatibus.num.7.& seq.pag.10.& seq.
Notorius clerici percussor cur sit vitandus ante denuntiationem,cæteri vero notorij excommunicati minime?cap.1.nu.12.pag.13.
Nullitas excommunicationis quibus ex causis contingat cap.4.num.40.pag.73.
Nullitas excommunicationis si sapientibus nota sit,vulgus autem ignorat,potest excommunicatus coram illis sapientibus eam non seruare in publico vero eam seruare debet quousque scandalum rationabiliter sedauerit. cap.4. nu. 41.pag.73.
Nulla maior pœna est in ecclesia quam excommunicatio quanuis ex fine sit medicinalis. cap.7.nu.27.pag.94.
Nuntius apostolicus legatus à latere cum ordinariam iurisdictionem habeat in prouincia sibi commissa,monitorias generales decernere potest.cap.11.nu.4.pag.126.

O.

Occulte excommunicatus hodie nullo modo vitandus est,nec etiam ante denuntiationem cuius excommunicatio duobus etiam testibus probari posset. cap.1.nu.n. 24.pag.18.
Occulte excommunicatus tenetur se vitare à cõmunione fidelium, & à diuinis abstinere ante denuntiationem.cap.1.nu.39.pag.21.
Et an id procedat quãdo ex hac euitatione occultum eius crimen occultaque excommunicatio proderetur cum graui scandalo? ibi numero.40.
Occultus excommunicatus si habet alias ius cõpellendi sacerdotẽ vt habet parochianus eius, petit autem Eucharistiam in publico tenetur ei parochus ministrare sicut occulto peccatori:secus si occulte petatur vel in publico & notorio excommunicato etiam si non sit denuntiatus.cap.1.nu.50.pag.24.
Occultis excommunicatis licitum est porrigere Eucharistiam etiam cessante scandalo si non porrigeretur.cap.1.nu.52.pag.25.
Occulte excommunicatus licite, saltem valide poterit alteri facultatem concedere audiendi confessiones,publice autem excommunicatus minime.cap.1.nu.89.pag.36.
Occultum duplex est,primum,quod est omnino occultum per se & in solo actu animæ consistit.cap.13.nu.1.pag.143.
Occultum secundo modo dicitur per accidens, quia exterius prodijt nemine præsente. cap. 13.nu.2.pag.143.
Occultum pene est quod vni vel paucis notum est. non tamen adhuc est probatum iudicialiter,neque pluribus notum. cap.13. numero.3. pag.143.
Opera pro re spirituali an mercede aliqua locari possint?cap.9.nu.12.pag.258.
Opera ea solum ne in die festo fiant Exodi. 20. prohibentur quæ alijs diebus fieri licebat. cap. 31.nu.19.pag.274.
Opinionum varietas vbi est non peccat non seruans ius præcepti.cap.9.nu.12.pag.108.
Oratio negatiua iuxta dialecticas traditiones nihil asserit neque ponit ex se ipsa nisi aliud extrinsecus affirmatiue addatur.vt in cap.21.nu. 16.& 17.pag.204.vbi exempla ponuntur.
Ordinarius loci procedere potest aduersus Principes & communitates,& respublicas earumque rectores agitantes tauros in dominicis & alijs festiuis diebus in circo vel in foro. cap.7. num 11.pag.88.
Nec ipsi forum ecclesiasticum declinare poterunt quod laici sint, agitur si quidem de pecca to pu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

to publico coercendo.nu.12.pag.89.
Ordinarius an remittere possit denuntiationes ad celebrationem matrimonij requisitas absq; aliqua causa?cap.19.num.4. & sequen. pagin. 189.& sequeu.
Et ordinarius in proposito intelligitur episcopus siue eius vicarius generalis.cap.19.nu.13. & seq.pag.191.
Ordinati per simoniam sunt suspensi ad exequutione suorum ordinum & electiones, & omnes aliæ prouisiones beneficiorum simoniacè factæ sunt nullæ ipso iure & prouisi non faciunt fructus suos:sed eos in foro conscientiæ restituere & singuli ex supradictis: qui dando vel recipiẽdo simoniam committunt, item & mediatores sunt excommunicati & absolui non possunt nisi à Romano Pontifice præterquam in mortis articulo.cap.9.nu.1.pag.106.
Ordines sacros recipiens ab occulto excommunicato vel hæretico si ab ecclesia erat toleratus non solum recipit sacramentum,sed etiam exequutionem sacramenti, vnde etiam postquam sibi id constiterit poterit actus illius ordinis exercere absque dispensatione.cap.1.numer.80.pag.33.
Ordinarius non debet denuntiationes remittere neque licentiam præstare filio ad contrahendum absque eis quando vult ducere vxorem ignominiosam perperam, & sine consilio patris.cap.20.num.10.pag.195.& latius.nu.23. & seq.pag.196.
Ordinarij arbitrio relinquitur iure communi an denuntiationes ad matrimonia contrahenda requisitæ remittendæ sint.cap.20.numer.24. pag.198.
Ordinarius quando pater iuste impedire potest matrimonium filij non debet remittere prædictas denũciationes si vero timeatur maius, aut peius damnum ex ipsis denuntiationibus si præcesserint satius erit eas remittere.cap.20. num.28.pag.199.
Ordinatus extra tempora vel ante ætatem legitimam,vel sine dimissorijs suspensus est ipso iure.cap.26.nu.21.pag.240.& nume.20.contra nonnullos relatos.num.23.
Ordinans alium sine dimissorijs ordinarij sui per annum est suspensus ab ordinum collatione, ordinatus vero quandiu proprio ordinario vi debitur expedire.cap.26.nu.24.pag.241.
Ordinatus extra tempora,vel ante ætatem legitimam, vel sine dimissorijs si ministrauerit in ordine antea quam absoluatur à suspensione irregularitatem incurrit,à qua à solo Papa absolui potest.cap.26.nu.22.pag.241.
Ordinari ab episcopis non debent omnes habentes ætatem legitimam sed digni dumtaxat quorum probata vita senectus sit.cap.26.num.34. pag.243.
Ordinatio ecclesię esset illicita, qua statueretur quòd non fieret processio in funere alicuius nisi solueret certam pecuniæ quantitatem,licita autem magis esset si statueretur quòd omnibus certam eleemosynam dantibus talis honor exhiberetur.cap.29.nu.24.pag.259.
Ordinario loci fieret iniuria si aliquis absque sua approbatione & licentia in suo episcopatu audiret cõfessiones etiam virtute bullæ. cap. 27. nu.20.pag.248.
Ordines minores & subdiaconatus an eodem die conferri valeant. ca.26.n.30. 31.& 32.p.242.

P.

PActa continentia morosum census debitorẽ teneri ad interesse lucri cessantis, vel ad cambium seu certas expensas,aut certa salaria, seu expensas medio iuramento creditoris liquidandas sunt nulla propter suspicionẽ fraudis vsuræ.cap.39.nu.34.pag.384.
Pactum initum cum monasterio vel priuato dando certam pecuniæ quantitatem vt eum alat toto tempore vitæ suæ, si huiusmodi alendus cito moriatur antequã fiat consumpta pecunia data vel promissa adimplendum est.cap. 39.nu.65.pag.390.
Papa solus cum homicida casuali dispensat attento iure communi.cap.13.nu.17.pag.147.
Papa an dispensare possit in matrimonio rato & non consummatoẽ cap. 17. per totũ. pag.168. & seq.& nume.11.pag.171. referuntur plures Summi Pontifices, qui in eo dispensauerunt. & num.12.authores hanc partem affirmatiuã tenentes,& num.19.& 20. Concilia & authores plurimi referuntur contrarium probantes.
Papa potest dispensare in voto solenni castitatis vel religionis vt religiosus ex magna causa communi, puta pro regni conuersione vel pace, quæ aliter non speratur tam commode fieri, religione relicta vxorem ducat. cap. 17. numero.5.pagina.169.sed contra.numero.32. pagina.177.
Papa potest dissoluere matrimonium ratum & non consummatum pro promotione viri ad episcopatum.cap.17.nu.8.pag.170. Sed contra.num.30.pag.177.
Papa potest dissoluere vinculum spirituale,quod est inter Episcopum & Ecclesiam. cap.17. nu. 9.pag.170.
Papa non potest dispensare vt per secundum matrimonium ratum & consummatum dissoluatur

tur prius ratum tantum, & non consummatũ. cap.17.num.22.pag.174.
Papa non potest dispensare vt matrimonium ratum & consummatum dissoluatur.cap.17.nu. 21.pag.174.
Papa non potest dispensare in matrimonio rato non consummato, vt cõtrahatur cum alia pro pace reformanda,aut tota vna gente ad fidem conuertenda.cap.17.nu.34.pag.177.
Papa an cum legitima causa possit dispensare in matrimonio rato & non consummato.cap.17. num.40.pag.179.
Papa ex causa potest circa ius diuinum dispensare.cap.17.nu.41.pag.179.
Papa etiam de voluntate amborum coniugum non potest de potestate absoluta dispensare sine causa contra Soc.cap.17.nume.42.& 43. pag.179.
Parius & soluendi & ligandi est.cap.5.num.24 pag.79.
Parentes solent maxime indignari quòd filij cũ inæqualibus contrahant matrimonium, eosq; ex hæredes facere.cap.20.nu.25.pag.198.
Parochus etiam si penes se habeat denuntiatoriã scripturam, qua specialiter & nominatim, quis sit excommunicatus, sibique præcipiatur vt statim visis literis reneatur eundem vitare,atque denuntiare nihilominus non tenetur eum vitare donec eum denuntiauerit, aut denuntiatum esse constiterit. cap.1.nume.41. pag.21.
Parochus an absoluere possit subditum à sententia excommunicationis maioris,cuius absolutio alteri non est reseruata.cap.5.nu.20.& 21. pag.77.& seq.
Et num.28.pag.80.concordia assignatur inter varias opiniones.
Parochus potest absoluere suos subditos à sententia excommunicationis minori, quæ regulariter à iure infertur, & an sacerdos quilibet etiã absque priuilegio idem facere possit?cap.6.numer.1.& 2.pag.81.Sed quòd non possit.nu.7. pag.82.
Parochus remittens denuntiationes requisitas ad matrimonium contrahendum absque licentia ordinarij puniri potest. cap. 19. numero.3. pag.189.
Parochus proprius pœnitentis dicitur parochus parochialis,episcopus & delegatus in prouincia & ipsius pœnitentiarius & vicarius generalis episcopi & archipresbyter cathedralis, & ad quemlibet illorum non petita alterius licentia potest quis recurrere pro pœnitentia. cap.27.nu.24.pag.249.
Parochus celebraturus matrimonium sciens vo-

tum simplex alterius contrahentis quid facere debeat?cap.11.nu.30.pag.122.
Parochianus episcopi dicitur esse quilibet de diœcesi.cap.27.nu.26.pag.249.
Parochus non potest exigere à suis subditis stipendium pro administratione diuinorum sibi tamen oblatum bene potest accipere. cap. 29. nu.11.pag.257.
Parochus licet pro benedictione nuptiarum non possit aliquid accipere sponte tamen oblatum recipere potest.cap.29.nu.16.pag.259.
Parochus si nolit dare licentiam alteri sacerdoti quòd benedicat nuptias nisi pro pecunia an simoniam committat? cap.29.numero.17.pagina.259.
Parochiani tenentur in dominicis & alijs festiuis diebus subditis missam celebrare,eisdemq; quocunque tempore opus ac petitum fuerit sacramenta ecclesiæ ministrare. cap.30.nu.1.& 3.pag.263.
Sed circa prius dictum standum est consuetudini.vt ibidem.nu.32.pag.268.
Parochiale ius in quibus consistat. cap. 30. nu. 2. pag.263.
Parochiani alieni,qui proprio contempto parocho ad alam ecclesiam accedunt ad missam audiendam in dominicis & alijs festiuis diebus ejiciendi sunt ab ecclesia & sacerdos admittẽs eos committit quodam modo furtum & rapinam.cap.30.num.5.& 6.pag.263.& seq.
Parochiani an teneantur in dominicis & alijs festiuis diebus audire missam in propria parochia.cap.30.nu.8.& seq.pag.264.
Et ibi num.15.pag.265.quando dicatur contemni proprius sacerdos.
Parochiani vt in solemnitatibus anni præcipuis suis parochijs intersint missæ audiendæ honestum est.cap.30.nu.30.pag.268.
Parochiani tenentur à parocho vel alijs scire dies festos ex præcepto ieiunia,cæteraque necessaria vt ea obseruent alias peccabunt.cap.30.nu. 33.pag.268.
Pater iuste potest persuasionibus & cohortationibus impedire filium ne aliquam in vxorem ignominiosè, perperam & sine consilio ducat dummodo non vi aut violẽtia quadam id fiat, cap.20.numero.9.pagina.195.& numero.27. pag.199.
Pater potest ad tempus matrimonium filij impedire.cap.20.nu.22.pag.196.
Pater si filius cœquali contrahat, vel meliori sine eius consilio & si conqueri possit, non tamen iuste matrimonium impedire valet. cap. 20.num.29.pag.199.
Pater familias suis infirmis medicum meliorem

Universidad de Deusto
Biblioteca

suo arbitrio eligit, non vero extraneus, idem in episcopo, qui approbat aliquos ad curãdos peccatores. cap. 27. nu. 17. pag. 247.

Patroni ecclesiastici vel laici audiantur exercentes ius patronatus, confratrijs communitatibus, vel hospitalibus competens. cap. 35. num. 34. pag. 345.

Peccatum mortale secundum Ricard. de Sancto Victore tripliciter distinguitur. cap. 7. nu. 19. pag. 92.

Peccatur mortaliter propter inobedientiam præcepti iusti superioris, & contrauentionem pœnæ excommunicationis. cap. 7. numero. 33. pagina. 96.

Peccatum qui facit seruus peccati est. cap. 31. nu. 3. pag. 271. Et quomodo hoc intelligatur, ibi num. 32. pag. 277.

Peccata in sabbatho lege veteri fieri prohibentur non vero solum opera seruilia. cap. 31. nu. 4. 7. & 8. pag. 272.
Sed contrarium in numeris sequen. Et quomodo hoc intelligatur. ibidem nu. 34. & 37. p. g. 277. & 279.

Peccat bis, qui diem dominicum scortis, rixis & pugnis alijsque obscœnis agit, vt docet Concilium Coloniense. cap. 31. nu. 6. pag. 272.
Sed illud Concilium non est generale, sed tantum prouinciale, neque est approbatum à sede apostolica, & in materia iustificationis erra uit, vt ibidem. nu. 36. pag. 278.

Peccatum mortale nullo speciali præcepto prohibetur fieri in die festo. cap. 31. num. 10. pag. 273.

Peccare mortaliter nunquam licet. cap. 31. num. 20. pag. 274.

Peccato mortali infectus non tenetur quouis die festo sub pœna noui peccati ad peccatorum contritionem. cap. 31. nu. 24. pag. 274.

Peccata voluntatis & operis sunt eiusdem speciei & solum differunt secundum diuersos gradus, hoc est, secundum maiorem vel minorem malitiam. cap. 31. nu. 29. pag. 276.
Vbi numer. 31. cap. consideret in principio de pœnitentia dist. 1. interpretatur. & nume. 33. cap. 16. Leuitici quomodo intelligatur.

Peccans mortaliter dicitur dormire in diuinis literis, & peccans venialiter dormitare. cap. 37. num. 14. pag. 356.

Peccatum mortale committit, qui se facit ordine insigniri contra canones Concilij Triden. sessio. 23. cap. 4. & seq. & sess. 7. cap. 10. & 11. ca. 26. nu. 25. pag. 241.

Pecunia & si pro baptismo adulti exigi neque dari possit, quia per contritionem potest saluari, secus tamen est pro puero baptizando quando alius non est, qui possit eum baptizare. cap. 29. nu. 18. & 19. pag. 259.

Pecunia dari potest sanctis viris ad impetrãdum ordinis suffragia. cap. 29. nu. 20. pag. 259.

Pœnæ non debentur in foro conscientiæ ante cõdemnationem etiã si ipso iure impositæ sint. cap. 1. nu. 23. pag. 17.

Pœna excommunicationis ipso iure affligit & inhabilitat quoad omnes suas potentias illum, qui in eam incidit absque alia declaratione, trahit nanque secum executionem paratam. cap. 1. num. 37. pag. 21.

Pœna nulla maior est in ecclesia quam excommunicatio quãuis ex fine sit medicinalis. cap. 7. num. 27. pag. 94.

Pœna statuta aduersus eos, qui de nocte cum armis incedunt ad hoc vt possit imponi virtute statuti id prohibentis non sufficit quòd probatum sit quem cũ armis de nocte incessisse nisi cum eis apprehendatur, & quomodo hoc intelligatur. cap. 12. numer. 10. pag. 138. & vide num. 18. pag. 140.

Pœnitentiæ sacramentum an liceat recipere in articulo mortis, vbi alius minister deest à præcisis ab ecclesia & hæreticis? cap. 1. num. 56. & sequen. pagina. 27. & numer. 61. & sequen. pag. 29.

Pœnitentiarius perpetuus, qui in ecclesijs cathedralibus institui debet quadraginta annorum esse debet. cap. 26. nu. 40. pag. 243.

Pensio est onus reale annexum fructibus eiusdẽ præbendæ, &c. cap. 1. nu. 110. pag. 39.

Pensiones annuæ ex agris, domibus, alijsve prædijs beneficij mortuo eius possessore ad eum pertinent iuxta distinctionem. l. defuncta. ff. de vsufruct. cap. 33. nu. 5. pag. 302.

Pensio ecclesiastica vltimi anni, quo pensionarius decessit ad quem pertineat? cap. 33. nu. 6. pag. 302. Idem quod in vsufructu. ibidem numero. 8.
Sed contra num. 9. & sequen. nempe vt diuidatur pro rata, idem si pensio quotæ partis sit, vt in num. 34. p. 38. Sed de stylo curiæ Romanæ nõ soluntur rata pẽsionis, vt in nu. 36. pag. 309.

Pensio ecclesiastica vsufructui simile est, quia ea morte extinguitur? sicut vsusfructus. cap. 33. num. 7. pag. 302.

Pensionarius fructus beneficij non percipit sed, is, qui titulum habet, qui tamen non est vsufructuario similis. cap. 33. nu. 10. pag. 302.

Pensio ecclesiastica vt frequenter contingit certæ pecuniæ non fructuum quantitas est à possessore beneficij soluenda. cap. 33. nu. 11. pag. 302.

Pensiones locationis rei venditæ ad quem pertineant. cap. 33. nu. 18. 19. & 20. pag. 305.

Pensio fundi antea locati & postea venditi ante messium & vendimiarum tempus ad emptorem integre spectat. cap. 33. numero. 21. pagina. 305.
Idem est in pensione exacta vel cedente post venditionem factam antequam fructus colligantur. ibid. nu. 22. pag. 306.
Secus est si fundus vendatur post fructus ipsius perceptos antè tamen diem pensionis soluendæ, nam pensio hæc ad venditorem pertinet nisi venditio ealege fiat vt venditor expellere non possit colonos vel inquilinos. ibi num. 23. & 24.

Pensio domus locatæ & postea venditæ indistincte pro rata ad emptorem pertinet. cap. 33. nu. 26. pag. 306.

Pensionis ecclesiasticæ rata non soluitur secundum consuetudinem & stylum Romanæ curiæ. cap. 33. nu. 35. pag. 308.

Pensio rei locatæ seu merces ad sciendum, quæ sit iusta in dubio consuetudo præterita inspicitur, scilicet quanti ea res seu sibi similis locari solita est. cap. 39. nu. 67. pag. 391.

Periculosum est dicere quod quid tale sit in particulari peccatum mortale necne? si authoritas expressa ad id non adsit. cap. 7. numero. 35. pagina. 97.

Percussiones clericorum, qui sibi ipsi in itinere pugnos & pedes impegerunt leues sunt. cap. 5. num. 19. pag. 77.

Perseuerans per tempus aliquod in excommunicatione potest puniri ante annum pœna aliqua temporali. cap. 12. nu. 2. pag. 136.

Per peccatum in loco sacro scienter commissum fit ei sacrilega iniuria mortalis vel venialis, secundum qualitatem modumque peccati ibi commissi. cap. 31. nu. 5. pag. 272.
Sed quomodo hoc intelligatur. ibidem nu. 35. pag. 278.

Permanens indurato animo per annum in excõmunicatione contra eum tanquam suspectum de hæresi procedi potest. cap. 12. numero. 20. pag. 141. Et quomodo hoc intelligatur. numero. 21. & 22.

Possessor beneficij soluens pensionem præteriti temporis sui antecessoris poterit pro eo quod sic soluerit conuenire prædecessorem si viuit, qui fructus percepit, &c. cap. 1. numero. 114. pag. 40.

Possessor beneficij tunc demum conueniri potest pro pensione præteriti temporis, quando is posset recurrere contra hæredes percipientis, fructus alias secus. cap. 1. numero. 112. pagina. 40.

Possessio beneficij virtute executorialium contra possessorem decretarum non est capienda inuito neque renitente possessore (quamuis alias possit propria authoritate capi) aliter capta possessio iure attentati reuocatur iuxta stylum & praxim Romanæ curiæ. cap. 4. nu. 28. pag. 68.
Et num. 29. casus practicatus in vna Archidiaconatus Sabugal Ciuitatens. refertur.

Possessor quando certus est nominatim citandus est, non per edictum & proclama. cap. 34. nu. 34. pag. 321.
Quod præmaxime procedit cum agitur de transferenda possessione de vno in alterum. ibi num. 35.

Possessione antiquiori probata, noua & recens præsumitur clandestina. cap. 34. num. 52. pag. 324. Hoc procedit nisi constaret antiquum possessorem iustè possessionem amisisse. ibi num. 53. quod in dubio præsumitur, sed potius contrarium ibi num. 54.

Possessio noua præsumitur clandestina antiquiori probata præcipuè si hoc fuerit allegatum. cap. 34. numero. 52. pag. 324. & nume. 55. Imo allegari & articulari debet quòd aduersarius clam possidet respectu antiquioris possessionis.
Et quomodo probetur bona fides iunioris possessoris. ibidem nu. 56.

Quod procedit nisi constaret antiquum possessorem iustè possessionem amisisse, hoc autem in dubio non præsumitur, sed potius contrarium ibidem. num. 53. & 54.

Possessor malę fidei nullo tempore etiam immemoriali præscribit. cap. 34. numero. 68. pagina. 330.

Possessor malę fidei in æternum ex Pontificijs constitutionibus præscribit. cap. 34. num. 69. pag. 331.

Possessor bonæ fidei etiam re vitio reali affecta potest præscribere longissimo tempore nempe 40. annorum. cap. 34. nu. 70. pag. 331.
Sicque intelligenda est communis sententia quæ habet quòd remedium. cap. reintegranda. 3. quæst. 1. durat perpetuo vsque ad. 30. annos. ibidem nu. 71.
In regno tamen Neapolitano regia constitutione prouisum est contra nullissimum etiam successorem in quem possessio semel vitio affecta transit. ibidem. num. 81. pag. 332.

Possessor bonæ fidei, & cum titulo absque vitio reali habens causam à bonæ fidei authore titulato potest præscribere tempore ordinario decem inter præsentes, & viginti inter absentes, & contra eum non competit remedium. cap. rein-

Universidad de Deusto
Biblioteca

reintegranda. 3. quæst. 1. cap. 34. numero. 72. pag. 331.
Quod non procedit in casibus in quibus ratione & personarum priuilegio maius tempus ad præscribendum requiritur vt in ecclesia. ibid. numero. 73.
Possessores annales & triennales post annum & triennium sunt tuti in beneficialibus per regulas cancellariæ. cap. 34. nu. 74. pag. 331.
Possessor nouus cum titulo, antiquiori sine titulo præfertur interdicto vti possidetis. cap. 34. numer. 77. pag. 332.
Possidens de præsenti ex duobus titulum aduersus dominis habentibus præfertur in publiciana. cap. 34. nu. 60. pag. 326.
Potentia coeundi est, quæ requiritur ad hoc vt matrimonium validum contrahi possit nō vero requiritur quòd contrahentes possint generare. cap. 16. nu. 8. pag. 165.
Potestas vel capitaneus alicuius ciuitatis si sit excommunicatus eorum iudices impediuntur de causa cognoscere. cap. 1. nu. 85. pag. 35.
Publice excommunicatus publice est vitandus etiam ante denūtiationem iure communi attento. cap. 1. nu. 5. pag. 8.
Publicatio excommunicationis vbi fiat? cap. 1. num. 32. pag. 20.
Publicatio excommunicationis facta in consistorio iudicis coram paucis non sufficit. capit. 1. num. 33. pag. 32.
Publicatio & denuntiatio nihil ad excommunicationem addunt. cap. 1. nu. 36. pag. 20.
Publice excommunicatus non potest alteri facultatem concedere audiendi confessiones occulte autem excommunicatus potest. cap. 1. numer. 89. pag. 36.
Punitus pro crimine mixti fori ab Episcopo pœna canonica potest per iudicem similem puniri secundum ius ciuile. cap. 12. numero. 15. pagina. 139.
Plenitudo potestatis dicitur res odiosa. cap. 2. numero. 8. pag. 51.
Praxis monitoriarum. cap. 11. num. 82. & sequē. pag. 133.
Praxis procedendi in denuntiatione euangelica. cap. 11. nu. 90. & seq. pag. 135.
Praxis hodierna in tribunalibus ecclesiasticis muliere petente diuortium ex causa sæuitiæ idque incontinenti probante, vt deponatur ex quibus processerit. cap. 24. numero. 6. pagina. 228.
Praxis recepit vt generalis excommunicatio feratur aduersus participantes cum excommunicato generali monitione præmissa aduersus ius canonicum, nihilominus tamen nisi feratur specialis vt est prædictum non ligat. cap. 4. num. 32. pag. 70. & num. 43. pag. 73. refertur praxis vera & iuridica excommunicandi nominatim participantes cum excommunicato.
Praxis refertur vt minor dos detur contrahendo cum fluprata quam non contrahendo cum ea. cap. 37. nu. 9. pag. 355.
Precarium morte concedentis non finitur. cap. 36. nu. 2. pag. 346.
Præcepti finis extrinsecus & ad quem præceptum ordinatur, scilicet cultus interior per fidem & charitatem non est id, quod præcipitur & ideo non cadit sub præcepto. cap. 21. numer. 15. pag. 273.
Præcepta non obligant ad intentionem præcipientis, vel ad finem extrinsecum, sed ad id tātum quod præcipitur. cap. 31. numero. 12. pagina. 273.
Præcepta omnia moralia non in sensu spirituali & metaphorico, sed secundum plenam literam intelligendā sunt. cap. 31. numero. 13. pagina. 273.
Præcepti specialis vis est consideranda ad hoc vt necessario fiat circunstantia illius confitenda. cap. 31. nu. 14. pag. 273.
Præcepti sanctificationis sabbathi vis nō ad internam dilectionem, quæ est finis præcepti cū ipse non cadat sub præcepto, sed ad exteriorem cultum spectat. capit. 31. numer. 18. pagina. 274.
Præceptū de colendis festis non est artius Christianis quam Iudæis de sabbatho colendo imo laxius. cap. 31. nu. 23. pag. 274.
Preces importunæ metui æquiparantur. cap. 37. num. 16. pag. 357.
Pretium communæ alicuius rei veluti domus, vel prædij de præsenti hoc est in promptu considerari debet omnibus suis partibus ac qualitatibus perpensis & æstimatis, ac proinde si domus vel prædium fructiferum vendatur secundum valorem proprietatis cum fructibus percipiendis vsque ad terminum solutionis pretij considerari debet. cap. 39. numero. 18. pagina 380.
Pretium iustum mercium minutatim venditarū non videtur iustum earundem mercium omnium simul venditarum ad creditum. cap. 39. num. 42. pag. 386.
Prædicator tenetur impio veritatem prædicare quanuis certo sciat illum minime crediturum. cap. 38. nu. 7. pag. 364.
Prædicatoribus etiam spiritualia seminantibus temporalia debentur ad sustentationem, non autem ad emendum prædicationis verbum. cap. 29. nu. 21. pag. 259.

Prælatus

Prælatus vel curatus non excommunicatus non tenetur in sacramentorum administratione vitare parochianos sibi subditos occultos excōmunicatos quando volunt ab eo recipere sacramenta, imo eā tenentur ipsis ministrare quanuis hi male faciant se illis ingerendo. cap. 1. num. 49. pag. 24.
Prælatus proprius potest absoluere ab excommunicatione incursa à iure extra suum episcopatum & parochiam. cap. 5. nu. 33. pag. 81.
Prælati non debent ire ad videndum ludos, de quibus in cap. 7. nu. 7. pag. 82.
Prælatis monasteriorum monialium licitum est ex causa vtilitatis ipsorum concernente mutare moniales de vno in aliud ad inhabitandum. cap. 14. nu. 11. pag. 156.
Præscriptio non currit impedito illius temporis, quo fuit impeditus quanuis impedimentum culpa conferre debentis præcesserit, dummodo non fuerit ordinata ad casum. cap. 28. num. 6. & 8. pag. 251.
Præscriptio impeditur quando quis directè impeditur seu inhabilitatur à iure ad agendum ipso facto durante impedimento, secus quando extrinsecus venit impedimentum, quia tunc licet currat præscriptio datur restitutio. cap. 28. nu. 10. pag. 252.
Præses alicuius oppidi aut arcis munitæ, qui sub fidelitate & iuramento illud ab aliquo accepit non tenetur illud restituere notorio hæretico effecto, nec alteri eius mandato, sed fisco. cap. 1. num. 20. pag. 16.
Hoc tamen procedit sequuta sententia declaratoria iudicis nempe illum esse notorium hæreticum, alias secus. ibi. num. 21.
Princeps in dubio non præsumitur vti plenitudine potestatis. cap. 2. nu. 6. pag. 51.
Fallit quando alias actus sine plenitudine potestatis non valeret. ibidem. nu. 7.
Principes possunt terras ac iura sua ab vsurpatoribus auferre eosque per bellum compellere, vt quæ injustè retinent reddant, etiam si sit verisimile multorum mortem inde sequuturam. cap. 38. nu. 6. pag. 364.
Prima tonsura & omnes minores ordines à septennio etiam statim susceipi possunt. Iure nouiori. cap. 26. nu. 2. pag. 237.
Priuilegia concessa bonis ecclesiasticis nō cōpetunt clericis pro bonis suis patrimonialibus ac proinde si clerici minores. 25. annorum lędantur coram iudice seculari petere debent restitutionem in integrum aduersus laicum. cap. 34. nu. 11. & 12. pag. 316.
Proles non est de essentia matrimonij imo nec actus ipse copulæ sed solum potentia coeundi necessaria est in qua consistit matrimonialis consensus substantia. cap. 16. nu. 12. pag. 166.
Promittens non alij quam Titio se fundum venditurum non tenetur absolutè illi eum vendere, sed tunc demum cum alij venditurus sit. cap. 21. nu. 14. pag. 204.
Promittens non vendere domum hanc nisi tibi idem est ac si diceret alij quam tibi. cap. 21. numer. 15. pag. 204.
Prohibens seu impediens testatorem ne aliquod legatum alteri relinquat quando teneatur eidem ad restitutionem. cap. 37. nu. 20. pag. 357.
Prouisores & officiales generales à capitulo sede episcopali vacante deputati si excommunicentur ob causam officij luerantur fructus suarum præbendarum. cap. 1. nu. 150. pag. 49.
Idem est dicendum in canonicis & alijs beneficiatis acceptantibus iurisdictionem aliquam apostolicam si ob eam causam excommunicentur quia lucrari debent fructus suarū præbendarum, sicut cæteri de quibus supra. ibid. num. 151.
Prouisor seu vicarius generalis cuiuscunque episcopi siue archiepiscopi monitorias generales decernere potest, & quo modo interpretati sunt hoc Illustrissimi Cardinales. cap. 11. nu. 8. pag. 117.
Prouisores ac officiales generales rite deputati à capitulo sede vacante idem possunt. ibidem. num. 9.
Prudentia atque iudicium alicuius, cui aliquid committitur arbitrium boni viri significat. cap. 19. nu. 7. pag. 190.

Q

QValitas illa exprimenda est, quæ moueret principem ad non concedendum vel difficilius concedendum. cap. 15. num. 12. pag. 159.
Qualitas copulæ ad dispensationem quòd exprimatur stylus & communis praxis habet & vel de difficilem reddat summum Pontificem ad concedendum. cap. 15. nu. 13. pag. 159.
Qualitas illa exprimenda est, quæ & si non sit præcepta à iure est tamen de stylo, praxi & consuetudine curiæ exprimenda. cap. 15. nu. 18. pag. 160.
Quarta an episcopo debeatur ex relictis confratrijs. cap. 35. nu. 7. pag. 340.
Quæstio facti, & si de re spirituali à laico diffiniri potest. cap. 34. nu. 17. pag. 318.
Qui amat periculum peribit in illo & exponens se periculo probabili peccādi peccat ipse peccatum, quale periculū est. cap. 1. nu. 68. pa. 31.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Qui ante calendas proximas stipulatur, similis est ei, qui calendis stipulatur. cap. 26. numero 6. pag. 238.
Qui sacris initiatur in vigesimo secundo anno non promouetur ante vigesimum secundum. cap. 26. nu. 9. pag. 238.
Quisque potest suam conscientiam conformare, cum qua maluerit ex duabus opinionibus diuersis probabilibus. c. 13. nu. 23. pag. 149.

R.

Recipiens ordines sacros ab occulte excommunicato vel ab hæretico si ab ecclesia erat toleratus non solum recipit sacramentum, sed etiam executionem sacramenti, vnde etiam postquam sibi id constiterit, poterit actus illius ordinis exercere absque dispensatione. cap. 1. nu. 80. pag. 33.
Regula iuris, vtilius scandalum nasci permittitur quam veritas relinquatur declaratur. cap. 38. nu. 3. pag. 363. & nu. 20. & seq.
Regularis neque vllus etiam alius hodie post Cõcilium Trident. potest confessiones secularium etiam sacerdotum audire, neque ad id idoneus reputatur, nisi aut parochiale beneficium, aut ab episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus iudicetur & approbationem, quæ gratis detur obtineat. cap. 6. nu. 8. pag. 83.
Regulares, neque in minori ætate neque sine diligenti examine ordinentur priuilegijs quibuscunque adhoc penitus exclusis. cap. 26. nume. 38. pag. 243.
Reges, Duces, Marchiones & similes, qui habent dignitatem, non per electionem sed successionem tenentur fauere omnem contractum & conuentionem, sicut quilibet successor priuati. cap. 36. nu. 3. pag. 346.
Relictum pro causa dotis necessario intelligitur pro matrimonio carnali. cap. 32. numero. 21. pag. 285.
Religiosis est prohibitũ absoluere excommunicatos à canone, nisi in casibus à iure expressis, vel per priuilegia sedis apostolicæ concessis. cap. 5. nu. 23. pag. 79.
Religiosi possunt extrahi à religione vt promoueantur ad episcopatum, quia est maius bonum. cap. 17. nu. 7. pag. 170.
Religiosi, qui sacramenta conferunt sine speciali licentia proprij sacerdotis excommunicantur ipso facto præter sacramentum pœnitentiæ nam illud est mendicantibus indultum ex priuilegio, debent tamen hodie regulares esse approbati ab ordinario loci episcopo ad audiẽdas confessiones. cap. 30. nu. 31. pag. 268.
Remedio canonis reintegranda. 3. quæst. 1. pinguius est prouisum spoliatis ad recuperãdam suam possessionem, & est plenissimum remedium, generalissque & vtilius inter omnia remedia possessoria, & cum alijs omnibus concurrit. cap. 34. nu. 1. pag. 313.
Remedium dict. c. reintegranda producit specificum ius agendi, & est nouum, & competit vbi quis iniustè, & sine culpa cecidit à possessione sua. cap. 34. nu. 2. pag. 313.
Remedio. c. reintegranda. est agendum coram iudice ordinario rei. cap. 34. nu. 3. pag. 314.
Remedium. d. c. reintegranda competit etiam laicis pro rebus prophanis recuperandis. cap. 34. nu. 4. pag. 314.
Remedio. d. c. reintegranda an coram iudice ecclesiastico agere possit episcopus vel alius clericus spoliatus per laicum? cap. 34. nu. 6. p. 315.
Remedio. c. reintegranda an agi possit corã iudice laico quãdo spoliator & spoliat⁹ essent clerici, vel si tantum spoliator esset clericus super causa beneficiaria? cap. 34. n. 16. cũ seq. p. 317.
Remedium. c. reintegranda an debeatur & detur contra singularem successorem titulo & bona fide possidentem, qui causam habuit à bonæ fidei authore? cap. 34. nu. 51. & seq. pag. 324. Et nu. 59. pag. 325. referuntur plurimi authores vltra. 40. numero tenẽtes partẽ affirmatiuã magis communem opinionem canonistarum. Et num. 63. pag. 328. referuntur alij prope. 40. authores negatiuam sententiã probantes, quæ est magis communis Legistarum verior & tenenda, quæ absq; dubio procedit si tertius hic singularis possessor cũ titulo & bona fide per tantũ temporis spatiũ rem possedisset vt legitime eam præscripsisset, vt in nu. 64. pag. 329. & nu. 65. referuntur duæ concordiæ inter prædictas duas sentẽtias magis cõmunes cõtrarias.
Remedium dict. c. reintegranda est inductum neis, qui aliena occupauit in peccato mortuus iaceat. cap. 34. nu. 61. pag. 327.
Remedium. d. c. reintegranda non est inuentum ad iustos possessores perpetuo inquietandos contra nonnullos doctores aliud volentes. cap. 34. nu. 62. pag. 327.
Remedium dict. c. reintegranda durat perpetuo vsque ad. 30. annos, & quomodo hoc intelligatur. cap. 34. nu. 70. & 71. pag. 331.
Remedium dict. c. reintegranda non competit contra bonæ fidei possessorem & cum titulo absque vitio reali habentem causam à bonæ fidei authore titulato si legitime rem præscripserit. cap. 34. nu. 72. & 73. pag. 331.
Remedium dict. c. reintegranda non datur male fidei possessoribus. cap. 34. nu. 76. pag. 331.

Remedium

Remedium dict. c. reintegranda conceditur contra singularem successorem cum bona fide, sed tamen sine titulo. cap. 34. nu. 82. pag. 332.
Remedium dict. c. reintegranda conceditur contra singularem successorem cum titulo & bona fide quando titulus fuit habitus post possessionem. cap. 34. nu. 83. pag. 332.
Remedium dict. c. reintegranda datur contra singularem successorem cum titulo & bona fide causam habentem ab authore vitioso vel malę fidei. cap. 34. nu. 84. pag. 333.
Remedium dict. c. reintegranda datur contra singularem successorem cum titulo & bona fide quoties res est affecta vitio reali, vel ob furtum commissum, vel ob vim impulsiuam, quia tũc præscriptio ordinaria locum non habet secus longissimi temporis. 40. annorum. cap. 34. nu. 85. pag. 333.
Remedium quod Hispani del interim vocant. cap. 34. nu. 103. & 107. pag. 337. Galli recredentiam vel casum nouitatis vocant. ibi numero. 106.
Remedium interim est præparatorium iudicij possessorij principalis atque plenarij. cap. 34. numer. 104. pag. 337.
Remedium interim est iudicium summarissimũ possessorium vt nonnulli ita nominant. cap. 34. nu. 105. pag. 337. Et an liceat hoc casu appellare, vide verbo appellare.
Rempublicam nullam totius orbis legimus diuersa pretia constituisse mercibus à suis ciuibus vendendis præsenti pecunia & ad creditum, sed semper taxatur idem pretium de præsenti & ad creditum soluendum. cap. 39. nu. 37. pag. 384.
Res ecclesiæ iure antiquo ad modicum tempus, hoc est intra decennium locari poterant. cap. 8. num. 5. pag. 101.
Restitutio non est necessaria ad subducendum tempus impedimenti excommunicationis de medio. cap. 28. nu. 9. pag. 252.
Restituere non tenetur quoties re aliena indiget ad subleuandam propriam necessitatem data ipsius debitoris extrema necessitate. cap. 40. num. 4. pag. 394.
Fallit nisi creditor sit in eodem articulo extremæ necessitatis. ibi num. 5.
Restituere an quis teneatur vbi necessitas extrema non est, sed tamen debitor habita ratione status & dignitatis grauissimam pateretur ex restitutione iacturam si modo leue detrimentum ex ea dilatione creditori immineat. cap. 40. num. 6. pag. 394. vbi ponitur sententia affirmatiua, & numero. 12. ponitur distinguentium opinio.
Sed num. 7. ponitur opinio humanior & tenẽda nempe negatiua, quæ procedit dum modo debitor hoc casu parsimonia vtatur in viuendo intra vltimum gradum decentiæ sui status, quia non debet lautè opipare, & splendide viuere & pompose vestiri & filias nuptui magnis dotibus tradere, sicut si non esset obligatus ad restitutionem sed in omnibus moderate procedere resecando superflua, & si non potest filias æqualibus nuptui tradere alijs tradat, quibus minores dotes sufficiant faciẽdo enim quod possunt hi debitores ad restituendum, & in alijs bene & cum timore Dei se habentes possunt absolui per confessarium & communicare sacramẽtaliter, illi vero, qui de eo quod possunt semper procrastinant & annuatim restitutionem promittunt & non faciunt nõ videntur absoluendi nisi prius faciant, vel efficaciter negotium disponant vt executionem habeat, nec etiam communicandi quatenus ad iudicium confessoris spectat. ibidem num. 8.
Secundò fallit eo casu, quo creditor, vel dominus cui est facienda restitutio sit inæquali vel prope equali necessitate vel in commodo rei, qua debitor quia tunc integre statim ei est facienda restitutio, quamuis debitor pauper omnino remaneat. ibidem nu. 10. pag. 396. & nu. 11. An hæc limitatio procedat in debitore bonæ fidei.
Restitutionem vsque ad mortis articulum differentes versantur in aperto periculo, & nõnunquam in manifesto iacent peccato cum possint & teneantur in vita facere. cap. 40. nu. 14. pag. 397.
Idem est dicendum de illis, qui ambigentes an id, quod habent alteri debeant nolunt in sua vita id iudicio discernere, sed satis ducunt si proponant in testamento id hæredi suo demanda re. ibidem num. 15. pag. 398.
Idem est omnino iudicandum de illis, qui sub mortis articulo cum ipsi possint per se restitutionem facere id renuunt arbitrantes satis esse id hæredibus iubere. ibidem num. 16.
Hoc potissimum periculũ in magnatibus imminet, quorum testamenta nunquam aut vix hæredes complent, sed satis se fecisse arbitrantur, vt quam restitutionem auus patri & pater sibi testamento præcepit, eandem ipse alijs recentibus onusta filio iubeat, quam ipse postea committat nepoti, &c. ibidem nu. 17.
Hoc limitatur nisi debitor credat verè & pro certo quòd detentio talis non sit contra voluntatem domini, vel etiam contra ipsam inordinatam.
Secundò limitatur nisi moriens omiserit restitutio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

turionem in vita faciendam sciens eam suum hæredem melius facturum proponens, quòd si aliud crederet ipse statim restitueret. ibidē. num. 18. pag. 398.
Restitutio in integrum peti debet coram iudice illius, contra quem petitur. c. 34. nu. 8. pa. 315.
Restitutionem alicui certæ personæ ad faciendū nunquā quis tenetur quando ex restitutione multo maius damnū pateretur restituens quā esset res ipsa ac valere posset laso ex ratione, de qua hic. cap. 38. nu. 10. pag. 364.
Restitutio ablati vel alias debiti statim facienda est aut petenda dilatio ab eo, qui vsum rei concedere potest. cap. 40. nu. 1. pag. 394.
Possunt tamen species & casus aliqui constitui quibus boni viri arbitrio ipsa restitutio differri possit. ibid. nu. 2.
Nempe propter inopiam & paupertatem debitoris, quia non tenetur quis restituere eo casu, quo non potest restitutionem animo deliberatam executioni mandare. ibid. nu. 3.
Reuelare quando quis præcipitur sub pœna excommunicationis, quod scierit talem rem, intelligitur de eo, quod quis scit & probare potest, nisi prælatus is sit, qui prodesse potest & non nocere, in secreto tamen tenetur quis reuelare prælato, vt corrigat occultè tanquam patri si hoc intendat facere prælatus. c. 11. nu. 21. & 22. pag. 121.
Reuelare neq; propalare in secreto neq; in aperto nemo tenetur suis expensis, nēpe si oporteret ire alibi ad probandū. c. 11. nu. 23. pa. 121.
Reuelare quis non tenetur, quod facere non potest sine magno sui detrimento, vt latius hic. cap. 11. nu. 25. pag. 121.
Reuelare non tenetur ad monitorias, qui aliquid audiuit à leuibus personis non fide dignis, vt hic. cap. 11. nu. 71. pag. 131.
Reuelare quis non tenetur peccatum secretum si reus est omnino emēdatus vel cum correctione fraterna speratur emendatio. cap. 11. num. 73. pag. 131.
Reus interrogatus de crimine an illud commiserit quando contra se veritatem dicere teneatur. c. 11. nu. 39. pag. 124. & nu. 42. pag. 125.
Reus interrogatus à iudice iuris ordine seruato tenetur omni iure veritatem dicere. ca. 15. nu. 15. pag. 159.
Rei contra ius requisiti possunt ac debent quacunque vti amphibologia vlitati sermonis citra mendacium. c. 11. nu. 41. pag. 125.

S.

Sacerdos excommunicatus, denuntiatus, vel notorius clerici percussor quamuis suspensam habeat iurisdictionem propter excōmunicationem, membrum tamen est ecclesiæ (licet præcisum) per fidem informem: at vero hæreticus, apostata, & schismaticus, non solum vsu iurisdictionis suspensi sunt, verum etiam iurisdictionem eradicata fide funditus amiserint cum nō sint membra ecclesiæ, &c. cap. 1. nu. 69. pag. 31.
Sacerdotes in sua ordinatione accipiunt facultatem absoluendi à peccatis saltem in habitu, & illa habitualis & in efficax facultas reducitur in actualem & efficacem per legitimam subiectionem pœnitentis. capit. 6. nume. 3. & 4. pagina 82.
Sacerdos simplex potest absoluere à peccatis venialibus, & qua ratione id possit. cap. 6. nu. 10. pagina 84.
Sacerdos etiam ad satisfaciendum damnum passo compellendus non est ad reuelandum furem, qui sibi id in pœnitentia confessus fuit. cap. 11. nu. 15. pag. 119.
Et vide nu. 74. vbi quòd nullo modo reuelare debet, nisi &c.
Sacerdos quilibet licet per sacerdotalē characterem accipiat potestatem & iurisdictionem habitualem ad absoluēdum à peccatis, actualem tamen, quæ ad id est necessaria non recipit nisi eam habeat ordinariam vel delegatam. cap. 27. nu. 4. & 5. pag. 245.
Sacerdos an possit sibi retinere quod superest ex pictantijs sibi datis pro missis dicendis si minoribus eas sibi celebrari faciat? cap. 29. nu. 32. pagina 261.
Sacramenta ecclesiastica licitum est cuicunque tam in necessitate quàm extra percipere à quocunque per simplicem excommunicationem præciso si non fuerit nominatim excommunicatus, publicatus vel denuntiatus aut manifestus percussor clerici perinde acsi non esset præcisus secus alias. c. 1. nu. 31. pag. 20. & quomodo hoc intelligatur. numer. 47. & 48. pagina 23. & 24.
Sacramenta suscipere ecclesiastica vel rem diuinam audire attento iure communi à clerico notorie cōcubinario non licet etiam sine vlla monitione superioris. c. 1. nu. 44. pag. 22. hodie secus est nisi clericus publicus cocubinarius fuerit nominatim.
Sacramentum pœnitentiæ non est exhibendum cuicunq; excōicato. cap. 1. nu. 51. pag. 25.
Sacramenta ecclesiastica non licet regulariter accipere à præcisis ab ecclesia quos concil. Constantiense vitari præcipit, neq; cum illis alio modo communicare in diuinis nec extra. cap. 1. nu. 54. pag. 26.
Sacramentum baptismi an in casu extremæ necessitatis liceat recipere ab huiusmodi præcisis, vel etiam hæreticis? cap. 1. nu. 55. pag. 26.
Et quid in sacramento pœnitentiæ in articulo mortis, vbi alius minister deest. ibi nu. 56. & seq. pag. 27. & nu. 61. & seq. pag. 29.
Sacramenta nullo modo recipi possunt ab extraneo parocho maxime fratribus mēdicantibus nisi cum licentia proprij parochi præter sacramentum pœnitentiæ alias excommunicātur religiosi. cap. 30. nu. 31. pag. 268.
Sacrilegum est crimen simoniæ atque ideo naturali diuinoque iuri contrarium vt nulla possit consuetudine excusari si pro spirituali sacramentorum gratia pecunia vel quidquid pro ea æstimatur accipiatur. cap. 29. nu. 2. pa. 254.
Secretum confessionis sacramentalis nullo modo etiam ad saluandum totum regnum reuelandum est, nec etiam in causa matrimoniali ad id compellendus est sacerdos. cap. 11. num. 49. pag. 127. & vide in nu. 50. & num. 74. vbi limitatur.
Seducens virginem dormiensq; cum ea tenetur eam ducere in vxorem. cap. 37. nu. 1. pag. 354.
Seducens & corrumpens virginem an ad prædicta duo copulatiue teneatur, hoc est ducere & dotare eam vel adimpleat dotando. cap. 37. numero. 7. pag. 355.
Semen verum est stilla, quæ in se calidum continet spiritum, & à cerebro excernitur, & per spinalem medulam in membra genitalia defluit, & cum in medulam spinæ pertenit renes confestim petit ex ipsisque per medios testes in pudenda penetrat. cap. 16. n. 11. p. 165.
Semen viri sufficit ad generationem etiam si semen fœminæ non concurrat. cap. 16. nu. 17. pag. 167.
Sententia declarationis non requiritur neq; est necessaria vbi aliquid ita notorium est, quòd nullam excusationem habet, neque possit aliqua tergiuersatione celari. cap. 1. nu. 3. pag. 8.
Sed contra. num. 16. pag. 16.
Sententia declaratoria requiritur regulariter vbicunque pœna aliqua pro crimine etiam ipso iure infligitur. cap. 1. nu. 4. pag. 8.
Sententia lata à iudice publice excommunicato est ipso iure nulla. cap. 1. nu. 74. pag. 32.
Sententia lata nedū à iudice delegato publicè excommunicato, sed etiam ab ordinario est nulla. ibidem num. 75. Hoc tamen procedit quando huiusmodi iudex est nominatim excommunicatus & denuntiatus, vel notorius clerici percussor. cap. 1. nu. 76. pag. 32.
Sententia excommunicationis publice lata intelligitur si iudex eam tulerit in loco vbi publice iudicare consuevit, hoc tamen hodie non procedit. cap. 1. nu. 78. pag. 33.
Sententia excommunicationis siue lata à iudice vel à iure in dubio intelligitur de maiori. cap. 7. nu. 22. pag. 93.
Simoniæ conuentionalis consummatio ab vtraque parte an requiratur ad hoc vt pœna excōmunicationis & restitutionis fructuum apposita contra dantes vel recipientes beneficia simoniacè procedat. cap. 9. nu. 2. pag. 106.
Sententia pastoris siue iusta siue iniusta timenda est. cap. 4. nu. 33. pag. 71.
Sententia excommunicationis non debet imponi nisi pro culpa & peccato mortali siue sit à iure, siue ab homine. cap. 7. nu. 23. & 24. p. 93.
Sententia interlocutoria del interim durat vsque quo feratur diffinitiua super possessorio ordinario. cap. 34. nu. 113. pag. 338.
Quid si fuerit appellatum à sententia lata super possessorio ordinario cōtra eum, pro quo fuit in hoc iudicio summario pronuntiatum? vide ibidem. num. 114.
Sensus testatoris cum manifestus est, verborum interpretatio nusquam tantum valet vt melior sensu existat. cap. 32. nu. 48. pag. 292.
Separari an possit matrimonium ex causa sæuitiæ inter virum & vxorem & plura circa materiam. cap. 24. per totum. pag. 226. & seq.
Sermones prolati vulgari lingua iuxta communem vsum loquendi interpretandi sunt, sed prolati in literali sermone secundum artem literarum vel grossum modum loquendi. cap. 21. nu. 5. pag. 201.
Loquentium qualitas & conditio in proposito etiam attendenda est. ibidem num. 6.
Significatio propria dictionis, ante, est excludere illud, cui præponitur. c. 26. n. 11. pag. 239. & illud dicitur ante quod omnino ante est. n. 12.
Significatio propria & genuina huius dictionis, cessatio, plane inducere videtur cessationem penitus à diuinis eam, quæ distinguitur à prohibitione illa, quæ per interdictum decernitur. cap. 10. nu. 5. pag. 112.
Simoniacus de iure communi regulariter priuari debet per sententiam. cap. 9. num. 3. pag. 106.
Simonia ex sola traditione rei spiritualis ob pretium committitur ad incurrendam sententiam excommunicationis licet pretium nō soluatur secus est è conuerso, quia traditione pretij si res spiritualis non tradatur non committitur simonia subiecta censuris ecclesiæ quamuis incurratur crimen simoniæ. cap. 9. nu. 8. pagina. 107.
Simoniæ crimen sacrilegum est atque ideo naturali diuinoque iuri contrarium vt nulla possit consuetudine excusari si pro spirituali sacra-

Universidad de Deusto
Biblioteca

memorum gratia pecunia vel quicquid pro ea æstimatur accipiatur.cap.29.nu.2.pag.254.
Simonia cum esset soluere aliquid coinbeneficiarijs in electione, præsentatione, vel admissione ad possessionem.cap.29.nu.26.pag.260.
Simonia nō est dare, vel accipere temporale aliatatione quam pro pretio quærendi spirituale puta pro sustentatione ministri, vel pro liberalitate, vel eleemosyna, vel pro solutione obligationis, vel alias.cap.29.numero.13.pagina 258.
Subdiaconus effici quis potest cum primum decimum octauum annum fuerit ingressus, diaconus vero postquam inchoauerit viginti, presbyter dum attigerit viginti quinque iuxta clemen.fin.de ætate & qualit.ita quod sufficit attingere vltimum annum prædictarum ætatū etiam si annus ipse completus non fuerit. cap. 26.nu.3.pag.237.
Et an hodie procedat hāc decreto de reform. sancti Concil. Trid.sess.23.cap.12. late agitur num.4. & seq.vbi resoluitur affirmatiuè quanuis ad subdiaconatum nullus promoueri præcipiatur ibidem ante vigesimum secundum annum, & ad diaconatum ante vigesimum tertium.
Substitutio si institutus decesserit sine filijs, intelligitur de veris filijs non de fictis, & quomodo hoc intelligatur. c.32.nu.49.pag.292.
Successor debet fauorabiliter prosequi, quos nouit suo prædecessori fideliter paruisse.cap.36. nu.1.pag.346.
Successor prælati vel rectoris, non tenetur stare locationi prædecessoris imo ipsius morte ipso iure extinguitur locatio etiam si prælatus vel rector nomine ecclesiæ fructus vel reditus ad se tantum spectantes locauerit. cap. 36. nu. 4.pag.347.
Successor rectoris, qui beneficio renuntiauit ante finitam locationem non tenetur eidem stare.cap.36.nu.6.pag.347.
Idem est in canonico optante alteram præbendam ex vi statuti vel priuilegij.ibidem num.7.
Successor maioratus non tenetur stare locationi prædecessoris, sed poterit de nouo locare.cap. 36.nu.8.pag.347.
Successor primus maioratus tenebitur stare locationi à fundatore ipsius factæ ac eius debita pro rata persoluere.cap.36.nu.11.pag.348.
Successor beneficij vel maioratus recipiens pensionem vnius anni non censetur pro cæteris nondum decursis contractum approbare.cap. 36.nu.13.pag.348.
Idem erit in ipso conductore è conuerso, vt ibidem num.14.
Sed an hoc procedat si fructus omnium annorum post mortem locatoris decurrentium non sint pares? vide ibi num.15.
Successor maioratus etiam si sit hæres eiusdem non tenetur stare locationi iuxta veriorē opinionem.cap.36.nu.30.pag.353.
Suffraganei possunt absoluere à sententijs latis per Concilia prouincialia quinimo & sui sacerdotes id possunt.cap.5.nu.22.pag.79.
Superior, cui reseruatus est aliquis casus habens annexam excommunicationem absoluendo ab ea sublata est reseruatio, & potest remittere pœnitentem suo confessori absoluēdum. cap. 13.nu.30.pag.151.
Supplicatio bene admittitur in casu. l. fina. C. de edicto diui Adriatollend. cap.34. nume.102. pag.337.
Supplicatio locum habet à sententia lata in remedio de interim.cap.34.num.112.pag.338.
Suscipiens ordines sacros ante ætatem legitimā verum characterem & sacramentum suscipit etiam presbyteratus (etiam si sit puer) non tamen ordinum executionem imo ipso iure est ab eiusmodi executione suspensus quousque legitimam ætatem attigerit & presbyter hoc casu celebrans præter peccatum mortale irregularis sit.cap.26.nu.18.& 19.pag.240.
Hodie per extrauagantē Pij II. ipso iure sunt suspensi, qui sine dispensatione canonica aut legitima licentia sine extra tempora vel ante ætatem legitimam, vel absque dimissorijs ordinantur.num.20.
Suspensio ad tempus lata tollitur elapso illo tempore absque aliqua absolutione. cap.5. num.7. pag.75.
Suspensio non incurritur neq; irregularitas propter crimen omnino occultum, nempe mentale tantum.cap.13.nu.10.pag.144.
Sustentationis nomine quod sacerdos accipere potest pro administratione spiritualium non tantum venit cibus & potus, sed quicquid est necessarium ad victum & vestitum sui & eorum quorum cura sibi incumbit secūdum Caieta. nos vero contrarium probamus. cap.19. num.5.& 6.pag.255.
Sciens aliquid, quod sibi sub sigillo & fide secreti dictum est non debet id reuelare ad finē punitionis nisi in delictis, in quibus inquisitio fit & reuelatio exigitur ad prouidendum malo præsenti, vel imminenti. cap.11.nu.47.& 48.pag.126. Præterquam in casu posito ibi numero.52.pag.127.
Spadones, qui dicantur cap.16.nu.1.pag.163.
Spadones quibus ambo testiculi extracti sunt (vulgo dicti capones) an matrimonium contrahere possint cap.16.nu.2.& seq.pag.163.
Spadones quanuis non possint se vltro coniungere per verum matrimonium, attamen quantum ad cohabitationem & communicationē officiorum domus possunt se in totam vitam confœderare & obligare vt fœmina seruiat viro & vir alat fœminam non tamen erit matrimonium, sed societas quædam ciuilis reputatur: periculosissima tamen est hæc confœderatio.cap.16.nu.5.& 6.pag.164.& seq.
Spadones vt contrahere possint matrimonium praxis obtinuit.cap.16.nu.9.pag.165.
Spadones vt medici & philosophi affirmant, nisi alias natura frigidi sunt aliquid in modum seminis emittunt aut emittere possunt quod medici Arabes, Agnadim appellant, etsi non prolificum neq; album sed incoctum. cap.16. num.10.pag.165.
Spoliator conueniendus est coram suo iudice laico vel ecclesiastico respectiuè & etiam potest conueniri coram iudice ordinario competenti illius loci vbi commissum spoliū est. cap.34. num.3.pag.317.
Spoliator ex occupatione rei ecclesiasticæ sacrilegium committere dicitur si certum sit eum spoliasse secus si dubitaretur, nam tunc super illa qualitate tribuente iurisdictionem est cognoscendum.cap.34.nu.15.pag.317.
Spoliatus ante omnia est restituendus interdicto vnde vi.cap.34.nu.58.pag.325.
Spoliator notorius etiam attenta benignitate iuris canonici appellare non potest.cap.34. nu. 95.pag.336.
Statutum in Synodo Constantiensi de excommunicatis non vitandis ante denuntiationem præterquam in notorio clerici percussore saluberrimum institutum fuit ad sedandas timoratas conscientias adimendosque scrupulos. cap.1.nu.11.pag.13.
Statutum seu constitutio ecclesiæ vt clericus excommunicatus pro causa ecclesiæ lucretur fructus suæ præbendæ valet & est seruanda.cap. 1.nu.147.pag.48.
Statuta condere est iurisdictionis.cap.4.nume.7. pag.63.
Statutum in quo cauetur, vt quilibet de collegio & cōfraternitate teneatur soluere singulis annis aliquid pro seruitio diuino validū est dummodo hoc fiat propter honestam causam & non dicatur in statuto ne quis recipiatur nisi soluat decem aliamve quantitatem.cap.35.numer.5 pag.340.
Steriles matrimonium contrahere possunt licet effectu generationis careant quia apti sunt ad actum.cap.16.nu.14.pag.166.
Stylus vetustissimus est Romanæ curiæ à tempore Benedicti XII. vt quando in sacra pœnitentiaria gratia in foro conscientiæ petitur absolutio confessori committatur literis laniatis & nullis testibus adhibitis, nec vlla tunc fit compositio pecuniaria cum datario, secus si in foro fori gratia petatur, quia tunc gratia cum datario componenda est.cap.2.nu.14.pag.53.
Stipendium pro necessaria ministri sustentatione an possit licite ab initio in pactum deduci? cap.29.nu.7.& seq.pag.255.
Stipendium necessarium pro ministri spiritualia ministrantis sustentatione secundum consuetudinem approbatam & ordinationem ecclesiæ ac episcoporum constitutiones licitum est accipere.cap.29.nu.3.pag.254.
Quod si authoritate superioris vel consuetudine taxatum non sit licitum est in pactum deduci dummodo moderate exigatur alias secus. ibi num 8.pag.256.
Stipendium, de quo supra si necessarium non sit pro sustentatione ministri quia ipse alunde eum congruum habebat diuelque sit in pactū deduci non potest atque exigi ab inuitis per spiritualium subtractionem ob auaritiam, quę tunc in foro seculari præsumeretur, secus in conscientia dummodo immoderatum nō exigatur.cap.29.nu.9.pag.257.
Stipendium necessarium pro sustentatione ministri si certum statutum ac taxatum sit potest in pactum deduci à sacerdote paupere vel diuite.cap.29.nu.10.pag.257.
Stuprum proprie est virginū defloratio. cap. 37. nu.2.pag.354.
Stuprator non ducens stupratā debet tanto plus ei dare propter defloratiōē virginitatis quantum oporteret dare.cap.37.nu.8.pag.355.
Stuprans sponte volentem ad nihilum patri etiā vel curatori puellæ tenetur quando stuprum ita occultum est quod non fit infamata mulier neque aliquam iacturam patiatur. cap.37. nu. 25.pag.361.
Idem si parens vel curator de lenocinio conuinceretur.ibidem nu.26.
Quid si stuprans promiserit verē vel fictē se ducturum virginem, vide ibidem numer.27. pag.eadem.

T.

TAciturnitas copulæ intercedentis ante impetratam vel post concessam dispensationem ad contrahendum matrimoniū inter consanguineos vel affines commissam ordinario loci priusquam ab eo expediatur an vitiet dispensationem.cap.15.nu.1. & seq.pag.157.& seq.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Taciturnitas veritatis ea sola nocet, quæ à iure præcipitur vt exprimatur. cap. 15. numero. 3. pag. 158.

Tauros agitari in dominicis & alijs festiuis diebus in circo vel in foro minime hodie licet sub pœna excommunicationis maioris latæ sententiæ aduersus principes, communitates, & respublicas earumque rectores. cap. 7. nu. 10. pag. 88.

Tauros agitari an liceat quoties ita moderate fit vt ex ea agitatione probabiliter credi possit non sequuturа notabilia nocumenta personalia. cap. 7. nu. 13. pag. 89.

Tauros agitari per calles chordis longis cornibus vel pedibus ligatos non est prohibitum. cap. 7. nu. 14. pag. 90.

Tauros agitari non liceat per calles chordis nõ ligatos dominicis vel alijs festiuis diebus portis ciuitatis clausis ita vt tauri licet velint exire non possint. cap. 7. num. 15. pag. 109.

Theodoricus Afer laudatur iure, qui cum diaconum haberet orthodoxum à se admodum dilectum & in Arianismum conuersus esset vt eidem Theodorico faueret gladio eũ interemit dicens, si Deo fidem sinceram non seruasti, quomodo mihi, qui homo sum conscientiam sanam præstabis? cap. 1. nu. 71. pag. 32.

Tempore interdicti celebrari possunt diuina officia ianuis clausis submissa voce excommunicatis & interdictis exclusis & campanis non pulsatis. cap, 10. nu. 1. pag. 110.
Et an idem locum habeat tempore cessationis à diuinis. nu. 2. & seq.

Tempus, quo quis in excommunicatione permanere debet, vt pœnis legis primæ, titu. 5. de los descomulgados. lib. 8. nouæ collect. reg. puniri possit debet esse continuũ. ca. 12. n. 23. pa. 142.

Tempus requisitum à lege nisi aliud exprimatur debet esse continuum. cap. 12. n. 24. pag. 142.

Tempus, quo electores sunt excommunicati excommunicatione maiori vel alio iusto impedimento detenti non computatur in tempore semestri à Concilio Lateranensi deputato ad prouidendas præbendas & cætera beneficia ecclesiastica. cap. 28. nu. 2. pag. 250.

Tempus excommunicationis, vel suspensionis non computatur in semestri præfinito à Concilio Lateranensi ad prouidendum præbẽdas. cap. 28. nu. 4. pag. 251.

Tempora quæ prouidentiam ecclesiarum recipiunt quo ad quid sint vtilia quia impeditis non currunt. cap. 28. nu. 12. pag. 252.

Terminus datus ad eligendum à Concilio Lateranensi nõ currit quibuscunq; alijs iuste impeditis præterquã ibi nominatis. c. 28. n. 11. p. 252.

Testis vnus quanuis sufficiat quantum ad excõmunicationem in genere secus tamen est quãtum ad excommunicationem in specie & nominatim. cap. 11. nu. 94. pag. 135.

Testis vnus sufficit ad impediendum matrimonium nondum contractum quando iuramentum de ipso contrahendo non interuenit, is tamen testis sciens ex sua manifestatione magnum scandalum sequuturum ad denuntiandum non tenetur. cap. 11. num. 28. & 29. pag. 122.

Testis vnus de auditu ad impediendum matrimonium contrahendum sufficit si circa impedimentum testificetur iuxta formam à canonibus expressam. cap. 11. nu. 34. pag. 122.

Testis vnus ita demum sufficit ad impediendum matrimonium contrahendum quoties cum iuramento assereret id certo scire, alioqui vnus testis etiam iuratus de auditu cum altero absq; iuramento de certa scientia nõ sufficeret. cap. 11. nu. 31. & 32. pag. 122.

Testis, qui falsum testimonium in iudicio contra aliquem innocẽtem dixerit ad quid teneatur. cap. 38. nu. 4 pag. 364.

Testatoris sensus cum manifestus est verborum interpretatio nusquam tantum valet vt melior sensu existat. cap. 32. nu. 48. pag. 292.

Textus in authen. de sanctis episcopis. §. sed & hoc præsenti. collat. 9. cum similibus exorbitans est à regulis iuris communis & à mẽte testatoris ideo non debet extendi ad alios terminos, vel casus. cap. 32. nu. 19. pag. 284.

Text. in d. §. sed & hoc præsenti non procedit si alia pia causa fuerit substituta quanuis non sit æque pia causa ac illud monasterium. cap. 32. nu. 39. & 40. pag. 291.

Text. in d. §. sed & hoc præsenti non habet locũ vbi verba testatoris clara sunt eiusque mẽtem significantia ex quibus voluit dispositionem suam naturaliter non autem ciuiliter & per fictionem intelligi. cap. 32. numero. 46. pagina. 292.

Text. in authen. de sanctis. episcopis. §. sed & hoc præsenti. collat. 9. & eius dispositio non est trahendus neque extendendus ad alios casus & conditiones quam in eo expressas nempe nuptiarum siue defectus liberorum. cap. 32. nu. 45. pag. 291.

Text. in authen. de sanctis. episcopis. §. sed & hoc præsenti. collat. 9. non censetur satisfactum ex solo sacerdotio. cap. 32. nu. 72. pag. 299.
Limitatur hoc si clericus bona sua dedisset capellæ cuius factus sit sacerdos, vel si omnia bona sua, vel saltem hæreditatem sibi relictã expendat in pias causas. dict. c. 32. nu. 73. p. 299.

Torneamenta de iure canonico sunt prohibita adeo, vt qui in eis moritur quanuis confessione & communione sacra munitus, non sit in loco sacro sepeliendus. cap. 7. numero. 3. pagina. 86.

Tutior pars non semper eligenda est cum satis sit eligere tutam. cap. 31. nu. 39. pag. 279.

Transactio siue alia dispositio prohibetur super coniugij sacramento vt ab eo recedatur. cap. 17. nu. 18. pag. 173.

Translatio dominij beneficij per simoniam collati & pretij per simoniam dati non impeditur iure naturali neque diuino sed humano. cap. 9. nu. 16. pag. 129.

Trebellianica deducenda est ex relictis confratrijs. cap. 35. nu. 12. pag. 341.

Tria bona in matrimonio exigũtur, proles, fides, sacramentum re vel spe. cap. 16. numero. 3. pagina. 163.

Triginta dies pœnæ carceris impositæ à lege Regia blasphemo debeant esse continui, neq; sufficit quòd sint interpollati computati in diuersis vicibus. cap. 12. nu. 25. pag. 142.

V.

VAlor beneficij expressus in impetratione ipsius secundum communem stylum rotæ quomodo probetur. cap. 39. num. 68. pag. 592.

Varietas opinionum vbi est non peccat non seruans ius præcepti. cap. 9. nu. 12. pag. 108.

Vassalli liberati sunt à debito fidelitatis dominij & totius obsequij propter hæresim manifestã domini fiat. cap. 1. nu. 18. pag. 16.

Vassallus excusatur à propalando contra dominum. cap. 11. nu. 56. pag. 127.

Vendere potest quis frumentum pretio, quo valebit hebdomada, mense, vel die, ad quem vsq; erat seruaturus, non tamen exigere debet pretium maius illius diei vel mensis, sed mediocre vel commune. cap. 39. nu. 6. pag. 377.

Vendere non licet carius rem vltra latitudinem iusti pretij quam in præsenti valet ratione crediti prorogatique pretij, neq; vilius iusto pretio viliori emere ratione anticipatæ solutionis, nisi verisimiliter dubitetur tempore solutionis plus vel minus valituram. cap. 39. num. 11. pag. 377.

Vendere an liceat carius ob dilatam pretij solutionem propter lucrum cessans. cap. 39. num. 23. & seq. pag. 381.

Vendere licet carius ad creditum ratione interesse lucri cessantis, & à fortiori damni emergentis tribus concurrentibus, de quibus cap. 39. num. 25. & 26. pag. 382. & nu. 27. Secus esse deficiente aliqua ex prædictis cõditionib⁹.

Vendere an liceat carius ad creditum illas merces, quæ communiter & frequentius in aliqua ciuitate vel oppido ob pecuniæ penuriam, vel ob consuetudinem patriæ venduntur ad creditum, quia raro nisi parua pecunia venduntur in prompti, quia non sunt emptores nisi ad terminum, vel an tunc etiam pretium, quo in prompta solent vendi considerari debeat saltem supremum, vt illud ad creditum non excedatur. cap. 39. nu. 35. pag. 384.
Et quid in venditionibus grossis (hoc est, de per junto en grueſſa partida) ibi numer. 39. & 40.
Et num. 41. Quid in mercibus maritimis, quæ nisi in magna quantitate aduehi nõ possunt?

Vendere carius merces ad tempus non licet etiã si ob gratiam commoditatem & necessitatem emptorum termitus præcise soluendi constituatur, ad hoc nempe vt illas res venales emptores habeant & per hunc modum negotientur atque victum quærant. cap. 39. numer. 36. pag. 384.

Vendere carius ad creditum vltra latitudinem iusti pretij quanum in promptu res valeat ob dilatam pretij solutionem, aut vilius emere ob anticipatam solutionem dubio non existenti an plus vel minus sit valitura etiam in foro exteriori vsuram cõmittit ac proinde peccat mortaliter & restituere tenetur. cap. 39. nume. 16. pag. 379.
Et quid si vendatur res non consistens in pondere, numero, vel mensura veluti domus, vel prædium? numer. 17. & seq. vbi idem hoc casu probatur aduersus Bald.
Et num. 21. in equis, mulis, pecoribus & alijs animalibus carius venditis ob dilatam solutionem pretij ad tempus?

Vendi non possunt merces carius tempore venditionis quando dubium est plus ve minus valituras tempore solutionis nisi simul & copulatiue concurrat quòd venditor eas tempore cõtractus non fuerat venditurus, vnum enim sine altero non sufficit. cap. 39. numero. 2. pagina. 376.

Venditio rei feudalis, vel emphyteuticæ simpliciter facta nulla est secus si sub conditione si dominus consenserit, vel Rex licentiam præstiterit fiat. cap. 22. nu. 7. pag. 211.

Venditor, quinimas merces esset alioqui seruaturus potest eas vendere ea conditione vt cum ei libuerit eligat pretium commune modo semel eo constituto & electo variare non possit. cap. 39. nu. 7. pag. 377.

Venditor, qui merces est seruaturus ad Calendas Martias

Universidad de Deusto
Biblioteca

Martias nõ potest eas vendere calendas Octobris pretio, quo valebunt calendis Maij. cap. 39.nu.8.pag.377.
Venditor, qui suas merces non erat venditurus vsque ad tempus, quo pretiũ auctum iri conijcitur potest eas rogatus plus vendere quam tempore venditionis valeant deductis expensis, laboribus, ac periculis, quæ in eis seruandis aut custodiendis esset venditor expensurus arbitrio boni viri. cap. 39. nu. 3. pag. 376.
Et nu. 4. ex hoc infertur quòd seruaturus frumentum ad mensem Maium poterit sub natalem Domini carius quam tunc valeat vendere si dubium verisimiliter sit plus ve minus esse valiturum, &c.
Venditor, quando in dissolutione mundinarum mercium pretia decrescunt non potest vendere credito merces suas quanti præsenti numo vendidisset in emptorum feruore, quia res tũc minoris æstimatur. c. 39. nu. 13. pag. 378.
Venditor, qui non esset seruaturus suas merces, neque emptores earum haberet pretio statim numerato, vel si erat paratus ad vendendum omnibus, ita pecunia præsenti sicut ad creditum, aut si habebat plures merces ad vendendum tam in promptu quam ad creditum, quia non sunt emptores ad comparandas eas omnes pecunia præsenti, prout communiter, contingit in mercatoribus (vulgo dichos traperos) & alijs huiusmodi tũc nullo modo liceret pretium ad creditum augere ratione interesse lucri cessantis. cap. 39. nu. 26. pag. 382.
Venditurus frumentum ad mensem Maium poterit sub natalem Domini carius quam tũc valeat vendere si dubium verisimiliter sit, &c. cap. 39. nu. 4. pag. 376.
Verba debent propriari vt actus valeat. cap. 2. nu. 5. pag. 51.
Verba hæc, non ducam vxorem nisi te & similia quid operentur. cap. 21. nu. 1. & 2. pag. 201.
Et communis sensus horum verborum quis sit? ibidem nu. 7. 12. & 13. pag. 192.
Verba prolata, quem valorem habeant in matrimonijs contrahendis in dubio communis sensus attendendus est. cap. 21. nu. 3. pag. 201.
Verba consensum de præsenti exprimentia esse debent ad inducendum matrimonium de præsenti, nec verba ad hoc sunt necessaria, sed satis est consensum de præsenti induci per signa, non solum in muto sed etiam in valentibus loqui. cap. 21. nu. 8. & 9. pag. 202.
Verba hæc, promitto quòd non habebo aliã mulierem in vxorem nisi te non inducunt matrimonium de præsenti. cap. 21. nu. 21. pag. 204.
Verbum volo adiunctum infinitiuo designanti initium actus eiusque suspensionem in his, quæ à sola voluntate disponentis pendent erit contractus sponsaliorum nempe volo contrahere matrimonium, erit tamen matrimonium si dicta verba deliberate ad interrogationem alterius prolata fuissent, vel quãdo præcessisset tractus de matrimonio contrahendo, vt in cap. 21. nu. 23. & 24. pag. 205.
Verba hæc ego te volo accipere in meam iudicantur sponsalia de futuro si autem constat de intentione ei standum est in foro conscietiæ. cap. 21. num. 25. pag. 205.
Verbum volo, adiunctum verbo denotanti executionẽ actus perfecti, & sic matrimonij exercitium, vt volo te habere in vxorem vel tenere in vxorem inducit matrimonium de præsenti, nisi præcederent sponsalia de futuro, vt in cap. 21. nu. 26. pag. 205.
Verba hæc volo te in vxorem, si mulier similiter concedat inducunt matrimonium de præsenti. cap. 21. nu. 27. pag. 206.
Verba hæc volo te esse vxorem meam quando inducant matrimonium de præsenti, & quando non. cap. 21. nu. 28. pag. 206.
Verba hęc, iuro vel promitto quod te habebo in vxorem inducant matrimonium vel sponsalia de futuro. cap. 21. nu. 29. pag. 206.
Verba, quæ propriè competunt contrahẽdo matrimonio si tempore futuro pronuntientur inducunt tantum sponsalia de futuro. cap. 21. nu. 30. pag. 207.
Verba hæc iuro vel promitto quòd te habebo in vxorem inducunt matrimonium de præsenti subsequuta traductione ad domum, ac simul tractatu præsenti matrimoniali, vel quoties communis vsus loquendi & intellectus præd. verborum is esset, vt ex eisdem matrimonium de præsenti celebratum intelligeretur. cap. 21. num. 35. pag. 209.
Verba hæc promitto quòd ducam te in vxorem & tenebo te pro legitima coniuge non inducunt matrimonium de præsenti, sed sponsalia de futuro. cap. 21. nu. 36. pag. 209.
Verba denotantia tempus si sint singularis numeri verificantur in tempore incepto, si vero sint pluralis numeri debet esse tempus completum. cap. 26. nu. 10. pag. 239.
Vetuli quanuis quandoque non habeant caliditatem ad generandum habent caliditatẽ sufficientem ad carnalem copulam, & ideo permittitur eis matrimonium contrahere quatenus est in officium naturæ. cap. 26. nu. 4. pag. 164. & nu. 13. pag. 166.
Via executiua agi potest aduersus illum, cui literæ pensionis intimatæ fuerunt secus contra illum, illum, cui intimatæ non fuerunt, sed via ordinaria tunc procedendum erit. cap. 1. numer. 113. pag. 39.
Vicarij inferiores & foranei non possunt, neque solent concedere licentiam contrahendi matrimonium sine denuntiationibus. cap. 19. nu. 16. pag. 192.
Vinũ, oleũ, & alia similia an ad renouandũ dari possint, idem dicendum est in eis, quòd in frumento veteri pro nouo. c. 39. nu. 57. pag. 389.
Virginitatis circunstantia si voluntas fornicandi non peruenit ad actum an sit necessario cõfitenda? cap. 31. nu. 28. pag. 276.
Virgo quando dicatur seducta. cap. 37. num. 15. pag. 356.
Vitium clandestinitatis tollitur per interuentum tituli & bonæ fidei. cap. 34. num. 66. pag. 330.
Voluntas libera puellæ an liberet stupratorem quando absque seductione eam corruperit ab actione parentibus vel curatoribus, sub quorũ cura est pro dote & iniuria sibi illata competente? cap. 37. nu. 24. pag. 361.
Voluntatem testatoris credendum est talẽ fuisse, sicut lex ipsa constituit & interpretatur, tametsi verbis refragari quodammodo videatur. cap. 32. nu. 7. pag. 282.
Vltima dies termini cedit commodo promissoris, ad hoc vt non sit in mora antequam totum tempus labatur. cap. 26. nu. 13. pag. 239.
Vnio Christi & ecclesiæ duplex est, vt in. c. 17. nu. 25. pag. 174.
Vsus forensis apud tribunalia ecclesiastica receptissimus est vt iudices præcepta iudicialia decernant sub pœna excommunicationis latæ sententiæ vt quis ad iudicium accedat, vel aliquid aliud agat intra certum terminũ. cap. 4. nu. 1. pag. 61.
Hoc tamen videtur contra ius, vt ibi in nu. 3. & seq. Sed defenditur num. 8. & seq.
Et admittendus hodie videtur propter frequẽtissimam hisce temporibus quo ad iudiciales citationes contumaciam modo caute & non temerè coniudices vtantur, ibi num. 12. pag. 64.
Hinc est vt eadem præxis introduxerit vt semper causa, vel specialis vel generalis in prædictis sententijs exprimatur. ibi nu. 13.
Et consuetudine inueterata introductus prædictus vsus forensis, qua non est dubium derogari posse. cap. Romana. §. caueant. de sententia excommunicationis. lib. 6. ibi. nu. 14. pag. 65.
Vsura committi potest etiam in rebus, quæ non cõsistunt pondere numero & mensura quoad intentionem deprauatam, vt in cap. 39. nu. 22. pag. 381.
Vxor petens separari à viro quoad thorum & mutuam cohabitationem ex causa sæuitiæ audienda est si alias ei cautione sufficienti non possit prouideri. cap. 24. nu. 1. & 2. pag. 226.
Vxor si propria authoritate à viro discedat ob nimiam sæuitiam si hoc constet in continenti eidem minime est restituenda sed alicui proui dæ & honestæ mulieri vsque ad causæ decisionem, custodienda tradenda est, & in loco vbi vir neque parentes eius vllam possint mulieri violentiam inferre. c. 24. n. 4. & 5. p. 227.
Vxori litiganti cum marito sunt ministrandæ expensæ & alimenta per eum. cap. 24. nun. 7. pag. 228.
Vxor infidians vitæ mariti & tentans eum perdere veneno si aliter non potest cohiberi veri similiter potest eijci propria authoritate à marito & petenti restitutionem obstabit exceptio. cap. 24. nu. 8. pag. 228.
Vxor propter adulterium amittit ius, quod in viro habebat. cap. 25. nu. 3. pag. 231.
Vxoratus de licentia vxoris atque ipsa religionẽ profitente potest in episcopatum promoueri. cap. 25. nu. 8. pag. 232.
Vxoratus eo ipso quod promouetur ad sacros ordines videtur continentiam profiteri. cap. 25. num. 14. pag. 233.
Vxoratus nullum sacrum ordinem suscipere prę sumere debet durante matrimonio nisi prout sacris canonibus nouerit expedire, alias neque matrimonio soluto in sic suscepto ordine ministrare, neque ad superiores ordines prouehi, neq; ad aliquod beneficium, vel officium ecclesiasticum valet promoueri. cap. 25. nu. 17. pag. 234.
Vxor poterit occultè & sine scandalo de bonis mariti soluere debitum ipsius etiam cõtra eius voluntatem. cap. 21. nu. 70. pag. 131.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX LOCVPLETISSIMVS
eorum, quæ in hoc opere continentur.

A

Absentes ab Ecclesia pro vtilitate ipsius lucrantur etiam distributiones quotidianas. cap. 1. num. 144. pag. 48.

Abrahamiam iam prouectæ ætatis factus, seniorem seruum suum adiurauit ne de filiabus Cananæorum filio suo Isaac vxorem acciperet, sed ex terra & cognatione sua, & idem prope præcepit Isaac filio suo Iacob. ca. 20. nu. 15. pag. 196.

Absolutus in animæ iudicio etiam pœnitentia peracta potest in exteriori foro accusari & puniri. cap. 2. nu. 13. pag. 52.

Absolutus ab excõmunicatione in qua permansit per tempus prohibitum, à l. 1. titul. 5. de los descomulgados. libr. 8. nouæ collect. regiæ. an possit post absolutionẽ pœnis ab eadem l. impositis puniri? cap. 12. nu. 8. & seq. pag. 137. & nu. 19. assignatur concordia,

Absolutus in foro pœnitentiali non remanet absolutus in exteriori quin de eo crimine puniri possit. cap. 12. nu. 16. pag. 139.

Absoluere aliud est quam dispensare. capit. 3. nu. 4. pag. 57.

Absoluere qui potest in foro conscientiæ dispensare non potest. cap. 3. nu. 5. pag. 57.

Absolui an quis possit virtute bullæ Cruciatæ ab irregularitate contracta ratione peccati. ca. 3. nu. 1. & seq. pag. 56.

Absolutio à censuris in vtroque vel in altero foro virtute Iubilei facta intelligitur tantũ quo ad effectum consequendi Iubileum eo autem consequuto censura reincidit. cap. 2. nu. 19. pag. 55.

Absolutio in foro conscientiæ tantum parte non satisfacta parum prodesse posset ad consequẽdum Iubileum contradicente parte vel parocho alio ve sacerdote, cui excommunicatio innotesceret. c. 2. nu. 20. pag. 55.

Absolutio ab irregularitate ratione peccati contracta est reseruata Summo Pontifici. capit. 3. nu. 2. pag. 56.

Absolutio vel dispensatio ab irregularitate non continetur in generali concessione absoluendi à quibusvis peccatis, censuris & pœnis. c. 3. nu. 3. pag. 56.

Absolutio ab irregularitate cõtracta ratione peccati quæ virtute bullæ Cruciatæ fieri potest procedit tantum in foro interiori secus in exteriori. c. 3. nu. 7. pag. 58.

Absolutio ab excommunicatione est meri imperij. cap. 5. nu. 26. pag. 79.

Absolutio à sententia excommunicationis maioris est reseruata solis episcopis. capit. 5. nu. 27. pag. 79.

Absolui an possit excommunicatus à iudice per confessarium virtute bullæ Cruciatæ vel Iubilei satisfacta parte in vtroq; foro. c. 2. nu. 1. & seq. pag. 50. præcipuè. nu. 10. 11. & 12.

Accipere vel dare aliquid pro sustentatione spirituali administrantium licitum est secundum ordinationem ecclesiæ & consuetudinem approbatam ac constitutiones Episcoporum, qui taxare possunt quanto stipendio ille dignus sit, qui tali seruitio ecclesiæ mancipatur, dum tamen absit emptionis vel venditionis cogitatio. cap. 29. nu. 3. pag. 264.

Acta in concilio Constantien. & Basilienf. circa damnationem quorundam articulorum hæreticorum & causas beneficiales ac censuras approbata fuerũt authoritate Apostolica & quo modo hoc intelligatur. capit. 1. nume. 2. & 15. pag. 7. & 16.

Actus omnes ab occultè excommunicato gesti siue sint ciuiles siue spirituales sunt validi. c. 1. nu. 81. & seq. pag. 33.

Actus in dubio potius debet interpretari, vt valeat quàm vt pereat. c. 2. nu. 4. pag. 51.

Actus à principio nullus accedente postea consensu incipit valere prout ex tunc. cap. 18. nu. 6. pag. 183.

Adrianus Sextus Pontifex maxi. vtriusque iuris peritissimus simul & Theologus quid responderit cum ab eo peteretur dispensatio matrimonij rati & non consummati. cap. 17. nu. 39. pag. 178.

Aduerbium ex tunc licet sit præsentis temporis futurum tamen denotat effectum. cap. 4. num. 21. pag. 66.

Aduocatus, medicus, confessor, obstetrix & alij similes non tenentur reuelare secretum sibi communicatum ad præceptum superioris, nec id debent facere nisi in casibus, de quibus hic. cap. 11. nu. 58. pag. 128.

Aduocatus in dubijs vbi sunt diuersæ opiniones probabiles potest defendere quamlibet earum. cap. 13. nu. 24. pag. 149.

Adulter, qui ex alicui vxore filium sustulit an te

neatur marito, & alijs hæredibus aliquid restituere? cap.38.nume.37.38.& 39.pag.372.
Æquiparatio cessationis à diuinis, & interdicti generalis non in omnibus procedit, sed in casu tantum, de quo in Clemen. 1. de sentent. excom. cap. 10. nu. 7. pag. 112.
Ætas singulis ordinibus iure antiquo requisita. c. 26. nu. 1. pag. 237.
Ætas triginta annorum requiritur ad episcopatum. cap. 26. nu. 39. pag. 243.
Agitationem taurorum prohibuit Pius Quintus, suo motu proprio Romæ, dato Calend. Nouembris, Ann. 1567. capit. 7. numer. 1. & 2. pagina 86. Sed ante quibusdam idem placuit ex rationibus, de quibus. numer. 2. & sequentibus alijs contrarium, vt in numer. 9. eiusdem capit. pagina 87.
Aliem parochiani, qui proprio contempto paro cho ad aliam ecclesiam accedunt ad missam audiendam in Dominicis & alijs festiuis diebus eijciendi sunt ab ecclesia, & sacerdos admittens eos committit quodammodo furtum & rapinam. capitul. 30. num. 5. & 6. pag. 263. & sequenti.
Alimenta non sunt ministranda ex redditibus beneficij clerico æctu & solenniter deposito & exauthorato militia sacerdotali, sed tantum deposito verbaliter per sententiam. capit. 1. nu. 79. & 98. pag. 37.
Alimenta exhibenda non sunt ex redditibus beneficij clerico suspenso propter cõtumaciam à qua potest resipiscere & non resipiscit sicut nec excommunicato. c. 1. nu. 100. pag. 37.
Alimenta excommunicato ex redditibus beneficij exhibenda sunt quoties excommunicatus esset impeditus ex aliqua causa absolutionem petere, vel obtinere etiam si eam petat, vt hic. cap. 1. nu. 101. pag. 38.
Alimenta ministranda sunt excommunicato ex fructibus beneficij in casu extremæ necessitatis ne fame pereat. capit. 1. numero. 102. pagina 38.
Alimenta sunt ministranda ex redditibus beneficij clerico deposito & suspenso à beneficio propter crimen excommunicato autem minimè etiam si is egenus & pauper sit. capit. 1. nu. 96. pag. 37.
Amon Dauidis filius cum Thamar deperisset eu bauit cum ea & deinde exosam eam habuit odio magno nimis ita, vt maius esset odium, quo oderat eam, quàm amor, quo antea dilexerat. cap. 20. nu. 20. pag. 196.
Annales & triennales possessores post annum & triennium sunt tuti in beneficialibus per regulas cancellariæ. c. 34. nu. 74. pag. 331.
Anniculus non statim, vt natus est, sed trecentesimo sexagesimoquinto die dicitur. capit. 26. nu. 7. pag. 238.
Anima pretiosior est omnibus rebus. cap. 9. nu. 7. pagina. 107.
Animæ omnes diœcesis sunt commissæ sub potestate episcopi. c. 27. nu. 25. pag. 249.
Antecessor ecclesiæ parochialis qui eius omnes fructus percepit debet soluere successori seruienti congruam sustentationem. cap. 33. nu. 3. pag. 301.
Appellatio ab excommunicatione conditionali medio tempore interposita suspendit excommunicationem. c. 4. nu. 24. pag. 67.
Appellatio præd. casu satis est, quòd interponatur ante conditionis vel diei euentum etiam post lapsum decem dierum datorum ad appellandum alias regulariter. capit. 4. numero 25. pagina 67.
Appellatio præd. non suspendit excommunicationem quoties debitor ab initio consensit, vt post diei vel conditionis aduentum posset excommunicari si non solueret. capit. 4. num. 26. pagina 67.
Appellatio ex causa probabili intra terminũ executorialium vel monitorij interposita suspendit effectum eorundem. c. 4. nu. 27. pag. 68.
Appellatione sententiarum veniunt excommunicatio, suspensio & interdictum. cap. 5. num. 32. pagina 80.
Appellare an liceat à sententia lata in remedio. c. reintegranda. 3. q. 1. c. 34. nu. 86. & numeris sequent. præcipuè nu. 89. 93. 94. & 95. pag. 334. & sequentibus.
Appellare licet de iure Canonico à quacunq; sententia in possessorio lata. c. 34. nu. 87. pag. 333. Fallit tamen in interdicto retinendæ si notoriè constat de possessione actoris reusq; nihil peremptorium alleget contra eum, vt ibidem. nu. 88. pag. 334.
Appellari valet à sententia lata in remedio. l. si quis in tantam. C. vnde vi. capit. 34. numer. 90. pagina 334.
Appellari non potest de iure ciuili à sententia in possessorio lata quoad effectum suspensiuum, sed tantum quoad deuolutiuum, quare non dicetur attentatum hoc casu si sententia prima in possessorio lata appellatione non obstante exequatur. c. 34. nu. 91. & 92. pag. 334.
Appellari & de nullitate sententiæ dici bene potest in possessorio, etiam de iure ciuili ratione inordinati processus & restitutio in integrũ peti contra prædictam sententiam. capit. 34. nu. 94. pag. 335.
Appellare non potest notorius spoliator etiam attenta benignitate iuris canonici. c. 34. num. 95. pag. 336.
Appellare non licet etiam de iure Canonico in possessorio extraordinario. ca. 34. numero. 96. pagina 336.
Appellare licet à prima sentẽtia lata in possessorio de iure nostro Regio ac proinde pendente appellatione non est mandanda executioni. cap. 34. nu. 97. & 98. pag. 339.
Appellare non licet de iure ciuili neque Canonico à sententia missionis in possessionem ex. l. fin. C. de edicto Diui Adrian. toll. nisi constet de notoria iniustitia. cap. 34. num. 99. & 101. pagina 336.
Appellatione pendente à sententia lata super missione in possessionem bonorum in fauorem hæredis non fit reuocatio attentatorum in Regijs prætorijs Hispaniæ secundum vsum forensem receptum. c. 34. nu. 100. pag. 336.
Appellare non licet à sententia lata in remedio, quod Hispani del interim vocant de iure ciuili. c. 34. nu. 108. pag. 337. quod etiam nõ licet de iure canonico ibidem. nu. 109.
Appellare licet hoc casu de iure nostro Regio ni si constaret de notoria iustitia appellati & malitia præsumpta appellantis. capit. 34. nu. 110. pagina 337.
Appellare non licet hoc casu si periculum esset in mora & sic causa celeritatem desiderante, tunc enim ne partes ad arma & contentionẽ accedant iudicis officio incumbit componere ne id fiat. c. 34. nu. 111. pag. 338.
Apices iuris non seruantur in foro ecclesiç. c. 11. nu. 18. pag. 120.
Apostoli fuerunt coniugati, sed verius est excepto Petro non probari aliquem ex Apostolis fuisse coniugatum. c. 25. n. 10. pag. 232. & nu. 11. quid de beato Ioanne apostolo?
Apostoli, vt ex traditiõe ecclesiæ habemus post passionem domini diuiserunt sibi prouincias & vnusquisq; ibat ad prædicandum Euangelium Christi in prouinciam quæ sibi sorte obtigerat. c. 27. nu. 10. pag. 246.
Apostoli non se intromittebant in alterius prouinciam præter Paulum quanuis possent, ac valerent. c. 27. nu. 11. pag. 246.
Apostoli omnes erant ac fuerunt vniuersales Põtifices totius orbis eandemque potestatem habebant (sub Petro tamẽ) in vniuersum mundũ quanuis non haberent successores in eandem præter Petrum. c. 27. nu. 12. pag. 246.
Approbatus in vno episcopatu an virtute bullæ cruciatæ possit eligi in confessarium in alio si non sit in eo approbatus. c. 27. nu. 1. & sequen. affirmatiua probatur vsque ad num. 6. sed eo nu. & seq. contraria eligitur. pag. 243.
Approbatus tantum à suo ordinario ad audiendas confessiones licet facultas vel iurisdictio absoluendi sibi data non fit ab eodem potest eligi in confessarium virtute bullæ. ca. 27. nu. 22. pag. 249. Et quæ differẽtia sit inter vtrãq; licentiam ponitur ibidem nu. 23. & 27.
Approbatus qui est idoneus ad audiendas confessiones alicuius certæ personæ nõ ex eo censebitur idoneus ad alios vel quæcunque loca. c. 27. nu. 18. pag. 247.
Approbatio confessarij, vt idoneus iudicetur ab ordinario loci vbi confessiones auditurus est fieri debet. c. 27. nu. 7. pag. 246.
Approbatio confessarij ea tantum mente fit, vt in proprio episcopatu approbantis possit non vero in alio. c. 27. nu. 15. pag. 247.
Arbitrio iudicis relinquitur quando tanta sit sæuitia viri, vt vxori prouideri non possit remedio cautionis. c. 24. n. 10. & 11. pag. 229.
Argumentum à contrario sensu in iure non procedit quoties sensus contrarius esset contra legem vel canonem, neque etiam quando ex eo sequeretur correctio iuris. c. 22. n. 23. pag. 218.
Articulus mortis quis dicatur remissiue. ca. 1. nu. 69. pag. 31.
Audiens missam à sacerdote existente in crimine notorio non peccat mortaliter. cap. 1. num. 46. pag. 23.
Audire missam vel suscipere sacramenta ecclesiastica à notorio concubinario iure communi non licebat, etiam sine monitione superioris, hodie secus nisi clericus publicus concubinarius fuerit nominatim publice denuntiatus per prælatum, vel suspensus vt euitetur. cap. 1. nu. 44 pag. 22. & nu. 45. pag. 23.

B

Baptismi sacramentum an in casu extremæ necessitatis liceat recipere à præcisis ab ecclesia & hæreticis. ca. 1. nu. 55. pag. 26. Et quid in sacramento pœnitentiæ in articulo mortis vbi alius minister deest ibid. nu. 56. & seq. pag. 27. & nu. 61. & seq. pag. 29.
Beatus Hilarius fuit vxoratus & episcopus & habebat filiam & vxorẽ existens episcopus: & quidam Genebaldus fuit etiã vxoratus & episcopus. c. 25. nu. 9. pag. 232.
Beneficium principis siue priuilegium est latissimè interpretandum. c. 2. nu. 3. pag. 50.
Beneficium nullus prima tonsura initiatus, aut etiam in minoribus ordinibus constitutus potest obtinere ante decimumquartum annum. c. 26. nu. 33. pag. 243.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liantur.cap.1.num.106.pag.38.
C.6.in principio,de reformat. Sessione 24. sacri concil. Trident.declaratur.cap.13.nu.18. pag. 147.& nu.27.& 29.pag.150.
C.9.ad fin.de reformat.matrimo.Sessione 24.sacri concilij Trident.declaratur.cap.20.nu. 32. pagina 199.
C.15.de reformat.Sessi.23. concil. Trid.declaratur.c.27.n.2.& 3.pag.244.& nu.28.pag. 249.
C.14.in decreto,de reformat.Sess.24.Sacri concil.Trid.refertur.c.29.nu.27.pag.260.
C.4.in decreto,de reformat.matrimo.Sessio. 24. concil.Trident.allegatur & declaratur. ca. 30. nu.7.33.& 34.pag.264.& 269.
Cap.vnic.6.qui verò.de cleric. non resid.in.6.& c.cum non decent.de elect.eod.lib. quæ videntur contraria circa distributiones quotidianas lucrandas ab absentibus pro vtilitate ecclesiarū cõcordia, & intellectus.c.1.n.145. pag.48.
Cap.Romana.§.caueant.de sentēn.excom. libr.6. interpretatur.c.4.nu.8.pag.63.
Cap.à nobis.el.1.de sententia excom.intellectus. c.4.nu.9.pag.64.
Cap.5.instructionis primæ Hispalensis declaratur,vt procedat in hæretico occulto per accidens.c.13.nu.8.pag.144.
Cap.cum societas.27.quæst.2.interpretatur.cap. 17.nu.24.pag.174.
Cap.ex parte.de sponsal.iuncta sua glo.cõiter approbata intellectus.c.21.nu.31.pag.208.
Cap.si quis diuinis.in princi,30.quæst.5.intellectus.c.21.nu.32.& seq.pag.208.
Cap.super eo.de conditio. apposit. inducitur. vt probet communem sententiam. Theologorū aduersus Canonistas,q̃ matrimonium per verba de præsenti contractum sub aliqua cõditione licet honesta non perficiatur statim aduenientе conditione absque nouo consensu.cap. 22.nu.22.pag.217.
Cap.fin.cum simil.de sententia & re iudicat. loquens in matrimonio dote seu testamento locum habet in quacunque alia causa fauorabili prout est monasterij seu ecclesiæ. c.32. nu.70. pagina 299.
Cap.petimus.11.quæstione.3.intellectus. ca.34. nu.27.pag.320.
Cap.causam quę.el.2. qui filij sint legit. intellectus.c.34.nu.28.pag.320.
Cap.vltimi,de iud.intellectus.cap.34.numer.29. pagina 320.
Cap.reintegranda.3.quæst.1.non tollit legitimã præscriptionem. sed loquitur in fauorem bonæ fidei possessorem.c.34.nu.67.pag.330.
Cap.episcopi.3.q.1.& c.ecclesia.3.q.2.illis ver bis & à quibuscunq; &c. intelligũtur de malè fidei possessoribus.c.34.n.75.pag.331.
Cap.1.de adulterijs,dispositio in nostro regno de cõmuni stylo & consuetudine seruatur in practica.c.37.nu.6.pag.355.
Cap.22.Exodi.& c.1.de adult.in illis verbis, dormieritq; cum ea quomodo intelligantur. cap. 37.nu.13.pag.356.
Cap.officij.de pœnit. & remiss.intellectus. cap. 38.nu.15.16.& 17.pag.365.& sequent.
Capituli, in ciuitate.& nauiganti. de vsur. literæ referuntur.c.39.nu.1.pag.375. Et nu.seq. per totum cap.late declarantur, vbi nu. 5. intellectus magistri Palacio ad illa iura exploditur.
Causa quæ dicatur parua & quæ magna relinquitur arbitrio iudicis.c.11.nu.62.pag.130.
Causæ magnæ dicuntur respectu personarum, nam inter aliquos causa decem librarum esset magna & inter aliquos causa centum florenorum esset parua.c.11.nu.65.pag.130.
Causam magnæ sæuitiæ esse similem causæ fornicationis, vt ob eam quoque fieri diuortium debeat.c.24.nu.21.pag.230.
Causæ cognitio requiritur vbi quis suo arbitrio causam finire posset.c.19.nu.8.pag.190. & iure,ratione,& æquitate diffinire eam debet.ibidem nu. 9.
Causa aliqua rationabilis requiritur, vt ordinari? remittere possit denuntiationes requisitas ad celebrationē matrimonij.c.19.nu.6.pag.190.
Causa vitandi discordiam & dissidium iusta & rationabilis est,vt monitiones remittantur, & vt ab sponsalibus recedatur.cap.20.nu.17.& 20.pag.196.
Causa possessoria rei spiritualis,vel quasi spiritualis temporalis est c.34.nu.18.pag.318.
Causa possessoria in beneficijs ecclesiasticis spiritualis dicitur, ac proinde ad iudicem ecclesiasticum pertinet.c.34.nu.24.pag.319.
Causæ ecclesiasticæ de rebus spiritualibus, vel quasi,spirituales censentur.ac proinde tractandæ & examinandæ sunt apud iudices ecclesiasticos,non vero apud seculares. cap.34.nu. 25. pagina 319.
Causa beneficialis habens admixtam proprietatis rationem procul dubio tractari non potest apud iudicem secularem,sed omnino apud ecclesiasticum.c.34.nu.26.pag.319.
Causa possessionis & proprietatis nihil commune habet intelligitur quoad acquisitionem & inquisitionem,non vero quoad cognitionem. c.34.nu.30.pag.320.
Cautio idonea ad hoc,vt vxor separata à viro propter fœmuam ei restituatur,intelligitur fideiussores,pignora vel forte iuramentum si hoc

Beneficia sunt bona ecclesiastica.cap. 8. nu.16. pagina 105.
Beneficium curatum habens non potest audire alienas oues sine licentia expressa vel interpretatiua proprij parochi.capit.27.numer.21. pagina.248.
Bis peccat qui diem dominicum sortis,rixis, & pugnis,alijsque obscœnis agit,vt docet concil. Colonien.capit.31.numer.6.pag.272. Sed illud Concilium non est generale, sed tantum prouinciale, nec est approbatum à sede Apostolica,& in materia iustificationis erranit, vt ibidem nu. 36.pag.278.
Bigamus si per ecclesiasticum iudicem condigna pœna non fuerit punitus potest per secularem iterum puniri.c.12.nu.12.pag.139. Idemque est in blasphemo quamuis his casibus moderanda sit pœna ibidem nu.13.& 14.
Bona confraternitatum possunt ad libitum alienari per corpus earundem absque solennitate requisita à iure canonico in alienatione rerum ecclesiasticarum.cap.35.num.16.pag.341.& vide nu.22.& 23.pag.343.& sequent.
Breue Sixti Quinti, super agitatione taurorum non sustulit ordinarijs locorum facultatem procedendi contra clericos agitationibus taurorum interessentes.c.7.nu.41.pag.99.
Bulla cruciatæ quid operetur vltra ius commune circa facultatem eligendi confessorem approbatum ab ordinario.capit.27. numero 29. pagina 250.

C

CAmera Apostolica cuius sunt fructus, sedi vacantium episcopatũ soluit pensiones super ipsis reseruatas.capit. 1. nu. 118.pag.41.
Canonicatus cæteraque præbendæ horum regnorum quamuis pinguissimi sint semper in Romana curia æstimantur in valore annuo viginti quatuor ducatorum auri de camera & nõ plus.c.1.nu.122.pag.42.
Canonici Ciuitatenses absentes ab vrbe pro negotijs ecclesiæ ex consuetudine lucraptur distributiones quotidianas.capit.1.numer. 146. pagina 38.
Canonici & alij beneficiati acceptantes iurisdictionem aliquam Apostolicam si ob eam canfam excommunicentur lucrari debẽt fructus suarum præbendarum,vt hic.capit.1. nu. 151. pagina 49.
Canonicus,Prouisor seu Vicarius generalis episcopi,si ob eam causam excommunicetur lucratur fructus suæ præbendæ præmaximè si statuto ecclesiæ id caueatur.c.1.nu. 148.& sequent.pag.49.
Capitulum ecclesiasticum qui fructibus præbendæ vacantis fruitur an pro illo tempore teneatur soluere pensionem authoritate apostolica super ipsis constitutam?c.1.n.109.& seq.pag. 39.Sed præmaxime eam soluere non tenetur quando est reseruata super fructibus & distributionibus quotidianis præbendæ, ibid.num. 121.pag.41.
Capitulum ecclesiasticum percipiens medietatẽ fructuum duorum primorum annorum noua cum residentiũ vigore statuti,vel alterius concessionis tenetur soluere dimidiam partẽ pensionis super ipsis fructibus reseruatæ.capit.1. nu.119.pag.41.
Capitulum ecclesiasticum fructus præbendæ vacantis iure proprio propter personalẽ residentiam iure non decrescendi percipit atque eis fruitur tanquã proprijs suisque præbendis addictis.c.1.nu.120.pag.41.
Capitulum ecclesiasticum tenebitur soluere pensionem præbendæ vacantis vsque ad quantitatem fructuum quos percepit distinctè à mẽsa capitulari,vt in exemplis hic positis.c.1.num. 123.pag.42.
Capitulum ecclesiasticũ tenetur adimplere suis sumptibus atq; soluere onera præbendæ vacãtis eidem cohærentia.c.1.nu. 124.pag.43. Ad idem tenetur fructus percipiens ex priuilegio apostolico beneficiorũ vacantium primi vel aliorum annorum,ibid.nu.127. Inique & cõtra ius expensæ siue salaria horum onerũ successori imponuntur non obstante consuetudine contraria,ibid.nu.128. Et quid in expensis fictis in affigendis edictis & alijs pro electione facienda Magistralium & doctoraliũ præbendarum, ibidem nu.129.
Capitulum quomodo habeat expẽsas factas pro electione prælati duplex praxis refertur. cap. 1.nu.130.pag.44.
Capitulum sede vacante deficientibus alijs bonis põt recipere mutuum instante necessitate pro negotio electionis prælati.c.1.n.132.pag.45.
Capitulum sede vacante succedit generaliter in iurisdictione prælati sui & etiam in administratione temporalium & spiritualium & habet iurisdictionem ordinariam à iure communi,potest iudices dare ac constituere, & omnia quæ ad iurisdictionem pertinent expedire.c.11.nu.10.pag.117.
C.7.Sessionis 14. sacri concil. Trid. intellectus, cap.1.nu.73.pag.32.
C.3.de reformat.Sessione 21. Sacri concil. Trid. & c.3.de reformat. Sessio. 22. eiusdem concil.

Universidad de Deusto
Biblioteca

magis timeat vir.c.24.nu.3.pag.227.
Celebrans tempore interdicti efficitur irregularis non vero qui celebrat tempore cessationis à diuinis quanuis niulti in hoc vltimo contrarium teneant.vt in numero 18.capit. 10.nu. 4. pagina 111.
Celebrantibus diuinas laudes in ecclesiastico officio & processiones facientibus aliquid dari potest & quandoq; annui redditus ad hoc assignantur non quasi pretium,sed quasi sustentationis stipendium:si autem hæc pacto interueniente fierent aut cum intentione emptionis, aut venditionis simoniaca essent. c.29.nu.22. & 23.pag.259.
Census, collecta, decima, & pensio sunt onera realia.c.1.nu.111.pag.39.
Cessatione à diuinis durante nulla die, nullo casu,nulloque modo missa aut officia diuina celebrari permittebantur ante decisionem text. in cap.alma mater.5.in festiuitatibus. de sentẽtia excommunicationis.lib.6.c.10.numer.11. pagina 113.
Cessationis à diuinis & interdicti generalis æquiparatio non in omnibus procedit, sed in casu tantum,de quo in Clem.1.de sententia excommunicationis.c.10.nu.7.pag.112.
Citatio per edictum præsumptiuam scientiam inducit quæ non sufficit quando vera notitia exigitur.c.34.nu.36.pag.321.
Circunstantia temporis festi, in quo peccatum lætale est admissum,an sit necessario sacerdoti confitenda.capit.31.per totum. pag.271.& sequentibus.
Vbi in fine capitis resolvitur partem negatiuam esse verisimam,atque communi calculo Doctorũ probatam quamuis laudabile sit prædictam circunstantiã sacerdoti propalare, præterquam si peccatum commissum ea mente ab aliquo esset vt festum violaret.
Circunstantia temporis sacri,peccati admissi an specialiter rationi repugnare videatur.cap.31. nu.2.pag.271.& nu.31.pag.177.
Circunstantiæ, quæ ita peccatum adaugent, vt ex paruo magnum vel ex magno maius efficiant,an sint confitendæ? capit.31.nu.25.26. & 27.pag.275.
Circunstantia virginitatis si voluntas fornicandi non peruenit ad actum an sit necessario confitenda? cap.31.nu.28.pag.276.
Ciuitatensi à tempore immemoriali prædia & fundi mensæ capitularis atque fabricæ eiusdẽ ecclesiæ ad nouem annos locantur.capit.8.nu. 11.pag.102.
Et idem in Caurensi ciuitate ibidem num.12. pagina 102.
Clausula si senseris tẽ grauatum compareas respõsurus iustificat excommunicationem, nam si reus compareat resoluitur in simplicem citationem.c.4.nu.18.pag.65.
Clericus an citari possit per edictum generale si sua interesse putauerit.cap.34.nume.31. & sequent.pag.321.
Clericus comparens virtute dictæ citationis dicitur comparere,vt actor non vt reus, sicque sua comparitio est voluntaria nõ vero necessaria. c.34.nu.32.pag.321.
Clericus citatus à iudice seculari per edictũ non cogitur comparere.c.34.nu.33.pag.321.
Clericus citatus per edictum iudicis secularis si compareat & se possidere alleget poterit etiã priuilegium fori deducere declinareque iurisdictionem iudicis & ad suum ecclesiasticũ remitti petere.c.34.nu.37.pag.322.
Clericus virginem stuprans deponi debet. c.37. nu.3.pag.354.
Clericus non bis peccat singulis diebus quibus semel mortaliter peccat.cap.31.num.21. & 22. pagina. 274.
Clericum cõtinget peccare quãdo alij clerici precibus horarijs incumbunt, atque incumbere debent non tamen ob hoc bis ille peccabit. ca. 31.nu.22.pag.274.
Clericis etiam ante motum proprium Pij V. non licebat tauris interesse.c.7.nu.6.pag.87.
Clerici non debent interesse ludis, ostentationibus,duellis,executionibus damnatorũ ad mortem,clãdestinis matrimonijs & alijs voluptuosis,seu inhumanis actibus laicorum. cap.7.nu. 7.pagina 87.
Clericus ludum mortaliter malum spectans peccat mortaliter.c.7.nu.8.pag.87.
Clericus depositus non habet facultatem neque est in sua manu,vt à dispositione liberetur excommunicatus autem secus,vt absoluatur ideo illi dantur alimenta huic vero minimè.c.1.nu. 99.pagina 38.
Clericis tam regularibus quàm secularibus, beneficiatis vel in sacris ordinibus cõstitutis prohibitum est hodie quibuscunque diebus taurorũ agitationibus interesse sub pœna excommunicationis non tamen est latæ sententiæ,sed ferendæ.c.7.nu.16.& 17.pag.90.
Clerici taurorum agitationibus interessentes an peccent mortaliter vel venialiter tantum? latè dicitur.capit.7.numer. 18. & numer. sequent. pagina 91.
Clerici occultè mutatis vestibus faciẽque tecta vidētes tauros agitari grauius peccant. capit.7. num.34.pag. 96. idque hodie non licet,vt ibidem.nu.38.

Clerici

Clerici in duobus casibus videntes taurorum agitationes excusantur. c.7.nu.42. & 43.pag.99.
Clericus celebrans post completam ab altera parte simoniam ante implementum alterius non incurrit irregularitatem. c.9.nu.15.pag. 109. casus practicatus ibid.nu.17.pag.110.
Clericus celebrans tempore interdicti efficitur irregularis non vero qui celebrat tẽpore cessationis à diuinis quanuis multi in hoc vltimo contrarium teneant. capit.10.numero.4. & 8. pagina 111.
Clerici accedentes ad sedem Apostolicam pro negotijs suarum ecclesiarum integre recipere debent fructus suarum præbendarum. c.1.nu. 143.pag.48.
Collatio beneficij facta sub pacto de aliquid obid dando est nulla etiam si pretium non tradatur,sed tantum promittatur. cap.9.numero.9. pagina 108.
Contrarium tamen tam respectu nullitatis collationis quam excommunicationis praxis recepit ibidem nu.10. & 11.
Collecta,decima,census & pensio sunt onera realia obligantque possessorem. capit. 1.nu. 111. pagina 39.
Committens incestum si sit iuuenis non ex hoc ei licebit debitum coniugale exigere, vel vxore mortua cum alia de nouo contrahere absq; dispensatione quanuis iuuentus iusta causa, sit eam impetrandi.capitul. 23.numero. 7. pagina 221.
Communis sensus verborum in dubio attendendus est ad sciendum quem valorem habeant in matrimonijs contrahendis. capit. 21.nu.3. pagina 201.
Communis sensus verborũ prævalet propriæ dictionis significationi.c.21.nu.4.pag.201.
Communis opinio in dependentibus ab interpretatione prudentium plene excusat & sequenda est nec ab ea recedere licet nisi sit euidenter falsa.c.9.nu.14.pag.108.
Communis sensus illorum verborum, non ducam in vxorẽ nisi te & similium videtur esse, vt inducant matrimoniũ de præsenti.alij existimant vt sponsalia de futuro inducant alij distinguunt.capit.20.numero.7. & 12.pag.201. & 203.
Tertia opinio tenenda ponitur ibidem nu.13. & nu.18.pag.203.& 204.
Communis vsus loquendi semper attendi debet. c.32.nu.47.pag.292.
Compellens nimia prece & importunitate colusorem tenetur eidem ad restitutionem lucrorum sicut is,qui vi aliquem trahit ad ludendum.c.37.nu.18.pag.357.
Concilium Constantiense, circa excommunicatos vitandos vel non refertur item & Basiliense.c.1.nu.1.pag.6.& 7.& nu.14.pag.14.resoluitur verum esse in concilio Constãtiensi sub Martino V. celebrato editam fuisse saluberrimam constitutionem iuxta literam & sensum dict.nu.1.relatam & quamuis inter acta eiusdẽ Concilij ipsa non extet: est tamen hoc receptissimum apud crebriores & grauiores authores,& in dict. nu.14.resolutio præcedentium ponitur.
Concilium Constantiense dum excipit duos casus quibus non licet communicare cum excõmunicatis non loquitur neque procedit in articulo mortis, sed regulariter extra illum. ca.1. nu.60.pag.28.
Concilium Lateranense spatium sex mensium præfiniuit ad prouidendas præbendas, exteraque beneficia ecclesiastica quo transacto capitulum prouidere iussit & è contra data negligentia capituli, vt episcopus prouideat. ca. 28.nu.1.pag.250.
Concilium Lateranense præfiniẽs semestre tempus ad prouidendas præbendas procedit quando quis distulit per negligentiam secus si per impotentiam iuris, vel facti etiam ex culpa sua proueniente,& ideo si pendente termino superueniat impedimentum tota dilatio debet redintegrari.c.28.n.5.pag.251.
Conditio,si sine liberis decesserit monasterium ingrediente grauato pro inualida & non scripta habetur.c.32.nu.3.pag.181.
Et an hoc procedat in foro conscientiæ? ibidem num. 5.
Cõditio debet adimpleri in specifica forma, atq; ad vnguem obseruari nõ vero per fictionem. c.32.nu 9.pag.282.
Conditio quæ auertit à matrimonio carnali reijcitur.c.32.nu.13.pag.283.
Et fortiori ratione reijcienda est illa,quæ à matrimonio spirituali deterret ibid.nu.14.
Conditio in maioratibus adiecta,vt in eis nõ succedant monachi neque presbyteri valida est. c.32.nu.30.pag.288.
Conditio mixta non continetur sub simplici.ca. 32.nu.42.pag.291.
Conditio si Papa dispensauerit tacitè non potest intelligi in matrimonio de præsenti de facto purè contracto inter consanguineos vel affines absque ea conditione ac proinde si simpliciter & purè contrahant incurrunt in pœnam excommunicationis secus in sponsalibus de futuro inter eosdem purè contractis, quia forte potest in eis tacitè intelligi præfata conditio. c.22.nu.27.pag.218.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Conditio illa si patri placuerit in contrahendis matrimonijs honesta, ac valida est non vero turpis. c.20.nu.16.pag.196.
Conditio contrahendi matrimonium inter consanguineos vel affines in secundo gradu consanguinitatis quamvis iudicanda sit impossibilis nedum de iure, sed etiam de facto attamen subsistente iusta causa valida erit & ideo non reijcienda ex institutione.cap.22.num.11.& 12. pagina 212.
Conditio quoties præambula est & necessaria ad validitatem actus minquam reijcitur etsi summè difficilis, sit sed eius eventus expectatur. c.22.nu.13.pag.212.
Conditio si Papa dispensauerit etsi impossibilis quodammodo dici possit, eo quòd dependeat à principis voluntate non tamen propriè, & ex stricta interpretatione.cap.22.numero.14. pagina 213.
Conductor laicus decimarum non potest apud iudicem ecclesiasticum conueniri actione personali ex locato ad mercedem. cap.34. nu.49. pagina 323.
Conductores decimarum eas possiunt petere aduersus decimare debentes coram iudice ecclesiastico virtute cõcessionis sibi factæ (hoc est) del arrendamiento, o recudimiento. ca.34.nu. 50.pag.324.
Conductor non tenebitur similiter locationi prælati, tutoris, vel maioratꝰ possessoris stare, quin imò poterit locatore mortuo ab ea libere resilire.c.36.nu.12.pag.348.
Conducere redditus ecclesiasticos alicuius præbendæ, beneficij vel præstimonij anticipata solutione multo viliori pretio quam re vera valeant tempore perceptionis eorundem paulo vel post terminis quibus solutio fiat locari solitorum an liceat? capit.39.nume.1.& sequen. pagina 376.
Confessarij quamvis per bullas cruciatæ nõ possint absoluere à crimine hæresis fallit in hæresi mentali.c.13.nu.28.pag.150.
Confessario asserenti se absoluisse aliquem à sententia excommunicationis quàm incurrerat credendum est.c.2.nu.9.pag.51.
Sed contrarium ibidem nu.17.pag.54.
Confessarius non debet reuelare hæreticum sibi confessum nolentem pœnitere, neque alios prodere.c.11.nu.51.pag.126.
Confessarius alicuius vici aut pagi rusticorũ non tanta indiget scientia quam ille, qui auditur ciuitate, &c.c.27.nu.19.pag.247.
Confessarius non debet secundo absoluere pœnitentem, qui tenetur ad restitutionem statim faciendam & eam primo iussus omisit nisi actualiter eam nunc faciat, nisi talis esset pœnitens & causa ob quam restitutionem omitteret, & præterea tempus & locus vbi confessio fit, q̃ absolutionem impartiendam indicarent arbitrio prudentis confessoris cum vero proposito restituendi.c.40.nu.9.pag.395.
Confessarius an possit absoluere debitorem vbi creditor non vult restitutionem expectare & debitor induci non potest ad restituendum, si ab eo cautionem capiat, quòd certo post tempore soluet secus si debitor cum possit nollet si mul, seu integre soluere, sed annuatim aut paulatim.c.40.nu.13.pag.397.
Confitens legitimè alicui sacerdoti se illi subijcit si cum licentia expressa vel tacita proprij sacerdotis id faciat.c.6.nu.5.pag.82. credendũq; est hanc licentiam tacitam habere à lege vel legislatore eos qui venialiter tantum peccauere imo nunquam fuisse presbyteris id ad emptũ. cap.6.nu.6.pag.82.
Confratres disciplinatorum sunt laici, vxores, dum sunt & de se domi viuunt mercaturasq; exercent ac proinde non coram iudice ecclesiastico, sed coram seculari conueniuntur.capit.35. nu.10.pag.340.
Limita vt ibidem nu.24.& 25.pag.344.
Confratres huiusmodi non gaudent beneficio restitutionis in integrum.c.35.nu.14.pag.341.
Confratres possiunt renuntiare confratriæ, dum tamen nihil retineant de bonis illius.capit.35. nu.21.pag.343.
Confratriæ approbatæ ab episcopo si de bonis agatur vel de recipiendis, vel excludendis confratribus coram iudice ecclesiastico non vero coram seculari discutiendum erit.capit.35.nu. 24.& 25.pag.344.
Confraternitatum bona possunt ad libitum alienari per corpus earundem absque solennitate requisita à iure Canonico in alienatione rerum ecclesiasticarum.cap.35.nu.16.pag.341. & vide numero.22. & 23.pagina 343. & sequenti.
Confraternitates disciplinatorum aliæque similes cum ad bonum finem tendant sunt licitæ & permissæ.c.35.nu.1.pag.339.
Confraternitates huiusmodi an sint pia loca & religiosa, ita vt leges & aliæ dispositiones loquentes in pijs locis habeant locum in eis. ca. 35.nu.2.& seq.pag.340.
Et num.4. quod in prædictis confratrijs opera multa pietatis & misericordiæ exercentur.
Coniux descendentes & alij qui iure non tenentur testificari contra alterum neque propalare admonitorias. cap.11.nu.54.pag.127.& nume.55. quomodo intelligatur.

Coniux si propter incestum à se cõmissum cum consanguinea vxoris suæ non possit ab ea debitum exigere poterit tamen eidem nonnunquam insinuare, se esse paratũ ad illum vsum. cap.23.nu.9.pag.222.
Coniux committens scienter incestum cum consanguinea vxoris suæ intra quartum gradum secundum ius antiquum duplici pœna punitur primo, quia non potest petere debitum ab vxore sua, secundo q̃ ipsa mortua non potest cum alia quacunque contrahere sine dispensatione.c.23.nu.5.pag.221.
Coniugiũ episcopi cum sua ecclesia est dignius & perfectius matrimonio carnali non tamen fortius respectu indissolubilitatis. cap.17.nu. 38.pag.178.
Consanguinei contrahentes sponsalia de futuro non incidunt in pœnam excommunicationis. cap.22.nu.26.pag.218.
Consensus excõicandi satis rationabilis causa est vt is transacto termino solutionis debiti excõmunicari possit.c.4.nu.16.pag.65.
Consentiens personaliter constitutioni pẽsionis sub solitis censuris & pœnis potest excõicari à iudice cõpetente ea cõditione si pensionẽ die constituto non soluerit etiam si ipsi literæ pẽsionis intimatæ non fuerint.c.4.n.17.pag.65.
Constitutio ecclesiæ, vt clericus excõicatus pro causa ecclesiæ lucret fructus suæ præbendę valet & est seruanda.c.1.nu.147.pag.48.
Constitutus in extrema vitæ necessitate põt pro vita seruãd. alienum capere & detinere & inveniens postea ad pinguiorem fortunam restituere teneatur.cap.38.nume.12.& nume.19. pag.365.& pag.367.
Consuetudine obtentum est, vt in casu incestus non petatur dispensatio ab episcopo.c.15.nn. 8.pag.158.
Consuetudini loci siue prouinciæ standum est super observatione extrauagãtis ambitiosæ de rebus ecclesiæ nõ alien. vt in quibus locis ipsa extrauagans recepta sit, & quo ad id in quo recepta fuerit seruetur in alijs vero partibus vbi ipsa in totum vel in partem recepta non fuerit vel contrarium obseruatum obseruantiæ huiusmodi & legitimæ consuetudini stetur. c.8. nu.9.pag.102.
Consuetudo legitima in proposito erit quadragenaria cum suis requisitis.capit.8.numer.10. pagina 102.
Consuetudo Romæ in Hispania in causis ecclesiasticis spectanda est siue specialis siue generalis sit.c.33.nu.56.pag.289.
Consuetudo vt clericus possit conueniri corã iudice laico non valet.c.34.nu.23.pag.319.
Consuetudine tolli potest solennitas.c.1.de sententia excom.in.6.quæ habet, vt sententia excommunicationis in scriptis feratur. capit.4. nu.15.pag.65.
Consummatio simoniæ cõuentionalis ab vtraq; parte an requiratur ad hoc, vt pœna excõmunicationis & restitutionis fructuum apposita contradantes vel recipientes beneficia simoniace procedatur.c.9.nu.2.pag.106.
Contemnere idem est q̃ alteri indignari.ca.30. nu.17.pag.265.
Contemnere proximum est peccatum mortale. cap.30.nu.18.pag.266.
Contẽptus in quacunque præcepti materia mortalem inducit culpam.c.30.nu.16.pag.265.
Contractus quo res venditur pretio, quo pluris valebit à tempore contractus vsque ad mensem Maij, aut Julij est illicitus.cap.39.nume.9. pagina 377.
Non tamen erit vsura neque peccatum, vt soluatur medium pretij rei venditæ, quod magis aut minus esset valitura à die contractus vsq; ad tempus in quod eam esset seruaturus, siue excresceret, siue cresceret eius valor. capit.39. nu.10.pag.378.
Contractus non est vsurarius iudicandus in foro exteriori nisi constiterit ob dilatam pretij solutionem carius merces venditas fuisse quàm in promptu valerent vltra latitudinem iusti pretij, vel nisi pars fateatur quòd alias esset vendituris tempore contractus iusto pretio vel ob anticipatã solutionem vilius fuisse venditas.c.39.nu.14.pag.378.
Quare doctores existimantes vendentem ad creditum carius quàm in promptu esse vsurarium supplendi sunt quando ob dilatam pretij solutionem carius venditur.ibid.nu.15.
Contractus ratione incertitudinis fructuũ futurorum iudicatur iustus, qui alias esset iniustus. c.39.nu.62.pag.390.& nu.70.pagi.393. quo modo id intelligatur.
Contractis sponsalibus de futuro coram parocho & testibus posit ea cum inter eosdem contrahitur matrimonium de præsenti seruari debet forma sacri concilij Tridentini parochi & testium alias nõ valebit matrimonium. cap.18. nu.5.pag.183.
Contractus sponsaliorum inter consanguineos vel affines sub conditione si Papa dispensauerit & si sit validus poterit tamẽ antea vel post dispensationem impetratam quilibet ex contrahentibus pœnitere, tenebitur tamen huiusmodi pœnitens alteri conuentioni stare volenti refundere expensas ad dispensationẽ impetrandam factas.c.22.nu.18.pag.213.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et numero 20. difficultas quædam circa prædicta dissoluitur.
Contractus ab vxore factus propter nimias preces mariti rescindi potest acsi metu esset celebratus.c.37.nu.17.pag.357.
Contrahentes de futuro sponsalia consanguinei non incidunt in pœnam excõmunicationis. c.22.nu.26.pag.218.
Contritio de venialibus necessario habenda non est nec confessio facienda. capit.6. numer.7. pagina 82.
Contritio interior in articulo mortis satis est deficiente confessario habili cum voto sacramẽti quando fas fuerit & copia confessarij dari contingat quamuis difficile sit contritione legitima & sufficienti illo tempore potiri. ca.1. nu.57.pag.28.
Conueniri an quis possit in loco cõtractus si ibi quis inueniatur ad rescisionẽ eiusdem cõtractus?c.34.nu.9.pag.215.
Copia iudiciorũ an sit danda à iudice reo ad hoc vt ipse teneatur dicere contra se veritatem. ca.11.numer.43. & 44 pagina 126.
Copulæ taciturnitas intercedentis ante impetratam vel post concessam dispensationẽ ad contrahendum matrimonium inter cõsanguineos vel affines cõmissam ordinario loci priusquã tamen ab eo expediatur an vitiet dispensationem? capit.15.numer.1.& sequent. pag. 157. & sequent.
Copula habita à marito cum consanguinea vxoris suæ producit impedimentum incestus non vero habita cum propria consanguinea. c.15. nu.6.pagina 158.
Canonistæ contra quoad impediendũ matrimoniũ contrahendũ non vero ad dirimendũ contractum vt ibidem nu.7.
Copula ex illicita incestus contrahitur impedimentum affinitatis, quod impedit & dirimit matrimonium non tamen inter eos,qui fuerũt principium huius impedimenti & inter quos copula illicita interuenit.capit.15.nu.9.& 10. pagina 158.
Copula habita spe dispensationis consequendæ est necessario exprimẽda alias dispensatio erit nulla.c.15.nu.20.pag.160.
Copula post sponsalia de futuro sequuta hodie non sufficit ad præsumendum coniugalẽ consensum, neque aliquod aliud signum nisi expressus simultaneus consensus vtriusque partis coram parocho & testibus per verba de præsenti vel signa sufficientia exprimatur. ca.18. nu.4 pag.183.
Correctio fraterna,quãdo ipsa est necessaria præcedere debet antequam quis reueletur ad monitorias.capit.11.numer.20.pag.120. & num. 73.pag.117.
Corrumpens virginẽ siue ducere eam possit, vel dotare potest puniri iuxta pœnas iuris ciuilis. cap.37.nu.10.pag.355.
Quinimo in prædicto casu si forte nollet contrahere cum ea debet eam dotare & præterea vapulabit,ibidem nu.11.
Corrumpens virginem seductam vel importunis, vel magnis precibus illectam tenetur eidem damnum illatum resarcire.cap.37.nu.12. pagina.356.
Corrumpens virginem volentem absque seductione an teneatur eam dotare.cap.37.numer. 22.pag.358.& numer.23.pag.359.referuntur tres casus pro resolutione.
Creditor exigere potest à debitore quicquid ipse creditor in recipiendo debitum dispendit quãuis multo tutius sit dum hominis vafrities, & infidelitas timetur nihil ei mutare neque credito vendere,vel si hoc fiat expectare solutionis terminum, nam expensarum anticipatæ conuentiones vix vsuræ suspicione vacant.c. 39.nu.31.pag.383.
Creditor ex causa mutui, an possit ab initio contractus pactum inire cum debitore de repetendo eo quod creditoris intererit siue in damno siue in lucro pendente dilatione data ad mutui solutionem etiam ante moram.cap.39. nu. 24.pag.381.
Creditores vbi omni procul fraude bonis coniecturis timentur expensæ, nempe vbi debitor ab vrbe loco distat possunt absq; iniquitate cũ debitoribus pacisci de expensis, & laboribus constitutumque pretium recipere etiam si nullos sit postea facturus,nam etiam si esset plura expensurus non posset ampliùs recipere quã fuit conditione firmatum. cap.39. numer.32. pagina 383.
Crimina quædam sunt grauia depositione digna ab ordinis ministerio, quæ tamen non inducunt irregularitatem, vt sunt adulterium falsi crimen,simonia in beneficio acquirendo commissa & periurium: alia tamen crimina sunt, quæ inducunt irregularitatem nempe homicidium: simonia in ordine commissa & similia.c.13.nu.15.pag.146.
Criminis non est facienda mentio in impetratione gratiæ,vel concessionis.capit.15.nu.4 pag. 158.& nu. 19. pag. 160. quomodo hoc intelligatur?
Curatus excommunicatus nominatim & specialiter ante denuntiationem an debeat euitari ab eo, qui eius excommunicationis habet notitiam.c.1.nu.53.pag.24.
Curatus vel prælatus non excommunicatus non tenetur in sacramentorum administratione vitare parochianos sibi subditos occultos excommunicatos quando volũt ab eo recipere sacramenta imo ea tenetur ipsis ministrare, quamuis hi malè faciant se illis ingerendo.cap.1. nu. 49.pag.24.
Custodiens depositum sibi ab hæretico cõmissum non debet illud reddere hæretico manifesto id petenti.c.1.nu.19.pag.16.

D

Damnificans alteri omni iure tenetur satisfacere læsis & fur,rem furtiuam vero domino reddere atque restituere.ca. 38.nu.2.pag.363.
Dare vel accipere aliquid pro sustentatione spiritualia ministrantium licitum est secundum ordinationem ecclesiæ & consuetudinem approbatam ac episcoporum constitutiones qui taxare possunt quãto stipendio ille dignus sit qui tali seruitio ecclesiæ mancipatur dumtamẽ absit emptionis vel venditionis cogitatio. ca. 29.nu.3.pag.254.
Debitum coniugale si forte petatur licitè denegatur ob incestum cum affine commissum. c. 23.nu.6.pag.221.
Decima, collecta, census, & pensio sunt onera realia obligantque possessorem. cap.1.nume. 111.pag.39.
Decipiens in conscientia tenetur restituere decepto excessum iusti pretij vltra latitudinẽ, vel supplere defectum vsque ad iustum vilius pretium.c.39.nu.12.pag.377.
Decretum.3.de reformat.Sessio.25. sacri concil. Triden.expenditur.c.11.nu.2.pag.116.
Decretum concilij Trident.Sess.24.c.5.de reformat.matrim.interpretatur.cap.15.nu.2.pagina 157.& nu.17.pag.160.
Decretum de obseruandis & euitãdis in celebratione missæ sacri concilij Triden.Sess.22. latè declaratur.cap.29.nu.1. per totum pag.254.
Item & in versic.moneant. & in cap.4. in decret de reformat.Sessione 24.eiusdem Concilij allegatur & declaratur.capit.30.nu.7.33.& 34.pag.264.& 269.
Delictum semel commissum non aboletur ad cuiuis tandam pœnam temporalem propter pœnitentiam impositam à iudice spirituali pro consequenda absolutione nisi esset sufficiens in vtroque foro & publicè imposita, alias puniri potest à iudice laico. capitul. 12. numero. 11.. pagina 139.
Denuntiationes excommunicatorum, quomodo fiant.capit.1.nu.35.pag.20.
Denuntiatio & publicatio nihil ad excommunicationem adducunt.capitu.1.numero. 36.pagina 20.
Denuntiatio,quæ fit per monitorias dicitur iudicialis ad quam non requiritur monitio neque correctio.c.11.nu.24.pag.121.
Sed contra ibidem.& num. 71.pag.131.
Denuntiationes, quæ præcedere debent matrimonium contrahendum quis remittere cum causa possit? parochus an ordinarius? resoluitur, quòd ordinarius. capit. 19. numero.2. pagina 187.
Denuntiationes alias requisitæ ad matrimoniũ contrahendum remitti possunt, quando filij sub potestate nouercali essent positi,vt hic. ca. 20.nu.30.pag.199.
Causæ tamen cognitionem tunc interuenire oportet, vt ibidem.nu.31.
Deponens ensem vel gladium apud alium custodiendum obligatur velle,vt sibi non reddatur ad percutiendum innocentem.cap.38.nu.11. pagina 365.
Deus odio non habet illum, qui vxorem ducit, cum tamen illum odio habeat,qui inter fratres discordiam seminat.c.20.nu.21.pag.196.
Diaconus & non solum simplex sacerdos habẽs iurisdictionem potest absoluere ab excommunicatione minori multo magis quàm à maiori.c.6.nu.11.pag.85.
Dictio taxatiua non excludit casus similes. c. 14. nu.5.pag.153.
Dictio præsertim idem est quòd maximè.c. 20. nu.5.pag.194.
Dictionis maximè natura est,vt explicet casum minus dubitabilem & implicet magis dubitabilem.c.20.nu.6.pag.194.
Dictio nisi præcedentem negationem sequuta affirmat quod ponit,sequuta vero affirmationem negat.c.21.nu.2.pag.201.
Dictio nisi subsequuta,quando oratio præcedẽs inducit solam potentiam,solum negat potentiam,si verò oratio præcedens actum induxerat dictio nisi actum quoque negat. ca.21.nu. 10.pag.202.
Dictio hæc quibuscunque vel quacunque, cum sit valde generalis comprehendit omnes casus etiam priuilegiatos. capit.34.numero.57. pagina 325.
Diœcesanus ex officio suo debet denuntiare excommunicatum nominatim & eum facere euitare quando sibi constat.capit. 11.nu.92. & sequent.pag.135.
Diligere me ipsum sicut magis teneor ita & eodem modo magis debeo famam meam quam

proximi illæ sam seruare. capit. 38. numer. 14. pag. 365.
Dissidium siue discordia vere inter eos, qui se amore obcecati ducunt facile ex oritur, matrimoniaque ex eo infelicem exitum habent, sicut illa, quæ coactione siunt. capit. 20. nu. 18. pag. 196.
Dispensatio vitiatur quando fuit habita copula antequam ab ordinario dispensatio expederetur, nisi iterum ad Summum Pontificem recurratur mentioque copulæ fiat eidem, atque absolutio ab eo impetretur. cap. 15. nume. 21. pag. 161.
Et quod sic fuit declaratum ab abbreuiatore Nuntij apostolici eius iussu, vt creditur. ibidē. nu. 25. pag. 162.
Dispensandi facultas in lege superioris inferioribus nunquam conceditur nisi causa cognita & summa maturitate. capit. 19. numero. 5. pag. 189.
Dispensandi potestas non continetur neq; transit in generali commissione. capit. 19. nu. 15. pag. 191.
Dispensatio, quæ sine causa sit non dicitur dispensatio, sed potius dissipatio. capit. 17. nu. 43. pag. 179.
Dispensatio non est vlla hodie necessaria incestuosis cum consanguinea vxoris suæ vltra primum & secundum gradum ad petendum debitum ab vxore sua. capit. 23. numero. 21. pagina. 225.
Dispositio, seu vocatio testatoris ad maioratum, vel aliud legatum Seij, si Titiam consanguineam suam vxorem ducat non valet nisi adijciatur ex dispensatione Summi Pontificis. ca. 22. nu. 8. pag. 211.
Contrarium tamen, ibidem numero 23. & 24. pag. 218.
Dispositio text. in authentico de sanctissim. episcopis. §. sed & hoc præsenti. collat. 9. non est trahenda, neque extendenda ad alios casus & conditiones, quàm in eo expressas, nempe nuptiarum, siue defectus liberorum. capit. 32. nu. 45. pag. 291.
Diuisio fructuum quomodo fieri debeat inter nouum beneficiatum & hæredes prædecessoris, & inter virum & vxorem soluto matrimonio, & inter successorem maioratus & hæredes vltimi possessoris & alia in materia vide in verbo fructuum beneficiorum & in verbo fructus dotis & verbo fructuum diuisio & in verbo fructus ad maioratus successorem &c.
Diuortium inter virum & vxorem ex causa sæuitiæ an fieri possit & plura circa materiam. capitulo. 24. per totum. pagina. 226. & sequentibus.
Docere non licet clericos licitè, vel sine peccato posse interesse taurorum agitationibus. cap. 7. nu. 39. pag. 98.
Doctor vel Licentiatus in Theologia vel iure Pōtificio non poterit audire confessiones neque prædicare absque licentia ordinarij. cap. 6. nu. 9. pag. 83.
Doctores nostri plerunque rationes non perscrutantur & aues imitantur, quæ quando vna volat aliæ omnes sequuntur & communis opinio non attenditur, quando alia opinio contra communem fundata est melioribus rationibus. cap. 32. nu. 59. pag. 297.
Doctor publice profitens, vel scholaris sicut potest expellere fabrum, ita & confratres disciplinatorum ne alta, & inconcinna voce eorum impediatur. capitul. 35. numero. 15. pagina. 341.
Dominus noster Iesus Christus misit discipulos suos in vniuersam terram ad prædicandum suum euangelium. capitul. 27. numero. 8. pagina. 246.
Et ad apostolos dixit, Accipite Spiritum sanctum quorum remiseritis peccata remissa erunt, quilibet enim habent principatum sibi à Deo decretum magnæ prouinciæ vel regni. cap. 27. nu. 9. pag. 246.
Dominus rei subtractæ potest eam in iudicio sibi restitui petere quamuis ex repetitione sit mors furis verisimiliter sequutura. cap. 38. nu. 5. pag. 364.
Et ibidem numero 24. quomodo hoc intelligatur.
Dos pro moniali, vt licitè exigatur vsus receptissimus habet sine scrupulo. capitul. 32. nume. 61. pag. 297.
Dos, quæ danda sit mulieri stuprum passæ quando ipsa & pater suus recusant matrimonium cum stupratore. capitul. 37. numero. 28. pagina 361.
Dubia res non censetur, quando aliquid creditur esse verum per legem, rationem, & authoritatem sufficientem, etiam si contrarium maior pars docentium teneat. capit. 31. nume. 38. pag. 279.
Dubitans an faciens aliquid an sit peccatū mortale necne peccat mortaliter. cap. 31. num. 40. pag. 279.
Dubitare an tale quid sit faciendum aliud est, aliud vero est credere ratione probabili & authoritate alicuius illustris Doctoris id admonentis. capit. 31. nu. 41. pag. 279.
Duplex est vnio Christi & ecclesiæ, vt in ca. 17. nu. 25. pag. 174.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universitäts- Bibliothek

Universidad de Deusto
Biblioteca